รายงานการวิจัยเรื่อง
แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน:
กรณีศึกษาลุ่มน้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส

Development Plan for Sustainable Cultural Tourism:
Case Study of Sakae Krung River and Prasae Gulf

กฤติยา รุจิโชค

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐

บทนำ

รายงานการวิจัย เรื่อง “แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาลุ่มน้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส” ได้รับการสนับสนุนจาก กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ศักยภาพ ของพื้นที่ศึกษาคือ ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส โดยทำการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อนำมาสร้างแบบจำลองแล้วนำไปสู่การสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนแบบยั่งยืน มีระยะเวลาในการศึกษาตลอดโครงการเป็นเวลา 12 เดือน

ในการรายงานการวิจัยมีการเก็บข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแสและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำกลุ่มทั้งกลุ่มผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ภาคเอกชน ผู้นำกลุ่ม ชุมชน ชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตัวแปรทางโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ศักยภาพของพื้นที่ทั้งลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส ตัวแปรที่เกิดขึ้นในระยะการศึกษาที่ 1 จะได้นำมาสังเคราะห์เพื่อค้นหาตัวแปรที่เกิดขึ้นจริงจะนำมาวิเคราะห์เข้ากับการสัมภาษณ์กลุ่มและการจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นในตัวแปรที่ได้จากการศึกษา ไปค้นหาตัวแปรจริงที่จะนำมาสร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส และท้ายที่สุดผลการศึกษาจะได้นำมาอ้างอิงพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงได้ต่อไป

คณะผู้วิจัย

16 พฤษภาคม 2561

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ศักยภาพพื้นที่ศึกษา เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนทุกด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน เพื่อสร้างแบบจำลองที่เกิดจากตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองในพื้นที่ศึกษาเพื่อสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากแบบจำลองความสำเร็จของชุมชุนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชน และคนในชุมชน วิธีการศึกษาใช้การสำรวจความคิดเห็นนักท่องเที่ยว การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม ผลการศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรังพบว่า พื้นที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและคนในพื้นที่ต้องการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมเดิมไว้ โดยเฉพาะวิถีชาวแพ แต่ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาตนเองและพื้นที่ องค์ความรู้ในการหาอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อการพัฒนา พื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า พื้นที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่พบปัญหาคนในพื้นที่และหน่วยงานรัฐมีทัศนคติต่อการพัฒนาไม่ตรงกัน ขาดความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแผนพัฒนาทั้งสองพื้นที่ต้องการให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐเอกชนและคนในพื้นที่ การเป็นจิตอาสา ทั้งนี้เพื่อพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนต่อไป

ABSTRACT

The objective of this research aimed to: 1) study the basic data about society, economic, way of life, occupation, body of knowledge, and potential of the studied area in order to analyse community potential in all aspect relating to development to be a sustainable cultural tourist attractions; 2) develop the model derived by success indicators of cultural tourism community to build a self-reliant cultural tourist attraction in the studied area; and 3) and create a development plan for a self-reliant cultural tourist attraction based on success indicators of cultural tourism community. The research population was tourists, persons relating to tourist management in the area both government and private, and community members. The research methodology was a survey about tourists' opinion, an in-depth interview, and a group interview. The results showed that Sakae Krang Basin area had potential for cultural tourism. The local people needed to preserve traditional way of life especially rafting culture; however they lacked of knowledge in developing themselves and the area. Regarding knowledge about self-identity for development, it was found that the area of Prasae Estuary had potential for cultural tourism, but local people and government officers had different attitudes toward the development. Consequently, it lacked of cooperation in area development to be the cultural tourist attraction. To be a sustainable cultural tourist attraction, the development plans of both areas required collaboration between government sector, private sector, and local people, as well as public mindedness.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยการเอื้อเฟื้อข้อมูลที่เป็นประโยชน์และความร่วมมือต่างๆ จากหลายท่าน ซึ่งให้การสนับสนุนคณะวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นงานวิจัยจนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการทำงานวิจัยแก่คณะผู้วิจัยรวมทั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจรายงานความก้าวหน้าผ่านมาด้วยดี งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับข้อมูลด้วยดีจากพี่น้องลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีและพี่น้องชาวประแส จังหวัดระยองจนทำให้คณะวิจัยสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนในพื้นที่ทั้งสองได้ โดยคณะวิจัยมีความหวังว่าแผนพัฒนาฯที่ได้จากผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกรมส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่ทั้งสองแห่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนเพราะพื้นที่ทั้งสองมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่จะพัฒนาได้ โดยเฉพาะพี่น้องทั้งสองพื้นที่รอคอยความหวังที่จะสานต่อองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับตนเองและพื้นที่

สุดท้ายนี้ คุณค่าอันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ คณะวิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และวางรากฐานการศึกษาแก่คณะวิจัยต่อไป

คณะวิจัย

สารบัญ

		หน้า
คำนำ		ก
บทคัดย่อ (ภาษาไทย)		ข
บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ)		ค
กิตติกรรมประกาศ		ง
สารบัญ		จ
สารบัญภาพ		ฐ
สารบัญตาราง		ฑ
บทที่ 1	**บทนำ**	1
	1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	3
	1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	3
	1.4 คำถามในการวิจัย	4
	1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	1.6 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2	**ทฤษฎี แนวคิด**	**7**
	2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา	7
	2.1.1 ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี	7
	2.1.2 ปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	11

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 14

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว 14

2.2.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว 15

2.2.3 รูปแบบการท่องเที่ยว 16

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 17

2.3.1การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Tourism Management) 17

2.3.2 แนวทางการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าด้านการท่องเที่ยว 18

2.4 แนวคิดด้านการบริหารจัดการ 24

2.4.1 องค์ประกอบหรือปัจจัยการบริหารจัดการ 25

2.4.2 กระบวนการบริหารการจัดการ 26

2.5 แนวคิดการจัดการความรู้โดยชุมชน 27

2.5.1 แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพโดยชุมชน 27

(Community-Based Facilities Management)

2.5.2 คุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ 27

2.5.3 การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ 27

2.6 แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน 29

2.7 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 38

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 48

2.8.1 ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 50

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

2.8.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 51

2.9 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 52

2.9.1 ตัวชี้วัดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 53

(Indicators in Cultural Tourism)

2.9.2 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 61

2.9.3 ความสำคัญของดัชนีชี้วัด 61

2.9.4 ประเภทของดัชนีชี้วัด 62

2.9.5 การวัด และการแสดงออกของดัชนีชี้วัด 63

2.9.6 ลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี 63

2.9.7 ข้อพิจารณาในการเลือกใช้ดัชนีชี้วัด 64

2.10 กรอบแนวคิดในการศึกษา 63

ระเบียบวิธีวิจัย **65**

บทที่ 3 3.1 วิธีการวิจัย 66

3.2 ขอบเขตการวิจัย 67

3.3 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ศึกษา 70

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 73

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 75

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล 76

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 77

สารบัญ(ต่อ) **หน้า**

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส 75

4.1 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ 76
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประชากรศาสตร์ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง
จังหวัดอุทัยธานี

4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 76

4.3 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ 98
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประชากรศาสตร์ปากน้ำประแส
จังหวัดระยอง

4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการศึกษาดูงาน 119
พื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการศึกษาดูงานพื้นที่ 120
ปากน้ำประแสจังหวัดระยอง

4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณการศึกษาดูงานพื้นที่ปากน้ำประแส 128

บทที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง **137**

5.1 ศักยภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่เอื้อต่อการพัฒนา 137
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

5.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 138

5.1.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 139

5.1.3 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 146

5.1.4 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 160

5.1.5 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 195

5.1.6 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 212

5.1.7 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว 219

5.1.8 ที่อยู่อาศัย 223

5.1.9. ข้อเสนอแนะ 224

5.2 ศักยภาพปากน้ำประแส จังหวัดระยองที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน 226

5.2.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ปากน้ำประแส 226

5.2.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมปากน้ำประแส 229

5.2.3 ศักยภาพด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว ที่พักและสิ่งแวดล้อม 233

5.2.4 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 241

5.2.5 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 268

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

แบบยั่งยืน

5.2.6 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 284

5.2.7 นโยบายสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยว 292

5.2.8 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว 293

5.2.9 ศักยภาพพื้นที่ 295

5.2.10 ข้อเสนอแนะ 300

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 319

6.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลปริมาณ กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี 319

6.1.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ 319

6.1.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี 321

6.2 สรุปผลข้อมูลปริมาณการศึกษา กรณีศึกษาปากน้ำประแสจังหวัดระยอง 324

6.2.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ 324

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.3 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาดูงานของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ณ ตลาดน้ำลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	329
6.3.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	329
6.3.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของการศึกษาดูงานลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี	330
6.4 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาดูงานของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ณ ถนนวัฒนธรรมตลาดจีนโบราณบ้านชากแง้ว จังหวัดชลบุรี	331
6.4.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	331
6.4.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของการศึกษาดูงาน	331
6.5 สรุปผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง	334
6.5.1 ศักยภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน	334
6.5.2 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	336
6.5.3 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	337
6.5.4 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน	347

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

6.5.5 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 350
6.5.6 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว 350
6.5.7 ข้อเสนอแนะ 352
6.6 สรุปผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาปากน้ำประแส จังหวัดระยอง 353
6.6.1 ศักยภาพปากน้ำประแส จังหวัดระยองที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน 353
6.6.2 ศักยภาพด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม 356
6.6.3 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 358
6.6.4 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 364
6.6.5 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 367
6.6.6 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว 368
6.6.7 ข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อมูลคุณภาพ 370
6.7 อภิปรายผล 371
6.7.1 ศักยภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 371

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

ที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

6.7.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 371

6.7.1.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 371

6.7.1.3 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 374

6.7.1.4 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 374

6.7.1.5 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 384

6.7.1.6 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 387

6.7.1.7 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว 388

6.7.1.8 ข้อเสนอแนะ 390

6.8 อภิปรายผลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 391

6.8.1 ศักยภาพปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน 391

6.8.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ปากน้ำประแส 391

6.8.1.2 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 392

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

6.8.1.3 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 394

6.8.1.4 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยวศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 396

6.8.1.5 ศักยภาพพื้นที่ 406

6.8.1.6 ข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ 407

6.9 ผลการวิจัยได้สร้างแบบจำลองแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 408

6.10 แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 408

6.10.1 วิเคราะห์ชุมชนจากฐานข้อมูลเพื่อกำหนดฐานข้อมูล 409

6.10.2. กำหนดเป้าหมายของชุมชน 420

6.10.3 กำหนดกรอบแผนพัฒนา 420

6.10.4 กำหนดเป้าประสงค์ 421

6.10.5. โครงการและกิจกรรม 421

6.10.6 จัดลำดับความสำคัญของโครงการ 423

6.11 แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนพื้นที่ปากน้ำประแส 424

สารบัญ (ต่อ) **หน้า**

6.11.1. วิเคราะห์ชุมชนจากฐานข้อมูลเพื่อกำหนดฐานข้อมูล 424

6.11.2. กำหนดเป้าหมายของชุมชน 434

6.11.3. กำหนดกรอบแผนพัฒนา 435

6.11.4. กำหนดเป้าประสงค์ 435

6.11.5 โครงการและกิจกรรม 435

6.11.6 จัดลำดับความสำคัญของโครงการ 437

6.12 ข้อเสนอแนะ 438

6.12.1 ข้อเสนอแนะเชิงหลักการ 438

6.12.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 440

6.12.3 ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร 440

6.12.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป 441

บรรณานุกรม 442

ประวัติผู้วิจัย 448

สารบัญภาพ

ภาพที่	**หน้า**
6.1 แบบจำลองแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน	407

สารบัญตาราง

ตาราง **หน้า**

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 19

2.2 แสดงตัวชี้วัดขององค์ประกอบทางสังคม (social dimension) 53

2.3 แสดงตัวชี้วัดขององค์ประกอบทางเศรษฐกิจ (economic dimension) 54

2.4 ดัชนีชี้วัด และกระบวนการวางแผน - ความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ 55

2.5 แนวทางการเปรียบเทียบการเข้าถึงข้อมูลและการเข้าถึงประเด็น หรือนโยบาย การเข้าสู่การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสำเร็จ 58

4.1 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป 77

4.2 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ 77

4.3 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ 78

4.4 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป 79

4.5 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเคยมาท่องเที่ยว 80

4.6 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการท่องเที่ยวล่าสุด 80

4.7 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว 81

4.8 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว 82

4.9 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการ 82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

ท่องเที่ยว

4.10 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการ 83
ท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเดินทางมาท่องเที่ยวกับใคร

4.11 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการ 84
ท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสิ่งดึงดูดใจในสถานที่
ท่องเที่ยว

4.12 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการ 86
ท่องเที่ยว ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกิจกรรมทางวัฒนธรรม

4.13 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการ 87
ท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.14 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการ 88
ท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

4.15 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับท่านที่เคย 89
พักค้างคืนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามความเห็นต่อ
ลักษณะที่พัก

4.16 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการ 90
จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นใน
จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม

4.17 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ 92

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นใน จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามกิจกรรมท่องเที่ยว

4.18 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นใน จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามคุณค่าจากแหล่งท่องเที่ยว 93

4.19 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นใน จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 94

4.20 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นใน จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามศักยภาพด้านระบบการจัดการ 95

4.21 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นใน จังหวัด อุทัยธานี จำแนกตามอาหาร 96

4.22 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นใน จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามความปลอดภัย 97

4.23 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ 98

4.24 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา 99

4.25 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ 100

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

4.26 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ 101

4.27 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเคยมาท่องเที่ยว 102

4.28 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการท่องเที่ยวล่าสุด 103

4.29 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว 103

4.30 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว 104

4.31 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว 105

4.32 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเดินทางมาท่องเที่ยวกับใคร 106

4.33 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสิ่งดึงดูดใจในสถานที่ท่องเที่ยว 107

4.34 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกิจกรรมทางวัฒนธรรม 107

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

4.35 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 109

4.36 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 110

4.37 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับท่านที่เคยพักค้างคืนในปากน้ำประแสและจังหวัดระยองจำแนกตามความเห็นต่อลักษณะที่พัก 111

4.38 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม 112

4.39 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามกิจกรรมท่องเที่ยว 113

4.40 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยว 114

4.41 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที 115

สารบัญ (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

4.42 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านระบบการจัดการ 116

4.43 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านอาหาร 117

4.44 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านความปลอดภัย 118

4.45 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ 120

4.46 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา 120

4.47 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ 121

4.48 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ 122

4.49 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านการจัดการและ 123

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

สิ่งแวดล้อม

4.50 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ 124
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญากิจกรรมการท่องเที่ยว

4.51 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ 125
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านคุณค่าจากแหล่ง
ท่องเที่ยว

4.52 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับ 126
ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านอาหาร

4.53 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ 127
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านความปลอดภัย

4.54 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป 128
ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ

4.55 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป 129
ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

4.56 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป 130
ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

4.57 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ 131

4.58 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินซากแง้ว ด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อม 132

4.59 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินซากแง้ว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 133

4.60 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินซากแง้ว ด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว 134

4.61 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินซากแง้ว ด้านอาหาร 135

4.62 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินซากแง้ว ด้านความปลอดภัย 136

5.1 ตารางแสดงการปกครองและพื้นที่ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น 146

5.2 สรุปข้อคิดเห็นจากเวทีระดมความคิดเห็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี 302

5.3 สรุปข้อคิดเห็นจากเวทีระดมความคิดเห็นพื้นที่ปากน้ำประแส จังหวัดระยอง 311

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง **หน้า**

6.1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส/ข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี 409

6.2 โครงการและกิจกรรม 422

6.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส/ข้อจำกัดในการพัฒนาตำบลปากน้ำประแส 425

6.4 แสดงกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปากน้ำประแส 436

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ตามพระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133 ตอนที่ 19 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2559 ได้ประกาศให้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการผลักดันให้กฎหมายฉบับนี้ออกมาเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุผลที่ว่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติล้ำค่าที่ได้มีการสร้างสรรค์ สั่งสม ปลูกฝังและสืบทอดในชุมชนจากรุ่นหนึ่งมายังอีกรุ่นหนึ่ง แต่ปัจจุบันมรดกทางวัฒนธรรมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ บางครั้งมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ในทางที่บิดเบือนหรือไม่เหมาะสมและอาจเป็นเหตุให้ต้องเสื่อมสูญไปอย่างน่าเสียดาย สมควรจัดให้มีการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน[1]

มรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ได้แก่ องค์ความรู้ในชุมชนท้องถิ่นที่เกิดจาก ความรู้ด้านการแสดงออก การประพฤติปฏิบัติ ทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ กลุ่มบุคคล ชุมชน การยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น โดยอาจปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม โดยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมครอบคลุม 6 เรื่อง ได้แก่ 1. วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา เช่น นิทาน ตำนาน สุภาษิต ปริศนาคำทาย 2. ศิลปะการแสดง เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ ละคร 3. แนวทางการปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล เช่น มารยาท 4. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล เช่น อาหารและโภชนาการ การแพทย์แผนไทย โหราศาสตร์ 5. งานช่างฝีมือดั้งเดิม เช่น จักสาน งานผ้า เครื่องปั้นดินเผา งานไม้ โลหะ เครื่องหนัง 6. การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้านและศิลปะ การต่อสู้ป้องกันตัวและอื่นๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง[2]

นอกจากรัฐบาลและกระทรวงวัฒนธรรมได้มองเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ด้วยการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 โดยทางกระทรวงฯ ยังให้ความสำคัญไปถึงแหล่งสร้างภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คือ ชุมชน โดยในปี

---

[1] http://www.culture.go.th/thai/index.php?option=com_conte

[2] http://ich.culture.go.th/

พ.ศ. 2559 ได้จัดชุมชนที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนและสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านลวงเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านปลาค้าว จังหวัดอำนาจเจริญ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขมราฐ นาแวงเจียด จังหวัดอุบลราชธานี ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปากโสมลำภูพาน จังหวัดหนองคาย เป็นต้น

การจัดตั้งชุมชนให้เป็นแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงศักยภาพชุมชน ความเป็นอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ส่งผลให้ประเทศยังคงธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาคนในพื้นที่มิให้เลือนหายเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดและตระหนักถึงความเป็นไทยและพร้อมที่จะสืบสานต่อขนบธรรมเนียมประเพณีไทยไว้ได้นาน

ในการจัดตั้งชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่มีการสร้างคำขวัญชุมชน กำหนดชาติพันธุ์ภายในชุมชน กำหนดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา อาชีพ ความเชื่อ ศิลปะพื้นบ้านและด้านอื่นๆ เป็นเกณฑ์การคัดเลือกว่าชุมชนใดพร้อมที่จะเป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยว โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าว กรมการท่องเที่ยวได้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมเยียนครั้งแล้วครั้งเล่า

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดเกณฑ์ในจัดตั้งชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยกำหนดเกณฑ์ทางวัฒนธรรมหลัก (Main Culture) เช่น ประเพณีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย วัฒนธรรมรอง (Sub Culture) เช่น วัฒนธรรมคนกลุ่มน้อย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น ทั้งนี้การสร้างเกณฑ์การวัดคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน การจัดพิธีกรรม พิธีการ ประเพณี เป็นเรื่องที่ตระหนักและชี้ชัดวัดค่าความเป็นชุมชนแต่ละชุมชนได้ ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจว่าสามารถใช้ได้ในพื้นที่ที่ต่างบริบทและต่างวัฒนธรรมได้มากน้อยเพียงใด และนอกจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วยังมีหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนวัฒนธรรมอื่นอีกหรือไม่และอ้างอิงในพื้นที่อื่นได้มากน้อยเพียงใด ชุมชนหรือพื้นที่มีศักยภาพเพียงพอการสร้างให้เป็นแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวหรือไม่ หรือพื้นที่ต้องการสิ่งอื่นใดที่จะทำให้ชุมชมพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งตนเองและยั่งยืนสืบต่อไปเมื่อหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องออกจากพื้นที่ไปแล้ว

การตั้งข้อสังเกตเช่นนี้ส่งผลให้คณะวิจัยต้องการแสวงหาคำตอบ หาข้อเท็จจริงเพื่อนำไปตอบข้อสงสัยที่เกิดขึ้น โดยจะได้ศึกษาถึงการสร้างเกณฑ์เพื่อสร้างดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการสร้างชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นมูลเหตุจากบริบทในพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยคณะวิจัยจะได้ศึกษาปัจจัยที่ชี้วัดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนและนำปัจจัยมาสร้างแบบจำลอง

ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนหลังจากนั้นจะนำแบบจำลองมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ศึกษาเพื่อนำตัวแปรที่ได้มาสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนเพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะได้นำแผนฯ มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่นต่อไป

โดยคณะวิจัยได้เลือกพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีและพื้นที่ชุมชนย่านปากน้ำประแส จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่กรณีศึกษา ทั้งนี้พื้นที่ทั้งสองแห่งมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทางคณะวิจัยจะได้ศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนทั้งในมิติด้านศักยภาพพื้นที่ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจากทุกภาคส่วน องค์ความรู้ของคนในพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การกำหนดกติกาและการจัดการร่วมกันเพื่อดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม การตลาด การประชาสัมพันธ์และการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว อัตลักษณ์ ความโดดเด่นเพื่อสื่อถึงการสืบสานวัฒนธรรมในพื้นที่ต่อไป

ทั้งนี้ทางคณะวิจัยจะได้นำเสนอแผนงานวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์ในโครงการดังนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ศักยภาพพื้นที่ศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนทุกด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน
3. เพื่อสร้างแบบจำลองที่เกิดจากตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองในพื้นที่ศึกษา
4. เพื่อสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากแบบจำลองความสำเร็จของชุมชุนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส โดยการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ชาวชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี และ ชาวชุมชุมปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ ชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี และ ชุมชุมปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 บริบทพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ องค์ความรู้และวิถีชีวิตชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีและชุมชุมปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

3.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นฐานวิถีชีวิตชุมชนแบบยั่งยืน ชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีและชุมชุมปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

3.3 แผนพัฒนาการท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนแบบยั่งยืนในชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีและชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

1.4 คำถามในการวิจัย

ศักยภาพชุมชนในลักษณะใดที่ส่งผลต่อการสร้างความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. กระทรวงวัฒนธรรมได้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนที่เกิดจากตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชุมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต่อการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองที่จะใช้เป็นแนวทางในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนในพื้นที่อื่นเพื่อส่งเสริมทุนวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ชุมชนวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถสร้างตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพแบบพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. วงการวิชาการทางด้านวัฒนธรรมชุมชนได้องค์ความรู้เชิงประยุกต์ต่อการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้

1.6 นิยามศัพท์

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยว และการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย หรือเป้าหมาย และแผนที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีการบริหารงานบุคคล การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การอำนวยการ การควบคุม และการประเมินผลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ยอมรับได้ การจัดการการท่องเที่ยววัดได้จากความสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และบริบทของพื้นที่ที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ระบบจัดการข้อมูล ระบบดำเนินงาน การปฏิบัติการ การเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาด และองค์ประกอบอื่นๆ ที่ประสานร่วมมือกัน และสัมพันธ์สอดคล้องกันในทุกขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวมุ่งเรียนรู้จากการนำวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายทั้งในเขตเมือง หรือชนบท เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (The European Center for Traditional and Relational Culture หรือ ECTARC) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาจเป็นเรื่องราว หรือกิจกรรมในพื้นที่ หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่เกี่ยวกับ 1.โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ต่างๆ 2. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ซากผังเมืองในอดีต 3. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ 4. ความน่าสนใจทางดนตรี 5. การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ 6. ภาษาและวรรณกรรม 7. ประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 8. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย 9. เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ 10. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ 11. ผ้า เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย 12. อาหาร 13. ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น 14. สินค้าพื้นเมือง

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวแบบกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก หรือแบบคนเดียวทั้งในเมือง และชนบทที่มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการการจัดการที่ดี ดูแลทรัพยากร

การท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม แต่เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดผลกระทบกับธรรมชาติน้อยที่สุด โดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อสงวนรักษาแหล่งท่องเที่ยวไว้ให้อนุชนรุ่นหลังต่อไป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนวัดได้จากหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง วิธีการดำเนินงานพัฒนาสภาพชุมชนด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานฯลฯ ไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น อันจะทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ มีความสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของชุมชน และเกิดการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบ่งได้เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัดได้จากการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมถึงเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมในการบริหารจัดการ การบริการทางการท่องเที่ยว และการตลาด

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส คณะวิจัยได้ใช้ทฤษฎี แนวคิดมาประกอบการวิเคราะห์ถึงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน ดังนี้

1. บริบทพื้นที่ศึกษา
2. แนวคิดการท่องเที่ยว องค์ประกอบ รูปแบบ
3. แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management)
4. แนวคิดด้านการบริหารจัดการ
5. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism)
6. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)
7. ตัวชี้วัดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Indicators of Sustainable for Tourism Destinations)

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

2.4 แนวคิดด้านการบริหารจัดการ

2.5 แนวคิดการจัดการความรู้โดยชุมชน

2.6 แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน

2.7 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.9 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.10 กรอบแนวคิดในการศึกษา

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา

2.1.1 ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

จังหวัดอุทัยธานี เดิมสะกดว่า อุไทยธานี เป็นจังหวัดในภาคกลางของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 6,730 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขาสูง สภาพป่าไม้ของจังหวัด

อุทัยธานียังคงความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางธรรมชาติ มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยขาแข้ง ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ถือเป็นผืนป่าอนุรักษ์ที่ควรค่าแก่การดูแลรักษาและนำความภาคภูมิใจมาสู่คนไทย เมืองอุทัยธานีมีหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์จากกรมศิลปากรยืนยันไว้ว่าเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว สมัยก่อนเรียกเมืองอุทัยธานีว่า **"เมืองอู่ไทย"** ต่อมาได้เรียกกันเป็น **"เมืองอุไทย"** คาดว่าเพี้ยนไปตามสำเนียงของชาวพื้นเมืองเดิม คำที่กล่าวกันติดหูของเมืองนี้คือ...

"อุทัยธานี เมืองพระชนกชนนี ปลาแรดรสดี ประเพณีเทโว
ส้มโอบ้านน้ำตก มรดกโลกห้วยขาแข้ง แหล่งต้นน้ำสะแกกรัง ตลาดนัดดังโคกระบือ"

ตามตำนานกล่าวว่าในสมัยสุโขทัย ท่านท้าวมหาพรหมได้เข้ามาสร้างเมืองที่บ้านอุทัยเก่า (อำเภอหนองฉาง) แล้วพาคนไทยมาอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านกะเหรี่ยงและหมู่บ้านมอญ จึงเรียกว่า "เมืองอู่ไทย" ตามกลุ่มหรือที่อยู่ของคนไทย ต่อมาเกิดความแห้งแล้ง กระแสน้ำเปลี่ยนทาง เมืองจึงถูกทิ้งร้าง ในสมัยอยุธยาชาวกะเหรี่ยงชื่อ ***"พะตะเบิด"*** เข้ามาปรับปรุงเมืองอู่ไทย โดยขุดทะเลสาบขังน้ำไว้ใกล้เมือง และเป็นผู้ปกครองเมืองอู่ไทยเก่าคนแรก ชื่อเมืองจึงเรียกเพี้ยนมาเป็น "เมืองอู่ไทย" ตามสำเนียงของชาวกะเหรี่ยง และมีฐานะเป็นหัวเมืองด่านชั้นนอกสกัดกั้นกองทัพพม่าที่จะเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการอพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือนที่ริมฝั่งแม่น้ำสะแกกรังมากขึ้น และได้กลายเป็นที่ตั้งของตัวเมืองอุทัยธานีในปัจจุบัน

สมัยก่อนเมืองอุไทยธานี เป็นเมืองที่อยู่บนที่ดอนและลึกเข้าไป ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่และไม่สามารถติดต่อทางรถได้ ดังนั้น ชาวเมืองจึงต้องขนข้าวบรรทุกเกวียนมาลงที่แม่น้ำ จึงทำให้พ่อค้าพากันไปตั้งยุ้งฉางรับซื้อข้าวที่ริมแม่น้ำ จนเป็นหมู่บ้านใหญ่ เรียกว่า **"หมู่บ้านสะแกกรัง"** เนื่องจากเป็นพื้นที่มีป่าสะแกขึ้นเต็มริมแม่น้ำและมีต้นสะแกใหญ่อยู่กลางหมู่บ้าน บ้านสะแกกรังนี้ชาวจีนเรียกเพี้ยนเป็น **"ชิเกี๋ยกั้ง"** เป็นตลาดซื้อข้าวที่มีพ่อค้าคนจีนนิยมไปตั้งบ้านเรือนและยุ้งฉาง ต่อมาในระยะหลังได้มีเจ้านายและขุนนางมาตั้งบ้านเรือนอยู่ เพราะความสะดวกในการเกณฑ์สิ่งของส่งเมืองหลวง ซึ่งเป็นจำพวกมูลค้างคาว ไม้ซุง กระวานและช้างป่า อีกทั้งยังมีช่องทางในการค้าข้าวอีกด้วย

เมืองอุทัยธานีมีต้นสะเดา เป็นต้นไม้ประจำจังหวัด ดอกสุพรรณิการ์ เป็นดอกไม้ประจำจังหวัด และมีปลาแรด เป็นสัตว์น้ำประจำจังหวัด เมืองอุทัยธานีเป็นเมืองที่มีสถานที่ที่น่าสนใจทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และโบราณคดีหลายแห่งที่น่ามาเที่ยวชมพร้อมทั้งศึกษาหาความรู้ และยังมีประเพณีท้องถิ่น สินค้าประเภทหัตถกรรม เครื่องจักสานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาหารท้องถิ่นที่น่าสนใจอีกมากมาย

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจของจังหวัดอุทัยธานี

วัดจันทราราม (วัดท่าซุง) เป็นวัดที่มีชื่อเสียงอย่างมากของจังหวัดอุทัยธานี เนื่องด้วยมีมหาวิหารแก้วที่ยาวกว่า 100 เมตร เป็นวิหารสำคัญที่หลวงพ่อฤษีลิงดำสร้างไว้ก่อนมรณภาพ

ภายในและภายนอกวิหารประดับตกแต่งด้วยแก้วใสวาววับทั้งหลัง ถูกสร้างด้วยช่างฝีมือที่ประณีตงดงาม ภายในวิหารมีพระพุทธชินราชจำลองที่สวยสดงดงาม ประดิษฐานเป็นองค์พระประธาน รวมทั้งยังเป็นที่เก็บรักษาร่างสังขารของหลวงพ่อฤษีลิงดำ ที่ไม่เน่าเปื่อย บรรจุอยู่ภายในโลงแก้ว ถัดไปอีกด้านมีปราสาททองคำ ซึ่งตกแต่งด้วยทองคำงดงามตระการตา กล่าวกันว่า หากมาจังหวัดอุทัยธานีแล้วไม่ได้แวะมาสักการะที่วัดแห่งนี้ ถือว่าเหมือนมาไม่ถึงจังหวัดอุทัยธานีกันเลยทีเดียว

เขาสะแกกรัง แต่เดิมเรียกกันว่าเขาแก้ว เป็นที่ตั้งของวัดสังกัสรัตนคีรี ยอดเขาสะแกกรังเป็นดินแดนที่ชาวอุทัยธานียกให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ บนยอดเขาสะแกกรังมีจุดชมวิวที่นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นทัศนียภาพภายในตัวเมืองของจังหวัดอุทัยธานีได้โดยรอบ สามารถนำรถยนต์ขึ้นมาได้ ก็จะเห็นภาพวิวทิวทัศน์ที่สวยงามของเมืองอุทัยธานี

วัดสังกัสรัตนคีรี ตั้งอยู่บนเขาสะแกกรัง เป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2443 มีทางเดินขึ้นบันไดกว่า 449 ขั้น เพื่อเดินขึ้นไปสักการะรอยพระพุทธบาทจำลอง ภายในวัดประดิษฐานพระพุทธมงคลศักดิ์สิทธิ์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัดอุทัยธานี และในวันออกพรรษาของทุกปีชาวจังหวัดอุทัยธานีจะจัดพิธีทำบุญตักบาตรเทโวขึ้น โดยพระสงฆ์ทุกรูปที่อยู่จำพรรษาในเขตอำเภอเมืองอุทัยธานี ประมาณ 200-300 รูป จะออกรับบิณฑบาต โดยเดินลงจากบันไดยอดเขาสะแกกรัง นำด้วยพระพุทธรูปปางเสด็จจากดาวดึงส์ลงมารับบิณฑบาตข้าวสารจากพุทธศาสนิกที่ลานวัด ถือเป็นประเพณีตักบาตรเทโวที่ได้รับความนิยมและใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

แม่น้ำสะแกกรัง เป็นแม่น้ำที่มีต้นกำเนิดอยู่ในเขตเทือกเขาโมโกจู ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านท่าซุง ตำบลท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี มีความยาวประมาณ 225 กิโลเมตร แม่น้ำสะแกกรังคือช่วงตั้งแต่ปากคลองขุมทรัพย์ หรือคลองอีเติ่งที่บ้านจักษา อำเภอเมือง หรือตรงปลายแม่น้ำตากแดด ณ จุดที่แม่น้ำตากแดดไหลมาบรรจบกับคลองขุมทรัพย์ ซึ่งน้ำจะเป็นสองสี แล้วไหลผ่านตัวเมืองอุทัยธานี แล้วไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท มีความยาวจากต้นน้ำถึงจุดที่บรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาประมาณ 108 กิโลเมตร ที่นี่นักท่องเที่ยวสามารถล่องเรือชมวิถีชีวิตของชาวบ้านริมแม่น้ำสะแกกรัง ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นโดยการใช้เรือนแพเป็นที่อยู่อาศัยและยังดำรงชีพอยู่คู่กับแม่น้ำสายนี้จนถึงทุกวันนี้

ถนนคนเดิน ตรอกโรงยา ถนนสายวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวอุทัยธานี อยู่ใจกลางเมืองอุทัยธานี เปิดในช่วงทุกเย็นของวันเสาร์ เป็นถนนที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวเมืองอุทัยธานี และเพื่อสืบสานเรื่องราวของ “ซิเกี๋ยกั้ง” หรือ “สะแกกรัง” ที่คนจีนเรียกนั่นเอง ถนนแห่งนี้เป็นชุมชนค้าขายของชาวจีนมาแต่โบราณ แม้จะเป็นถนนสายสั้นๆ แต่ก็นับเป็นสีสันอันน่ารักที่ปลุกเมืองอุทัยธานีให้มีชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง

วัดอุโปสถาราม หรือวัดโบสถ์ เป็นวัดเก่าแก่ของเมืองอุทัยธานี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสะแกกรัง มีศิลปะทางด้านสถาปัตยกรรมที่หลากหลาย ทั้งมณฑปทรงแปดเหลี่ยมที่ออกไปทาง

สถาปัตยกรรมตะวันตก จิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์และวิหาร เป็นภาพเขียนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ถือได้ว่าเป็นวัดที่มีความสวยงามอีกวัดหนึ่งของจังหวัดอุทัยธานี

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เป็นผืนป่าที่อยู่อาศัยของพันธุ์สัตว์ป่าต่างๆ ที่เริ่มสูญหายไปจากประเทศไทย แต่สัตว์ป่าเหล่านั้นยังมีอาศัยอยู่ชุมชนที่นี่ จึงถูกจัดตั้งให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จนได้ถูกขึ้นชื่อให้เป็นมรดกโลกของเมืองไทย อีกทั้งยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้ได้มาท่องเที่ยวและส่องสัตว์กันได้อย่างเพลิดเพลิน

วัดถ้ำเขาวง ตั้งอยู่ในอำเภอบ้านไร่ เป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมรูปทรงแบบเรือนไทย เป็นอาคารเอนกประสงค์ มีทุกสิ่งครบถ้วนอยู่ในเรือนไทยหลังนี้ ทั้งวิหาร กุฏิและโบสถ์ สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง หากมองโดยผิวเผินแล้วอาจไม่ทราบว่าที่นี่คือวัด จึงต้องเดินเข้ามาชมด้านในจึงจะเห็นถึงความงดงามขอสถาปัตยกรรมแบบเรือนไทย

วัดผาทั่ง เป็นอีกหนึ่งวัดที่ควรมาท่องเที่ยวเมื่อมาจังหวัดอุทัยธานี เพราะมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดของจังหวัดอุทัยธานี ประดิษฐานอยู่ที่นี่ ซึ่งเป็นที่รู่จักกันดีในชื่อ “หลวงพ่อโต” ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หลายคนต้องแวะไปถ่ายภาพ

ศูนย์ทอผ้าลายโบราณบ้านผาทั่ง ชมลายผ้าทอที่มีลวดลายสวยงาม สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่บรรพบุรุษ มีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่ได้มาจากธรรมชาติ นำมาร้อยเรียงเป็นสายถักทอด้วยความประณีตจนเกิดเป็นลวดลายที่สวยงาม คว้ารางวัลระดับโลกมาแล้ว

น้ำตกผาร่มเย็นอุทัยธานี น้ำตกแห่งนี้เมื่อมองจากถนนจะเห็นน้ำตกไหลลงมาจากผาสูงเป็นเส้นสายเดียวกันที่ยาวมาก ผ่านหน้าผาดินที่มีมอสสีเขียวเกาะอยู่เต็มไปหมด น้ำตกจะแยกออกเป็นเหมือนม่านน้ำบางๆ ไหลสู่ลำธารเบื้องล่าง สร้างความงดงามตามธรรมชาติให้กับผู้มาเยือน น้ำตกแห่งนี้ได้รับการขนานนามว่า เป็นน้ำตกที่สวยที่สุดของจังหวัดอุทัยธานี

ถ้ำพุถวาย ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพุเตย เป็นถ้ำขนาดใหญ่ ภายในถ้ำกว้างขวาง สภาพ-โดยทั่วไปเป็นภูเขาหินปูนสูงชันสลับซับซ้อน มีหินงอกหินย้อย เช่น รูปเจดีย์ อ่างน้ำ ทางเข้าถ้ำอยู่บนไหล่เขา ต้องเดินขึ้นไป ภายในถ้ำมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีโพรงทะลุถึงด้านตรงข้ามของภูเขา และมีค้างคาวอาศัยอยู่ 9 ชนิด คือ ค้างคาวชนิดใช้ฟันหน้ากินผลไม้ ค้างคาวมงกุฎยอดสั้นเล็ก ค้างคาวหน้ายักษ์เล็ก ค้างคาวปีกถึงเคราดำ ค้างคาวหน้ายักษ์ทศกัณฑ์ ค้างคาวปีกพับดำใหญ่ ค้างคาวมงกุฎจมูกใหญ่ ค้างคาวยักษ์สามหลืบ ค้างคาวยอดปีกกล้วยไม้

เมืองอุทัยธานียังมีความอุดมสมบูรณ์ของสายน้ำ วิถีชีวิตของผู้คนที่นี่จึงสัมพันธ์กับสายน้ำ ทั้งเรือนแพที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพประมงน้ำจืด โดยการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งมีทั้งปลาสวาย ปลาแรด ปลาเทโพ โดยเฉพาะปลาแรดที่เลี้ยงในกระชัง ถือว่าเป็นปลาที่ขึ้นชื่อของจังหวัด ไม่มีกลิ่นโคลน มีเนื้อนุ่ม หวาน อร่อยกว่าที่อื่นๆ จนกรมประมงต้องยกให้เป็นปลาแรดเป็นปลาประจำจังหวัดอุทัยธานี

นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมจังหวัดอุทัยธานีได้ด้วยการปั่นจักรยานชมเมือง ที่พักเกือบทุกแห่งในจังหวัดอุทัยธานีจะมีจักรยานไว้คอยบริการ เพราะอุทัยธานีเป็นเมืองที่รณรงค์ให้ปั่นจักรยาน และมีเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยาน ชมวิถีชีวิตในเมือง หรือสามารถนั่งเรือชมไปตามเส้นทางของสายน้ำสะแกกรังที่ทางเทศบาลจัดไว้ หรืออาจติดต่อกับที่พักให้จัดการให้ ก็จะได้ชมวิถีชีวิตของชาวแพที่นี่ได้ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

การท่องเที่ยวชมความงามและวิถีชีวิตของชาวอุทัยธานีผ่านชาวแพในแม่น้ำสะแกกรัง นับเป็นอีกหนึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวที่หาได้ยากยิ่งในโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีกำลังล้ำหน้า แต่อุทัยธานีเมืองเล็กๆ สงบ ทางภาคกลางของประเทศไทย ยังคงอบอวลไปด้วยความอบอุ่นจากวิถีชีวิตของชาวเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่ยังคงรักษาไว้ เมืองแห่งนี้ก็ยังมีเสน่ห์สวยงาม รอให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัส

2.1.2 ปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

“วิถีแห่งสายน้ำ งามล้ำประเพณี ร้อยกว่าปีเมืองประแส”

ปากน้ำประแส เป็นตำบลหนึ่งตั้งอยู่ในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง ที่มีบริเวณจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก อาทิ ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ชายหาดประแส อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส ทุ่งโปรงทอง สะพานประแสสิน หาดแหลมสน เกาะมันใน ฯลฯ

คำว่า **“ประแส”** เป็นคำที่ใช้เรียกกันมาแต่โบราณกาล กล่าวกันว่า “ประแส” ในสมัยกรุงเก่า มีฐานะเป็นเมือง เรียกว่า “เมืองประแส”

คำว่า **“ประแส”** มีความหมายอย่างไรนั้น ยังไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัด แม้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ก็ไม่ได้เก็บความหมายของคำนี้ไว้ แต่จากการวิเคราะห์คำว่า “ประแส” นั้น พระครูประภัทรวิริยคุณ (มาลัย) เจ้าคณะอำเภอแกลง เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม ได้ศึกษาในเรื่องนี้ โดยในเบื้องต้นสันนิษฐานว่า คำว่า “ประแส” นั้น น่าจะเป็น**ภาษาชอง** ซึ่งเป็นของชาวพื้นเมืองดั้งเดิมของภูมิภาคนี้ (สุนทรภู่ เคยกล่าวถึงหนุ่มสาวชาวบ้านเพลงซ้อหรือเนินซ้อไว้ในนิราศเมืองแกลงว่า ...ล้วนวงศ์วานว่านเครือเป็นเชื้อชอง จึงสันนิษฐานว่า ชาวบ้านเมืองแถบนี้มีเชื้อสายเป็นชาวชอง) และเพื่อความกระจ่างชัด พระครูประภัทรวิริยคุณ และนายวีระ ปัญญายิ่ง ได้เดินทางไปสอบถามผู้มีเชื้อสายชองในเขตตำบลพวง ตะเคียนทอง คลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จากการสอบถามได้ความตรงกันว่า ในภาษาชอง มีคำว่า “แชร์” หมายถึง ทุ่งนา “พรีแชร์หรือ ปรีแชร์” หมายถึง ทุ่งนา คือป่าที่ถางแล้วและใช้ปลูกข้าว ถ้าเป็นที่ดอนก็ทำไร่ปลูกข้าว ถ้าเป็นที่ลุ่มก็ทำนาปลูกข้าว หากคำว่า “ประแส” มีรากฐานมาจากภาษาชองดังกล่าว จะต้องเขียนตามคำศัพท์เดิมว่า “ประแสร์” ซึ่งมี ร การันต์ จึงจะมีความหมายว่า “ทุ่งนาหรือป่าทุ่งนา” ในที่สุดจึงสรุปว่า “ประแสร์” น่าจะมีรากฐานมาจากภาษาชอง ที่เพี้ยนมาจากคำว่า “พรีแชร์หรือประแชร์” แต่ทั้งหมด

นี้เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของ ท่านพระครูประภัทรวิริยคุณ เจ้าอาวาสวัดตะเคียนทอง ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเก่า การค้นคว้าจากหนังสือเรื่อง “อารยธรรมของจันทบุรี” ที่กล่าวถึงภาษาชอง และจากการสอบถามจากบุคคลหลายสถานที่

อนึ่ง ก็ยังมีผู้สันนิษฐานด้วยว่า คำว่า “ประแส” นั้น น่าจะมาจากความหมายที่ว่า กระแสน้ำจืด ที่ไหลมาจากต้นน้ำ มาประ (ปะทะ) กับน้ำทะเลตรงปากน้ำ จึงเรียกว่า “ปากน้ำประแส”

แม้ชื่อตำบลซึ่งเกิดขึ้นในภายหลังตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องถิ่น ก็ใช้ชื่อว่า **“ตำบลปากน้ำประแส”** บรรดาศักดิ์กำนันก็ใช้ว่า “ขุนมุขประแสชล” ราวปี พ.ศ. 2489-2493 ในขณะนั้นเมื่อยังหาความหมายของคำว่า “ประแส” ไม่ได้ ทางราชการจึงเปลี่ยนชื่อจาก “ประแส” เป็น “กระแส” ซึ่งหมายถึง “กระแสน้ำ” และเปลี่ยนชื่อตำบลเป็น “ตำบลปากน้ำกระแส” แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านก็ยังเรียกชื่อหมู่บ้านของตนว่า “ประแส” ตามที่เรียกกันมาแต่ดั้งเดิม แม้สถานที่ราชการบางแห่งของตำบลนี้ ก็ยังใช้คำเดิมอยู่ เช่น สถานีตำรวจภูธรตำบลปากน้ำประแส การประปาปากน้ำประแส

ปากน้ำประแส เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดระยอง ที่มีแหล่งป่าไม้ต้นน้ำ ลำธาร ที่สำคัญ มีการเชื่อมต่อกันระหว่างกระแสน้ำจืดไหลมาปะทะกับน้ำทะเล จนกลายเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ติดกับทิศตะวันออกของอ่าวไทย ปากน้ำประแส คือสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดระยอง ที่นักท่องเที่ยวสามารถมาสัมผัสวิถีชีวิตพื้นถิ่นเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีแหล่งชุมชนริมแม่น้ำดั้งเดิมตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยยังคงมีสภาพบ้านเรือนแบบเก่า ให้ได้ย้อนคิดถึงวันคืนในอดีตอยู่พอสมควร

จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจของปากน้ำประแส

ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ตั้งอยู่ริมปากแม่น้ำประแส ภายในศาลประดิษฐานรูปหล่อเท่าองค์จริงของ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย

อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส ตั้งอยู่บริเวณหัวโขด ชายหาดประแส เป็นเรือรบปลดระวางแล้ว ชาวตำบลขอให้นำมาเป็นเกียรติประวัติและเป็นที่ศึกษาท่องเที่ยวของตำบล ปัจจุบันบริเวณรอบตัวเรือถูกปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ปรับสภาพให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว จนได้รับความนิยมอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง

ชายหาดประแส อยู่ใกล้กับอนุสรณ์เรือรบหลวงประแส ปัจจุบันมีการพัฒนาบริเวณชายหาดให้สะอาด มีร้านอาหารและที่นั่งพักผ่อนริมชายหาด ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว

หาดแหลมสน ตั้งอยู่ตรงข้ามกับชายปาดประแส เป็นชายหาดเล็กๆ ที่ทอดยาวไปจนถึงหาดแหลมแม่พิมพ์ มีสะพานให้นักท่องเที่ยวมองเห็นวิวจากบนสะพานประแสสินและอนุสรณ์เรือรบหลวงประแส และมีสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างวัดแหลมสน นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวประมงแหลมสน ทั้งการทำประมงและตกปลา นอกจากนี้ ยังมีจุดชมวิวแหลมสน

ที่สร้างตามโครงการก่อสร้างถนนเลียบชายฝั่งตะวันออก (เฉลิมบูรพาชลทิศ) เพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมอีกด้วย

ทุ่งโปรงทองหรือป่าชายเลนแสมภู่ ที่รายล้อมไปด้วยต้นโปรงทองสีเขียวขจีปนสีทองอร่าม เป็นอีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีพื้นที่กว่า 6,000 ไร่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ ในเรื่องระบบนิเวศของป่าชายเลน ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นความสวยงามตามธรรมชาติของป่าโกงกาง ไม้โปรงและไม้ริมชายฝั่ง นักท่องเที่ยวสามารถเดินเล่นท่ามกลางทุ่งโปรงทองได้ตามสะพานไม้ทอดยาวลัดเลาะไปตามแนวต้นโกงกาง พาดผ่านไปบนยอดต้นโปรงทองสีเขียวอร่ามตา ด้วยระยะทางกว่า 2 กิโลเมตร นอกจากที่นี่จะมีต้นโปรงทองแล้ว ยังมีพันธ์ไม้อื่นๆ ทั้งลำพู ตะบูนดำ แสม อีกด้วย

สะพานป่าชายเลนบ้านหัวโขด เป็นสะพานไม้ทอดแนวโค้ง เมื่อน้ำขึ้นนักท่องเที่ยวจะได้ชมธรรมชาติตามผืนน้ำ และเมื่อน้ำลงจะมองเห็นปูแสม ปูก้ามดาบ พร้อมกับเสียงดีดตัวของสัตว์น้ำในป่าชายเลนที่สอดผสานรับกันเป็นจังหวะ คล้ายเสียงดนตรีตลอดทาง นอกจากนี้ยังมีศาลาให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักพิงอิงแอบธรรมชาติ

ต้นตะเคียนใหญ่ 500 ปี ตั้งอยู่ภายในวัดตะเคียนงาม หมู่ 2 ตำบลปากน้ำประแส เป็นต้นตะเคียนที่มีลำต้นขนาดใหญ่ แผ่กิ่งก้านสาขา อายุราว 500 ปี ตั้งตระหง่านอยู่บริเวณหน้าวัดตะเคียนงาม

สะพานประแสสิน สะพานข้ามแม่น้ำประแส ที่ใช้เป็นถนนสายรอง เลียบชายฝั่งทะเลตะวันออก สายเฉลิมบูรพาชลทิศ ที่จะเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม วิถีชีวิต จากจังหวัดระยองสู่จังหวัดจันทบุรีและตราดได้อย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นทัศนียภาพ 2 ฝั่งทะเลได้อย่างชัดเจน

ชมหิ่งห้อย โดยชาวบ้านในชุมชนได้รวมกลุ่มกันอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ย้อนกลับสู่วิถีชีวิตของคนชาวคลองริมน้ำ ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระหว่างคนกับแม่น้ำประแส อันเป็นสายน้ำสำคัญของชาวจังหวัดระยอง ล่องเรือดูหิ่งห้อย ชมธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำประแส

เขตอนุรักษ์ป่าชายเลนลุ่มแม่น้ำประแสและเกาะนก เป็นบริเวณพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำประแสและเกาะนก เทศบาลเมืองแกลงได้เริ่มเสริมระบบนิเวศชายฝั่งด้วยการปลูกต้นโกงกางและประสัก นับแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โดยเชิญชวนผู้สนใจและกลุ่มชมรมต่างๆ เข้าร่วมกิจกรรมนี้ รวมปลูกแล้วกว่า 7,000 ต้น บริเวณนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของนกประจำถิ่นอย่างนกกระยางขายาว นกเป็ดน้ำ ในฤดูกาลย้ายถิ่นในช่วงฤดูหนาว ด้วยมีอาหาร กุ้ง หอย ปู ปลา อันอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับเป็นสถานที่สำหรับการส่องกล้องดูนก

เกาะมันใน เป็นสถานที่ตั้งของสถานีวิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ฝั่งตะวันออก และยังเป็นสถานที่เพาะขยายพันธุ์เต่าทะเล ตามพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 มีลักษณะอันเงียบสงบร่มรื่น ยังคงความงดงามของความเป็นธรรมชาติไว้เป็นอย่างดี บนเกาะมีอาคารแสดงนิทรรศการ อาคารเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ทางทะเล มีวิทยากรคอยให้ข้อมูลทุกวัน และเมื่อสบโอกาสอาจพบนกยูงเชื่องๆ เดินออกมาทักทายผู้มาเยือนอีกด้วย บริเวณรอบเกาะมีโขดหินเรียงรายกันอยู่ หาดทรายมีสีขาวสะอาด น้ำทะเลสีฟ้าอมเขียว ปะการัง น้ำดื่ม หอยมือเสือ ปลาการ์ตูน โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการเรือนำเที่ยวหรือเรือจากโฮมสเตย์ที่พัก เพื่อเดินทางไปเยี่ยมชมได้

การเดินทางสู่ปากน้ำประแส ใช้เส้นทางถนนสุขุมวิทเส้นทางระยอง-จันทบุรี เมื่อถึงอำเภอแกลง ให้เดินทางต่ออีกประมาณ 12 กิโลเมตร จะพบกับสามแยกประแส ให้เลี้ยวขวาเข้ามาก็จะถึงตำบลปากน้ำประแส

หากนักท่องเที่ยวอยากมาสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ที่ปากน้ำประแสมีชุมชนโบราณที่อนุรักษ์บ้านเก่าที่อยู่บนถนนเลียบริมน้ำ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมโบราณของเมืองท่าสำคัญทางฝั่งทะเลตะวันออก และยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรมในแบบโฮมสเตย์ ซึ่งมีโฮมสเตย์อยู่มากมายหลายหลัง มีการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยนักท่องเที่ยวจะได้พบกับเจ้าของบ้านที่สวมบทบาทเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ในปากน้ำประแส ถึงแม้ว่าปากน้ำประแสจะไม่ได้มีหาดทอดยาวเหมือนหาดอื่นๆ แต่ที่นี่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ขี่จักรยานชมวิถีชุมชน อิ่มหนำสำราญกับอาหารทะเลและอาหารพื้นบ้าน ปากน้ำประแสถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ที่นักท่องเที่ยวควรมาใช้ชีวิตเพื่อดื่มด่ำกับธรรมชาติ สัมผัสกับความสงบ ท่ามกลางความงดงามทางวัฒนธรรมของปากน้ำประแส

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้ให้นิยามการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว (tourism) หมายรวมถึง กิจกรรมของนักเดินทางทั้งในรูปแบบของกิจกรรมนันทนาการ ธุรกิจหรือรูปแบบอื่น ที่มีลักษณะการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ให้กับตนเอง โดยสถานที่ที่ไปนั้นเป็นได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขึ้นอยู่กับรูปแบบที่นักท่องเที่ยวเลือกสรร หรือไม่ก็จัดในรูปแบบการไปเยี่ยมเยียนเพื่อน ญาติพี่น้อง ซึ่งรวมทั้งการไปเพื่อพักค้างคืนและไม่ค้างคืน

ส่วนแมททิสันและวอล (Matheison & Wall, 1982) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายรวมถึง การเคลื่อนย้ายสถานที่ เพื่อออกไปนอกพื้นที่ประจำของตนเองโดยมีกิจกรรมรองรับการปรับเปลี่ยนสิ่งใหม่ ในขณะที่ได้พักอาศัยพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะได้รับจากการบริการในสถานที่นั้น

ด้านแมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Macintosh & Goeldner, 1986) เป็นนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวที่ได้ให้นิยามการท่องเที่ยวไว้อีกด้านหนึ่งว่า การท่องเที่ยวหมายรวมถึง ความต้องการของภาครัฐ ชุมชนที่จะสร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวหรือนักเดินทาง ได้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศของตนเอง ทั้งนี้เพื่อสร้างรายได้และธุรกิจการท่องเที่ยวให้กับประเทศของตนเอง

นอกจากนี้ในการประชุมขององค์การท่องเที่ยวโลก ได้จัดประชุมว่าด้วยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้น ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี ครั้งที่ 14 เมื่อวันที่ 17-18 พฤศจิกายน 2014[3] ผลการประชุมได้สรุปเรื่อง เงื่อนไขการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้ว่า

1. การท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทาง (Travel) หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่ง ไปยังสถานที่หนึ่ง โดยใช้ยานพาหนะนำไปเป็นระยะทางใกล้หรือไกลก็ได้

2. การท่องเที่ยวจะต้องมีจุดหมายปลายทาง (Destination) หมายถึง มีสถานที่ที่เลือกเดินทางไปเยือน และใช้ช่วงเวลาหนึ่งอยู่ ณ ที่นั้น มักเป็นสถานที่ที่มีความสวยงามทางทัศนียภาพหรือเป็นสถานที่ที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ หรือเป็นสถานที่ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมที่น่าสนใจ ซึ่ง ณ ที่นั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการการท่องเที่ยวที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการและความพอใจแก่ผู้มาเยือน

3. การท่องเที่ยวจะต้องมีจุดมุ่งหมาย (Purpose) หมายถึง มีจุดประสงค์ในการเดินทาง ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือไปอยู่ประจำ แต่มีความมุ่งหมายในการเดินทางอย่างอื่น โดยผู้เดินทางอาจมีจุดมุ่งหมายในการเดินทางมากกว่า 1 อย่างก็ได้

2.2.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวพื้นฐานที่สำคัญ ตามแนวทางของมาฮิลาโรว[4] (Mahirarao) ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย (Accessibility) ได้แก่ 1. แอร์คอนดิชั่น ระบบขนส่ง (รถไฟ เรือ รถยนต์) 2. สถานที่พัก (โรงแรม โมเตล เกสเฮ้าท์ ยูชเฮ้าท์ รีสอร์ท เฮอรีเทด โฮเทล ฟาร์มเฮาส์ แคมป์) 3. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น อาคาร พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ แม่น้ำ ชายหาด แกลลารี่ เทือกเขา สถานที่ทางธรรมชาติ สินค้าทำมือและทะเลสาบ ระบบขนส่งมวลชนที่สามารถเข้าถึงสถานที่

[3] http://media.unwto.org/press-release/2014-11-21/world-committee-tourism-ethics-praises-initiatives-accessible-tourism

[4] http://www.slideshare.net/PrakashMahirarao/prakash-m

ท่องเที่ยวได้ง่ายและสะดวกสบาย 4. สิ่งดึงดูดอื่นที่สร้างขึ้น ได้แก่ สระว่ายน้ำในที่พักอาศัย เรือพาย วินเสิร์ฟ จักรยานทางบกและทางน้ำ 5. ระบบความปลอดภัยและการคุ้มกัน 6. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ระบบสาธารณสุข โรงพยาบาล ความสะอาด ระบบซักล้าง

นอกจากนี้อาจมีส่วนประกอบเพิ่มเติม ทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ ทัศนียภาพ สถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

2.2.3 รูปแบบการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท[5] หลักดังนี้ 1. การท่องเที่ยวแบบกลุ่ม (Mass tourism) 2. การท่องเที่ยวแบบทางเลือก (Alternative Tourism) การท่องเที่ยวแบบกลุ่ม จะมีรูปแบบการท่องเที่ยวในกลุ่มคนจำนวนมาก ลักษณะเป็นกรุ๊ปมีโปรแกรมที่แน่นอน เน้นการท่องเที่ยวทางด้านทัศนียภาพมาก การศึกษาเชิงลึกในแต่ละพื้นที่ ไม่มีการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนไปท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเที่ยวชมทั่วไป และซื้อของฝากที่เป็นของท้องถิ่น ส่วนนักท่องเที่ยวแบบทางเลือกเน้นนักท่องเที่ยวที่เป็นครอบครัว คนเดียวหรือกลุ่มเพื่อน จำนวนคนน้อย มีรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อค้นหาประสบการณ์ มีการเตรียมการล่วงหน้า การค้นหาความรู้จากสถานที่ท่องเที่ยวก่อนออกเดินทาง ชอบการถ่ายภาพเพื่อเก็บไว้ในความทรงจำ กลุ่มคนลักษณะนี้จะไม่ชอบความอึกทึก เสียงดัง

นอกจากนี้ รูปแบบการท่องเที่ยวยังถูกแบ่งตามลักษณะความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เพื่อธุรกิจการค้า ค้นหาความเป็นธรรมชาติ ศึกษาวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ เพื่อสังสรรค์กับคนในกลุ่มหรือรุ่นเดียวกัน ท่องเที่ยวผจญภัยตามรูปแบบที่ต้องการ การตั้งแค้มป์ การเล่นกีฬาในแต่ละพื้นที่ ท่องเที่ยวเพื่อศึกษาต้นกำเนิดของศาสนา และเพื่อต้องการปลูกฝังการรักษาพืชพันธุ์ธรรมชาติให้คงเหลือไว้

ส่วนการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวของสำนักงานการท่องเที่ยว (2546) ได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 5 รูปแบบ คือ 1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3. การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม สามารถแบ่งได้เป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรม ประเพณี และแหล่งประวัติศาสตร์ 4. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นถิ่น 5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา รวมทั้งการท่องเที่ยว เชิงผจญภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมย่อยของการเล่นกีฬาด้วย

[5] http://www.slideshare.net/ALTINBAKU/the-different-types-of-tourism

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยว เพนเดอร์และชาร์ปเลย์ (Pender & Sharpley, 2006) ได้เขียนหนังสือเรื่อง The Management of Tourism[6] ในหนังสือได้เขียนถึงการจัดการด้านการท่องเที่ยว ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว ระบบการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวและระบบการจัดการ ที่รวมทั้งด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยว ระบบการขนส่งและสาธารณูปโภค ระบบการจัดการทัวร์นำเที่ยว การจัดการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว การจัดการด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว การจัดการทางการเงินสำหรับการท่องเที่ยว การจัดการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว การจัดการด้านชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการตลาดผ่านสื่อออนไลน์เพื่อการท่องเที่ยว การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวระดับนานาชาติ จรรยาบรรณของการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการเพื่อการปกป้องรักษามรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ อดิคาร์รี (Adhikary, 1995) ได้เสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว (7s Model) เพื่อนำมาปรับใช้กับการท่องเที่ยว คือ 1. การจัดการด้านกลยุทธ์การท่องเที่ยว (Strategy) 2. การจัดการโครงการการบริหารการท่องเที่ยว (Structure) 3. การจัดการด้านระบบการท่องเที่ยว (System) 4. การจัดการด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว (Staff) 5. การจัดการด้านความรู้ความสามารถของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว (Skill) 6. การจัดการด้านรูปแบบการท่องเที่ยว (Style) 7. การจัดการด้านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยว (Share)

สรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยว ควรเป็นไปอย่างมีขั้นตอน มีคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีโครงสร้างอย่างเป็นระบบ มีบุคลากร มีทักษะ และรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในทุกกระบวนการ เพราะการจัดการที่ดีและมีระบบจะช่วยป้องกันการสับสน ซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานได้อีกด้วย

2.3.1 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Tourism Management)

แม้ว่าตัวชี้วัดความสำเร็จเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการบริหารจัดการ แต่ในการบริหารจัดการยังต้องคำนึงถึงกระบวนการบริหารและการวางแผนในการบริหาร กระบวนการตัดสินใจที่เป็นเหตุเป็นผล ซึ่งทำให้ตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นเพียงช่องทางหนึ่งที่นำมาซึ่งความสำเร็จในการบริหารจัดการทุกด้าน โดยความสำเร็จจะเกิดขึ้นอย่างยาวนานหรือยั่งยืนยังขึ้นอยู่

[6] http://www.slideshare.net/vinodkalannavar/management-oftourism

กับความสามารถและความเชี่ยวชาญในการจัดการตัวชี้วัดเพื่อสร้างความสำเร็จให้กับการบริหารอีกด้วย

ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการและกลายเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการบริหารจัดการทุกด้าน รวมทั้งการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ การจ้างงาน อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การปกป้องและอนุรักษ์วัฒนธรรม การปกป้องและรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการพัฒนา การสนับสนุนจากภาครัฐ กิจกรรมทางการตลาด การลงทุนจากภาครัฐและเอกชน คุณภาพชีวิต

ตัวชี้วัดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน นอกจากจะใช้ปัจจัยหลักด้านการบริหารจัดการเพื่อสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จแล้ว ยังต้องคำนึงถึงตัวชี้วัดทางด้านนโยบายภาครัฐที่เชื่อมโยงเข้ากับแผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและประเทศ การสร้างภาพลักษณ์ การสร้างตราสินค้า แนวทางการปฏิบัติที่ดี กฎระเบียบ แผนการจัดการด้านการปฏิบัติ มาตรฐานความปลอดภัย การพัฒนาและอบรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดการสินค้าด้านการท่องเที่ยวและการบริการ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและผู้ร่วมทุน นโยบายที่ส่งเสริมการสร้างและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

2.3.2 แนวทางการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าด้านการท่องเที่ยว

กล่าวได้ว่าการนำตัวชี้วัดมาประยุกต์ใช้เข้ากับการวางแผนและการจัดการด้านการท่องเที่ยว[7] เพื่อให้เกิดความสำเร็จด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีตัวแปรหลักที่ถูกนำมาสร้างเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ นอกเหนือจากปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับนโยบายตามข้างต้นแล้วยังมีปัจจัยหลักอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในตารางดังนี้

[7] Indicator of Sustainable Development for Tourism Destinations, A guide book, Published and Printed by World Tourism Organization: 2004.

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ปัจจัยนำเข้าตัวชี้วัด	ตัวกำหนด
1. ด้านนโยบาย	
1.1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์	1. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2. เกณฑ์ที่ตั้งขึ้นควรกำหนดให้สอดคล้องหรือเกินกว่ามาตรฐานของท้องถิ่นหรือระดับนานาชาติ ได้แก่ เกณฑ์ด้านสุขภาพ ความปลอดภัย ความต้องการของผู้บริโภค สิ่งแวดล้อมและสิ่งที่ปรากฏต่อสังคม
1.2 มาตรฐานตัวชี้วัด	1. การสร้างเกณฑ์มาตรฐานจะเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นความแตกต่างในแต่ละด้านและผลกระทบที่เกิดขึ้น 2. ความชัดเจนของเกณฑ์มาตรฐานที่วัดออกมาได้เป็นตัวเลข 3. เกณฑ์มาตรฐานจะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว ชุมชน 4. เกณฑ์มาตรฐานจะเป็นหลักฐานสำคัญที่ปรากฏให้เห็น
1.3 การประชุมหารือร่วมกันและความโปร่งใสในการทำงาน	1. เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้เป็นตัวชี้วัดจะได้รับการพัฒนามาจากการประชุมหารือร่วมกัน 2. เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้เป็นตัวชี้วัดจะผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและการจัดการทางเศรษฐศาสตร์ 3. เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้เป็นตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาและปฏิบัติจะต้องโปร่งใสและไม่มีผู้ใดไม่เห็นด้วยหรือมีความขัดแย้ง
2. ด้านสิ่งแวดล้อม	
2.1 การปกป้องสิ่งแวดล้อม	1. มีข้อตกลงทางด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยวกับภาครัฐ 2. มีการประเมินค่าผลกระทบและการวางแผนทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมทางสังคม ผลกระทบทางด้านเศรษฐศาสตร์ การย้ายถิ่นฐาน 3. ผู้ที่พักอาศัยและระบบนิเวศ การอนุรักษ์ การอยู่ร่วมกันเป็นไปตามระบบนิเวศวิทยา 4. ระบบนิเวศมีการตรวจสอบ รายงานเพื่อให้ข้อปฏิบัติเป็นไปตามระบบ

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ต่อ)

ปัจจัยนำเข้าตัวชี้วัด	ตัวกำหนด
2.2 ปริมาณการใช้พลังงานและน้ำ	1. ประสิทธิภาพและคุณภาพการประหยัดพลังงาน 2. ประสิทธิภาพและคุณภาพการประหยัดน้ำ
2.3 การจัดการน้ำเสียและปฏิกูล	1. ลดปริมาณของเสียด้วยกระบวนการใช้สิ่งของให้หมดไป
2.4 การเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่และผลตอบแทนที่ได้	1. ความเหมาะสมของอาคาร ที่พักอาศัย 2. ความเหมาะสมของสัดส่วนผู้พักอาศัยและพื้นที่ 3. ความเหมาะสมของกิจกรรมกับโครงสร้างพื้นฐานและสถานที่
2.5 ข้อมูลสิ่งแวดล้อม	1. การตีความและการศึกษาข้อมูลสิ่งแวดล้อมของกลุ่มเป้าหมาย 2. การอบรมพนักงาน การให้ความรู้ การสร้างความรับผิดชอบ องค์ความรู้ มุมมองเรื่องสิ่งแวดล้อม
2.6 ประสิทธิภาพการดูแลสภาพแวดล้อม	1. ประสิทธิภาพของสิ่งแวดล้อมที่พักอาศัย การดูแลน้ำเสีย การบำบัด 2. การทำลายธรรมชาติของนักท่องเที่ยวโดยไม่ได้ตั้งใจ
3. ด้านวัฒนธรรม	
3.1 ชุมชน	1. กลไกที่จะปกป้องสิทธิของคนในพื้นที่หรือบุคคลทางวัฒนธรรม 2. การเน้นย้ำเพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม 3. การปกปักรักษาโครงสร้างวัฒนธรรมชุมชน
3.2 ข้อมูลทางวัฒนธรรมสังคม	1. การตีความและการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย 2. การอบรมพนักงาน การให้ความรู้ การสร้างความรับผิดชอบ องค์ความรู้ มุมมองเรื่องสิ่งแวดล้อม
3.3 ประสิทธิภาพการจัดการทางวัฒนธรรม	1. การพัฒนาบุคลากรของคนในชุมชนด้านองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ต่อ)

ปัจจัยนำเข้าตัวชี้วัด	ตัวกำหนด
4. ด้านเศรษฐกิจ	
4.1 การเพิ่มการจ้างงานในพื้นที่	1. เพิ่มเครือข่ายการจ้างงานใน “ธุรกิจสีเขียว” 2. ใช้แหล่งวัตถุดิบในพื้นที่ 3. มีระบบการบริหารจัดการเครือข่ายอย่างเป็นระบบ
4.2 จริยธรรมการปฏิบัติทางธุรกิจ	1. การดูแลเรื่องสวัสดิการบุคคล 2. กลไก การดูแลแรงงานตามข้อปฏิบัติของกฎหมายทั้งในระดับ ท้องถิ่นและนานาชาติ 3. ความถูกต้องความรับผิดชอบทางการตลาดตามเป้าหมายทางการตลาด
4.3 ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย	1. เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยว
4.4 การพัฒนาคุณภาพพนักงาน	1. จัดโปรแกรมอบรมพนักงานเพื่อให้พัฒนาคุณภาพในการทำงานอย่างยั่งยืนและมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างดี
5. ด้านการตลาด	
5.1 นักท่องเที่ยว	1. ตัวเลขนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ที่จัดไว้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 2. ตัวเลขนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูที่แตกต่างกัน 3. ช่วงเวลาที่เป็นฤดูกาลท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ 4. ปริมาณที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พัก 5. ความสะดวกและจำนวนยานพาหนะ 6. สถานที่ที่ดึงดูดใจในพื้นที่ท่องเที่ยว 7. การบำรุงรักษาและป้องกันระบบไฟฟ้า 8. จำนวนผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ท่องเที่ยว หมู่บ้าน เมือง 9. ตัวเลขของสัตว์ป่าที่บุกรุกเข้ามาในพื้นที่ท่องเที่ยว 10. พื้นที่สงวนไว้สำหรับสัตว์ป่าในพื้นที่ท่องเที่ยว 11. ภาชนะสำหรับเก็บของเสีย ขยะ 12. ตัวเลขบริษัททัวร์นำเที่ยวในพื้นที่ นอกพื้นที่

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ต่อ)

ปัจจัยนำเข้าตัวชี้วัด	ตัวกำหนด
	13. การพัฒนาด้านการวิจัยทางการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างตราสินค้า กลุ่มเป้าหมาย ภาพลักษณ์ 14. การสร้างเครือข่ายทางการตลาด 15. การสร้างความเชื่อมั่นด้านการตลาดให้กับชุมชน
6. ด้านการบริหารจัดการ	
6.1 ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 6.2 การจัดการความรู้นักท่องเที่ยว	1. ทรัพยากรท้องถิ่นมีเพียงพอต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2. การจัดการด้านข้อมูลการท่องเที่ยว ไกด์ ความรู้ความเข้าใจในสถานที่ท่องเที่ยว วัตถุทางวัฒนธรรม
6.3 การบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยว	1. ช่วงเวลาการเข้าชม ที่จอดรถ การจองตั๋วและการจองทางออนไลน์เพิ่มการอำนวยความสะดวกในการติดต่อกับพนักงาน การเปิด ปิด ของสถานที่
6.4 การบริหารจัดการทางการเงิน	1. การวางแผนทางการเงิน 2. สัดส่วนการลงทุน การกู้ยืม 3. แหล่งทุน แหล่งกู้ยืม สถาบันสนับสนุนทางการเงิน 4. ที่มาของรายได้ การกระจายรายได้ให้กับชุมชน พื้นที่
6.5 การบริหารจัดการด้านการสื่อสาร	1. ระบบการจัดการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว พื้นที่ท่องเที่ยว 2. ระบบการสร้างสัญลักษณ์ ตรา เครื่องหมายทางการท่องเที่ยว 3. การจัดการเทคโนโลยีทางการสื่อสาร การสร้างเว็บไซด์เพื่อการค้า
6.6 การบริหารจัดการด้านการลงทุน	1. สัดส่วนผู้ลงทุนภาครัฐและเอกชนด้านธุรกิจการท่องเที่ยว 2. ตัวเลขของการลงทุนของภาคธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในแต่ละปี 3. ตัวเลขการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ต่อ)

ปัจจัยนำเข้าตัวชี้วัด	ตัวกำหนด
6.7 การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	1. ระบบการบริหารจัดการที่นำไปสู่การสร้างปกป้องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้คงอยู่ 2. วิธีการจัดการสร้างเงื่อนไขเพื่อให้เกิดการยอมรับและรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ 3. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนมีส่วนร่วม 4. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงสิทธิและความต้องการของชุมชน

2.4 แนวคิดด้านการบริหารจัดการ

แนวคิดการบริหารจัดการ เป็นแนวคิดหนึ่งที่คณะวิจัยจะได้นำมาใช้ค้นหาดัชนีชี้วัดด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะถือว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง โดยการบริหารหรือการจัดการถือได้ว่าเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการประกอบกิจกรรมทุกประเภท โดยการบริหาร (administration) ส่วนใหญ่จะใช้กับการบริหารงานภาครัฐ ส่วนการจัดการ (management) จะใช้กับการบริหารงานในภาคเอกชน โดยการบริหารเป็นระบบการจัดการในการทำงานระดับสูง ส่วนการจัดการ เป็นการประสมประสานระหว่างหลักทางศาสตร์การบริหารกับศิลปะการจัดการที่อาศัยองค์ประกอบหลายด้านมาประกอบการบริหารการจัดการ

โดยปีเตอร์ ดรุกเคอร์ (1954: 12) นักวิชาการด้านการจัดการได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “การบริหาร คือ การทำให้งานต่างๆ ขององค์การสำเร็จได้ โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ” (Management is Getting Things done Through Other People) และ Ernest (1968: 43); Harold and Cyril (1972: 43) ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารหรือการจัดการไว้สอดคล้องกันว่า การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการยังหมายรวมถึง การดำเนินงานที่เกิดจากบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป การวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำการควบคุมทั้งในด้านบุคลากร กายภาพ งบประมาณและแหล่งข้อมูล ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การกำหนดทิศทางเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมี

ประสิทธิภาพ ส่วนด้านการบริหารที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์นั่นหมายรวมถึง การแสวงหาองค์ความรู้ที่เกิดจากการสืบค้น หาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล มีการตั้งสมมุติฐานและทดสอบสมมุติฐาน เป็นศิลป์ (art) ซึ่งจะนำผลที่ได้มาพัฒนางานต่อไป

สำหรับองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ เช่น แรงงาน วัสดุ เครื่องจักร ซึ่งอาจหมายรวมถึงอุปกรณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน กระบวนการจัดหน่วยงานและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน การใช้องค์ประกอบหรือปัจจัยเหล่านี้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ระบบ ด้านการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน มีระบบการบริหารที่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารเพื่อเสริมสร้างการทำงานให้เข้มแข็งและเท่าทันหรือเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับองค์กรอื่นในระดับเดียวกันได้ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานมีดังนี้

2.4.1 องค์ประกอบหรือปัจจัยการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการที่ดี จะต้องมีองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จในการบริหารงาน ซึ่งการบริหารงานภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน อาจมีองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการแตกต่างกันหรือเหมือนกันขึ้นอยู่กับรูปแบบการทำงาน การบริหารจัดการ โดยปัจจัยหรือองค์ประกอบพื้นฐานด้านการบริหารจัดการมีดังนี้

1. บุคลากร (Man) ทรัพยากรบุคคลถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรเป็นอย่างมาก ในการทำงานบุคลากรจะต้องมีความรู้ความสามารถในการทำงานการบริหารงาน เข้าใจระบบงานและทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจยังจะต้องได้รับการอบรมเพื่อต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มี ตลอดจนการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ แก้ปัญหางานที่จะเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. งบประมาณ (Money) งบประมาณจัดเป็นส่วนสำคัญเช่นเดียวกับทรัพยากรบุคคล เพราะการบริหารงานที่ดีจะต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนเพียงพอเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาระบบ คุณภาพงานในขั้นต่อไป การจัดสรรงบประมาณที่องค์กรจัดทำขึ้นแต่ละปี จำเป็นต้องเพียงพอต่อกิจกรรมที่จัดตั้งขึ้นในแต่ละครั้ง รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณเพื่อบุคคลากรจะต้องให้เพียงพอต่อความรู้ความสามารถของบุคลากรที่คัดสรรเข้ามาทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงาน

3. วัสดุอุปกรณ์ (Material) วัสดุอุปกรณ์เป็นสิ่งช่วยเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ การจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับโครงการ กิจกรรม จำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า เช่น การจัดซื้อเครื่องจักรให้ตรงกับคุณภาพและปริมาณงาน การผลิต

4. การจัดการ (Management) การจัดการเป็นการบูรณการองค์ประกอบหรือปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์ การตลาดและการจัดการเวลาเพื่อให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงาน หรือกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ระบบการจัดการที่เหมาะสมยังต้องคำนึงถึงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงาน การจัดการเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานด้วย

2.4.2 กระบวนการบริหารการจัดการ

กระบวนการบริหารจัดการองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจัดเป็นส่วนสำคัญที่สุดในระบบการบริหารจัดการ โดยกระบวนการบริหารจัดการจำแนกตามหน้าที่หลักในการบริหารออกเป็น 5 หน้าที่ดังนี้

1. การวางแผนงาน (Planning) การวางแผนงานคือ การกำหนดแนวทางการทำงานไว้แบบกว้างเพื่อให้การปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนการทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การวางแนวทางก่อนการปฏิบัติอาจทำการกำหนดปัจจัยหรือองค์ประกอบการทำงานไว้พร้อมๆ กับการวางแผน เช่น กำหนดคนให้ตรงกับหน้าที่ งาน กำหนดวัสดุที่ใช้ในการทำงานให้ตรงกับกิจกรรม ตลอดจนการกำหนดและวางแผนงบประมาณไว้ในการบริหารงานด้วย

2. การจัดองค์กร (Organization) การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือของตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วยกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อประสานสัมพันธ์กันตามลำดับขั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันไป

3. การบังคับบัญชา (Commanding) การบริหารงานบุคคลของหน่วยงานตั้งแต่การแสวงหา การบรรจุ แต่งตั้ง การฝึกอบรมและพัฒนา การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากตำแหน่งงาน รวมทั้งการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานที่ดีให้มีอยู่ตลอดไป

4. การประสานงาน (Coordinating) การประสานงานหรือสื่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์การให้เข้ากันได้ เพื่อให้งานเดินและเกิดประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน ทำให้ทุกหน่วยงานประสานกลมกลืนกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักขององค์กรร่วมกัน

5. การรายงาน (Reporting) การเสนอรายงานให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบต่าง ๆ ทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไปเป็นระยะๆ ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทราบความก้าวหน้าของงานของตนอยู่เสมอ การเสนอรายงานจำเป็นต้องมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน มีการวิจัย การประเมินผล และมีการตรวจสอบเป็นระยะๆ เพื่อการปรับปรุงได้ทันทีหรือการปรับปรุงในอนาคต

6. การกำหนดงบประมาณ (Budgeting) การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชี และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

2.5 แนวคิดการจัดการความรู้โดยชุมชน

2.5.1 แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพโดยชุมชน (Community-Based Facilities Management)

การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ (Facility Management) เป็นรูปแบบของการบริหารที่เกิดขึ้นในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม และการบริการสาธารณะ ความสำเร็จของแนวคิดนี้ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำที่จะจัดทิศทางการดำเนินกลยุทธ์ การสร้าง กระบวนการการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และนวัตกรรมที่จะเพิ่มคุณค่า และกระจายผลลัพธ์ไปยังองค์กร คนในองค์กร และสังคม (Alexander & Brown, 2006) ในแวดวงสถาปัตยกรรม การก่อสร้าง การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพเป็นสหความรู้ที่ใช้ในการบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน คนและหน่วยงาน โดยในการบริหารจัดการทรัพยากรยังหมายรวมถึงการบริหารจัดการทรัพย์สินถาวรด้วยเช่นกัน (British Institute of Facilities Management: BIFM)

2.5.2 คุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ

การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพเป็นการเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจของการพัฒนาและเป็นการสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการยอมรับจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ลงทุน องค์กรสาธารณะ และผู้ที่มาใช้ประโยชน์ของการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพเป็นประจำ (Price, 2002) และคุณค่านี้สามารถขยายไปสู่สังคมและชุมชน

2.5.3 การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ

แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพเริ่มปรากฏในงานของ แพทริก เกดเดส (Patrick Geddes: 1854-1932) นักคิดระบบแบบองค์รวมที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถสร้างคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมองว่าสิ่งนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่ใหญ่กว่า (Stephens, 2005, อ้างถึงใน Alexander & Brown, 2006) แนวคิดของเกดเดสมีอิทธิพลต่อการวางแผนร่วมสมัย โดยเฉพาะสิ่งที่เขาเน้นในเรื่อง “สถานที่ งาน และผู้คนหรือประชาชน” ที่อาจเห็นได้จากนิยามที่มองไปข้างหน้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Porritt, 2004, อ้างถึงใน Alexander & Brown, 2006) งานของเกดเดสได้กลายมาเป็นปรัชญาที่สามารถสัมผัสได้ และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน และนำมาใช้ในงานวิจัยในด้านสังคมศาสตร์หลายแขนง โดยการพิจารณาสถานที่ งาน และผู้คนหรือ

ประชาชนให้ประสานกับเหตุการณ์ปัจจุบันใน 3 องค์ประกอบพื้นฐานคือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมหรือประชาชน และโลกและผลตอบแทน (Parkin, 2000, อ้างถึงใน Alexander & Brown, 2006)

ในปี พ.ศ. 2552 สมาคมการบริหารทรัพยากรกายภาพนานาชาติ (International facilities Management Association: IFMA) ได้กำหนดหน้าที่ด้านการบริหารทรัพยากรกายภาพไว้ 11 ด้าน ได้แก่ 1. การสื่อสาร 2. การเตรียมความพร้อมในกรณีฉุกเฉินและการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง 3. ภาวะผู้ให้บริการดูแลสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน 4. การเงินและธุรกิจ 5. ปัจจัยมนุษย์ 6. ความเป็นผู้นำและกลยุทธ์ 7. การดำเนินการและดูแลรักษา 8. การบริหารโครงการ 9. คุณภาพ 10. อสังหาริมทรัพย์และการบริหารสินทรัพย์ และ 11. เทคโนโลยี

องค์กรธุรกิจและองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรในโลกปัจจุบันให้ความสนใจศึกษาประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน และความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ (CSR) การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพ ใช้ 2 วิธีการ คือ 1. พิจารณากิจกรรมที่ทำในนามของลูกค้า หรือผู้ใช้บริการ 2. กิจกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของแผนการปฏิบัติ อูเร และ แฮมป์ตัน (2004) นอกจากนี้มีข้อแนะนำเพิ่มเติมว่าควรมีการพิจารณาถึงสังคม และบริบทของชุมชนที่นำกิจกรรมนี้ไปปฏิบัติ

การบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพโดยชุมชนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านกายภาพ และการให้บริการที่จะสะท้อนถึงความเป็นชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่คนในชุมชนอยู่อาศัย การดำเนินกิจกรรมบริหารจัดการทรัพยากรทางกายภาพโดยชุมชนประกอบด้วย 4 มิติ คือ

1. กระบวนการการทำข้อตกลงและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย
2. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปได้
3. การสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ
4. การสร้างความสมดุลทางสังคม และคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมที่จะบรรลุความมั่งคั่ง และคุณภาพชีวิตของชุมชน

การดำเนินงานการบริหารจัดการทางกายภาพโดยชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนทั้งหมดมาทำงานในการวางแผน การเผยแพร่ การบำรุงรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ซึ่งสามารถทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น มีบริการที่มีคุณภาพ และมีการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในชุมชน

การพัฒนาการบริหารจัดการทางกายภาพโดยชุมชนต้องมีการพัฒนาเครื่องมือเพื่อประเมินความรับผิดชอบของหน่วยงานหรือองค์กร ด้วยกระบวนการที่โปร่งใสเพื่อสร้างความผูกพันกับลูกค้า พนักงาน หุ้นส่วนที่ร่วมทุน และชุมชนเพื่อการจัดการเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางสังคม และเพื่อเผยแพร่สู่ผู้มีส่วนได้เสียบนพื้นฐาน 3 ขอบเขต คือ ระบบการจัดการ การพัฒนาสังคม-เศรษฐกิจ และการให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม และขอบเขตที่ 4 คือ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สถานที่ทำงาน สังคม เศรษฐกิจ

ในองค์กรที่มีการลงทุนและพัฒนาเพื่อประโยชน์ของเศรษฐกิจในชุมชน มีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการกระทำของตนเอง 5 ระดับที่ระบุว่านำมาจากข้อตกลงที่ยอมรับการปฏิบัติตามและมาตรฐานที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย โดยใช้การวัดตามแบบประเมินถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ คีทวิว โปรไฟล์ และคณะ (Alexander & Brown, 2006) กล่าวถึงรูปแบบใหม่ ระบบ และเครื่องมือ ที่ประชาชน และสิ่งแวดล้อมบนแนวคิดของทุนทางสังคม (Putman, 2000) ว่าต้องการการสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ ของการจัดการทรัพยากรทางกายภาพ คุณค่าทางสังคมของการจัดการทรัพยากรของชุมชนคือ ต้องมีผู้จัดการความต้องการและสิ่งที่จับต้องได้ทางกายภาพเพื่อจัดวัตถุประสงค์ให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลดีต่อผลลัพธ์ทางสังคมที่เราต้องการแสวงหาในด้านต่างๆ เช่น

- อัตลักษณ์ของชุมชน ที่ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
- ความนับถือ คนที่เข้าใจความแตกต่างระหว่างความเป็นคนสาธารณะ และความเป็นส่วนตัว (มีการแสดงออกด้วยความสุภาพ ความนอบน้อม มีมารยาท และความรับผิดชอบต่อสังคม)
- ชีวิตสาธารณะ และชีวิตส่วนตัวของคนที่เกี่ยวข้องในเครือข่าย เหตุการณ์ต่างๆ พิธีกรรม การเฉลิมฉลอง วัฒนธรรม และความบันเทิง
- การอยู่ร่วมในสังคมของคนที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ
- ความเข้าใจของคนที่เข้าใจ และยินดีกับประเพณีในสังคม และคุณค่าของคนอื่นๆ ในสังคม
- มิตรภาพ ของคนที่เป็นเครือข่ายสังคมจะเป็นแบบเปิด มีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างกว้างขวาง และยอมรับความเปลี่ยนแปลง

2.6 แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน (Community-Based Natural Resource Management: CBNRM) พัฒนาขึ้นอย่างช้าๆ ในทวีปแอฟริกาตอนใต้จากแนวโน้มในการอนุรักษ์และการรวมอำนาจการจัดการทรัพยากรเข้าสู่ส่วนกลาง โดยได้รับเงินบริ จาคจากนานาชาติเพื่อประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นนำในสังคม และนักท่องเที่ยว (Brandon & Welles, 1992; Brockington, 2002, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013) ซึ่งมีนักอนุรักษ์ส่วนหนึ่งตั้งคำถามกับกลยุทธ์นี้ในเรื่องจริยธรรม และประสิทธิผล (Dressler et al., 2010) แนวคิดนี้พัฒนาจากซิมบับเวในทศวรรษ 60 โดยได้รับอิทธิพลจากการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงนั้น จากจุดเริ่มต้นในเรื่องการอนุรักษ์ การบริหาร

จัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพในความหมายที่กว้าง ไม่เฉพาะการจัดการกับดอกไม้ ต้นไม้ หรือพันธุ์พืช แต่รวมไปถึงการดำรงอยู่ของชุมชนมนุษย์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และในฐานะผู้ผลิต (Barkin, 2000: 168) ปัจจุบันการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเป็นที่ยอมรับทั่วโลก (Rodriquez-Izquierdo et al., 2010)

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่บนแผ่นดินมักดำเนินงานโดยชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ บางส่วนเป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของทรัพยากรเพื่อปกป้องทรัพยากรนั้น เช่น อุทยาน (Armitage, 2005, Rozwadow, 2011, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติมักเริ่มจากกลุ่มคนที่มีความห่วงใยระบบนิเวศในสังคมบนพื้นฐานของความผูกพันทางวัฒนธรรม คุณค่าทางสังคม ความมีศีลธรรม และความสนใจส่วนตัว การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอีกส่วนหนึ่งเกิดในที่ดินของเอกชนที่ชุมชนของเจ้าของพื้นที่ร่วมมือกันในการอนุรักษ์ และสร้างผลลัพธ์ทางสังคม ซึ่งมีผลโดยตรงกับโครงสร้างทางสิ่งแวดล้อม เช่น ทะเลสาบ พื้นราบ หรือป่าไม้ (Child, 2003, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013) โครงการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนมีความล้มเหลวมากกว่าความสำเร็จ ความสำเร็จ หมายถึง ผลลัพธ์ของการอนุรักษ์ที่มีความก้าวหน้า และชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโครงการโดยใช้กระบวนการต่างๆ เช่น การสาธิต

เมียแชม และ ลัมบาซิ (Measham & Lumbasi, 2013) ได้ศึกษาถึงปัจจัยของความสำเร็จและความล้มเหลวของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนว่า มีการศึกษามากมายที่ระบุเกณฑ์วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน โดยส่วนหนึ่งกล่าวถึงความล้มเหลวเนื่องจากการขาดเกณฑ์ที่เฉพาะเจาะจง (Blaikie, 2006)

เมียแชมและลัมบาซิ สรุปเหตุผลที่เป็นไปได้ 4 ประการที่ทำให้โครงการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยชุมชนล้มเหลว ได้แก่

1. การเป็นโครงการที่เริ่มจากหน่วยงานภายนอกหรือแบบบนลงล่าง
2. การขาดแรงจูงใจเกี่ยวกับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ
3. การขาดความเป็นอิสระในการจัดการตนเอง
4. การดำรงชีวิตที่ไม่สอดคล้องกันและค่าเสียโอกาส

1. การเป็นโครงการที่เริ่มจากหน่วยงานภายนอกหรือแบบบนลงล่าง

โครงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนมีจุดกำเนิดที่แตกต่างกัน ทั้งจุดเริ่มต้นจากคนในชุมชนเอง หรือเริ่มต้นจากคนภายนอก โครงการที่เริ่มจากการสั่งการ หรือจัดตั้งจากหน่วยงานภายนอกอาจทำให้คนในท้องถิ่นรู้สึกว่าเป็นโครงการที่แปลกแยก และคนในท้องถิ่นอาจขาดแรงกระตุ้นที่จะร่วมในการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จ เช่น โครงการในมาดากัสกาที่ริเริ่มทั้งโดย

หน่วยงานรัฐบาล องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรร่วมกับชุมชนท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นมีบทบาทน้อย ทั้งในการริเริ่มและการบริหารจัดการมีผลทำให้โครงการไม่ประสบผล (Duffy, 2006) คนจากภายนอกชุมชนไม่สามารถประกันความสำเร็จของโครงการได้ เช่น ในช่วงหลังทศวรรษ 70 โครงการจัดการพื้นที่เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติในซิมบับเว ที่ริเริ่มจากข้าราชการ มีผลสำเร็จปานกลาง แต่ยังดำเนินต่อมาในศตวรรษ 21 (Child & Barnes, 2010) การดำเนินโครงการนี้ในช่วงต่อมาเกิดผลไปยังคนในท้องถิ่น และมีความพยายามถ่ายโอนความรับผิดชอบด้านรายได้ไปยังเจ้าหน้าที่ในระดับล่าง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ

2. การขาดแรงจูงใจในผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

ในบางกรณีโครงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเกิดความล้มเหลวเนื่องจากขาดแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจ หรือรายได้จากการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน หากชุมชนมีทางเลือกอื่นๆ ที่ดีกว่า เช่น มีกำไรจากการลักลอบล่าสัตว์มากกว่า เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในกรณีที่ชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยมีทางเลือกในการประกอบอาชีพจำกัด และในที่ซึ่งรายได้จากภาษีถูกระงับจากองค์กรในท้องถิ่น (Francis & James, 2003)

ตัวอย่างโครงการที่มีการกล่าวถึงเสมอ คือ โครงการในหุบเขาหลวงวา ในประเทศแซมเบีย ซึ่งเป็นพื้นที่หลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง และพื้นที่บริหารจัดการเกี่ยวกับการเล่นเกม 6 พื้นที่ โดยยังมีการล่าช้าง และแรดแบบผิดกฎหมายอยู่ในพื้นที่ เพราะขาดแรงกระตุ้นในการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการค้าสัตว์ป่าเหล่านี้ทำกำไรมาก (Abel & Blaikie, 1986, Milner-Gulland & Leader-Williums, 1992) ในช่วงทศวรรษ 90 มีความพยายามสร้างให้ชุมชนในพื้นที่มีรายได้จากการขายของที่ระลึกเกี่ยวกับการล่าสัตว์ ระยะแรกโครงการมีความสำเร็จอย่างสูง ประชากรประมาณ 45,000 คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เล่นเกมลูพันเดได้รับประโยชน์จากโครงการ ก่อนที่โครงการจะล้มเหลวในปี 2000 ความล้มเหลวครั้งนี้เกิดขึ้นภายหลังจากรัฐบาลประกาศยกเลิกการล่าแรดระดับนานาชาติเป็นการชั่วคราว ทำให้รายได้จากการล่าสัตว์ลดลง คนในชุมชนจึงขาดแรงจูงใจในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนที่เข้มแข็งในหลวงวาเกิดจากข้อจำกัดจากนโยบายระดับชาติ และความขัดแย้งทางการเมือง (Lubio & Child, 2010) นายโด และคณะ (Naidoo et al., 2011) กล่าวว่าวิธีการหนึ่งที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาแรงจูงใจทางเศรษฐกิจคือ การวิเคราะห์โครงการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนภายใต้หัวเรื่องที่แตกต่างกัน เช่น การจ่ายเงินสำหรับการให้บริการในระบบนิเวศ วิธีการนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้ปฏิบัติของงานหน่วยงานเอกชน และเกี่ยวข้องทางอ้อมกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลในระดับที่สูงขึ้น

3. การขาดความเป็นอิสระในการจัดการตนเอง

โดยทั่วไป โครงการที่ดำเนินงานในชุมชนมักมีอำนาจอื่นที่เหนือกว่ามาครอบงำการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมักจะไม่สามารถจัดการเบ็ดเสร็จได้ในระดับชุมชน

แต่จะมีเงื่อนไขที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่มีอำนาจในระดับที่สูงขึ้นไป เช่น ตำบล หรืออำเภอ ดังนั้นความต้องการในการพัฒนาด้านต่างๆ ของคนในชุมชนรากหญ้ามักจะมีการต่อรองจากหน่วยงานเหนือขึ้นไปที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลโครงการ และมีการตัดทอนงบประมาณจากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในท้องถิ่น เช่น โครงการป่าชุมชนในเนปาลเกิดผลดีในการสงวนรักษาป่าไม้ แต่ไม่เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นเนื่องจากความพอใจในการลดการใช้ประโยชน์จากป่าเป็นเรื่องเดียวกับการวัดการป้องกันรักษาป่า (Shrestha & McManus, 2008) ในกรณีของโครงการจัดการพื้นที่เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชิมบับเวต้องใช้การอนุมัติจาก “สภาตำบล”ภายใต้พระราชบัญญัติป่าไม้ และสัตว์ป่า (1975) ของชิมบับเว คนในชุมชนจึงรู้สึกถึงความไม่เป็นอิสระในการบริหารจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง ทำให้ขาดแรงจูงใจในการดำเนินงาน (Alexander & McGregor, 2000)

4. การดำรงชีวิตที่ไม่สอดคล้องกัน และค่าเสียโอกาส

โครงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติบางโครงการล้มเหลว เนื่องจากมีต้นทุนค่าเสียโอกาสสูงเกินไป หรือความล้มเหลวเกิดจากการเพิ่มคุณค่าของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แบบล่วงหน้า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักจะไม่ประสบผลสำเร็จในการกระจายผลประโยชน์สู่คนในท้องถิ่น ถ้าคนในชุมชนไม่ได้รับประโยชน์ หรือสามารถได้ประโยชน์จากชีวิตความเป็นอยู่ของตนที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง (Goodwin, 2002; Blackstock, 2005) ในฟิลิปปินส์ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนในเกาะปาลาวันมีจุดหมายในการอนุรักษ์ป่าไม้ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการทำไร่เลื่อนลอยเพื่อปลูกข้าวของคนในชุมชน อันเป็นการทำลายชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวบ้าน (Dressler, 2006, 2010)

ในเรื่องความล้มเหลวจากค่าเสียโอกาสเป็นการคาดหวังในมุมมองที่ดี หรือเป็นข้อสันนิษฐานที่ยังไม่มีการทดสอบถึงกำไรจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ อันเป็นการทำลาย หรือขัดขวางการปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมในการอนุรักษ์ด้วยวิธีการที่เป็นมิตร ซึ่งล้มเหลวที่จะยกจุดมุ่งหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติขึ้นมา ตัวอย่างเช่น การเก็บเกี่ยวพืชผลในประเทศไทยที่ทำให้การปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมเสียระบบไป เกิดความล้มเหลวในการเพิ่มผลผลิต และทำให้พื้นที่ถูกรุกรานจากแมลงศัตรูพืชและสัตว์ต่างๆ (Li, 2002)

เมียแชมและลัมบาซิ ยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ คือ ชุมชนอนุรักษ์ธรรมชาติอิสฮาคบินิ ฮิโรลา (Ishaqbini Hirola Community Conservancy) ในเคนยา และชุมชนการจัดการพันธุ์ไม้ในที่ราบกิ๊ปส์แลนด์ (Vegetation Management on Gippsland Red Gum Plains) ในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย กรณีชุมชนอนุรักษ์ธรรมชาติอิสฮาคบินิ ฮิโรลาชุมชนนี้ก่อตัวขึ้นเพื่อปกป้องและบริหารจัดการละมั่งฮิโรลาในทางภาคเหนือของเคนยาที่มีจำนวนลดลงจนเหลือประมาณ 600 ตัวในทศวรรษ 80 ชุมชนท้องถิ่นในตำบลอิไจราทางตะวันออกเฉียงเหนือของเคนยาจึงจัดตั้งองค์กรอนุรักษ์ธรรมชาติขึ้นในปี ค.ศ.2007 โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากองค์การบริการด้านสัตว์ป่า

เคนยา และมีบริษัทสินเชื่อเรนจ์แลนด์ภาคเหนือเป็นที่ปรึกษา มีพื้นที่อนุรักษ์ 30 ตารางกิโลเมตร และบริหารโดยชุมชนคนเลี้ยงปศุสัตว์ท้องถิ่นประมาณ 3,500 คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้

ความพยายามที่จะอนุรักษ์ละมั่งฮิโรลามีมานาน ในปี ค.ศ. 1963 มีการขนย้ายละมั่ง 29 ตัว ไปสู่อุทยานแห่งชาติทาสโวโดยองค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยา และมีการขนย้ายละมั่งอีก 29 ตัว ไปที่เดิมอีกครั้งในปี 1996 (Woodfine et al., 2009, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013) แต่จำนวนของละมั่งในอุทยานแห่งชาติทาสโวยังคงมีจำนวนประมาณ 100 ตัว โดยคาดว่าละมั่งยังคงเป็นอาหารของสิงโต อาสาสมัครชุมชนอิไจราจึงตัดสินใจที่จะจัดตั้งชุมชนอนุรักษ์ธรรมชาติอิสฮาคบินิฮิโรลาในปี 1996 เพื่อปกป้องละมั่งฮิโรลาซึ่งเป็นความต้องการของคนในท้องถิ่นโซมาลีที่สนใจในการปกป้องมรดกทางธรรมชาติคือ ละมั่งฮิโรลาของตนไว้ ทำให้เกิดแรงสนับสนุนในการเคลื่อนย้ายละมั่งฮิโรลาไปสู่อุทยานแห่งชาติ

เนื่องจากมีภัยคุกคามรุนแรงต่อละมั่งฮิโรลา ชุมชนอิไจราจึงปฏิญาณว่าจะปกป้องสัตว์เหล่านี้ โดยชาวบ้านบางส่วนรู้สึกว่าการเคลื่อนย้ายละมั่งฮิโรลาจากถิ่นเดิมจะทำให้พระเจ้าโกรธ ทำให้ฝนไม่ตก สัตว์ที่พวกเขาเลี้ยงไว้จะตาย และชุมชนจะพบกับภัยพิบัติ

การที่ชุมชนท้องถิ่นปกป้องละมั่งฮิโรลาเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีดั้งเดิมที่มีมาก่อนจะมีการตั้งกลุ่มอนุรักษ์ เมื่อองค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยาตั้งใจจะขนย้ายละมั่งฮิโรลาไปสู่อุทยานแห่งชาติ คนหนุ่มกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนของคนโซมาลีที่มีความคิดเหมือนกันขอให้มีการฝึกสอนการจัดการละมั่ง

ฮิโรลาในทางเทคนิคอย่างเป็นทางการ และเพื่อเป็นการขยายขอบเขตการปฏิบัติทางวัฒนธรรมของเขาด้วย คนหนุ่มกลุ่มนี้ได้จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สัตว์ป่าและจัดการสิ่งแวดล้อมอิไจราขึ้นเพื่อที่จะทำงานร่วมกับองค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยา และกลุ่มจัดการทรัพย์สินรานจิแลนด์ การที่จำนวนละมั่งฮิโรลาลดลงจากพื้นที่ดั้งเดิมชักนำให้ชุมชนต้องมีการกระทำบางอย่างที่ถูกกฎหมายในการหยุดการนำละมั่งไปสู่ที่อยู่ใหม่ และจัดตั้งหน่วยงานอนุรักษ์ที่เป็นทางการขึ้น

ในเคนยา สัตว์ป่าส่วนใหญ่อยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติ เช่น ในอิจาราที่ซึ่งพบละมั่งฮิโรลา สัตว์ป่าทั้งหมดอยู่ใต้เขตอำนาจตามกฎหมายขององค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยา แต่องค์การไม่มีกฎหมายรองรับให้บริหารจัดการพื้นที่ ในพื้นที่อื่นๆ ที่ชาวบ้านเปลี่ยนทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์เป็นที่ปลูกพืชพันธุ์อื่นๆ องค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยาจะถูกบังคับให้ขนย้ายสัตว์ป่าไปอยู่ในพื้นที่ใหม่ เนื่องจากคนในชุมชนมีความรู้น้อยในการจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ชุมชนจึงต้องพึ่งพาองค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยา และบริษัทสินเชื่อเรนจ์แลนด์ภาคเหนือในเรื่องผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีการประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการหลายครั้งเพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจวิธีการอนุรักษ์ในดินแดนของตน ชุมชนมีคนที่เป็นผู้นำในการดำเนินงานในกระบวนการนี้ เขาขายปศุสัตว์เพื่อเป็นค่าลงทะเบียนเรียนในเรื่องอนุรักษ์และค่าใช้จ่ายในการส่งคนไปพบเจ้าหน้าที่ขององค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยาเพื่อปรึกษาหารือ

กลุ่มผู้ก่อตั้งได้รับคำแนะนำทางเทคนิคจากองค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยา และบริษัทสินเชื่อเรนจ์แลนด์ภาคเหนือสำหรับเป้าหมายของการลงทะเบียนสัตว์ป่า และงานการเฝ้าติดตามสัตว์ต่างๆ

ชุมชนอนุรักษ์อิสชาคบินี ฮิโรลาก่อตั้งอย่างเป็นทางการขึ้นในปี ค.ศ. 2007 ชุมชนท้องถิ่นมีการลงคะแนนเสียงเลือกผู้นำชุมชนจากคนในท้องถิ่นโดยไม่มีการแทรกแซงจากหน่วยงานของรัฐ ผู้จัดการ และนักบัญชีเป็นคนที่จ้างมาจากคนในชุมชน ชุมชนได้ตั้งหนุ่มสาว 17 คนเป็นลูกเสือฮิโรลา (Low et al., 2009, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013) ลูกเสือได้รับการจัดหาจากเจ้าหน้าที่ดูแลอุทยานและจากองค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยา องค์การบริการด้านสัตว์ป่าเคนยาและบริษัทสินเชื่อเรนจ์แลนด์ภาคเหนือเป็นผู้อบรมลูกเสือฮิโรลาในเรื่องนิเวศวิทยา การคำนวณอายุ เพศ และการระบุลักษณะของละมั่งแต่ละตัว ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการติดตามละมั่งแต่ละตัวในระยะยาว ลูกเสือเหล่านี้จะมีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับสัตว์ การต้อนฝูงสัตว์ และแยกแยะสัตว์แต่ละตัว บริษัทสินเชื่อเรนจ์แลนด์ภาคเหนือติดตั้งอุปกรณ์ GPS และวิทยุให้ลูกเสือในการติดตามสัตว์และการสื่อสาร ทั้งยังระดมทุนสำหรับการอนุรักษ์จนกว่ากลุ่มนี้จะแข็งแกร่งพอที่จะยืนด้วยตนเองได้ ลูกเสือชุมชนจะทำหน้าที่เป็นยามป้องกันการล่าสัตว์ของพรานเถื่อน หรือการรุกล้ำจากคนร้าย พื้นที่บริเวณนี้เป็นถิ่นของสัตว์กินหญ้า จึงเชื่อมั่นได้ว่าจะไม่เกิดการแข่งขันกับกิจการปศุสัตว์ เป้าหมายสำหรับการท่องเที่ยวคือการลงทุนในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยืนยาวสู่อนาคต แม้จะมีแรงกดดันจากเศรษฐกิจมากระทบ

นักลงทุนหลายคนได้สร้างโรงแรมในเขตอนุรักษ์เพื่อประกันความยั่งยืนของการอนุรักษ์และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาค้างในพื้นที่ (Low et al., 2009, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013) มีร้านค้าในท้องถิ่นเกิดขึ้นมากมาย มีการออกแบบโลโก้บนพาหนะที่ให้บริการ พื้นที่อนุรักษ์ไม่มีรั้วกั้น และไม่มีแผนในการสร้างรั้วเพราะจะเป็นผลเสียต่อการเคลื่อนที่ของสัตว์ทั้งในและนอกเขตอนุรักษ์ ชุมชนท้องถิ่นตั้งกฎของตนเองขึ้น เพื่อการดำรงอยู่ของละมั่ง กฎการกินหญ้าของฝูงละมั่ง ห้ามทำปศุสัตว์ในเขตอนุรักษ์ และมีบทบัญญัติในการลงโทษการละเมิด

แม้การอนุรักษ์นี้จะทำเพื่อปกป้องละมั่ง แต่สัตว์อื่นและพืชต่างๆ ได้รับประโยชน์ไปด้วย กฎหมายเกี่ยวกับละมั่งเป็นเสมือนร่มที่คุ้มครองสัตว์อื่น ยีราฟ ฮาญินา ช้าง หมาป่า เม่น ลิงบาบูน หมูป่าแอฟริกา

ละมั่งแอฟริกา และกระต่ายป่าแอริกาได้รับการคุ้มครองในเขตอนุรักษ์นี้ นับตั้งแต่มีการบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ พืชพรรณต่างๆ อุดมสมบูรณ์ขึ้น การลักลอบเข้ามาล่าละมั่ง และสัตว์อื่นลดน้อยลง เขตอนุรักษ์ละมั่งอิสฮาบินีเป็นเขตอนุรักษ์แห่งเดียวในเคนยาที่ริเริ่มโดยชุมชน สาเหตุจากการต่อต้านอย่างเข้มแข็งในการนำสัตว์ออกจากท้องถิ่น

ตัวอย่างอีกกรณีหนึ่งคือ การบริหารจัดการพันธุ์ไม้ในเขตที่ราบกิ๊ปส์แลนด์ รัฐวิคตอเรีย ออสเตรเลีย

คนที่อยู่อาศัยในกิ๊ปส์แลนด์ส่วนใหญ่คือ เกษตรกร และคนที่มีอาชีพทำป่าไม้เกษียณแล้ว ที่อาศัยในเมืองชนบท มารวมกันในชื่อกลุ่มรักษาต้นไม้ในเขตที่ราบกิ๊ปส์แลนด์ (Gippland Plains Tree Health Group) ในปี ค.ศ. 2004 เนื่องจากการควบคุม ดูแลบริหารจัดการพันธุ์พืชเล็กๆ น้อยๆ ส่วนที่เหลืออยู่ และการปลูกใหม่ที่ทำมานาน ที่ราบแห่งนี้ปกคลุมด้วยป่าไม้ และทุ่งหญ้าในทางตะวันออกของรัฐวิคตอเรียซึ่งมีต้นยูคาลิปตัสพื้นเมืองออสเตรเลียสีแดงเป็นพืชคลุมดินในบริเวณนี้ และเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีผลผลิต (Australia Government, 2010, Fitzsimons & Westcott, 2005) ภูมิภาคนี้มีแม่น้ำเอวอน แม่น้ำฟรีสโตน และแม่น้ำมิทเชลล์ ที่ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1,500 ตารางกิโลเมตร ประเด็นที่กระตุ้นให้มีการตั้งกลุ่มอนุรักษ์ขึ้นมาคือ การที่มีความเสื่อมโทรมของพืชพื้นเมือง (dieback) อย่างรุนแรง ในกรณีนี้คือการเสื่อมโทรมของพืชพื้นเมืองที่มีพื้นที่ฟาร์มอยู่ล้อมรอบ (Landsberg & Cork, 1997, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013) ขณะที่มียูคาลิปตัสที่อุดมสมบูรณ์ในชุมชน พืชที่เสื่อมโทรมนี้สามารถรักษาสมดุลกับพืชอื่นได้ พืชพื้นเมืองขนาดเล็กชักนำให้แมลงเข้ามามากมายทำให้ต้นไม้อื่นที่สมบูรณ์เกิดปัญหา จำนวนสัตว์ในพื้นที่ลดลง นกที่กินแมลงมีจำนวนลดลงเพราะขาดแหล่งที่พักพิง

เช่นเดียวกับชุมชนอนุรักษ์ในเคนยา กลุ่มอนุรักษ์กิ๊ปส์แลนด์ก่อตั้งโดยคนในท้องถิ่นที่ต้องการค้นหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาพืชที่เสื่อมโทรมเพื่อพัฒนาระบบนิเวศให้ดีขึ้น และต้องการชักชวนเจ้าของที่ดินที่เป็นเพื่อนบ้านเข้าร่วมกลุ่ม กลุ่มอนุรักษ์จึงหาแนวร่วมที่จะช่วยให้โครงการก่อตั้งได้โดยขอความร่วมมือจากออสเตรเลีย แลนด์เสคป ทรัสต์ (2012) องค์กรไม่แสวงหากำไรในการอนุรักษ์ในเขตที่ราบกิ๊ปส์แลนด์ และนักวิจัยทางสังคมและนิเวศวิทยาให้ช่วยวิจัยเรื่องพืชพื้นเมืองที่เสื่อมโทรม และหาวิธีแก้ปัญหาในประเด็นนี้ กลุ่มอนุรักษ์นี้ทำงานอย่างกระตือรือร้นมาเป็นเวลา 5 ปี ในขณะที่เขียนบทความ

วิธีการหลักในการทำงานของกลุ่มนี้คือ ทำการสำรวจเจ้าของพื้นที่ในท้องถิ่น เพื่อเข้าใจวิธีการจัดการพืชพันธุ์ที่เจ้าของพื้นที่ทำอยู่ และเพื่อที่จะสำรวจความคิดเห็น ความสนใจในการบริหารจัดการพืชพันธุ์แบบใหม่ การสำรวจใช้การพบปะกับสมาชิกของกลุ่ม (ซึ่งจัดโดยผู้เขียนบทความนี้คนหนึ่งซึ่งช่วยสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์แปลงความสนใจของเขาให้ออกมาเป็นคำถาม) การสำรวจใช้การสอบถามแบบเผชิญหน้าระหว่างสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ กับเจ้าของที่ดินโดยรอบ ผลการสำรวจพบว่าสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์เข้าใจทัศนคติของผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินต่อความเสื่อมโทรมของพืชพื้นเมือง และการเพาะปลูกใหม่อีกครั้ง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการออกแบบการบริหารจัดการพืชแบบใหม่ในระยะเริ่มต้นโครงการ ด้วยวิธีการออกแบบ และการปฏิบัติในการดำเนินงานสำรวจเอง กลุ่มอนุรักษ์มีความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างมากกับกระบวนการ และผลลัพธ์จากการสำรวจ ซึ่งเป็นการขยายความสนใจไปสู่หน่วยงานในท้องถิ่น ทำให้หน่วยงานท้องถิ่นแสดงออกเพิ่มขึ้นด้วยการลงบทความในหนังสือพิมพ์โดยสมาชิกกลุ่ม และร้องขอให้รัฐปรับปรุงนโยบายการบริหารจัดการพืชที่จะปลูกข้างถนนใหม่

การเปรียบเทียบ 2 กรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ

ความสำเร็จของกรณีตัวอย่างทั้งสองสามารถสรุปได้ว่าไม่อยู่ในเงื่อนไขที่เมียแชมและลัมบาซิ กล่าวถึงเหตุผลที่เป็นไปได้ 4 ประการ ที่ทำให้โครงการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนล้มเหลว กล่าวคือ

1. การเป็นโครงการริเริ่มโดยคนในชุมชน หรือชุมชนท้องถิ่น

แม้ว่าโครงการทั้งสองมีการใช้ผู้เชี่ยวชาญและเงินทุนจากองค์กรภายนอก และองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร (Duffy, 2006, Child & Barnes, 2010) ยิ่งไปกว่านั้นจุดเน้นขอบเขตของแต่ละโครงการอยู่บนการปรึกษาหารือที่คนในท้องถิ่นมีส่วนเกี่ยวข้องมากกว่าเป็นขอบเขตจากทางการเมือง หรือเป็นแนวคิดที่มาจากภายนอก (Dresser et al., 2010) ผู้เชี่ยวชาญ อุปกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาเพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนได้

2. แรงจูงใจเกี่ยวกับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

จาก 2 กรณีตัวอย่าง ไม่มีกรณีใดที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรโดยชุมชน ในเคนยาศักยภาพของรายได้ในอนาคตจากการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับเนื่องจากมีเมืองท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ๆ คือ มอมบาซา และ มาลินดี ทางชายฝั่งเคนยา ในอนาคตคาดว่ารายได้จากการท่องเที่ยวจะเป็นประเด็นในระยะยาวสำหรับการอยู่รอดของโครงการนี้ และจะทำให้ความต้องการเงินช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกค่อยๆ ลดลง ส่วนโครงการในกิ๊ปส์แลนด์ ในระยะเริ่มต้นรายได้จากโครงการไม่มีผลกับสมาชิกเนื่องจากทุกคนมีรายได้จากการเกษตร หรือรายได้อื่นเพียงพอ ผู้มีส่วนร่วมเข้าใจดีว่าการอนุรักษ์จะมีผลต่อรายได้ของเกษตรกรในพื้นที่ ผลการสำรวจชี้ว่าผู้ตอบเห็นว่ารายได้จากการบริหารจัดการทรัพยากรโดยชุมชนจะเท่าเดิม สิ่งที่ได้ในระยะเริ่มแรกคือการเห็นพ้องต้องกันในการสร้างผลประโยชน์ในการสร้างที่พักกับพวกทำปศุสัตว์

3. การมีความเป็นอิสระในการจัดการตนเอง

ในกรณีทั้งสอง ความเป็นอิสระในการดูแลตนเองของกลุ่มชุมชนมีลักษณะเป็นรูปธรรมตั้งแต่เริ่มโครงการ มิติสำคัญที่ทำให้เกิดการปกครองตนเอง คือการที่ชุมชนมีวัตถุประสงค์ชัดเจนตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

วัตถุประสงค์เหล่านี้บางข้อเน้นตรงไปที่การอนุรักษ์ บางข้อเน้นที่ทัศนคติเกี่ยวกับความเข้าใจและการปฏิบัติกับชาวบ้านที่อยู่รอบๆ โครงการ ประเด็นสำคัญคือ วัตถุประสงค์ที่มีพื้นฐานสำหรับความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และองค์กรที่ทำวิจัย ซึ่งจะทำให้ได้ทรัพยากรช่วยเหลือจากองค์กรเหล่านี้แบบมีเงื่อนไขน้อย เนื่องจากการที่ไม่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทับซ้อน การปกครองตนเองของท้องถิ่นจะปลอดจากการคอรัปชั่น และการกักเงินทุนจาก

หน่วยงานปกครองในระดับที่สูงกว่า (Baliant & Mashinya, 2006; Alexander & McGregor, 2000, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013)

4. การดำรงชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับวิถีดั้งเดิม และค่าเสียโอกาส

กรณีศึกษาทั้งสองชี้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจมิได้มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการในอันดับต้น

แต่เป็นรองปัจจัยผลักดันอื่นๆ เช่น การอนุรักษ์สัตว์ป่า หรือพันธุ์พืช และการรักษาภูมิทัศน์ของท้องถิ่น โครงการทั้งสองไม่ได้ต้องการการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้พื้นที่ ดังนั้น โครงการทั้งสองจึงเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของคนชุมชนตามที่เป็นอยู่ นอกจากนั้น ราคาค่าเสียโอกาสยังมีต่ำ ในเคนยาโอกาสในการเป็นสถานที่กินหญ้าของปศุสัตว์ในพื้นที่อนุรักษ์ได้หมดไป แต่สิ่งที่คนในชุมชนยอมรับว่าความสำคัญยิ่งกว่าคือ การสงวนรักษาละมั่งไว้ ในออสเตรเลียการสำรวจชุมชนเผยให้เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรที่รับผิดชอบในการฟื้นฟูสภาพพื้นดินของเอกชนมีการวางแผน และออกแบบวิธีการอย่างระมัดระวัง ดังนั้นการเพาะปลูกจึงมีเป้าประสงค์หลายอย่าง พระราชบัญญัติการปฏิรูปการเพาะปลูกมีจุดหมายแรกในการฟื้นฟูสภาพนิเวศวิทยา และเป็นการขยายความชื่นชมความงามในพื้นที่ของพวกเขา และพื้นดินที่เสื่อมโทรมจากการเพาะปลูกจะได้รับการปรับปรุงเพื่อการปลูกพืชบางชนิดเพื่อเป็นเกราะกำบังสำหรับเงื่อนไขการทำปศุสัตว์ในพื้นที่ใกล้เคียง (Measham, 2007)

การเปรียบเทียบในประเด็นอื่นๆ ที่กว้างขึ้น จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนทั้งสองคือ ความเข้มแข็งในการผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ ในเคนยาเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยง หรือยึดติดกับการป้องกันเขตแดนของละมั่งฮิโรลาด้วยการสัญญาว่าจะปกป้องสัตว์ชนิดนี้ในทุกทางที่เป็นไปได้ สิ่งนี้นำไปสู่การระดมทุนของชุมชนเพื่อจ้างนักกฎหมายที่จะช่วยหยุดการเคลื่อนย้ายละมั่งจากถิ่นเดิมของมัน ในออสเตรเลีย ผู้เป็นเจ้าของที่ดินในเขตที่ราบกิ๊ปส์แลนด์มีความผูกพันกับต้นยูคาลิปตัสอย่างเข้มแข็งว่าเป็นพันธุ์พืชที่ต้องสงวนรักษา และมีรูปแบบการปลูกตามที่พวกเขาต้องการ การผูกพันแนบแน่นกับสิ่งแวดล้อมเฉพาะ เช่น ป่าไม้บางชนิด หรือ แม่น้ำ เป็นแรงผลักดันสำคัญสำหรับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครในกิจกรรมการอนุรักษ์ (Gooch, 2003; Measham & Barnett, 2008, อ้างถึงใน Measham & Lumbasi, 2013)

โครงการในออสเตรเลียไม่ได้เกิดจากเรื่องเร่งด่วน หรือความขัดแย้ง แต่เกิดจากความร่วมมือกันอย่างเต็มใจของคนที่สัญญาว่าจะบริหารจัดการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ กับระบบธรรมชาติของท้องถิ่น โดยเน้นการเชื่อมโยงอย่างเข้มแข็งกับชาวบ้านในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกของกลุ่ม หรือผู้มีส่วนร่วม ในชุมชนอนุรักษ์ อิสฮาคบินี ฮิโรลามีประจักษ์พยานออกมาเป็นการกระทำที่ถูกกฎหมายต่อองค์กรที่มีหน้าที่ของรัฐ และเขาเชื่อว่าความล้มเหลวในการปกป้องฮิโรลาจะนำสู่การออกพระราชบัญญัติลงโทษ

บทสรุป

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนยังคงเป็นเป้าหมายที่ต้องการทั้งด้านสังคม และนิเวศวิทยา ในทางตรงข้ามกับการเสนอความล้มเหลวของโครงการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน กรณีศึกษาทั้งสองกรณีแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่จะหลีกเลี่ยงหลุมพราง หรือกับดักที่จะมีผลการนำไปใช้ในที่อื่น สำหรับกรณีทั้งคู่เงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จคือการเป็นโครงการที่ริเริ่มโดยคนในชุมชนเองมากกว่าการรับเงินช่วยเหลือการบริหารจัดการหรือเป็นงานของนักวิจัย

2.7 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นฐาน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน[8] (Community Base Sustainable Tourism) คือ “การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

ในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมาคำว่า **“Community-based Tourism: CBT”** การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย

[8] วีรพล ทองมา, รองคณบดี คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ในหลายๆ ความหมาย ความเข้าใจและประสบการณ์ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้านโฮมสเตย์ที่ต้องมี “ชุมชน” เป็นส่วนประกอบสำคัญ

การท่องเที่ยวกลายเป็น “เครื่องมือ” ที่รัฐบาลให้ความสำคัญเนื่องจากมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ เพื่อพัฒนาประเทศอย่างมากและยังเป็นรายได้ที่เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ และมีการกระจายไปในหลายภาคอย่างค่อนข้างชัดเจน เช่น การเดินทาง ที่พัก การซื้อของที่ระลึก ภัตตาคาร ร้านค้าต่างๆ จึงมีการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมขยายมากขึ้น เช่น การเพิ่มขึ้นของสถานที่พัก ทั้งโรงแรมขนาด 5 ดาว 4 ดาว ไปถึงที่พักแบบพื้นบ้านที่เรียกว่าโฮมสเตย์ การเพิ่มขึ้นของร้านอาหาร และแหล่งบริการอื่นๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และการขยายตัวไปในแทบทุกภูมิภาคของไทย ก่อให้เกิดการตื่นตัวเพราะมองว่าเป็นเรื่องง่ายที่จะมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว ที่มีผู้มาซื้อสินค้าถึงที่ไม่ว่าจะที่ใดก็ตาม

เมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็จะมีคำใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แน่นอนก็คือ “ชุมชน” เป็นสิ่งที่ต้องถูกกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอย่างไรคือการท่องเที่ยวโดยชุมชน “Community Based Tourism: CBT “ ที่เหมาะสมอันจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล

การท่องเที่ยวโดยชุมชน: “Community-based Tourism: CBT”

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องและสอดรับกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรเริ่มจากพื้นฐานความต้องการของชุมชนเป็นหลัก นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงศักยภาพชุมชน พื้นที่ ระบบการจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้ของ CBT: มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

ศักยภาพของคน ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคีทำงานร่วมกันได้

ศักยภาพของพื้นที่ หมายรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแนวคิด พื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

การจัดการ เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะทำอะไรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มาก ดังนั้นชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน: “Community-based Tourism: CBT” ได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชน รู้ว่าพื้นที่ของตนจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และควรจะมีการกระจายจัดสรรรายได้อย่างไร ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานั้นสิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วม อันหมายรวมถึง ร่วมในทุกๆ สิ่งทุกอย่างเพื่อชุมชน เพื่อส่วนรวม

มีส่วนร่วม มีได้อย่างไร การสื่อสารพูดคุย เป็นการสื่อความคิดเห็น การถกปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ จากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่นพบว่าชุมชนจัดให้มีเวทีพูดคุย ร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม

ผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน: “Community-based Tourism: CBT”

ทุกอย่างที่ดำเนินการย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ตั้งอยู่ สิ่งแวดล้อมโดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบด้านบวกและด้านลบ (วีระพล ทองมา, 2547: 17-22) ได้แก่

1. ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านเศรษฐกิจ 2. ด้านสังคมวัฒนธรรม 3. สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสาน สืบทอดตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภาคภูมิในความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

2. ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญอาจถึงกับต้องสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป

ในส่วนการตลาดนั้นแต่ละชุมชนจะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชนคือ การรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบต่อกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม

หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลักของชุมชนโดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่จะปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐานเพื่อกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่างๆ มากมาย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงควรต้องมีหลักการร่วมกัน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพินิจพิเคราะห์สภาพปัญหา ผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว ชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

2. สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมทั้งการคิดร่วม วางแผนร่วม ทำกิจกรรมร่วม ติดตามประเมินผลร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน

3. ชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้วเช่นกัน องค์การบริหารส่วนตำบล อบต.) ก็ได้ เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง และดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงานเพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชนที่เห็นร่วมกัน

4. รูปแบบ เนื้อหา กิจกรรม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

5. มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

6. ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

8. รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม

9. การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

10. องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิติภายนอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

กระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

หากชุมชนมีความพร้อม มีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเข้ามีบทบาทจัดการการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้นำชุมชนและแกนนำที่หลากหลาย ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริการส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครูอาจารย์ในโรงเรียน เป็นต้น ร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการผนึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำวิสัยทัศน์ที่ได้มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะต่อไป ดังที่ พจนา สวนศรี (2546: 185-188) ได้กล่าวไว้ว่า

ชุมชนหลายแห่งตัดสินใจเปิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นฝ่ายจัดการเองนั้น มีรูปแบบการคิดตัดสินใจด้วยการมองวิสัยทัศน์ 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. มองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกับคนภายนอก ให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาชุมชนที่ประสบอยู่ และหวังว่าจะได้เพื่อนที่เข้าใจร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน อันเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เพื่อประสานการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น

2. การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นที่ชุมชนต้องรวมตัวกันเข้ามาจัดการให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติอยู่ในกฎ กติกาของชุมชน การจัดระเบียบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ผู้คนที่เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ในชุมชน การสร้างมาตรฐานต่างๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง ทั้งเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบมากเกินขีดความสามารถที่ชุมชนจะจัดการได้

3. การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นการสร้างโอกาสในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสิ่งแวดล้อม โดยมองที่รายได้เป็นเพียงแค่ผลพลอยได้จากกระบวนการเรียนรู้ท่ามกลางการท่องเที่ยว

ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบนี้ มีพื้นฐานการคิดจากชุมชนเอง ที่มีความภูมิใจในวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตนเองที่พร้อมจะสื่อต่อคนภายนอก โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด นอกจากนั้นแล้ว ชุมชนเองยังต้องการความเข้าใจ ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวในการเคารพในกฎกติกา ที่ชุมชนร่วมกันสร้างไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมาจากการกำหนดจากวิสัยทัศน์ที่จัดทำร่วมกันในชุมชน และนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรม ให้มีความชัดเจนขึ้นโดยชุมชนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เป็นกิจกรรมที่เชื่อโยงกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่ต้องเอื้ออำนวยการเรียนรู้ต่อกันและกันได้ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ไปเยือนชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวควรเกิดการเรียนรู้บทบาทของประมงขนาดเล็กที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งด้วย

2. เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวได้เข้าใจ ให้เห็นคุณค่า ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้กลับฟื้นคืนสภาพได้ในระยะต่อไป

3. เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชน ที่เผชิญต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวแบบเดิม ให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการลดผลกระทบดังกล่าว และจัดระเบียบชุมชนให้เป็นระบบที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

4. เพื่อเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตกับสาธารณชนภายนอก

จะเห็นได้ว่าในมิติของชุมชนไม่ได้มองเรื่องรายได้เป็นเรื่องหลัก ผิดกับในระดับนโยบายการท่องเที่ยวมักจะให้ความสำคัญเรื่องรายได้เป็นอันดับแรก หากเอาคุณค่า วิธีคิดที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในสังคมไทย อันได้แก่ การมีน้ำใจ ความเอื้ออารี ประกอบกับการมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ความรักในศิลปวัฒนธรรม อันเป็นทุนทางสังคมของคนไทย ก็จะทำให้การริเริ่มและมองการท่องเที่ยวได้ถูกทิศทางยิ่งขึ้น

การประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนภายนอก ดังนั้น ทักษะ ความชัดเจน การจัดการให้เหมาะสม จึงเป็นเรื่องที่ชุมชนเองยังมีคงวามกังวลอยู่พอสมควร

แม้ว่าจะมีปัจจัยที่เอื้อ และการสนับสนุนจากภายนอกพอสมควร แต่ชุมชนเองต้องสามารถคาดการณ์และประเมินว่า วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร โดยการร่วมกันอภิปราย ระดมความคิดเห็นจากชุมชนให้กว้างขวาง จนสามารถสรุปด้วยมติของชุมชนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินอยู่ 7 ประการด้วยกัน คือ

1. ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และสภาพปัญหาชุมชนตลอดจนมองแนวทางแก้ไขปัญหาได้แบบชัดเจน และมองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่ง หรือกิจกรรมร่วมเชื่อมต่อทิศทางการแก้ไขปัญหาโดยภาพรวมของชุมชนได้ แล้วจึงได้กำหนดเป็นวัตถุประสงค์เป้าหมายการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่ชุมชนต้องมีการคิดไตร่ตรองวินิจฉัย และร่วมตัดสินใจจะเปิดหมู่บ้านรองรับอย่างไร ควรเป็นรูปแบบใด ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ใครมีบทบาทจัดการอย่างไร และภายหลังนักท่องเที่ยวกลับแล้วมีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

3. ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน เพื่อรับผิดชอบกิจกรรมนี้ หรือผลักดันให้องค์กรชุมชนอื่นที่พิจารณาแล้วว่า มีความพร้อมทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์กรนั้นๆ แต่ทั้งนี้การดำเนินการขององค์กรต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส เพราะมีผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

4. การพิจารณาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือของดีในชุมชนเพื่อจัดปรับเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

5. ความพร้อมของผู้ที่สนใจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว จะมีบทบาทหลากหลายมากขึ้น คือจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร การดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มแกนนำภายในชุมชนเท่านั้น ควรมีระบบกระจายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม

6. การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวในครั้งต่อไป

7. ประสบการณ์ทักษะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องบูรณการความต้องการความเพลิดเพลิน ความตื่นตัวและการเรียนรู้ ให้เป็นโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นเสมือนงานพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่ดูเหมือนง่ายแต่ทำยาก ที่ว่ายากนั้นก็เพราะการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกระแสบริโภคนิยม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตร สู่ธุรกิจด้านบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยว จึงสามารถกำหนด “สินค้า” และ “บริการ” ได้ตามความต้องการ ทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมักถูกครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยว เป็นดาบสองคมและมีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนา

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเปิดหมู่บ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนควรจะต้อง “รู้ตัว” เข้าใจและตระหนักต่อการท่องเที่ยวนี้ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีกระบวนการทำงาน ตามที่ พจนา สวนศรี (2546: 189-190) ได้กล่าวไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชนในการพิจารณาทั้งด้านบวกและด้านลบของการท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำหรือกลุ่มสนใจ

ขั้นที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการดึงเอากลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ และผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติมาพูดคุยเรื่องผลดี-ผลเสีย อีกครั้ง เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ร่วมกันตัดสินใจเรื่องนี้ร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อศึกษาในหัวข้อดังนี้

3.1 การสำรวจทางกายภาพ

- ทำแผนที่รอบนอก (แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินทำกิน)
- แผนที่รอบในหมู่บ้าน (แสดงที่ตั้งของบ้านเรือน ทรัพยากรคนสร้างและทรัพยากรธรรมชาติ)

3.2 ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน

3.3 ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว

3.4 ศึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน

ซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพ-ข้อจำกัดของชุมชน และปัญหาของชุมชนร่วมกัน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้จะทำให้ชุมชนได้มองเห็นได้ด้วยตนเอง และสามารถเชื่อมโยงเรื่องท่องเที่ยวกับการพัฒนา

ชุมชนได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และอาจพบว่าเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงจุด อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการท่องเที่ยวเลยก็เป็นได้

ขั้นที่ 5 ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน ดังนี้

5.1 รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาชุมชน บางชุมชนเด่นระบบการจัดการนิเวศที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันดึงเอกลักษณ์

5.2 ให้ความเห็นร่วมกันก่อนนำสู่การเผยแพร่ออกไป

5.3 ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง ปลอดภัย ไม่ทำลายระบบนิเวศเดิมมากนัก เช่น การปรับทางเดินในป่าเขา

5.4 ปรับปรุงบ้านพักและความสะอาดภายในชุมชนให้เป็นมาตรฐานของชุมชนแต่ละแห่งที่ตกลงร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการของชุมชน ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

5.5 ฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักสื่อความหมาย การสร้างเวทีเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเห็นความสามารถของชุมชน ในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งความพร้อมจำนวนบุคลากร และขีดความสามารถในการรองรับทั้งพื้นที่ทางธรรมชาติ และรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

ขั้นที่ 6 วางรูปแบบการบริหารจัดการ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาทำงาน หรืออาจใช้องค์การที่ชุมชนมีอยู่เดิมแต่เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว โปรแกรมและราคาการจัดสรรผลประโยชน์ สู่ชาวบ้านและชุมชน และมาตรการในการป้องกันผลกระทบ โดยอาจจะเป็นการสร้างกฎ-กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 7 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

ขั้นที่ 8 ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขั้นตอนนี้อาจมีการจัดท่องเที่ยวนำร่องเพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นทิศทางต่อไปในอนาคต

ขั้นที่ 9 ประเมินผล ในขั้นตอนประเมินผล อาจแยกออกมาเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลและสรุปบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้ง และการประเมินผลเป็นช่วงๆ ทุกๆ 3-6 เดือน เป็นต้น ซึ่งการประเมินผลจะช่วยให้เกิดการทบทวนตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 10 พัฒนาองค์กร การฝึกอบรม เช่น การบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อความหมาย และการศึกษาดูงาน สำหรับแกนนำองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว เพื่อเสริมโลกทัศน์ พัฒนาทักษะการบริหาร การจัดการในชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายๆ กัน เพื่อเป็นตัวอย่าง

นำไปประยุกต์ หรือเป็นบทเรียนที่ชุมชนต้องพึงระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และวางมาตรการป้องกันไว้แต่เริ่มแรก

กระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอน จะเหมือนการทำงานพัฒนาปกตินั่นเอง แต่สิ่งที่ยากคือเรื่องท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่คุ้นเคยมาก่อน และไม่มั่นใจว่าตนเองจะทำได้ แต่ละคำถามในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการเตรียมชุมชน จะต้องเป็นการปลุกระดมสำนึกของท้องถิ่น ให้คนท้องถิ่นอยากรู้จักตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง การท่องเที่ยวก็จะเกิดความชัดเจนมากขึ้นว่าเป็นการเข้ามาเพื่อให้ชุมชนได้นำเสนอตัวอย่างต่อสาธารณะ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว นอกจากปลุกสำนึกของชุมชนแล้วยังเป็นการสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้เข้ามาเยี่ยมเยือน

สรุปหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กล่าวได้ว่า หลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลักดำเนินงานที่อาศัยปัจจัยหลายปัจจัยหลอมรวมเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันคือเพื่อความสำเร็จและสร้างการท่องเที่ยวให้เกิดในพื้นที่ของชุมชน โดยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวต้องเกิดจากความคิดเห็นของคนในชุมชนหรือพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น การจัดการด้านทรัพยากร วิถีชีวิต การวางแผนงาน การสร้างรายได้ให้ชุมชน การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การสร้างความเป็นชุมชนดั้งเดิม การเตรียมความพร้อมของชุมชน การพัฒนาสินค้าในชุมชน การจัดตั้งร้านค้า แหล่งทุนในชุมชน

นอกจากนี้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนยังต้องการการพัฒนาความพร้อมของชุมชมรองรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งระบบการจัดการจะต้องจัดให้มีการอบรมด้านความพร้อมด้านการท่องเที่ยวให้แก่คนในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว การให้บริการด้านต่างๆ การสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การจัดทัวร์นำเที่ยว การสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวระหว่างหมู่บ้าน องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน

ทั้งนี้ ความสำเร็จในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีเป้าหมายหลักดังนี้

1. หมู่บ้านสามารถจัดการท่องเที่ยว
2. มีศูนย์ประสานงานท่องเที่ยว
3. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์
4. มีการประชาสัมพันธ์ผ่าน Website สื่อต่างๆ

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีดังนี้

1. พื้นที่ห่างไกล การเดินทางยากลำบาก
2. ศักยภาพของคนทำงานมีจำกัด
3. ผู้ประสานไม่ต่อเนื่อง

สำหรับปัญหาที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวอาจเกิดได้หลายปัจจัยนอกเหนือจากปัจจัยข้างต้น ทั้งนี้ปัจจัยยังขึ้นอยู่กับพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ถือเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวซึ่งเกี่ยวข้องกับจุดกำเนิดของประเทศ วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังหมายรวมถึงการท่องเที่ยวในเมืองใหญ่ เมืองประวัติศาสตร์ และส่วนอื่นๆ เช่น โรงภาพยนตร์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

การให้นิยาม การกำหนดแนวคิด การให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงกับนโยบายของแต่ละสังคม ที่จะกำหนดตามคุณค่าที่สังคมมองเห็น การพัฒนาของแต่ละประเทศ จัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการกำหนดนโยบายและความสำคัญด้านการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน องค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นส่วนสำคัญ ต่อการสร้างตลาดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและเป็นตลาดที่มีการเจริญเติบโตเร็วมาก ทั้งในด้านการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด สภาพการแข่งขัน ตลอดจนความพยายามที่จะสร้างพื้นที่วัฒนธรรมให้เป็นแหล่งดึงดูดใจ การสร้างจุดเด่น ภาพลักษณ์ ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์ทางสินค้าวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายหรือนักเดินทาง (OECD, 2009: 65)

บอร์เจียน-รีนอล (Bourgeon-Renault, 2006) และ ชาน (Chan, 2009) ได้ศึกษาเพื่อพัฒนาการเข้าถึงซึ่งคุณค่าทางสินค้าวัฒนธรรมและพบว่า การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมต้องเกิดจากการร่วมสร้างสรรค์ (co-creation)และร่วมกันประกอบสร้าง (co-construction) ความเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมทั้งในรูปสินค้าและการบริการระหว่างผู้ผลิตสินค้า และผู้มาใช้บริการสินค้าทางวัฒนธรรม โดย พาฮาราดและรามาสวานี (Praharad & Ramaswany, 2004: 4) ได้ศึกษาต่อเนื่องจากผลวิจัยของ บอร์เจียน-รีนอล ด้วยการมองสินค้าทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการร่วมสร้างและร่วมประกอบสร้างจากผู้ผลิต และผู้บริโภคยังต้องประกอบสร้างด้วยประสบการณ์ และความรู้จากสิ่งนั้นถึงทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ วาร์โกและลัช (Vargo & Lusch, 2004) โดย โฮลท (Holt, 1995) ที่ได้ศึกษาเพิ่มถึงการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการร่วมสร้างและร่วมประกอบสร้าง ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคว่า การร่วมสร้าง ยังต้องมองการประกอบสร้างความหมายและการประกอบสัญลักษณ์จากกลุ่มผู้บริโภคอีกด้วย ซึ่งการนำกลุ่มผู้บริโภคมาร่วมประกอบสร้าง ยังต้องอาศัยองค์ความรู้จากทฤษฎีผู้บริโภคและการอธิบายความหมายที่ผู้บริโภคให้ไว้

แหล่งข้อมูลที่นำมาอ้างอิง และรวมถึงการสร้างคุณค่าของวัตถุที่เกิดจาก 4 แนวทาง ได้แก่ ประสบการณ์ การแยะแยกความรู้ การบูรณาการและบทบาทของผู้ที่ร่วมสร้างคุณค่าต่อสิ่งนั้นด้วย

นอกจากนี้ ลิและเพทริค (Li & Petrick, 2008) ยังได้ศึกษาถึงกรอบความรู้ทางด้านการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมไว้ว่า การประกอบสร้างและการสร้างความรู้ทางวัฒนธรรม ยังคงต้องนำแนวทางของหลักการบริการ และหลักการของผู้บริโภคทางวัฒนธรรมตามแนวคิดและทฤษฎีมาประกอบการศึกษาด้วย

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังมีบทบาทสำคัญต่อการปกปักรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ และเป็นสิ่งที่แต่ละประเทศควรหวงแหนให้คงไว้ เป็นมรดกสู่รุ่นหลานต่อไป กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและเป็นกงจักรสำคัญ ต่อการปกปักรักษามรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมอย่างหนึ่งที่มีทิศทางหรือมีนโยบายแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในสหภาพยุโรป มีทิศทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร และเสริมสร้างสภาพเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศให้เข้มแข็ง โดยกลุ่มสหภาพยุโรป มีนโยบายมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรมที่เน้นกลุ่มเมือง ที่มีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของภูมิภาค

ด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมของโจน (Jon, 2013) ได้ศึกษาเรื่อง “Managing Heritage and Cultural Tourism Resources” พบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการสร้างแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่า กระบวนการสื่อสาร (Communication) การป้อนข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวก่อนเดินทางมาท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นการส่งข่าวสารนอกสถานที่แหล่งท่องเที่ยว (Off-site communication) และในสถานที่ท่องเที่ยว (On-site communication) ในเรื่องนี้ทางองค์การท่องเที่ยวโลก (United Nations World Tourism Organization, UNWTO) ได้ให้กลยุทธ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไว้ 5 แนวทางดังนี้

1. กำหนดพื้นที่ทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว โดยเลือกพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติ และมีเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมเทียบเคียงในระดับมรดกวัฒนธรรม ที่ทำให้นักท่องเที่ยวจดจำอย่างไม่มีวันลืมเลือน

2. พัฒนาเนื้อหาในการรณรงค์เพื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความจดจำและส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในการมาท่องเที่ยว

3. พัฒนาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้มีเนื้อหาเชิงลึก รายละเอียด และมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยวและมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวระยะยาว

4. สร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อนักท่องเที่ยว เมื่อมาท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความประทับใจและมีประสบการณ์ที่ควรจดจำ

5. สร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้กล่าวขานหรือเล่าสู่กันฟัง ภายหลังจากได้ประสบการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ

แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ก็เหมือนแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักวิชาการท่านอื่นได้เรียบเรียงไว้และได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการตระหนักถึงการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการ คือ 1. กระแสความต้องการของชาวโลก ให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว 3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากกระแสดังกล่าวก่อให้เกิดการตื่นตัว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม

ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเจ้าของท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง ซึ่งความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และ สุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย โดยได้สรุปลักษณะของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

2.8.1 ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะที่สำคัญ 9 ประการ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี โดยยึดหลักว่า ต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด

2. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักว่าด้วยการไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด

3. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักว่า ต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

4. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยยึดหลักว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้ และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

5. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์ โดยยึดหลักว่า ต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น

6. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาด ของการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์ แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักว่า ต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักว่า ต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักว่า ต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักว่า ต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้สึกอบอุ่นใจ

2.8.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้นองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการคือ

1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น

1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ

1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่น และสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมทั้งซากปรักหักพัง

1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก

1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ

1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา

1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การประกอบอาหาร ขนบธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

1.9 ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเทศกาลต่าง ๆ

1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. ด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. ด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และให้ได้ผลตอบแทนในรูปแบบกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วย อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. ด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพ ให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการตลาดท่องเที่ยว ที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. ด้านการสร้างจิตสานึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกจิตสานึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยมีการให้ความรู้และสื่อความหมาย ในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

โดยแนวคิด รูปแบบและองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยจะได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษาในโครงการต่อไป

2.9 การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Sustainable Tourism and Cultural Tourism)

การพัฒนาแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปรับเปลี่ยนไปตามองค์กรด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ความคิดด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เกิดขึ้นในระดับนานาชาติที่มองเห็นความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้การคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นผลพลอยได้ที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อธุรกิจ

การท่องเที่ยว องค์กรการค้าโลก (WTO) ได้ให้นิยามการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ผู้กำหนดต้องใส่ใจผลที่จะเกิดตามมาของการท่องเที่ยว ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมในปัจจุบันและอนาคต บนพื้นฐานความต้องการของนักท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของพื้นที่ นอกจากนี้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนยังคงต้องรักษากฎระเบียบของการจัดการระบบแบบยั่งยืน ซึ่งหมายรวมถึง คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นระยะยาวและความทรงจำที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีต่อนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้องค์กรการค้าโลก ยังได้กล่าวถึงตัวชี้วัดความสำเร็จของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า ผู้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืน กับคุณค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ยังคงต้องรักษาและเยียวยาไว้ให้อยู่ร่วมกันได้ โดยได้จัดตัวชี้วัดความสำเร็จด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ ดังนี้ 1. การรักษาพื้นที่ให้คงไว้ 2. ความมุ่งมั่นที่กระทำ 3. ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4. คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม 5. การควบคุมการพัฒนา 6. ความสูญเสียที่เกิดจากการจัดการ 7. กระบวนการวางแผน 8. การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจ 9. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย 10. ความพึงพอใจของท้องถิ่น 11. การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่น

แต่ทั้งนี้ ตัวชี้วัดความสำเร็จของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ยังต้องคำนึงถึงระบบการจัดการแบบยั่งยืน การวางแผน การจัดการในการท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบ โดยตัวชี้วัดเหล่านี้จะเป็นแกนหลักในการวัดความยั่งยืนของการท่องเที่ยว เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการท่องเที่ยวความยั่งยืนอาจหมายรวมถึง ตัวชี้วัดอื่นที่เกิดจากความหลากหลายทางด้านวิชาการและวิชาชีพอีกด้วย ซึ่งผู้สร้างตัวชี้วัดยังต้องพิจารณาตามสถานการณ์และพื้นที่ต่อไป

2.9.1 ตัวชี้วัดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Indicators in Cultural Tourism)

ในการค้นหาตัวแปรที่น่าเชื่อถือ เพื่อนำมาสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ตัวแปรเรื่องสภาพแวดล้อม ส่วนผสมทางสังคมวัฒนธรรม นักวางแผน นักบริหารจัดการ ตัวแปรที่เกิดขึ้นจากการทดลองซ้ำ ซึ่งเปลี่ยนไปตามประเภทของการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ชาราชและบารูดดิน (Sharareh, & Badaruddin, 2013) ได้กล่าวถึง การสร้างตัวชี้วัดของการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของ European Association of Historic Towns and Regions ไว้ว่า ตัวชี้วัดของการพัฒนาทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนมีดังนี้ 1. การรักษาสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ 2. การรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงไว้ 3. คงไว้ซึ่งสภาพเดิมของพื้นที่ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 4. กิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กำหนดตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5.รักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ 6. การพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องคำนึงถึงความต้องการของเจ้าของพื้นที่ 7. คำนึงถึงผลประโยชน์พื้นที่เป็นสำคัญด้วยความเป็นธรรม 8. องค์กรท้องถิ่น นโยบายท้องถิ่นเข้ามา

มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 9. ตอบสนองและเติมเต็มส่วนองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว 10. การจัดการและการพัฒนาควรตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

โดยตัวชี้วัดด้านการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เกี่ยวข้องกับส่วนประกอบทางสังคม (social dimension) ส่วนที่ 2 องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ (economic dimension) ส่วนที่ 3 องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม (environment dimension) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงตัวชี้วัดขององค์ประกอบทางสังคม (social dimension)

แนวทางหลัก	ตัวชี้วัด
ผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรมกับคนในพื้นที่	1. ความสามารถด้านการบริการรถสาธารณะ 2. ความสามารถด้านการบริการทางการเงิน
ความปลอดภัยพื้นที่สาธารณะในท้องถิ่น	1. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความปลอดภัยในพื้นที่ 2. การปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม
การรักษาไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม	1. ความเข้มข้นในการใช้มรดกทางวัฒนธรรม 2. การปกป้องขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม
จุดหมายปลายทางของความสามารถในการส่งผ่านทางวัฒนธรรม	1. อุปนิสัยของคนในพื้นที่ที่รองรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้
เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการปกปักรักษาของชุมชนท้องถิ่น	1. แนวทางการศึกษาทางมรดกวัฒนธรรมไทยที่ถูกต้อง
พื้นฐานคุณภาพชีวิต	1. ระดับของความพึงพอใจในวิถีชีวิตชุมชน 2. คนในพื้นที่มีรายได้จากการดำเนินงาน
ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับคนในชุมชน	1. ปริมาณความต้องการของการท่องเที่ยว 2. ระยะเวลาในการพักอาศัยของนักท่องเที่ยว 3. การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว เช่น การเข้าชมพิพิธภัณฑ์และด้านบันเทิงต่างๆ 4. พื้นที่เกิดการจ้างงานเป็นผลมาจากการท่องเที่ยว 5. พื้นที่เกิดการลงทุนในภาคบริการ

ตารางที่ 2.3 แสดงตัวชี้วัดขององค์ประกอบทางเศรษฐกิจ (economic dimension)

แนวทางหลัก	ตัวชี้วัด
สิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านวัฒนธรรม	วัตถุประสงค์เพื่อการจัดตั้งองค์กร (ชุมชน) ทางวัฒนธรรม
กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน	1. กฎหมายและกฎระเบียบเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม 2. การไม่แสวงหาผลประโยชน์ที่มีต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 3. กองทุนขององค์กรด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน
เทศกาลกิจกรรมการท่องเที่ยว	ความต้องการของการท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาล
ระบบการขนส่งเชื่อมโยงการท่องเที่ยว	การเข้าถึงจุดหมายปลายทางโดยระบบการขนส่งที่ดี
เส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	จำนวนเส้นทางทางวัฒนธรรมรวมทั้งแผนการเดินทางสู่เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
การป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	การป้องกันทรัพย์สินที่มีค่าทางธรรมชาติ
การจัดการด้านพลังงาน	การใช้พลังงานและการนำพลังงานกลับมาใช้ใหม่
การจัดการและการอำนวยความสะดวกเรื่องน้ำ	การใช้และรักษาน้ำ
การดูและกำจัดน้ำเสีย	การดูแลและติดตั้งเครื่องบำบัดน้ำเสียและการผลิตน้ำ
การจัดการของเสีย	การนำของเสียกลับมาใช้อีก
การดูแลและควบคุมสภาพอากาศ	การจัดการมลพิษที่ทำลายชั้นบรรยากาศและกำจัดสารพิษ
การจัดการผลกระทบทางทัศนียภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกและระบบสาธารณูปโภค	1. ผลที่ได้รับจากการก่อสร้างการสึกกร่อนของพื้นที่ 2. การหารือเรื่องพื้นที่และการควบคุม 3. ผลที่เกิดจากการสร้างเครือข่ายการเดินทาง
การจัดการสิ่งแวดล้อม	การบริหารจัดการระบบสิ่งแวดล้อม

กล่าวได้ว่า องค์ประกอบดังกล่าวได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยผลประโยชน์ที่ได้ต้องเอื้อประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นเพื่อเป็นการ

เฝ้าระวังผลกระทบที่เกิดขึ้นในทุกด้าน ที่เกี่ยวข้องควรมีเครื่องมือตรวจสอบและตัวชี้วัดความสำเร็จตลอดจนแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ โดยตัวชี้วัดตามองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนข้างต้นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมตามแนวทางของคิม (Kim et al., 2013) จะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนอกเหนือจากตัวชี้วัดดังกล่าวแล้ว ยังจะมีตัวชี้วัดอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎหมาย กฎระเบียบ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอีกด้วย

ซึ่งในการพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จมีแนวทางในการพัฒนาอันเกิดจากการกำหนดกรอบกระบวนการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานและบทบาทของดัชนีชี้วัด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 ดัชนีชี้วัด และกระบวนการวางแผน - ความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์

กระบวนการวางแผน	ขั้นตอนในการทำงาน	บทบาทของดัชนีชี้วัด
A. คำจำกัดความ/ การอธิบายถึงจุดหมายปลายทาง หรือความมุ่งหมาย/ พื้นที่การพัฒนา	**การวิจัยและการจัดองค์การ** 1. คำจำกัดความ/ การอธิบายถึงจุดหมายปลายทาง (เพื่อระบุขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการสำหรับใช้ในการชี้วัด)	คำจำกัดความของพื้นที่จะแสดงถึงขอบเขต (การจัดการ หรือ หน่วยทางการเมืองสำหรับการเข้าถึง และการนำไปใช้)
B. การจัดตั้งกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม	2. ใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมสำหรับดัชนีชี้วัดการพัฒนา	ดัชนีชี้วัดเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
C. การกำหนดวิสัยทัศน์ และ/ หรือการกำหนดภารกิจ	3. ระบุสิ่งที่มีคุณค่าทางการท่องเที่ยวและความเสี่ยง 4. วิสัยทัศน์ระยะยาวสำหรับจุดมุ่งหมาย - ต้องระบุอย่างชัดเจน	ขั้นตอนหลักในการทำงานเรื่องดัชนีชี้วัด คือ การระบุวิสัยทัศน์ที่มีอยู่ และทำองค์ประกอบหลักให้ชัดเจน
D. เริ่มต้นประเมิน และวิเคราะห์สิ่งที่มีคุณค่า	**การพัฒนาดัชนีชี้วัด** 5. จัดระดับประเด็นตามความสำคัญ และเขียนคำถาม	

ความเสี่ยง ผลกระทบ (การวิเคราะห์สถานการณ์)	6. ระบุดัชนีชี้วัดที่ต้องการ 7. จัดทำบัญชีทรัพยากรข้อมูลที่มี 8. คัดเลือกดัชนีชี้วัด	ดัชนีชี้วัด - จำเป็นต้องต้องระบุประเด็นหลักให้ชัดเจน ระบุสิ่งที่มีคุณค่า ความเสี่ยง และจัดเตรียมข้อมูลที่ชัดเจนแน่นอน

ตารางที่ 2.5 ดัชนีชี้วัด และกระบวนการวางแผน - ความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ (ต่อ)

กระบวนการวางแผน	ขั้นตอนในการทำงาน	บทบาทของดัชนีชี้วัด
	การนำดัชนีชี้วัดไปปฏิบัติ 9. ประเมินดัชนีที่เป็นไปได้ และวิธีการที่จะนำไปใช้ 10. เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล	ดัชนีชี้วัดใช้ในการรายงานผลลัพธ์ของการเริ่มต้นประเมินผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง
E. การกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนา (สำหรับการพัฒนาระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ตามลำดับสำคัญของความต้องการ)	ดัชนีชี้วัดในอุดมคติสร้างขึ้นในขั้นตอนการปฏิบัติการของการวางแผน และการนำไปปฏิบัติ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์เกิดขึ้นบนพื้นฐานที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง	ดัชนีชี้วัดช่วยในการจัดเตรียมวัตถุประสงค์การพัฒนาที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายและแสดงวิธีการวัด ดัชนีชี้วัดมีความจำเป็นสำหรับการระบุกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ระบุเป้าหมายด้านเวลา การสื่อสารสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
F. การกำหนด และประเมินกลยุทธ์ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาวัตถุประสงค์ G. การกำหนดแผนปฏิบัติการ และโครงการเฉพาะบนพื้นฐานของกลยุทธ์	วัตถุประสงค์ทางนโยบายสามารถใช้เป็นการพัฒนาเป้าหมายข้อมูลทรัพยากรที่มี และเป็นความ สามารถด้านกระบวนการที่จะสนับสนุนการนำดัชนีชี้วัดไปใช้	ดัชนีชี้วัดสามารถใช้ระบุ หรือวิเคราะห์ความเหมาะสมระหว่างประเด็น และกลยุทธ์ ดัชนีชี้วัดเป็นการวัดการปฏิบัติในโครงการ กิจกรรม และช่วยในการระบุ

ตารางที่ 2.5 ดัชนีชี้วัด และกระบวนการวางแผน - ความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ (ต่อ)

กระบวนการวางแผน	ขั้นตอนในการทำงาน	บทบาทของดัชนีชี้วัด
ที่เหมาะสม		กลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง
H. การนำแผนปฏิบัติการและโครงการไปปฏิบัติ I. การตรวจสอบ และประเมินการนำแผนและโครงการไปใช้	11. การตรวจสอบ การรายงาน และการสื่อสาร การตรวจสอบ และการประเมินการนำแผนไปใช้ควรทำตลอด ด้วยการรายงานผลเป็นระยะโดยใช้พื้นฐานของดัชนีชี้วัด	ดัชนีชี้วัด คือ หน่วยวัดที่เป็นการตรวจสอบ และประเมินเกี่ยวกับ - กระบวนการบริหารจัดการโครงการทางตรง และผลลัพธ์ของโครงการ - ความก้าวหน้าของโครงการที่บรรลุวัตถุประสงค์ - การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติ
	12. การตรวจสอบการนำดัชนีชี้วัดไปใช้ - ตรวจลำดับความสำคัญของประเด็น แหล่งสารสนเทศ และความสามารถด้านกระบวนการที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องตรวจสอบความเหมาะสมของดัชนีชี้วัดเป็นระยะ	ดัชนีชี้วัด กำหนดส่วนหลักของการตรวจสอบสาธารณะสำหรับการนำไปใช้ และผลลัพธ์

ตารางที่ 2.5 ดัชนีชี้วัด และกระบวนการวางแผน - ความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ (ต่อ)

กระบวนการวางแผน	ขั้นตอนในการทำงาน	บทบาทของดัชนีชี้วัด

นอกจากนี้ทางองค์การอนามัยโลกยังได้คำนึงถึงการสร้างและวัดตัวชี้วัดด้านความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยมีประเด็นพิจารณาดังนี้

ตารางที่ 2.5 แนวทางการเปรียบเทียบการเข้าถึงข้อมูลและการเข้าถึงประเด็น หรือนโยบายการเข้าสู่การพัฒนาดัชนีชี้วัดความสำเร็จ

	การเข้าถึงด้วยวิธีการค้นหาข้อมูล	**การเข้าถึงด้วยวิธีการด้านนโยบายหรือประเด็น**
จุดเริ่มต้น (เป็นการระบุลำดับความสำคัญของประเด็นนโยบาย)	● เริ่มต้นด้วยการคิดค้น ค้นหาข้อมูล	● เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ความต้องการ ระบุเป้าหมายหลัก และประเด็นหลัก
คำถามหลัก	● เราจะทำอะไรกับสารสนเทศที่มีอยู่	● สารสนเทศอะไรที่เราต้องการใช้เพื่อตอบสนองต่อประเด็น
การคัดเลือกดัชนีชี้วัด	● พื้นฐานแรกคือ การมีดัชนีชี้วัด ต่อมาคือ การนำดัชนีชี้วัดไปใช้ตามความต้องการ และคำถามด้านนโยบาย	● พื้นฐานแรกคือ ความต้องการ ต่อมาคือ จะทำอะไรเพื่อที่จะสนองความต้องการ
จุดแข็ง	● การใช้สารสนเทศที่มีอยู่ ● การมีผลตอบสนองที่รวดเร็วเกี่ยวกับข้อมูลที่มีการจัดเก็บไว้	● ประเด็นของนโยบายมีความสำคัญมากที่สุด ● สามารถระบุความต้องการข้อมูลใหม่ๆ หรือวิธีการที่จะค้นหาสิ่งที่เราต้องการ
จุดอ่อน	● อาจมีการพลาดประเด็นหลักเพราะขาดข้อมูล	● อาจจะระบุความต้องการซึ่งไม่เป็นจริงในการสนองความต้องการในปัจจุบัน
จะทำให้เกิดผล คือได้ดัชนีชี้วัดได้อย่างไร	● ต้องแน่ใจว่าความคิด หรือมุมมองไม่มีข้อจำกัดจากสิ่งที่ปัจจุบันขาดไป ● ต้องมีการระบุความต้องการใหม่สำหรับข้อมูลในอนาคต	● ต้องแน่ใจว่ามีการจัดลำดับความสำคัญในเรื่องกระบวนการด้วยการพิจารณาเรื่องการปฏิบัติที่เกี่ยวกับข้อมูล ● ระบุความต้องการข้อมูลในระยะยาว มีการตั้งวัตถุประสงค์ และแผนในการพัฒนาแหล่งข้อมูล และสมรรถนะหรือความสามารถสำหรับกระบวนการนี้

2.9.2 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ดัชนีชี้วัด เป็นวิธีการวัด เครื่องบ่งชี้ สิ่งที่ระบุ หรือสิ่งที่บ่งบอกความถูกต้อง หรือความแม่นยำว่ามากขึ้น หรือน้อยลง ดัชนีชี้วัด[9]คือ บางสิ่งที่เป็นเครื่องหมาย เครื่องบ่งบอก หรือดัชนีของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนดัชนีคือ บางสิ่งที่ใช้แสดงเงื่อนไขที่มองเห็นของระบบใดระบบหนึ่ง

ดัชนีชี้วัดเป็นสิ่งที่กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า"(สิ่งที่นับได้) มีมากน้อยเพียงใด" หรือ "(สิ่งที่นับไม่ได้) มีมากน้อยเพียงใด" หรือ "สิ่งที่เป็นขอบเขต" หรือ "สิ่งที่บอกขนาด" ดัชนีจึงเป็นวิธีการวัดวิธีหนึ่ง ในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องมีการตั้งเป้าหมายและใช้ดัชนีเป็นตัววัดความก้าวหน้าเพื่อไปสู่เป้าหมาย ปัญหาในการวัดอย่างหนึ่งคือ บางครั้งอาจว่าเป้าหมายคืออะไร และจะวิตกกังวลถึงดัชนีที่จะนำมาใช้วัด การวัดเป็นสิ่งที่มีความหมาย และสำคัญมากกว่าเป้าหมาย และเราเริ่มที่จะนิยามตัวเองในสิ่งที่ต้องการวัด ไม่ใช่สิ่งที่ต้องการให้เป็น

องค์การการท่องเที่ยวโลก กล่าวถึง ดัชนีชี้วัดว่าเป็นการวัดสิ่งที่มีอยู่ หรือวัดความเข้มงวดของประเด็นที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดัชนีเป็นเครื่องหมาย หรือสัญญาณของสถานการณ์ที่บ่งบอกสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นการวัดความเสี่ยงหรือศักยภาพของการกระทำที่ต้องการ และเป็นวิธีการที่ระบุและวัดผลของการกระทำ ดังนั้นดัชนีชี้วัดจึงเป็นชุดของสารสนเทศซึ่งนำมาใช้อย่างเป็นทางการบนพื้นฐานทั่วไปเพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยว สิ่งที่สามารถวัดในเรื่องการท่องเที่ยวคือ

1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการท่องเที่ยวเอง และปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง

2) การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการท่องเที่ยว

3) ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ทั้งสารสนเทศเชิงปริมาณ และคุณภาพ สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดความยั่งยืนในบริบทของการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ดัชนีชี้วัดจึงเป็นชุดของสารสนเทศที่แสดงการเปลี่ยนแปลงตามลำดับของเวลาซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำหรับจุดหมายที่ยั่งยืน สิ่งที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ของการท่องเที่ยว จุดหมายปลายทางและการพยากรณ์การท่องเที่ยว (World Tourism Organization, 2004: 8)

2.9.3 ความสำคัญของดัชนีชี้วัด

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004, 8-9) กล่าวถึงความสำคัญของดัชนีชี้วัดดังนี้

1. ดัชนีชี้วัดเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยในการตัดสินใจ ทำให้ลดความเสี่ยง และลดค่าใช้จ่าย

[9] http://sustainablemeasures.com/Training/Indicators/Indicatr.html

2. ดัชนีชี้วัดเป็นการชี้ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น และสำรองแนวทางการป้องกัน

3. ดัชนีชี้วัดเป็นการชี้ถึงผลกระทบและสำรองการกระทำที่เกี่ยวข้องเมื่อมีความต้องการ

4. ดัชนีชี้วัดเป็นการแสดงการวัดการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติและการจัดการกิจกรรมการประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5. ดัชนีชี้วัดช่วยลดความเสี่ยงในความผิดพลาดของการวางแผน เป็นการระบุข้อจำกัดและโอกาส

6. ดัชนีชี้วัดทำให้หน่วยงานได้รับการยอมรับนับถือ สารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือสำหรับสาธารณชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับการดูแล หรือการนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

7. ดัชนีชี้วัดช่วยในการตรวจสอบการปฏิบัติงานสามารถนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงาน การแก้ไขอาคารสถานที่เพื่อการบริหารจัดการ

2.9.4 ประเภทของดัชนีชี้วัด

การแบ่งประเภทของดัชนีชี้วัดมีการแบ่งประเภทต่างกันตามการนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจซึ่งส่วนมากมุ่งประเด็นไปที่ประโยชน์ในการทำนายปัญหาการแบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์อื่นๆ มีอยู่หลากหลาย องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004: 12) ได้แบ่งประเภทของดัชนีชี้วัด 6 ประเภท คือ

1. ดัชนีเพื่อการเตือนในระยะเริ่มต้น เช่น นักท่องเที่ยวที่ตั้งใจจะกลับมาอีกมีจำนวนลดลง

2. ดัชนีที่ชี้ความผิดพลาดของระบบ เช่น น้ำไม่เพียงพอ หรือดัชนีอาชญากรรมที่เกิดขึ้น

3. ดัชนีวัดสภาพของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวปัจจุบัน เช่น จำนวนการใช้อาคาร ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

4. ดัชนีวัดผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านลักษณะกายภาพที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิต สิ่งแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ เช่น ดัชนีของการทำลายป่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภค และระดับรายได้ในชุมชนท้องถิ่น

5. ดัชนีวัดความพยายามในการบริหารจัดการเช่น ราคาของการทำความสะอาดการปนเปื้อนที่ชายฝั่ง

6. ดัชนีของผลการบริหารจัดการ ผลลัพธ์ของการปฏิบัติ เช่น ระดับการเปลี่ยนแปลงสิ่งเป็นพิษ จำนวนนักท่องเที่ยวที่กลับมาอีกครั้ง

2.9.5 การวัด และการแสดงออกของดัชนีชี้วัด

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004: 12-13) กล่าวว่า ดัชนีชี้วัดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติเมื่อมีเครื่องมือที่นำมาใช้วัดวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันจะนำมาใช้แสดงตัวชี้วัด กล่าวคือ

1. การวัดทางด้านปริมาณ ซึ่งวัดออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่

- ข้อมูลดิบ: ตัวเลขของนักท่องเที่ยวที่มา/ปี หรือ/เดือน หรือจำนวนของเสีย/เดือน หรือ / สัปดาห์ หน่วยเป็นตัน

- อัตราส่วนที่ซึ่งชุดของข้อมูลมีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่แสดงให้เห็น เช่น อัตราส่วนของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในท้องถิ่นในฤดูการท่องเที่ยว

- ร้อยละ เช่น ร้อยละของน้ำเสียที่ได้รับการบำบัด ร้อยละของประชากรในท้องถิ่นที่จบการศึกษาระดับต่างกัน

2. การวัดทางคุณภาพ หรือ การวัดเชิงพรรณนา ได้แก่

- ดัชนีเรียงลำดับซึ่งแสดงระดับหรือความสำเร็จของการระบุเกรด เช่น ระดับของการปกป้องพื้นที่ธรรมชาติตามดัชนี IUCN หรือระดับในมาตรวัดระบบประกาศนียบัตรสิ่งแวดล้อม

- ดัชนีเชิงพรรณนา เชื่อมโยงกับสิ่งที่มีอยู่แน่นอนในการจัดการท่องเที่ยว และการปฏิบัติ เช่น การมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แผนเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

- ดัชนีอันตรภาค ซึ่งเป็นดัชนีสำคัญในการแบ่งแยกเป็นพวกๆ เช่น พวกธงฟ้าที่มีฐานเป็นพวกอิสระและมุ่งที่ความปลอดภัย โดยใช้คำถามว่า ใช่ หรือไม่ใช่

- ดัชนีที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับความคิดเห็น เช่น ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว หรือระดับความพึงพอใจของคนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว หรือประเด็นอื่นๆ การเก็บข้อมูลทั่วไปอาจใช้แบบสอบถามที่ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและแสดงในรูปตัวเลข ร้อยละ ขณะเดียวกันในบางประเด็นก็ต้องข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.9.6 ลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี

ดังที่กล่าวแล้วว่า ตัวชี้วัดเป็นเครื่องหมายแสดงความก้าวหน้าของโครงการ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งดัชนีจึงใช้ตัดสินว่าโครงการใด หรืองานที่กำลังดำเนินอยู่ อยู่ในทิศทางของมันเพื่อที่จะไปให้ถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ

เกจ และ ดูนน์ (Gage & Dunn, 2009) กล่าวถึงคุณลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี คือ

1. ความสมเหตุสมผล (validity) หมายถึง ตัวชี้วัดที่ดีควรมีความสามารถในการวัดพฤติกรรม การวัดการปฏิบัติ หรือการวัดงานซึ่งเกิดจากการจัดกระทำได้จริง

2. มีความน่าเชื่อถือ (reliability) หมายถึง ตัวชี้วัดที่ดีควรมีความสามารถในการวัดซ้ำได้ค่าเท่าเดิม ถึงแม้เวลาจะเปลี่ยนไป หรือผู้วัดจะเปลี่ยนไปก็ตาม

3. มีความแม่นตรง (precision) หมายถึง ตัวชี้วัดที่ดีควรมีการกำหนดนิยามให้ความหมายต่อกิจกรรมใด ๆ อย่างชัดเจน

4. สามารถวัดได้ (measurable) หมายถึง การวัดในเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องมือและวิธีการในการวัดที่ใช้งานได้จริง

5. ระยะเวลา (timely) หมายถึง มีการให้เวลาในการวัดที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือกิจกรรม

6. ชี้ให้เห็นความสำคัญของโครงการ (programmatically important) หมายถึง ตัวชี้วัดที่ดีควรชี้ให้เห็นความสำเร็จหรือความสำคัญของโครงการตามวัตถุประสงค์ที่โครงการตั้งไว้

2.9.7 ข้อพิจารณาในการเลือกใช้ดัชนีชี้วัด[10]

ฟ และวัดกิจกรรมในโครงการ

1. ในโลกที่เป็นจริง มีปัจจัยมากมายมาแทรกในกิจกรรมของโครงการ การตรวจสอบและวัดกิจกรรมในโครงการยังมีความสำคัญในการตัดสินใจต่างๆ ในโครงการ

2. ดัชนีจำนวนมากในการวัดทั่วๆ ไปยังระบุไว้ไม่ดี ไม่ชัดเจน หรืออย่างน้อย คือ การระบุคำศัพท์เฉพาะทางที่ต้องปรับปรุงให้ถูกต้องและกระชับขึ้น เช่น ทัศนคติต่อความรุนแรงในพื้นที่ หรือคุณภาพของการบริการคืออะไร หมายความว่าอย่างไร และขยายความถึงสิ่งที่แตกต่าง หรือสิ่งใดในสถานการณ์ที่ต่างกัน

3. การระบุดัชนีให้เฉพาะมากขึ้นจะทำให้การทำงานง่ายขึ้น ไม่สับสน และซับซ้อน เช่น ร้อยละของสตรีที่เข้าถึงบริการสุขภาพช่วงเวลา ก ถึง ข ผู้ซึ่งได้รับบริการที่ดี

4. ดัชนี ในอุดมคติอาจไม่เหมาะในการปฏิบัติการศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้ดัชนีที่แน่นอนสามารถหาออกมาได้จากข้อมูล การเงิน และทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ สิ่งจำเป็นและความต้องการของผู้บริจาค รัฐบาล และสำนักงานใหญ่ขององค์การและสิ่งอื่นๆ อาจต้องการอยู่ในอันดับแรกๆ

[10] http://www.endvawnow.org/en/articles/336-indicators.html

2.10 กรอบแนวคิดในการศึกษา

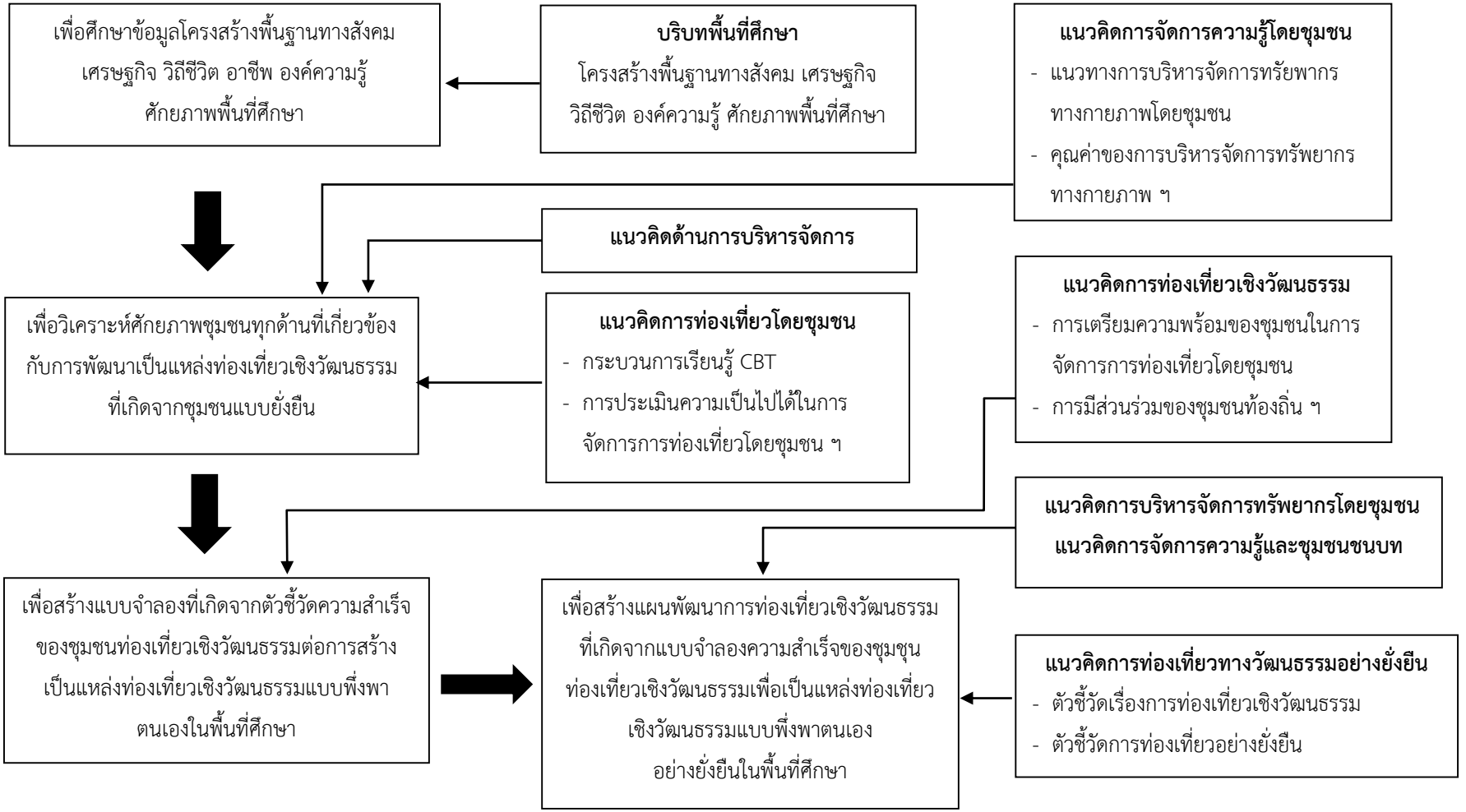

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ศักยภาพพื้นที่ศึกษา, วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน, สร้างแบบจำลองที่เกิดจากตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองในพื้นที่ศึกษาและนำแบบจำลองที่ได้ มาสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากแบบจำลองความสำเร็จของชุมชุนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา

ซึ่งในการวิจัยคณะวิจัยใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยจะใช้วิธีการผสมผสานและบูรณการที่เชื่อมต่อกัน โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ (Phase 1-2) มีวิธีการศึกษา คือ การศึกษาเอกสาร บริบทพื้นที่ การสำรวจ (Survey) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การเสวนากลุ่ม (Dialogue) การประชุมและการจัดเวทีอภิปรายและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่างๆ ต่อการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากกลุ่มแกนนำในพื้นที่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้บริหารและระดับปฏิบัติการในท้องถิ่น ผู้แทนจากองค์กรรัฐและเอกชนทั้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านนโยบายและด้านปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมุ่งหวังจะได้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนการวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยร่วมกัน ประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย
   1) การสำรวจวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)
   2) การศึกษาข้อมูล “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ของกระทรวงวัฒนธรรม
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อรวบรวมตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแบ่งคำถามตามระดับของกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารท้องถิ่นที่มีส่วนต่อการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ระดับบริหารในองค์กรภาครัฐ และระดับบริหารในองค์กรภาคเอกชน ดังนี้

พื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

1. ผู้บริหารท้องถิ่น
   (1) คุณมนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศบาลเมืองอุทัยธานี
   (2) คุณชลอ โนรี ประธานหอการค้า จังหวัดอุทัยธานี
   (3) คุณปราโมทย์ เลาหะวรรณทนะ กรรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา
   (4) นายแพทย์นพรัตน์ พิบูลย์สุข เลขาธิการสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
   (5) คุณเพลินพชร หมั่นมาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง
   (6) ปอแดง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี
   (7) คุณไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี
   (8) ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี
   (9) นายแพทย์กฤติพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท
2. เจ้าของกิจการ
   (1) คุณศกรรณภรณ์ ทวีศรีเจริญลาภ ผู้จัดการโรงแรมอุทัย ริเวอร์ เลค รีสอร์ท
   (2) คุณปิยะพร ป้อมคำ ร้านขายผ้าไทย ถนนคนเดินตรอกโรงยา
   (3) คุณวิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท
   (4) คุณนิชาภา พรพิบูลย์ เจ้าของโรงแรมพิบูลย์สุข
   (5) คุณวันเฉลิม ขัตติโยทัยวงศ์ เจ้าของบ้านอิงน้ำรีสอร์ท
   (6) เจ้าของบ้านสะแกกรังรีสอร์ท
   (7) เจ้าของโซล่าเซลล์โฮมสเตย์

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมต่อเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ดังนี้

(1) คุณยงยุทธ หัวหน้าทีมพายเรือในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี
(2) น้องฟาง ชาวบ้านทอผ้า จังหวัดอุทัยธานี
(3) คุณชำนิ ชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง
(4) จ่าพงศ์ โฮมสเตย์
(5) งานเทศบาลท้องถิ่น
(6) ประธานชุมชนตรอกโรงยา
(7) ร้านผ้าถนนคนเดิน

(8) ปริศนา หมูทุบ

(9) คุณปราโมทย์ เลาหะวรรณทนะ (ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์บ้านนกเขา)

(10) คุณณวพร สังข์ทอง

(11) คุณปิยะพร ป้อนคำ ร้านขายผ้าไทย

(12) เจ้าอาวาสวัดโบสถ์

(13) กลุ่มอนุรักษ์อาวุธโบราณ บ้านหนองมะสัง อ.ห้วยคต จ.อุทัยธานี

2.3 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารท้องถิ่นที่มีส่วนต่อการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ระดับบริหารในองค์กรภาครัฐ และระดับบริหารในองค์กรเอกชน และกลุ่มที่มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

พื้นที่ปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

1. ผู้บริหารท้องถิ่น

(1) คุณไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศบาลตำบลปากน้ำประแส

(2) คุณอนุชิตา ชินศิรประภา ประธานหอการค้าจังหวัดระยอง เจ้าของโรงแรมโกลเด้นซิตี้

(3) คุณปิ่น เจ้าหน้าที่กรมการท่องเที่ยวประจำเทศบาลตำบลประแส จังหวัดระยอง

2. กลุ่มที่มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

(1) คุณวิทยา รัตนวิจิตร กรรมการธนาคารปู ตำบลประแส

(2) คุณกาญจนา เจ้าของโฮมสเตย์

(3) สุดสาคร โฮมสเตย์

(4) คุณภัณฑิรา บุตรพรม เจ้าของร้านขายแจงลอนมะพร้าวอ่อน

(5) ลุงชโลม ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลประแส

(6) คุณอำนวย เจ้าของกุ๊กกิ๊กโฮมสเตย์

(7) คุณสุภาพร ยอดบริบูรณ์ เจ้าของร้านอาหารเจ้หน่อง แซบเวอร์

(8) แม่ค้าส้มตำเสม็ด

(9) นักปั่นจักรยานงาน “สานพลังประชารัฐ” คุณวิทิศ (พ่อค้าขายไก่สดตลาดบ้านฉาง), คุณทัศนีย์ วรวงศ์ (ครูสอนคณิตศาสตร์ โรงเรียนบ้านมาบตอง อ.บ้านค่าย จังหวัดระยอง), คุณพิชัย ชินะอมรรัตน์ (บริษัทปิโตรเลี่ยม โกเบิล เคมีคอล มหาชน ระยอง), คุณโยษิตา จันทร์เรือง (นักวิชาการประมง ศูนย์พัฒนาเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ระยอง),

(10) การแข่งเรือ (ผู้ที่เข้าร่วมแข่งเรือ)

(11) ธนาคารปู (คุณวิทยา รัตนวิจิตร)

(12) คุณสิริรัตน์ ชาญเชี่ยว เจ้าของโฮมสเตย์บ้านชานสมุทร

(13) ป้าเปรม วงศ์ทิม เจ้าของผลิตภัณฑ์ชาใบขลู่

(14) ผู้ดูแลศาลตะเคียน วัดตะเคียนงาม

(15) เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม

(16) ผู้ดูแลที่จอดรถทุ่งโปรงทอง ปากน้ำประแส

(17) ผู้ใหญ่เจี๊ยบโฮมสเตย์

(18) ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดตะเคียนงาม

(19) นายธนเทพ แสนสายเนตร ครูวงดนตรีไทย โรงเรียนวัดตะเคียนงาม

(20) คุณจงดี ชัยชล แม่ค้าขายขนมกะลา ถนนคนเดิน

3. การระดมความคิดเห็น โดยใช้การเสวนาร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่

3.1 หน่วยงานภาครัฐ เช่น ระดับบริหารที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว ระดับปฏิบัติการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

3.2 หน่วยงานภาคเอกชน เช่น ผู้ดำเนินกิจการด้านการจัดการที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบโรงแรม หรือ โฮมสเตย์ รวมทั้งธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านค้า สถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้ดำเนินกิจการด้านบริการพาหนะให้แก่นักท่องเที่ยว และกิจกรรมเสริมด้านการท่องเที่ยว เช่น การจัดการถนนคนเดินทางด้านวัฒนธรรม สมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยว หอการค้าจังหวัด เป็นต้น

3.3 ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

5. เปิดเวทีคืนความรู้สู่พื้นที่ศึกษา

3.2 ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาประเด็น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา

2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ศึกษากลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ใช้ทั้งสุ่มแบบง่ายและการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

2.2 กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา

2.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความคิดเห็นต่อการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา

3.3 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาวิจัยได้จัดกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ศึกษาไว้ดังนี้

3.3.1 ประชากรที่ใช้ในการสำรวจ

1. คัดเลือกจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นิยมในพื้นที่
2. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวจำนวนสูงสุดในช่วงสุดสัปดาห์

3.3.2 ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่ม โดยแบ่งออกเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน

1. ระดับบริหารที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา 2 พื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

2. ระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา 2 พื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

3. ระดับเจ้าของกิจการที่เกี่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา เช่น เจ้าของกิจการที่พักอาศัย โรงแรม โฮมสเตย์ ร้านอาหาร สถานที่จอดรถ และเจ้าของกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมดำน้ำ ล่องเรือ เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่าง

1. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลจากนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ศึกษา (ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง, ปากน้ำประแส) จะใช้สุ่มแบบสัดส่วน เลือกตัวอย่างจากสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งในแต่ละพื้นที่ รวมพื้นที่ละ 6 แหล่งท่องเที่ยว รวม 300 คน และเลือกสุ่มตัวอย่างจากแต่ละสถานที่ตามสัดส่วนประชากร แหล่งท่องเที่ยวแห่งละ 50 คน

แหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/วัน

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง	ประชากร	ตัวอย่างแบบสัดส่วน (แบ่งตามเพศ อายุ)	ตัวอย่างแบบง่าย	รวม
1. ทุ่งโปรงทอง	300	200	50	50
2. เรือรบหลวงประแส	250	150	50	50
3. สะพานประแสสิน	330	220	50	50
4. ศาลกรมหลวงชุมพรฯ	320	200	50	50

5. ชายหาดประแส	420	250	50	50
6. หาดแหลมสน	350	200	50	50
รวม	**1,970**	**1,220**	**300**	**300**

แหล่งท่องเที่ยวปากน้ำประแส อ.แกลง จังหวัดระยอง จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/วัน

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแส จ.ระยอง	**ประชากร**	**ตัวอย่างแบบสัดส่วน (แบ่งตามเพศ อายุ)**	**ตัวอย่างแบบง่าย**	**รวม**
1. วัดท่าซุง	550	320	50	50
2. ริมแม่น้ำสะแกกรัง	230	180	50	50
3. วัดอุปโปสถาราม	150	90	50	50
4. วัดสังกัดคีรี	340	180	50	50
5. ถนนคนเดินตรอกโรงยา	750	380	50	50
6. เขาสะแกกรัง	350	220	50	50
รวม	**2,370**	**1,370**	**300**	**300**

2. การคัดเลือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่มจะใช้วิธีการคัดเลือกแบบสัดส่วนในระดับผู้บริหารท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว และระดับปฏิบัติการส่วนระดับชาวบ้านเจ้าของกิจการจะใช้วิธีการสุ่มแบบ Snowball Technique เพื่อค้นหาผู้ให้ข้อมูลหลักรายแรกและสอบถามผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมเป็นรายต่อไปจนได้ข้อมูลที่สามารถตอบโจทย์วิจัยได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งมีหลักการการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างภายใต้กรอบดังนี้

พื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อ.เมือง จ.อุทัยธานี จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/วัน

คุณลักษณะของ key person	**ประชากร**	**กลุ่มตัวอย่าง**	**รวม**
ผู้นำ ประธาน (กลุ่ม ชุมชน สมาคมฯ) (รับผิดชอบในการดำเนินการ)	42	16	16
กรรมการ สมาชิกกลุ่ม (รับผิดชอบในการดำเนินการ)	32	13	13
รวม	**74**	**29**	**29**

พื้นที่ปากน้ำประแส อ.แกลง จ.ระยอง จำนวนนักท่องเที่ยว/คน/วัน

คุณลักษณะของ key person	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	รวม
ผู้นำ ประธาน (กลุ่ม ชุมชน สมาคมฯ) (รับผิดชอบในการดำเนินการ)	37	9	9
กรรมการ สมาชิกกลุ่ม (รับผิดชอบในการดำเนินการ)	48	20	20
รวม	**85**	**29**	**29**

แนวทางการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่ม

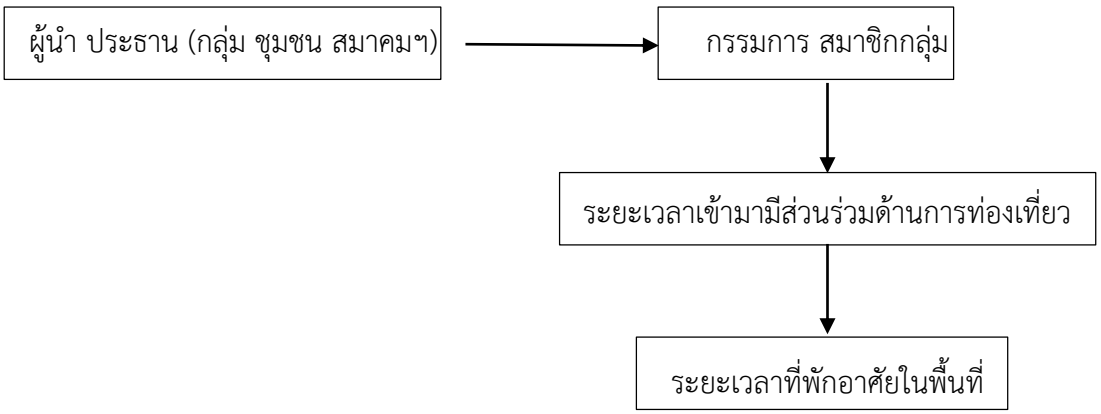

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม ดังนี้

แบบสอบถาม

การใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวทั้ง 2 พื้นที่ (ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง, ปากน้ำประแส) เพื่อนำตัวแปรที่ได้มาพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนต่อไป โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ (ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง, ปากน้ำประแส)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

โดยกำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 ตามระดับความคิดเห็นดังนี้

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล คือ

4.51-5.0	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	พึงพอใจมาก
2.51-3.50	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
1.51-1.50	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

มีกรอบคำถามทั้งที่เป็นเชิงนโยบาย (สำหรับผู้บริหาร

ท้องถิ่น) และคำถามเชิงความคิดเห็นด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา (ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง, ปากน้ำประแส) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน มีแนวคำถามในประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (กรณีเป็น ระดับบริหารเป็นประเด็นคำถามด้านนโยบายในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน)

ประเด็นที่ 2 ปัจจัย (เศรษฐกิจ สังคม การเมือง) ในพื้นที่ใดบ้างที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ประเด็นที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ประเด็นที่ 4 บริบทที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ประเด็นที่ 5 ศักยภาพในพื้นที่ต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีในด้านใดบ้าง

ประเด็นที่ 6 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีต่อภาครัฐ เอกชนและประชาชนในพื้นที่

แบบสัมภาษณ์กลุ่มและเวทีระดมความคิดเห็น มีกรอบคำถามดังนี้

ประเด็นที่ 1 ปัจจัยใดบ้างที่เข้ามาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 ความต้องการในพื้นที่ทั้งจากภาครัฐและเอกชนต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็นที่ 3 แนวทางร่วมกันต่อการสร้างกลยุทธ์ทั้งทางด้านการตลาดและการสื่อสารเพื่อ การพัฒนาพื้นที่เชิงรุกด้านการสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

ประเด็นที่ 4 แนวทางร่วมกันในการสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อความประทับใจและการจดจำแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

ประเด็นที่ 5 แนวทางร่วมกันต่อการสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ต่อการสร้างแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนให้กับเจ้าบ้านในพื้นที่ศึกษา

ประเด็นที่ 6 ข้อเสนอต่อการสร้างกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประเด็นที่ 7 ข้อเสนอร่วมกันต่อการสร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากพื้นที่ศึกษาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร

คณะวิจัยทำการสำรวจวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นเอกสาร งานวิจัย ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ บทความ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดหลักของโครงการ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนั้น คณะวิจัยได้ลงพื้นที่ทั้ง 2 พื้นที่ พื้นที่ละ 6 แห่ง และแจกแบบสำรวจความคิดเห็นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามกลุ่มที่คัดเลือก ประกอบด้วยแนวคำถามเกี่ยวกับประเด็นหลัก 4 ประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว
2. ข้อมูลการท่องเที่ยว
3. ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ (ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง, ปากน้ำประแส)
4. ข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

คณะวิจัยทำการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้นำความคิดเห็นทั้งจากหน่วยงานรัฐบาลและภาคเอกชน ระดับปฏิบัติการด้านการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งในระดับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐบาล เอกชน ผู้ประกอบกิจการค้า โรงแรม ที่พักอาศัย ชาวบ้าน ร้านค้า เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม

คณะวิจัยได้เลือกตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน กลุ่มผู้นำความคิดเห็นทั้งจากภาคราชการ เอกชน ชาวบ้าน โดยใช้คัดเลือกจากกลุ่มที่ได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งที่เกิดจากอาสาสมัครเพื่อต้องการเข้าร่วมสนทนากลุ่มและผู้ที่คณะวิจัยคัดเลือกให้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยตัวแทนประเภทละ 2 คน รวมกันไม่เกิน 10 คน ทั้ง 2 พื้นที่ (ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส) ทั้งนี้เพื่อสร้างแนวทางในการสร้างแผนพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนทั้งสองพื้นที่

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเปิดเวทีระดมความคิดเห็น

การเก็บรวบรวมในการเปิดเวทีระดมความคิดเห็นจะดำเนินการหลังจากได้ข้อสรุปการสัมภาษณ์กลุ่ม ทั้งนี้เพื่อเป็นการคืนความรู้สู่พื้นที่ศึกษาและทำการระดมความคิดเห็นเป็นครั้งสุดท้ายเพื่อตรวจสอบข้อสรุปที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาและยืนยันแนวทางการสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนในพื้นที่ศึกษาด้วยการสังเคราะห์ข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 ข้อมูลสภาพทั่วไปจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาโดยการวิเคราะห์ตัวแปรด้วยวิธีหาความแปรปรวนแบบพหุคูณ (Mannova)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) และการเปิดเวทีระดมความคิดเห็น จากเครื่องมือแบบสอบถามกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนจากพื้นที่ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงที่ถอดบทสนทนามาวิเคราะห์เนื้อหาตามหัวข้อที่กำหนดแล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่
   หาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามหรือรายการของแบบสอบถาม

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

   เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม
   $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
   N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
   2.1 ค่าความถี่ (Frequency)
   2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)
   2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส

การวิจัยเรื่อง “แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ศักยภาพพื้นที่ศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน 3) เพื่อสร้างแบบจำลองที่เกิดจากตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองในพื้นที่ศึกษา 4) เพื่อสร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากแบบจำลองความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา

ในครั้งนี้คณะวิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาทั้งแบบปริมาณและคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้การทำวิจัยจะใช้วิธีผสมผสานและบูรณาการที่เชื่อมต่อกัน คือ ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์ (Observation) การจัดประชุมกลุ่มย่อยต่าง ๆ (Focus Group) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้าน ประชากรศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ศึกษา

ส่วนที่ 2 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการสัมภาษณ์ การสังเกตและการประชุมกลุ่มย่อย นำเสนอในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Descriptive Research) ในแต่ละพื้นที่ศึกษา

ขั้นตอนการวิเคราะห์

4.1 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประชากรศาสตร์ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี

3.1 การจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม

3.2 กิจกรรมท่องเที่ยว

3.3 คุณค่าจากแหล่งท่องเที่ยว

3.4 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3.5 ระบบการจัดการคนในพื้นที่

3.6 ระบบการจัดการอาหาร

3.7 ระบบการจัดการด้านความปลอดภัย

4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเลือกนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ศึกษา (ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส) รวมพื้นที่ละ 6 แห่ง ซึ่งมีข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ การวิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ

ตาราง		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	145	48.3
	หญิง	155	51.7
รวม		**300**	**100.0**
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	82	27.3
	20-30 ปี	73	24.3
	31-40 ปี	44	14.7
	41-50 ปี	54	18.0
	51-60 ปี	26	8.7
	61 ขึ้นไป	21	7.0
รวม		**300**	**100.0**
สถานภาพ	โสด	158	52.7
	สมรส	114	38.0
	หม้าย/หย่าร้าง	28	9.3
รวม		**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 300 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7 และเพศชายจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 48.3 ทางด้านอายุ ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 รองลงมาคืออายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 และอายุ 61 ปีขึ้นไปน้อยที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0

ส่วนทางด้านสถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 สถานภาพสมรส 114 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 และน้อยที่สุดคือสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา	ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	14	4.7
	มัธยมศึกษา	36	12.0
	ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	134	44.7
	ปริญญาตรี	85	28.3
	สูงกว่าปริญญาตรี	31	10.3
รวม		**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา มากที่สุด จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 รองลงมาอันดับสองคือ มัธยมศึกษา จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 รองลงมาอันดับสามคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 และน้อยที่สุดคือ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ	พนักงานเอกชน	29	9.7
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	66	22.0
	รับจ้างทั่วไป	32	10.7
	ธุรกิจส่วนตัว	38	12.7
	แม่บ้าน	5	1.7
	นักเรียน/นักศึกษา	107	35.7
	อื่นๆ	23	7.5
รวม		**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา มากที่สุด จำนวน 107 คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมาอันดับสองคือ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 รองลงมาอันดับสามคือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 รองลงมาอันดับสี่คือ พนักงานเอกชน จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 และอาชีพแม่บ้านน้อยที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	95	31.7
	5,000-10,000 บาท	42	14.0
	10,001-15,000 บาท	28	9.3
	15,001-20,000 บาท	34	11.3
	20,001-25,000 บาท	15	5.0
	25,001-30,000 บาท	13	4.3
	30,001 บาท ขึ้นไป	73	24.4
รวม		**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ มีรายได้ 30,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 รองลงมาอันดับสองคือ มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็น ร้อยละ 11.3 รองลงมาอันดับสามคือ มีรายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 และรายได้น้อยที่สุดคือ 25,001-30,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเคยมาท่องเที่ยว

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เคยเที่ยว	เคย	129	43.0
	ไม่เคย	171	57.0
รวม		**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยมาเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 และเคยมาเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการท่องเที่ยวล่าสุด

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ครั้งล่าสุดท่านท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีกี่วัน		
1 วัน	153	51.0
2-4 วัน	53	17.7
5-7 วัน	34	11.3
มากกว่า 1 สัปดาห์	23	7.7
ยังไม่แน่ใจ	37	12.3
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีครั้งล่าสุด 1 วัน มากที่สุด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ท่องเที่ยวครั้งล่าสุด 2-4 วัน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 รองลงมาอันดับสองคือ ยังไม่แน่ใจ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 รองลงมาอันสามคือ ท่องเที่ยว 5-7 วัน จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และน้อยที่สุดคือ ท่องเที่ยวมากกว่า 1 สัปดาห์ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึงอะไร		
การชมโบราณสถาน	34	11.3
การชิมอาหารท้องถิ่น	9	3.0
การชมการแสดงประเพณีท้องถิ่น	25	8.3
การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์	10	3.3
ทุกข้อที่กล่าวมาเป็นการงท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	222	74.1
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใจว่าการงท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึงทุกข้อที่กล่าวมา มากที่สุด จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 74.1 รองลงมาอันดับหนึ่งเข้าใจว่าคือ การชมโบราณสถาน จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 รองลงมาอันดับสองเข้าใจว่าคือ การชมประเพณีท้องถิ่น จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 รองลงมาอันดับสามเข้าใจว่าคือ การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 และน้อยที่สุดเข้าใจว่าคือ การชิมอาหารท้องถิ่น จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีก่อนการเดินทางจากแหล่งใด		
เพื่อน/คนใกล้ชิด	181	60.3
หนังสือ/นิตยสาร	52	17.3
อินเทอร์เน็ต	135	45.0
โทรทัศน์/วิทยุ	38	12.7
งานนิทรรศการการงท่องเที่ยว	32	10.7
ไม่ทราบเลย	40	13.3
อื่นๆ	2	0.7
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวก่อนการเดินทางจากเพื่อนมากที่สุด จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ทราบข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาอันดับสองคือ ทราบจากหนังสือ/นิตยสาร จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 รองลงมาอันดับสามคือ ไม่ทราบข้อมูลใดๆ เลย จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 รองลงมาอันดับสี่คือ ทราบจากโทรทัศน์/วิทยุ จำนวน 38 คน คิดเป็น ร้อยละ 12.7 และทราบข้อมูลจากอื่นๆ น้อยที่สุดจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีวัตถุประสงค์หลักอะไรในการมาเยี่ยมเยือนลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานี		
พักผ่อน/นันทนาการ	172	57.3
เยี่ยมญาติ/บุคคลรู้จัก	30	10.0
ประชุม/สัมมนา	72	24.0
ปฏิบัติงาน/ติดต่อธุรกิจ	12	4.0
อื่นๆ	14	4.7
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการมาเยี่ยมเยือนลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุดคือ พักผ่อน/นันทนาการ จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ประชุม/สัมมนา จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 รองลงมาอันดับสองคือ เยี่ยมญาติ/บุคคลรู้จัก จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และน้อยที่สุดคือ ปฏิบัติงาน/ติดต่อธุรกิจ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเดินทางมาท่องเที่ยวกับใคร

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวกับใคร		
เพื่อน	99	33.0
ครอบครัว	97	32.3
กรุ๊ปทัวร์	16	5.3
เพื่อนร่วมงาน	57	19.0
อื่นๆ	31	10.4
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.10 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนมากที่สุด จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ เดินทางมากับครอบครัว จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาอันดับสองคือ เดินทางมากับเพื่อนร่วมงาน จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 และเดินทางมากับกรุ๊ปทัวร์น้อยที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสิ่งดึงดูดใจในสถานที่ท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าสิ่งใดที่ดึงดูดให้ท่านท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุด		
ถนนคนเดินตรอกโรงยา	58	19.3
โบราณสถาน	81	27.0
วัดท่าซุง	130	43.3
อาหารท้องถิ่น	5	1.7
สินค้าพื้นเมือง	9	3.0
อื่นๆ	17	5.7
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้เดินทางมาท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุดคือ วัดท่าซุง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ โบราณสถาน จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมาอันดับสองคือ ถนนคนเดินตรอกโรงยา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 รองลงมาอันดับสามคือ สินค้าพื้นเมือง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และอาหารท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจน้อยที่สุด จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกิจกรรมทางวัฒนธรรม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมทางวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีใดบ้างที่ท่านสนใจ		
ชมการแสดงที่ถนนคนเดิน	141	47.0
ประเพณีตักบาตรเทโว	105	35.0
ปั่นจักรยานชมธรรมชาติ	68	22.7
ชิมอาหารพื้นบ้าน	87	29.0
งานไหว้พุทธมงคลศักดิ์สิทธิ์	113	37.7
งานประจำปีวัดหนองขุนชาติ	30	10.0
การละเล่นพื้นบ้านที่บ้านโพ (ช่วงสงกรานต์)	26	8.7
การทอผ้าพื้นเมือง	23	7.7
งานนับถือผี	2	0.7
งานแห่เจ้าของชาวจีน	14	4.7
อื่นๆ	5	1.7
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่ากิจกรรมทางวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีที่น่าสนใจมากที่สุดคือ ชมการแสดงที่ถนนคนเดิน จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 47.0 รองลงมาอันดับแรกคือ งานไหว้พุทธมงคลศักดิ์สิทธิ์ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมาอันดับสองคือ ประเพณีตักบาตรเทโว จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาอันดับสามคือ ชิมอาหารพื้นบ้าน จำนวน 87 คน จำนวน 29.0 รองลงมาอันดับสี่คือ ปั่นจักรยานชมธรรมชาติ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 รองลงมาอันดับห้าคือ งานประจำปีวัดหนองขุนชาติ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และน้อยที่สุดคืองานนับถือผี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีที่ใดบ้าง		
เขาสะแกกรัง	182	60.7
พระพุทธรูปปางมารวิชัย	33	11.0
วัดท่าซุง	245	81.7
วัดโรงโคหรือวัดธรรมโฆษก	17	5.7
วัดมณีสถิตกปิฏฐาราม	37	12.3
วัดสังกัสรัตนคีรี	115	38.3
วัดอุโบสถาราม	56	18.7
อนุสาวรีย์พระปฐมบรมชนก	66	22.0
พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น	23	7.7
สวนพฤกษศาสตร์	22	7.3
ไม่ทราบเลย	21	7.0
อื่นๆ	1	0.3
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุดคือ วัดท่าซุง จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 81.7 รองลงมาอันดับหนึ่งคือเขาสะแกกรัง จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมาอันดับสองคือ วัดสังกัสรัตนคีรี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 รองลงมาอันดับสามคือ อนุสาวรีย์พระปฐมบรมชนก จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมาอันดับสี่คือ วัดอุโบสถาราม จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 รองลงมาอันดับห้าคือ วัดมณีสถิตกปิฏฐาราม จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 ไม่ทราบเลยจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านซื้อผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใดบ้างของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและจังหวัดอุทัยธานี		
เครื่องใช้และของตกแต่ง (มีดพับ จักรสาน)	56	18.7
พรมเช็ดเท้าบ้านขุนแก้ว	14	4.7
เครื่องประดับเงิน	28	9.3
ขนมกงโบราณ	54	18.0
ภาพวาดบนผืนผ้าใบ	16	5.3
ผลิตภัณฑ์ทำมือบ้านใหม่โพธิ์งาม	15	5.0
ขนมทองม้วน	59	19.7
ผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวอินทรีย์	24	8.0
ไม่สนใจซื้อเลย	71	23.7
ผ้าทอพื้นบ้าน	20	6.7
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่สนใจซื้อผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใดๆ ของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีเลย จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 รองลงมาอันดับแรกคือ สนใจซื้อขนมทองม้วน จำนวน 59 คนคิดเป็นร้อยละ 19.7 รองลงมาอันดับสองคือ ซื้อเครื่องใช้และของตกแต่ง (มีดพับ จักรสาน) จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 รองลงมาอันดับสามคือ ซื้อขนมกงโบราณ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 รองลงมาอันดับสี่คือ ซื้อเครื่องประดับเงิน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 รองลงมาอันดับห้าคือ ซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวอินทรีย์ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 รองลงมาอันดับหกคือ ผ้าทอพื้นบ้าน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และซื้อพรมเช็ดเท้าบ้านขุนแก้วน้อยที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7

ตารางที่ 4.15 แสดงค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับท่านที่เคยพักค้างคืนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามความเห็นต่อลักษณะที่พัก

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีความเห็นว่าที่พักลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและที่พักในจังหวัดอุทัยธานีมีลักษณะอย่างไร		
มีที่พักเพียงพอ/หลากหลาย	49	16.3
ที่พักมีราคาเหมาะสม	143	47.7
ที่พักมีความสะอาด ปลอดภัย	58	19.3
ควรปรับปรุง	33	11.0
อื่นๆ	17	5.7
รวม	**300**	**100.0**

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยพักค้างคืนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและจังหวัดอุทัยธานี มีความเห็นว่า ที่พักมีราคาเหมาะสมมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 รองลงมาอันดับหนึ่งมีความเห็นว่า ที่พักมีความสะอาด ปลอดภัย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 รองลงมาอันดับสองมีความเห็นว่า มีที่พักเพียงพอ/หลากหลาย จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 และคิดว่าควรปรับปรุงที่พัก จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม			
มีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้อยู่ในสภาพที่ดี	4.0433	.75500	มาก
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในอุทัยธานีมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	3.9367	.68377	มาก
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในอุทัยธานีมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์	4.1333	.71456	มาก
มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่	3.6500	1.04137	มาก
มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน	3.5733	1.00731	มาก
การเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย	3.6200	.97918	มาก
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ร้านขายของที่ระลึก ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำ ร้านอาหาร และอื่นๆ	3.5433	.93329	มาก
แหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะ	3.6100	.89474	มาก
โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ มีเพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว	3.4867	.87505	ปานกลาง
โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ สะอาด ปลอดภัย	3.5767	.79133	มาก
โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ มีระบบการบริหารจัดการดี			
มีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ เช่น รำวงโบราณ			
รวม	**3.7053**	**.99975**	**มาก**

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อมโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7053 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .99975 อยู่ในระดับมาก โดยคิดว่ามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในอุทัยธานีมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1333 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .71456 ในระดับมาก รองลงมาอันดับหนึ่งคือ คิดว่ามีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้อยู่ในสภาพที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0433 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .75500 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในอุทัยธานีมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9367 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .68377 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.04137 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือคิดว่าโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ มีเพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4867 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .87505 ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.17 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามกิจกรรมท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
กิจกรรมท่องเที่ยว			
มีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย	3.7600	.84347	มาก
มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ตักบาตรเทโว	3.8467	.76492	มาก
ท่านได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น และสนใจเรียนรู้วิถีชีวิตคนพื้นเมือง	3.8567	.80723	มาก
รวม	**3.8166**	**.80516**	**มาก**

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามกิจกรรมท่องเที่ยวโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8166 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .80516 อยู่ในระดับมาก นักท่องเที่ยวคิดว่าได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นและสนใจเรียนรู้วิถีชีวิตคนพื้นเมืองมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8567 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .80723 ในระดับมาก รองลงมาคือ คิดว่ามีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8467 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .76492 ในระดับมาก และคิดว่ามีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลายน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7600 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .84347 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามคุณค่าจากแหล่งท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
คุณค่าจากแหล่งท่องเที่ยว			
ท่านได้เรียนรู้วัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี	3.8400	.78088	มาก
ท่านได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล	3.6533	.81365	มาก
รวม	**3.7452**	**.79726**	**มาก**

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7452 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .79726 โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้เรียนรู้วัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8400 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78088 ในระดับมาก รองลงมาคือได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6533 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .81365 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว			
มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	3.7467	.85923	มาก
หน่วยงานการท่องเที่ยวมีระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี และเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว	3.7133	.81652	มาก
ระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวได้	3.6567	.78369	มาก
มีระบบการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้	3.6433	.84370	มาก
มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดี	3.8933	.77284	มาก
มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท	3.7667	.76212	มาก
มีระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่า	3.8567	.85159	มาก
มีระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา	3.8733	.76980	มาก
มีระบบการจัดการที่ปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ	3.8667	.83939	มาก
รวม	**3.7991**	**.81098**	**มาก**

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7991 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .81098 โดยนักท่องเที่ยวคิดว่ามีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ดีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8933 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .77284 ในระดับมาก รองลงมาอันดับหนึ่งคือ มีระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8733 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .76980 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือ มีระบบการจัดการที่ปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8667 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .83939 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ มีระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8567 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .85159 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสี่คือ มีระบบการจัดการ

วิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7667 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .76212 และน้อยที่สุดคือคิดว่ามีระบบการจัดแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6433 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .84370 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามศักยภาพด้านระบบการจัดการ

รายการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
ศักยภาพด้านระบบการจัดการ			
มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท	3.7733	.78996	มาก
มีระบบการจัดการวัฒนธรรม ประเพณี	3.7967	.74195	มาก
มีระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงาน แต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมืองไว้	3.8367	.77804	มาก
มีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย	3.8400	.77233	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด	3.9567	.79807	มาก
มีระบบการจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม	3.8933	.78996	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว	3.9000	.69638	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ	3.8733	.82840	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่เกิดการเลียนแบบนักท่องเที่ยว	3.8533	.75302	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม	3.8367	.84797	มาก
รวม	**3.8560**	**.77960**	**มาก**

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามศักยภาพด้านระบบการจัดการ โดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8560 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ. 77960 โดยคิดว่ามีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายแออัดมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9567 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .79807 ในระดับมาก รองลงมาอันดันหนึ่งคือ มีระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9000 ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ .69638 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือมีระบบการจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8933 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78996 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ มีระบบการจัดการที่ไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8733 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .82840 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือมีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7733 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78996 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.21 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามอาหาร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
อาหาร			
อาหารท้องถิ่นมีความอร่อย	3.9067	.78316	มาก
อาหารท้องถิ่นมีความสะอาด	3.8467	.80746	มาก
รวม	**3.8762**	**.79531**	**มาก**

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8762 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .79531 ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าอาหารท้องถิ่นมีความอร่อยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9067 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78316 ในระดับมาก รองลงมาคืออาหารท้องถิ่นมีความสะอาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8467 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .80746 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามความปลอดภัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความปลอดภัย			
มีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง	3.6467	.85494	มาก
มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน	3.6067	.92456	มาก
มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน	3.4633	1.10123	ปานกลาง
รวม	**3.5716**	**.93056**	**มาก**

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5716 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .93056 โดยนักท่องเที่ยวคิดว่ามีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึงมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6467 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .85494 ในระดับมาก รองลงมาคือ มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6067 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .92456 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4633 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.10123 ในระดับปานกลาง

4.3 การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประชากรศาสตร์ปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	133	40.3
	หญิง	197	59.7
รวม		**330**	**100.0**
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	59	17.9
	20-30 ปี	143	43.3
	31-40 ปี	79	23.9
	41-50 ปี	37	11.2
	51-60 ปี	8	2.4
	61 ปีขึ้นไป	4	1.2
รวม		**330**	**100.0**
สถานภาพ	โสด	229	69.4
	สมรส	96	29.1
	หม้าย/หย่าร้าง	5	1.5
รวม		**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7 และเพศชายจำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 40.3 ทางด้านอายุส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 23.9 รองลงมาอันดับสองคือ อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 รองลงมาอันดับสามคือ อายุ 41-50 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็น ร้อยละ 11.2 และอายุ 61 ปีขึ้นไปน้อยที่สุดจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

ส่วนทางด้านสถานภาพพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 69.4 รองลงมาคือสถานภาพสมรส จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 และสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง น้อยที่สุดจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา	ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	5	1.5
	มัธยมศึกษา	74	22.4
	ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	32	9.7
	ปริญญาตรี	175	53.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	44	13.4
รวม		**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 รองลงมาอันดันหนึ่งคือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 รองลงมาอันดับสองคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 รองลงมาอันดับสามคือ ระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 และน้อยที่สุดคือระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5

ตารางที่ 4.25 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ	พนักงานเอกชน	107	32.4
	รับราชการ	55	16.7
	รับจ้างทั่วไป	19	5.8
	ธุรกิจส่วนตัว	45	13.6
	แม่บ้าน	9	2.7
	นักเรียน	89	27.0
	อื่นๆ	6	1.8
รวม		**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชนมากที่สุด จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ นักเรียน จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมาอันดับสองคือ รับราชการ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 รองลงมาอันดับสามคือ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 รองลงมาอันดับสี่คือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 อาชีพแม่บ้านจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 และอาชีพอื่น ๆ น้อยที่สุด จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	69	20.9
	5,001-10,000 บาท	39	11.8
	10,001-15,000 บาท	40	12.1
	15,001-20,000 บาท	56	17.0
	20,001-25,000 บาท	43	13.0
	25,001-30,000 บาท	27	8.2
	30,001 บาทขึ้นไป	56	17.0
รวม		**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.26 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำว่า 5,000 บาท มากที่สุด จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ รายได้ 15,001-20,000 บาท และรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 56 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 17.0 รองลงมาอันดับสองคือ รายได้ 20,001-25,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 รองลงมาอันดับสามคือ รายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 และน้อยที่สุดคือรายได้ 25,001-30,000 บาท จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2

ตารางที่ 4.27 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเคยมาท่องเที่ยว

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เคยเที่ยว	เคย	110	33.3
	ไม่เคย	220	66.7
รวม		**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.27 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยท่องเที่ยวปากน้ำประแสและจังหวัดระยองมาก่อน จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 และเคยเที่ยวมาก่อนจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3

ตารางที่ 4.28 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการท่องเที่ยวล่าสุด

รายการ	ร้อยละ	จำนวน
ครั้งล่าสุดท่านท่องเที่ยวในปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองกี่วัน		
1 วัน	133	40.3
2-4 วัน	89	27.0
5-7 วัน	2	0.6
มากกว่า 1 สัปดาห์	32	9.7
ยังไม่แน่ใจ	74	22.4
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.28 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองล่าสุด 1 วันมากที่สุด จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 40.3 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ท่องเที่ยวล่าสุด 2-4 วัน จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมาอันดับสองคือ ยังไม่แน่ใจ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 รองลงมาอันดับสามคือ ท่องเที่ยวมากกว่า 1 สัปดาห์ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 และน้อยที่สุดคือท่องเที่ยว 5-7 วัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 4.29 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึงอะไร		
การชมโบราณสถาน	19	5.8
การชิมอาหารท้องถิ่น	19	5.8
การชมการแสดงประเพณีท้องถิ่น	18	5.5
การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์	18	5.5
ทุกข้อที่กล่าวมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	256	77.6
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึง ทุกข้อที่กล่าวมามากที่สุด จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 77.6 รองลงมาคือ คิดว่าคือการชมโบราณสถาน และการชิมอาหารท้องถิ่น จำนวน 19 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.8 และน้อยที่สุดคือคิดว่าคือการชมการแสดงประเพณีท้องถิ่นและการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์ จำนวน 18 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.5

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองก่อนการเดินทางจากแหล่งใด		
เพื่อน/คนใกล้ชิด	195	59.1
หนังสือ/นิตยสาร	38	11.5
อินเตอร์เน็ต	163	49.4
โทรทัศน์/วิทยุ	26	7.9
งานนิทรรศการการท่องเที่ยว	17	5.2
ไม่ทราบเลย	20	6.1
อื่นๆ	2	0.6

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองก่อนการเดินทางจากเพื่อน/คนใกล้ชิด มากที่สุด จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 59.1 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ทราบจากอินเตอร์เน็ต จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 รองลงมาอันดับสองคือ ทราบจากหนังสือ/นิตยสาร จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 รองลงมาอันดับสามคือ ทราบจากโทรทัศน์/วิทยุ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 รองลงมาอันดับสี่คือ ไม่ทราบเลย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.1 ทราบจากนิทรรศการการท่องเที่ยว จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 และน้อยที่สุดคือทราบจากแหล่งอื่น ๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 4.31 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีวัตถุประสงค์หลักอะไรในการมาเยี่ยมเยือนปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยอง		
พักผ่อน/นันทนาการ	281	85.2
เยี่ยมญาติ/บุคคลรู้จัก	23	7.0
ประชุม/สัมมนา	8	2.4
ปฏิบัติงาน/ติดต่อธุรกิจ	8	2.4
อื่นๆ	10	3.0
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.31 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการมาเยี่ยมเยือนปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองมากที่สุดคือ มาพักผ่อน/นันทนาการ จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 รองลงมาคือ มาเยี่ยมญาติ/บุคคลรู้จัก จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 และน้อยที่สุดคือ มาประชุม/สัมมนา และมาปฏิบัติงาน/ติดต่อธุรกิจ จำนวน 8 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 2.4

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเดินทางมาท่องเที่ยวกับใคร

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวกับใคร		
เพื่อน	147	44.5
ครอบครัว	136	41.2
กรุ๊ปทัวร์	19	5.8
เพื่อนร่วมงาน	24	7.3
อื่นๆ	4	1.2
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.32 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนมากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ มากับครอบครัว จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาอันดับสองคือ มากับเพื่อนร่วมงาน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 รองลงมาอันดับสามคือ มากับกรุ๊ปทัวร์ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 และอื่นๆ น้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

ตารางที่ 4.33 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสิ่งดึงดูดใจในสถานที่ท่องเที่ยว

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าสิ่งใดที่ดึงดูดให้ท่านท่องเที่ยวในปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองมากที่สุด		
ถนนคนเดินประแสสร้างสุข	53	16.1
ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์	30	9.1
เรือรบหลวงประแส	42	12.7
ชายหาดประแส	27	8.2
ทุ่งโปรงทอง	147	44.5
สะพานประแสสิน	12	3.6
ชายหาดแหลมสน	10	3.0
อาหารท้องถิ่น	6	1.8
อื่นๆ	3	0.9
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.33 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าสิ่งที่ดึงดูดใจให้มาเที่ยวปากน้ำประแสและจังหวัดระยองมากที่สุดคือ ทุ่งโปรงทอง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ถนนคนเดินประแสสร้างสุข จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 รองลงมาอันดับสองคือ เรือรบหลวงประแส จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 รองลงมาอันดับสามคือ ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 รองลงมาอันดับสี่คือ ชายหาดประแส จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 รองลงมาอันดับห้าคือ สะพานประแสสิน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 รองลงมาอันดับหกคือ ชายหาดแหลมสน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 รองลงมาอันดับเจ็ดคือ อาหารท้องถิ่น จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 และอื่นๆ น้อยที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9

ตารางที่ 4.34 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกิจกรรมทางวัฒนธรรม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมทางวัฒนธรรมของปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองใดบ้างที่ท่านสนใจ		
การแสดงวัฒนธรรมที่ถนนคนเดินประแสสร้างสุข	85	25.5
ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ	53	16.9
ประเพณีไหว้พระจันทร์	12	3.6
ปั่นจักรยานชมธรรมชาติ	102	30.6
ล่องเรือชมธรรมชาติ	45	13.5
การดำน้ำ	23	6.9
การทานอาหารท้องถิ่น	8	2.4
อื่นๆ	2	0.6
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมในเรื่องการปั่นจักรยานชมธรรมชาติมากที่สุด จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ การแสดงวัฒนธรรมที่ถนนคนเดินประแสสร้างสุข จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 รองลงมาอันดับสองคือ ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ จำนวน 53 คนคิดเป็นร้อยละ 16.9 รองลงมาอันดับสามคือ ล่องเรือชมธรรมชาติ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 และที่สนใจน้อยที่สุด การทานอาหารท้องถิ่น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองที่ใดบ้าง		
อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส	196	59.4
ชายหาดประแส	112	33.9
ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์	101	30.6
ทุ่งโปรงทอง	255	77.3
สะพานประแสสิน	96	29.1
ชายหาดแหลมสน	119	36.1
ถนนคนเดินประแสสร้างสุข	51	15.5
วัดตะเคียนงาม	40	12.1
ไม่ทราบเลย	21	6.4
อื่นๆ	2	0.6

จากตารางที่ 4.35 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้จักสถานที่ท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมในปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองมากที่สุดคือ ทุ่งโปรงทอง จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 77.3 รองลงมาอันดับหนึ่งคืออนุสรณ์เรือรบหลวงประแส จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาอันดับสองคือ ชายหาดแหลมสน จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 รองลงมาอันดับสามคือ ชายหาดประแส จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมาอันดับสี่คือ ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 รองลงมาอันดับห้าคือ สะพานประแสสิน จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 รู้จักถนนคนเดินประแสสร้างสุข จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 รู้จักวัดตะเคียนงามจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 และอื่นๆ น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 4.36 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นใดบ้างของปากน้ำประแสและจังหวัดระยอง		
สมุนไพรชาใบขลู่	45	13.6
แจงลอนย่าง	65	19.7
ขนมกะลา	22	6.7
อาหารทะเลสด	135	40.9
ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป เช่น กะปิ น้ำปลา	123	37.3
ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป เช่น ทุเรียนทอดกรอบ	108	32.7
ไม่สนใจซื้อเลย	35	10.6
อื่นๆ	2	0.6
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.36 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของปากน้ำประแสและจังหวัดระยองมากที่สุดคือ อาหารทะเลสด จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป เช่น กะปิ น้ำปลา จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมาอันดับสองคือ ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป เช่น ทุเรียนทอดกรอบ จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 32.7 รองลงมาอันดับสามคือ แจงลอนย่าง จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 19.7 รองลงมาอันดับสี่คือ สมุนไพรชาใบขลู่ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 ไม่สนใจซื้อเลย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 เลือกซื้อขนมกะลาจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และอื่นๆ น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าความถี่ (Frequency)และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับท่านที่เคยพักค้างคืนในปากน้ำประแสและจังหวัดระยอง จำแนกตามความเห็นต่อลักษณะที่พัก

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีความเห็นว่าที่พักปากน้ำประแสและที่พักในจังหวัดระยองมีลักษณะอย่างไร		
มีที่พักเพียงพอ/หลากหลาย	57	17.3
ที่พักมีราคาเหมาะสม	217	65.8
ที่พักมีความสะอาด ปลอดภัย	46	13.9
ควรปรับปรุง	7	2.1
อื่นๆ	3	0.9
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 4.37 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าที่พักปากน้ำประแสและที่พักในจังหวัดระยองมีที่พักราคาเหมาะสม มากที่สุด จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 รองลงมาอันดับหนึ่งคือมีที่พักเพียงพอ/หลากหลาย จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 รองลงมาอันดับสองคือ ที่พักมีความสะอาด ปลอดภัย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 13.9 ควรปรับปรุง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 และอื่นๆ น้อยที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9

ตารางที่ 4.38 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม			
มีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้อยู่ในสภาพที่ดี	4.0970	2.32268	มาก
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	3.8606	.75911	มาก
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์	3.8758	.79111	มาก
มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่	3.8030	.84010	มาก
มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน	3.9273	.86516	มาก
การเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย	3.9030	.85213	มาก
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ร้านขายของที่ระลึก ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำ ร้านอาหารและอื่นๆ	3.6879	.84489	มาก
แหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะ	3.7182	2.39984	มาก
โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ มีเพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว	3.8455	.72539	มาก
โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ สะอาด ปลอดภัย	3.9515	.92160	มาก
โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ มีระบบการบริหารจัดการดีมีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ เช่น เพลงสาวอวน	3.8212	.76084	มาก
	3.5030	.97147	มาก
รวม	**3.5744**	**.86577**	**มาก**

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5744 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .86577 โดยคิดว่ามีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้อยู่ในสภาพที่ดี เป็นอันดับหนึ่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0970 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.32268 ในระดับมาก รองลงมาอันดับหนึ่งคือคิดว่าโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ สะอาด ปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9515 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .92160 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือ มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9273 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .86516 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ คิดว่าการเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9030 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .85213 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสี่คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8758 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .79111 ในระดับมาก รองลงมาอันดับห้าคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8606 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .75911 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือมีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ เช่น เพลงสาวอวน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5030 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .97147 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.39 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามกิจกรรมท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
กิจกรรมท่องเที่ยว			
มีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย	3.6788	.82505	มาก
มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น กิจกรรมถนนคนเดินประแสสร้างสุข	3.8182	.73780	มาก
ท่านได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น และสนใจเรียนรู้วิถีชีวิตคนท้องถิ่น	3.8939	.59629	มาก
รวม	**3.7963**	**.71851**	**มาก**

จากตารางที่ 4.39 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามกิจกรรมท่องเที่ยว โดยรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7963 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .71851 โดยคิดว่าได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นและสนใจเรียนรู้วิถีชีวิตคนพื้นเมืองมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8939 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.29629 ในระดับมาก รองลงมาคือมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น กิจกรรมถนนคนเดินประแสสร้างสุข มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8182 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .73780 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือมีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6788 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .82505 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.40 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
คุณค่าจากการท่องเที่ยว			
ท่านได้เรียนรู้วัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง	3.7697	.79224	มาก
ท่านได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล	3.5727	.92048	มาก
รวม	**3.6705**	**.85636**	**มาก**

จากตารางที่ 4.40 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6705 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .85636 โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้เรียนรู้วัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7697 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .79224 ในระดับมาก รองลงมาคือได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5727 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .92048 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.41 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว			
มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	3.7121	.88495	มาก
หน่วยงานการท่องเที่ยวมีระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดี และเอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว	3.8152	.87101	มาก
ระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวได้	3.7848	.77914	มาก
มีระบบการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้	3.8303	.78840	มาก
มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดี	3.9364	.79064	มาก
มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท	3.8273	.81988	มาก
มีระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าได้ดี	3.7152	.79364	มาก
มีระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา	3.7152	.85627	มาก
มีระบบการจัดการที่ปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ	4.0303	.84534	มาก
รวม	**3.8293**	**.82722**	**มาก**

จากตารางที่ 4.41 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8293 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .82722 โดยคิดว่ามีระบบการจัดการที่ปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0303 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.34534 ในระดับมาก รองลงมาอันดับหนึ่งคือมีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9364 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .79064 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือ มีระบบการจัดแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8303 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78840 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8273 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .81988 ในระดับมาก และน้อยที่สุด

คือมีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7121 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .88495 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.42 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านระบบการจัดการ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ศักยภาพด้านระบบการจัดการ			
มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท	3.7970	.77850	มาก
มีระบบการจัดการวัฒนธรรม ประเพณี	3.6758	.79188	มาก
มีระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงาน แต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมืองไว้	3.7485	.81050	มาก
มีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย	3.4606	.99541	ปานกลาง
มีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด	3.6939	.79146	มาก
มีระบบการจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม	3.8061	.80195	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว	3.8152	.78303	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ	3.7727	.79885	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่เกิดการเลียนแบบนักท่องเที่ยว	3.7939	.83609	มาก
มีระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม	3.8909	.85498	มาก
รวม	**3.7449**	**.82373**	**มาก**

จากตารางที่ 4.42 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามระบบการจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7449 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .82373 โดยคิดว่ามีระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8909 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .85498 ในระดับมาก รองลงมาอันดับหนึ่งคือ มีระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8152 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78303 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือมีระบบการจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่

ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8061 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .80195 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7970 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .77850 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือมีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.4606 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .99541 ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.43 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านอาหาร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
อาหาร			
อาหารท้องถิ่นมีความอร่อย	3.9909	.76982	มาก
อาหารท้องถิ่นมีความสะอาด	3.8788	.79732	มาก
รวม	**3.9348**	**.78357**	**มาก**

จากตารางที่ 4.43 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9348 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .78357 ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าอาหารท้องถิ่นมีความอร่อยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9909 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .76982 ในระดับมาก รองลงมาคือ อาหารท้องถิ่นมีความสะอาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8788 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .79732 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.44 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านความปลอดภัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความปลอดภัย			
มีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง	3.5515	.92520	มาก
มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน	3.5848	.91280	มาก
มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน	3.5788	.95244	มาก
รวม	**3.5710**	**.93014**	**มาก**

จากตารางที่ 4.44 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5710 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .93014 โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉินมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5848 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .91280 ในระดับมาก รองลงมาคือมีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5788 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .95244 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือมีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5515 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .92520 ในระดับมาก

4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการศึกษาดูงานพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ณ ตลาดน้ำลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 4.45 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	10	25.0
	หญิง	30	75.0
รวม		**40**	**100.0**
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	1	2.5
	20-30 ปี	1	2.5
	31-40 ปี	4	10.0
	41-50 ปี	11	27.5
	51-60 ปี	14	35.0
	61 ปีขึ้นไป	9	22.5
รวม		**40**	**100.0**
สถานภาพ	โสด	3	7.5
	สมรส	30	75.0
	หม้าย/หย่าร้าง	7	17.5
รวม		**40**	**100.0**

จากตารางที่ 4.45 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 และเพศชายจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ทางด้านอายุส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมาอันดับสอง คืออายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงมาอันดับสามคือ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 และน้อยที่สุดคือ อายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุระหว่าง 20-30 ปี เท่ากัน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ส่วนทางด้านสถานภาพพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 รองลงมาคือสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 และสถานภาพโสด น้อยที่สุดจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

ตารางที่ 4.46 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา	ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	17	42.5
	มัธยมศึกษา	14	35.0
	ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	4	10.0
	ปริญญาตรี	3	7.5
	สูงกว่าปริญญาตรี	2	5.0
รวม		**40**	**100.0**

จากตารางที่ 4.46 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา มากที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาอันดับสองคือ ระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 รองลงมาอันดับสามคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

ตารางที่ 4.47 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4	10.0
	รับจ้างทั่วไป	13	32.5
	ธุรกิจส่วนตัว	19	47.5
	แม่บ้าน	4	10.0
รวม		**40**	**100.0**

จากตารางที่ 4.47 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 และน้อยที่สุดคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจและอาชีพแม่บ้าน จำนวน 4 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 10.0

ตารางที่ 4.48 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	14	35.0
	5,001-10,000 บาท	20	50.0
	10,001-15,000 บาท	2	5.0
	25,001-30,000 บาท	2	5.0
	30,001 บาทขึ้นไป	2	5.0
รวม		**40**	**100.0**

จากตารางที่ 4.48 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 และน้อยที่สุดคือรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท 25,001-30,000 บาท และรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 2 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 5.0

ตารางที่ 4.49 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การจัดการและสิ่งแวดล้อม			
มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมลุ่มน้ำให้อยู่ในสภาพที่ดี	4.1500	.53349	มาก
สถานที่มีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะ	4.0250	.61966	มาก
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	4.4000	.59052	มาก
ตลาดน้ำลำพญามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลุ่มแม่น้ำท่าจีน	4.3500	.62224	มาก
มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่	4.0500	.84580	มาก
มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆชัดเจน			
การเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย	4.0500	.87560	มาก
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ	4.3750	.70484	มาก
	4.2500	.83972	มาก
รวม	**4.2062**	**0.7039**	**มาก**

จากตารางที่ 4.49 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามการจัดการและสิ่งแวดล้อม โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4000 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .59052 ในระดับมาก รองลงมาอันดับหนึ่งคือ การเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .7-484 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือ ตลาดน้ำลำพญามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลุ่มแม่น้ำท่าจีน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .62224 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ.83972 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสี่คือ มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมลุ่มน้ำให้อยู่ในสภาพที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .53349 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ สถานที่มีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .61996 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.50 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
กิจกรรมการท่องเที่ยว			
มีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ	3.6667	.92717	มาก
มีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย	3.8750	.85297	มาก
มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ล่องเรือท่องเที่ยวชมทัศนียภาพ	4.2000	.68687	มาก
รวม	**3.9139**	**0.8223**	**มาก**

จากตารางที่ 4.50 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่ามีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ล่องเรือชมทัศนียภาพ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2000 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .68687 ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .85297 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ มีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6667 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .92717 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.51 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านคุณค่าจากแหล่งท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
คุณค่าจากการท่องเที่ยว			
ท่านได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเยี่ยมชม	4.2750	.55412	มาก
ท่านได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมลุ่มน้ำจากถนนคนเดินแห่งนี้	4.3500	.66216	มาก
ท่านได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล	3.9570	.65974	มาก
รวม	**4.1940**	**0.6253**	**มาก**

จากตารางที่ 4.51 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยว โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่าได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมลุ่มน้ำจากถนนคนเดินแห่งนี้ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .66216 ในระดับมาก รองลงมาคือ ได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเยี่ยมชม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .55412 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9570 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .65974 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.52 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านอาหาร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านอาหาร			
มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.1250	.64798	มาก
อาหารท้องถิ่นมีความอร่อย	4.3500	.69982	มาก
อาหารท้องถิ่นมีความสะอาด	4.4000	.59052	มาก
รวม	**4.2916**	**0.6461**	**มาก**

จากตารางที่ 4.52 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามอาหาร โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่าอาหารท้องถิ่นมีความสะอาด มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4000 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .59052 ในระดับมาก รองลงมาคือ อาหารท้องถิ่นมีความอร่อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .69982 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ อาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .64789 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.53 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านความปลอดภัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความปลอดภัย			
มีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง	3.7750	.94699	มาก
มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน	3.6250	1.00480	มาก
มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน	3.7000	1.15913	มาก
รวม	**3.7000**	**1.03687**	**มาก**

จากตารางที่ 4.53 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามความปลอดภัย โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่ามีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .94699 ในระดับมาก รองลงมาคือ มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7000 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15913 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.6250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00480 ในระดับมาก

4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการศึกษาดูงานพื้นที่ปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ณ ถนนวัฒนธรรมคนเดินตลาดจีนโบราณบ้านซากแง้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	5	12.5
	หญิง	35	87.5
รวม		**40**	**100.0**
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	1	2.5
	20-30 ปี	1	2.5
	31-40 ปี	1	2.5
	41-50 ปี	10	25.0
	51-60 ปี	13	32.5
	61 ปีขึ้นไป	14	35.0
รวม		**40**	**100.0**
สถานภาพ	โสด	11	27.5
	สมรส	22	55.0
	หม้าย/หย่าร้าง	7	17.5
รวม		**40**	**100.0**

จากตารางที่ 4.54 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 และเพศชายจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ทางด้านอายุส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 61 ปีขึ้นไปจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 รองลงมาอันดับสอง คืออายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0

ส่วนทางด้านสถานภาพพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง น้อยที่สุดจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5

ตารางที่ 4.55 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา	ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	18	45.0
	มัธยมศึกษา	12	30.0
	ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	4	10.0
	ปริญญาตรี	6	15.0
รวม		40	100

จากตารางที่ 4.55 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา มากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาอันดับสองคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 และระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา น้อยที่สุด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0

ตารางที่ 4.56 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ	พนักงานเอกชน	1	2.5
	รับราชการ/วิสาหกิจ	3	7.5
	รับจ้างทั่วไป	2	5.0
	ธุรกิจส่วนตัว	24	60.0
	แม่บ้าน	9	22.5
	นักเรียน/นักศึกษา	1	2.5
รวม		40	100.0

จากตารางที่ 4.56 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ แม่บ้าน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงมาอันดับสองคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 รองลงมาอันดับสามคือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 และน้อยที่สุดคือ พนักงานเอกชนและนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 1 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ตารางที่ 4.57 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	9	22.5
	5,001-10,000 บาท	16	40.0
	10,001-15,000 บาท	6	15.0
	15,001-20,000 บาท	5	12.5
	20,001-25,000 บาท	2	5.0
	25,001-30,000 บาท	1	2.5
	30,001 บาทขึ้นไป	1	2.5
รวม		40	100.0

จากตารางที่ 4.57 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาอันดับหนึ่งคือ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงมาอันดับสองคือ รายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 รองลงมาอันดับสามคือ รายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และน้อยที่สุดคือรายได้ 25,001-30,000 บาท และรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 1 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ตารางที่ 4.58 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว ด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การจัดการและสิ่งแวดล้อม			
มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนให้อยู่ในสภาพที่ดี	4.4750	.55412	มาก
สถานที่มีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะ	4.1750	.67511	มาก
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจีนในถนนคนเดินชากแง้วมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	4.3750	.54006	มาก
ถนนคนเดินทางวัฒนธรรมชากแง้วมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์	4.4750	.50574	มาก
มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่	4.2750	.64001	มาก
มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆชัดเจน	4.1250	.64798	มาก
การเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย	3.9000	.84124	มาก
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ	3.8250	.98417	มาก
รวม	**4.2031**	**0.6735**	**มาก**

จากตารางที่ 4.58 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามการจัดการและสิ่งแวดล้อม โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่ามีการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนให้อยู่ในสภาพที่ดีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .55412 และคิดว่าถนนคนเดินทางวัฒนธรรมชากแง้วมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4750 ส่วนเบี่ยงบานมาตรฐานเท่ากับ .50574 ในระดับมากเหมือนกัน รองลงมาอันดับหนึ่งคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจีนในถนนคนเดินชากแง้วมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .54006 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสองคือ มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .64001 ในระดับมาก รองลงมาอันดับสามคือ สถานที่มีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .67511 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ

เช่น ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .98417 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.59 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
กิจกรรมการท่องเที่ยว			
มีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ	4.2750	.67889	มาก
มีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย	4.2500	.66986	มาก
มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ประเพณีไหว้บรรพบุรุษ	4.4500	.67748	มาก
รวม	**4.3250**	**0.6754**	**มาก**

จากตารางที่ 4.59 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่ามีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ประเพณีไหว้บรรพบุรุษ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .67748 ในระดับมาก รองลงมาคือ มีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .67889 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ มีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .66986 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.60 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินซากแง้ว ด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
คุณค่าจากการท่องเที่ยว			
ท่านได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเยี่ยมชม	4.3500	.57957	มาก
ท่านได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมจีนจากถนนคนเดินซากแง้ว	4.3250	.65584	มาก
ท่านได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล	4.3000	.72324	มาก
รวม	**4.3250**	**0.6528**	**มาก**

จากตารางที่ 4.60 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินซากแง้ว จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยว โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่าได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเยี่ยมชม มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .57957 ในระดับมาก รองลงมาคือ ได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมจีนจากถนนคนเดินซากแง้ว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .65584 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3000 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .72324 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.61 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว ด้านอาหาร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านอาหาร			
มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.4000	.63246	มาก
อาหารท้องถิ่นมีความอร่อย	4.1500	.69982	มาก
อาหารท้องถิ่นมีความสะอาด	4.4750	.59861	มาก
รวม	**4.3416**	**0.2145**	**มาก**

จากตารางที่ 4.61 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามอาหาร โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่าอาหารท้องถิ่นมีความสะอาด มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4750 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .59861 ในระดับมาก รองลงมาคือ มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4000 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .63246 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ อาหารท้องถิ่นมีความอร่อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1500 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .69982 ในระดับมาก

ตารางที่ 4.62 แสดงค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว ด้านความปลอดภัย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความปลอดภัย			
มีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง	4.1250	.68641	มาก
มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน	4.0250	.69752	มาก
มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน	4.2250	.73336	มาก
รวม	**4.1250**	**0.7057**	**มาก**

จากตารางที่ 4.62 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามความปลอดภัย โดยรวมในระดับมาก โดยคิดว่ามีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .73336 ในระดับมาก รองลงมาคือ มีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .68641 ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0250 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .69752 ในระดับมาก

บทที่ 5
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

5.1 ศักยภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

5.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

จังหวัดอุทัยธานีเป็นพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง บริเวณลุ่มแม่น้ำสะแกกรังซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท มีอาณาเขตเขตติดต่อจังหวัดอื่น ทิศเหนือติดอำเภอชุมตาบง อำเภอลาดยาว อำเภอโกรกพระ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ทิศตะวันออกติดอำเภอพยุหะคิรี จังหวัดนครสวรรค์และอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ทิศใต้ติดอำเภอมะโมง อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรีและอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ทิศตะวันตกติดอำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีและและอำเภออุ้งผาง จังหวัดตาก ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือตามถนนสายเอเชีย ประมาณ 206 กิโลเมตร แยกเข้าจังหวัดอุทัยธานีตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 333 ที่บ้านท่าน้ำอ้อย ประมาณ 16 กิโลเมตร ถึงจังหวัดอุทัยธานี รวมระยะทาง 222 กิโลเมตร มีพื้นที่รวม 6,730 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 4,206,404 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 1,800,838 ไร่ และพื้นที่ป่าที่มีสภาพเป็นพื้นที่คุ้มครอง ได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติ 9 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง มีเนื้อที่รวม 2,828,185 ไร่

คนทั่วไปรู้จักจังหวัดอุทัยธานีตามคำขวัญที่ว่า “เป็นเมืองพระชนกจักรี ปลาแรดรสดี ประเพณีเทโว ส้มโอบ้านน้ำตก มรดกโลกห้วยขาแข้ง แหล่งต้นน้ำสะแกกรัง ตลาดนัดโคกระบือ” ถือเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ดึงดูดคนในพื้นที่อื่นได้มาก แม้ว่าอัตลักษณ์สุดท้ายคือ ตลาดนัดโค กระบือจะหลงเหลือเพียงรูปปั้นโค กระบือสองตัวที่วางตรงสี่แยกหนองขาหย่างเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันไม่พบการนำโค กระบือ ออกมาขายในตลาดเช่นเดียวกับอดีต อย่างไรก็ตามอัตลักษณ์อื่นของจังหวัดยังคงมีไว้ให้ชื่นชมสมกับเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมทั้งด้านอาหารและวิถีแบบดั้งเดิม

เมืองพระชนกจักรีในตำนานเล่าว่า สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกหรือนายทองดี สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์พระร่วง เป็นบุตรชายคนโตของพระยาราชนิกูล (ทองคำ) เกิดที่บ้านสะแกกรัง อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี ทรงรับราชการในกรมมหาดไทยได้รับบรรดาศักดิ์เป็นหลวงพินิจอักษรและพระอักษรสุนทรศาสตร์ เสกสมรสกับพี่น้องบุตรีชาวจีน ทรงเป็นสมเด็จพระบรมอรรค

ราชบรรพบุรุษแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์เพราะทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชชนกใน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

"...ผมจะหยิบยกท่านถนัดศรีที่มาอุทัย ท่านบอกว่าที่นี่มีเสน่ห์ 3 อย่าง นะครับ 1 เป็นเมืองพระชนกจักรี เพราะว่านายทองดี เกิดที่เมืองสะแกกรัง 2 เรามีมังกรขนาดใหญ่ที่เขาสะแกกรัง คอยปกปักษ์รักษาเมืองอุทัยธานีไว้ 3 ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านหลายจังหวัด น้ำนิ่งไม่มีเรือหางยาววิ่งเสียงดัง ยกเว้นเรือธงช้าง เป็นแม่น้ำที่ไม่ใช่แม่น้ำตาย ยังมีวิถีชีวิตในลุ่มแม่น้ำ และแม่น้ำสะแกกรังยังมีชุมชนขาวแพที่ใช้วิถีชีวิตเป็นหมู่บ้านลอยน้ำแห่งเดียวในประเทศไทย มีถนนที่ไร้ฝุ่นหนึ่งเดียวในประเทศไทย มีเสน่ห์มีทั้งฝั่งเมืองและฝั่งธรรมชาติ..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

สำหรับการเดินทางไปจังหวัดอุทัยธานี เส้นทางที่ 1 เริ่มจากกรุงเทพมหานครโดยทางหลวงหมายเลข 32 (สายเอเชีย) เข้าอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท และแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 333 ตรงทางแยกท่าน้ำอ้อย บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 206 ข้ามสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร ผ่านหน้าโรงพยาบาลเลี้ยวซ้ายเข้าตลาดอุทัยธานี รวมเป็นระยะทางประมาณ 222 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 2 เริ่มจากกรุงเทพมหานครเข้าทางหลวงหมายเลข 32 ถึงประมาณกิโลเมตรที่ 30 (อยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวง 334 และจากนั้นเข้าทางหลวงหมายเลข 309 ไปตามเส้นทางข้ามสะพานจังหวัดอ่างทอง จากนั้นมาตามถนนสาย 331 ผ่านจังหวัดสิงห์บุรี ผ่านจังหวัดชัยนาทที่อำเภอสรรพยา จากนั้นเลี้ยวเข้าเส้นทางหลวงหมายเลข 3183 เข้าจังหวัดอุทัยธานี รวมเป็นระยะทางประมาณ 283 กิโลเมตร

เส้นทางที่ 3 เริ่มต้นจากอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี ผ่านอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ตามเส้นทางเรียบเขื่อนเจ้าพระยาตรงแยกเข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3183 ผ่านอำเภอวัดสิงห์เข้าเขตจังหวัดอุทัยธานี บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3265อุทัยธานี เลี้ยวซ้ายเข้าตัวจังหวัด รวมระยะทางประมาณ 214 กิโลเมตร

"...เมืองอุทัยเป็นเมืองที่สะอาดเป็นอันดับ 5 ของประเทศ คนที่มาเที่ยวอุทัยเพราะว่าไม่ไกลเหมือนที่อื่น ใกล้กรุงเทพมาแบบไปเช้าเย็นกลับได้ บ้านเมืองเรายังมีสภาพเก่าที่ดีอยู่ มีการขี่จักรยาน เสน่ห์ของอุทัยคือ ใกล้กรุงเทพ อาหารการกินก็ไม่แพง กล้วยน้ำหว้าหวีละ 5 บาท..." ***(ภูมิบุญญ์ แซ่มซ้อย อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี)***

สภาพทั่วไปของพื้นที่ มีลักษณะเป็นป่าและภูเขาลาดเทมาจากทิศตะวันตกลงมาทางทิศตะวันออกเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ตอนกลางเป็นพื้นที่ดอนสลับราบแบบลูกคลื่น ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม แต่จะมีน้ำหลากและท่วมทางทิศตะวันออก แต่ทางทิศตะวันตกมีปัญหาขาดแคลนน้ำ

ด้านทรัพยากรดินพบว่า ทางทิศตะวันตกเป็นดินปนทรายหรือกรวด ไม่สามารถดูดซับน้ำไว้ได้ ส่วนทิศตะวันออกเป็นดินร่วนปนทรายชั้นบนและเป็นดินเหนียวปนทรายชั้นล่าง ส่งผลให้การระบายน้ำทำได้ช้าความสามารถในการซึมผ่านได้น้อยและการไหลของน้ำค่อนข้างเร็ว

สำหรับทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดอุทัยธานี มีป่าไม้ที่เป็นพื้นที่คุ้มครองป่าสงวนแห่งชาติ 9 แห่ง วนอุทยาน 2 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่งคือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในพื้นที่อำเภอลานสัก อำเภอห้วยคตและอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานีและอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีเนื้อที่ 1,737,591 ไร่ นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความโดนเด่นในด้านความหลากหลายของระบบนิเวศสัตว์ป่า ซึ่งพบชนิดพันธุ์สัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่น ช้างป่า ควายป่า วัวแดง กระทิง กวาง เสือโคร่ง เสือดาว นกยูง และนกเงือกคอแดง ส่วนสภาพป่าเกือบทุกชนิดมีทั้งป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขาและป่าดิบชื้น จากความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรทางธรรมชาติ ทำให้จังหวัดอุทัยธานีได้รับการคัดเลือกและประกาศเป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ จากองค์การศึกษาทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในการประชุม ณ ประเทศตูนีเซีย เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2534

จังหวัดอุทัยธานีมีดอกไม้ประจำจังหวัดคือ ดอกสุพรรณิการ์ หรือชาวบ้านมักจะเรียกกันว่า ฝ้ายคำ ดอกสุพรรณิการ์พบมากที่บริเวณเขาสะแกกรัง เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม สูงประมาณ 30 เมตร ยาวประมาณ 8 เมตร มีใบเว้าเป็น 5 แฉก กว้างประมาณ 6 นิ้ว ยาวประมาณ 8 นิ้ว ใต้ท้องใบมีขนปุยดอกสีเหลืองสดมี 6 กลีบ เป็นไม้กลางแจ้ง ยางจากต้นนำมาใช้ในอุตสาหกรรมทอผ้าและการพิมพ์ อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ยาทาบำรุงผิว ยาระบาย ดอกแห้งและใบแห้งใช้เป็นยาบำรุงกำลัง

ด้านอาชีพหลักของชาวจังหวัดอุทัยธานีคือ การเกษตรและค้าขาย รายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคเกษตรกรรม มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดและสับปะรด ส่วนสัตว์ที่ชาวอุทัยธานีนิยมเลี้ยงกันมากคือ โค กระบือ ในอดีตที่อำเภอทัพทันแต่ปัจจุบันลดลงไปจากเดิมมาก นอกจากนี้ชาวอุทัยธานียังเลี้ยงไก่ ปลา ปลาแรดในกระชัง (แม่น้ำสะแกกรัง) กุ้งขาวและจระเข้

สำหรับภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญขอจังหวัดอุทัยธานีนั้นเป็นพื้นที่ที่มีโรงสีข้าว โรงงานทำมันเส้น ซ่อมรถยนต์ โรงกลึง เชื่อมโลหะและผลิตภัณฑ์คอนกรีต

5.1.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

ก. โครงสร้างทางสังคม

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคมทั่วไปคือมีทั้งสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในกลุ่มต่างๆ มีโครงสร้างทางสังคมทั้งที่เป็นสังคมชนบท (กลุ่มปฐมภูมิ) และสังคมเมือง (กลุ่มทุติยภูมิ) มีการรวมกลุ่มและติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ทั้งที่เป็นแบบตัวต่อตัวและแบบกลุ่ม ทั้งที่เป็นการรวมกลุ่มในสังคมชนบทและสังคมเมือง เช่น สังคมชนบท ได้แก่ ชุมชนชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง ชุมชนถนนตรอกโรงยา ชุมชนชาวตลาดริมน้ำลานสะแกกรังและชุมชนตลาดวัดอุโบสถาราม เป็นต้น

การรวมกลุ่มทางสังคมทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท มีองค์ประกอบหลักที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเหนียวแน่นและดำเนินไปได้ด้วยดีคือ สังคมที่มีค่านิยมเดียวกันซึ่งกลายมาเป็นพฤติกรรมที่ฝังแน่นในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปฏิบัติกันต่อๆมา คือ ขยัน ประหยัด อดออม รักสงบ โอบอ้อมอารีและยินดีที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้คนในสังคมเอื้ออาทรต่อกันและพร้อมที่จะสละเวลาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม พบได้จากการจัดทำถนนคนเดินตรอกโรงยาที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันของชาวอุทัยธานีและบ้านใกล้เรือนเคียงย่านถนนตรอกโรงยา โดยการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำถนนคนเดินตรอกโรงยา โดยจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบตามประสิทธิภาพในการทำงานของคณะกรรมการถนนคนเดินและมีเป้าหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ เพื่อแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของคนอุทัยธานีและจูงใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวอุทัยธานี ถนนคนเดินแห่งนี้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2553 และประสบความสำเร็จนับจากวันที่เริ่มก่อตั้งจนกระทั่งปัจจุบันนี้

"...ถนนคนเดินก่อตั้งขึ้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2553 โดยเทศบาลเมืองอุทัยธานี เพราะชุมชนนี้เป็นชุมชนในเขตเทศบาลเมือง ทางราชการไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวอะไร ปัจจุบันมีคณะกรรมการเข้ามา แบ่งหน้าที่กันทำรับผิดชอบหน้าที่ในการบริหารงาน ทุกวันเสาร์ จุดเด่นของถนนคือ พ่อค้าแม่ค้าต้องเป็นคนอุทัยไม่อนุญาตให้คนนอกเข้ามาเพราะต้องการให้ชุมชนเรามีรายได้ ไม่มีการแข่งขันกันจะแข่งขันทางด้านคุณภาพ ใครทำสินค้าดี อร่อยก็จะขายได้มาก เน้นด้านความสะอาด เจ้าหน้าที่อนามัยมาตรวจอาหารของเราและรับรองคุณภาพให้..." ***(ปฏิภากร วงศ์กาญจนา ประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

นอกจากค่านิยมของคนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จะสอดคล้องยึดเหนี่ยวและเชื่อมโยงกันและกันแล้ว กลุ่มสังคมเมืองและสังคมชนบทยังมีบรรทัดฐานทางสังคมที่วางไว้อย่างชัดเจนและคนในพื้นที่พร้อมที่จะร่วมมือและพร้อมใจกันปฏิบัติตาม เช่น กฎเกณฑ์ต่างๆ ของผู้อยู่

อาศัยเรือนแพเรื่องการดูแลและรักษาแม่น้ำสะแกกรังไม่ให้สกปรก เพราะถือว่าเป็นทั้งที่อยู่อาศัยและเป็นแหล่งทำกินของพี่น้องชาวแพ ไม่เพียงแต่กฎเกณฑ์การอยู่อาศัยของชาวแพเท่านั้น ยังพบกฎเกณฑ์ที่คนในสังคมตั้งไว้ใช้กับถนนคนเดินตรอกโรงยาอีกด้วย คือ ผู้ที่เข้ามาค้าขายบนถนนคนเดินตรอกโรงยาจะต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอุทัยธานีเท่านั้นและเมื่อพ่อค้าแม่ค้าผู้ใดก็ตามที่ขายของหมดเร็วก่อนช่วงเวลาที่ถนนคนเดินจะปิด จะต้องตั้งแผงไว้รอปิดพร้อมกับแผงอื่นๆ เพราะจะทำให้ไม่เกิดพื้นที่ว่างและดูไม่สวยงาม กฎเกณฑ์เช่นนี้เป็นที่ยอมรับกันในสังคมพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของบนถนนคนเดิน ซึ่งคนในพื้นที่ก็เห็นพ้องต้องกันและร่วมมือกันทำและเป็นที่เข้าใจตรงกันว่า การค้าขายถนนคนเดินต้องเป็นพื้นที่เฉพาะคนอุทัยธานีเท่านั้น

"...ในการจัดการถนนคนเดินทุกวันเสาร์จะรับผิดชอบกันไปในแต่ละหน้าที่ ส่วนทำไมถนนคนเดินของเราถึงได้ติด เพราะเราขายสถานที่ วัฒนธรรม อาคารบ้านเรือน ขายอัตลักษณ์ของเราเอง เราให้เฉพาะแม่ค้าคนอุทัย เราทำด้วยคณะกรรมการ ทำด้วยใจเราไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย การบริหารจัดการเราเก็บเงินแต่ละพื้นที่เป็นค่าน้ำค่าไฟ ส่วนเรื่องนักท่องเที่ยวที่มาที่อุทัยชอบความอร่อย ขายดีราคาประหยัด เรามีโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ผู้ใดขายหมดไม่มีสิทธิที่จะยกโต๊ะกลับจะอยู่เป็นเพื่อนกันหรือช่วยเหลือกันในเวลาเก็บของ..." ***(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

นอกจากองค์ประกอบเรื่องค่านิยม บรรทัดฐาน ที่ทำให้โครงสร้างทางสังคมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีความเหนียวแน่นและยึดโยงเข้าด้วยกันแล้ว ยังพบองค์ประกอบของโครงสร้างสังคมด้านอื่นด้วยเช่นกัน ได้แก่ ความเป็นเมืองกับชนบทที่ผูกโยงและยึดเหนี่ยวกันไว้ไม่ให้อัตลักษณ์ของชาวอุทัยธานีต้องเลือนหายไป ซึ่งแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เมืองและชนบทบ้างก็ตาม แต่ก็ไม่ทำให้สภาพแวดล้อมของท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีที่มีอยู่อยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไปมากหรือเลือนหายไป เช่น ความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างรัฐกับประชาชนในการจัดงานบุญประเพณีตักบาตรเทโว ข้าวต้มลูกโยนที่วัดสังกัสรัตนคีรี งานย้อนรอย 111 ปีเสด็จประพาสต้น ที่วัดอุโบสถาราม งานธงช้างอุทัยธานี 100 ปี ธงชาติไทย ประเพณีการแข่งเรือยาวเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก ซึ่งพบได้ว่า การคงไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของพี่น้องชาวอุทัยธานี เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนทั้งในสังคมเมือง สังคมชนบท รวมทั้งองค์การทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ เทศบาลเมืองอุทัยธานี องค์การบริการส่วนตำบลสะแกกรัง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุทัยธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัย เป็นต้น

ข. กลุ่มสังคมและกลุ่มสถาบันสังคม

กลุ่มสังคม

การรวมกลุ่มสังคมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังที่มีสมาชิกร่วมกันเพื่อเป้าหมายของสมาชิก ได้แก่ การรวมกลุ่มของชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการชาวแพ มีประธานชาวแพ กรรมการและเลขานุการ หรือการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง คณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มโรงแรมและบ้านพักอุทัยธานี เป็นต้น รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมา จะมีการเรียกประชุมกรรมการเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมกันแก้ปัญหาหรือประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา โดยในกลุ่มมีการกำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่และพูดคุยหารือกันทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความร่วมมือและสร้างวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มตามความต้องการและวัตถุประสงค์เดียวกัน เช่น ในกรณีที่กลุ่มชุมชนชาวแพประสบปัญหาเรื่องแพติดตลิ่ง น้ำลดลงกะทันหัน ชาวแพอาจเสนอปัญหาต่อประธานหรือกรรมการชาวแพ เพื่อทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระดมพี่น้องชาวแพมาช่วยลากแพหรือในกรณีที่ไม่สามารถลากแพได้ด้วยตนเอง ทางคณะกรรมการจะทำการประสานงานไปยังเทศบาลเมืองอุทัยธานี เพื่อขอความช่วยเหลือนำเรือใหญ่มาลากจูงแพที่ติดหล่ม เป็นต้น

“เรื่องชาวแพ เราอยากให้พี่น้องชาวแพรวมตัวกันมากกว่านี้ ให้ชัดเจนว่าจุดไหนเป็นอย่างไร โดยชุมชนขาวแพจะต้องมีปากเสียงมากกว่า แต่ถ้าเงียบเราก็ไม่รู้วัตถุประสงค์ว่าจะเอาอย่างไร จริงๆแล้วการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมันต้องเกิดจากคนพื้นถิ่นไม่ได้เกิดจากสัญลักษณ์ที่คนโน้นคนนี้จะมาชี้ว่าควรเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ถึงเวลาที่ชุมชนชาวแพจะลุกขึ้นมายืนด้วยตนเองมีพวกของตนเองเมื่อยืนด้วยขาตัวเองภาครัฐก็จะเข้ามา” ***(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

“...เห็นด้วยกับนกเขา โชค ว่า ชาวแพไม่เคยรวมกลุ่มกัน เห็นด้วยที่จะมีการตั้งคณะกรรมการชาวแพขึ้นมาเพื่อพัฒนาชาวแพ การพัฒนาเพื่อที่จะฉีกกิจกรรมขึ้นมา ให้ชาวแพมารวมกันเพื่อเสนอปัญหา เช่น การซ่อมแซมแพ ก็มีหน่วยงานสำนักงานพัฒนาสังคมเขามีหน้าที่ในการช่วยเหลือพวกที่อยากมีบ้าน ถ้าเราเสนอตรงนี้ไปก็น่าจะได้ เริ่มแรกเราก็จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา คณะกรรมการก็ต้องมีความเสียสละ และต้องการแก้ไขปัญหาจริงๆ ส่วนชาวแพเรื่องการท่องเที่ยว เท่าที่มีคือ แพคุณหน่อง เท่าที่พวกเราได้ดูงานมา การท่องเที่ยวของเขาจะมีจุดศูนย์กลางเพื่อทำทางด้านนี้ เช่น จีน เกาหลี เขาทำเป็นที่เที่ยวได้ตาม step การท่องเที่ยว เริ่มจากจุด

นี้ไปจุดนี้ คณะกรรมการชุดนี้จะต้องมีความเข้มแข็งที่จะทำตรงนี้ได้...” ***(ประภาศรี รุณกาญจน์ เจ้าของบ้านสะแกกรังรีสอร์ท)***

กลุ่มสถาบันสังคม

สถาบันสังคมที่พบในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีทั้งที่ตั้งขึ้นในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่ม สนับสนุนการกระทำของสมาชิก มีระเบียบแบบแผนที่กำหนดขึ้นโดยสมาชิกของกลุ่มและกิจกรรมสำหรับสมาชิก พบเห็นได้จากระดับเริ่มต้นของสถาบันคือ สถาบันครอบครัวชาวบ้านที่อาศัยทั้งพื้นที่ในเมืองและนอกเมืองอุทัยธานี มีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบครอบครัวเดี่ยว พ่อ แม่ พี่น้อง มีความผูกพันและใกล้ชิดกันมาก เมื่อมีครอบครัวใหม่ก็จะยังตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน เว้นแต่คนรุ่นใหม่ที่ต้องเข้ามาศึกษาต่อในเมืองหลวง แต่ส่วนใหญ่เมื่อสำเร็จการศึกษาจะกลับมาถิ่นฐานเดิม เพราะรุ่นปู่ย่าตายายสร้างหลักฐานและเส้นทางทำมาหากินต่อเนื่องให้เป็นอย่างดี อีกเหตุผลหนึ่งคือ ชาวอุทัยธานีมีอุปนิสัยรักสงบ ไม่ชอบความวุ่นวาย จึงทำให้เด็กรุ่นใหม่ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง ก็จะกลับมายังบ้านเกิดเพื่อประกอบสัมมาอาชีพ เพราะนอกจากจะเป็นเมืองที่สงบแล้ว ยังเป็นเมืองที่มีลู่ทางทำมาค้าขายได้เช่นเดียวกับเมืองที่เจริญแล้ว เพราะมีนักท่องเที่ยวผ่านเข้ามาท่องเที่ยวเป็นประจำ ทำให้เศรษฐกิจในเมืองค่อนข้างดี ประกอบกับค่าครองชีพอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในเมืองที่เจริญแล้ว

ทางด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากครอบครัวไปสู่สมาชิกใหม่ ก็ยังพบการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีขึ้นในพื้นที่ โดยผู้นำครอบครัวจะชวนสมาชิกไปเที่ยวในกิจกรรมต่างๆ ทั้งครอบครัว ซึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชนรุ่นเก่าสู่ชนรุ่นใหม่ผ่านกิจกรรมไปโดยปริยาย เช่น การจัดงานประเพณีแข่งเรือ งานแสดงแสงสีเสียงเสด็จประพาสต้น งานธงช้างพระราชา งานประเพณีตักบาตรเทโว เป็นต้น

“...ผมขอเสริมทางด้านกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว เรามีลุ่มแม่น้ำสะแกกรังในโครงการนี้ คือ การจัดแข่งเรือพายพื้นบ้าน หรือ แพที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย ให้มีการอนุรักษ์...” ***(จ.ส.อ.ยงยุทธ ภาครัตณี เจ้าหน้าที่ธุรการ องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรังและจ้าของเรือนำเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง)***

ทางด้านสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ สร้างแบบแผน ขัดเกลา ฝึกทักษะอาชีพและถ่ายทอดวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ได้แก่ โรงเรียนอุทัยวิทยาคม โรงเรียนวัดโบสถ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น

โรงเรียนได้ส่งนักเรียนที่มีความสามารถทางด้านการแสดงทางวัฒนธรรม เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของจังหวัด หรือเข้าร่วมการแสดงที่ถนนคนเดินตรอกโรงยา เป็นต้น

"...ส่วนเรื่องวัฒนธรรมบางครั้งหน่วยงานก็เข้ามาจัดกิจกรรมร่วมกับเรา นักศึกษาหรือนักเรียน ก็เข้ามาร่วม ถ้าเป็นนักศึกษาเป็นกลุ่มที่ต้องการเข้ามาร่วมการแสดงทางวัฒนธรรมเราก็จัดสถานที่ให้ ส่วนถ้าเป็นนักเรียนเราขอหนังสือจากทางโรงเรียนเราก็จัดสถานที่ให้เช่นกัน ส่วนเกษตรกรก็สามารถติดต่อโดยตรงเราจะเตรียมพื้นที่ให้เช่นกัน..." ***(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

สำหรับสถาบันศาสนาซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและเสริมกำลังใจให้แก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้ชีวิตของคนในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข โดยในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและในจังหวัดอุทัยธานีพบว่า ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและจังหวัดอุทัยธานีมีสถาบันศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและทำให้คนในพื้นที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้วยดี นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านศาสนาให้แก่สังคมพร้อมทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเมื่อมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น กิจกรรมทางศาสนาของวัดท่าซุง วัดสังกัสรัตนคีรี วัดโบสถ์ วัดพิชัย เป็นต้น

ค. กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันทางเศรษฐกิจเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการผลิตและกระจายสินค้าและบริการไปสู่ผู้บริโภค สถาบันทางเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังปัจจัยหนึ่ง โดยบทบาทหน้าที่ของสถาบันจะทำหน้าที่ผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในสังคมและเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพ โดยรูปแบบของสถาบันทางเศรษฐกิจที่พบในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จะมีการก่อรูปเป็นสมาคม กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าร้านอาหาร เช่น สมาคมหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กลุ่มผู้ประกอบการที่พัก โรงแรม รีสอร์ท กลุ่มผู้ประกอบการถนนคนเดิน เป็นต้น

สำหรับเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับร้านค้า ร้านอาหารมีทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน ร้านอาหารในภาครัฐได้แก่ ศูนย์อาหารเทศบาลเมืองอุทัยธานี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสะแกกรังมีถนนกั้นกลาง ส่วนร้านอาหารของภาคเอกชนได้แก่ ร้านอาหารในอาคารพาณิชย์ร้านอาหารริมแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น ร้านอาหารครัวน้องทรายและแม่น้องทรายโฮมสเตย์ เป็นร้านอาหารที่ได้รับความนิยมด้านอาหารปลาที่มีชื่อของจังหวัดอุทัยธานี ได้แก่ ปลาแรด นอกจากจะ

เป็นร้านอาหารแล้วยังมีที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์อีกด้วย ร้านอาหารป้าสำราญริมแม่น้ำเจ้าพระยา ร้านนกน้อย นอกจากนี้ยังมีร้านกาแฟริมน้ำสะแกกรัง ร้านขายน้ำบริเวณวัด อุโบสถาราม ร้านค้าถนนคนเดินตรอกโรงยา ที่มีขึ้นทุกวันเสาร์ ซึ่งเป็นที่นิยมมากของจังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดใกล้เคียง ร้านไอศกรีมเสวยตั้งศรีรัตน์หน้าร้านศรีบุญมาพาณิชย์ ร้านป้านึกขนมหวาน ถนนวงเวียนวิทยุ ร้านดาปลาเผา ถนนท่าช้าง ร้านน้ำเต้าหู้ไข้จันทร์ ร้านไพพรรณขนมปังสังขยา ถนนศรีอุทัย ร้านกล้วยทอดโคนมะขาม หน้าวัดพิชัยปุรณาราม ร้านโกเตี๋ยข้าวมันไก่ ก๋วยเตี๋ยวไก่เจ๊โหนกตรอกโรงยา ไอศกรีมป้าวิภากะทิสด ถนนศรีอุทัย ร้านกาแฟจงรัก บ้านอาม่ากาแฟสดและเบเกอรี่ ถนนศรีอุทัย ร้านป้าทองกาแฟโบราณ ร้านเฟรชชี่ ถนนศรีน้ำซึม ร้านกำแพงเพชรโภชนา ถนนพรพิบูลย์ ปุ้มกาแฟสดโบราณตรอกโรงยา สมศักดิ์ปลาแรดตลาดเช้าอุทัย แพปลาป้าแต๋ว

โดยกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มจะเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ให้กับชาวอุทัยธานีและกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมืองที่มีอาหารอร่อยและราคาไม่แพง และสิ่งที่ดูจะเป็นเครื่องหมายการค้าของชาวอุทัยธานีคือ อาหารที่ทำมาจากปลาแรด

“...วิถีวัฒนธรรม เรื่องอาหารการกิน ปลาแม่น้ำ ในวิถีเรือนแพ ความอร่อยอยู่ที่การปรุง ตักน้ำในแม่น้ำมาปรุงก็อร่อย เราขายได้...” ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานีในฐานะมัคคุเทศก์)***

“...ผมเปิดโฮมสเตย์มา 10 ปี ได้รับการรับรองจากกรมการท่องเที่ยวเมื่อปี 55 ปีหน้าอยู่ในระหว่างการยื่นขอรับรองต่อเพราะปีที่ผ่านมาติดขัดทางด้านเอกสาร วันนี้ผมจะมาแนะนำการท่องเที่ยวที่เกาะเทโพ มีสาธารณูปโภคครบครัน เส้นทางจักรยาน สวนน้ำที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกแหล่งที่ขาดไม่ได้คือ แหล่งอาหาร นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไปทานอาหารที่นี่ อาหารปลาเป็นส่วนใหญ่...” ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของ โฮมสเตย์จ่าพงษ์ เกาะเทโพ)***

ง. สถาบันการเมืองการปกครอง

สถาบันการเมืองการปกครอง เป็นสถาบันที่เป็นแบบแผนเช่นเดียวกับสถาบันทางเศรษฐกิจมุ่งตอบสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม ในการดำรงชีวิตตามกฎระเบียบของสังคมและควบคุมคนในสังคมให้อยู่กันอย่างมีความสุข สถาบันการปกครองในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีรวมไปถึงลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีรูปแบบการปกครองเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ การบริหารการปกครองขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ปกครองในภาพรวมของพื้นที่ทั้งจังหวัด ให้คนในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังทำหน้าที่สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ให้แก่คนในพื้นที่อุทัยธานี เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสังคมและภายนอกสังคม

ด้านการเมืองการปกครองมีส่วนราชการบริหารส่วนกลาง 32 หน่วยงาน ส่วนภูมิภาค 31 หน่วยงาน หน่วยงานอิสระ 2 หน่วยงาน หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ 12

หน่วยงาน ส่วนราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมี 3 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 14 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่งและเทศบาลตำบล 13 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 49 แห่ง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 70 ตำบล 642 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเมืองอุทัยธานี อำเภอหนองขาหย่าง อำเภอหนองฉาง อำเภอทัพทัน อำเภอสว่างอารมณ์ อำเภอลานสัก อำเภอบ้านไร่ อำเภอห้วยคต แสดงตารางดังนี้

ตารางที่ 5.1 ตารางแสดงการปกครองและพื้นที่ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น[11]

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ระยะห่างจากอำเภอถึงจังหวัด	เทศบาล	อบต.	พื้นที่
เมือง	14	86	2	2	8	250.103
ทัพทัน	10	90	19	3	4	323.633
สว่างอารมณ์	5	65	32	3	3	341.441
หนองฉาง	10	97	22	2	8	341.181
หนองขาหย่าง	9	53	10	1	5	347.776
บ้านไร่	13	136	80	2	12	3,621.492
ลานสัก	6	84	54	1	6	1,080.445
ห้วยคต	3	31	50	-	3	424.175
รวม	70	642	-	14	49	6,730.246

5.1.3 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการที่พักอาศัยให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้อยู่ในสภาพที่ดี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่เป็นที่นิยมกันมากที่สุดคือ วัดท่าซุงหรือวัดจันทาราม ตั้งชื่อตามอดีตเจ้าอาวาสชื่อจันท์ เป็นทหารในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กลับจากศึกที่เชียงใหม่มาตามหาภรรยาไม่พบ จึงมาบวชที่วัดแห่งนี้ วัดท่าซุงตั้งอยู่

11 https://www.google.co.th/search?source=hp&ei=1Ca3WrqgOZmYvQTovLPoBA&q

หมู่ 2 ตำบลน้ำซึม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี เล่ากันว่าในสมัยก่อน หน้าวัดจันทารามมีท่าน้ำพวกที่ล่องซุงมาตามลำน้ำจะมาพักอาศัยที่ท่าน้ำหน้าวัด วัดนี้จึงได้ชื่ออีกอย่างว่าวัดท่าซุง พระครูสังฆรักษ์อรุณ อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าซุง ได้เชิญหลวงพ่อฤาษีลิงดำ มาจากวัดสะพาน จังหวัดชัยนาท เมื่อ พ.ศ. 2511 มาร่วมบูรณะวัดเนื่องจากวัดมีสภาพทรุดโทรม จนวัดเป็นที่รู้จักและศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งคนทั่วไปมาจังหวัดอุทัยธานีก็เพราะต้องการมากราบไหว้ร่างสังขารที่ไม่เน่าเปื่อยของหลวงพ่อฤาษีลิงดำ กล่าวได้ว่าหลวงพ่อฤาษีลิงดำมีชื่อเสียงมากกว่าจังหวัดอุทัยธานีก็ว่าได้

หลวงพ่อฤาษีลิงดำ มีราชทินนามก่อนมรณภาพที่ พระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโร) เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 28 มิถุนายน 2460 ที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เริ่มศึกษาวิชาแพทย์แผนโบราณ เมื่ออายุได้ 19 ปีและเข้าไปเป็นเภสัชกรทหารเรือ สังกัดกรมแพทย์ทหารเรือ ต่อมาได้บวชเรียนที่วัดบางนมโคและสอบได้นักธรรมเอก เมื่ออายุได้ 23 ปี ท่านได้ศึกษาพระกรรมฐานจากครูอาจารย์หลายท่าน เช่น หลวงพ่อปาน วัดบางนมโค หลวงพ่อจง วัดหน้าต่างนอก จังหวัดอยุธยา ท่านสอบได้เปรียญธรรม 4 ประโยค เมื่ออายุได้ 29 ปี สุดท้ายได้ย้ายมาอยู่วัดสะพาน จังหวัดชัยนาท และได้รับนิมนต์ให้มาอยู่ที่วัดท่าซุงเพื่อร่วมบูรณะวัดจนมรณภาพ ท่านเป็นพระนักพัฒนาที่พัฒนาทั้งวัดและคนไปพร้อมๆ กัน วัดท่าซุงและหลวงพ่อฤาษีลิงดำนั้น นับได้ว่ามีบทบาทอย่างยิ่งทางด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนาของจังหวัดอุทัยธานี

นอกจากชื่อเสียงบารมีของหลวงพ่อฤาษีลิงดำและวิปัสสนากรรมฐานของวัดท่าซุงจะเป็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างหนึ่งแล้ว ภายในวัดท่าซุงยังมีศาสนสถานที่สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวได้อีก เช่น วิหารแก้ว เป็นวิหารที่หลวงพ่อฤาษีลิงดำสร้างไว้ก่อนมรณภาพ ภายในวิหารถูกสร้างด้วยโมเสกสีขาวใสดูเหมือนแก้ววาววับ มีร่างสังขารของหลวงพ่อฤาษีลิงดำบรรจุภายในโลงแก้วและมีพระพุทธชินราชจำลององค์ใหญ่งดงามประดิษฐานไว้เป็นองค์พระประธานภายในวิหาร

นอกจากนี้วัดท่าซุงยังมีปราสาททองคำที่สร้างขึ้น เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในวาระทรงเสวยราชย์ปีที่ 50 โดยสำนักพระราชวังตั้งชื่อใหม่ว่า “ปราสาททองกาญจนาภิเษก” สร้างด้วยอิฐฉาบปูนปิดรอบด้วยทองคำเปลว ภายในปราสาทเป็นที่ประดิษฐานด้วยสิ่งของที่ญาติโยมนำมาถวาย ไม่เพียงปราสาททองกาญจนาภิเษกเท่านั้น วัดท่าซุงยังมีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวอื่นๆ อีก เช่น มณฑปพระปัจเจกพระพุทธเจ้า พระศรีอริยเมตตรัย วิหารสมเด็จองค์ปฐม หอพระไตรปิฎก หลวงพ่อเงินไหลมาเทมา เจดีย์พุดตาน มณฑปและวิหารที่ติดวัสดุกระจกและล้อมรอบด้วยแก้วใส

“...หลายคน ไม่รู้จักอุทัยธานีแต่รู้จักวัดท่าซุง อันนี้เราต้องยกเครดิตให้วัดท่าซุง ซึ่งไม่ใช่วัดหลวง แต่ท่านทำตามแนวคิดของท่านเลย ซึ่งมันใหญ่โตมโหฬารมาก แล้วก็รายได้เยอะมาก

ท่านก็ทำขึ้นเรื่อยๆ นักท่องเที่ยวก็ไปเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไปก็ไปทำบุญ มีประติมากรรมที่สวยงามในวัด โดยเฉพาะวิหารแก้ว ซึ่งหลวงพ่อฤๅษีลิงดำสานฝันไว้ ท่านได้บอกกับลูกศิษย์ว่าสวรรค์เป็นอย่างไร ก็ให้สร้าง เลยจำลองวิหารแก้วสร้างเป็นสวรรค์ ลูกศิษย์ท่านก็มาอย่างมืดฟ้ามัวดินทั่วประเทศไทย ก็มีวัดท่าซุง แม่น้ำสะแกกรัง แพสะแกกรัง ล่องแพ อันนี้คือฝั่งทางทิศตะวันออก จุดแข็งก็ประมาณนี้นะคะ จริงๆ ยังมีวัดโบสถ์ด้วย เป็นวัดที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาส ทุกคนมาก็จะเดินข้ามไปที่วัดโบสถ์ จังหวัดของเราเป็นเมืองพระปฐมบรมพระชนก เราเป็นต้นราชวงศ์จักรี เราสามารถขายไอเดียนี้ได้ ด้านหลังพระมหาชนกจักรีเป็นเข็ม มีหมุดโลก ซึ่งมีแห่งเดียวในประเทศไทย..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี ไม่เพียงแต่จะกล่าวถึงศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดท่าซุงที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวสายธรรมมายังเมืองอุทัยธานีแล้ว ยังได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวรองลงมาจากวัดท่าซุงว่าคือ วิถีชาวแพสะแกกรังและวัดอุโบสถารามหรือวัดโบสถ์ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสะแกกรังบริเวณเดียวกันกับชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง

"...ถ้าจะนึกถึงสถานที่ท่องเที่ยวในอุทัยธานีนักท่องเที่ยวจะนึกถึง แม่น้ำ เรือนแพ และความน่ารักของพี่น้องอุทัยทุกคน อีกเรื่องคือ สินค้าที่ไม่แพง..." ***(วันเฉลิม ขันติโมนัยวงศ์ เจ้าของบ้านอิงน้ำรีสอร์ท)***

"...พูดถึงชาวแพในลุ่มน้ำสะแกกรังเป็นวิถีชีวิตของเมืองอุทัยที่แท้จริง มีแห่งเดียวในประเทศไทย นอกเหนือไปจากแพที่พิษณุโลก ที่เป็น unseen จริงๆ ตอนนี้คือ แพของครูบุญรอด แพของคุณหมอพญาไม้ แพอาศัยที่หน้าศาลากลาง และแพอื่นๆ ส่วนการท่องเที่ยวเชิงบูรณการเชิงวัฒนธรรมที่วัฒนธรรมจังหวัดได้เคยคิดไว้ ด้านการท่องเที่ยวทางเรือ เช่น เรือของคุณวีระ การล่องเรือยังอยู่ในรูปสถานประกอบการ เรือใหญ่ จากนี้ไปก็น่าจะมีการรวมกลุ่มเพื่อรักษาวิถีชีวิตชาวแพเอาไว้ เพราะเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมแห่งเดียวในประเทศไทย..." ***(จ.ส.อ.ยงยุทธ ภาครัตณี เจ้าหน้าที่ธุรการองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง)***

"...นักท่องเที่ยวที่มาที่นี่เพราะชอบวิถีชีวิตของชาวอุทัยธานี จากการทำรีสอร์ทที่ผ่านมาเพราะว่าเป็นเมืองที่เงียบสงบ เมื่อก่อนเราจะเห็นว่า วิถีชีวิตชาวแพคือ เด็กๆจะกระโดดเล่นน้ำกัน ว่ายน้ำข้ามฝั่งไปกินผลไม้ที่ฝั่งโน้น..." ***(ประภาศรี รุณะกาญจน์ เจ้าของบ้านสะแกกรังรีสอร์ท)***

วิถีชาวแพสะแกกรังนับเป็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่มีคนกล่าวถึงกันมาก เพราะเป็นพื้นที่ที่มีวิถีคนแพดั้งเดิม ไม่มีการปรุงแต่งความเป็นอยู่แต่อย่างใด **สันทนา เทียนน้อย** (พี่โป๊ะ)ประธานชุมชนชาวแพกล่าวว่า *"ปัจจุบันมีเรือนแพที่พักอาศัยและมี*

ทะเบียนแพถูกต้องตามกฎหมายประมาณ 115 หลัง เป็นแพที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ ส่วนแพโฮมสเตย์มี 2 หลัง คือ แพของสาคร สุทธินันท์และแพป้าอ๋อย (บุญสม พูลสวัสดิ์) นอกจากนี้ชาวแพยังประกอบอาชีพเลี้ยงปลาในกระชังเป็นส่วนใหญ่ ปลาที่สร้างชื่อเสียงให้กับชาวแพมากคือ ปลาแรด แต่ปัจจุบันพบปัญหาชาวแพเลี้ยงปลาแรดกันมาก ทำให้ราคาปลาถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาเพราะยังไม่มีระบบประกันราคาปลา"

วิถีความเป็นอยู่ของชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรังยังคงเป็นแบบดั้งเดิมคือ ใช้ไม้ไผ่ทำเป็นแพ ส่วนทุ่นลอยน้ำใช้ถังน้ำมัน ซึ่งปัจจุบันมีการฉีดโฟมเข้าไปในทุ่นเพื่อไม่ให้ทุ่นจมน้ำ มีระบบกำจัดของเสียด้วยการสร้างห้องน้ำและถังรองของเสีย (จัดทำโดยเทศบาลเมืองอุทัยธานี) และมีเรือเก็บขยะจากเทศบาลเมืองอุทัยธานี

"...เรื่องขยะของชาวแพ เทศบาลมาเก็บทุกวันทุกเช้า..." ***(สุวรรณโชค เหล่าชูพงศ์ อดีตกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยาและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองอุทัยธานี)***

"...เสน่ห์ของเรือนแพ คือ ภูมิปัญญา การสร้างบ้านในเรือนแพที่ไม่เหมือนบนบก ใช้วิศวกรจบมหาวิทยาลัยต่างๆ ไม่ได้ ต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น ทำอย่างไรที่ให้แช่น้ำอยู่ได้ทั้งนั้น การรัดลูกบวบ การคัดเลือกไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญา..." ***(วันเฉลิม ขันติโมนัยวงศ์ เจ้าของบ้านอิงน้ำรีสอร์ท)***

"...อยากให้อนุรักษ์ลูกบวบไม้ไผ่ไว้ ลูกบวบเหล็กถ้ามันจมมันไม่เคยส่งสัญญาณ มันจมเลย ลูกบวบไม้ไผ่เสน่ห์ของมันมี เขาบอกว่าสามปีเราเปลี่ยนแต่นี่มันห้าปียังไม่เปลี่ยน ลูกบวบมันจะยืดอายุได้อีก..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...อนุรักษ์วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ ตัวของเรามีเยอะแยะ การสร้างเรือนแพแบบสองชั้น ชั้นเดียว ถ้าชั้นเดียวเอาบ้านวางบนลูกบวบ ถ้าสองชั้นยกพื้น วิถีวัฒนธรรมของเราที่อยู่กับน้ำ คือ อากาศปลอดโปร่ง เวลากวาดก็แซะร่องบ้างอย่าให้ฝุ่นตกลงไปในร่อง เราเลี้ยงปลา มีกระชังปลา เวลาเข้าส้วมก็หย่อนจ่อม ของเรามีสิ่งของดีดีมากมาย เรามีห้องน้ำมีถังแล้ว ที่หย่อนจ่อมๆไม่มีแล้ว..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

รูปแบบของเรือนแพจะมีลักษณะเป็นแพชั้นเดียวและแพสองชั้น (ยกพื้นสูงมีใต้ถุน) ผูกยึดติดกับตลิ่ง แม้ว่าชาวแพจะมีทะเบียนแพถูกต้อง แต่ชาวแพก็ไม่สามารถขอหม้อแปลงไฟฟ้าเป็นของตนเองได้ ทำให้ต้องผูกระบบไฟกับบ้านที่อาศัยอยู่บนบก ส่วนระบบน้ำปัญหาที่พบของชาวแพคือ ปัญหาน้ำขึ้นน้ำลง ถ้าผู้อาศัยในเรือนแพไม่สามารถทราบล่วงหน้าว่าน้ำจะมาก แพก็จะขาดและ

ลอยออกจากพื้นที่ได้ ทำให้ต้องหาเรือหรือแพลากจูงกลับมา ส่วนปัญหาน้ำลงทำให้แพติดกับตลิ่งซึ่งอาจทำให้แพเสียหายได้ ปัญหาดังกล่าวทางเทศบาลเมืองอุทัยธานี โดยนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี มนัญญา ไทยเศรษฐ์ ได้หาแนวทางแก้ปัญหาด้วยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชัยนาทและจังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการขอความร่วมมือให้แจ้งข่าวกรณีเปิดหรือปิดประตูน้ำช่วงรอยต่อระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำสะแกกรัง แต่ก็ยังพบปัญหากรณีน้ำหลากมาจากทางทิศเหนือคือ แม่น้ำปิง ทำให้ผู้ทำหน้าที่เปิดปิดประตูน้ำจำเป็นต้องเปิดประตูน้ำเร่งด่วน เพื่อไม่ให้น้ำท่วมจังหวัดของตนเอง ส่งผลให้น้ำในแม่น้ำสะแกกรังเอ่อล้นและท่วมบริเวณแถบลุ่มริมแม่น้ำสะแกกรัง ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ของจังหวัดและส่งผลกระทบต่อชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตชาวเรือนแพยังถือเป็นจุดขายที่สำคัญของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

“....ปัญหาน้ำขึ้นน้ำลง ที่กระทบต่อผู้พักอาศัยในแพ เทศบาลเมืองทราบปัญหามาโดยตลอด และทุกครั้งก็ได้ทำหนังสือแจ้งไปยังจังหวัดนครสวรรค์และชัยนาท แต่ก็ได้รับคำตอบว่ามีความจำเป็นต้องปล่อยน้ำในช่วงน้ำหลาก เพราะจังหวัดของเขาจะถูกน้ำท่วมเพราะน้ำมันไหลมาทางเหนือ เราก็เลยต้องแก้ปัญหาของตนเองด้วยการช่วยเหลือพวกที่พักอาศัยในแพ มีเรือลากจูงแพกลับมาให้ทุกครั้งที่ชาวแพมาร้องขอที่เทศบาล...” ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

*“...ที่ชาวแพอยู่ไม่ได้ทุกวันนี้เพราะลูกบวบแพงคะ เราไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เราอาศัยท่าเขาอยู่ ถ้าเขาไล่เราก็ไม่มีที่อยู่ ต้องเช่า ตอนนี้เขาไม่ค่อยให้เช่าแล้ว ส่วนมากจะไล่ให้ออกเพราะเขาต้องการท่าของเขา...” (****สันทนา เทียนน้อย ประธานชาวแพแม่น้ำสะแกกรัง)***

“...เวลาขอไฟจะต้องไปผ่านที่เขาอีก ส่วนใหญ่เขาไม่ยอม...” ***(ปรินดา ภาครัตณี ชาวแพแม่น้ำสะแกกรัง)***

“...ปัญหาเรื่องแพคือ ติดขัดน้ำขึ้น น้ำลง การขอไฟ ประปา...” ***(จงกล คงคาที ชาวแพแม่น้ำสะแกกรัง)***

แม้ว่าชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรังจะพบปัญหาระดับน้ำในแม่น้ำสะแกกรังขึ้นและลงส่งผลกระทบต่อแพที่พักอาศัยและแพประกอบอาชีพ แต่ทางจังหวัดก็ได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อต้องการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของชาวแพจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้วิถีชีวิตของชาวแพยังคงอยู่ เพื่อให้

นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวิถีธรรมชาติที่แท้จริงของชาวแพและชาวแพยังถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของจังหวัดอุทัยธานีและสามารถดึงดูดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะได้ชมวิถีชีวิตชาวแพแบบดั้งเดิมแล้ว นักท่องเที่ยวยังจะได้สัมผัสแพที่พักอาศัยในรูปแบบแพโฮมสเตย์ที่ชาวแพได้จัดทำขึ้นเพื่อรองรับ ซึ่งถือเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย

"...จุดแข็งของอุทัยธานีคือ สิ่งต่างๆ ของเรายังดิบๆ อยู่ ไม่มีการเสริมแต่งอะไรมากมาย เช่น เรือนแพ ที่ยังอยู่ตามวิถีชีวิตของชาวอุทัย..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ท่องเที่ยวของเรามีแม่น้ำสะแกกรังซึ่งหาดูยากแล้วในประเทศของเรา ที่มีวิถีชีวิตที่ยังมีเรือนแพ ยังมีคนที่อยู่แพ ตอนนี้ที่อยู่ก็ร้อยกว่าหลังนะคะ ที่ยังเป็นวิถีชีวิตแบบเก่าและมันก็ยังมีโฮมสเตย์ด้วยนะคะในเรือ..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าอุทัยธานี)***

"เรือนแพของอุทัยมีอยู่ที่เดียว เหลืออยู่ที่เดียวในประเทศไทย คือเรือนแพปกติมันมีหลายที่แต่ว่าความเป็นชุมชนที่เหลืออยู่ก็เหลืออยู่ที่อุทัยที่เดียว แต่ปัจจุบันมันก็ลดน้อยลงไปบ้างเหลือน้อยลงทุกที" ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...จุดเด่นคือ เรือนแพนี่น่าจะเหลือหนึ่งเดียวในประเทศไทยนะ ที่พิจิตรก็เหลือเล็กๆ น้อยๆ แต่ว่าไม่ได้เป็นชุมชนใหญ่ ส่วนมากก็จะเป็นแพเลี้ยงปลากระชัง ถ้าจะเป็นหมู่บ้านแบบนี้ก็จะเหลือเสน่ห์ที่อุทัยธานีแห่งเดียว อีกเรื่องก็เรื่องการเลี้ยงปลาแรดในกระชัง ปลูกเตยหอมนี่คือจุดขายและก็โอกาสที่เราน่าจะทำได้ก็คือ ตลาดน้ำ ตลาดเรือนแพอะไรพวกนี้ ผมมองภาพออกเลยคือคนในเรือนแพส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องอาหารอยู่แล้ว..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานีได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวและพยายามผลักดันงบประมาณในภาครัฐเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มองว่าจะเป็นมนต์เสน่ห์ของวิถีชาวอุทัยธานีอย่างแท้จริง เพราะนอกจากวิถีชาวแพแล้วยังพบแหล่งท่องเที่ยวที่บ่งชี้ให้เห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอุทัยธานีอีก เช่น วัดอุโบสถาราม เป็นวัดที่นักท่องเที่ยวยังรู้จักกันน้อย แต่เป็นวัดที่ชาวอุทัยธานีให้ความเคารพศรัทธา ทั้งมีรูปแบบจิตรกรรมฝาผนังที่ออกแบบในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นทั้ง 4 ด้าน บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน

วัดอุโบสถาราม หรือที่ชาวอุทัยธานีเรียกกันว่า “วัดโบสถ์” มีชื่อในยุคดั้งเดิมว่า วัดโบสถ์มโนรมย์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสะแกกรัง โดยหันหลังให้กับแม่น้ำสะแกกรัง ขนาบข้างอุโบสถจะมี “พระวิหาร” ภายในพระวิหารมีพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติขนาบซ้ายขวาด้านละหนึ่งองค์ ฝาหนังพระวิหารทั้ง 4 ด้าน มีเรื่องราวบอกกล่าวเกี่ยวกับเรื่องของพระมาลัย พระอสีติมหาสาวกและพระอสุภกรรมฐาน 10 ลวดลาย ด้านนอกหน้าวิหารเป็นภาพวาดงานถวายพระเพลิงพระบรมศพพุทธสรีระองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและภาพวาดวิถีชีวิตชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ด้านหลังวิหารซึ่งอยู่ติดริมแม่น้ำสะแกกรังมี “เจดีย์สามสมัย” เป็นเจดีย์สามองค์ที่แตกต่างกันในด้านการออกแบบ มีเจดีย์ทรงระฆังที่มีเหลี่ยมศิลปะผสมระหว่างสมัยอยุธยากับรัตนโกสินทร์ โดยสันนิษฐานว่าถูกสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์

นอกจากนี้ด้านหลังอุโบสถริมแม่น้ำสะแกกรัง ยังมีอาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่ได้แก่ มณฑปแปดเหลี่ยม มีลักษณะเป็นอาคารแปดเหลี่ยมสองชั้น มีบันไดวนอยู่ด้านนอกอาคาร มีซุ้มหน้าต่างเป็นวงโค้งแบบอาคารในยุคอาณานิคม มีลักษณะผสมแบบตะวันตก มีลายปูนปั้นคล้ายไม้เลื้อยที่กรอบหน้าต่างและมีพระพุทธรูปปูนสลักนูนสูงอยู่ที่ด้านนอกของอาคาร เจดีย์หกเหลี่ยมนี้ย่อมุมไม้สิบสองทรงรัตนโกสินทร์ กล่าวกันว่า รัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสทางน้ำเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2449 ไปที่ว่าการอำเภอมโนรมย์จากนั้นทรงลงเรือเข้าคลองสะแกกรังและทอดพระเนตรเห็นวัดโบสถ์ทรงเสด็จขึ้นมาไหว้พระประธานในโบสถ์และพระครูจัน ทรงถวายตู้ใส่ของที่ถูกเขียนด้วยลายกนกเถาว์ ลายดอกไม้ ฝาประดับมุก ด้วยฝีมือของชาวสิบหมู่ นอกจากนี้ภายในวัดโบสถ์ยังมีหลวงพ่อเงินที่เก่าแก่ที่สุดอีกด้วย โดยวัดโบสถ์แห่งนี้ยังใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีเป็นประจำทุกปี คือ งานแสดง แสง สี เสียง เสด็จประพาสต้นของ รัชกาลที่ 5

วัดโบสถ์ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามตลาดสดเทศบาลซึ่งเป็นตลาดยามเช้าของเมืองอุทัยธานี ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์จะมีกิจกรรมตักบาตรทางน้ำ โดยเจ้าอาวาสวัดโบสถ์จะลงเรือที่แจวโดยชาวแพข้ามฝั่งมายังตลาดเช้าเพื่อรับบิณฑบาต และจะมีเรือจากชาวแพมาขายของให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้านที่เดินตลาดในตอนเช้าได้ซื้อของและลงแพเพื่อใส่บาตร

“ทางเราก็มีบรรยายให้นักท่องเที่ยวฟัง เช่น 7 โมงเช้ามีพระมาบิณฑบาตนะ มีเรือท่องเที่ยว สามารถไปใส่บาตรได้” ***(สันทนา เทียนน้อย ประธานชาวแพสะแกกรัง)***

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถข้ามฝั่งจากหน้าตลาดเทศบาลมายังวัดโบสถ์ได้ ด้วยการเดินข้ามสะพานปูนเล็กๆ สีขาวแต่แข็งแรง ที่มีให้ใช้เพียงแค่คนเดินและรถมอเตอร์ไซด์เท่านั้น ด้วยเพราะสะพานมีความกว้างเพียงหนึ่งเมตรกว่า ทั้งนี้บนสะพานปูนยังเป็นจุดนิยมชมวิวของ

นักท่องเที่ยวที่จะได้ชมทัศนียภาพของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง โดยจะสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของคุ้งแม่น้ำสะแกกรังได้อย่างสวยงามและชัดเจนและยังได้เห็นบรรยากาศวิถีชีวิตคนแพที่พักอาศัยริมแม่น้ำสะแกกรังอีกด้วย

สะพานปูนที่ใช้สำหรับคนเดินและรถมอเตอร์ไซด์นี้ เป็นสะพานที่ค่อนข้างเล็กแต่แข็งแรงและไม่สามารถรองรับรถยนต์ให้สัญจรผ่านไปมาบนสะพานได้ จึงทำให้การสัญจรไปมาระหว่างสองฝั่งแม่น้ำสะแกกรังจากทิศตะวันตก (ฝั่งตลาดสดเทศบาล) มายังทิศตะวันออก (ฝั่งวัดอุโบสถาราม) ไม่สะดวกมากนักเนื่องจากหากต้องใช้รถยนต์สัญจรไปมา จะต้องใช้เส้นทางถนนสายหลักเท่านั้น ทั้งนี้นอกจากวัดโบสถ์ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านศาสนาที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทางฝั่งตะวันออกแล้ว ยังมีวัดหนองขุมทรัพย์ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่และมีวิถีธรรมชาติของพืชพันธุ์ไม้และสัตว์ อีกทั้งยังเป็นแหล่งน้ำจืดที่ทางจังหวัดมีนโยบายจะสร้าง “บึงบัวแดง” โดยจะขุดลอกบึงขุมทรัพย์และทำเป็นบึงบัวแดง ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกแห่งหนึ่ง เพราะที่นี่ยังเป็นแหล่งพันธุ์ปลาที่หายากและมีนกนานาชนิดอยู่ นักท่องเที่ยวสามารถลงเรือที่แพหน้าตลาดสดเทศบาล หลังจากนั้นก็สามารถล่องเรือตามแม่น้ำสะแกกรังเข้าคลองบึงขุมทรัพย์ ขึ้นฝั่งเพื่อเดินชมธรรมชาติหนองบัวแดง ดูนกหรือปลาน้ำจืดที่หายาก แล้วเลยมาที่วัดหนองขุมทรัพย์โดยศาลาวัดหนองขุมทรัพย์นั้นยังเป็นศาลาไม้เก่าที่ถือว่าหายากยิ่งแล้วในประเทศไทย

แต่ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณนี้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพราะติดขัดเรื่องงบประมาณจากภาครัฐ โดยประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี ได้ดำเนินการของงบประมาณจากภาครัฐเพื่อมาพัฒนา แต่ถูกลดงบประมาณลง จึงทำให้การพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีธรรมชาติลุ่มน้ำสะแกกรังไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้

“...งบในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางสายน้ำของแม่น้ำสะแกกรัง จริงๆ อันนี้เราขอเยอะมาก แต่มันถูกตัด เพราะว่า อันนั้นขอไป เจ็ดสิบนะคะ แต่มันถูกตัดเยอะมาก เพราะว่าเราขอสะพานข้ามวัดโบสถ์ แต่มีคนขอว่า เขาจะทำในปี 61 ที่จะทำให้สวย ครั้งแรกเราขอตรงนั้นไปสิบล้าน แล้วเราจะไปทำที่บึงขุมทรัพย์อีกสามสิบ เราก็จะขุดลอกไปที่บึงขุมทรัพย์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เราขอเพื่อพัฒนาสองข้างทางแต่ที่บึงขุมทรัพย์นี่มีคนขอว่าให้เอาไว้ 61 ทีนี้เราได้สะพานท่าเรือตรงวัดโบสถ์ทำใหม่เลย เป็นท่าเรือที่ให้คนลงไปแล้วไปขึ้นเรือ คือเราวางไว้ว่าจากขึ้นเรือแล้วจะไปหนองขุมทรัพย์ ซึ่งเราคาดหวังว่าหนองขุมทรัพย์เราจะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ดูนกได้ ดูแหล่งเพาะปลาน้ำจืด เราคิดจะสร้างให้เป็นบึงบัวแดงเป็นบึงขุมทรัพย์ แล้วเลยวัดหนองขุมทรัพย์ไปเยอะนะคะ มันมีที่ตั้งห้าร้อยกว่าไร่ มันเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสะแกกรัง ที่ออกมาจากหนองขุมทรัพย์ รถยนต์ก็ไปได้ ไปทางริเวอร์เลค แต่ว่าตอนนี้มันยังไม่ได้เลียบถึงบึงหนองขุมทรัพย์...”
(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)

นอกจากลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจะมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตจากชาวแพแล้ว ทางฝั่งทิศตะวันตกของแม่น้ำสะแกกรังยังมีอีกศักยภาพหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่น้อยนั่นคือ **บ้านพักของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสะแกกรังทางฝั่งตะวันตกติดกับบ้านพักพระสหายคนสนิท ซึ่งเมื่อว่างเว้นจากภารกิจ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จะเสด็จมาประทับที่บ้านพักริมแม่น้ำสะแกกรังแห่งนี้ บ้านพักของท่านจึงถือเป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมเมืองอุทัยธานีไม่น้อย และตลอดทางริมฝั่งแม่น้ำสะแกกรังนั้นได้สร้างเขื่อนและถนนคอนกรีตยาวเพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้เดินออกกำลังกายหรือปั่นจักรยานเช้า-เย็น พร้อมกับชมวิวทิวทัศน์ของสองฝั่งริมแม่น้ำสะแกกรังไปพร้อมๆ กันด้วย

"...จุดแข็งอีกอย่างของเราคือ มีสมเด็จพระเทพฯ มาสร้างบ้านอยู่ ทุกคนที่มาอุทัยอยากจะมาชมบ้านพระเทพและล่องเรือ..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวอุทัยธานี)***

"ที่เห็นเขามา เขาก็มาวัดท่าซุงกันนะถ้าไปทางนู้นก็แก่นมะกูดที่เห็นคนเยอะ พระตำหนักที่นี่ก็มีส่วนนะเมื่อก่อนคนไม่ค่อยเยอะขนาดนี้ พอมีพระตำหนักขึ้นมาคนก็เยอะขึ้น อย่างวันเสาร์ถนนคนเดินคนแน่นเลย" ***(ชำนิ ชาวเรือนแพ)***

ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนมากเช่นเดียวกับวัดท่าซุง คือ **วัดสังกัสรัตนคีรี** เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนยอดเขาสะแกกรัง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2443 ในตำบลน้ำซึม อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี วัดนี้มีบันไดขึ้นสู่ยอดเขา 449 ขั้น เป็นยอดเขาที่สูงในจังหวัดอุทัยธานี วัดนี้มีรูปหล่อของ "**พระบรมรูปสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกนาถ**" พระชนกในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีขนาดใหญ่กว่าองค์จริงสองเท่า นอกจากนี้ภายในวัดยังมี **สิริมหามายากุฏาคาร** มณฑปทรงไทยตั้งอยู่ปลายบันไดบนยอดเขา ด้านรอยพระพุทธบาทจำลองที่ย้ายมาจากวันจันทารามมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ทั้งสี่ทิศ นอกจากนี้มีสิ่งสักการะอื่นได้แก่ วิหารพระโพธิสัตว์กวนอิมเป็นวิหารจีนภายในประดิษฐานเทพจีน ศาลารัชมังคลาภิเษกซึ่งรวบรวมพระพุทธรูปในยุคต่างๆไว้ พระปางประทานพรและพระสังกัจจายประดิษฐานอยู่ที่ลานกลางแจ้ง อีกทั้งยังมีระฆัง 100 ปีที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5

"...วัดสังกัส ขุนเขาสะแกกรัง พระชนกจักรี แล้วก็วัดสังกัส เดินบันไดจีนได้ เดินบันไดไทยได้ แล้วแต่เลยว่าคุณเที่ยววันหนึ่ง ไม่หมดหรอก วัดโบสถ์ด้วย ให้อาหารปลาท่าซุง..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

ด้านกิจกรรมทางศาสนาของวัดสังกัสรัตนคีรีเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกนัยหนึ่งคือประเพณีตักบาตรเทโวหรือตักบาตรเทโวโรหณะ จะมีขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี เป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังจากที่พระองค์ทรงเสด็จไปยังสวรรค์เพื่อแสดงพระอภิธรรมโปรดพระมารดาและทรงจำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน พอออกพรรษาจึงเสด็จลงมาที่เมืองสังกัสส์ ใกล้เมืองพาราณสี ชาวบ้านต่างพากันมาตักบาตรและวันนี้ยังเป็นวันที่เกิดเหตุอัศจรรย์ คือ เทวดา มนุษย์และสัตว์นรกต่างมองเห็นกัน เรียกว่า “วันพระเจ้าเปิดโลก” ประเพณีนี้จัดได้ว่าเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ดึงดูดความสนใจของชาวพุทธศาสนิกชนและเป็นกิจกรรมที่เสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนาอีกทางหนึ่งด้วย

เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผนวกเข้ากับวิถีชุมชนและวิถีทางศาสนา จัดได้ว่าเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานีได้มาก ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานีได้เล่าเรื่องราวเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์พร้อมกับเสนอแนะ ให้หน่วยงานราชการด้านการประชาสัมพันธ์ได้ผูกและเรียงร้อยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดผนวกกับวิถีชีวิตชาวแพริมน้ำสะแกกรังและร่วมกันจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบอิงประวัติศาสตร์ นับได้ว่าจังหวัดอุทัยธานีจะเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่แข็งแกร่งไม่น้อย

“...ถ้ามองจุดแข็งของอุทัยธานี ดิฉันว่ามันมีหลากหลายมาก อย่างเรื่องท่องเที่ยว จะเห็นว่าหลายจังหวัดไม่มีวิถีชีวิตแบบอุทัยธานี อย่างแม่น้ำสะแกกรังหรือเรือนแพ มันหายากนะ แต่เราจะทำอย่างไรที่พลิกโอกาสให้สร้าง GDP ให้มันสูงขึ้นมาได้ เราขายอะไร ขายวัฒนธรรม ขายวิถีชีวิตได้ถ้าทุกคนร่วมมือกันจริงจังดิฉันคิดว่าได้ ขายความต่าง ถามว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ไหนก็ไม่มีเหมือนเขาสะแกกรัง มีพระชนกจักรีแห่งเดียวในประเทศไทย คือในเรื่องหมุดโลก ในเรื่องมณฑป ในเรื่องวัดสังกัสรัตนคีรี คือชื่อมันบอกเลยว่ามันเป็นรัตนคีรี เราขายได้ เราจะร้อยเรียง story ได้อย่างไร เราถึงจะขายความต่างออกไป ให้ทุกคนรู้ว่าเรามีความต่างของตรงนี้นะ แต่ท่องเที่ยวก็ต้องเก่งด้วย ประชาสัมพันธ์ของจังหวัดก็ต้องเก่งด้วย มาช่วยกันตรงนี้ร้อยเรียงการขาย แค่สองตัวนี้ก็นำละ สร้าง story ขึ้นมา วิถีชีวิตชาวแพวิถีที่มันไม่มีใครที่จะล่องแม่น้ำสะแกกรัง มาต่อด้วยเขาสะแกกรังที่เป็นเหมือนสรวงสวรรค์ มีองค์พระปฐมบรมชนกอยู่บนสรวงสวรรค์ของเรา ตรงนี้แหละที่เราน่าจะสร้าง story ขายมันให้ได้ มาไหว้มณฑปได้บนเขา มาไหว้พระบรมชนกได้ ตรงนี้ที่เป็นแหล่งต้นตระกูลของราชวงศ์บรมจักรี ตรงนี้เราจะทำ มันทำได้หมด แต่ว่ามันต้องมีความร่วมมือกันนะคะ ...” ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

นอกจากวัดสังกัสรัตนคีรีซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านศาสนาที่อยู่ด้านนอกของแม่น้ำสะแกกรังออกมาทางตำบลน้ำซึมแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เสริมศักยภาพการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งคือ วนอุทยานถ้ำเขาวง ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพุเตย ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวจะไม่พลาดถ้าได้มาที่จังหวัดอุทัยธานี เสมือนหนึ่งตามรอยประวัติศาสตร์และสถานที่แห่งนี้ยังเคยมีละครนาคีเข้ามาถ่ายทำ จึงทำให้เป็นที่รู้จักของผู้คนมากขึ้นอีกด้วย

วนอุทยานถ้ำเขาวง ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพุเตย ภายในถ้ำมีภูเขาหินปูนสูงชันสลับซับซ้อน มีหินงอกหินย้อยหลายประเภท เช่น หินดอกเห็ด หินย้อย เสาโรมัน ดอกไม้หิน หินรูปหัวปลาโลมา หินเกร็ดเพชร หินงอกดอกกุหลาบ นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่เพื่อให้คนขึ้นมาสักการะรวมทั้งยังมีค้างคาวอีกมากมาย วนอุทยานถ้ำเขาวงมีถ้ำหลายแห่ง เช่น ถ้ำพุหวาย ซึ่งเป็นสถานที่ถ่ายทำของละครนาคี ยอดเขาพุหวายอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 700 เมตร ถ้ำเทพมาลีอยู่ด้านหลังถ้ำพุหวายหรือที่เรียกกันว่า ถ้ำพญานาค เป็นถ้ำที่มีขนาดเล็กแต่ลึก มีหินงอกหินย้อยทำให้ถ้ำดูงดงาม ปัจจุบันวนอุทยานถ้ำเขาวงยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติของป่าอย่างสมบูรณ์

“...ถ้ำพุหวายที่อยู่ในวนอุทยานถ้ำเขาวง คนที่เข้าไปก็ต้องแข็งแรงหน่อย เพราะว่าต้องเดิน ซึ่งทางจังหวัดก็เล็งเห็นแล้วและก็กำลังของบมาช่วยทำ เพราะกลัวว่านักท่องเที่ยวจะได้รับอันตรายจากบันไดที่ขึ้นไป แต่ก็ทำอะไรมากไม่ได้เพราะว่าเป็นเขตป่าไม้ อย่างที่เห็นเวลาเราเข้าไปก็จะมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้คอยบริการเรา แต่เจ้าหน้าที่ก็เป็น เจ้าหน้าที่ระดับล่าง เราก็ไม่ทราบว่ายังไง เราก็ไม่รู้ว่าทำไมเขาถึงไม่ทำ แต่ว่าทางจังหวัดเข้าไปดูแล้ว ก็มาคุยกันเลยนะว่าจะต้องทำเพราะว่ามันสวย มันดี แต่ปรากฏว่าพอจะทำอะไรลงไปแล้วก็ติดเงื่อนไข เพราะว่าในด้านทิศตะวันตกนี่ต้องบอกเลยว่า เป็นที่ที่ติดเงื่อนไขเยอะมาก จะทำอะไรแทบจะไม่ได้เลย มันเป็นพื้นที่สีเขียวแต่ก็ยังถือเป็น unseen ติด 1 ใน 10 ของประเทศไทย เป็นวัดที่พระนักวิปัสสนาจะนั่งอย่างมีความสุข ใครไปแล้วก็ไม่ผิดหวัง...” ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

ข้อจำกัดของถ้ำพุหวายในวนอุทยานถ้ำเขาวงตามที่กล่าวมาคือ บันไดทางขึ้นมีความลาดชันอาจทำให้นักท่องเที่ยวเกิดอันตรายได้ แต่เรื่องนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าไปดำเนินการแก้ไขได้เพราะติดขัดข้อกฎหมายเนื่องจากเป็นพื้นที่ของกรมป่าไม้

วนอุทยานถ้ำเขาวงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ติดอันดับของประเทศและถือเป็นแหล่ง unseen อันดับ 1 ใน 10 ของประเทศไทยที่ใครๆ ต่างพูดถึงว่า **"สวรรค์บนดินแค่เอื้อม"** อีกทั้งยังเป็นแหล่งศูนย์รวมพระนักวิปัสสนาที่หากมีโอกาส พระนักวิปัสสนาจะต้องขึ้นไปเจริญวิปัสสนากรรมฐานบนถ้ำเขาวงสักครั้ง ด้วยเพราะความเป็นธรรมชาติและเงียบ สงบ แม้ว่าเส้นทางเดินจะไม่ค่อยปลอดภัยแต่นักท่องเที่ยวก็นิยมเข้ามาท่องเที่ยวเพราะต้องการชมความงดงามและตามรอยเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

นอกจากอำเภอบ้านไร่จะมีวนอุทยานถ้ำเขาวงที่ถือเป็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวแล้ว อำเภอบ้านไร่ยังมี **"แก่นมะกรูด"** ที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมของคนที่ชอบธรรมชาติและบรรยากาศบนดอย ที่นี่จะมีอากาศหนาวเย็นจนได้รับสมญานามว่า **"อากาศหนาวสุดกลางสยาม"** และในช่วงปลายปีจะมีดอกไม้เมืองหนาว เช่น ดอกทิวลิป สตอเบอรี่และผักนานาพันธุ์จากเมืองหนาว และจะมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกวันหยุด ในช่วงหน้าหนาวจะมีชาวกระเหรี่ยงคอยาวมาขายผลไม้และผักเมืองหนาวและมีการจัดนิทรรศการประวัติชาวกระเหรี่ยงคอยาวที่บริเวณศูนย์พัฒนาชาวเขาบนแก่นมะกรูด

แก่นมะกรูดเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงในตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี หมู่บ้านนี้อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 700 เมตร ล้อมรอบไปด้วยเทือกเขาสลับน้อยใหญ่ ด้านบนของแก่นมะกรูด มีศูนย์พัฒนาชาวเขา ด้านข้างศูนย์พัฒนาชาวเขาได้จัดทำเป็นสวนไม้ดอกเมืองหนาว เช่น ทิวลิป ฝั่งตรงข้ามจะเป็นทิวเขาสูงที่ปลูกต้นไม้ไว้เป็นสัญลักษณ์เลข 9 จัดทำเป็นสวนดอกไม้บนเนินสูง มีป้ายชื่อแก่นมะกรูดและสวนดอกไม้ให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปและเชคอินได้ ในบริเวณเดียวกันจะมีรูปปั้นวัวและควายแดง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวแก่นมะกรูด ด้านหลังป้ายแก่นมะกรูดจะมี **ไร่สตอเบอรี่อุ้ยกื่อ** ซึ่งเป็นผลไม้เมืองหนาวที่มีชื่อเสียงที่สุดในแก่นมะกรูดและจังหวัดอุทัยธานี สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้นับว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนกระเหรี่ยงและกระเหรี่ยงคอยาวและเป็นสถานที่ที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่ง

"...อุทัยเป็นแหล่งท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมที่หาดูได้ยาก และเป็นวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมา แล้วก็ยังมีวัดเขาวง แต่ว่าตรงนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปรับปรุงขึ้นมามากมาย ถ้าเป็นเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าของเราก็มีหลายชนเผ่า ที่วัดบ้านไร่ แก่นมะกูด มีทั้งกระเหรี่ยงคอยาว เป็นแหล่งชุมชนของเขาเลยที่รวมตัวกันอยู่ มีลาวโซ่ง ลาวเวียง ที่อุทัยมีแหล่งท่องเที่ยวที่เก่าแก่หรือเชิงวัฒนธรรมก็ยังมีอีกหลากหลาย แต่ถามว่าติดตลาดมั้ย มันก็ยังไม่ติดตลาด เช่น วัดคูเมือง วัดขัวเมือง ยังมีอีกเยอะเลย..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...การท่องเที่ยวของอุทัยธานีเราแบ่งออกเป็น 2 โซน โซนตะวันออก คือ เกาะเทโพ วัดท่าซุง อีกโซนคือ ทางบ้านไร่ แก่นมะกรูด จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจังหวัดของเราท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตรปลอดภัยเที่ยวอุทัยธานี อย่างที่พูดว่าถ้ามีแผนก็ต้องมีคนทำเป็นเรื่องจริงแล้วคนที่มาท่องเที่ยวอุทัยส่วนใหญ่จะมาเสาร์อาทิตย์ก็ไปไม่ค่อยทั่วเพราะอุทัยเป็นเมืองกว้าง ส่วนใหญ่ไปที่บ้านไร่ หุบป่าตาดแล้วค่อยมาเที่ยวในเมืองก็หมดเวลาเที่ยวแล้ว..." ***(ภูมิบุญ แช่มช้อย อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี)***

นอกจากอำเภอบ้านไร่จะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดอุทัยธานีที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและถือเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีแล้ว อำเภอบ้านไร่ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งที่เป็น unseen ของประเทศไทย นั่นคือ **หุบป่าตาด** หุบป่าตาดแห่งนี้ถูกค้นพบขึ้นโดยพระครูสันติธรรมโกศล (หลวงพ่อทองหยด) เจ้าอาวาสวัดถ้ำทอง เมื่อปี พ.ศ. 2522 ท่านได้ค้นพบป่าต้นตาด (ไม้พันธุ์เดียวกับต้นตาลและเป็นไม้พันธุ์ดึกดำบรรพ์) ในหุบเขาและได้เจาะถ้ำลงไปเพื่อเป็นเส้นทางไปสู่หุบป่าตาดเมื่อปี พ.ศ. 2527 หุบป่าตาดเป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามประกาศของกรมอุทยานแห่งชาติและเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยความสวยงามทางธรรมชาติ พันธุ์ไม้นานาชนิด การเข้าชมไม้นานาพันธุ์และต้นตาดนั้นทางวัดได้จัดเก็บค่าธรรมเนียมผ่านทาง ผู้ใหญ่คนละ 20 บาท พร้อมด้วยไฟฉายส่องทาง เส้นทางที่ใช้เดินชมป่าและพันธุ์ไม้นานาพันธุ์นั้นใช้เวลาประมาณ 30 นาที ระยะทางไป-กลับ 700 เมตรโดยประมาณ

นอกจากพันธุ์ไม้นานาพันธุ์ในหุบป่าตาดจะมีให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและศึกษาแล้ว ในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ในหุบป่าตาดยังมี **"มังกรสีชมพู"** ที่มีตัวสีชมพูสดใส มีลวดลายและปุ่มหนามคล้ายมังกร ซึ่งจะพบได้ในป่าที่มีความชุ่มชื้นสูงและอุดมสมบูรณ์ เมื่อโตเต็มที่จะมีลำตัวยาวประมาณ 7 เซนติเมตร ถือเป็นสัตว์ที่พบได้แห่งเดียวคือที่หุบป่าตาดแห่งนี้เท่านั้น ส่วนเส้นทางเดินชมธรรมชาตินั้นเริ่มต้นจากเดินผ่านบันไดทางเดินไปสู่โถงถ้ำที่มืดสนิท เพื่อออกไปทางปล่องขนาดใหญ่ที่มีแสงส่องทำให้มองเห็นพืชตระกูลปาล์มของพันธุ์ป่าตาด เดินเข้ามาปลายหุบจะมีถ้ำแบบเปิดโล่งมีแสงผ่านเข้าออกมีหินงอกหินย้อยและหินปูน ในช่วงกลางวันจะมีแสงจากดวงอาทิตย์ส่องเข้ามากลางหุบที่ล้อมรอบด้วยภูเขาหินปูนสูงชัน

ด้านศักยภาพการท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมแนวอนุรักษ์ผืนป่าในเขตพื้นที่อำเภอบ้านไร่อีกแห่งหนึ่งคือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง ผืนป่าทางฝั่งตะวันตกของประเทศไทย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นพื้นที่ติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรในเขตพื้นที่จังหวัดตากและจังหวัดกาญจนบุรี ผืนป่าแห่งนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติจากองค์การยูเนสโกเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม

2534 เป็นผืนป่าที่มีความยาวจากเหนือจรดใต้วัดเป็นเส้นทางตรงมากกว่า 100 กิโลเมตร มีพื้นที่กว่า 1,800,000 ไร่ ทางทิศเหนือติดกับอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จังหวัดตากและจังหวัดกาญจนบุรี ทิศใต้ติดกับอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรีและอุทยานแห่งชาติพุเตย จังหวัดสุพรรณบุรี ทิศตะวันออกอยู่ติดอำเภอบ้านไร่ อำเภอลานสักและอำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี มีลำน้ำไหลผ่าน 3 สาย ได้แก่ ลำน้ำทับเสลาไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำทับเสลา แม่น้ำสะแกกรังและแม่น้ำเจ้าพระยา ลำน้ำห้วยขาแข้งไหลลงสู่เขื่อนศรีนครินทร์ และลำน้ำแม่กลอง-อุ้มผาง ไหลลงไปทางจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดตาก

ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าแห่งนี้นอกจากจะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติและความสงบแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่นักอนุรักษ์มักจะมาศึกษาพืชพันธุ์ไม้ ผืนป่าและสัตว์ป่าเพราะเป็นพื้นที่ที่มีสัตว์ป่าบางชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์อาศัยอยู่ เช่น สมเสร็จ กระทิง เลียงผา วัวแดง ควายป่า เสือโคร่ง และเสือดาว หรือที่นักอนุรักษ์กล่าวไว้ว่าที่นี่เป็นบ้านของผู้ยิ่งใหญ่ทั้งเจ็ด

"...อุทัยนี้มันมีหลากหลาย มันมีผืนป่าที่เป็นมรดกโลก มันได้หมด มันมีน้ำพุร้อนที่พระองค์ท่านไปแช่แล้ว เราร้อยเรียงยังไง เขียน story ยังไงให้คนอื่นเขามองภาพ มีหุบป่าตาดที่ไม่มีแล้วในประเทศไทย ต้นตาดในประเทศไทยนี่ไม่มีแล้ว แล้วทำอย่างไรที่อุทัยจะขายตรงนี้ได้ ตรงนี้แหละดิฉันว่าถ้าทำดีๆ การท่องเที่ยวจะขึ้นมานำเกษตรนะ เพราะว่ามันไม่ต้องลงทุน มันมีวัตถุดิบทางธรรมชาติของมันอยู่แล้ว มีท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอาจารย์ที่จะเข้ามาช่วย มีท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางเกษตรที่จะเข้ามาช่วยหรือการท่องเที่ยวที่อยากปีนเขา ขายความต่าง เราก็มีเขาฆ้องชัยแต่มันไปยาก ของเรามันมีหมด แหล่งท่องเที่ยววัตถุดิบมันมีหลายทาง ไปได้หลายทางมาก..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี ได้เสนอให้มีการผูกเรื่องราว (story) เรียงร้อยเรื่องเล่าด้านการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบอิงประวัติศาสตร์ อนุรักษ์ วิถีชีวิตชาวแพ วิถีคนเกษตรเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี เพราะจังหวัดนี้มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ไม่ต้องสร้างขึ้นและไม่ต้องลงทุนเพื่อเพิ่มคุณค่าด้านการท่องเที่ยวแต่อย่างใด แต่มีธรรมชาติที่สร้างมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมอยู่แล้ว แต่ประเด็นที่สำคัญที่ ชลอ โนรี กล่าวไว้คือ ***จังหวัดนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดที่ผูกและเรียงร้อยเรื่องราวด้านการท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นรูปธรรม จะมีก็เพียงนำเสนอเฉพาะสถานที่แต่ละแห่งเท่านั้นแต่ไม่ได้มีการผูกเรื่องราวทั้งหมดไว้ให้เมืองอุทัยธานี***

ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่ไม่ไกลจากตัวเมือง มีระยะห่างจากอำเภอเมืองอุทัยธานีเพียง 65 กิโลเมตร เข้ามาทางอำเภอหนองฉางไปลานสัก คือ **น้ำพุร้อนสมอทอง**

เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวที่มาอุทัยธานีต้องมาอาบน้ำแร่ที่บ่อน้ำพุร้อนแห่งนี้ จุดเด่นของเส้นทางมาบ่อน้ำพุร้อนสมอทองนอกจากถนนจะมีสภาพที่ดีแล้ว ตลอดสองข้างทางจะมีต้นสักขนาดใหญ่ปลูกเรียงรายตามขอบทางถนนไปอำเภอลานสัก ถือได้ว่าเป็นจุดพักสายตาระหว่างเดินทางได้เป็นอย่างดี ที่บ่อน้ำพุร้อนสมอทองจะมีบ่อน้ำร้อนขนาดใหญ่และมีห้องอาบน้ำแร่ โดยจะแบ่งเป็นห้องขนาดใหญ่ราคาห้องละ 250 บาทต่อชั่วโมง ส่วนห้องขนาดกลางราคาห้องละ 150 บาทต่อชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีรถจักรยานให้เช่าขี่บริเวณรอบบ่อน้ำพุร้อน มีเต้นท์ให้เช่าทั้งเต้นท์ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีห้องพักรับรองสำหรับนักท่องเที่ยวในราคาคืนละ 800 บาท ส่วนนักท่องเที่ยวที่นำเต๊นท์มาเองจะเรียกเก็บค่าสถานที่เพียง 20 บาทต่อคืน

5.1.4 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง เป็นอีกศักยภาพหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนและถือเป็นดัชนีความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดการแหล่งข้อมูลท่องเที่ยว ระบบการจัดการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดการวิถีคนในพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบท การจัดการภูมิสถาปัตย์ในการอนุรักษ์เมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเพื่อฟื้นฟูศิลปะหัตถกรรม ภูมิปัญญา การจัดการการดูแลผืนป่าและธรรมชาติ การจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงาน แต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมืองเก่า

การจัดการขยะ น้ำเสีย การจัดการระบบที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด การจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม การจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีให้เข้ากับนักท่องเที่ยว การจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ การจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม การจัดการอาหารท้องถิ่น การจัดการความปลอดภัยและระบบแสงสว่าง ดังนี้

5.1.4.1 การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี มนัญญา ไทยเศรษฐ์ ได้ให้ความเห็นว่า จังหวัดอุทัยธานีโดยเฉพาะลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ไม่มีการปรับปรุงข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพราะหน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬาไม่ปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย อีกทั้งเป็นจังหวัดที่ไม่มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ข้อมูลการท่องเที่ยวยังคงอยู่ในอดีต ยกตัวอย่างเช่น ในเว็บไซต์ท่องเที่ยวเขียนถึงท่าข้าวที่เก่าแก่แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ท่าข้าวของจังหวัด

มีเหลือไม่กี่ท่าเท่านั้น หรือ เซ็กเกี๋ยกั้ง (โรงยาจีน) ตามปกติไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้า แต่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในเว็บไซต์ยังคงบอกให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้

"...คือเขาไม่เปลี่ยน ททท. ไม่เปลี่ยน คือเหมือนอย่างเดิมไม่เคยเข้ามาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ท่าข้าวนี่เป็นของเอกชนนะไม่ใช่ของหลวง เขาต้องเปลี่ยนอยู่แล้ว ใครเขาจะมาเป็นท่าข้าวอยู่หล่ะคะ เขาก็ต้องสร้างบ้านสร้างช่องเขาอยู่ เซ็กเกี๋ยกั้งเนี่ยเป็นโรงยาจีน เขาไม่ได้เปิดให้คนเข้า เพราะมันเป็นของเอกชน มันไม่ใช่เป็นของเทศบาลหรือของจังหวัด แต่ตอนนี้ไม่มีใครที่จะเข้ามาเปลี่ยนแผนการท่องเที่ยวตรงนี้ มันต้องปรับเปลี่ยนแผนการท่องเที่ยว ไม่ใช่ใครเข้ามากี่คนก็ข้อมูลเดิม กี่คนๆๆๆ ก็ข้อมูลเดิม แบบนี้มันไม่ได้..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

นอกจากนี้นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้เตรียมจัดตั้งศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ลานสะแกกรังเพราะที่ผ่านมาพบว่า เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงไม่สามารถค้นหาแหล่งข้อมูลท่องเที่ยวได้และไม่มีจุดศูนย์กลาง ทำให้ต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวขึ้นมาที่ลานสะแกกรัง

"...เราจะมีศูนย์ท่องเที่ยวอยู่ตรงลานสะแก ตอนนี้กำลังตกแต่งอยู่ ตรงนั้นก็จะเป็นแหล่งรองรับนักท่องเที่ยวเหมือนกัน เพราะว่าเคยไปนั่งดูแล้วรู้สึกว่านักท่องเที่ยวจะเคว้งเหมือนกัน เวลามาอุทัยก็จะเกิดอาการเคว้ง ก็ตกแต่งและก็จะมีป้อมยามที่สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวและถ้าเกิดเสร็จแล้วเราก็จะประชาสัมพันธ์ว่า ถ้าเกิดอยากรู้เรื่องอะไรในอุทัยธานีให้ไปที่นี่ได้เลย ที่นี่ก็จะเป็นที่ที่ชี้แจ้ง แต่จริงๆ แล้วงานตรงนี้มันเป็นงานของ ททท. เขา..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

ด้าน *ปัทมา สุขสันต์ เจ้าของโซล่าเซลล์โฮมสเตย์* ได้กล่าวเช่นเดียวกับนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานีว่า ข้อมูลทั้งจากแผ่นพับ ป้ายบอกทางไม่มีการปรับข้อมูลใหม่ สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งเปลี่ยนแปลงไปมากหรือบางแห่งไม่ปรากฏแล้วในปัจจุบัน แต่ข้อมูลทางอินเตอร์เน็ทหรือแผ่นพับของหน่วยงานราชการยังปรากฏอยู่ และยังเสนอให้หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวเพิ่มข้อมูลการท่องเที่ยวให้เป็นภาษาอังกฤษเพื่อสะดวกแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ส่วนทาง *ปราโมท เลาหวรรณ กรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา* ได้กล่าวในทางตรงกันข้ามว่า ข้อมูลที่ปรากฏในแผ่นพับของถนนคนเดินหรือทางจังหวัดได้ปรับใหม่เมื่อปี

2560 เนื้อหามีความทันสมัยรวมทั้งได้มีการปรับเส้นทางท่องเที่ยวแล้ว ส่วนข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษอาจต้องมีการนำเสนอไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อขอจัดทำเพิ่มเติมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

สำหรับ*ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท* ได้เล่าถึงการจัดทำโครงการมัคคุเทศก์น้อยเพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวว่า ทางสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬามีโครงการจะอบรมมัคคุเทศก์น้อย ส่วนจะทำต่อเนื่องอย่างไรคงจะต้องเป็นไปตามนโยบายของหน่วยงาน

"...มีครับมีมัคคุเทศก์น้อย เร็วๆ นี้การท่องเที่ยวโทรถามผมว่าจะอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เดือนหน้านี่เขาจะกำหนดแล้ว ลงมาแล้วเขาจะประกาศอุทัยเป็นเมืองท่องเที่ยวและควรได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ข้อมูลการท่องเที่ยวด้านป้ายสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการเดินทาง หรือแม้แต่ในกรณีที่ทางจังหวัดจัดงานตามเทศกาลหรืองานประจำปี ก็จะไม่มีป้ายแสดงชื่องานทั้งทางเข้าเมืองฝั่งอำเภอวัดสิงห์หรือทางเข้าเมืองทางถนนสายเอเชีย หรือหากมีป้ายก็จะมีไม่มากพอและไม่เด่นชัดพอที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ทราบว่ามีการจัดงานภายในจังหวัด เช่น งานประเพณีตักบาตรเทโว งานธงช้าง หรืองานแสดง แสง สี เสียง เสด็จประพาสต้น เป็นต้น

"เรื่องการประชาสัมพันธ์เราพูดในวงระดับจังหวัดบ่อยมาก อย่างปีนี้ก็ได้งบ 60 มา ก็ได้ให้ทางโยธาไปว่าจะทำจุดป้ายประชาสัมพันธ์ว่าอะไรอยู่ตรงไหน เขามีในแผนแล้ว แต่อย่างที่ท่านพูดว่าของเราน้อยมั้ย ก็คือน้อยมาก แต่ถ้าเราไปจังหวัดอื่นๆ เช่น พิษณุโลก วัดนางพญาอยู่ตรงไหน เขาจะมีป้ายบอกตลอดทางเลย แต่ของเรานี่หายไปเลย เราก็ยอมรับตรงนี้ อย่างถ้าเข้ามาในอุทัยนี่จะไปทางไหนก็จะมีป้ายแค่ป้ายสองป้ายเท่านั้นเอง" ***(คุณไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"นครสวรรค์มาอุทัยมันไม่มีป้ายบอกใช่มั้ย จะมีช่วงก่อนถึงพยุหะหน่อยหนึ่งมีป้ายตรงพยุหะป้ายเดียว แต่จากนครสวรรค์ไม่มีเลยและเส้นจากกรุงเทพฯ มามีอยู่ป้ายหนึ่งตรงตาดฟ้า (อำเภอตาดฟ้า จังหวัดชัยนาท) แล้วไม่มีเลย มีตรงนครสวรรค์ จะมีตรงชัยนาทเท่านั้น มันน่าจะมีอุทัย ชัยนาท มันมีกรุงเทพฯ ชัยนาทเลย อย่างที่หลายคนบอก ป้ายมันน้อยไป คือช่วงหลังไม่เห็นแล้วนะ ช่วงหลังไม่มีป้ายเลยนะ 15 โล 14 โล" ***(คุณเกษมสุข ตันเจริญ กลางเมืองวิลล่า)***

"ยังไม่ค่อยมีนะ เรื่องป้ายสัญญาณจราจร ป้ายที่บอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยว ไม่ค่อยมีนะ เวลาเขามาส่วนมาก ป้ายพวกนี้จะถูกบดบังด้วยต้นไม้ แล้วป้ายโฆษณาของบริษัทใหญ่ก็บดบังธรรมชาติอีกที" ***(คุณณวพร สังข์ทอง ถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

"อยากให้มีการปรับปรุง ป้ายบอกทางต่างๆ อย่างที่คุณมาที่นี่ ก็ไม่มีป้ายบอกทางเลยว่ามีโฮมสเตย์ สื่อสารกันยาก หาอย่างไรถ้าไม่มี สื่อสังคมออนไลน์ อยากให้เทศบาลช่วยปรับปรุง เพราะเราไปติดป้ายตามเสาไฟฟ้าเองไม่ได้" ***(คุณสุชาติ สุระดม โซลล่าเซลล์โฮมสเตย์)***

5.1.4.2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวอีกตัวหนึ่ง ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดย มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี เล่าให้ฟังว่า ในตัวเมืองอุทัยธานีเสมือนเป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัด นักท่องเที่ยวที่มาจะมาพักใจลางเมืองแล้วสามารถต่อไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดได้ เพราะนอกจากใจกลางเมืองจะมีสถานที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์แล้ว ยังมีอาหารพื้นบ้านที่อร่อยและราคาเป็นกันเองด้วย ดังนั้นจึงดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่มีทุกอย่างพร้อมทั้งที่พักและอาหาร

"...คืออุทัยธานีในตัวเทศบาลเอง พัก นอน ให้ความสบาย แต่ความจริงๆ แล้วมันต้องเป็น route ก็คือต้องออกไปนอกอำเภอ ออกนอกต่างๆ แต่ตรงนี้เป็นแค่จุดตัวเบรค คือทุกคนมาก็เข้ามาเบรคในนี้มาทานอาหารอร่อย เที่ยวได้บ้างได้หนึ่งวัน ครึ่งวัน เสร็จแล้วทุกคนก็สามารถที่จะออกไปในที่ต่อๆ ไปได้ ตรงนี้น่าจะเป็นจุดที่จะเดินทางสู่สิ่งต่อๆ ไป คือใจดิฉันมองเป็นแบบนั้น..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

นอกจากจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านที่พักและอาหารแล้ว นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังยังนิยมมาปั่นจักรยานริมแม่น้ำเพื่อชมวิถีชีวิตชาวแพและทางจังหวัดยังได้จัดเส้นทางปั่นจักรยานไว้รองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะที่เกาะเทโพที่ทั้งนักท่องเที่ยวและคนในจังหวัดนิยมเข้าไปปั่นจักรยาน เพราะที่เกาะแห่งนี้ยังมีธรรมชาติจากไม้นานาพันธุ์และอากาศที่บริสุทธิ์ เนื่องจากยังมีวิถีชีวิตชาวบ้านอยู่มาก เหมาะที่จะเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว อีกทั้งเกาะเทโพยังได้ชื่อว่าเป็นแหล่งวัตถุดิบทางด้านอาหารเกษตรให้กับจังหวัดอีกด้วย

"...ในเกาะกลางเราจะเป็นแหล่งที่ใครมาก็ได้ มีจุดถ่ายรูปที่จะบอกเล่าเรื่องราวและเป็นทั้งสถานที่พักผ่อนและขี่จักรยาน ที่เราคิดคอนเซปต์นี้ขึ้นมาเพื่อจะรองรับคนที่มา

เที่ยววัดหลวงพ่อฤๅษีลิงดำ เพราะช่วงพักของวัดเขาก็จะได้มาท่องเที่ยวในตัวเมืองอุทัยและที่เกาะเทโพ..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...เกาะนี้ก็มีวิถีชีวิต เส้นทางจักรยานของเราก็พอมีอยู่ ที่พอจะทำในลักษณะการท่องเที่ยวได้" ***(จ.ส.อ. สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

"...นอกจากที่ในเมืองในด้านการท่องเที่ยวที่วิถีชีวิตสงบแล้วและก็เป็นเมืองที่เป็นตลาดเก่าแล้ว ก็จะมีฝั่งเกาะเทโพที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติ เขาบอกว่าเป็นพื้นที่เกษตรที่ป้อนอาหารให้เมืองอุทัย เพราะว่าพืชผลเกษตรเขาจะปลูกจากนี่และก็ขนไปขายที่เมืองและก็มีธรรมชาติเป็นป่าเป็นสวนเกษตร เป็นพื้นที่ขี่จักรยานเพราะว่าเย็นๆ คนก็จะชอบมาขี่จักรยานที่ฝั่งนี้เยอะ..." ***(ทันต แพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"แหล่งท่องเที่ยวเขาทำไว้ดีแล้ว ถนนดีแล้ว ดีหมดเลยล่ะ เส้นทางท่องเที่ยวขี่จักรยาน เขาทำทางไว้สวยดีแล้ว" ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท)***

ในงานวิจัยยังพบว่า ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี นอกจากจะมีมนต์เสน่ห์ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมตามวิถีไทยและธรรมชาติที่หลงเหลือแล้ว เมืองอุทัยธานียังเป็นเมืองที่ปลอดจากอบายมุขเพราะไม่มีแหล่งบันเทิง โรงภาพยนตร์ ร้านอาหารแบบคาราโอเกะหรือร้านเหล้า จะมีเพียงร้านอาหารที่ขายอาหารพื้นบ้าน อาหารประเภทปลาเท่านั้น จุดนี้จึงเป็นจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่รักความสงบ เรียบง่าย หรือคนที่ต้องการหลีกหนีแสงสีความเจริญให้เข้ามาเพื่อพักผ่อน

"...เมืองนี้มันมีวิถีชีวิต มันเงียบนะ คนอุทัย นอกนั้นก็ไม่มีอะไรเพราะว่าบ้านเรามันก็ไม่มีร้านอาหาร ไม่มีอะไรที่เป็นแหล่งมอมเมา..." ***(มงคล น้อยอิน อาชีพทำนา)***

"...อุทัยธานีเป็นจังหวัดที่มีที่ฟังเพลง ที่เที่ยว ที่กินอาหารกลางคืนน้อยมาก ไม่กี่แห่ง แบบนี้ดีแล้วละ เป็นเมืองน่าอยู่ แต่ไม่น่าเที่ยว ถ้าวัยรุ่นจะไม่ชอบ แต่ถ้าวัยระดับนี้ แบบเราๆ มันน่าอยู่ สี่สิบกว่าขึ้น ห้าสิบจะชอบ ถ้ายี่สิบกว่าเขาไม่มา..." ***(สุขเกษม ตันเจริญ กลางเมืองวิลล่า)***

"...จุดเด่นคือ ความ chill chill เราไม่มีห้างใหญ่ๆ คนที่มาเข้าต้องการความสงบเงียบ แขกที่นี่ประมาณครึ่งๆ มาจากวัดท่าซุง ๆ เป็น main land ของเรา และถ้าพระเทพฯ ท่าน

เสด็จ ข่าวออกไปในโซเชียล คนก็จะมาเที่ยวที่นี่ เพราะใกล้กรุงเทพฯ เป็นส่วนหนึ่ง บางคนเขามา เขาก็ต้องการความเงียบสงบ...” ***(ชนัญพร ทวีกิจเจริญลาภ โรงแรมอุทัย Lake Resort)***

5.1.4.3 มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้

ศักยภาพด้านการจัดการสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้ เป็นดัชนีที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกดัชนีหนึ่ง งานวิจัยพบว่า ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมที่รักษาธรรมชาติไว้ได้เป็นอย่างดี *ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี* ในฐานะมัคคุเทศก์ เล่าให้ฟังว่า จังหวัดอุทัยธานียังมีธรรมชาติที่ทำให้หิ่งห้อยอาศัยอยู่ได้เป็นจำนวนมาก มีป่าไผ่ หอยฝาเดียว (หอยโข่ง) หอยขม หอยเชอรี่ ในน้ำมีปลาหายาก เช่น ปลาเกร็ด ปลาน้ำเงิน ปลาบึก และกุ้ง กล่าวได้ว่า วงจรชีวิตสัตว์และพืชในลุ่มน้ำสะแกกรังยังอุดมสมบูรณ์ไม่มีการทำลายธรรมชาติ

“...ที่ลุ่มน้ำสะแกกรังเราเจอหิ่งห้อยครั้งแรก ตอนนั้นคณะสมาชิกวุฒิสภามาล่องเรือตอนค่ำ เราล่องเรือไปก่อนถึงวัดภูมิธรรม ด้านขวามือที่เขายกยอ มันจะมีแหลมอยู่แหลมหนึ่ง แล้วพอดีหิ่งห้อยบินมาเกาะที่มือ เราก็พยายามเอากล้องถ่าย มันก็มองไม่เห็นนะ เราก็เลยบอกให้เรือดับไฟทั้งหมด พอดับไฟหมดทีนี้เต็มเลยและก็ยาวจนถึงโค้งก่อนถึงวัดท่าซุง มีป่าไผ่เยอะมาก เขาบอกว่า คุณภาพน้ำดีและหอยฝาเดียวมันยังมีอยู่ หิ่งห้อยวงจรชีวิตของเขา เขาจะวางไข่ในน้ำที่น้ำสะอาด แถบริมตลิ่งมันจะมีผักตบชวากั้นอยู่ กั้นลูกน้ำ กรองน้ำอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้นเขาจะไปวางไข่ที่ริมตลิ่ง พอวางไข่เสร็จเป็นดักแด้ ดักแด้ก็จะว่ายน้ำเกาะที่หอยฝาเดียว หอยฝาเดียวก็คือหอยโข่ง หอยขม หอยเชอรี่ พอเปิดฝาเพื่อจะเคลื่อนที่ปุ๊บ ตัวดักแด้ก็จะเข้าไปอยู่ในหอย และก็จะไปกินเนื้อหอย ดักแด้ตัวนี้มันก็มีสารเรืองแสงแล้ว พอไปกินอาหารเขาก็เรียงตัว ในการกำจัดหอย วงจรชีวิตเขาเป็นแบบนี้ พอเสร็จแล้วเขาก็ขึ้นมาบนบกเป็นแมลงปีกแข็ง นี่คือเสน่ห์ของลำน้ำ และในน้ำเราก็มีพันธุ์ปลาหายาก ปลาน้ำจืด ปลาเกร็ด ปลาน้ำเงิน ปลาบึกเราก็มีนะ เสน่ห์ของลำน้ำก็ยังมีอีกเยอะ กุ้งก็มี...” ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

ที่จังหวัดอุทัยธานียังมีผืนป่าและผืนน้ำที่เป็นธรรมชาติ จึงส่งผลให้ลุ่มน้ำสะแกกรังและเกาะเทโพกลายเป็นปอดแห่งใหม่ของพี่น้องจังหวัดอุทัยธานีและนักท่องเที่ยว จ่าพงษ์ เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์บนเกาะเทโพเล่าว่า สิ่งแวดล้อมที่จังหวัดอุทัยธานียังมีระดับโอโซนที่ดีอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นที่เคยไปมา

"...สิ่งแวดล้อมที่นี่ยังดีอยู่นะครับ พูดถึงระดับโอโซนผมว่าที่นี่ดีกว่าที่อื่นเยอะ ผมเคยไปนอนที่บางน้ำผึ้ง เขาบอกว่าระดับโอโซนของเขาดีมาก แต่พอเราไปอยู่เรารู้เลยว่าเราอยู่ในอากาศบริสุทธิ์แบบนี้มานาน ไปเจอแบบนั้นเรารู้เลยว่าเรามีอาการ..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

แม้ว่าจุดเด่นด้านการประกอบอาชีพจากแหล่งธรรมชาติของจังหวัดอุทัยธานี คือ การเลี้ยงปลาแม่น้ำ กุ้งแม่น้ำในแม่น้ำสะแกกรัง แต่ปัจจุบันชาวแพต้องเลี้ยงปลาในกระชังแทน เพราะริมแม่น้ำสะแกกรังได้สร้างเขื่อนฝั่งตะวันตก มีการโรยหินลงไปเกือบถึงกลางแม่น้ำเพื่อป้องกันตลิ่งทรุดและใช้เป็นทางเดิน ทางจักรยานริมแม่น้ำ ส่งผลให้ปลาแม่น้ำและกุ้งหนีไปอยู่ในพื้นที่อื่น การเลี้ยงปลาในกระชังของชาวแพจึงเกิดขึ้นเพราะชาวแพหาปลาในแม่น้ำไม่ได้จึงเกิดอาชีพการเลี้ยงปลาในกระชังของชาวอุทัยธานีทดแทนปลาแม่น้ำ

"...เมื่อก่อนปลาแรดนี่มันเป็นแหล่งธรรมชาติเยอะในแม่น้ำสะแกกรัง แต่ว่าในปัจจุบันมันไม่ค่อยมีปลาน้ำจืดในแม่น้ำสะแกกรังแล้ว น้อยมาก เมื่อก่อนถ้ามามันจะเป็นชายตลิ่งก็เขาเทหินไปมันก็ไหลลงไปถูกร่องน้ำ ไปถมร่องน้ำข้างล่าง ซึ่งปลาอุทัยเราเป็นปลาแรด เป็นกุ้งแม่น้ำ เมื่อก่อนมันเยอะ แต่มันก็อยู่ไม่ได้เพราะว่าหินมันสไลด์ลงไปกลบร่องน้ำ ร่องน้ำเป็นร้อยปีที่เขาไม่เคยขุดเลยมันก็เป็นแหล่งอาหารของปลา ตอนที่ทำใหม่ๆ ปลามันก็ขึ้นมาตายเยอะ มันก็สูญพันธุ์ไป ย้อนไปที่ดิฉันบอกว่าอยากจะไปทำที่หนองขุมทรัพย์เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เพราะว่าตรงนั้นเป็นแหล่งธรรมชาติ ที่เราอยากจะไปทำตรงนั้น เพราะว่ามันเป็นน้ำนิ่ง..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...เขาทิ้งหินลงไปเลยทำให้หาปลาไม่ได้ ปลาที่เขาขายในตลาดส่วนใหญ่ก็เป็นปลากระชัง แต่ว่าคนแถวนี้เดี๋ยวนี้เขาก็ไม่ค่อยหาปลากันแล้ว แถวๆ นี้เขาก็วางเบ็ดลาว เหวี่ยงแหก็ไม่ค่อยมีแล้ว เมื่อก่อนก็ยังมีเหวี่ยงแหบ้าง แต่เดี๋ยวนี้ไม่เห็นเลย คนที่หาปลากันนี่หนูเห็นเขาไปหาปลาที่แม่น้ำนอกกันนะ หากันตอนกลางคืนแล้วก็กลับมาตอนเช้า แม่น้ำเจ้าพระยา ตรงมโนรมย์คะ แต่ในแม่น้ำของเราจริงๆ ก็เป็นปลากระชัง คือแม่น้ำสะแกกรังไม่มีน้ำต้นทุน คือ ต้องรอน้ำปล่อย ปล่อยมาจากเขื่อนรม่เกล้า..." ***(กรรณิการ์ คงคา ชาวแพลุ่มน้ำสะแกกรัง)***

ชำนิ หนึ่งในพี่น้องที่อาศัยบริเวณริมฝั่งแม่น้ำสะแกกรังฝั่งตะวันตกเล่าต่อว่าปัญหาการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำสะแกกรัง นอกจากจะส่งผลต่อปลาแม่น้ำที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น

แล้ว ยังส่งผลต่อชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมฝั่ง เพราะเกิดปัญหาน้ำท่วมเนื่องจากไม่มีการทำท่อระบายน้ำให้น้ำจากฝั่งไหลลงสู่แม่น้ำสะแกกรัง

"...ก็เฉพาะตรงนี้ก็เปลี่ยนแปลงนิดหนึ่ง เพราะว่ามีเขื่อน เพราะว่าช่วงนี้ฝนตก ช่างเขาไม่ได้เจาะน้ำออก อยู่ลำบากนิดหนึ่ง เพราะน้ำมันจะไปขังอยู่ข้างหลังบ้าน คือน้ำบนถนนมันก็จะไหลลงมาด้วย เมื่อก่อนมันไม่มีเขื่อน ทีนี้พอเขื่อนสร้างแต่ช่างเขาไม่ทำช่องน้ำออก เขาไปทำช่องอื่น พอฝนตกเราก็เดือดร้อนตรงที่ว่า น้ำมาแล้วมันจะไปขังอยู่ข้างหลัง ข้างในก็เป็นแอ่ง ช่วงฝนตกมันก็จะขัง จะเอ่อ แต่ถ้าฝนหยุดมันก็หมดไป มันก็จะซึมลงดิน มันก็จะลำบากตอนช่วงที่ฝนตกนี่แหละ น้ำมันจะไปอยู่ข้างหลัง เพราะว่าข้างหลังมันเป็นแอ่ง เพราะว่าเขาไม่เจาะ..." ***(ชำนิ ชาวแพลุ่มน้ำสะแกกรัง)***

ปัญหาแหล่งธรรมชาติของลุ่มน้ำสะแกกรังส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมองหาลู่ทางแหล่งธรรมชาติแหล่งใหม่ ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี ได้กล่าวถึงช่องทางธรรมชาติแหล่งใหม่ คือ วัดหนองขุมทรัพย์ซึ่งยังเป็นพื้นที่สีเขียวที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชและสัตว์ที่เกิดจากธรรมชาติสรรสร้าง ซึ่งประธานหอการค้าฯ พยายามผลักดันให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพราะมีบึงขนาดใหญ่และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดที่หายากและยังเป็นสถานที่กักเก็บน้ำในช่วงที่น้ำมากได้ด้วย แม้ว่าหนองน้ำหน้าวัดหนองขุมทรัพย์จะมีผักตบชวาบ้างแต่ก็ได้มีการแก้ไขจากหน่วยงานภาครัฐ

"....คือเราแก้ได้เท่าที่เราจะแก้ หนึ่งผักตบชวา เราก็ยื่นเข้าไปใน กรอ.แล้วว่าทุกปีคุณต้องกำจัดผักตบชวา ย้อนไปนิดนึง ถ้าต้นกำเนิดผักตบชวามันจะอยู่หนองขุมทรัพย์คะ เพราะหน้าแล้งมันจะไปอยู่ตรงนั้นเยอะมาก พอน้ำหลากมันก็จะไหลออกมา ถ้าเราทำหนองขุมทรัพย์ที่เป็นแหล่งกำเนิด ให้มันสวยงามปราศจากผักตบชวา ตรงนั้นก็จะแก้ได้ หนองขุมทรัพย์จะแก้ปัญหาได้หลายอย่าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ กักเก็บน้ำได้ตอนน้ำหลากที่จะไม่ให้น้ำท่วมอุทัยธานี กักเก็บน้ำไว้ตอนน้ำขาดแคลนได้ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาได้..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

สำหรับปัญหาที่ส่งผลต่อธรรมชาติลุ่มแม่น้ำสะแกกรังนอกจากการสร้างเขื่อนหินที่กระทบต่อวิถีชาวปลาแม่น้ำแล้ว ยังพบธรรมชาติที่ทำลายธรรมชาติด้วยกันเองคือ ผักตบชวาที่ทำลายธรรมชาติของสายน้ำสะแกกรัง แต่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรังได้ขอความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี เพื่อดำเนินการกำจัดผักตบชวาออกไปจากแม่น้ำสะแกกรังก่อนที่ธรรมชาติจะทำลายกันเอง

"...น้ำมีสมบูรณ์แต่ว่าแม่น้ำสะแกกรัง เวลาหน้าแล้งก็จะลำบากหน่อย เพราะว่าน้ำก็จะแห้งไปตามธรรมชาติ และก็มีปัญหาเรื่องผักตบชวา เวลาหน้าแล้งผักตบชวาจะเต็มไปหมดและถ้าเป็นหน้าฝนมันก็จะโผล่ขึ้นมาอัดแน่นอยู่ที่สะแกกรัง เมืองอุทัยปัญหาของเราก็มีเท่านี้แหละ ก็แก้ปัญหาด้วยการให้ชาวบ้านผลักดันลงไป และอีกอย่างก็คือให้ชาวบ้านเอาขึ้นมาทำปุ๋ย การทำลายผักตบชวาจะใช้เรือหางยาวดันเข้าตลิ่งเอาแมคโครตักขึ้นรถสิบล้อ แต่ตอนนี้ได้ทำ MOU กับ อบจ. ทำได้ประมาณเดือนกว่าๆ อบจ. ซื้อรถตักก็คิดว่าคงไม่น่ามีปัญหา เพราะว่าตักให้แต่ละ อบต.นี่ ทางเขตเมืองนี่ จับมือทำ MOU กันและก็ลงข้อมติว่าออกค่าน้ำมันคนละสามแสน เขาออกรถออกอะไรทุกอย่าง เราแค่สนับสนุนน้ำมันอย่างเดียวตอนนี้คงจะแก้ไขเบื้องต้นด้วยดี" ***(เพลินเพชร หมั่นมาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง)***

สำหรับปัญหาที่เกิดจากการทำลายของธรรมชาติด้วยกันเองอีกปัญหาคือ ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เกิดจากธรรมชาติล้างธรรมชาติด้วยกันเอง แต่เกิดจากข้อบกพร่องจากการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐเรื่อง การเปิดปิดประตูระบายน้ำของเขื่อนเจ้าพระยาคือ ผู้ที่ทำหน้าที่เปิดปิดประตูระบายในช่วงที่น้ำแห้งและน้ำหลากไม่ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง ส่งผลให้กรณีที่น้ำแล้งเขื่อนเจ้าพระยาจะระบายน้ำให้ไปดันน้ำทะเลไม่ให้เข้ากรุงเทพฯ ทำให้น้ำในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังแห้ง ถ้าไม่มีการแจ้งเตือนล่วงหน้าหากน้ำแห้งแพจะติดดินลูกบวบที่ใช้ทำแพก็จะแตก

"...ทางเขื่อนคะอย่างทางเขื่อนเจ้าพระยาเขาต้องการน้ำ เขาก็จะดูดน้ำจากเราไปหมดเลย ทางนู้นปิดทางนี้ต้องการน้ำแห้งแกร่งเลย ทางนู้นยังไม่ปล่อยน้ำแต่ทางนี้ต้องการน้ำก็แห้งแกร่ง แพก็ติดหมด เหมือนทะเลทรายเลยนะลุ่มน้ำสะแกกรัง แล้งแห้งเลย พอช่วงแล้งแล้วก็มาก็ไม่สามารถจะมองเห็นวิวทิวทัศน์ของแม่น้ำสะแกกรังได้ และอย่างเราๆ ก็ไม่สามารถจะไปช่วยอะไรเขาได้ นอกจากว่าเกิดวาตภัย อุทกภัย เราก็ช่วยได้หลังละ 5,000 ก็ไปช่วยซ่อมแซม เราก็ไปช่วยทางอ้อมแบบนี้ได้ แต่ถามว่าเราจะไปช่วยโดยตรงเลยไม่ได้ เราจะไปให้เขาโดยตรงเลยไม่ได้ ทีนี้มันต้องอยู่ที่ท่องเที่ยว ตอนนี้เราก็พยายามคุยกับท่องเที่ยวว่าน่าจะมีการประกวดแพ ประกวดอะไรบ้าง เพื่อจะได้เข้าโครงการ เพื่อจะได้อยากอยู่ มีกำลังใจ แต่เทศบาลไปจัดตรงนี้ไม่ได้ ไม่ผ่าน สตง." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

แม้ว่าปัญหาน้ำขึ้นน้ำลงของลุ่มน้ำสะแกกรังจะส่งผลต่อวิถีชาวแพ แต่ชาวแพลุ่มน้ำสะแกกรังก็ไม่ได้ย่อท้อต่อผลกระทบวิถีชีวิต ปลัดปริยวัตร สิงห์เรือง ได้เล่าให้ฟังว่า ชาวแพ

พยายามเรียนรู้การแก้ปัญหาของชาวแพเอง เช่น เมื่อถึงฤดูกาลน้ำแล้งก็จะรีบถอยแพมาอยู่กลางแม่น้ำเพื่อไม่ให้ลูกบวบติดและแตกเสียหายเพราะถ้าเป็นเช่นนั้นชาวแพจะมีค่าใช้จ่ายในการซ่อมแพค่อนข้างสูงส่งผลกระทบต่อปัญหาเศรษฐกิจ เพราะราคาลูกบวบแพงขึ้นทุกวัน เนื่องจากไม้ไผ่หายากเพราะผู้ปลูกไม้ไผ่ลดลงเนื่องจากเกิดปัญหาการลักลอบตัดหน่อไม้

"...จริงๆ แล้ววิถีคนในเรือนแพ เขาเรียนรู้ด้วยธรรมชาติ เพียงแต่ว่าการพัฒนาของเราไปกั้นน้ำ พอมีเขื่อนเจ้าพระยายิ่งท่วมหนักเข้าไปใหญ่ เขื่อนเจ้าพระยาไม่ใช่เขื่อนกักเก็บนะ เขาเรียกฝายแบ่งน้ำ ซีกซ้ายซีกขวา ปัญหาคือในช่วงหน้าแล้งนี่ เขื่อนเจ้าพระยาเร่งระบายน้ำ เพื่อไปดันน้ำทะเลไม่ให้เข้า กทม แล้วเขาก็ไม่ค่อยแจ้งชุมชนเรือนแพ เรือนแพต้องถอยแพออกมาให้ทัน ไม่งั้นค้างแห้ง ค้างแห้งปุ๊บลูกบวบมันก็แตก ช่วงไหนเขื่อนเจ้าพระยาปิดประตูน้ำเพราะน้ำทะเลหนุน ถ้าระบายลงไป กทม.ก็ท่วม ทำให้น้ำขึ้นเยอะ ก็ต้องดึงเรือนแพขึ้น เขาเรียกว่าการประสานงาน คุณต้องประสานงานและมีวิธีการแจ้งเขา นี่คือปัญหาเรื่องธรรมชาติอีกปัญหาคือเรื่องวัสดุแพ ชาวเกาะเทโพเมื่อก่อนปลูกป่าไผ่เอื้อประโยชน์กับเรือนแพ แต่เดี๋ยวนี้ป่าไผ่ก็ถูกรื้อเพราะว่าส่วนหนึ่งที่ต้องรื้อป่าไผ่เพราะว่ามีคนไปขโมยหน่อไม้ มันดำเนินคดีไม่ได้ เจ้าของป่าไผ่ก็ต้องรื้อ รื้อเพื่อไปทำประโยชน์อย่างอื่นมันก็เลยทำให้ไม้ไผ่ลดน้อยลง มูลค่าก็เลยสูงขึ้น ภูมิปัญญาของช่างที่ล้างท้องแพก็ค่อยๆ สูญหายไปไม่มีใครสืบทอด..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

สำหรับปัญหาชาวแพที่เกิดจากภัยธรรมชาติและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี ได้ตระหนักถึงปัญหาและพยายามหาแนวทางแก้ไขทั้งรูปแบบการสร้างขวัญกำลังใจ เช่น การเสนอให้จัดการประกวดแพสวยงาม แต่ปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด การช่วยเหลือที่ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีดำเนินการคือนำเรือท้องแบบมาช่วยลากแพออกมาจากตลิ่งสู่กลางแม่น้ำสะแกกรัง

"...แม่น้ำสะแกกรังเป็นแค่แม่น้ำที่เป็นทางสายผ่าน มันไม่ได้เป็นแม่น้ำที่สามารถเก็บกักได้ ใครอยากได้น้ำก็ปล่อยไป ใครที่ไม่อยากได้น้ำก็ปล่อยลงมา คือเราเหมือนแอ่งที่รองรับทุกอย่างเลยในแม่น้ำสะแกกรัง ผักตบชวาก็เหมือนกันพอประตูน้ำเปิด ผักตบชวาก็จะไหลมาที่แม่น้ำสะแกกรัง ถ้าเกิดว่าลมไม่พัดไปทางเจ้าพระยาเราจะต้องทำการลากผักตบออกไป ทีนี้ปัญหาคือว่าถ้าผักตบหนาแน่นนี่เรือนักท่องเที่ยวจบเลย คือมาได้ เที่ยวได้ แต่ไม่สามารถที่จะล่องเรือได้ วิถีชีวิตของชาวแพก็เริ่มลำบากจากการแหวกผักตบ ถามว่าเรามีเครื่องจักรเพียงพอมั้ย เราก็มีแค่ตามธรรมชาติ... จริงๆ แล้วเราจะมีของพวกโยธาบ้าง อะไรบ้าง มาเก็บให้เราแต่ว่าถ้ามาเก็บช้าเราก็จะมีปัญหาเรื่องผักตบหนาแน่น ก็ต้องช่วยกันลาก แต่ถ้าวันไหนมีลมพัดที่จะไปออกแม่น้ำสะแก

กรังปากอ่าวได้อย่างงั้นเราก็ช่วยผลักดันได้ อันนี้ก็เป็นวิถีชีวิตที่มีความยากลำบาก เกิดน้ำแล้ง เขื่อนทางเหนือไม่ปล่อยน้ำมา ลูกบวบติด มันมีปัญหาว่าไม้ไผ่ลำหนึ่งตั้งหลายสิบบาทจะเป็นร้อยแล้ว พอลูกบวบติดปั๊บ คือไม่บอกว่าจะไม่ปล่อยน้ำมาละ พอหมดน้ำปุ๊บ ปลาก็น็อคตาย แพติด ซึ่งจริงๆ แล้ว ถ้าบอกก่อนหรือว่าประกาศก่อน เราก็จะลากแพ คือเทศบาลนี่เราจะอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้าน คือเรามีเรือท้องแบนก็จะลากแพออกมาให้อยู่ตรงกลางแม่น้ำ พออยู่ดีๆ ไม่ปล่อยน้ำมา น้ำเริ่มแห้ง ลูกบวบติด ลูกบวบติดนานๆ เนี่ย ถ้าติดแค่ระยะเวลา 15-20 วัน ยังสามารถใช้ได้ยังไม่ถึงกับแตก แต่ถ้าปล่อยเป็นเดือนนี่เริ่มแตกละ พอเริ่มแตกเราก็ลากไม่ได้แล้ว เพราะมันติดท้องแล้ว ก็คือต้องรอน้ำขึ้น แล้วก็ลากเข้าไปชิด อย่างงี้วิถีชีวิต คือแม่น้ำสะแกกรังนี่ความยากลำบากของตัวของมันเองคือธรรมชาติเอย จากอะไรหลายๆ อย่าง..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

อย่างไรก็ตามแม้ว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี จะถูกรบกวนจากภัยทั้งที่เป็นธรรมชาติและไม่เป็นธรรมชาติ ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานียังยืนยันว่า ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังยังเป็นแหล่งพืชพันธุ์ทางการเกษตรเพราะมีพื้นที่เกษตรหลายแสนไร่และเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

"...อุทัยนี้ JBP มันอยู่ได้สองตัวเท่านั้น คือเรื่องเศรษฐกิจที่จะอยู่ได้หรือไม่ได้นะคะ ของอุทัยนี่มีปัจจัยอยู่สองคือ เรื่องเกษตรและการท่องเที่ยว เรื่องโชว์ห่วยมันนิดหน่อยเองแต่จะถูกนำด้วยเกษตร พื้นที่เกษตรของเราก็มีหลายแสนไร่ เป็นสี่สิบเปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี แต่ว่ามันถูกจำกัดด้วยแหล่งน้ำ..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

5.1.4.4 ระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท

ศักยภาพด้านระบบการจัดการวิถีคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท ในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ระบบการจัดการวิถีชีวิตคนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบท จะพบได้จากการจัดการของเจ้าของรีสอร์ทหรือโฮมสเตย์ เช่น รีสอร์ทมีจักรยานให้นักท่องเที่ยวได้ปั่นชมวิถีชีวิตชนบทหรือชมพืชสวนเกษตร หรือจัดเรือให้นักท่องเที่ยวได้ชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำสะแกกกรังและวิถีชาวแพ หรือเจ้าของโฮมสเตย์ปลูกพืชผักปลอดสารและนำมาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยวได้รับประทาน ตามวิถีชีวิตปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเองแบบท้องถิ่นชนบท

นอกจากนี้ทางวัดอุโบสถารามยังจัดให้มีกิจกรรมตักบาตรทางน้ำ ในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ โดยนักท่องเที่ยวหรือชาวบ้านที่เดินเที่ยวตลาดเช้าฝั่งศูนย์อาหารเทศบาล จะสามารถลงแพเพื่อตักบาตรได้ ซึ่งชาวแพจะจัดเรือมาขายอาหารให้กับผู้ที่มาตักบาตรทางน้ำ นอกจากนี้ในช่วงเช้าวันหยุด ทางฝั่งวัดอุโบสถารามจะมีตลาดนัดชาวบ้านที่นำอาหารและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาขายให้กับนักท่องเที่ยวและมีการจัดเรือเล็กสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเพียง 2-3 คน ล่องเรือชมวิถีชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำที่มีผู้บรรยายคือ เจ้าของเรือเล็ก โดยคิดค่าบริการท่านละ 50 บาท

"...ของผมนี่เปิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นพืชผัก organic อาหารที่เขาอยากทาน ผักสดๆ ไรพวกนี้ เราก็จะทำให้เขา ไฮโดรโปนิกส์ (Hydroponics) ครับ ผักอื่นเราก็ปลูก เราปลูกไว้กินเอง ไม่ได้ปลูกไว้เพื่อขาย..." ***(จ.ส.อ สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

"...จะมีช่วงวันหยุดที่มีแขกเยอะจะมีใส่บาตรเช้า แล้วก็พาแขกล่องเรือแล้วก็แนะนำแขกขี่จักรยานไปเที่ยวตลาดเช้า จักรยานฟรีครับ ส่วนถ้าคนต้องการขี่ไปไกลก็จะมีให้เช่าเป็นจักรยานมีเกียร์ แต่ถ้าขี่แค่ไปตลาดก็จะมีจักรยานฟรี มีอยู่ประมาณ 20 คัน ส่วนล่องเรือก็มีพนักงานในรีสอร์ทที่อยู่แพเป็นคนแนะนำ แล้วก็ให้คนข้างรีสอร์ทเป็นคนขับเรือ..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...ทางฝั่งวัดโบสถ์หลังจากที่เดินตลาดเช้าที่หน้าศูนย์อาหารเทศบาลแล้วนักท่องเที่ยวก็ข้ามฝั่งมาไหว้วัดโบสถ์ ทางผมได้จัดตลาดนัดชาวบ้านไว้รองรับให้นักท่องเที่ยวได้มีของติดมือหรือทานอาหารเช้า-กลางวันได้ครับ ถ้าจะล่องเรือ ขาวแพมีเรือเล็กล่องแม่น้ำ นั่งได้ 3-4 คน คนละ 50 บาท รวมค่าบรรยายถือว่าถูกมากนะครับ...." ***(จ.ส.อ.ยงยุทธ ภาครัตณี เจ้าของเรือเล็กแม่น้ำสะแกกรังและเจ้าหน้าที่ธุรการองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง)***

"...ตลาดอุทัยธานีได้บรรยากาศว่า เป็นชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ จริงๆ มาขาย ราคาถูก จะเป็นอย่างนี้ทุกวัน ตลาดเช้าเก็บประมาณ 8 โมง เย็นเป็นกลุ่มใหม่มา..." ***(นิชาภา เจริญสุข เจ้าของโรงแรมพิบูลย์สุข)***

สำหรับการจัดระบบวิถีชีวิตคนพื้นที่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตชนบทแถบลุ่มน้ำสะแกกรัง ยังพบแต่คนในพื้นที่เท่านั้นที่ดำเนินการจัดระบบกันเองอย่างไม่เป็นแบบ

แผนเท่าใดนัก ซึ่งการจัดระบบวิถีชีวิตคนพื้นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวยังไม่พบในภาคราชการ เพราะภาคราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังขาดการประสานงานกันอย่างจริงจัง ทำได้เพียงภาระงานที่รับผิดชอบเท่านั้น ซึ่งประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานียังเสนอให้หน่วยงานราชการร่วมมือกันอย่างจริงใจและจริงจัง เพราะจังหวัดอุทัยธานียังมีเรื่องเล่าจากผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอีกมาก เช่น เรื่องเล่าจากผ้าทอ เป็นต้น

"...เราทำยังไงก็ได้ให้คนเขาไปที่กี่ทอผ้า ให้ดูวิธีการทำ คุณก็ขายได้ละ นั่นแหละวัฒนธรรมตรงๆ เลย ตรงนี้ต้องถามว่าพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรม คุณร่วมมือกันรึยัง คุณไม่ได้ร่วมมือกันเลย ต่างคนก็ต่างฉันก็อยากได้งบมาที่ของฉัน พัฒนาชุมชนคุณรู้อยู่แล้วว่าชุมชนของคุณมีอะไรบ้าง คุณก็ไปสนับสนุนเขาสิ หาตลาดให้เขา ร่วมมือกับพาณิชย์หาตลาดให้เขา มันก็มีทั้งกลาง ล่าง บน ก็หาให้ได้ทั้งสามตัวนี้ ก็จบละ..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

นอกจากนี้อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี ยังได้เสนอให้มีการจัดระบบการจัดการวิถีชาวแพคือ ชาวแพควรเปิดแพตัวเองเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ที่แท้จริง แต่ที่สำคัญชาวแพต้องพร้อมที่จะเปิดแพให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปศึกษาวิถีความเป็นอยู่ โดยมีการจัดระบบความปลอดภัยให้กับพี่น้องชาวแพด้วย เพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ

"....ผมว่าชาวแพน่าจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อให้เป็นระบบ จะได้มีสิทธิในการเรียกร้องเรื่องอะไรได้บ้าง ก่อนที่ชาวแพจะหายไปจากอุทัย พวกเราจะต้องหันมาดูแลชาวแพ คือ ถ้าพวกเรามีการทำออกมาอย่างเป็นรูปร่าง พวกเราก็ช่วยเป็นที่ปรึกษาให้ ที่สำคัญควรให้เขาอยู่ได้ด้วยตนเอง มีรายได้ ทำอย่างไรจะเอาแพมาต่อกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและซื้อของที่แพ แต่ที่สำคัญชาวแพต้องพร้อมด้วย รวมกันให้ได้ ความปลอดภัยของชาวแพก็ต้องมาก่อน..." ***(ภูมิ บุญญ์ แซ่มซ้อย อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี)***

นอกจากนี้นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี มนัญญา ไทยเศรษฐ์ ยังเล่าถึงวิถีความเป็นคนเมืองอุทัยธานีว่า ถ้านักท่องเที่ยวต้องการมาศึกษาวิถีชีวิตคนเมืองอุทัยธานีจะต้องเข้ามาท่องเที่ยวแบบอิสระ ไม่เพียงแต่มาเพื่อเป็นทางผ่านหรือมีการจัดโปรแกรมเอาไว้และถูกกำหนดด้วยโปรแกรมในแต่ละช่วง เช่น การมาเพื่อศึกษาวิถีเกษตรก็ต้องใช้เวลาในการศึกษาแบบข้ามคืน ไม่มาเพียงแค่ไม่กี่ชั่วโมง จะทำให้ศึกษาเรียนรู้ไม่ทั่วถึงหรือเข้าไม่ถึงแก่นแท้ของคนเมืองอุทัยธานีเพราะคนอุทัยธานียังมีวิถีดั้งเดิมอยู่มาก

"...คนมาได้เรียนรู้วิถีชาวบ้าน คือคุณต้องปล่อยด้วย ไม่ใช่แบบมาเป็นบล็อก อย่างน้อยคุณต้องปล่อยในตลาด ปล่อยเดินในอุทัยซักชั่วโมงสองชั่วโมง อย่างงี้มันจะเป็นการจับจ่ายใช้สอย ไม่ใช่พอมาปั๊บ ให้เวลาครึ่งชั่วโมงกลับละนะ ไปตรงโน้นให้เวลาครึ่งชั่วโมงกลับละนะ แบบนี้มันดูแล้วมันไม่ใช่..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานียังได้ยกตัวอย่าง นักท่องเที่ยวที่มาศึกษาดูงานที่อุทัยธานีส่วนใหญ่ ถ้ามาแบบครอบครัวจะได้เรียนรู้วิถีคนเมืองอุทัยธานีมากกว่าคนที่มาแบบกลุ่มโปรแกรมทัวร์ นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้กำไรจากการศึกษาและเรียนรู้วิถีชาวบ้านที่แท้จริงแล้ว นักท่องเที่ยวยังมีส่วนในการสร้างรายได้ให้กับชาวเมืองอุทัยธานีด้วย เสมือนร่วมสนับสนุนส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งความเป็นวิถีไทยเช่นกัน

"...อย่างสมมุติว่าคนมาศึกษาดูงานเมืองอุทัย เขาขอข้าวเรา 1 มื้อให้เราเลี้ยงรับรอง เราบอกได้ แต่คุณต้องเดินตลาดเทศบาลให้เรานะ หมายความว่าเดินไปนี่แหละ 300 คน แค่ซื้อคนละ 100 เท่าไหร่แล้วคะ กับการที่เขามาศึกษาดูงาน ดูงานเสร็จแล้วเขาก็ไป มันเป็นการแลกเปลี่ยนกัน พอเขาเดินตลาดอุทัยแล้วเขาจะต้องบอกว่า เดี๋ยววันหลังจะชวนลูกมา อย่างใน 300 คน ต้องมีคนกลับมา เพราะว่าจริงๆ แล้วทัวร์ที่มามันก็จะเป็นกลุ่มตามเส้นทางโรงแรม กินอาหารโรงแรม ทัวร์ก็เหมามาจากที่อื่น โรงแรมอาหารก็สั่งมาจากที่อื่นกัน เสร็จแล้วก็ไป แต่คนที่มาแล้วก็จับจ่ายใช้สอยนี่ คนที่มาเป็นครอบครัวจับจ่ายใช้สอยมากกว่า มากันเป็น family นี่อย่างน้อยครอบครัวเขาก็ต้องออกมาทานก๋วยเตี๋ยวชามหนึ่ง เงินก็เข้าโดยตรง ซื้อกล้วยปิ้งถุงหนึ่งก็ได้ละ คือดิฉันเป็นคนมองว่า เงินนี่จะต้องส่งถึงชาวบ้านโดยตรง แบบนี้ถึงจะเห็นผล..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

5.1.4.5 ระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่า

ศักยภาพด้านระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ในงานวิจัยพบว่า ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีการอนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าเอาไว้ เหตุเพราะนอกจากเป็นเมืองปิดไม่เปิดรับนายทุนจากที่อื่น เช่น ไม่มีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ไม่มีโรงภาพยนตร์ มีเพียงตึกหรืออาคารไม้ที่เปลี่ยนแปลงเฉพาะความใหม่ของสีสัน แต่ความเก่าของอาคารยังคงอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ชม ตัวอย่างเช่น ห้องแถวไม้บริเวณถนนตรอกโรงยา พิพิธภัณฑ์บ้านจงรัก พิพิธภัณฑ์บ้านนกเขา เป็นต้น สภาพการอนุรักษ์อาคารและห้องแถวไม้ หรือแม้แต่กระทั่งโรงแรมพิบูลย์สุขที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสภาพโรงแรมแบบดั้งเดิม และด้วย

อุปนิสัยคนอุทัยธานีที่รักสงบไม่ชอบความวุ่นวายมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ด้วยอัตลักษณ์ของคนอุทัยธานีนี้เองส่งผลให้จังหวัดอุทัยธานีเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยช้าลงกว่าจังหวัดอื่น

"...อุทัยเป็นเมืองเล็กที่เขาบอกเป็นเมืองปิด ถ้าจะมาต้องตั้งใจมาไม่เป็นทางผ่านไปจังหวัดไหน มันก็เลยเป็นเมืองที่เปลี่ยนแปลงช้าและก็สภาพบ้านเมืองในเมืองนี้ เนื่องจากมีเจ้าของอยู่ไม่เยอะ ไม่กี่เจ้า ห้องแถวไม้ส่วนใหญ่ที่อยู่เป็นคนเช่า บ้านไม้มันก็เลยไม่เปลี่ยนแปลง บ้านเมืองก็เลยเปลี่ยนแปลงช้าด้วย และก็เป็นเมืองที่ค่อนข้างสงบ ผมเคยทำงานที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเมืองได้ข้อสรุปว่าอุทัยเป็นเมืองที่สงบ เรียบง่าย มีวิถีชีวิตไม่ค่อยวุ่นวาย เป็นเมืองพวกคล้ายๆ เมือง slow life..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

*"...อาคารไม้ที่ถนนคนเดินตรอกโรงยายังคงรักษาสถาปัตยกรรมดั้งเดิม เป็นอาคารไม้ พวกเราอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เห็น รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มาที่ถนนคนเดินด้วย ของแบบนี้หายากนะครับ ส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงเป็นอาคารพาณิชย์แบบสวยงามหมด พวกเราต้องการอนุรักษ์ไว้จริงๆ คณะกรรมการจะจัดประชุมทุกวันเสาร์แบ่งหน้าที่ออกเป็นฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายอาคารสถานที่การอนุรักษ์ ฝ่ายโครงการ เช่น โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ใครที่ขายของหมดก่อนจะต้องตั้งแผงไว้เพื่อรอจนกว่าถนนจะปิดจึงจะเก็บร้านได้....."****(ปฏิภากร วงศ์กาญจนา ประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

"...ผมทำถนนคนเดินตรอกโรงยา สิ่งที่เห็นชัดเลยคือสถาปัตยกรรมไม้ มันอยู่ได้ สมัยก่อน 500 ไม่มีใครเช่า แต่เดี๋ยวนี้ 5000 ก็ยังไม่มีให้เช่าเลย..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...จริงๆ ผมว่าชุมชนตรงนี้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่แล้ว มันเป็นแล้ว ผมว่าแทบจะไม่ต้องปรับอะไรเลย เพียงแต่ว่าเราต้องดูแล บูรณะสิ่งที่เรามีอยู่แล้ว ไม่ให้เปลี่ยนสภาพ การบูรณะคือคงรูปแบบเดิม การซ่อมแซมอะไรทำได้ แต่อย่าเปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์และอัตลักษณ์เดิม เช่น ไม่มองตัวบ้านที่เปลี่ยนเป็นตัวตึก ทั้งรูปแบบ และสังกะสี ถนนนี้เป็นถนนวัฒนธรรมอยู่แล้ว คนเก่าๆ ที่สร้างบ้าน เขาคิดดีแล้ว คิดชอบแล้ว แต่เราไปคิดว่าบ้านที่เขาสร้างไว้มันผิด หลังคาบ้านนั้นไม่เปลี่ยน ทำไมเราทำกันสาดเฉียงแบบนี้ เพราะบ้านมันเป็นไม้ ฝนตกมาน้ำฝนจะกระเด็นออกจากตัวบ้านไป ไม่กระเด็นเข้าบ้าน แต่หลังนี้มาทำใหม่ ไม่ลาดเอียงมากๆ ฝนตกมา น้ำฝนจะกระเด็นเข้าบ้าน ช่องลมนี้เขาทำไว้ดี อากาศร้อนก็ไม่ร้อน หนาวก็ไม่หนาว เขาทำไว้ดี มีกุศโลบายถูกแล้ว ถึงแม้คุณจะเรียนสถาปัตย์ คุณจะเก่งอย่างไรก็แล้วแต่ ผมฝากไว้ว่า ต่อไปถ้าน้องอยากจะ

เปลี่ยนอะไร ให้ศึกษาดูซะก่อน ดูให้ถ่องแท้ว่าเขาทำอย่างนี้ สร้างมาอย่างนี้เพื่ออะไร...” ***(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

“...มีคนเล่าว่า ตลาดร้อยปีสุพรรณ เอาที่อุทัยธานีเป็นต้นแบบ เพราะตลาดเราเก่าแก่ มีการรื้อบ้านเก่า คนเก่าๆ บางคนก็เห็นด้วย รื้อก็ไม่เป็นไร แต่บางคนก็เสียดาย...” ***(นิชาภา เจริญสุข เจ้าของโรงแรมพิบูลย์สุข)***

“...จุดขายการท่องเที่ยว เสน่ห์ของอุทัยธานี คือวิถีไทย ความเป็นอยู่ที่เคยเป็นแบบนี้เมื่อเราเด็ก ก็ไม่เปลี่ยนไปมาก เพียงถนนเปลี่ยนไปเป็นถนนคอนกรีต บ้านเรือนอื่นก็ยังเหมือนเดิม ตึกในละแวกนี้ มีการวางผังเมือง มีการสร้างถนนให้ใหญ่ขึ้น จึงมีการรื่นบ้านเก่าๆ ขยับบ้านเรือนไปบ้าง ต้องสร้างเป็นตึก เมื่อก่อนไม่มีธนาคารข้างหน้า ตึกแถวมีมากขึ้น แต่ไม่มี Big C , Lotus เพราะคนต่อต้าน กลุ่มโชห่วยไม่ให้มาลง ไปสร้างได้ที่หนองฉาง ซึ่งไกลออกไป...” ***(ปัทมา สุขสันต์ เจ้าของโซลล่าเซลล์โฮมสเตย์)***

“...อยากให้บ้านที่เป็นอยู่ก็เป็นแบบบ้านเก่าๆอย่างนี้ ไม่อยากให้อารยธรรมใหม่ๆ เข้ามา ไม่ต้องการแบบใหม่ อยากให้เด็กรุ่นใหม่เห็นว่าบ้านก็เป็นแบบนี้ เราอยากให้เด็กเห็นสภาพเก่าๆ ว่าเป็นอย่างไร บ้านเก่าๆ ก็ถูกรื้อไป แต่ผมอยากให้เขามาเป็นบ้านแบบเดิม หลังคาใช้กระเบื้องแบบนี้ ซึ่งสมัยนี้จะไม่มีแบบนี้แล้ว ต้องบ้านเป็น 100 ปีขึ้นไปจึงใช้กระเบื้องแบบนี้ เมื่อผมสร้างโฮมสเตย์ ก็จะไม่รื้อของเก่าออกเลย ถึงของเก่ามันเสีย เราจะใช้ของเก่า แล้วอาจมาแปะบนของใหม่ เช่น บานเซี้ยมอันนี้ ที่ที่เป็นร้านกาแฟนี้คือที่ปลูกต้นไม้เดิม ของเรา เราจะไม่แตะบ้านเดิมเลย...” ***(สุชาติ สุระดม เจ้าของโซลล่าเซลล์โฮมสเตย์)***

แม้ว่าคนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี จะพยายามรักษาและอนุรักษ์ภูมิสถาปัตย์อันเป็นของดั้งเดิมของชาวอุทัยธานีไว้ แต่ก็มีสถาปัตยกรรมบางแห่งถูกพัฒนาให้เหมาะสมสะดวกต่อการท่องเที่ยว เช่น การบูรณะอุโบสถและวิหารที่วัดโบสถ์โดยช่างของกรมศิลปากร การปรับเปลี่ยนสีอาคารบ้านเรือนบางส่วนเป็นสีม่วง เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี การรักษาบ้านเรือน ถนน ทางเดินเท้าให้ปลอดฝุ่นจนได้ชื่อว่า “เป็นเมืองไร้ฝุ่น”

อย่างไรก็ตามกระแสการอนุรักษ์ภูมิสถาปัตย์ได้เกิดขึ้นทั่วเมืองอุทัยธานี แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่คือ อุทัยธานียังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลหรืออนุรักษ์ทั้งสิ่งปลูกสร้างและวิถีชีวิตคนอุทัยธานีและชาวแพอย่างจริงจัง ส่งผลให้การอนุรักษ์ยังไม่ออกมาเป็นรูปธรรม

และไม่ไปในทิศทางเดียวกันและปัญหาอีกด้านหนึ่งคือ คนอุทัยธานียังไม่จริงใจและจริงจังกับการทำงานด้านอนุรักษ์หรือฟื้นฟูในทุกด้าน

"... พวกเราอนุรักษ์บ้านเรือนเก่า เรือนแพแบบเก่าที่ทำด้วยลูกบวบ แต่ปัญหาชาวแพคือ เราจะทำอย่างไรให้ชาวแพอยู่ได้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รู้จักและเรียนรู้วิถีชาวแพอย่างแท้จริง เช่น เราจะทำอย่างไรให้ชาวแพมีรายได้ที่เลี้ยงตัวเองได้ น่าจะมีการเชื่อมต่อแพเพื่อทำมาหากิน ถ้าชาวแพอยู่ได้เราก็จะมีสิ่งเก่าๆต่อไป อันนี้เราถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น...." ***(สุวรรณโชค เหล่าชูพงศ์ อดีตคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยาและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองอุทัยธานี)***

"...คือมีการคุยกันเรื่องเรือนแพแต่มันก็ยังไม่ได้ทำอะไรจริงๆ จังๆ คือตอนนี้ในอุทัยเราคุยกันแต่มันไม่ค่อยแน่น ทุกคนอยากอนุรักษ์ครับ แต่มันยังไม่มีแนวทางที่มันชัดเจนและปฏิบัติได้ มันไม่ใช่จากเราอย่างเดียว มันต้องจากชาวแพด้วย ชาวแพก็ส่วนใหญ่เขาก็อยากอยู่ แต่ถ้ามองในแง่ชุมชนเขาก็มองว่าใครจะมาช่วย คือมันยังไม่ได้รวมกลุ่ม..." ***(ทันแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

5.1.4.6 ระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา

ศักยภาพด้านการจัดการฟื้นฟู ศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญาของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเส้นไหมและความงดงามของศิลปะบนเส้นฝ้ายที่ถักทอมาเป็นผืน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพี่น้องอุทัยธานีนี้บ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยได้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติลาวครั่ง ลาวเวียง ถักทอเป็นผ้าทอ ผ้าทอที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันเป็นอย่างดีของจังหวัดอุทัยธานีคือ **ผ้าทอบ้านไร่** อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จนได้คำขวัญของอำเภอบ้านไร่ว่า **"ห้วยขาแข้ง แหล่งผ้าทอ หน่อไม้สด สับปะรดฉ่ำ ถ้ำหลายแห่ง แหล่งชาวเขา"** ไม่เพียงแต่ผ้าทอบ้านไร่เป็นผ้าทอลายโบราณที่ชาวอุทัยธานีได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติลาวครั่ง ลาวเวียง ที่อพยพมาอยู่ในตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน ตำบลทัพหลวง ตำบลบ้านบึง ตำบลห้วยแห้ง ผ้าทอลายโบราณยังแสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและการสืบสานภูมิปัญญาจากผ้าทอและบอกเล่าเรื่องราวบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้ผ้าทอของจังหวัดอุทัยธานีโดดเด่นและนำมาประยุกต์เป็นของฝากจากอุทัยธานีได้

นอกจากภูมิปัญญาจากผ้าทอจะเป็นของฝากจากอุทัยธานีแล้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวอุทัยธานีคิดขึ้นและนำมาเป็นของฝากติดมือสำหรับผู้มาเยือนอุทัยธานียังมี สมุนไพรยาหอม ยาหอมทับทิม หมอวิรัตน์ น้ำผึ้ง หมูทุบ เป็นต้น

"...หมูทุบของเรานี่เป็นของฝากของจังหวัดแล้วนะคะ เราก็จะสนับสนุนไม่ว่าทางใด ที่มีโครงการนี้ โครงการนั้นจะไปขาย ไม่ว่าทางใดที่จะสร้างรายได้ให้ชุมชน เราก็จะร่วมด้วย แต่อยากให้อนุรักษ์ของเก่าไว้ หมูทุบเราเป็นสิ่งที่คู่กับจังหวัด จังหวัดนี้มีอะไรดีก็ต้องเอามาเผยแพร่..." ***(ปริศนา บัววัฒน์ เจ้าของไพศาลหมูทุบ)***

"...อุทัยธานีมีอาหารถูก อร่อย คนกรุงเทพฯ จะติดใจอาหารที่ชาวบ้านทำ เช่น สำราญ ปลาแรด ร้านที่อร่อยคือ เจ๊ดา อาหารอร่อย เปิดเย็นๆ ตรงมุมถนน ถ้ามีถนนคนเดิน คนจะแน่นมาก ขนมปังสังขยา ยาหอมหมอวิรัตน์ ใช้ได้ทุกอย่าง ปวดหัวเป็นลม ได้หมด และยาหอมซามินต์..." ***(นิชาภา เจริญสุข เจ้าของโรงแรมพิบูลย์สุข)***

"....ของฝากของเราจริงๆ แล้วผ้าทอ ผ้าพาดไหล่ สามารถเป็นของฝากได้ เพราะว่าราคายังพอไหวอยู่ แต่ถ้าเป็นผ้าซิ่นก็จะราคาสูงหน่อย ซึ่งถ้าเทียบกับจังหวัดอื่นๆ เราสู้เขาไม่ได้ แต่ถ้าเทียบคุณภาพเราสู้เขาได้ พวกผ้าซิ่นตีนจก ตีนแดง ตีนดำ อันนี้เคยเอามาขายที่ OTOP แต่ว่าด้วยราคาที่มันเพิ่มขึ้นเยอะมาก เมื่อก่อนนี่เริ่มต้นที่สามพัน สามพันห้า ไม่เกินสี่ห้าพัน ก็ขายดีมาก แต่ว่าตอนหลังมันเริ่มสตาร์ทที่เจ็ดพันไปจนถึงสองหมื่นสามหมื่น ยิ่งถ้าเป็นผ้าไหมนี่เรือนแสน อันนี้ก็เลยเป็นทั้งจุดอ่อนจุดแข็ง ของฝากอื่นๆ ก็ถ้าทานภายในวันเดียวก็ขนมปังสังขยา ถ้าเป็นเกี่ยวกับสุขภาพก็สมุนไพรยาหอม ยาหอมทับทิม หมอวิรัตน์ แล้วก็พวกน้ำผึ้ง หมูทุบ ที่นี่จะอร่อยมาก นอกจากนี้ก็มีเครื่องจักรสาน แต่ว่าเครื่องจักรสานคนก็ไม่ค่อยนิยม..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...การวาดลวดลายผ้าทอบ้านไร่ของเรา มันก็เป็นผ้าทอที่แพงมากเลย เมื่อสองสามวันนี้ที่หม่อนไหม ดิฉันก็ได้พูดฝากทางกรมส่งเสริมให้คุณไปร้อยเรียงยังไงก็ได้ สร้าง story ลายผ้าของเราเพื่อบอกให้คนอื่นรู้ว่าลายผ้าของเรานี่มันไม่มีแล้ว สร้างจุดเด่นขึ้นมาสร้างความต่างเพื่อให้คนสนใจ พอคนสนใจทุกคนก็อยากจะรู้ อยากจะเห็น คือเพิ่มจุดสนใจ ก็แค่นั้นนะคะ สร้างสรรค์ story ขึ้นมา ถามว่าผ้าทอมีมั้ย มีทุกจังหวัดแหละคะ แต่ว่าของเรามันต่างยังไงคะ..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...หนูจะไม่คิดนอกกรอบเกิน แบบเอาลายใหม่ๆ มาใส่ แต่จะคิดในกรอบว่าทำยังไงเราจะอนุรักษ์ลายของเราให้ได้มากที่สุด เพราะว่าบางคนคิดแล้วนอกกรอบไปเลย แต่ลายมันไม่ใช่..." ***(นงค์ จงดี ผู้ทอผ้าบ้านผาทั่ง)***

นงค์ จงดี ยังเล่าต่อว่า ชาวบ้านที่ทอผ้าจะสอนให้ลูกหลานได้เรียนรู้วิธีการทอตั้งแต่เด็ก เพื่อนำไปประกอบอาชีพ โดยชาวบ้านมองว่าอาชีพทอผ้าและขายผ้าทอเป็นอาชีพอิสระไม่ต้องต่อสู้กับความวุ่นวายของสังคมและยังมีความอบอุ่นในครอบครัวอีกด้วย

"...ตั้งแต่อนุบาล 3 คือที่บ้านพอวัยนี้ก็จะให้มาอยู่คลุกคลีกับปู่ย่าตายาย สมมุติยายเขาทอผ้า เราก็เป็นส่วนหนึ่ง อย่างเวลายายทอผ้าหรือมีสาธิต เราก็จะให้เด็กๆ เข้ามา อันนี้ถามว่าทอเป็นผืนมั้ย ก็คือยังไม่เป็นผืน แต่เขารู้ว่าอันนี้เอาไว้เหยียบ อันนี้เอาไว้ใช้ทำอะไร อันนี้ก็เริ่มตั้งแต่ขวบครึ่ง คือให้คลุกคลีอยู่กับที่นี่เลยตั้งแต่เด็ก ก็จะให้เขาเริ่มทำด้วยตัวเอง มีส่วนร่วม" ***(นงค์ จงดี ผู้ผลิตผ้าทอบ้านผาทั่ง)***

"...เกือบทุกหลังคาเรือนคะ จะสอนเด็กๆ คือเราต้องสอนให้เขาได้รู้จักขั้นพื้นฐานว่าอุปกรณ์อันนี้คืออะไร เรียกว่าอะไร ใช้ทำอะไร อย่างพวกนี้จะไม่ยาก เด็กๆ จะทำได้ แต่เราจะสอนพื้นฐานเขาว่า เวลาทำเก็บขอบชายผ้า เก็บยังไงให้เรียบเนียน พอเก็บเรียบเนียนเสร็จก็มาสอนวิธีกรอด้าย..." ***(ป้าสมัย ผู้ผลิตผ้าทอบ้านผาทั่ง)***

"...อย่างรุ่นพวกหนูก็คือว่ารุ่นใหม่นะคะ ที่เข้ามาทำแบบจริงจัง หนูว่าดีกว่าเราไปทำงานอยู่ในเมือง แต่เราทำเอง บริหารกันเอง ช่วยกัน ทำเยอะได้เยอะ ก็ถือว่าดีตรงที่เราไม่ต้องไปแข่งขันกับคนในที่ทำงาน นี่ตื่นเช้ามาเราก็ยังได้อยู่กับครอบครัว ทานข้าว เลี้ยงลูก ดูแลพ่อแม่ เพราะส่วนใหญ่แล้วทำงานข้างนอกก็เท่านั้นนะคะ ก็มนุษย์เงินเดือน อย่างเราถ้าไปเข้าราชการเราก็รู้ตัวเราว่าความสามารถสู้ไม่ไหว ถ้าอย่างเอกชนก็เท่านั้น สวัสดิการอะไรถ้าพูดถึงก็เข้าราชการดีกว่า..." ***(สมใจ สรงน้ำ ผู้ผลิตผ้าทอบ้านไร่)***

"...แต่ว่าที่หนูทำก็เพราะว่า จุดที่หนูอยากทำสุดก็คือ มันเป็นความรู้สึกที่ว่าเราหาความอบอุ่นไม่ได้ ข้างนอกมันหาไม่ได้ เราหาจากในครอบครัวได้ งานเราก็มีให้ทำอยู่ที่บ้าน ครอบครัวพ่อแม่เราก็มีให้อยู่ ดูแลพร้อมหน้าพร้อมตา ที่ทางทำมาหากินเราก็ได้ทำไร่ทำนาต่อ ก็คืออย่างน้อยเราก็หาเงินได้รอบทาง ได้อยู่กับครอบครัว ส่วนใหญ่หนูจะโฟกัสไปที่ครอบครัวมากว่าเพราะว่าให้ความสำคัญกับพ่อกับแม่มากกว่า เพราะว่าท่านก็อยู่กันสองคน แล้วแม่ก็ทำด้านนี้มาเป็น 20 ปีแล้ว แล้วใครจะทำต่อ..." ***(แนน สมฤทัย ผู้ผลิตผ้าทอบ้านไร่)***

เรื่องเล่าผ้าทอของอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เป็นการทอด้วยกี่พื้นบ้าน วัสดุที่ใช้เป็นฝ้าย ลวดลายที่ทอนั้นเป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดต่อๆ กันมา มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น ลายนาค ลายขอขื่อ ลายดอกดาว ลายขอหลวง ลายสัตว์ เป็นต้น ส่วนการย้อมสีบนผืนผ้านั้นจะมีทั้งสีที่ใช้เคมีและสีธรรมชาติ

ประวัติผ้าทอบ้านไร่พบว่า มาจากวัฒนธรรมของชนชาติลาวครั่งซึ่งจะทอผ้าซิ่นไหมหรือผ้าซิ่นฝ้ายไว้นุ่งเอง โดยจะใช้ผ้าซิ่นฝ้ายไว้นุ่งทำงานและจะทอขึ้นเพื่อไว้ใช้ในเวลามีงานบุญงานแต่ง ผ้าซิ่นของชนชาติลาวครั่ง ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนผ้าซิ่นของชนชาติอื่นคือ ผ้าซิ่นจะมี 3 ส่วน ซึ่งเปรียบเสมือนกับอวัยวะมนุษย์คือ มีหัว ตัวและตีน ส่วนตัวและหัวจะมีสีอะไรก็ได้ แต่ส่วนตีนจะต้องเป็นสีแดงเท่านั้น แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงคือ ไม่มีส่วนหัว และส่วนเชิงจะต้องมีสีเดียวกับผ้าซิ่น สำหรับผ้าซิ่นของชนชาติลาวครั่งที่ทอจากผ้าไหมจะนิยมสีแดง นอกจากนี้ยังนำวัตถุดิบที่มีรอบตัวคือ ใบไม้ ดอกไม้ เปลือกไม้ มาทำให้เกิดสีธรรมชาติต่างๆ เช่น สีเขียว สีชมพู สีน้ำตาล อีกทั้งยังได้ให้ความหมายของแต่ละสีอีกด้วย เช่น สีขาวหมายถึง ความสว่างไสว สีดำหมายถึง ความมืด สีเขียวหมายถึง ใบไม้ป่าไม้ เป็นต้น ส่วนลายผ้าก็จะจินตนาการจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เป็นการนำวิถีชีวิตและสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันมาถ่ายทอดลงบนลายผ้า เช่น ดอกไม้ ดวงดาวบนท้องฟ้า สิ่งปลูกสร้าง หรือสัตว์ต่างๆ อันเป็นการแสดงถึงความเป็นธรรมชาติที่อ่อนช้อยและงดงาม

สำหรับกลุ่มผ้าทอที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดอุทัยธานีและติดอันดับของโลก คือ **กลุ่มผ้าทอโบราณบ้านผาทั่ง** ตำบลห้วยแห้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ที่ได้รับรางวัลการันตีจากยูเนสโกให้เป็นที่ 1 ของโลก ด้านชุดเครื่องนอนก่อนวิวาห์ เป็นชุดเครื่องนอนที่สตรีไทยโบราณที่จะแต่งงานจะต้องทำชุดเครื่องนอนด้วยมือ ตั้งแต่การปั่นฝ้าย การทอเป็นผืนผ้า แล้วนำมาเย็บรวมกันเป็นชุดเครื่องนอนและต้องนำส่งให้แม่ของชายคนรักเพื่อพิจารณาว่า จะรับเป็นลูกสะใภ้หรือไม่ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาความประณีตสวยงามของฝีมือการทำ ชุดเครื่องนอนวิวาห์ที่ได้รับรางวัลการันตีจากยูเนสโกนั้น ประกอบไปด้วย หมอนขวานใบใหญ่ 1 ใบ ผ้าคลุมเตียงขนาด 6 ฟุต 1 ผืน ผ้าหน้ามุ้ง 1 ผืน หมอนข้าง 2 ใบ และหมอนเหลี่ยมหนุนศีรษะ 2 ใบ ซึ่งผ้าทอบ้านไร่ที่บ้านผาทั่ง เป็นผ้าฝ้ายที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องลวดลายและสีสันที่สดใส โดยใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ย้อมสีธรรมชาติ แม้จะมีการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ๆ แต่ก็ยังอนุรักษ์ลวดลายเดิมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้ให้ได้มากที่สุด

นอกจากบ้านผาทั่งจะมีการรวมตัวกันของศูนย์ผ้าทอโบราณบ้านผาทั่งแล้ว ยังมีการรวมตัวกันของกลุ่มผ้าทอบ้านไร่อื่นๆ เช่น ผ้าทอพรรณวิจิตร กลุ่มแม่บ้านทอผ้าตำบลบ้านไร่ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยคุณปัญญา ขุนณรงค์ ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี หรือศูนย์รวมผ้าทอลาวครั่ง ลาวเวียง อำเภอบ้านไร่ หรือกลุ่มแปรรูปผ้าทอบ้านไร่ และ

กลุ่มอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นรวมกันขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเดียวกันคือ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานผ้าทอโบราณของจังหวัดอุทัยธานีเอาไว้จากลูกสู่หลานสืบต่อไป

ไม่เพียงแต่การสานต่อภูมิปัญญาผ้าทอจะเกิดจากชาวบ้านด้วยกันเองแล้วยังพบว่า การรักษาหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอจังหวัดอุทัยธานี ยังพบในสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน แต่มีรูปแบบการเรียนแบบนอกห้องเรียนให้นักเรียนได้เข้าไปในพื้นที่เพื่อเรียนรู้วิธีการทอผ้าจากชาวบ้านผู้ผลิตผ้าทอ ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าจากผู้มีประสบการณ์จริง นับเป็นแนวทางการสานต่อมรดกภูมิปัญญาผ้าทออย่างแท้จริง

"...โรงเรียนส่วนใหญ่จะไปสอนที่ชุมชน ในกลุ่มของเราเอง เขาจะมีนโยบายว่าทุกหนึ่งเทอมมาเรียนนอกโรงเรียน เขาก็จะมีเด็ก ป1. ป2. ป3. ว่าให้มาวันไหน เราก็จะให้การบ้านเด็กไปว่า อันนี้คืออุปกรณ์อะไร และหนูชอบตัวไหนมากที่สุด เอาไปเขียนเป็นการบ้านมา หรือว่าเด็กบางคนเขาติดใจ เขาก็จะขอมาเรียนเสาร์ อาทิตย์เพิ่มเติมอีก..." ***(ยลลดา ภูริผล ผู้จำหน่ายผ้าทอบ้านผาทั่ง ศูนย์ทอผ้าบ้านลาวเวียง บ้านผาทั่ง)***

นอกจากผ้าทออำเภอบ้านไร่ จะเป็นศักยภาพด้านภูมิปัญญาชาวบ้านของจังหวัดอุทัยธานีแล้ว ภูมิปัญญาอีกเรื่องหนึ่งคือ ภูมิปัญญาจากการสร้างเรือนแพริมแม่น้ำสะแกกรัง เพราะการสร้างแพในอดีตเกิดจากความคิดของปราชญ์ชาวบ้านที่แท้จริง แม้แต่วิศวกรก็ไม่สามารถสร้างแพได้ แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดภูมิปัญญาการสร้างแพ สาเหตุเพราะขึ้นไปอยู่บนบกเนื่องจากแพมีปัญหาเรื่องน้ำขึ้นน้ำลงและลูกบวบมีราคาแพงทำให้ต้นทุนในการสร้างและซ่อมแซมแพค่อนข้างสูง

"...เรือนแพก็คือการรักษาเรือนแพไว้ เพราะว่าช่างซ่อมบำรุงเรือนแพต้องเป็นปราชญ์เท่านั้น ปราชญ์ชาวบ้าน เพราะว่าจะมาใช้วิศวกรสร้างนี่ไม่ได้เลย เพราะว่ามันจับลูกดิ่งจับอะไรมันไม่เหมือนกัน นี่คือองค์ความรู้ตรงนี้ก็ร่อยหรอลงไป อย่างล่าสุดบูรณะแพ อย่างแพตกน้ำแล้วให้ช่างบกไปรื้อ เขาบอกทำไม่ได้นะ ช่างบกนี่จะทำให้ขาแพยาว เขาบอกไม่ได้นะไม่สมดุล ดีที่เขาปรึกษากันก่อน ไม่งั้นล่มหมดแน่เพราะการเอาไม้ไผ่ออกจากท้องแพทีละลำต้องแช่น้ำทั้งวัน และภูมิปัญญาตรงนี้มันก็จะหายไป ตอนนี้ก็เหลือไม่กี่คนที่ทำได้ ผมอยากที่จะเก็บข้อมูลว่าแพนี้มีภูมิปัญญาอะไร ตอนนี้เหลือ 105 หลังคาเรือนแพ ตอนนี้ว่าจะเก็บข้อมูลยังไง ถวายพระเทพฯ ตอนพระเทพฯ เสด็จมี 300 กว่าหลังคาเรือน ตอนนี้เหลือ 105 เฉพาะที่มีทะเบียนนะ..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ที่อยู่ได้ก็เพราะมีอยู่เดิม คือเขาอยู่เรือนแพเดิม ก็เลยอยู่ต่อ แต่อนาคตผมมองว่าต้องน้อยลงแน่นอน เพราะว่ารุ่นใหม่นี่ไม่มีแล้วแน่นอน อย่างรุ่นลูกนี่แม้จะเป็นลูกของช่างที่ทำแพ เขาก็ไม่เรียนรู้เรื่องทำแพ มีแต่คนอายุขั้นต่ำคือ 40 กว่า ที่อายุน้อยสุด อายุ 20 กว่านี่ไม่มีละที่จะมาเรียนรู้เรื่องนี้..." ***(ทันตแพทย์ กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

ไม่เพียงนวัตกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาการสร้างแพ จังหวัดอุทัยธานียังมีภูมิปัญญาการต่อเรือด้วยท่อนซุง ด้วยการขุดต้นไม้ขึ้นมาทั้งต้นนำมาต่อเรือ จึงเรียกว่า "เรือขุด" ต่อมาต้นไม้ลดลงช่างต่อเรือจึงต้องเลื่อยต้นไม้ให้บางลงแล้วนำมาต่อเรือ ปัจจุบันไม่มีไม้แล้วจึงไม่มีการสานต่อภูมิปัญญาด้านการต่อเรือขุดได้

"...เรือสมัยก่อนจะมีลักษณะของเรือขุด เรือขุดก็คือเรือที่นำท่อนซุงหรือต้นไม้ทั้งต้นมาขุดมาต่อเป็นเรือ แต่ว่ายุคพ่อแม่ผมที่แข่งในยุคนั้นมันจบไปละ เพราะว่าเราไม่มีไม้เยอะถึงขนาดที่ว่ามาต่อเรือใหม่ได้ ก็เลยปัจจุบันมีวิวัฒนาการขึ้นมาจากเรือขุดก็เป็นเรือต่อ โดยนำไม้ทั้งต้นมาแล้วมาเลื่อยให้บาง แล้วทำการต่อเรือขึ้นมา ปัจจุบันนี้มันได้หายไปแล้วแต่เราได้อนุรักษ์และฟื้นฟูขึ้นมา..." ***(จ.ส.อ.ยงยุทธ ภาครัตณี เจ้าหน้าที่ธุรการองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรังในฐานะเจ้าของเรือพายท่องเที่ยววัดอุโบสถาราม)***

สำหรับภูมิปัญญาด้านอื่นที่จังหวัดอุทัยธานีมีไว้เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด โดยสามารถนำมาเป็นเรื่องเล่า (story) สืบต่อกันมาได้ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านอาหาร เช่น อาหารประเภทปลาน้ำจืดที่มีชื่อในจังหวัดอุทัยธานี ขนมหวาน ซึ่งอาหารเหล่านี้สามารถบอกกล่าวเล่าเรื่องราวออกมาเป็นประวัติศาสตร์ได้ แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการแม้ว่าจะมีนโยบายจากจังหวัดก็ตาม

"...เราเคยมีราชการอยู่ยุคหนึ่ง เขาให้เก็บองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของแต่ละอำเภอรวบรวมไว้ แต่ว่าความจริงก็สั่งการไปให้ปลัดอำเภอทำ ทำไมไม่สั่งให้สภาวัฒนธรรมอำเภอไปสืบค้นวัฒนธรรม ประเพณี วัฒนธรรมก็เอาเรื่องอาหารคาว หวาน เรื่องที่อยู่อาศัย ถามว่าเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมที่ส่งไปอยู่อำเภอ รู้วิถีวัฒนธรรมในพื้นที่นั้นมากน้อยแค่ไหนและเก็บรวบรวม แต่กลายเป็นว่าเขาก็ยังมาถามเราเลย คือตัวนี้เขาต้องออกมาร่วมกิจกรรม การมาร่วมกิจกรรมไม่ต้องรองบประมาณ มาด้วยใจก็ได้ พวกผมก็ทำด้วยใจ ผมไม่มีรายได้นะ ถึงผมมีบัตรผมก็ไม่ขอรับค่าบัตร" ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

5.1.4.7 ระบบการจัดการเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ

ศักยภาพด้านระบบการจัดการในการปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง พบว่า พื้นที่ป่าธรรมชาติของจังหวัดอุทัยธานีเป็นพื้นที่ที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง บนพื้นที่ 1,737,591 ไร่ เป็นเขตติดต่อระหว่างอำเภอลานสัก อำเภอห้วยคตและอำเภอบ้านไร่ของจังหวัดอุทัยธานี นอกนั้นเป็นพื้นที่ของอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ส่วนพื้นป่าของจังหวัดอุทัยธานีที่จัดไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ หุบป่าตาด เขาปฐวี เขาปลาร้า เขาผาแรด

พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้และเป็นพื้นที่ต้องห้ามที่ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่มีพื้นที่บางส่วนจะจัดไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จัดอบรมสัมมนา โดยกรมป่าไม้จะมีบ้านพัก อาคารจัดอบรมไว้คอยบริการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณที่กรมป่าไม้จัดไว้ให้เท่านั้น ส่วนการเดินป่านักท่องเที่ยวจะต้องติดต่อประสานงานกับกรมป่าไม้เท่านั้น ไม่สามารถเดินตามลำพังได้ สำหรับด้านระบบการจัดการอยู่ในรูปแบบของการบริการพื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในวงจำกัดของผืนป่า ผู้ที่รับผิดชอบในพื้นที่ คือ กรมป่าไม้ หน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีไม่สามารถเข้าไปพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยกรมป่าไม้จะทำหน้าที่ในการดูแลพื้นที่สีเขียว ป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกตัดต้นไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูป่าไม้และสร้างการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกความรับผิดชอบของประชาชนในการดูแลอนุรักษ์ผืนป่าร่วมกัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งนับว่าเป็นศักยภาพที่เข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี

“....ถ้าเป็นทางอำเภอลานสัก ทางโน้นจะเป็นภูเขาส่วนใหญ่ แต่ว่าบรรยากาศและก็ภูมิประเทศของทางโน้นอากาศจะดีมาก เพราะมีต้นไม้ชอุ่ม พอจะผ่านไปทางลานสักนี่ก็มีมรดกโลกห้วยขาแข้ง ที่เป็นจุดแข็งเลย แต่ว่าปีนี้ก็ได้งบไปบางส่วนที่จะทำให้การเดินทางอำนวยความสะดวก ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มมากขึ้นด้วย...” ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

ระบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในสถานที่ทางธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งที่ถือว่าเป็นศักยภาพ การท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีคือ แก่นมะกรูด หรือโครงการพื้นที่ต้นแบบบูรณาการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูดตามแนวพระราชดำริบ้านอีมาด อีทราย แก่นมะกรูดเป็นตำบลเล็กๆ ที่ถูกโอบกอดไว้ด้วยทิวเขาน้อยใหญ่ของอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี สูงกว่าระดับน้ำทะเล 700 เมตร แก่นมะกรูดเป็นตำบลที่มีชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงอาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังมีศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นที่สูงของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง โดยทุกปีในหน้าหนาวจังหวัดอุทัยธานีจะจัดงานเทศกาลผักผลไม้และดอกไม้เมืองหนาว มีการจัดทำแปลงผักผลไม้ ดอกไม้

เมืองหนาว เช่น ดอกลิลลี่ ทิวลิป แกลดิโอลัส เบญจมาศ คริสต์มาส กะหล่ำปลีหลากสี สตอเบอรี่และพืชเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพ ที่บริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ ซึ่งเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมมาถ่ายรูปและเช็คอิน

นอกเหนือจากบริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ แล้ว ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังได้จำลองสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกแห่งที่สภาตำบลแก่นมะกรูด ที่ถูกจัดไว้ให้เป็นสัญลักษณ์ของชาวอุทัยธานีที่อยู่ท่ามกลางขุนเขาและดอกไม้ บริเวณนี้จะมีสวนดอกไม้และมีรูปปั้นจำลองผู้ยิ่งใหญ่ทั้ง 7 จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้แก่ กระทิง ควายป่า วัวแดง เสือโคร่ง ช้าง เสือดาวและสมเสร็จ และรูปปั้นของสืบ นาคะเสถียร

ไม่เพียงเท่านั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี ยังได้จัดตลาดนัดผลไม้และพืชผักเมืองเหนือไว้ในบริเวณใกล้เคียงกับศูนย์การเรียนรู้ฯ สามารถเดินถึงกันได้ ตลาดนัดผักและผลไม้เมืองเหนือนี้มีชาวกระเหรี่ยงขายเป็นส่วนใหญ่และที่ตลาดนี้จะมีขนมมงคล “มีสิเกียว” ของชาวกระเหรี่ยงหรือ ขนมแต่งงานมาสาธิตและจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นขนมที่ผสมระหว่างข้าวเหนียว เกลือ งาดำ ข้าวขาวและมีน้ำจิ้มที่ทำมาจากน้ำผึ้ง ขนมมีสิเกียวนี้ผู้ทำจะต้องเป็นผู้ที่มีครอบครัวที่สมบูรณ์ไม่มีใครเป็นหม้ายหรือหย่าร้าง

แม้ว่าระบบการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของแก่นมะกรูดจะได้รับการความชื่นชมจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปสัมผัสกับอากาศหนาวและบริสุทธิ์ของผืนป่าผลไม้และพืชผักเมืองเหนือ โดยไม่ต้องเดินทางไปไกลถึงภาคเหนือตอนบนก็ตาม แต่พื้นที่ที่จัดขึ้นมาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่แก่นมะกรูดยังเป็นพื้นที่ขนาดเล็กและจะจัดขึ้นเฉพาะหน้าหนาวเท่านั้น หากนักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวในช่วงอื่นอาจไม่เกิดความประทับใจเหมือนที่ค้นหาได้จากทางสื่อออนไลน์ และเนื่องจากพื้นที่ที่จัดมีขนาดเล็กอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่ขึ้นมาด้วยระยะทางที่ไกลและลำบาก รู้สึกไม่คุ้มค่ากับการขึ้นมาและอาจมองภาพในทางตรงกันข้ามได้

“...หลายๆ หน่วยงานพยายามจะช่วยกันสร้างแก่นมะกูด คือเมื่อก่อนทางเกษตรเขาจะไปสร้าง แต่ว่ามันยังไม่ยั่งยืน เขาเรียกพื้นที่ 73 ใช่มั้ย ศูนย์ชาวเขา ตรงนั้นทุกปีเราก็จะจัดงาน แต่มันเป็นจุดเล็กๆ เคยโดนนักท่องเที่ยวต่อว่า ว่าไปแล้วมันไม่มีอะไร แต่ว่าภาพที่ออกไปทาง internet ทาง social นี่ เหมือนเดินเข้าไปแล้วมันสวยมาก แต่จริงๆ แล้วทางมันยังดิบๆ อยู่ไม่มีการปรุงแต่งระหว่างทาง อันนี้มันก็เป็นเสน่ห์ของคนที่ชอบเที่ยวป่า ตรงนี้ก็น่าจะเป็นของป่าไม้เหมือนกัน โครงการนี้เกิดขึ้นเพราะเขาไม่ให้ชาวกระเหรี่ยงบุกรุกป่า จึงต้องหางานให้ชาวกระเหรี่ยงทำโดยให้ปลูกสตอเบอรี่ก่อน ...” ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...อย่างที่แก่นมะกรูด อากาศมันได้ แต่เหมือนมันไม่ยั่งยืน ลูกค้าถามหนูบอกได้ ที่นี่ ที่นี่ แต่ตัวเราเองก็เบื่อนะ มันไม่มีอะไรใหม่ๆ ขึ้นมาเลย ไม่มีอะไรน่าสนใจ แต่แก่นมะกรูดคนมาเยอะ หวังเยอะ แต่มันไม่ใช่อย่างภูทับเบิกนะ หนูว่าศักยภาพจังหวัดเราทำได้ อุทัยทำได้ แต่หนูไม่รู้ว่ามันไม่มีการศึกษาก่อนรึเปล่า หรือไม่มีการวางแผน อย่างเราไปเที่ยวเชียงราย ทำไมเขามีดอกไม่สวยๆ วางได้เป็นอาทิตย์ คือ ทำแค่ 7 วัน คนมาเป็นแสน และไม่มีใครสนใจหรอกว่าวันแรกกับวันที่ 7 เป็นดอกเดียวกัน แต่ว่าการวางแผนเราอาจไม่ดีในส่วนนี้ เช่นดอกไม้งานพระราชทานปริญญาบัตร เราทำให้สวย แล้วก็มีมาเปลี่ยน มาวางใหม่ อย่างแก่นมะกรูด คนมา มาดูสตอเบอรี่ เห็นก็รื๊ดแล้ว..." ***(ชนัญพร ทวีกิจเจริญลาภ ผู้ช่วยผู้จัดการโรงแรมอุทัย Lake Resort)***

5.1.4.8 ระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมือง

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมืองที่จังหวัดอุทัยธานี พบว่า จังหวัดอุทัยธานีมีระบบการจัดการที่สร้างความเจริญแบบไม่ปรุงแต่งเพิ่มเติม แต่ยังคงรักษาความเป็นเมืองอุทัยธานีไว้เป็นอัตลักษณ์ของเมือง เช่น ความเงียบสงบ ธรรมชาติ อาหารอุดมสมบูรณ์และราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับจังหวัดที่มีความพร้อมเหมือนกัน

"...เวลาใครก็แล้วแต่มาอุทัยนี่ เราจะไม่มีการสร้างอรรถรสใดๆ จะไม่มีทั้งสิ้น เราให้เขามาเจอแบบนี้ คุณมาอีกวันพรุ่งนี้ก็เจอแบบนี้ คุณมากี่ครั้งไม่มีการปรุงแต่ง คือจะไม่มีการปรุงแต่งว่า ถ้าเกิดเขามา มาวันนี้เราก็ปรุงแต่งให้กับเขา แล้วอีก 3-4 เดือนเขามา มากับครอบครัวของเขา อ้าว...ไม่เห็นเหมือนวันที่เราปรุงแต่งให้เลย ฉะนั้นทุกคนที่มาจะได้เจอธรรมชาติทั้งหมด ไม่ชอบอะไรที่เหมือนมาแล้วโรยหน้าเอาไว้..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...เราวางแผนไว้แบบนั้นอยู่แล้ว คือการพัฒนาเมืองเราเป็นรูปแบบที่เอื้อต่อการพัฒนาการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พอการพัฒนาเมืองเป็นรูปแบบนั้นอยู่แล้ว การที่จะเข้ามา อุปสรรคหรือวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ถึงได้บอกว่าไม่มีปัญหา..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...ที่นี่เขาอยู่ด้วยกันได้ เขารักใคร่สามัคคีกัน ไม่มีปัญหา แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐ เวลาได้รับนโยบายอะไรมา มาทำกับเรา ให้มาดูเราซะก่อน เราเป็นถนนวัฒนธรรมในตัวของเราอยู่แล้ว เพียงแค่เปลี่ยน วัฒนธรรมก็จะอยู่คู่กับเรา ผมก็ว่าเป็นวัฒนธรรมที่ยั่งยืนแล้ว เราแทบไม่ต้องไป

แตะอะไรมันเลย เราเพียงดูแลรักษาให้คงสภาพนี้ ผมก็ว่ามันเป็นวัฒนธรรมที่ยั่งยืนแล้วนะ..."
(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)

5.1.4.9 ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย

ศักยภาพด้านระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง พบว่า เทศบาลเมืองอุทัยธานีมีแผนการจัดการระบบน้ำเสียทั้งบนบกและเรือนแพเป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้น้ำเสียไหลลงสู่แม่น้ำสะแกกรังอันจะส่งผลให้น้ำเน่า เช่น เทศบาลเมืองอุทัยธานีได้แจกถังแซกให้กับชาวเรือนแพและจัดเรือเทศบาลเก็บขยะจากเรือนแพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ปัจจุบันการดูแลเรื่องน้ำเสียลงแม่น้ำสะแกกรังยังอยู่ในระหว่างการประมูลบริษัทรับเหมาต่อเนื่อง เนื่องจากบริษัทที่ดำเนินการเดิมได้ทิ้งงานไป

"...คือน้ำเสียนี่ตอนนี้เราเคยประมูลทำไปแล้ว แล้วก็พอดีผู้รับเหมาทิ้งงานมันก็เลยคาราคาซัง และเนื่องจากตอนนี้งบการก่อสร้างมันเพิ่มขึ้น ผู้รับเหมาเราก็เคยประมูลไปแล้ว 2 ครั้ง แต่ไม่มีผู้มาซื้อแบบ แต่การจัดการเราก็ให้ชาวแพใช้ถังแซก คราวที่แล้วเราก็มีนโยบายซื้อถังแซกแจกเรามีถังแซก มีอะไรที่จะบำบัดพวกนี้มากกว่า เดี๋ยวนี้ส่วนมากเขาจะมีแพแล้วก็มีบ้านบนบกกัน คราวนี้ผู้สูงอายุจะอยู่ในแพเยอะเพราะว่ายังไม่อยากขึ้นบก อย่างขยะนี่เราก็จะไม่เก็บพวกแพ เราเก็บขยะให้ฟรีไม่เก็บค่าขยะ... " ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

สำหรับน้ำเสียทั้งที่เกิดจากชาวเรือนแพและจากท่อน้ำทิ้งไหลลงสู่แม่น้ำสะแกกรังส่งผลต่อแม่น้ำสะแกกรัง *ปลัดจังหวัดปริยวัตร สิงห์เรือง* ได้ยืนยันว่า น้ำเสียทั้งที่เกิดจากชาวบ้านริมเขื่อนแม่น้ำสะแกกรังและชาวเรือนแพไม่ได้กระทบต่อความสะอาดของแม่น้ำ เมื่อเทียบกับน้ำเสียจากโรงงานที่ไหลลงสู่แม่น้ำเหมือนจังหวัดอื่น จึงส่งผลให้แม่น้ำสะแกกรังยังเป็นแม่น้ำที่ใสสะอาด อีกทั้งยังเป็นแม่น้ำที่ไม่นิ่งเพราะน้ำจะไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา อีกประการหนึ่งคือ ปัจจุบันชาวแพส่วนใหญ่ขึ้นไปอาศัยบนบก ส่วนที่มีแพอยู่เป็นแพเลี้ยงปลาในประชังเป็นส่วนมาก ส่วนชาวแพที่ยังอาศัยในแพจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ยอมออกจากแพเพราะติดพื้นที่ที่อยู่มานาน

"...เรื่องนี้ผลกระทบจากแม่น้ำสะแกกรังมันยังน้อย เพราะแม่น้ำสะแกกรังมันไหลไปเจ้าพระยา มันไม่ใช่แม่น้ำที่นิ่ง มันก็เลยยังไม่กระทบเท่าไหร่ พอเราไปพูดปุ๊บ ก็จะต้องมีคนบอกว่า ก็ไม่เห็นมันเน่าเสียนี่ ไม่เห็นกระทบอะไร มันไม่เหมือนวิกฤติจากที่โรงงานปล่อย แบบนั้นออกมาแล้วดำเลย แบบนั้นเขาเห็นชัด ทีนี้พอเราไปถ่ายรูปท่อระบายน้ำที่ลง เราก็ยังโดน เอ้ย! ห้ามเอาลงนะ..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ส่วนมากถ้าเป็นของผมในเขตของผม ถ้าเป็นห้องส้วมอะไรพวกนี้จะอยู่บนบก แต่ของเทศบาลผมไม่ทราบอันนั้นผมไม่ทราบว่าเขายังไง แต่ถ้าเป็นฝั่งของผมนี่ หมู่ 3 หมู่ 1 ติดลุ่มแม่น้ำ มันจะติดหน้าที่ใครหน้าที่มัน พวกส้วมพวกอะไรพวกนี้จะอยู่บนบก คือในหมู่ 3 หมู่ 1 มีแพอยู่จริง แต่จะเป็นแพสำหรับเลี้ยงปลา เขาจะมีบ้านอยู่บนตลิ่งในส่วนที่เป็นเรือนแพนั่นเป็นส่วนรับผิดชอบของเทศบาล แต่ทีนี้เวลาดูปุ๊บก็ว่าเป็นเขตสะแกกรัง เขาอุทัยก็สะแกกรัง นี่ก็สะแกกรังถ้ามองภาพรวม แต่จริงๆ แล้วมันอยู่ของเทศบาล ของสะแกกรังจะเป็นเลียบแม่น้ำแบบคนทำเลี้ยงปลา ของผมก็ไม่ค่อยจะมีปัญหาอะไรมากมาย คล้ายๆ ว่าหน้าท่าใครหน้าท่ามัน..."
(เพลินเพชร หมั่นมาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง)

"...ก็ผมว่าถ้าไขมันจากทั่วๆ ไปที่ก่อเกิดจากแพนี่ เนื่องจากแพมันไม่เยอะ แต่เศษอาหารมันก็มีไขมันอยู่ คือไขมันพวกนี้ที่ถามว่าเรือนแพจะก่อให้เกิดความสกปรกกับแม่น้ำมั้ย ด้วยจำนวนแพที่น้อย ผมว่ามันไม่น่าจะเยอะ ถ้าแม่น้ำนี้เสีย ผมว่ามันไม่ใช่ชาวแพ แต่ถ้าจะให้ชาวแพรณรงค์ช่วยให้แม่น้ำสะอาด ก็มีเรื่องการใช้ถังดักไขมัน การใช้ EM ในถังบำบัดเขาก็คงทำแค่นั้น..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

ส่วนปัญหาน้ำเสียไหลลงสู่แม่น้ำสะแกกรังที่เกิดจากบนบกและคาดว่าจะส่งผลต่อปัญหาน้ำเสียแม่น้ำสะแกกรังในอนาคตคือ ในพื้นที่ด้านวัดพิชัยกับวัดโคร่ง โดยปัญหาเกิดจากจังหวัดอุทัยธานียังสร้างระบบการกำจัดน้ำเสียไม่สมบูรณ์

"...ถ้าพูดถึงการรักษาน้ำ ถ้าให้ปริมาณไขมันที่ลงไปในน้ำ ผมว่าบนบกทำลายน้ำมากกว่า คือว่าตอนนี้ระบบกำจัดน้ำเสียของเทศบาลมันยังไม่สมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ คือพวกบ้านที่อยู่ริมน้ำ คืออุทัยยังสร้างระบบกำจัดน้ำไม่เสร็จ คือตอนนี้มันก็มีบางส่วนที่มันแก้ปัญหาไม่ได้ มันก็ลงแม่น้ำ มี 2 จุด จุดวัดพิชัยกับวัดโคร่ง มันมีจุดที่น้ำลง เพราะว่าเทศบาลเขาก็แก้ไม่ได้เหมือนกัน คือถ้าไม่ปล่อยจุดนี้ พอฝนตกหนักๆ ทั่วเมือง น้ำท่วมทั่วเมืองเพราะว่าเมื่อก่อนไม่มีเขื่อน น้ำจากฝนตกก็ไหลลงแม่น้ำโดยตรง ทีนี้พอมีเขื่อน เวลาฝนตกน้ำมันก็มาเจอเขื่อน แล้วก็น้ำฝนทั้งหมดมันก็ไปลงท่อระบายน้ำ ที่น้ำกิน น้ำใช้น้ำฝนทั้งหมด ท่อมันก็ลงท่อเดียว มันก็ระบายไม่ทัน ก็เลยต้องเจาะลง 2 อัน แต่ถ้าจะพูดถึงการอนุรักษ์ของแม่น้ำว่าถ้าจะรักษาแม่น้ำ อาจจะรณรงค์ให้ชาวแพใช้ถังดักไขมัน แล้วก็ล้างลงถังไขมัน แบบนั้นผมว่าน่าจะดี เวลาขับถ่ายก็มีส้วมเขามีถังกักอยู่ ถังกักกากที่เขาทำไว้ที่ส้วมจะมีถังกักกากอยู่ แต่ถ้าน้ำส่วนเกินก็มีลงแม่น้ำเหมือนกัน..."
(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)

5.1.4.10 ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า จังหวัดอุทัยธานีมีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายที่เห็นเด่นชัดคือ การจัดการการค้าขายในถนนคนเดินตรอกโรงยา คณะกรรมการถนนคนเดินฯ จะจัดระเบียบให้พ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาค้าขายต้องเป็นคนในจังหวัดอุทัยธานีเท่านั้น เพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแล นอกจากนี้ผู้ค้ารายใดที่ขายของหมดก่อนเวลาถนนจะปิด จะต้องไม่เก็บแผงก่อนแต่จะต้องตั้งแผงไว้รอจนกว่าถนนจะปิดเวลา 20.00 น.

สำหรับระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายให้กับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น เช่น ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีจะไม่อนุญาตให้เรือหางยาวหรือเรือที่ก่อให้เกิดเสียงวิ่งผ่านแม่น้ำสะแกกรัง โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในเขตควบคุมของเทศบาลเมือง ดังนั้นลุ่มแม่น้ำสะแกกรังนอกจากจะเป็นแม่น้ำที่ใสสะอาดแล้วยังปลอดจากเสียงรบกวนอีกด้วย

ส่วนสถานที่อื่นทั้งในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมือง ทางจังหวัดจะขอไม่ให้มีสถานบันเทิงยามราตรี เช่น คาราโอเกะ ร้านอาหารที่ขายเครื่องดื่มมึนเมา หรือร้านขายเครื่องดื่มมึนเมา เพราะนอกจากจะทำให้เมืองอุทัยธานีเกิดความวุ่นวายและก่อให้เกิดอาชญากรรมแล้ว ยังทำให้ขาดอัตลักษณ์ของเมืองอุทัยธานีคือ ธรรมชาติและความเงียบสงบอีกด้วย นักท่องเที่ยวที่มาพักที่บ้านสะแกกรังรีสอร์ทเป็นประจำเล่าว่า เลือกมาที่อุทัยธานีเพราะที่นี่เงียบสงบ มีความเป็นธรรมชาติ เป็นจังหวัดที่เงียบ สองทุ่มร้านค้าปิดเกือบหมดแล้ว ถนนเงียบไม่มีรถวิ่ง

“.... ที่นี่ไม่มีโจร ขโมยคะ เพราะเรารู้จักกันดีว่าใครเป็นใคร วันก่อนมีวิ่งเบาเข้ามาในตลาดฉกกระเป๋าแม่ค้าไป เรากับทีมงานไปดูและรู้ว่าคนนั้นหน้าแบบไหน เขารู้จักกันตามไปถึงบ้านก็เอามาคืน เขาบอกว่าร้อนเงิน นอกนั้นไม่เคยมีคดีอาชญากรรมคะ ที่นี่ตำรวจอยู่สบาย....” ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

“...คนอุทัย พ่อค้า แม่ค้าไม่เอาเปรียบ ไม่ค้ากำไร เคยขายเท่าไหร่ก็เท่านั้น เวลามีงานใหญ่ๆ หรืออะไร คนล้วงกระเป๋า อะไรจะไม่มี ไม่มีเลย สส. ชุดก่อนๆ โน้น เขาก็ดูแล ไม่มีประวิติเลยล่ะ เดี๋ยวนี้ถ้างานเขาจัด ถ้ามีขโมย เขาขู่ไว้ ถ้ามีเวลามีงาน เขาจะจัดการ...” ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท)***

อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายและควบคุมได้ ทำให้เมืองอุทัยธานีเป็นเมืองน่าอยู่ ปลอดอาชญากรรม แต่ก็ยังพบปัญหาที่ไม่สามารถควบคุมได้คือ สุนัข

จรจัด ตามสถานที่ท่องเที่ยว สุนัขตามถนนออกลูกหลานมาและอยู่รอดได้เพราะที่อุทัยธานียังมีคนใจบุญให้อาหาร ทำให้สุนัขอยู่รอดและสร้างผลผลิตออกมาไม่จำกัดจำนวน นับว่าเป็นปัญหาสำหรับนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานเพราะสุนัขวิ่งไล่กัด

"...เรื่องหมา พระก็จัดการหมาไม่ได้ ผมก็จัดการหมาไม่ได้ คือมันมาเองมาคลอดลูกอยู่ตรงนี้ เราก็ยังจัดการมันไม่ได้ ข้างหน้านี่ทำอะไรไม่ได้เลยเพราะมันจะมีแต่คนอื่นมาให้อาหารอยู่ มันก็มีตัวข้างในคุมตัวข้างนอก ไล่กันอยู่ ธรรมชาติของมันแต่เราไล่มันออกไปไม่รู้จะไล่ยังไง..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

5.1.4.11 มีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิมของจังหวัดอุทัยธานีพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้หาแนวทางร่วมกันเพื่อสร้างงานให้กับคนในพื้นที่แบบไม่ทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่คนพื้นที่มีความถนัดและมีประสบการณ์ เช่น การเลี้ยงปลาในกระชัง เรือนำเที่ยว ทอผ้า แม้ว่าปัจจุบันอาชีพเดิมจะเปลี่ยนวิธีการไปบ้าง แต่ก็ยังคงไว้เป็นอัตลักษณ์ด้านอาชีพของจังหวัดอุทัยธานี ที่เห็นได้ชัดคือ การเลี้ยงปลาในกระชัง จากเดิมไม่ต้องซื้อพันธุ์ปลาและมีการเลี้ยงเฉพาะในเรือนไม่ออกนอกเรือนเหมือนปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความต้องการเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้แต่ก็ทำให้เพิ่มต้นทุนการผลิตและเพิ่มหนี้สินให้กับกลุ่มเกษตรกรอีกด้วย

"...แต่เรามีเรือเล็กนะคะ เราประชุมกันตอนที่จะทำแผน เขาบอกว่าเขามีเรือเล็กสำรองหลายสิบลำ จากชาวแพที่จะรองรับนักท่องเที่ยว เราก็คิดว่าที่เราทำงานตรงนี้ เราก็สร้างงาน สร้างเงินให้กับชาวแพด้วย ประเด็นที่พูดนี่มันเป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวพูดกันเยอะ ว่าต้องมาเป็นหมู่คณะถึงจะล่องเรือได้ ถ้าจะมาไหว้วัดโบสถ์ก็ต้องขับรถอ้อม เราก็คิดกันใหม่ว่า ถ้ามาจอดรถฝั่งนี้แล้วข้ามสะพานไปก็จะมีท่าน้ำที่จะลงเรือ ให้เรือรับจ้างที่ชาวแพ ก็รับจ้างไป..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...แต่เรื่องปลากระชังก็ยังมีให้เลี้ยงพอดูเป็นเสน่ห์อยู่ ก็คือใต้ท้องแพยังมีปลาแต่ลักษณะกระชังจะไม่เหมือนเก่า สมัยก่อนใต้ถุนบ้านเราจะเลี้ยงสัตว์คือเลี้ยงปลาในกระชังรอบใต้ถุนบ้าน แล้วเศษผักเศษอะไรก็เอาลอดลงไปเพื่อเลี้ยงปลา แต่พอรุ่นใหม่มีการเข้ามาส่งเสริม ประมงเข้ามาส่งเสริม ราชการเข้ามาทำให้แย่ เอากระชังออกนอกเรือน ก็มีการขยายกระชัง ใครอยากได้เงินเยอะก็ขยายกระชัง ก็เลี้ยงเยอะๆ ทีนี้พอเลี้ยงเยอะๆ ก็ลำบากในการดูแล พอกระชังใหญ่ก็ต้อง

เป็นหนี้เป็นสิน รัฐให้กู้ ก็ซื้อถังพลาสติก ซื้อพันธุ์ปลา โดยปกติชาวเรือนแพช้อนลูกปลาจากริมตลิ่งเพื่อเอามาใส่ในกระชัง เอามาอนุบาลก่อนเพื่อให้มันไม่สามารถลอดตากระชังได้ ก็เอาไปเลี้ยง นี่มันเป็นภูมิปัญญาอยู่แล้ว พอมีระบบทุนเข้ามา ขยายกระชัง ซื้อแม้กระทั่งอาหารก็ซื้อ ก็เลยเป็นหนี้ คือเลี้ยงปลาเพื่อล้างหนี้ไปวันๆ หนึ่ง ปลายาง อันนี้ก็เหลืออยู่เจ้าเดียวก็คือป้าแต๋ว และก็อาชีพปลูกพืชน้ำ เตยหอมนั่นแหละ..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ก็มันเป็นอาชีพเขา เลี้ยงปลากระชัง จับปลา บางส่วนก็ปลูกต้นเตยแต่ส่วนใหญ่ไม่เลี้ยงปลาก็รับจ้างทั่วไป รับจ้างขายของในตลาด อย่างถนนคนเดินไม่มีคนนอก เพราะไม่ให้เข้า ไม่รับคนนอก อย่างคนกรุงเทพบอกจะขอเปิดแผง 1 แผง เราบอกไม่ได้ คือเราไม่รับ เราต้องการส่งเสริมคนอุทัย ให้คนอุทัยที่เขาเป็นคนท้องถิ่น มีรายได้เพิ่ม..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

อย่างไรก็ตามชาวอุทัยธานียังมองอีกว่า การรักษาอาชีพดั้งเดิมและทำงานอยู่ในครอบครัวสามารถสร้างความอบอุ่นให้ครอบครัวได้ไม่ต้องไปผจญกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีนอกบ้าน กล่าวได้ว่าได้ทั้งเงินและได้ทั้งความสุขในครัวเรือน เมื่อพี่น้องอุทัยธานีมีลูกหลานก็จะสอนอาชีพดั้งเดิมให้และปลูกฝังให้รักครอบครัวสร้างความอบอุ่นในครอบครัวด้วยการประกอบอาชีพในครัวเรือน

"...อย่างรุ่นพวกหนูก็คือว่ารุ่นใหม่นะคะ ที่เข้ามาทำแบบจริงจัง หนูว่าดีกว่าเราไปทำงานอยู่ในเมือง แต่เราทำเอง บริหารกันเอง ช่วยกัน ทำเยอะได้เยอะ ก็ถือว่าดีตรงที่เราไม่ต้องไปแข่งขันกับคนใน office นี่ตื่นเช้ามาเราก็ยังได้อยู่กับครอบครัว ทานข้าว เลี้ยงลูก ดูแลพ่อแม่ เพราะส่วนใหญ่แล้วทำงานข้างนอกก็เท่านั้นนะคะ ก็มนุษย์เงินเดือน อย่างเราถ้าไปเข้าราชการเราก็รู้ตัวเราว่าความสามารถสู้ไม่ไหว ถ้าอย่างเอกชนก็เท่านั้น สวัสดิการอะไรถ้าพูดถึงก็เข้าราชการดีกว่า ..." ***(สมใจ สรงน้ำ ผู้ผลิตผ้าทอบ้านไร่)***

"...แต่ว่าที่หนูทำก็เพราะว่า จุดที่หนูอยากทำสุดก็คือ มันเป็นความรู้สึกที่ว่าเราหาความอบอุ่นไม่ได้ ข้างนอกมันหาไม่ได้ เราหาจากในครอบครัวได้ งานเราก็มีให้ทำอยู่ที่บ้าน ครอบครัวพ่อแม่เราก็มีให้อยู่ ดูแลพร้อมหน้าพร้อมตา ที่ทางทำมาหากินเราก็ได้ทำไร่ทำนาต่อ ก็คืออย่างน้อยเราก็หาเงินได้รอบทาง ได้อยู่กับครอบครัว ส่วนใหญ่หนูจะโฟกัสไปที่ครอบครัวมากว่าเพราะว่าให้ความสำคัญกับพ่อกับแม่มากกว่า เพราะว่าท่านก็อยู่กันสองคน แล้วแม่ก็ทำด้านนี้มาเป็น 20 ปีแล้ว แล้วใครจะทำต่อ..." ***(แนน สมฤทัย ผู้ผลิตผ้าทอบ้านไร่)***

สำหรับการรักษาไว้ซึ่งอาชีพดั้งเดิมของคนอุทัยธานีมีจุดอ่อนคือ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ผลิตขึ้นเองในจังหวัดอุทัยธานี ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การจัดงานแสดงสินค้า OTOP ภาคราชการและภาคเอกชนไม่ร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้มาซื้อสินค้าหรือให้กลุ่มทัวร์มาลงพักเที่ยวและซื้อสินค้า ทำให้การจัดงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายและไม่ประสบความสำเร็จ

"...จุดอ่อนคือสินค้า OTOP ไม่ค่อยมีคนมาซื้อ คนในอุทัยแทบไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามี OTOP ถ้า อบจ.รุ่นนี้ที่ดูแล OTOP จบไป ก็กลัวว่า OTOP จะกลายเป็นสุสานเหมือนจังหวัดอื่นๆ ที่เราต่อต้านนี่คือเราไม่อยากให้ประชาชนในเมืองของเราไม่มีงานทำ หมายความว่า จะขายก๋วยเตี๋ยวได้มั้ย ขายกล้วยแขกได้มั้ย หมูยังขายได้มั้ย เพราะถ้ามีโลตัส บิ๊กซี แมคโครมา คนส่วนใหญ่ในบ้านเราก็ต้องไปซื้อของเขา เพราะเขาถูกกว่า ทุกคนก็ไปเข้าเขาหมด คนในพื้นที่ก็จะค่อยๆ ตายไป หายไป บ้านเราก็จะหมดอาชีพ... อย่างของ OTOP เราก็ต้องทำ Marketing เช่น มีการจอยกับบริษัททัวร์ แต่ว่านี่ยังจุดอ่อนอยู่เลยคะ หาคนเริ่มทำไม่ได้ ที่มีตอนนี้ส่วนมากจะไม่ใช่บริษัททัวร์ แต่จะเป็นส่วนท้องถิ่นที่เขามาเที่ยวบ้านเรา ก็จะติดต่อมา" ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ไม้ยืดหลังนี้ เป็นสินค้าภูมิปัญญาเลยนะ ที่ตำบลอุทัยเก่ามีการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนนำร่องมานานมาก นานกว่า 20 ปีแล้วนะ แต่ที่เรามาเห็นคุณค่าคือเขาสอนแล้วไม่มีการเผยแพร่ สอนให้ทำกันในหมู่คนแก่ เรารู้ว่าเป็นภูมิปัญญาของคนไทย เราถามเขา เขาก็ว่าพ่อผมสอนผมมา หน่วยราชการก็มาดูกัน แต่ไม่มีการสนับสนุนอะไร..." ***(คุณณวพร สังข์ทอง ผู้ผลิตและจำหน่ายไม้ยืดหลัง)***

5.1.4.12 ระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การบริหารจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี ไม่มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม สร้างใหม่ ที่ทำให้วิถีธรรมชาติทั้งพื้นที่และบุคคลเปลี่ยนแปลงไป โดยจังหวัดมีนโยบายให้แหล่งท่องเที่ยวคงไว้ตามวิถีอุทัยธานี คือ สงบและธรรมชาติ จัดได้ว่าเป็นศักยภาพหนึ่งของจังหวัดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวในกลุ่มอนุรักษ์ได้มาก เช่น การจัดถนนคนเดินตรอกโรงยาทางจังหวัดได้กำหนดให้มีเฉพาะวันเสาร์เนื่องจากเหมาะสมทั้งทางด้านการตลาด จำนวนนักท่องเที่ยวและการ

บริหารจัดการ หรือการคงสภาพพื้นที่เมือง วัด ไว้โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือตกแต่งพื้นที่ให้ผิดไปจากเดิม โดยจัดทำเพียงเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตามแบบแผนที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น แต่ไม่ได้ทำตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

"...ดิฉันเป็นคนแบบว่า ถ้าเกิดใครจะไปสร้างอะไรนี่จะบอกเลยว่าไม่ได้ ไม่ชอบคือการสร้างร้านค้า เป็นคนแอนตี้มากเลย มันเหมือนกับว่าเปิด 2 วัน เสาร์ อาทิตย์แล้วปิด บดบังทัศนียภาพ คือดิฉันเป็นคนที่เวลาเราไปเที่ยวที่ไหนก็แล้วแต่ ***เราจะต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่ใช่เราไปทำตามใจเขา เขามาเที่ยวเขาต้องรับรู้ความเป็นอยู่วิถีชีวิตตรงนี้*** *ไม่ใช่ว่าเราจะไปเอาใจเขาอยู่ตลอดเวลา โดยที่ว่าเบียดเบียนวัฒนธรรมของเรา มันไม่ใช่..."* ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...แต่ทีนี้นักท่องเที่ยวก็ต้องการความสะดวก ความสะดวกก็ต้องมาด้วยเทคโนโลยี พอเทคโนโลยีปุ๊บมันก็จะติดด้วยเหตุการณ์แบบนี้ ตอนนี้ก็ต้องหานักท่องเที่ยวที่เป็นนักอนุรักษ์ที่อยากมาจริงๆ เข้ามาอุทัยแล้วอย่าคิดนะว่ามันจะสะดวกสบาย ต้องธรรมชาติจริงๆ อันนี้เขาเรียกว่าเป็นแห่งหนึ่งของประเทศไทย ที่ว่าคนเข้ามาแล้วเป็นกลุ่มโดยเฉพาะเลย..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

*"...เราทำแค่วันเดียว นักท่องเที่ยวจะให้เราทำ 2 วัน เราบอกไม่ได้ ถ้าเกิดเราทำ 2 วันแล้วเกิดไม่มีคนหละ ตลาดมันก็อยู่ไม่ได้ นักท่องเที่ยวจะมาวันหยุด เราก็ทำวันเดียว ทำวันศุกร์ก็ไม่ได้ เพราะเขายังไม่มา ทำวันอาทิตย์นักท่องเที่ยวก็กลับแล้ว ก็คือได้วันเสาร์เย็นวันเดียว ถ้าเปิดวันอาทิตย์อีกวัน ก็คือมันก็ไม่มีคน ของ****อุทัยนี่คือทำตามใจเรา ไม่ได้ทำตามใจเขา คือเขามาดูเราในแบบที่เราเป็น****..."*** ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...จริงๆ ที่นี่เรามีวิถีชีวิตอยู่แล้วผมถึงบอกคนที่นี่ว่า เราเป็นอย่างไร ก็ให้เป็นอย่างนั้น และบอกคนที่เข้ามาเที่ยวว่า ขอให้คุณเข้ามา มาที่ถนนคนเดิน มาที่ตลาดนี้ มาดูสิ่งที่เป็น วิถีชีวิตเดิมๆ ของเรา อย่าคิดจะมาเปลี่ยนอะไรเรา หรือจะมาดูในสิ่งที่คุณคาดหวัง ผมไม่ทำให้คุณดูหรอก ถ้าเคยทำขนมหน้าบ้านก็ทำไป ทานข้าวหน้าบ้านก็ทานไป ตรงนั้นแหละที่จะเป็นจุดขายวัฒนธรรมบ้านเรือนที่มันโทรมๆ ทำใหม่ได้ แต่รูปแบบให้คงเดิม ทุกบ้านมีเรื่องเล่าอยู่แล้ว คุณมีรูปบรรพบุรุษ เอามาแขวน คนมากินข้าว บางทีเขาไม่ได้กินข้าวอย่างเดียว แต่ให้มีเรื่องเล่า..." ***(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

5.1.4.13 ระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม ความปลอดภัย

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรมในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า จังหวัดมีระบบการจัดการด้านความปลอดภัยและอาชญากรรมได้ดี ทำให้ในพื้นที่ไม่ค่อยมีคดีอาชญากรรมแต่อย่างใด ประกอบกับพื้นที่ของจังหวัดมีไม่มาก คนในพื้นที่รู้จักกันดี ผู้ใดทำเรื่องที่ไม่ดีก็จะดำเนินคดีได้ อีกเหตุผลหนึ่งคือ อุปนิสัยของคนอุทัยธานีรับสงบจึงไม่มีใครยุ่งเกี่ยวกันเท่าใดนัก

"....คือจริงๆ แล้วอุทัยนี่เรื่องอาชญากรรมต่างๆ มีน้อยมากในเขตเทศบาล เรียกว่าน้อยได้เลยเพราะว่าตอนนี้เราพัฒนาเรื่องหลอดไฟด้วย ไฟฟ้ามีทุกซอกทุกมุมมีความสว่างหมดแล้ว... และก็เมื่อมีผู้สูงอายุอยู่ในแพเราก็จะมีพวกวัดความดัน พวกหมอ พวกสาธารณสุขก็จะไปตรวจให้อยู่ตลอดเวลา... " ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...ไม่มีนะ นี่หนูจอดรถทิ้งไว้ทั้งวัน มอเตอร์ไซค์รถก็ไม่ได้ถอดกุญแจด้วย ไม่มีเลย ไม่มีอะไรเลย อย่างบ้านข้างหน้าเขาก็จ้างหนูเฝ้าบ้าน ของเขาก็เยอะนะ ตอนเช้าหนูก็ไปเปิดบ้านให้เขาก็ไม่เห็นมีอะไรนะ..." ***(จงกล คงคาที ชาวแพลุ่มน้ำสะแกกรัง)***

"...ที่นี่ความปลอดภัยสูงนะ ลักเล็ก ขโมยน้อยจี๊ปล้น เราก็ไม่มีนะ น้อยมากคะ มีแต่คนอื่นมาหลอกคนอุทัยนะ ใครมาอยู่แล้วเราหลงรักนะคะ มาอยู่แล้วมันไม่รีบเร่ง ไม่มีอะไรสบายๆ ยังเป็นสังคมชนบท..." ***(ณวพร สังข์ทอง ชาวแพลุ่มน้ำสะแกกรัง)***

"...เวลามีถนนคนเดิน ป้อมยามจะมีรถดับเพลิงจะมาจอด เผื่อมีอะไรฉุกเฉิน..." ***(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

5.1.4.14 ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านระบบการจัดการอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง พบว่า ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นยังมีรูปแบบการจัดการแบบไม่เป็นทางการ ดำเนินการโดยชาวบ้าน เกษตรกร ชาวแพผู้เลี้ยงปลา และที่เห็นเด่นชัดด้านระบบการจัดการแบบชาวบ้านคือ แพป้าแต๋ว ที่มีระบบการจัดการอาหารท้องถิ่นด้วยตนเองคือ ย่างปลาในแพและบนบกให้นักท่องเที่ยวได้เห็นกรรมวิธีการทำปลาย่าง การอบปลา นอกจากนี้จังหวัดอุทัยธานียังมีการนำปลาแรดมาประกอบอาหารตามร้านอาหารต่างๆ เช่น ร้านอาหารในเกาะเทโพริมแม่น้ำ

เจ้าพระยา ร้านอาหารครัวน้องทรายและแม่น้องทรายโฮมสเตย์ ร้านป้าสำราญ ร้านเจ๊ดาปลาลวก รวมทั้งในตลาดสดและถนนคนเดินตรอกโรงยา

สำหรับปัญหาที่จังหวัดอุทัยธานีขาดระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่น คือ กลุ่มผู้ผลิตไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างจริงจัง ทำให้ไม่สามารถต่อรองกับกลุ่มนายทุนหรือผู้ประกอบการร้านค้าได้ ส่งผลให้เกษตรกร ประมงมีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สินจากการประกอบอาชีพ

"....ผมว่า เราน่าจะมีการรวมกลุ่มคนเลี้ยงปลาแรด มันถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ร้านค้า ถ้าเราเลี้ยงกันมากก็นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์จากปลาแรดนะ จะได้ราคาไม่ตก ละก็นำแพมาเพื่อค้าขายเชื่อมต่อจากแพบ้านแต๋ว ชาวแพจะได้อยู่ได้มีรายได้ด้วย จะทำยังไงให้ชาวแพรวมตัวกันได้ และเขาแก้ปัญหาของพวกเขาเอง พวกเลี้ยงปลาในกระชัง..." ***(ภูมิบุญญ์ แซ่มซ้อย อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี)***

"...มีนักชิมระดับประเทศบอกว่า ปลาในแม่น้ำสะแกกรังอร่อยที่สุดในประเทศไทยและจุดเด่นของอุทัยคือปลาแรด..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ก็จะมีเรื่องเด็ดๆ ของเรา ก็จะมีร้านอาหาร เรื่องอาหารแค่นั้นเอง เกาะเทโพนี่เปรียบเสมือนครัวของจังหวัดอุทัยธานี เหมือนจุดโชว์เลยนะเรื่องครัวนี่ ผมก็ลงข้อมูลนี้ให้เว็บของผม คนที่มาที่นี่ก็ต้องมาทานอาหาร จะรู้แหล่งเลย ที่นี่จะเป็นอาหารปลาจากเจ้าพระยาเลย..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

"...ปลาแรด ขึ้นชื่อที่สุดในจังหวัดอุทัยธานี..." ***(บังอร เปรวอุปถัมภ์ ชาวแพวัดโบสถ์)***

สำหรับอาหารประเภทอื่นนอกจากอาหารปลาที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอุทัยธานี ยังมีอาหารที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านประกอบที่อาชีพมานานจนประสบความสำเร็จด้านรสชาติและมีชื่อเสียงในจังหวัดอุทัยธานี เช่น หมูทุบ ไอศกรีมป้าแจว (ตั้งศรีรัตน์) ป้านึกขนมหวาน น้ำเต้าหู้ไข่จันทร์ ไพพรรณขนมปังสังขยา กล้วยทอดโคนมะขามหน้าวัดพิชัย ข้าวมันไก่โกติ๋ เจ๊โหนกก๋วยเตี๋ยวไก่ตรอกโรงยา ไอศกรีมกะทิสดป้าวิภา ร้านกาแฟบ้านจงรัก ร้านกาแฟบ้านอาม่า กาแฟโบราณป้าทอง

"...ขนมกงโบราณอันนั้นคือของพื้นบ้านอุทัยดั้งเดิมเลย และก็ขนมจีนที่เขาทำเองแบบเส้นสด ขนมพื้นบ้านพวกลอดช่อง อาหารปลากรอบก็คือปลาเนื้ออ่อนมาย่างแห้ง อร่อยมาก รู้สึกจะเป็นที่เดียวประเทศไทยนะคะที่เป็นทำปลาได้อร่อยแบบนี้ และทำได้สวยมาก..." ***(สุภาพรรณ ตันเจริญ เจ้าของบ้านกลางเมืองวิลล่า)***

"...อุทัยอาหารอร่อยนะ อาหารอร่อยมาก พวกปลาเนี่ย เพราะแหล่งน้ำ เราดีปลอดสารพิษ ปลอดสารเคมี เพราะอุทัยมีโรงงานน้อย แหล่งน้ำเรา ธรรมชาติเยอะ..." ***(ณวพร สังข์ทอง ชาวแพสะแกกรัง)***

"...ขนมปังสังขยา ยาลม มีด จะราคาแพง ฝรั่งมาจะไม่เน้นของฝาก เพราะหิ้วไปลำบาก สังขยาจะต้องแนะนำไปซื้อไพพรรณ เพราะเขาไม่ใส่วัตถุกันเสีย มีบะหมี่ฮ่องเต้ แถวตรอกโรงยา..." ***(ชนัญพร ทวีกิจเจริญลาภ ผู้ช่วยผู้จัดการโรงแรมอุทัย Lake Resort)***

5.1.4.15 ระบบการจัดการด้านแสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านระบบการจัดการแสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยว ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังพบว่า จังหวัดมีระบบการจัดการด้านแสงสว่างตามแหล่งท่องเที่ยวได้เพียงพอเฉพาะตรงจุดท่องเที่ยว ส่วนตามเส้นทางที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวกรณีที่ไม่มีบ้านพักอาศัยจะยังมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ซึ่งส่วนใหญ่พื้นที่จะเป็นป่าและต้นไม้ ส่วนสถานที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวหรือรีสอร์ทเจ้าของกิจการจะดำเนินการด้านแสงสว่างเองเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เข้ามาพักอาศัยในรีสอร์ทหรือโฮมสเตย์

สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวที่พบปัญหาแสงสว่างมากที่สุดทั้งที่อยู่ใกล้เขตอำเภอเมืองอุทัยธานี คือ เกาะเทโพ ซึ่งเป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวด้านร้านอาหาร โฮมสเตย์และเส้นทางปั่นจักรยาน บริเวณเกาะเทโพจะมีแสงสว่างเฉพาะพื้นที่ถนนเส้นหลักเท่านั้น ซึ่งถนนเส้นเล็กตัดจากถนนเส้นหลักเข้าไปแล้วจะไม่มีเสาไฟฟ้า ทั้งที่เป็นแหล่งพักอาศัยของคนพื้นที่และมีโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวพักอาศัย จึงนับเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดอุทัยธานีด้วย แต่กลับไม่มีแสงสว่างเพียงพอแต่อย่างใด

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกเส้นทางลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง เช่น เขาสะแกกรัง พระบรมมหาชนก พบมีแสงสว่างเพียงพอเนื่องจากยังอยู่ในพื้นที่ใกล้ตัวเมือง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ไกลจากอำเภอเมือง เช่น แก่นมะกรูด หุบป่าตาด อุทยานถ้ำเขาวง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง บ่อน้ำพุร้อนสมอทอง เป็นต้น พบระบบการจัดการด้านแสงสว่างเช่นเดียวกับพื้นที่ท่องเที่ยวทั่วไปคือ มีแสงสว่างในเส้นทางถนนหลัก ซึ่งบางพื้นที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของ

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค บางพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบแต่ละพื้นที่จะตัดสินใจว่าพื้นที่ใดควรมีแสงสว่าง และพบได้ว่าตามแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงจะมีแสงสว่างเพียงพอ ส่วนพื้นที่ป่าและพื้นที่ที่ที่ไม่มีบ้านพักอาศัยจะไม่มีแสงสว่าง ทั้งนี้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าพบว่า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะติดตั้งเสาไฟฟ้าให้กับพื้นที่ที่มีจำนวนครัวเรือนตามที่การไฟฟ้าฯ กำหนดไว้เท่านั้น

อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่มีแสงสว่างเพียงเล็กน้อยก็จัดได้ว่าเข้ากับวิถีชีวิตของเมือง slow life ตามแนวทางของจังหวัดอุทัยธานี ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอ ทางหน่วยงานท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัดอุทัยธานีกำลังดำเนินการทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

"...ที่นี่เขาเรียกว่าเป็นเมือง slow life ถ้าเป็นทางเข้าวัดโบสถ์ หรือพญาไม้ตอนนี้ได้งบมาแล้วที่จะขยายถนนและมีไฟสองข้างทาง จะมีไฟไปจนถึงริมแม่น้ำเจ้าพระเลย คือจะมีแค่จุดนี้ ส่วนจุดอื่นยังไม่ได้ขอไป ก็จะยังมืดเหมือนเดิม..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...เราคิดกันว่า จะปรับภูมิทัศน์ทางไปวัดโบสถ์ อย่างป่ากล้วยพวกนั้นเราก็จะเอาออกหมด แล้วจะปรับโล่งเป็นที่จอดรถหมด มีไฟโซลาเซลอีกสิบต้น คงจะไม่มืดแล้ว กันยายนนี่ต้องเสร็จหมดตรงนั้น..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ถนนก็ควรขยายครับแล้วก็ไฟฟ้าแสงสว่าง อันนี้คือเมื่อก่อนไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา ทีนี้สาเหตุที่ไม่มีไฟฟ้า เพราะว่าไม่มีบ้าน อย่างถ้าถามการไฟฟ้า มันต้องเป็นนโยบายของ อบต. ถ้าไม่งั้นต้องเป็น อบต. ลงทุน มันก็ไม่มีงบ ก็จะมีรีสอร์ท 2-3 ที่ที่อยู่ในเส้นนี้ที่มีไฟ นอกนั้นก็อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของเรา อย่างเราขยายไปได้บ้าง อย่างของพญาไม้ก็ขยายออก 2 ข้าง หน้ารั้วเรา อันนั้นก็คือในส่วนที่เราทำแต่ผมก็มองว่าควรจะขยายถนน ไฟฟ้า ตรงนี้เป็นส่วนของ อบต. สะแกกรัง..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

5.1.5 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

สิ่งสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายบอกทาง ระบบคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว, ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย, โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์, วัฒนธรรม

ประเพณีที่ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว, คุณค่าอาหารท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นเมือง, นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต ดังนี้

5.1.5.1 ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง

ศักยภาพด้านระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า จังหวัดยังขาดระบบการจัดการด้านสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง แม้ว่างบประมาณในการจัดทำป้ายบอกทางจะส่งมาให้กับจังหวัดแล้วแต่ยังไม่เพียงพอ จะเห็นได้ว่าป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถบอกทางชัดเจนจนถึงแหล่งท่องเที่ยวได้

สำหรับเรื่องการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานีนั้นก็พบว่า ยังไม่เพียงพอ ซึ่งนายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี เล่าว่า อุทัยธานีมีชื่อเสียงเพราะคนภายนอกมาทำประชาสัมพันธ์ให้ แต่คนภายในจังหวัดไม่ได้ทำประชาสัมพันธ์ให้กับจังหวัดตนเองเท่าใดนัก

“...เรื่องการประชาสัมพันธ์เราพูดในวงระดับจังหวัดบ่อยมาก อย่างปีนี้ก็ได้งบ 60 มา ก็ได้ให้ทางโยธาไปว่าจะทำจุดป้ายประชาสัมพันธ์ว่าอะไรอยู่ตรงไหน เขามีในแผนแล้ว แต่อย่างที่ท่านพูดว่าของเราน้อยมั้ย ก็คือน้อยมาก แต่ถ้าเราไปจังหวัดอื่นๆ เช่น พิษณุโลก วัดนางพญาอยู่ตรงไหน เขาจะมีป้ายบอกตลอดทางเลย แต่ของเรานี่หายไปเลย เราก็ยอมรับตรงนี้อย่างถ้าเข้ามาในอุทัยนี่จะไปทางไหนก็จะมีป้ายแค่ป้ายสองป้ายเท่านั้นเอง...” ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

“...แต่ของสมาคมเราเสนอไปในภาคเอกชน ก็จะมีการประชาสัมพันธ์ใน social เท่านั้นเอง แต่ว่างบประมาณของเราๆ ไม่มี แต่เราได้เสนอไปทางจังหวัด ซึ่งปีนี้ก็น่าจะเห็นเป็นรูปธรรมแล้วเรื่องการประชาสัมพันธ์เรื่องป้ายและก็การประชาสัมพันธ์ของจังหวัดเรา เรื่องการบอกนักท่องเที่ยวว่ามีที่ไหนเพิ่ม เราเคยเสนอไปยังประชาสัมพันธ์จังหวัดแล้ว ว่ามีที่ไหนบ้าง ท่านก็เหมือนกับแบบว่าออกสื่อสถานีวิทยุ แต่ว่าถ้าพูดถึงออกทีวีปีสองปีที่ผ่านมานี่อุทัยดังมาก ที่ทราบนี่เนื่องจากเพื่อนๆ ที่ต่างจังหวัดหรือว่าเครือข่ายของเราจะบอกว่าอุทัยของเราออกทีวีเยอะมาก เพราะว่ารายการต่างๆ เขามากันเอง เราเป็นจังหวัดที่เพิ่งเริ่ม เริ่มประกาศว่าเป็นเมืองท่องเที่ยว...” ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ป้ายบอกทางไม่ชัดเจน ไม่ถูก วนไปมา ถ้ามาที่โฮมสเตย์ดิฉันมาไม่ถูก ขนาดติดถนนคนเดินต้องขี่จักรยานไปรับ อยากให้ปรับปรุงตรงนี้ค่ะ..." ***(ปัทมา สุขสันต์ เจ้าของโซล่าเซลล์โฮมสเตย์)***

5.1.5.2 การบริหารจัดการระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า จังหวัดอุทัยธานีกำลังพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น ระบบคมนาคมจึงอยู่ในระหว่างการปรับ สร้าง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนที่รองรับการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวชมภูมิทัศน์ของจังหวัด อย่างไรก็ตามทั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรังและนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี ได้ของบประมาณในการจัดสร้างถนนหรือซ่อมแซม เพื่อเปิดบ้านให้สมบูรณ์รองรับการเป็นเมืองท่องเที่ยว

*"...ถ้าถามจริงๆ แล้วผมว่าครบวงจรไม่ว่าจะเป็น วัด โรงเรียน ถนนหนทาง ที่เห็นอยู่ตอนนี้เริ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวในการขี่ปั่นจักรยานเยอะมาก ในเขตสะแกกรังนี่เยอะมากแล้ว ภูมิทัศน์ก็สวย งบประมาณผมก็ผลักดัน ถ้าท่านลงไปดูนะถนนหนทางผมมีการก่อสร้างเต็มไปหมด เพราะว่ารองรับการปั่นจักรยานและก็รีสอร์ท เพราะว่า OTOP ก็เขตผม โรงแรมชายแม่น้ำมาทางรีสอร์ท ชาวบ้านที่ทำผลิตภัณฑ์ในการย่างปลาก็เขตผมทั้งนั้น ก็คือสามารถขี่ซื้อของได้ เราก็เลยผลักดันทางนี้..."****(เพลินเพชร หมั่นมาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง)***

"...ตอนนี้เทศบาลก็กำลังพัฒนาเมืองขึ้นไปเรื่อยๆ แต่ก็คงวัฒนธรรมเก่าๆ ไว้ ก็พยายามทำถนนหนทางตามซอกตามซอย เพราะว่าทุกอย่างมันอยู่ที่การสัญจร คนเราพอไปไหนในที่ที่ลำบากก็ไม่ค่อยอยากจะไป อย่างเกาะเทโพ จริงๆ แล้วพัฒนาได้เยอะ เกาะเทโพเป็นเกาะที่มีลูกเล่นได้ดีมากเลย เชิงวัฒนธรรมนี่น่าจะสนใจทางเกาะเทโพนะ เพราะว่าเส้นทางจักรยานก็ต้องผ่านเกาะเทโพ เพื่อจะไปดูต้นหญ้า เกาะเทโพเป็นสิ่งอะไรที่แบบว่า มีตัวเล่นได้เยอะมากสำหรับการท่องเที่ยว แล้วโฮมสเตย์ถ้าหากว่ามีใครออกมาช่วยเขาหน่อย ในการโปรโมท ในการจัดระบบความรู้ให้กับชาวบ้าน..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

สำหรับข้อได้เปรียบเชิงพื้นที่ของจังหวัดอุทัยธานีคือ ติดลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง และกระแสการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติมีมากขึ้น การพัฒนาเมืองอุทัยธานีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้พัฒนาผ่านมาปีที่ 7 แล้ว แต่เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ สร้างความเจริญแต่ไม่ให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเลือนหายไป

"...ตอนนี้เรากำลังพัฒนาถนนหนทางเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะว่าของเราเพิ่งจะเริ่มพัฒนาได้ 6-7 ปี เพราะเพิ่งเริ่มกระเตื้องขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นทางเข้าพวกรีสอร์ท เพราะว่าเมื่อก่อนมันจะเป็นป่าไผ่เยอะ เกษตรเยอะ เพิ่งจะมีช่วง 6-7 ปีหลัง ที่เริ่มมีพวกรีสอร์ท พูดง่ายๆ ก็คือ แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาเยอะขึ้นๆ ก็คือเริ่มมีการเปลี่ยนจากรูปแบบเกษตร เช่น ชาวนา ก็ให้หันมาอนุรักษ์พวกต้นไม้และก็เริ่มมีประชากรเข้ามา ก็ให้เป็นแหล่งชุมชนท่องเที่ยวด้วย ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย ของเรามันดีอย่าง มันอยู่ลุ่มแม่น้ำด้วย ติดลุ่มแม่น้ำมันก็ได้เปรียบหน่อย ..." ***(เพลินเพชร หมั่นมาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง)***

"...ก็ยังไม่เห็นมีอุบัติเหตุอะไรนะครับ เขาแบ่งเลนไว้ชัดเจนครับ แต่ผมว่าหลักแดงที่ฝังไว้นั่น ผมว่ามันไม่ปลอดภัย ถ้าไม่มีผมว่าจะปลอดภัยกว่า ส่วนมากรถชนหลุดไปเยอะแล้วครับ ผมว่าไม่ติดจะดีกว่า คนจะพะวง ขับไปก็จะพะวงไป เมื่อก่อนมันมีแค่เส้นริม ไหล่ทางเดิมเป็นเส้นมอเตอร์ไซค์ อันนี้เพิ่งออกมาอีก 2 เมตร เป็นเส้นทางจักรยาน แต่ว่ามันก็ไม่เหมาะนะ พูดถึงว่าหลักนี่มันก็ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ โดยเฉพาะมอเตอร์ไซค์ ถ้าไปเฉี่ยวหรืออะไร มันก็ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์ โฮมสเตย์)***

ทั้งนี้การพัฒนาด้านระบบคมนาคมในจังหวัดแบบค่อยเป็นค่อยไป ส่งผลให้สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีการคมนาคมที่ไม่เอื้อต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ติดอันดับและอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม การคมนาคมก็ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งนั้นได้

"...การคมนาคมและแหล่งท่องเที่ยวของเรายังไม่โปรโมท บางทีรองรับนักท่องเที่ยวไม่ค่อยได้ อาจจะเป็นจุดบอดของเราด้วย ***และพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกันพอสมควร..." (ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ถนนหนทางบางที่อาจจะยังไม่ดีที่ไปทางแหล่งท่องเที่ยวไกลๆ ทางมันเปลี่ยว ยังมีลูกรังอยู่นะ อย่างไปบ้านไรนะ ควรจะต้องมีการปรับปรุง..." ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท)***

*"...การจัดการถนนนะคะ เขาก็ทำนะคะ เขามีเลนจักรยาน แต่เขาก็ยังมาทำถนนอีก มีบดถนนตรงกลางอยู่อีก ลองสังเกตซิคะ จะมีเกร็ดตรงกลางถนน หนูมาทำงานทุกวันก็ไม่รู้

ว่าทำไม่มันยังมีเกร็ดอะไรอยู่...” ***(ชนัญพร ทวีกิจเจริญลาภ ผู้ช่วยผู้จัดการโรงแรมอุทัย Lake Resort)***

“...ผมทำร้านอาหารที่ครัวน้องทรายที่เกาะเทโพ ตอนนี้เราอยู่ในระหว่างการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว เปรียบเสมือนห้องครัวของที่นี่ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าเราไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มาจากวัดท่าซุงที่เป็นรถบัสขนาดใหญ่ คนจำนวนมากได้ เราไม่มีร้านที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้เพราะมีแค่สองร้านที่จะรับนักท่องเที่ยวได้ 4-5 บัส ที่ผมจะพูดคือ ถนนทางเข้าเกาะเทโพมันคับแคบเวลารถบัสมาหลายคันมันแคบ รถบัสจะลงมันต่ำมาก ผมพยายามแล้วเห็นว่าหน่วยงานราชการมาวัดหลายครั้งแล้วไม่เห็นทำซักที รถบัสเข้าไม่ได้ ผมเจอปัญหาหน้าฝนปีที่แล้ว ผมมีทัวร์จองล่วงหน้าสองเดือนแต่รถบัสลงไม่ได้...” ***(สุวัฒน์ มณีอินทร์ เจ้าของร้านครัวน้องทราย)***

แต่สำหรับในช่วงเทศกาลหรือในช่วงที่จังหวัดอุทัยธานีมีการจัดงานประจำจังหวัด เช่น เทศกาลตักบาตรเทโว เทศกาลไม้เมืองหนาวแก่นมะกรูด ทางเทศบาลเมืองจะจัดรถบริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีทั้งรถขนาดเล็กและรถสามล้อ ทั้งนี้ด้วยลักษณะเชิงพื้นที่ด้านถนนของเมืองอุทัยธานีมีลักษณะแคบ รถบัสขนาดใหญ่ไม่สะดวกในการสัญจร จึงต้องจัดรถบริการนักท่องเที่ยวเพื่อเข้าไปในงาน

*“...มีแต่ตอนช่วงที่เป็นเทศกาล เช่น ช่วงเทศกาลตักบาตรเทโว เทศบาลก็จะมีจุดจัดรถเลย ฟรีหมดเลย พอมาถึงก็สามารถนั่งรถสองแถวฟรีแล้วก็ไปตักบาตรทางน้ำ เขาก็จะมีรถให้บริการ 30 กว่าคัน แต่เป็นช่วงฤดูกาล แล้วก็ช่วงฤดูหนาวที่แก่นมะกรูด แต่ช่วงธรรมดานี่เมืองเราจะเงียบมาก แต่ก็อย่างว่าเขาอาจจะเข็ดก็ได้ว่า มาแล้วเอากระเป๋ามาก็ยังไม่รู้จะไปไหนเลย สามล้อเครื่องก็มีนะคะ แต่ว่าเขาอยู่ตรงแถวๆ ตลาด คือที่นี่เขาจะมีแต่รถรับจ้างเฉยๆ ไม่มีรถเช่า ที่เขียนมารับจ้างก็น่าจะเป็นแค่รถปิกอัพแบบขนส่ง ไม่เกี่ยวอะไรกับนักท่องเที่ยว แต่ถ้าเป็นจังหวัดอื่นเขาก็อาจจะมีรถนั่งตั้งแต่สี่ถึงห้าคนไปจนถึงเจ็ดคนเลย จังหวัดของเราเป็นจังหวัดที่มีผังเมืองการคมนาคมในตัวจังหวัดที่คับแคบมาก รถใหญ่ๆ ไม่สามารถจอดได้ พอจอดก็ต้องปล่อยให้นักท่องเที่ยวเดินตามยถากรรม คนมาเยอะก็รองรับอะไรไม่ได้...”****(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

นอกจากนี้ชาวบ้านที่พักอาศัยในพื้นที่อำเภอเมืองอุทัยธานียอมรับว่า ระบบการจัดการการคมนาคมในจังหวัดอุทัยธานีไม่สะดวกในการสัญจรไปมา แม้กระทั่งในเขตอำเภอเมือง โดยให้เหตุผลว่า ปัจจุบันประชาชนหันมาใช้รถส่วนตัวทำให้ผู้ประกอบการรถโดยสารประสบผล

ขาดทุนและเลิกกิจการไป ส่วนรถโดยสารขนาดเล็กเท่านั้นที่ยังอยู่รอด แต่ก็มีให้บริการเฉพาะในชั่วโมงเร่งด่วนและมีจำนวนน้อยมาก เช่น รถสามล้อเครื่องยนต์ รถสองแถวและรถมอเตอร์ไซด์

"...ก็คือต้องสามล้อ มอเตอร์ไซค์ รถสองแถวก็น้อย นานๆ จะออกซักคัน คือตอนนี้รถส่วนตัวมันเยอะ เมื่อก่อนหนูอยู่รถทัวร์ กรุงเทพ-อุทัย 20 ปี อยู่ตั้งแต่ปี 34-54 ฝรั่งเขาขาดทุน ตอนหลังก็เลยกลายเป็นรถตู้ รถส่วนตัวเยอะ แต่ถ้ามาในเมืองก็ต้องสามล้อ มอเตอร์ไซค์รับจ้างถนนหนทางก็ดีนะคะ มันก็เชื่อมถึงกัน ก็เอื้อประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว... " ***(พิทยา ชำนิวิทย์กรรม แม่ค้าถนนคนเดิน)***

แม้กระทั่งที่จอดรถกรณีที่นักท่องเที่ยวมาเดินเที่ยวที่ถนนคนเดินตรอกโรงยา นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่สามารถหาที่จอดรถได้ ต้องจอดริมถนนซึ่งถนนคับแคบ อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบคมนาคมจะไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว แต่สำหรับคนในพื้นที่อย่าง *ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี* ให้ความเห็นว่า คนในพื้นที่ยังมองว่าได้รับความสะดวกอยู่

"...อันนี้ดีนะคะอย่างที่ท่านทำวิจัยก็เหมือนทำวิจัยเบ็ดเสร็จมาให้เราเลย เราเองตั้งแต่หัวจรดเท้าเราก็มองตัวเองไม่ออกเลย เราก็คิดว่าเราดีแล้ว แต่วันนี้เขียนคิ้วไม่เท่ากัน ทาปากไม่สวย เหมือนท่านมองมาในอุทัยแล้วบอกว่าอุทัยมีจุดบกพร่องอย่างไรให้เราได้แก้ไข ซึ่งเราเองมองไม่เห็นนะคะ เราก็จะได้เสนอกับทางผู้ใหญ่ไป ตอนนี้ก็มีเขาจ้างทำวิจัยแผน 4 ปี ทางจังหวัดเขาเป็นคนทำ ก็ไม่ทราบว่าวิจัยตรงนั้นจะมีมุมมองแบบนี้รึเปล่า ซึ่งมุมมองที่ท่านมองเรามานี่ เราไม่เห็นตัวเราเอง ก็ทำให้เราได้เห็นตัวเราเอง อย่างเรื่องพื้นที่จอดรถ เราเป็นคนในพื้นที่เราก็รู้สึกว่าเราจอดได้ เราไม่ได้เดือดร้อนอะไร แต่สำหรับนักท่องเที่ยวแล้วอาจไม่สะดวก แต่ก็เคยได้ยินนักท่องเที่ยวก็บ่นว่าไม่มีรถ เดินไกลอะไรแบบนี้ ซึ่งทางจังหวัดก็เปลี่ยนผู้บริหารบ่อยมาก คนนี้กำลังทำงานร่วมกันดีๆ ก็ไปอีกแล้ว เราก็ต้องมาเริ่มใหม่" ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

ด้านนายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี ได้เสนอให้มีการรวมกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีรถยนต์เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว โดยมีสมาคมเป็นผู้ควบคุมราคาและกฎข้อบังคับ แต่เรื่องนี้ก็ยังอยู่ในระหว่างการเจรจาร่วมหารือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหาระบบคมนาคมการให้บริการรถโดยสารแก่นักท่องเที่ยว

"...ก็สิ่งเหล่านี้เราก็จะเอาไปพูดคุยกัน อย่างน้อยสมาคมเราก็จะเริ่มดำเนินการ เริ่มสมัครสมาชิกก่อน บ้านใครมีรถพร้อมที่จะให้เช่าบ้าง ก็ขอเบอร์โทรศัพท์มาแล้วก็มา

ขึ้นลิสต์ที่สมาคม แล้วก็ยังเป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ด้วย แต่ก็ต้องเข้าควบคุมนะ ไม่งั้นราคามันก็จะ over ไป ระยะทางเท่าไหร่ ราคาเท่าไหร่ ก็ให้เขาบอกนักท่องเที่ยวไปเลย..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

5.1.5.3 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านขายของที่ระลึก ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหารและอื่นๆ ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง พบว่า ร้านขายของที่ระลึก เช่น ผ้าทอ จะพบได้ในเขตอำเภอเมือง ได้แก่ ร้านครูอ๊อฟผ้าไทย ส่วนนอกเขตอำเภอเมือง เช่น ศูนย์ทอผ้าบ้านไร่ ร้านสลวยผ้าทอลาวครั่ง ลาวเวียง กลุ่มผ้าทอลายโบราณบ้านโคกหม้อ กลุ่มผ้าทอโบราณบ้านผาทั่งนอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถหาซื้อผ้าทอเป็นของฝากได้ตามงานเทศกาลที่จังหวัดจัดขึ้น เช่น งานเทศบาลท้องถิ่น หรือ ถนนคนเดินตรอกโรงยา ซึ่งถนนคนเดินตรอกโรงยานักท่องเที่ยวสามารถหาซื้อของที่ระลึกได้หลายประเภททั้งที่เป็นอาหารและผลิตภัณฑ์ เช่น เสื้อยืดคอกลมสัญลักษณ์ของคนอุทัยธานี

ส่วนของที่ระลึกอื่นๆ เช่น ของฝากจากร้านแม่ป่วยลั้ง ถนนมหาราช อำเภอเมือง มีทั้งของฝากประเภทอาหารได้แก่ ขนมปังสังขยา ยำเม็ดมะม่วงกุ้งเสียบ น้ำพริกกากหมูเป็นต้น หรือของฝากประเภทผลิตภัณฑ์ เช่น กระเป๋าหวายที่สานด้วยมือจากกลุ่มแม่บ้านอุทัยธานีเป็นต้น

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ห้องน้ำ ตู้เอทีเอ็ม พบได้ตามสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไป ส่วนร้านอาหารประเภทปลาน้ำจืดของดีประจำจังหวัดอุทัยธานีจะพบในเขตอำเภอเมือง ริมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณเกาะเทโพ ได้แก่ ร้านอาหารครัวน้องทราย ร้านป้าสำราญเป็นต้น

5.1.5.4 ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย

ศักยภาพด้านสาธารณสุข สุขอนามัยลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมีความสะอาด มีถึงสำหรับทิ้งขยะแต่ไม่มีถังแยกขยะ ซึ่งถ้าอยู่ในเขตเทศบาลเจ้าหน้าที่ของเทศบาล รถเก็บขยะ จะดูแลรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี และจะมีวัน cleaning day คือนำรถน้ำของเทศบาลมาล้างและขัดในเขตเทศบาลเมือง ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอื่นก็มีการจัดเก็บขยะและมีถังขยะเพื่อรองรับขยะเป็นอย่างดี เช่น ที่แก่นมะกรูด หุบป่าตาด อุทยานถ้ำเขาวง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง น้ำพุร้อนสมอทอง เป็นต้น กล่าวได้ว่าระบบสาธารณสุขสุขอนามัยในพื้นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีอยู่ในระดับดี

" ....ตอนนี้ทุกวันเราก็ไปเล่นเรื่องถนน ความสะอาด คือเทศบาลตอนนี้ ใครเข้ามาก็ต้องประทับใจเรื่องความสะอาด..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ หนูไม่ค่อยได้ไปดูคะพี่ แต่อย่างตลาดนี่ก็สะอาดนะ เพราะว่าตอนเช้าเขาก็จะเก็บล้าง พอซัก 3 โมงก็จะมีเจ้าหน้าที่มาล้าง นายกมนัญญาเขาก็จะให้เจ้าหน้าที่มาล้าง..." ***(พิทยา ชำนิวิทย์กรรม แม่ค้าถนนคนเดิน)***

5.1.5.5 โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ รองรับแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ สำหรับจังหวัดอุทัยธานี พบว่า มีโรงแรม รีสอร์ท ที่พัก โฮมสเตย์ รองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่มากเท่าใดนัก หากเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และในช่วงที่วัดท่าซุงจัดงาน โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท จะเต็มทุกแห่ง ยกเว้นแต่โฮมสเตย์บางแห่งที่นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจหรือดูแล้วไม่เป็นส่วนตัวก็จะไม่มีแขกเข้าพัก ตัวอย่างที่พักในเขตอำเภอเมืองอุทัยธานี เช่น อุทัยรีเวอร์เลครีสอร์ท ไอยราเลคโฮเตลแอนด์รีสอร์ท โซล่าเซลล์โฮมสเตย์ พญาไม้รีสอร์ท บ้านอิงน้ำรีสอร์ท บ้านสะแกกรังรีสอร์ท พอใจรีสอร์ท จ่าพงษ์โฮมสเตย์ บ้านน้องทรายโฮมสเตย์ เป็นต้น

จากสภาวะการชลอตัวทางเศรษฐกิจในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาส่งผลให้กิจการที่พัก โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ในจังหวัดอุทัยธานีเริ่มบีบตัว กิจการต้องลดต้นทุนในการดำเนินการทุกประเภทเพื่อความอยู่รอด เฉพาะกิจการที่มีสายป่านยาวเท่านั้นก็จะดำเนินต่อไปได้ แม้ว่ารายได้จะไม่เพียงพอหรือเท่ากับรายจ่ายก็ตาม หรือต้องพึ่งสื่อออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์แต่ลูกค้าก็ยังไม่มากพอ

"...ถ้าดูจากเศรษฐกิจแล้วยากคะ ปีนี้พอเราเริ่ม high ตอนนี้จะนับว่าน้อยอะไรที่ต้องจัดซื้อก็ซื้อ อะไรไม่จำเป็นก็ hold ไปก่อน แต่ว่ามีแขกไหม มีคะ แต่มันเบาไป อะไรที่จัดหา คืออะไรที่เกี่ยวกับแขกนะคะ เช่นผ้าห่มไม่พอ บางไป กระปุกในห้องแตกไปหลายใบมากแล้วก็ต้องซื้อมาใหม่ แต่อะไรที่เกี่ยวกับการก่อสร้างก็อาจชะลอไปก่อน แต่อะไรที่จำเป็น เราก็ทำนะคะ เช่น โรงจักรยานนี่ เราก็เพิ่งทำไป เพราะว่าเราเห็นว่าจักรยานต้องอยู่ในร่ม ข้างหลังเราก็ต้องทำสโตว์ ซึ่งเมื่อก่อนเราไม่ได้สต็อกของเยอะแบบนี้ เราเลยไม่มี แต่อันนี้ผู้บริหารเห็นว่าจำเป็น..." ***(ชนัญพร ทวีกิจเจริญลาภ ผู้ช่วยผู้จัดการ โรงแรมอุทัย Lake Resort)***

"...แล้วมีการประสานงานกับเทศบาล หรือชุมชนเหมือนส่งแขกมา หรือเอาโรงแรมเราไปลงเว็บ หมายถึงช่วยเหลือกันในการหาลูกค้านะคะว่าไปก็เรียกว่าพออยู่ได้ กำไรเนี่ยนะ ถ้าจะเอากำไร ต้นทุนถาวรเนี่ยมันคงยังไม่ได้ มันขาดทุนทุกเดือน มันลงทุนไปเยอะ แต่ถ้าจะเอาต้นทุนผันแปร ก็คือ ดอกเบี้ย ค่าแรงเนี่ย ก็พออยู่ได้ เหลือบ้างนิดหน่อย แต่จริงๆยังไม่เหลือหรอกคะ เพราะเพิ่งเปิดใหม่ รายได้ยังไม่โอเคคะ..." ***(สุภาพรรณ ตันเจริญ เจ้าของบ้านกลางเมืองวิลล่า)***

"...ผมเดิมทำห้องเช่า ลูกสาว กับลูกเขยเขาบอกอย่าหาเงินรายเดือนเลย ทำรายวันเถอะ เขาอยากเปิด ผมเลยลงทุนให้ เขาว่าเขาทำได้ แต่พอสร้างเสร็จเขาก็มาดูอยู่ 2 เดือน ตอนนี้ไม่มาแล้ว ไปอยู่กรุงเทพ ลูกสาวกับลูกเขยเลิกกันแล้ว ตอนจะทำผมก็รู้ว่ารีสอร์ทที่อุทัยเยอะ แต่เขาอยากทำ ผมก็ลงทุนให้แต่ผมลงทุนมาก ค่าใช้จ่ายมันมาก ผมกู้เงินเขามาส่วนหนึ่ง ผมกู้แบงก์มา 5 ล้านกว่า เอาของลูกเขยมา 2 ล้าน ลูกสาวอีก รวมๆ กันนี่เป็นสิบล้าน เฉพาะค่าไฟนี่ที่เข้ามาก็ล้านเจ็ดแสนกว่า ก็ราว 12 ล้าน อาจเกินนั้น ผมก็ไม่ค่อยได้จด ไม่พอก็กู้มาบ้าง กู้พี่น้องบ้าง มันก็อย่างนี้แล้ว ตอนนี้อยากขายใช้หนี้ ใช้สินล่ะ..." ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท)***

"...ตอนที่เริ่มเปิด รีสอร์ทนี่ตอนปี 59 สภาพการท่องเที่ยวของอุทัยมันก็เงียบๆ ไง มันเงียบมาตั้งแต่เข้ายึดอำนาจกันมา ค้าขายก็ไม่ดี เมื่อก่อนค้าขายก็พออยู่ได้ ตอนก่อนนั้นข้าวราคาตั้งหมื่นกว่านะ แถวนี้ทำข้าวๆ ราคาดี ตอนนี้ 6,000 กว่า แล้วคนจะมาซื้อของอะไรเราละประเทศไทยมันก็คอรัปชั่นไปอยู่เป็นกระจุก ทหารมาก็ดี คอรัปชั่นมันดูจะน้อยลง หยุดไปเยอะ แต่เศรษฐกิจตก..." ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท)***

สำหรับกลุ่มลูกค้าที่มาพักในโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มาวัดท่าซุง ถนนคนเดินและในช่วงเทศกาลที่จังหวัดจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนกลุ่มลูกค้ากลุ่มอื่นจะเป็นผู้ที่ชอบบรรยากาศของความเรียบง่าย สงบและความเป็นธรรมชาติของอุทัยธานี

"...มีถนนคนเดิน คนมามากศุกร์ เสาร์ วันธรรมดาก็มีแค่ 2-3 ห้อง บางวันแทบไม่มีเลย วันอาทิตย์ก็คนน้อยแล้ว แขกที่มาพักส่วนใหญ่เขามาวัดท่าซุง แล้วก็มาพักที่นี่ วัดท่าซุงมีเวลาปิดนะ เที่ยงปิด 6 โมง เย็นเขาปิด เขาไหว้พระ แล้วก็มานอนที่นี่ พรุ่งนี้เขาก็ไปไหว้พระใหม่ พอไหว้แล้ว เขาก็กลับบ้าน..." ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท)***

"...ช่วงที่วัดท่าซุงมีงานเทศกาลครับ งานใหญ่ๆ ก็อย่างทอดกฐินที่คนมากันเต็มอุทัยนะ แล้วก็ครบรอบหลวงพ่อสิ้น และช่วงเป่ายันต์เกราะเพชร แล้วก็จะมีวันพระใหญ่ แบบวันวิสาขบูชา คนเขามาทำบุญที่วัดท่าซุง แล้วก็มาค้าง ที่วัดมีปิดเปิดตามเวลา แต่เขามาไม่ทัน เขาก็มา

ค้างที่นี่แล้ว ผมก็เลยได้ลูกค้า โอ๊ย ถ้าไม่มีวัดท่าซุง ผมก็ไปไม่เป็น คงแย่ เขามา ที่อื่นเขาก็ดักไว้หมดแล้ว...” ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ เจ้าของพอใจรีสอร์ท)***

*“...ผมเปิดร้านขายโทรศัพท์ในเมืองพอมีที่ทางก็อยากเปิดรีสอร์ท นึกไปนึกมาต้องเป็นรีสอร์ทที่เรียบง่ายเหมาะกับกลุ่มคนที่มาที่นี่ ผมมีจักรยานให้ปั่นชมธรรมชาติและไปตลาดเช้าตรงข้ามวัดโบสถ์ รีสอร์ทผมมีแพให้พัก แต่ก็มีปัญหาค่าซ่อมบำรุงสูง ลูกบวบแพงไม่คุ้มกับคนมาพัก ลูกค้าผมส่วนใหญ่มาแล้วมาอีก เพราะที่นี่สงบไม่วุ่นวาย คนที่นี่ก็รักสงบด้วย ทำพออยู่ได้ครับ มีแขกเฉพาะศุกร์ เสาร์ ผมเต็มตลอด ไม่ได้โปรโมทอะไร เขาจะบอกต่อกันนะครับว่ามาแล้วสบาย...”****(วันเฉลิม ขันติโมนัยวงศ์ เจ้าของบ้านอิงน้ำรีสอร์ท)***

“...ผมเปิดพญาไม้เพราะเป็นธุรกิจต่อเนื่องจากโรงแรมที่บ้าน เห็นว่าคนน่าจะชอบบรรยากาศริมน้ำก็เลยใช้ที่ที่มีอยู่เปิด ลูกค้ามาเฉพาะในช่วงวันหยุดที่มีถนนคนเดิน และมาที่วัดท่าซุง นอกนั้นเป็นกลุ่มคนเกษียณ พวกหมอ ที่ผมรู้จัก ทำพอไปได้ไม่ดีเท่าไหร่ครับ เพราะคนยังน้อยอยู่ คนที่นี่พอให้เอาจริงเรื่องอะไรก็ไม่ร่วมมือกัน ผมก็เดินหน้าทำเพื่อคงแนวอนุรักษ์ไว้ให้อุทัยมีความเป็นธรรมชาติ ที่นี่มีจักรยานให้ปั่นครับ มีที่พักหลายราคาแล้วแต่กลุ่มที่มาจำนวนกี่คน... ” ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

*“...จากการเปิดโฮมสเตย์มาได้เมื่อวันที่ 5 ธ.ค. ที่ผ่านมา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติชอบที่นี่มาก ทางโฮมสเตย์ของเราเน้นทางด้านการประหยัดพลังงาน สะอาด เราประชาสัมพันธ์ทางด้าน clean and green energy นำมาจัดทำบ้านให้เป็นแนวทางนี้ บ้านที่มีอายุ 100 กว่าปี คนที่นี่มีความเป็นบ้านๆ จิตใจดี นักท่องเที่ยวก็เลยกลับมาหาเรา กลับมาเหมือนเพื่อนเหมือนญาติมิตร ประเด็นที่เรานำเสนอในที่นี่เราต้องการเน้นการอนุรักษ์พลังงาน...”****(ปัทมา สุขสันต์ เจ้าของโซล่าเซลล์โฮมสเตย์)***

นอกจากนี้เจ้าของกิจการที่พักยังได้คาดหวังให้ทางจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เข้ามาวางแผนการท่องเที่ยวและสร้างให้อุทัยธานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างมีระบบเหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ได้รับความนิยม เช่น เชียงใหม่ เชียงราย

นอกเหนือจากจังหวัดอุทัยธานีจะประสบปัญหาภาวะความเศรษฐกิจตกต่ำซึ่งส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดแบบค้างคืนแล้ว ด้านโรงแรม ที่พัก โฮมสเตย์ในจังหวัดอุทัยธานี ยังพบปัญหาเรื่องราคาห้องพัก การปรับปรุงห้องพัก ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวไปใช้ที่

พักในจังหวัดใกล้เคียงแทน เช่น นครสวรรค์ ชัยนาท อย่างไรก็ตามปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนที่จังหวัดอุทัยธานีมากขึ้นเมื่อเทียบกับในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา

"...ค้างคืนเยอะมากคะ เมื่อก่อนนี้ไปเช้าเย็นกลับ เดี๋ยวนี้เนื่องจากว่าโฮมสเตย์เรามีรองรับ แล้วก็ รีสอร์ทเราค่อนข้างพัฒนาได้ดีขึ้นมันก็เลยรองรับได้ วันศุกร์เย็นนี่คนก็จะเต็ม แต่ปัญหามันมีว่า เอาอย่างเช่น เดี๋ยวจะวิพากวิจารณ์ให้ อย่างเช่นไอยรา บอกว่า 4,500 ใครเขาจะพัก แล้วคุณบอกว่าคุณไม่เคยลดเลย ต่อ 2,500 บาท 20 ห้องก็ไม่ให้ แล้วใครจะดึงแขกไปให้ละคะ ส่วน 320 บาท ประตูคุณผุพัง แมลงสาบวิ่ง ถามว่าใครจะพัก ส่วนที่ไม่มีแขกเนื่องจากว่าไม่พัฒนา เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงของตัวเองมากกว่า มันไม่เกี่ยวกับทุนหนักหรอก ทำไมคนนครสวรรค์ถึงเปิดโรงแรมอุทัยซีทูยู ทำไมไม่มาสร้างโรงแรมในอุทัยใช่มั้ยคะ เขาก็ต้องมองแล้วแล้วเขาก็ประสบความสำเร็จ แต่ถ้าไม่พัฒนาตัวเอง นักท่องเที่ยวก็ไม่เข้าหรอกคะ เขาก็จะหนีไปพักนครสวรรค์ พักชัยนาท พิบูลย์สุขก็คนน้อยเพราะเขาไม่พัฒนา โรงแรมนั่นจะ 100 ปี แล้วมั้ง มายังไงก็อยู่อย่างงั้น มันก็ต้องอยู่ที่ว่าเราจะพัฒนาให้คนเข้ามายังไง ที่นอนคุณเปลี่ยนมั้ย ห้องคุณทำใหม่มั้ย..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"....นักท่องเที่ยวที่มาเป็นกรุ๊ปใหญ่ๆ มีน้อย อย่างที่รู้ว่าเป็นเพราะเรื่องของอาหารและที่พักที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ๆ ได้..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...เมื่อก่อนก็พอมีนะ แต่ปีนี้แย่มากเลย 2 ปีมานี้เศรษฐกิจแย่มากเลย ปกติช่วงเทศกาลนี่คนจะจองเข้ามากันหมด การท่องเที่ยวของอุทัยมันก็ยังไม่ boom เท่าไหร่ แต่พวกโรงแรม โฮมสเตย์เกิดขึ้นเยอะ เราก็ทำไปงั้นแหละ โฮมสเตย์ก็เหมือนอยู่บ้านของเรา เป็นรายได้เสริมไป ส่วนใหญ่มักจะไม่พักซ้ำสอง ส่วนใหญ่มักจะพักคืนเดียวแล้วก็ไปจังหวัดอื่นต่อหรือว่ากลับกรุงเทพ อย่างเขามาวันเสาร์เย็น วันอาทิตย์ก็กลับ ที่วัดท่าชุงห้องพักเขาเป็นเหมือนโรงแรมเลย คืออาคารที่สร้างใหม่ อยู่ทางด้านหน้าเป็นห้องพักเหมือนโรงแรมเลย ผมก็ไม่รู้หลักเกณฑ์ในการเข้าพักหรือว่ามีคนมาสร้างเผื่อมีคนปฏิบัติธรรมก็มาพักอย่างนั้นหรือเปล่า ก็ไม่รู้นะ ถ้าไม่มาวัดก็ให้คนอื่นเช่า รายได้เข้าวัด..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

สำหรับปัญหาการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ของจังหวัดอุทัยธานีพบว่า จังหวัดยังไม่มีโฮมสเตย์ใดที่ได้รับใบอนุญาตในการจัดทำจากกรมการท่องเที่ยว ยกเว้นของ จ่าพงษ์โฮมสเตย์ แต่ในปี 2560 จ่าพงษ์โฮมสเตย์ไม่ได้รับการต่อใบอนุญาตจากกรมการท่องเที่ยว เนื่องจากติดปัญหา

การดำเนินการตามรูปแบบการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ นอกจากปัญหาการไม่ได้รับใบอนุญาตของโฮมสเตย์จากกรมการท่องเที่ยวแล้ว ปัญหาเรื่องการจัดการความสะอาดของที่พักยังทำให้นักท่องเที่ยวไม่มาซ้ำอีก

"...อย่างในเกาะเทโพนี่ถามว่าน่าทำโฮมสเตย์มั้ย ก็น่าทำ แต่ว่าปริมาณนักท่องเที่ยวของเรามันไม่เยอะและนักท่องเที่ยวที่ล้นโรงแรมไปจนถึงเกาะเทโพ มีอยู่วันเดียว คือวันตักบาตรเทโว ปีหนึ่งเราได้แค่วันเดียว ทีนี้คนที่ทำโฮมสเตย์เขาก็มองว่ามันไม่คุ้ม ที่นี้ถามสไตล์อย่างโฮมสเตย์จริงๆ ถามว่าเรากล้าไปนอนบ้านเขาไหม ถ้าเราเป็นนักท่องเที่ยวนะ เราก็ไม่กล้า นี่เอาใจเราว่าก่อน ขนาดเราเป็นผู้ชาย อย่างไปนอนโฮมสเตย์ที่บ้านผู้ใหญ่ทองหยิบที่อัมพวา นอนกันทั้งบ้านเนี่ย ตัวเจ้าของบ้านเขาก็ไม่ไว้วางใจแขกที่ไปนอน ยิ่งโฮมสเตย์ใหม่ๆ เริ่มต้นถ้าจะทำก็ต้องเคลียร์ของออกจากบ้าน เพราะกลัวโดนปล้น โดนขโมย เพราะมีมาหลายรูปแบบ ปัจจัยตรงนี้ผมก็อยากคุยกับคณะกรรมการที่ตรวจสอบมาตรฐานโฮมสเตย์ว่าควรจะผ่อนปรนกันบ้าง ไม่ใช่ว่าควรจะไปนอนบ้านเจ้าของบ้านเสมอไป อย่างถ้าเขาสร้างอยู่คนละหลังอยู่ในบริเวณรั้วบ้านเดียวกัน ก็น่าจะให้บ้าง..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...รีสอร์ทใหญ่ๆ ที่นี่ก็ไม่ค่อยมีนะครับ ก็ไม่ค่อยมีรีสอร์ทนี่ ที่จริงปัญหาของผมตอนที่เขาประเมิน เขาก็พยายามที่จะให้เราเพิ่มบ้านที่จะรับเป็นโฮมสเตย์ให้มากขึ้นกว่านี้ ให้ได้เป็นชุมชนท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ว่าการที่จะมาหาคนมาทำโฮมสเตย์นี่ ไม่ใช่ง่ายและคนเดี๋ยวนี้เขาก็มีอาชีพของเขา คือ ทำเกษตรโดยส่วนใหญ่ คนที่จะมีทุนมาทำตรงนี้จริงๆ ตั้งใจทำจริงๆ มันก็ยาก หายากเหมือนกัน เขาก็มีหนังสือแนะนำจากทางกรมท่องเที่ยวมาว่า น่าจะมีให้มากกว่านี้ ผมก็ว่าถ้าจะให้ลงทุนอีกทีละเยอะๆ นี่ ก็ไม่กล้าลงทุน อันนี้เราก็ทำค่อยเป็นค่อยไป ค่อยๆ ทำ..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

นอกจากนี้ปัญหาต่อมาของที่พักในจังหวัดอุทัยธานีโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักแบบโฮมสเตย์คือ ระบบการจองและจ่ายเงินที่ผู้ประกอบการมีระบบการจองแต่ไม่ต้องจ่ายเงินล่วงหน้า เมื่อผู้จองไม่เข้าพักโดยไม่แจ้งล่วงหน้า จึงทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสและเสียรายได้

"...ปีนี้เห็นชัดๆ เลยว่าการพักของแขกนี่น้อยมาก คือเมื่อก่อนเราจะมีทะเบียนเข้าพัก จะรู้เลยว่ามีหลายคณะอยู่ แต่ตอนนี้บางทีเดือนหนึ่งนี่ไม่มีเลย บางทีก็มีปัญหาว่าจองแล้วไม่มา เงินจองผมก็ไม่ได้เอา แค่บอกจะมาก็มา โทรมาบอกล่วงหน้าก็พอ ผมก็ไม่รับคนอื่นแต่บางทีเขาก็ไม่มา นี่ก็ปีใหม่โทรมาบอก 6 คนจะมานอน มาทำอาหารที่นี่ แล้วก็ไม่มา ผ ม ไ ม่ มี

เงื่อนไขหรอกครับ เงินเล็กน้อย แค่จะมาจริงๆ ก็ยืนยันมาแล้วกัน แล้วก็ไม่มา โทรจองมา 2 หลัง หลังนู้นก็ไม่มาเหมือนกัน เราก็รับคนอื่นก็ไม่ได้ ที่จริงตามระเบียบโฮมสเตย์นี่ต้อง โทรเข้ามาปุ๊บ ก็มารับแล้ว ต้องโอนค่ามัดจำมาก่อน ทีนี้เราก็เห็นว่าเงินมันก็ไม่ได้มากมายอะไร โฮมสเตย์มันก็เหมือนญาตินะครับ เหมือนคนรู้จักกัน แต่คนเข้าพักเขาไม่คำนึงถึงเรื่องนี้...” ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

“...อย่างไม้แขวนเสื้ออะไรเนี่ยก็เสียแล้วก็ต้องเปลี่ยน เรื่องเสียหายนี่เยอะ ผมไม่ได้เรียกมัดจำค่ากุญแจห้อง เวลาเขาออกก็ไม่ได้ไปเช็คห้อง ผ้าผู้ที่นอนเนี่ยก็ฝืนนึง 500 เปื้อนเลือดไป ผมก็ทิ้ง ผมใช้ผ้าเช็ดตัวสีขาว แบบนี้มันก็ไปแล้ว สิ้นเดือนนี้ผมต้องเอาใหม่ ต้องให้มัดจำแล้ว ไอ้ที่แขกเอาติดมือไปเนี่ย...” ***(วิสุทธิ์ ประสาทเกษการ พอใจรีสอร์ท)***

“...ช่วงเทศกาล วันหยุดยาว และวันเสาร์ คือ มีตรอกโรงยา ถ้าไม่มีตรอกโรงยา จะไม่มีคน คนน้อยมากในช่วงวันธรรมดา กลางสัปดาห์ และหลังเทศกาลใหม่ๆ หลังเดือนตุลามาการจองน้อยลง เทียบกับปีก่อนในเดือนเดียวกัน น้อยลงแบบปีก่อน สมมติเรามีแขก 80% ตอนนี้แขกน้อยลง หมายถึงเฉลี่ยราว 60% คือจำนวนแขกไทยก็ลดลง ฝรั่งก็ลดลง คนไทย เน้นเที่ยวศุกร์ เสาร์ ถ้ากลางสัปดาห์ ก็คือคนมาทำงาน มาดูงาน คนเกษียณมาเลี้ยงกัน มาวัดท่าซุง ขับรถมาแวะซะหน่อย ยังไม่อยากขับรถกลับ ดูจาก Google ลูกค้าเป็นพวกเดินเข้ามาพักเอง และมีเอเย่นต์ส่งแขกมา เรามีลูกค้าที่รับจองมาตรง มาจาก Google, facebook, line โรงแรมมีการติดต่อกับบริษัททัวร์ในการแนะนำลูกค้า บริษัทที่ติดต่อไม่มีปัญหา เรารับเงินก่อนเป็น pre paid จึงไม่มีปัญหาการเงิน ลูกค้าเราจะรับมัดจำก่อน 50 % และที่เหลือค่อยมาจ่ายที่นี่ ไม่งั้นจะเสียที...” ***(สุภาพรรณ ตันเจริญ เจ้าของบ้านกลางเมืองวิลล่า)***

5.1.5.6 ประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า จังหวัดมีการจัดงานวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นขึ้นทุกปี ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด ได้แก่ งานตักบาตรเทโว ที่วัดสังกัสรัตนคีรี จัดขึ้นในวันออกพรรษาของทุกปี ตรงกับวันแรม 1 ค่ำเดือน 11, งานไหว้พระพุทธมงคลศักดิ์สิทธิ์ที่วัดสังกัสรัตนคีรี จัดขึ้นในวันขึ้น 3-8 ค่ำเดือน 4, งานประจำปีวันหนองขุนชาติ อำเภอหนองฉาง จัดขึ้นในวันขึ้น 12 ค่ำ-แรม 5 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี, งานแห่เจ้าของชาวจีนที่ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าต่างๆ ในจังหวัดอุทัยธานี, การละเล่นของชาวกระเหรี่ยงอำเภอบ้านไร่ เป็นการเต้นรำเซอโฮเตตามจังหวัด (ปัจจุบันจะมีเฉพาะตามสถานที่จัดงานบนแก่นมะกรูด การละเล่นบ้านท่าโพในช่วงสงกรานต์ งานประเพณีสร้างบุญวัดท่าซุง และประเพณีสู่ขวัญกินดอง เป็นต้น)

"...ก็คือคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีใครมาอุทัยครั้งเดียวเลย ก็คือจะมาบ่อยๆ เหมือนงานตักบาตรเทโวเช่นเดียวกัน เราก็จะมีขาประจำเลย ตอนนี้แบบแทบขาประจำกันเลย มีแต่ปริมาณที่เพิ่มขึ้น ไม่มีอะไรลดลง..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...ในช่วงออกพรรษาของทุกปีจะมีพระเดินลงมาจากเขาสะแกกรังประมาณ 500 รูป ซึ่งสวยมาก ไม่มีที่ไหนเท่าเรา พระ 500 รูป จะเดินบิณฑบาตไปหลายสายเพื่อให้ประชาชนตักบาตรได้ทั่วถึง..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ช่วงเดือนมีนาคม ที่บ้านไร่จะมีประเพณีสู่ขวัญกินดอง แล้วแต่ฤกษ์ของเขาเมื่อไหร่ ก็มีเจ้าบ่าวเจ้าสาวเป็นพิธีแต่งงาน, รำวงแคน ในช่วงสงกรานต์วันที่ 13 แล้วก็ประเพณีผูกขวัญผูกเสี่ยวคือ ผูกให้เป็นเพื่อนกัน อันนี้แล้วแต่เราจะเจอเพื่อนเวลาไหน..." ***(พิทยา ชาญวิทยธรรม แม่ค้าถนนคนเดิน)***

สำหรับเพลงพื้นบ้านในจังหวัดอุทัยธานีที่ยังหลงเหลือให้ฟังตามงานบุญในพื้นที่เช่น เพลงพื้นบ้านที่ขับร้องโดยป้าโอ ซึ่งในอดีตเคยเป็นคนร้องเพลงเชียร์ในงานประเพณีแข่งเรือ ปัจจุบันจะร้องตามงานเทศกาลต่างๆ ที่จัดขึ้นเท่านั้น นับว่าวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเริ่มที่จะเลือนหายไป

"...ก็ยังมีเรื่องเพลงพื้นบ้าน ก็ยังมีป้าโอที่ยังมีความรู้เรื่องพวกนี้อยู่ บอกแกว่าขอเพลงเรือ แกยังเป็นคนเดียวที่ร้องได้ เมื่อก่อนแกเคยเป็นคนเรือนแพมาก่อน แกเคยร้องสมัยสาวๆ ร้องเชียร์เพลงในการแข่งเรือ..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...อุทัยมีเพลงพื้นบ้าน เพลงท่าโพ น่าจะส่งเสริมเรื่องนี้ นักท่องเที่ยวที่มาอุทัยก็มาฟังเพลงท่าโพนี้..." ***(ปัทมา สุขสันต์ เจ้าของโซล่าเซลล์โฮมสเตย์)***

"...วัฒนธรรมเกี่ยวกับเรื่องประเพณีอะไรของที่นี่มันไม่ค่อยมี มันไม่ค่อยมีประเพณีดั้งเดิมอะไรเลยนะครับ ตักบาตรเทโวก็เฉพาะพื้นถิ่น แต่วัฒนธรรมพื้นบ้านมันไม่มี ผมก็เคยไปอบรมเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เคยไปอบรมกับวัฒนธรรม ก็วัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละแห่งเขาจะมีการแสดงของแต่ละแห่งใช่มั้ย แต่ที่นี่ไม่มีเลย ไม่รู้เพราะอะไรเหมือนกัน จริงๆ มันก็น่าจะมีวัฒนธรรมของตัวเอง..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

"...มันก็จางๆ ไปนะครับ มันไม่เหมือนเมื่อก่อน ก็จะมีบ้างเป็นบางแห่งที่ท้องถิ่นเขายังสนใจ ยังอนุรักษ์ไว้อยู่ ใกล้ๆ นี่ก็มีท่าโพ ก็ยังจะมีการแสดงพื้นบ้าน การรำ ทางบ้านไร่เขาก็มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่า เป็นประเพณีแบบจุลกฐินเขาก็ยังรักษาวัฒนธรรมเขาอยู่ ในความคิดของผมๆ ว่าคนใกล้เมืองนี่พัฒนายาก ยากกว่าคนไกลเมืองนะ คือเขาห่วงแต่ธุรกิจตัวเองมากกว่า ส่วนรวมนี่ไม่ค่อยเอา ส่วนรวมนี่ยากมาก ความเห็นแก่ตัวมากกว่าคนข้างนอก และก็ความร่วมมือนี่ก็ไม่ค่อยมี..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

5.1.5.7 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีพบว่า จังหวัดได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามงบประมาณที่เสนอและได้จัดสรรมาให้จังหวัด ดังเช่นที่ผ่านมาจังหวัดได้จัดงาน **"ย้อนรอย ๑๑๑ ปี เสด็จประพาสต้น จังหวัดอุทัยธานี"** งานวันเทศบาลท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี งานวันธงชาติไทย (ธงช้าง), การแข่งเรือประจำปี, งานเทศกาลผลไม้เมืองหนาวที่แก่นมะกรูด เป็นต้น

"...ตอนแรกผมจะจัดคล้ายๆ กับนครสวรรค์ ๆ เขาจัดบ่อยแล้วแต่เราไม่เคยจัด ผมก็เลยอยากจะลองจัด ตอนแรกของบไปห้าแสนหรือล้าน พอไปถึงเขาก็บอกว่าล้านหนึ่งน้อยไปเอาไปสองล้าน แต่ประธานหอการค้าเขาบอกเป็นห้าล้าน เขาบอกทำไงให้ยั่งยืน ห้าล้านไม่ใช่จัดมหกรรมสองวันจบ จริงๆ ผมไม่ได้อยากเป็นมหกรรม มหกรรมนี่คือเป็นประชาสัมพันธ์แค่วันสองวันจริง แต่แสดง ผมอยากได้ส่วนหนึ่งมาจัดหาอุปกรณ์ จัดหาการวางพล็อตเรื่อง หรือว่า วีซีดี แสงเสียง เพื่อทุกวันเสาร์จัดอย่างถาวร คือ concept ผมไม่ต้องมีคนแสดง เหมือนเราไปไนท์ซาฟารีก่อนเข้าไนท์ซาฟารีก็จะมีน้ำพุอะไรข้างหน้ามันก็เปิดทุกวัน ไปฮ่องกง ลงเรือล่องอ่าว มันก็เปิดทุกวันแสงสีเสียงอะไรแบบนี้ เราก็ต้องการแบบนี้คือ กดสวิทซ์เปิด มีอุปกรณ์ปุ๊บมันก็บอกเล่าเรื่องราวได้ คือมานั่งตรงตลาดแล้วก็มองวัดโบสถ์แล้วก็มีจอ LED ให้เขาเห็น คือประกอบกับฉากวัดโบสถ์ ผมว่าฉากวัดโบสถ์นี่จริงๆ มองได้สวยเลยจากตลาดมามันเป็น land mark ของอุทัยธานี..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...จริงๆ พื้นที่สะแกกรังหรือว่าพื้นที่ข้างเคียง ไม่ว่าจะเป็นเกาะเทโพหรืออำเภอเมืองบางส่วน ส่วนใหญ่จะติดกับแม่น้ำทั้งเจ้าพระยาและแม่น้ำสะแกกรัง วิถีชีวิตชาวบ้านจริงๆ สมัยก่อนเราเป็นพื้นที่ราบลุ่ม บางคนก็อยู่แพ ปกติการใช้แพใช้เรือมันก็เป็นปกติอยู่แล้ว แต่ว่าพอถึง

เทศกาลจะเป็นลักษณะที่ว่า เราเองก็มีเรือนะ วัดนั้นก็มีเรือ วัดนี้ก็มีเรือ ก็เลยจัดเป็นประเพณีขึ้นมา ***(จ.ส.อ.ยงยุทธ ภาครัตณี เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรัง)***

"...จริงๆ แล้วน่านน้ำนี่คือประมาณเดือน 10-12 น้ำจะเยอะ เต็มตลิ่ง ทีนี้ชาวนาที่อยู่ที่ราบลุ่มก็ไม่มีอาชีพเพราะน้ำมันท่วมพื้นที่และมันก็เป็นช่วงว่างงานด้วย ก็เลยกลายเป็นว่าเอาตรงนี้มาคิดกัน เลยกลายเป็นการแข่งเรือขึ้นมา เอาเรือที่เรามีอยู่ในชีวิตประจำวันมาแข่งกันก็เลยเป็นดั้งเดิมของประเพณีขึ้นมา..." ***(จงกล คงคาที ชาวแพสะแกกรัง)***

"...มีคนมาดูทั้งจังหวัดเลย เพราะว่าเราจัดแข่งเรือตรงกับวันตักบาตรเทโวของจังหวัดซึ่งเป็นประเพณีประจำจังหวัดของอุทัยธานีอยู่แล้ว ภาคเช้าเขาก็จะดูเกี่ยวกับการใส่บาตรเทโวที่เขาสะแกกรังหรือวัดสังกัสรัตนคีรี เสร็จแล้วก็มาดูขบวน ก็ประกอบไปด้วยขบวนของอำเภอต่างๆ และก็มาดูโต๊ะหมู่ประกอบงาช้าง พอเสร็จแล้วเขาจะมาดูแข่งเรือ กิจกรรมมันจะสอดคล้องกันมา แต่ว่า 2-3 ปีที่ผ่านมานี่ เขาไปจัดที่บึงพระชนก การที่คนจะไปดูนี่มันน้อย เพราะมันอยู่ไกล แต่ปกติแล้วการแข่งเรือเขาจะไปแข่งที่หน้าศาลากลางเพราะว่าไปดูง่าย แต่ว่าที่บึงพระชนกคนไม่ค่อยอยากไป..." ***(สันทนา เทียนน้อย ประธานชาวแพสะแกกรัง)***

"...ที่บึงพระชนกเขาไม่ได้ร้าง เขาปรับปรุง เขาปรับปรุงอยู่เรื่อยนะ แต่ว่ามันไม่มีคนที่จะไปตรงนั้น ทีนี้การแข่งเรือประเพณีแข่งเรือมันต้องอยู่ในสายน้ำหรือลุ่มน้ำหรือแม่น้ำ แต่ว่าการจัดที่จัดในหนองนี่คือมันไม่ใช่ คือเขาอยากโปรโมทตรงนั้น ก็เลยเอาเรือไปแข่งตรงนั้น แต่ว่ามันก็เหมือนเอาเรือไปแข่งในกระทะ ในหนอง ซึ่งมันไม่ใช่เรือนี่ต้องแข่งในแม่น้ำเท่านั้น..." ***(ปรินดา ภาครัตณี ชาวแพสะแกกรัง)***

"...ผมขอเสริมทางด้านกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเรามีลุ่มแม่น้ำสะแกกรังในโครงการนี้ คือ การจัดแข่งเรือพายพื้นบ้าน หรือ แพที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย ให้มีการอนุรักษ์..." ***(จ.ส.อ.ยงยุทธ ภาครัตณี เจ้าหน้าที่ธุรการองค์การบริหารส่วนตำบลสะแกกรังในฐานะเจ้าของเรือพายท่องเที่ยววัดอุโบสถาราม)***

5.1.5.8 คุณค่าจากการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านคุณค่าการท่องเที่ยวเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า เจ้าบ้านได้เสริมสร้างคุณค่าและสร้างการเรียนรู้ด้วยวัฒนธรรม วิถีชีวิตในการมาท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานีให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างไร

การเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานีของนักท่องเที่ยวพบว่า จังหวัดได้จัดกิจกรรมทั้งตามวิถีดั้งเดิมและกิจกรรมใหม่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี เช่น การจัดตลาดเช้า-เย็น ริมแม่น้ำสะแกกรังฝั่งตรงข้ามวัดอุโบสถาราม เพื่อให้ทั้งชาวบ้านที่เลี้ยงปลาในกระชังและปลูกพืชผักแบบธรรมชาติฝั่งวัดโบสถ์ได้นำผลผลิตมาจำหน่ายที่ตลาดโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง การจัดใส่บาตรทางน้ำทั้งท่าเรือฝั่งวัดโบสถ์และฝั่งตรงข้ามวัดโบสถ์ โดยมีตลาดเช้ารองรับด้านอาหารและเรือขายอาหารสำหรับใส่บาตร เพื่อเป็นการรื้อฟื้นประเพณีตักบาตรทางน้ำในอดีตให้กลับมาอีกครั้ง

"...ตลาดเช้า ตลาดเย็น เราก็คงไว้อยู่ อาจารย์จะเห็นมั้ยว่าตอนเย็นๆ ก็จะมีคนฝั่งนู้นก็จะเอาปลามาขาย เสร็จแล้วก็กลับไปนอน พอกลับไปนอนตอนบ่ายเก็บผักได้ก็จะเอาผักมาขายอีก ตลาดทั้งวันของเราก็มีตลาดใน..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...เมื่อก่อนเคยจะจัดใส่บาตรทางน้ำ พระมาบิณฑบาตที่เรือนแพแต่ว่ามันมีข้อจำกัดคือ พระที่พายเรือได้ไม่ค่อยมีแล้ว ก็ที่ลงเรือตรงหน้าวัดโบสถ์ บางทีก็ลงเรือลำบากก็เลยจัดไปได้ซักพัก แล้วหลวงพ่อไม่สะดวกก็เลยไม่ได้จัด คือพระพายเรือไม่เป็น พระที่วัดโบสถ์ก็เป็นพระใหม่ที่พายเรือไม่เป็นเหมือนกัน ถ้าเทียบกับสมัยก่อน พระวัดโบสถ์นี่จะพายเรือเป็นหมด ก็จริงๆ อยากรื้อฟื้นเหมือนกัน จะนิมนต์ท่านช่วงเช้าวันเสาร์ อาทิตย์ แล้วก็จัดจุดรับบิณฑบาต คือคิดๆ ไว้ แต่ว่ายังไม่ได้คุยในกลุ่ม ถ้ามีบิณฑบาตทางน้ำผมว่าก็ดี จะเป็นการรื้อฟื้นประเพณีเก่าๆ หลังๆ ชาวแพ เช้าๆ เขาก็ไม่อยู่แพออกไปขายของ ก็เลยไม่มีใครมาใส่บาตรทางน้ำแต่ว่าทางวัดท่าซุงยังมีอยู่ ในอุทัยที่วัดท่าซุงนี่พระบิณฑบาตไปที่มโนรมย์ ตอนนี้ยังมีอยู่ " ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...ตลาดอุทัยธานีได้บรรยากาศว่า เป็นชาวบ้านจากอำเภอต่างๆ จริงๆ มาขาย ราคาถูก จะเป็นอย่างนี้ทุกวัน ตลาดเช้าเก็บประมาณ 8 โมง เย็นเป็นกลุ่มใหม่มา..." ***(นิชาภา เจริญสุข เจ้าของโรงแรมพิบูลย์สุข)***

นอกจากนี้จังหวัดยังได้สร้างพิพิธภัณฑ์ไว้ในหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เพื่อรักษาเครื่องใช้ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของพี่น้องชาวอุทัยธานีในอดีตไว้ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ แต่เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จักและไม่ได้เรียนรู้สิ่งของดั้งเดิมของจังหวัดเท่าที่ควร

"...กศน. ของอุทัยธานี อาจารย์ลองขึ้นไปดูสิคะ ถ้าอาจารย์จะไปดูว่าทางขอนแก่นหรืออะไรที่มีถ้วยมีจาน อันนั้นไม่ได้ครึ่งหนึ่งของ กศน.ข้างบน ลองขึ้นไปดูสิคะ ลองขึ้นไปดูว่าเขาเป็นยังไง ถ้วยจานสังคโลก กระดูกอะไรต่ออะไร ไปดูสิคะ ใน กศน. ยังมีอยู่เต็มไปหมดเลย พระอะไรก็มีอยู่เต็มหมดเลย ซึ่งมันมากกว่าที่เราจะไปดูที่ขอนแก่นอีก ซึ่งมีอยู่หน่อยเดียว แต่คนก็แห่กันเข้าไปดู ลองไปดูของ กศน.สิ มีทุกอย่างเลยที่เขาอนุรักษ์ของอุทัยไว้ชั้นบน แต่ไม่มีการโปรโมทตรงนี้..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

5.1.6 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศักยภาพด้านหน่วยงานรัฐ ระบบการเมือง ผู้นำท้องถิ่น และนโยบายรัฐด้านสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ดังนี้

5.1.6.1 หน่วยงานรัฐ/ระบบการเมือง/ผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านการสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานรัฐ ระบบการเมือง ผู้นำท้องถิ่นถือเป็นศักยภาพที่สำคัญและเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จากงานวิจัยพบว่า หน่วยงานรัฐ ระบบการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การจัดสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว โดยนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานีเล่าว่า หน่วยงานรัฐมีความร่วมมือในการทำงาน เช่น เทศบาลเมืองอุทัยธานีขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานอื่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ไม่มีความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชนและผู้นำท้องถิ่น

"...เพราะว่าจริงๆ แล้วถ้าเขาจะทำอะไรยังไงก็จะประสานกับเราอยู่แล้ว ถ้าเราไม่เห็นด้วย อย่างดิฉัน อย่างมดแดงแบกปลาแรดแบบนี้ เราบอกคนงานเลยคุณอย่ามาก่อสร้างเลยแบบนี้ในเขตเทศบาล ถ้าคุณทำฉันจะรื้อ มันใช่มั้ยคะ ท่านอาจารย์คิดดูซิ มดแดงแบกปลาแรดมันใช่มั้ย จะดูมันตลกมันก็ไม่ใช่ จะดูมันอะไรมันก็ไม่ใช่เลย จะมาทำในเขตเทศบาลไม่ได้ เราไม่ให้ทำ จะมาทำเป็นเกาะกลาง เอามดแดงมาแบกปลาแรด ถ้าใครเห็นก็เป็นเรื่อง เปิดเฟสมานี่คนโจมตีกันเต็มเลย มันไม่สมควร ถ้าดิฉันไม่แข็งไว้ ป่านนี้เละแน่ ป่านนี้คนนั้นก็อยากนั่น คนนี้ก็อยากใส่นี่ อย่างรถบัสนี่ไปจอดหลังวัดโบสถ์ อาจารย์คิดว่าสมควรมั้ย อันนี้เราก็ขวางอยู่ ตอนหลังเขาก็ยอมถอยกันไป เราบอกคุณจะมาเทปูน เอารถบัสมาจอดแบบนี้มันใช่มั้ย เอารถบัสมาจอดแล้ว

*ก็จะได้ลงง่าย ๆ รถบัสนักท่องเที่ยวมันเสียเลยนะ มองจากฝั่งสะแกกรังเข้ามาเจอวัดโบสถ์นี่จบเลยนะ เห็นหลังเป็นรถบัส ถ่ายรูปมาติดรถบัสนี่มันไม่ได้เลย คือดิฉันจะเป็นคนลักษณะของการบริหารทั้งตามไปได้ ถ้าแข็งก็ไม่ได้ ที่นี่ไม่มีความขัดแย้ง คือจะทำอะไรก็แล้วแต่ มาบอกได้เลยนะคะ คุยได้ทุก อบต. คุยได้ทุกนายก คุยได้มากกว่าผู้ว่าอีก เพราะว่าอันนี้เราเป็นเครือข่ายกันอยู่แล้ว เทศบาลเป็นแม่ใหญ่ อบต.ต่างๆ ถ้าเกิดจะขอความช่วยเหลืออะไรก็มาขอเทศบาล เราก็จะอนุเคราะห์ให้ทั้งหมด มันก็เป็นการสร้างบุญคุณ พอเทศบาลมีอะไรบอก อบต.นู้น อบต.นี้ เดี๋ยวทุกคนก็พร้อมใจที่จะมาพรึ่บเดียว มันเป็นระบบแบบนี้กันด้วย ..." **(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

อย่างไรก็ตามงานวิจัยก็ยังพบว่า ยังมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่ในด้านการพัฒนาเนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน

*"...อุทัยนี่นะเป็นแหล่งต่อเรือนะคะ ที่เราจะทำอะไรก็ได้ แต่ถ้าเราจะทำอะไรที่มันขัดกับที่ท่านนายกพูดมันก็จะมีปัญหา เพราะอุทัยเราต้องยอมรับว่ามันยากที่ใครคนหนึ่งคนใดจะทำอะไรอย่างใจปรารถนา ต้องยอมรับตรงนั้น พูดไม่ได้นะอันนี้ แตะไม่ได้เลย ดิฉันเรียนอาจารย์แล้วว่า ที่นี่มันเหมือนเมืองสงบเหมือนคนจะรักสงบ แต่จริงๆ แล้วมันก็น่ากลัวนะ คือเราจะแตะได้แค่เป็นบางจุด ตอนอาจารย์ล่องเรือ อาจารย์ล่องเรือคุณวีระ รีเปล่าคะ คือคุณวีระ บำรุงศรี เขาทำทัวร์ระดับบน ตอนนี้เขาเป็นวิทยากรของ AEC ทั้งหมด วันหนึ่งเมื่อก่อนแกอยู่หอการค้าตอนนี้แกก็อยู่ เมื่อก่อนแกอยู่อุทัยตลอดไม่ได้ไปไหน แกก็ประชุมเรื่องท่องเที่ยว แกก็ขึ้น power point ว่านี่นักท่องเที่ยวมานะ นักท่องเที่ยวติว่าบนเขามันไม่สวยงาม มันมีร้านค้าที่ระเกะระกะ มันมีถังขยะ เอาเข้าที่ประชุมด้วยนะ นายกบอกว่าเอาลงมันไม่ใช่หน้าที่ของคุณ ผู้ว่านั่งหัวโต๊ะนะ เขาบอกว่าไม่ใช่หน้าที่ของคุณวีระ แต่เป็นหน้าที่ของดิฉัน เขาพูดแบบนั้น ตอนนั้นผู้ว่ามาใหม่ๆ เป็นเหตุให้คุณวีระต้องออกไปเลย รีสอร์ทก็ไม่เอา เรือแกก็ไม่เอาแล้ว ตอนนี้แกอยู่กรุงเทพตลอด" **(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...อย่างถนนคนเดินนี่เราต้องใช้พลังของคนในตรอก ไม่ยุ่งกับราชการเพราะถ้ายุ่งกับราชการกับการเมืองเมื่อไหร่คือตาย ทีนี้เราเลยต้องใช้คนในตรอก ผมเองผมก็เป็นข้าราชการ ผมไม่ใช่คนอุทัย ผมเป็นคณะกรรมการเริ่มก่อตั้งกับเขาด้านการประชาสัมพันธ์ ผมยังโดนเลย โดนย้ายหลายรอบเลย เวลาผมพูดอะไรผมพูดตรงๆ คือจะทำอะไรก็ตามคุณจะต้องมาคุยกับเจ้าของที่ เจ้าของที่คือนายกเทศมนตรีงัย คือ ตลาดน้ำต้องให้เขาเกิดโดยตัวชุมชนของเขาเอง ไม่ให้ใครไปก่อตั้งให้ ให้เขาเสนอกันเอง เราไม่ยุ่ง เพราะยุ่งมากไม่ดี อันตรายจะเข้าตัว คือ โฮม

สเตย์นี่ตอนนี้ปัญหาหลายเรื่องในอุทัย มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะฉะนั้นทำอะไรต้องคิด... " ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการพัฒนาคนในพื้นที่ว่า ภาครัฐพัฒนาคนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย

*"...จากการที่ได้ไปดูงานที่อื่นผมว่าเขามีจุดรวมในการพัฒนาเรื่องท่องเที่ยว อันนี้ต้องคิดว่าอยากให้ภาครัฐสอบถามชาวบ้านว่าต้องการอะไร แล้วให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเท่าที่ช่วยได้ ลงมาช่วยตรงนี้..."****(สุวัฒน์ มณีอินทร์ เจ้าของร้านครัวน้องทราย)***

"...เรื่องที่บอกว่าจะพาไปดูโฮมสเตย์ที่สุพรรณบุรี จะจัดเองหรือจะให้ท่องเที่ยวและกีฬาจัด ถ้าให้ท่องเที่ยวและกีฬาจัดนี่ไม่เอานะ คือของผมนี่ ผมเป็นวิทยากร อย่างไปดูโฮมสเตย์ของผู้ใหญ่ทองหยิบนี่ ผมไปแล้วผมไปนอนจริงๆ พวกข้าราชการก็กินเหล้าทั้งคืนยันแจ้ง เราจะได้คัดคนที่จะไปดูงาน ไม่ใช่เห็นแต่ว่าไปเที่ยว ผมไม่อยากได้คนไปเที่ยว อยากได้คนไปแล้วกลับมาทำ ถ้าให้ อบต.คัด มันก็เอาพวกของมันเอง หัวคะแนนมันเองเพื่อไปเที่ยว เป็นการตอบแทนนะ เอ็งเลือกข้า ข้าก็เลือกเองไปเที่ยวแล้วนะชดเชยกัน ผมเองทำงานอำเภอ ผมเรียกประชุมชาวบ้าน ผมขับรถจากอำเภอไปหมู่บ้านเขา เขาบอกไม่เอาสตางค์มาแจกเหรอ ภาครัฐเนี่ยชอบจ้างชาวบ้านมาประชุม..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...อบต. เขาก็มีประชาสัมพันธ์ให้ในเว็บ เขาก็มีให้ แต่ว่าในส่วนของกรมท่องเที่ยวเองนี่ไม่มีอะไร และก็ไม่ใช่ผ่านง่ายๆ เลยนะ ผมก็ไม่รู้เขาใช้หลักเกณฑ์อะไรมา บางเรื่องนี่มันไม่น่าจะกดเอากับเราเลย เขาก็ไม่อยากให้ผ่านนะ บางเรื่องมันก็ไม่น่าเข้มงวดอะไรขนาดนี้ พวกเขาก็ไม่ใช่จะมาสนับสนุนอะไรให้เรานะครับ ทุกอย่างเราต้องทำเองหมดเลย อย่างโฮมสเตย์ ชาวมงชาวอะไรเนี่ย มันก็กระท่อมไม้ธรรมดาเนี่ย เขาก็ยังให้ผ่านได้ แต่ของเราทำดิบทำดี ที่นอนของเราห้องพักอย่างดี ก็ยังไม่ค่อยจะผ่านเลย มันจะเป็นที่นี่ที่เดียวรึเปล่า ที่อื่นจะเป็นรึเปล่าก็ไม่รู้นะ คือเกณฑ์ คู่มือระเบียบการประเมินเขาก็มีอยู่ บางเรื่องก็ยังมาเถียงกัน เช่น ผมต่อเติมบ้านหลังนี้ออกมา เขาจะไม่ให้ เมื่อก่อนตรงนี้มันว่างอยู่ แต่บ้านผมมีปัญหาเรื่องน้ำท่วม...ไม่มีเลยครับ หน่วยงานรัฐในท้องถิ่นไม่ได้เอื้อหรือสนับสนุนอะไรเลย ต้องทำเองทั้งหมดเลย ไม่มีใครมาให้อะไรเลย แม้กระทั่งท่องเที่ยวและกีฬาที่เป็นเจ้าของเรื่องนี้โดยเฉพาะ เขาก็ยังไม่เคยมาช่วยอะไรเลย อบต. อบจ.ก็ไม่มีมาช่วยครับ เขาก็แค่ลงเว็บให้ เว็บ อบต.ก็มี ก็ประชาสัมพันธ์ให้เหมือนกัน..." ***(จ.ส.อ. สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

สำหรับการพัฒนาเมืองในระดับท้องถิ่นพบว่า การพัฒนาเมืองและพื้นที่ท่องเที่ยวยังอยู่ในความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นเช่นเดียวกับเรื่องการเมืองท้องถิ่น

"...ท่อบำบัดน้ำเสียมันประมูลไม่ผ่าน ผมไม่รู้ว่ามันเกี่ยวกับผลประโยชน์ไม่ลงตัวรึเปล่า ก็เลยยังทำไม่ได้และก็ไม่มีผู้รับเหมามาทำ ก็ไม่รู้ว่าเพราะงบประมาณหรืออะไร อันนี้ผมก็ไม่รู้ เพราะผมก็ไม่รู้เรื่องภายในของเทศบาล และถ้าเรื่องการเมืองในอุทัยนี่ นายกมนัญญา กลุ่ม สส. เขาค่อนข้างคุมได้ทั้งหมด ก็คือถ้าด้านการท่องเที่ยว ถ้าเราไปคุยกับนายกฯ เขาก็ส่งเสริม ผมก็ไม่ได้มีปัญหา ผมมองว่าแนวคิดนายกในการพัฒนาเขาจะเป็นเรื่องสิ่งก่อสร้างหรือว่าความสวยงามอะไรพวกนี้มากกว่า แต่ในเรื่องการอนุรักษ์บ้านเรือนเก่า ผมว่าน่าจะไม่ค่อยชัด คือมองไปด้านสิ่งก่อสร้างมากกว่า..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...ผมพูดตรง ๆ นะ บางครั้งไม่ต้องพูดถึงการเมืองหรอกครับ พูดถึงหน่วยงานของรัฐเนี่ย มาทำโดยคิดถึงความต้องการของคนในชุมชนสิครับ มาทำโดยสถาปัตย์ของชุมชน แต่ส่วนมากมาทำแบบมีเป้าของเขาอยู่แล้ว มีสิ่งที่คุณคาดหวังมาแล้ว แต่ถ้าไม่สอดคล้องกับความรู้สึกผม ไม่ใช่สิ่งที่ผมอยากทำ ผมก็ไม่ทำ ไม่เอาด้วย..." ***(ปราโมช เลาหวรรณ รองประธานคณะกรรมถนนคนเดินตรอกโรงยา)***

5.1.6.2 นโยบายสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านนโยบายสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า จังหวัดได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งข้อมูลตามปีงบประมาณที่จังหวัดได้ยื่นเสนอทุกปี เช่น ศูนย์พัฒนาชาวเขาบ้านอีมาด-อีทราย ที่แก่นมะกรูด สวนน้ำเฉลิมพระเกียรติ-บึงพระชนก งานย้อนรอย ๑๑๑ ปีเสด็จประพาสต้น ปัญหาผักตบชวา การขุดลอกเขื่อนเล็กและคูคลอง เป็นต้น

"...ศูนย์การเรียนรู้ชาวเขาตรงนั้นมีมานานมากแล้ว มันเก่าแล้ว เมื่อก่อนรับนักท่องเที่ยว ตอนนี้ถ้าจำไม่ผิดท่านรองผู้ว่าไมตรี ไปสำรวจมาแล้วๆ ก็ขอทางเกษตร ไม่ทราบว่าทางเกษตรหรือสหกรณ์จังหวัดนะเขารับไปแล้วเรื่องงบของปี 60 ที่จะบูรณะขึ้นมาใหม่ เพราะว่างบนี้ภายในกันยายน ทุกอย่างอนุมัติไปหมดแล้ว น่าจะทันหน้านี้ ก็เหมือนเป็นข่าวดีของพวกเราด้วยว่าตรงนั้นเขาไม่ได้ถูกทอดทิ้ง ซึ่งทางระดับหัวหน้าส่วนเขาไปดูและให้ความสนใจ ตอนนี้บริษัทประชารัฐที่รัฐบาลสนับสนุนมา ก็เอาปลาแรดเป็นตัวชูโรงที่จะทำเป็นไทยแลนด์ 4.0..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...งบเพิ่มเติมปี 60 ท่านนายกรัฐมนตรี ท่านก็อยากให้เป็นความต้องการของพื้นที่ ไม่ได้ให้ภาครัฐเป็นผู้ขอ ดิฉันก็ขอแหล่งท่องเที่ยวมาเยอะมาก เช่น เขาสะแกกรัง ขอไป 50 ล้าน เป็นงบเพิ่มเติมของรัฐบาลที่ให้กับกลุ่มจังหวัด เป็นงบกระตุ้นความมั่นคง เข้มแข็ง เป็นงบกลุ่มคือ กลุ่มจังหวัด 4 จังหวัด เขาจะให้มาสองหมื่นล้านทั้งประเทศ ในส่วนของกลุ่มจังหวัดเขาจะให้มาห้าพันล้าน ของเราก็มี อุทัยธานี นครสวรรค์ พิจิตร กำแพงเพชร จังหวัดอุทัยของเราได้ 800 กว่าล้าน แต่มันยากตรงที่มันมีกรอบจำกัดของเวลา อันที่สองเราขอให้ที่บึงพระชนก อันนั้นขอ 70 ได้ 68 จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแลนมาร์คที่คนมาแล้วจะได้เที่ยวพักผ่อน ก็จะทำกับคุณไพลิน คุณไพลินรู้ดี ให้ดินฉันขอให้ช่วยกัน เพราะว่าท่องเที่ยวไม่ได้ขอ" ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...จริงๆ เสนอขอเรื่องโครงการเสด็จประพาสต้นผ่านแล้ว งบกระตุ้นนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล 5,000 ล้าน ขอมาได้ 5 ล้านบาทคือ กะว่าจะทำประวัติของท่านที่เสด็จประพาสต้นที่วัดโบสถ์ จัดแสดงในช่วงที่ท่านเสด็จ ก็จัดแล้วก็จัดให้มีการแสดงแสง สี ที่วัดโบสถ์ทุกวันเสาร์พร้อมกับถนนคนเดิน ให้เกิดกิจกรรมกลางคืนหลัง 2 ทุ่ม คนเดินเสร็จก็ให้มาดู อันนี้ขอได้ 2 ล้านกว่าบาทเพราะว่าผ่านแล้ว เผื่อๆ ยังไงก็คงต้องปรึกษาวัฒนธรรม ทาง อบจ.เขารับผิดชอบ คือให้มีทำเป็นแบบสื่อ เป็นภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง เอามาฉายที่จอ ประกอบกับแสงเสียง ที่วัดโบสถ์ ทุกวันเสาร์ให้มันเกิดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม คล้ายๆ กับประชาสัมพันธ์ว่าวัดโบสถ์ของเรามีเสด็จประพาสต้น ประชาสัมพันธ์วิถีชีวิตเรือนแพ ประชาสัมพันธ์ธรรมชาติเกาะเทโพอะไรแบบนี้... " ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...เขาบอกจะให้แก้ปัญหาผักตบชวาระยะยาว เขาก็ให้งบแต่ละหมู่บ้านมาเพื่อให้กำจัด คือไม่ใช่ว่าไปรอให้มันเยอะแล้วค่อยกำจัด ก็หมู่ 1 เห็นว่าได้งบมาสองแสน แต่ในเขตเทศบาลนี่ผมไม่รู้ว่าจัดการกันรึเปล่า..." **(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)**

"...ปีนี้ปี 60 เราก็ได้ขอเรื่องแหล่งน้ำไป ร้อยห้าสิบล้านนะคะ อันนี้ภาคเอกชนดิฉันเป็นคนผลักดันมาตลอด ได้ให้ไปลอกเขื่อนระบำ เพื่อเพิ่มน้ำให้กับการเกษตร หอการค้าเป็นผู้ผลักดัน คือเขื่อนระบำ เก็บกักน้ำได้ร้อยหกสิบล้านลูกบาศก์เมตร เขื่อนระบำอยู่ลานสัก ทีนี้มันตื้นเขินมาก ไม่ได้ขุดลอกมานาน ดิฉันก็เลยขอไปร้อยห้าสิบล้านเพื่อลอกดินขึ้นมาเพื่อให้กักเก็บน้ำได้เยอะขึ้น..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...มีนะหน่วยงานรัฐ หรือองค์กรส่วนท้องถิ่นเขามาช่วยสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว อย่างบ้านไร่ เขามีแก่นมะกรูด อบต.เขาก็สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว แต่ในเมืองก็จะมีเทศบาลที่มาทำ แต่ก็มีเยอะ เพราะตอนนี้มันเป็นนโยบายของรัฐบาล ตลาดท่องเที่ยว ตลาดประชารัฐ ธรรมชาติ ตลาดเชิงวัฒนธรรม..." ***(ณวพร สังข์ทอง แม่ค้าถนนคนเดิน)***

อย่างไรก็ตามการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับแหล่งท่องเที่ยวจากหน่วยงานรัฐ เอกชนอาจไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอทั้งจังหวัด ซึ่งยังพบพื้นที่อื่นที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ เอกชน ในการบูรณะซ่อมแซม ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนต้องรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันเอง เช่น การซ่อมแซมแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

"...เรื่องให้ไปซ่อมแซมอะไรแบบนั้น งบราชการเราเคยเสนอแต่งบราชการไม่สามารถไปช่วยเหลืออะไรทางด้านนี้ได้เลย ถ้าช่วยเหลือด้านนี้ได้ต้องชุมชนมารวมกลุ่มกันช่วยเหลือกันเอง คืออาจจะรวมเป็นกลุ่ม มองว่าการท่องเที่ยวชุมชนน่าจะเป็นรายได้ที่เข้ามาหา เข้ามาให้เรือนแพได้บ้าง คือที่เราทำรีสอร์ทในรูปธุรกิจ แต่มันก็อยากให้นักท่องเที่ยวเข้าไปด้วย ที่ช่วยได้ก็คือเอาคนเรือนแพมาขับเรือเพื่อให้มีรายได้ แต่ว่าในส่วนที่จะไปทุกหลัง เราก็ยังมองว่ามันก็ยังไม่ได้อยู่ดี..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...ทำยังไงให้มันมีจัดสรรงบมา หรือใช้วิธีการอะไรที่จะช่วยชาวแพชาวบ้านที่ทรุดโทรม ให้ฟื้นกลับมาได้ เพราะว่าอันนี้มันเกินความสามารถของกลุ่มคนที่มันจะทำได้อย่างเคยมีของ ททท.อันหนึ่งเขาสนับสนุน มันเป็นไปได้มั้ยว่าสนับสนุนรางวัลให้เรือนแพที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์เรือนแพ โดยรางวัลนี่แปรรูปมาเป็นไม้ไผ่หรือถังพลาสติก คือให้รางวัลแต่รางวัลเป็นวัสดุที่เขาไปซ่อมแซมเรือนแพได้ ไม่ได้ให้เงิน ถ้าเป็นแบบนี้ได้ เราสามารถจัดการแบบนี้ได้..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...อันนี้ต้องสำรวจชาวแพก่อนว่า มีความต้องการหรือไม่ จำนวนเท่าใดที่สนใจ เรื่องรายได้ที่เป็นเงินในการปรับปรุงนั้นอาจจะต้องมีการหารือร่วมกันว่าจะมีวิธีการอย่างไร เช่น นำเงินรายได้บางส่วนไปปรับปรุงเอาเงินไปก่อนแล้วผ่อนทีหลัง คิดตั้งแต่ต้นว่ามีการตั้งคณะกรรมการแล้วสำรวจความอยากของชาวแพ เมื่อได้จำนวนแล้วทางพวกเราก็จะเข้าไปช่วย..." ***(ประภาศรี รุณะกาญจน์ เจ้าของบ้านสะแกกรังรีสอร์ท)***

"...ผมพอจับประเด็นได้นะครับ ผมก็เห็นตัวอย่างของตรอกโรงยาดำเนินการโดยคณะกรรมการของชุมชน ชุดนี้ก็จะเป็นชุดหนึ่งที่มีคณะกรรมการหลากหลาย ถ้ากรณีจะทำให้ครอบคลุมก็น่าจะเป็นกรรมการชุดนี้ที่มาประชุมเอง ของชุมชนเองก็ต้องมีเพราะความเข้มแข็งนี้เกิดจากชุมชน เหมือนถนนคนเดิน ที่มีเฮียจ้า คุณโชค แต่อันนี้ก็น่าจะมีคณะกรรมการจากที่ประชุมชุดนี้และมีผมเป็นเลขานุการหรือเป็นกรรมการคนหนึ่ง ***แต่จะให้ตัวสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นตัวขับเคลื่อนโดยตรงทำได้เฉพาะบางคนเท่านั้น เพราะเราเป็นหน่วยงาน พอเปลี่ยนคนใหม่แล้วไม่แน่ใจว่าเขาจะยินดีเข้าร่วมหรือไม่*** *ชุมชนจริงๆ ควรมีกรรมการของชุมชนเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวหนึ่งชุด เห็นตัวอย่างของตรอกโรงยาเวลาจะทำอะไรกรรมการก็จะปรึกษาหารือ ประชุมกัน และจะขอใช้พื้นที่เป็นห้องประชุมในการประชุมหารือร่วมกันก็ได้* ***โดยมีวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเลขาฯ กรรมการ ถ้าเป็นตัวหลักก็ไม่น่าจะเป็นวัฒนธรรมจังหวัดนะครับ"(พจน์ สีเข้ม วัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี)***

สำหรับปัญหาอื่นด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวคือ ปัญหาด้านการขาดผู้นำในพื้นที่ที่จะเสียสละเวลาเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้นำมักติดขัดปัญหาด้านครอบครัวทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อพัฒนาได้อย่างจริงจัง อีกปัญหาหนึ่งคือ ผู้นำท้องถิ่นขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและไม่มีความเชี่ยวชาญด้านงานพัฒนาและที่สำคัญองค์กรหลักในการพัฒนาต้องเป็นภาครัฐโดยมีภาคเอกชนเป็นผู้ตาม

"...คือเขาไม่ชำนาญเรื่องการท่องเที่ยว เคยคุยกับนายกม้วน อุทัยนี่มีเกษตรแปลงใหญ่ที่ทำข้าวปลูกได้เกวียนละเป็นหมื่น คือจะปลูกเป็นแปลงใหญ่ประมาณ 1,500 ไร่ ปลูกตาม order ของกรมส่งเสริมการเกษตรว่าเขาต้องการขายเม็ดพันธุ์ข้าวปลูกนี่เท่าไหร่ พันธุ์อะไรแล้วก็ปลูกข้าวเพื่อเอาเม็ดพันธุ์ไปเป็นข้าวปลูก ไม่ได้ปลูกเพื่อเอาไปสีข้าวขาย ซึ่งเป็นราคาตามตลาดแต่นี่ราคาเขาจะเป็นราคาที่ดี ประเด็นน่าสนใจคือเราน่าจะทำเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาดูได้มั้ย เพราะอย่างที่สุพรรณเขาก็สอนทำนา ของเราก็มีเรื่องเกษตร นายกเขาก็บอกว่าได้แต่ว่าเขาก็ไม่ชำนาญเรื่องการทำการท่องเที่ยว คือทรัพยากรมันมีอยู่แต่มันขาดคนที่จะทำให้ทรัพยากรมันเกิด..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...คนชูธงที่จะพัฒนาต้องภาครัฐ ภาคเอกชนต้องรองรับแผน รวมกลุ่มภาคเอกชนอุทัยเป็นเมืองที่ไม่แข่งขันคนอยู่กันอย่างสบายๆ เขาคิดว่าไม่ต้องแข่งขัน ทีนี้พอเวลาจะทำอะไรอย่างนี้มันก็มักจะรอผู้นำหนึ่งคน เวลาปฏิบัติด้วยภาคเอกชนมันยากมาก อย่างผมนี่ ใครๆ ก็บอกผมเหมาะหมดแหละ เขาก็วางตัวเป็นผม แล้วบางทีผมเกิดปัญหา ผมทำธุรกิจ อย่างทำคลินิก

ถ้าเกิดหยุดไป มันก็ไม่ได้ ซึ่งปีที่แล้วผมก็หยุดไปทั้งปี มันไม่มีคนบริหารรีสอร์ท กับไม่มีคนทำคลินิก ผมก็วิ่งไปวิ่งมา ผมทำงานเอกชนส่วนใหญ่ก็จะทำงานคนไม่กี่คน ส่วนใหญ่เราเป็นคนทำ ทีนี้เวลาเราไปทำงานชุมชนมันก็ขัดกัน อาชีพมันขัดกัน คือเราจะออกมาเต็มตัวไม่ได้..." ***(ทันตแพทย์ กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

5.1.7ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว

ก.ปัจจัยทางการตลาด

ศักยภาพด้านการตลาดที่ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังพบว่า ด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดยังไม่มีระบบการจัดการตลาดสินค้าผลิตภัณฑ์ตำบล (OTOP) เช่น การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในจังหวัดที่เพียงพอ จะมีก็เพียงแต่การประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น

"...อย่างของ OTOP เราก็ต้องทำ Marketing เช่น มีการจอยกับบริษัททัวร์ แต่ว่านี่ยังจุดอ่อนอยู่เลยคะ หาคนเริ่มทำไม่ได้ ที่มีตอนนี้ส่วนมากจะไม่ใช่บริษัททัวร์ แต่จะเป็นส่วนท้องถิ่นที่เขามาเที่ยวบ้านเรา ก็จะติดต่อมา..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

สำหรับปัญหาที่พบด้านการตลาดของจังหวัดอุทัยธานีคือ ผลิตภัณฑ์ของจังหวัดไม่มีจุดขายหรือมีอัตลักษณ์ของตนเอง ระบบการเรียนการสอนการทำผลิตภัณฑ์ตำบลจะเหมือนกันทั่วประเทศ ทำผลิตภัณฑ์คล้าย ๆ กันทุกจังหวัด ส่งผลให้ไม่มีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ จึงทำให้การวางตลาดเพื่อการจำหน่ายไม่ประสบผลสำเร็จ

"...ประชาชนที่นี่โดยส่วนมากเขาก็ทำจักรสานด้วยพลาสติก กศน.เขาสอนแล้วก็ให้ของมา หักด้วยต้นทุน ทุกบ้านทำเหมือนกันหมด โดยที่ไม่มี demand supply เขาจะไม่ดูหรอกว่าความต้องการของตลาดแค่ไหน กศน.เขาสั่งมาจากส่วนกลาง เขาก็ทำเหมือนกันทั่วประเทศ พอนักท่องเที่ยวไปที่ไหนก็เจอเหมือนกันหมด นักท่องเที่ยวก็จะไม่ซื้อเรา อย่างตะกร้าไม่ว่าขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ชาวบ้านเขาก็พยายามปรุงแต่ง เวลาเราเข้าไปในพื้นที่เราก็บอกเขานะว่าไม่ได้ดูถูกนะ แต่ว่ามันขายไม่ได้ รับมาที่ OTOP นี่ไม่กี่เจ้าก็เต็ม OTOP แล้ว แล้วนักท่องเที่ยวก็ไม่

ซื้อเนื่องจากว่า เขาไป OTOP ที่ไหนก็มี เพราะว่า กศน. เขาสอนเหมือนกันทั่วประเทศ อันนี้มันเป็นจุดอ่อนของชาวบ้านเรา เราก็บอกว่าต้องดูว่านักเที่ยวเขาอยากซื้ออะไร ก็ต้องทำอันนั้น..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...เราถามว่าจังหวัดหนึ่งมันมีผลิตภัณฑ์เหมือนกัน เราจะส่งเสริมมันต้องมีความต่างนะคะ ความต่างนี่ตลาดมันจะหาได้ง่าย แต่ภาครัฐนี่เสียอยู่อย่าง เวลาจะส่งเสริมก็ส่งเสริมเหมือนกันหมด จะเห็นว่าข้าวราคาตก น้ำน้อย ก็จะส่งเสริมให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเหมือนกันทั่วประเทศและตลาดมันอยู่ตรงไหนละคะ..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ย้อนกลับไปดูชาวแพนะ ให้เขามีการเสนอมีเวทีที่จะลง อย่างที่เคยมีการแสดงสินค้า OTOP บางทีเขาก็ขายไม่หมด เขาก็อาจเอามาลงขายต่อที่แพ แม้กระทั่งขายที่เรือก็ได้ แล้วเอารายได้ตรงนั้นมาช่วยชุมชน..." ***(ประภาศรี รุณะกาญจน์ เจ้าของบ้านสะแกกรังรีสอร์ท)***

"...สำนักงานพัฒนาชุมชน หน้าที่ของเราทำหน้าที่ในการช่วยเหลือรับลงทะเบียนคนจน และปัญหาอื่น แต่ตอนนี้เรากำลังพูดถึงแนวทางในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง วันนี้ก็มีผู้ประกอบการหลายท่านเข้ามาร่วมด้วย ที่ผ่านมาเท่าที่เห็นเรามีตลาดน้ำตอนเช้าในวันเสาร์ แต่นับวันเรือจะน้อยลงทุกที อยากให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวตลาดน้ำ ให้มาซื้อของที่เรือให้แม่ค้าลงเรือมาขายของ เพื่อให้มีข้าวมีเรือมีน้ำในเรือตอนเช้าครบครัน พอสายอาจขึ้นไปขายบนบก..." ***(อนงค์ ชัยกุล นักวิชาการชำนาญพิเศษ สำนักงานพัฒนาชุมชนเมืองอุทัยธานี)***

ข. ศักยภาพพื้นที่

ศักยภาพพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี หมายรวมถึงศักยภาพของคนในพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพด้านที่อยู่อาศัย เพื่อให้เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังนี้

คนในพื้นที่

ศักยภาพคนในพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า คนในพื้นที่ยังขาดศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลประการแรกว่า คนในพื้นที่ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ไม่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมในการพัฒนาจังหวัด ประการที่ 2 คนในพื้นที่ยังขาดทักษะในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีและขาดองค์ความรู้ในด้านการพัฒนา โดยคนที่มีความรู้ด้านการ

พัฒนาและการท่องเที่ยวก็ไม่สละเวลาเพื่อส่วนรวม ประการที่ 3 คนในพื้นที่ไม่รักษาและหวงแหนวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้และไม่ใส่ใจความรู้วิถีชีวิตรากเหง้าของตนเอง ประการที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดมีมาก แต่คนในพื้นที่ไม่ได้รักษาและดูแลเท่าที่ควร ส่งผลให้ทรัพยากรค่อยๆ หมดไป

"...คราวนี้ก็ต้องเข้าใจว่าถ้าจะมาทำแหล่งท่องเที่ยวนี่ต้องมองตรงนั้นก่อน มองจุดตรงนี้ก่อนเลยมองข้อเสียก่อนว่ามันมีปัญหาแบบไหน แล้วถึงจะดำเนินการข้อดีเข้าไปสู่การท่องเที่ยวได้ มันถึงจะได้การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพราะว่าวิถีชีวิตของคนที่นี่ยังอยู่ไม่ได้เลย แล้วก็อุทัยธานีนี่อย่างตัวดิฉันเองชอบอะไรที่มันไม่โบราณเกินไปและก็ไม่ใช่สมัยใหม่จ๋า มันจะต้องเป็นแบบว่าอะไรที่ควรอนุรักษ์ อะไรที่ควรพัฒนา คือทุกอย่างมันจะต้องมีสิ่งที่ใช่และสิ่งที่ไม่ใช่อยู่ในระบบเดียวกันอยู่แล้ว..." ***(มนัญญา ไทยเศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี)***

"...จุดอ่อนของเราก็คือ ประชาชนไม่เข้าใจ ขาดความรู้ในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ตอนนี้เรามีโครงการที่ว่าพาประชาชนไปอบรม เรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เราก็ไปมาครั้งหนึ่งแล้ว พวกนี้เป็นจุดอ่อน เพราะว่าบ้านเราเป็นบ้านที่ว่าอยู่กันอย่างสบายๆ กินข้าวก็กินในบ้าน ตรงนี้ก็เลยเป็นจุดอ่อนของเรา การเป็นเจ้าบ้านที่ดีของเรานี่น้อยมาก เพราะว่าการเป็นเจ้าบ้านที่ดีทุกคนต้องมีใจ คือต้องช่วยกัน ไม่ว่าจะค้าขายหรือไม่ก็ตาม เช่น ถ้ามีคนไปถามทางนี่ต้องรีบบอกเลย ต้องบอกด้วยอัธยาศัย แต่ของเรานี่เขาเป็นประเภทฉันอยู่ได้ อีกเรื่องก็คือแหล่งท่องเที่ยวอย่างที่บอก เขาก็จะอยู่กันอย่างสงบ ไม่กระตือรือร้น ซึ่งอาจจะเป็นด้วยวิถีชีวิต..." ***(ไพลิน นุ้ยปรี นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี)***

"...แต่ปัญหาก็คือจะทำอย่างไรให้ชุมชนเรือนแพรู้จักรากเหง้าของตัวเอง ให้รักและหวงแหนเรือนแพของตัวเอง และให้เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างที่ภาครัฐทำ มาด้วยความเต็มใจนะ ไม่ใช่มาเพราะถูกบังคับ หรือมาเพราะได้ค่าน้ำมันรถคนละร้อย แบบนี้ไม่เอา..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...เขายังไม่รู้ถึงรากเหง้าเขาเลย เขาจะรู้ประวัติศาสตร์ได้ยังไง เมืองพระชนกจักรีแบบนี้ เขายังไม่รู้เลย แหล่งท่องเที่ยวในอุทัยเขายังไม่รู้เลย เสน่ห์ของลุ่มน้ำสะแกกรังบางคนอยู่ในตลาดนี่เขายังไม่เคยล่องเรือด้วยซ้ำไป ไม่เคยล่องเรือเลย ชมวิถีชีวิตเรือนแพ ถามว่าเจ้าเมืองเคยไปพายเรือแล้วเหยียบเรือนแพเขาบ้างไหม ไม่เคยเลยครับ ผมเคยเสนอครั้งหนึ่ง ตอนนั้นรองเจ้าเมือง คือรองผู้ว่า ผมเชิญเขาไป เขาบอกไปไม่ได้ ผู้ว่ายังไม่เคยไป แล้วถ้าเขาไปเกิดเป็น

ข่าวขึ้นมา ซวยตายเลย ผู้ว่ายังไม่ไปเลย แต่ผู้ว่าก็บอกว่าไม่รู้จะไปทำไม ลำพังคนในเรือนแพเอง เขาก็ยังไม่รู้ความสำคัญของแม่น้ำ ประโยชน์ของการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง เพราะว่าเขายังไม่ได้รับประโยชน์ส่วนนั้น..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...คือถ้าเรียกประชุมพ่อค้า แม่ค้า ถ้าไม่มาประชุมจะโดนตัดนั่นตัดนี่ แบบนั้นเขาก็มา ถ้าเรียกประชุมแล้วแจกสตางค์ เขาก็มา แต่ถ้าประชุมเพื่อเติมความรู้ เขาส่งตัวแทน ส่งลูกมา แต่ตัวเองกลับไม่มา เป็นทุกที่แหละ ไม่ใช่เฉพาะที่นี่ ทีนี้จะมาเติมความรู้ให้เขา อยากเติมให้เขามั้ย อยาก อยากบอกเขามั้ย อยาก แต่เขาฟังแป๊บๆ แล้วเขาก็ไป เราทำใหม่ๆ เขาเอา power point มาฉาย เล่าเรื่องเมืองอุทัย ฉายให้ดูแหล่งท่องเที่ยวเมืองอุทัย บางที่คนในตลาดยังไม่รู้จักเลย ยังไม่เคยไป บางคนบอกมีด้วยเหรอ แล้วอยู่ตรงไหนเนี่ย เรื่องเติมความรู้นี่ต้องเอาศาสตร์ของพระราชามาใช้ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา มันต้องค่อยเป็นค่อยไปแบบนั้น เขามาขายของที่ถนนวัฒนธรรมอย่างเดียว ขายเพื่อให้ได้รายได้..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...คือภาคเอกชนมารวมตัวกันไม่ค่อยนั่น คือคนรอหัว ส่วนมากคนอุทัยคนรอหัว แล้วเขาวางตัวให้ผมมาเป็นหัว หัวก็ไม่ว่าง ผมก็ไม่รู้จะพูดยังไง เขาก็จะเสนอนะทุกคนจะเสนอมาหมด แต่พอจังหวะจะทำนี่ มันก็มาที่ผม คือมันมีคนเสนออะไรมาเยอะแหละ คือปัญหาอาจจะอยู่ที่ตัวผมก็ได้ คือผมทำไม่ออก แล้วพอจะหาคนทำใครจะทำ มันไม่มีใครอยากรับ อย่างถามบ้านริมน้ำนี่เขาตอบคำเดียวจบ เขาไม่ว่าง เขาไม่ว่างก็จบละ คือเขาตอบได้คำเดียวว่าเขาไม่ว่าง ผมก็ถามไปแล้วผมว่างเหรอ ผมก็ไม่ว่างนะ อย่างมาคุยกับอาจารย์ผมก็ปลีกเวลา ถามคนทำงานส่วนรวมนี่ใครไม่ว่างนี่ผมเคยพูดกับประธานหอการค้า ผมนี่เป็นคนที่ไม่ว่างที่สุดแล้ว เพราะเวลาทุกวันของผมคนไข้นัดทุกชั่วโมง เมื่อไหร่ที่ผมไปประชุมคือเวลางานของผมทั้งนั้น ทรัพยากรมีหมดครับแต่ความเข้าใจของคน กับคนที่จะมาร่วมกันแล้วใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์ยังไม่ค่อยมี..." ***(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...คือมันต้องมีคนให้พร้อม ถามว่ามีปัญหาอะไรเสนอได้มั้ยเสนอได้แต่จะให้มันโออกไปก่อให้เกิดผลยังไง ทำไม่ได้ ผมรู้ แต่ถ้าจะให้เกิดคือวันๆ ผมต้องไปนั่งคุยกับชาวเรือนแพต้องไปคุยทั้งวันคือผมก็ไม่ได้เห็นแก่ตัวนะ แต่ว่าผมไม่สามารถไปได้ คือผมรู้แต่ผมทำไม่ได้ เนี่ยปัญหาใหญ่แล้วทุกคนวางตัวที่ผมพร้อมอย่างเดียว เขาว่าผมพร้อม แต่ผมรู้ถ้าวันใดผมแย่ขึ้นมาผมต้องเลี้ยงลูก เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงลูกน้อง ทุกคนจะมามองว่าผมพร้อม แต่ผมต้องส่งลูกที่กรุงเทพเรียน ผมต้องส่งครอบครัวที่กรุงเทพ ผมก็มีภาระ ถ้าผมไม่พร้อมใครจะช่วยผม นี่คือปัญหา

*ส่วนตัว คนมองภาพว่าผมน่าจะไปทำนู่นที่นี่ได้นะ นี่ปัญหาใหญ่ของภาคเอกชน"**(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

*"...ผมรู้ว่าชาวแพอยากลุกขึ้นมาพูดแต่ไม่รู้ว่าจะพูดอะไรยังคิดไม่ออก ฉันจะทำอะไรดี เอาของมาขายไม่รู้ว่าจะขายหมดหรือไม่ ไม่รู้ว่าจะพัฒนาแพอย่างไร จะพัฒนาไปในทางไหน อยากให้ชาวแพพูดบ้างว่าอยากทำอะไรแล้วต้องการให้หน่วยงานราชการช่วยทางไหนได้บ้าง เป็นสิ่งที่พวกท่านต้องคิด **คือเป็นความเคยชินกันการอยู่แพ จนไม่เห็นสิ่งที่เราอยู่มีความสำคัญเหมือนที่คนอื่นเคยเห็น ผมพูดได้ว่า ประเทศไทยเหลือแพที่มีชีวิตจริงมีอยู่ที่เดียวในประเทศไทย** คิดโดยชาวแพผมอยากได้มากเรือชาวแพ เรือหลายอย่างที่เราจะช่วยทำ พวกชาวแพต้องคิดและนำเสนอในที่ประชุมนี้ เรือที่ชาวแพมีกี่ลำลงทะเบียนอย่างไร มีหลายอย่างที่เราจะช่วย..." **(สุวรรณโชค เหล่าชูพงศ์ อดีตคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยาและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองอุทัยธานี)***

5.1.8 ที่อยู่อาศัย

ศักยภาพด้านที่อยู่อาศัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า วิถีชาวแพเป็นวิถีด้านที่อยู่อาศัยที่มีศักยภาพด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุด แต่ปัจจุบันเรือนแพเพื่อที่อยู่อาศัยเริ่มลดลง เนื่องจากประสบปัญหาราคาวัสดุในการซ่อมแซมและต่อแพค่อนข้างสูง ทำให้ชาวแพซึ่งมีรายได้น้อย ไม่สามารถอาศัยอยู่บนแพได้อีกต่อไป จึงต้องอพยพขึ้นบนบก ส่วนชาวแพที่ยังอยู่ในแพเพราะไม่มีศักยภาพในการซื้อที่ดินเพื่อสร้างบ้านบนบกหรือเป็นเรือนแพที่เหลือเพียงแค่แพเลี้ยงปลาเท่านั้น โดยชาวแพที่เลี้ยงปลามักมีบ้านพักอาศัยบนบก ก็จะปล่อยให้เรือนแพมีสภาพทรุดโทรมโดยไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเท่าใดนัก

*"...ปัจจัยหลายอย่างก็คือ ส่วนใหญ่ชาวแพเขาก็จะสถานะทางเศรษฐกิจไม่ดี คือไม่สามารถจะมีบ้านบนฝั่งได้ เขาจึงต้องอาศัยอยู่ที่นั่น และบางทีก็ต้องเช่าที่ของคนบนฝั่ง และถ้าใครที่มีที่บนฝั่ง เขาก็ย้ายขึ้นฝั่งไป เพราะว่าอยู่บนแพค่าใช้จ่ายบนแพสูง และก็มีการดูแลค่อนข้างเยอะ ค่าใช้จ่ายคือไม้ไผ่ มันต้องมีการซ่อมบำรุงทุก 5 ปี ต้องเปลี่ยนใหม่ และเขาก็ไม่มีไม้ไผ่ของตัวเอง เขาก็ต้องซื้อ ก็ลำหนึ่งก็ตก 55 บาท ต่อหนึ่งแพก็น่าจะใช้ประมาณ 300-400 ลำ ต่อการเปลี่ยนหนึ่งครั้ง สามปีก็ต้องเสริมเข้าไปอาจจะเสริมซัก 40-50 ลำอะไรประมาณนี้ แต่ถ้า 5 ปี ไม้มันบวม มันเสีย ก็ต้องเปลี่ยนใหม่...ที่อยู่ได้นี่คือดั้งเดิมอยู่มาก่อน คือมันไม่มีสร้างเพิ่ม สร้างใหม่ มันมีแต่ลดลงมันจะลดลงเรื่อย ๆ คือแพเริ่มเสื่อมสภาพก็ต้องรื้อ " **(ทันตแพทย์กฤตพล พรพิบูลย์ เจ้าของพญาไม้รีสอร์ท)***

"...ชุมชนเรือนแพเป็นชุมชนหนึ่งของเทศบาล ชุมชนเรือนแพนี่มันก็เป็นชุมชนที่เป็นมรดกตกทอดอยู่แล้ว ถามว่าถ้าเราไปสัมผัสจริง เราต้องพายเรือเข้าไปคุย ไปบ้านนั้นบ้านนี้ เราจะเห็นวิถีชีวิตชาวเรือนแพ ซึ่งอยู่แต่วัยผู้สูงอายุ วัยแรงงานก็ไม่มีแล้ว วัยนักศึกษา พ่อแม่ก็ส่งไปเรียนกรุงเทพกันหมด ก็อยู่แต่วัยผู้สูงอายุ อยู่แต่คนพิการ วิถีมันเปลี่ยนคนก็อยากมาอยู่บนบกกันหมด อยู่ข้างล่างก็ลำบาก น้ำขึ้น น้ำลง มันต้องขยับเรือนแพ ถามว่าวัยแบบนี้ เขาก็ไม่มีแรงพอที่จะขยับเรือนแพ เรือนแพก็เลยลดน้อยลงเรื่อยๆ..." ***(ปริยวัตร สิงห์เรือง ปลัดจังหวัดอุทัยธานี)***

"...จริงๆ เรื่องแพลูกบวบเราพูดกันหลายครั้ง วิถีชาวแพมีอยู่สองปัญหา คือปัญหาเรื่องลูกบวบ ปัญหาที่สองคือผักตบชวา..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...ที่ชาวแพอยู่ไม่ได้ทุกวันนี้เพราะลูกบวบแพงคะ เราไม่มีที่ดินเป็นของตนเองเราอาศัยท่าเขาอยู่ ถ้าเขาไล่เราก็ไม่มีที่อยู่ ต้องเช่า ตอนนี้เขาไม่ค่อยให้เช่าแล้วส่วนมากจะไล่ให้ออกเพราะเขาต้องการท่าของเขา..." ***(สันทนา เทียนน้อย ประธานชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง)***

5.1.9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการผลการวิจัยด้านคุณภาพพบว่า สิ่งที่ชาวอุทัยธานีต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ด้านสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งทางด้านการประชาสัมพันธ์และทางด้านการร้อยเรียงเรื่องราวด้านวัฒนธรรมในจังหวัดอุทัยธานีเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเรื่องดังกล่าวจะส่งผลให้จังหวัดอุทัยธานีมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

"...เราอยากฝากทางวัฒนธรรมส่งเสริมว่า เราจะร้อยเรียงอย่างไร เราจะสร้าง story อย่างไร อย่างที่ดิฉันพูดมาทั้งหมดว่าเรามีวัตถุดิบที่ดีมาก แต่เราจะส่งเสริมอย่างไรให้แหล่งท่องเที่ยวของเราโดดเด่นขึ้นมา ให้คนเห็นคุณค่า ให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเรามันมีความต่างอย่างไร มันมีอะไรที่จังหวัดอื่นไม่มี เราจะทำตรงนี้ ร้อยเรียงตรงนี้อย่างไร ซึ่งดิฉันเองก็ไม่รู้ เพียงแต่ว่าในมุมมองเราอยากทำตรงนี้ แต่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมด้วยหน้าที่ คือท่านจะต้องรู้ว่าตรงนี้จะต้องทำอย่างไร ว่าร้อยเรียงอย่างไรให้เป็นมันเป็นความต่าง เป็นท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่น..." ***(ชลอ โนรี ประธานหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี)***

"...อยากฝากให้หน่วยงานของราชการสนับสนุนเรื่องการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ถ้าทำได้นะครับ เพราะของกรมท่องเที่ยวนี่เขามี แต่ท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดนี่ไม่มีเลย ตอนนี้ก็มีพวกสำนักงานจังหวัดเขาทำเอกสารการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่ การประชาสัมพันธ์ต่างๆ ถ้าทำได้ก็ดีนะครับ พวกแหล่งที่พักไรพวกนี้..." ***(จ.ส.อ.สมพงษ์ จันทร์วิไล เจ้าของจ่าพงษ์โฮมสเตย์)***

"...เสนอให้มีการสร้างจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยว โดยเทศบาลหรือทางกรมฯ เข้ามาร่วมด้วย ข้อมูลทางด้านโปรชัวร์การท่องเที่ยวยังล้าสมัย เรื่องเบอร์ติดต่อ โทรไปก็ไม่มีใครรับ ข้อมูลเก่าประการต่อมา ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ แผนที่โลก ชาวต่างชาติมาอยากไปดูหนึ่งในสามของเอเชีย แต่เราเอาไปหมกไว้ทางไหน แค่ทำทางเดินไม่มีใครทำ อันนี้ฝากไว้คะ..." ***(ปัทมา สุขสันต์ เจ้าของโซล่าเซลล์โฮมเสตย์)***

"...เรื่องการอนุรักษ์ วิถีชีวิตชุมชน ผมอยากให้กรมส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นเจ้าภาพในการอนุรักษ์ *เพราะต้องการให้เราเป็นชุมชนเข้มแข็ง ไม่อยากให้นักวิจัยมาแล้วก็จากไปนะครับ มาในรูปแบบการช่วยหรือการประสานงานในหน่วยงานของรัฐ เรื่องกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวนะครับที่ผ่านมาที่สมเด็จพระเทพฯ เสด็จสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งอาจต้องมีการบูรณาการ เพราะเรามีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวไทยและจีน เรื่องข้อมูล หรือวัฒนธรรมร่วมไทย-จีน ส่วนการอนุรักษ์วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ เป็นจังหวัดที่มีวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์เช่น ทวารวดี อยุธยา ซึ่งหาได้ยากมาก โดยเรามี เราก็ควรอนุรักษ์หรือฟื้นฟู โดยอยากให้กรมส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นเจ้าภาพ เพราะดูแลทางด้านนี้ น่าจะอยู่ในมิติของกรมนะครับ..."* ***(ศิลปะชัย เทศนา เจ้าของร้านกาแฟบ้านจงรัก)***

"...ผมว่าควรให้หน่วยงานวิจัยนี้เป็นตัวหลักช่วยประสานงานในการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพราะเป็นตัวกลาง คือให้หากรรมการ คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแต่เป็นคณะกรรมที่ไม่ตั้งตามกฎหมายนะครับ ตั้งขึ้นมาเพื่อพัฒนาพื้นที่เท่านั้น..." ***(สุวรรณโชค เหล่าชูพงศ์ อดีตคณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยาและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองอุทัยธานี)***

"...คนที่อยู่ในเรือนแพไม่เคยได้อะไรจากการท่องเที่ยว สิ่งที่ผมอยากจะได้ก็คือ รายได้ที่นักท่องเที่ยวเข้ามาถ้ามีแพตลาด แพสะแกกรัง แพที่เชื่อมต่อกันที่บริเวณหน้าลานสะแก แพที่เป็นตลาดนัดและตลาดน้ำ นำผลผลิตชาวแพมาขายที่ตลาดน้ำดีกว่าพายเรือมาขายแดดร้อน คุณคิดว่าชาวแพพายเรือมาขายจะไม่แดดร้อนกว่ามีแพตลาดหรือเราทำแพเรือนแพเชื่อมต่อที่มีหลังคาและชาวแพนำสินค้าของตนมาขาย ความคิดที่ 2 ทำอย่างไรให้การดำรงชีวิตของชาวแพดีขึ้น ควร

*สนับสนุนวัสดุในการปรับปรุงแพหรือไม่ แพหลังหนึ่งมีอายุได้ 3 ปีที่ต้องซ่อมแซมแพ คนที่อยู่แพเป็นคนที่มีรายได้น้อย ต้องดูแลชาวแพ ฝากเรื่องนี้นะครับที่ต้องดูแลชาวแพ..."**(วันเฉลิม ขันติโมนัยวงศ์ เจ้าของบ้านอิงน้ำรีสอร์ท)***

*"...อยากได้ตลาดริมน้ำคืนมานะคะ อยากเห็นแบบเดิม เพราะเป็นวิถีชีวิตคนอุทัยนะ อยากให้แม่ค้า แม่ขายมาตั้งขาย อยากให้รักษาไว้ อยากให้การค้าขายมันยาวกว่านี้ หมายถึงว่า ขายยาวไปจนถึงตรงลานสะแกกรัง ขายไปมากๆ แต่ที่ทำอย่างนี้ก็ดีแล้วล่ะคะ อย่าง Lotus หรือ Big C นี่อย่าให้เข้ามา ออกไปตั้งข้างนอก ไกลๆ โน่น ถ้ามีรถก็จะติด รถจะเข้ามามากมาย คนเราก็จะแย่งกันมากขึ้น ความเป็นธรรมชาติก็จะหายไป วิถีชีวิตเดิมๆก็จะหมดไป..." **(ปริศนา บัววัฒน์ เจ้าของไพศาลหมูทุบ)***

*"...อยากให้ขยาย หรือทำซุ้มประตูเข้าเมืองให้เด่นเพื่อเป็นจุดสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยว..."**(สุชาติ สุระดม เจ้าของโซลล่าเซลล์โฮมสเตย์)***

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพปากน้ำประแส

5.2 ศักยภาพปากน้ำประแส จังหวัดระยองที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

5.2.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ปากน้ำประแส

ตำบลปากน้ำกระแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีเนื้อที่ 3,037.50 ไร่ คิดเป็นพื้นที่โดยประมาณ 4.9 ตารางกิโลเมตร เป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล มีแม่น้ำประแสกั้นในเขตตำบล มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อตำบลทุ่งควายกิน ตำบลคลองปูน อำเภอแกลง ทิศตะวันตก ติดตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง ทิศใต้ติดต่อกับเขตแม่น้ำประแสเชื่อมต่อกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดตำบลพังราด อำเภอแกลง มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขาจรดทะเลฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย ทางด้าน ทิศเหนือมีแหล่งต้นน้ำลำธาร มีแม่น้ำพังราด แม่น้ำประแส มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เพราะพื้นดินเป็นดินร่วนเหมาะแก่การเพาะปลูก จึงปลูกได้ทั้งไม้ยืนต้นและไม้สวน ได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุดและยางพารา ส่วนทางตอนใต้ของปากน้ำประแสมีลักษณะเป็นโคลนตมเหมาะแก่การทำฟาร์มกุ้งกุลาดำ หอยนางรม ด้านตอนเหนือสภาพภูมิประเทศเหมาะแก่การทำสวนผลไม้

หมู่บ้านในตำบลปากน้ำประแสมีจำนวนทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านตลาดตอนล่าง หมู่ 2 บ้านตลาดตอนบน หมู่ 3 บ้านดอนมะกอกล่าง หมู่ 4 บ้านนาซา หมู่ 5 บ้านดอนมะกอกบน หมู่ 6 บ้านแหลมสน หมู่ 7 บ้านแสมภู่ หมู่ 8 บ้านตลาดตอนกลาง ตำบลปากน้ำประแสมีแม่น้ำสำคัญ 2 สายไหลผ่านคือ แม่น้ำระยองกับแม่น้ำประแส แม่น้ำระยองมีความยาวประมาณ 50 กิโลเมตร ไหลผ่านอำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย อำเภอระยอง ไหลลงสู่ตำบลปากน้ำประแส ส่วนแม่น้ำประแสมีความยาวประมาณ 25 กิโลเมตร ไหลผ่านพื้นที่กิ่งอำเภอเขาชะเมา อำเภอแกลง และลงสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำประแส

ความได้เปรียบของพื้นที่ทำให้ตำบลปากน้ำประแสเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ต้นน้ำลำธารและการเชื่อมต่อกันระหว่างกระแสน้ำจืดไหลมาปะทะกับน้ำทะเล จนกลายเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ติดกับทิศตะวันออกของอ่าวไทย และได้รับการกล่าวขานกันว่า เป็นตำบลแห่งสายน้ำและมีวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ที่มีคุณค่า ภายใต้คำขวัญว่า **“วิถีแห่งสายน้ำ งามล้ำประเพณี ร้อยกว่าปีเมืองประแส”**

กล่าวกันว่าในสมัยกรุงเก่าตำบลปากน้ำประแสมีฐานะเป็นเมือง เรียกว่า “เมืองประแส” คำว่า “ประแส” เป็นคำที่ใช้เรียกกันมาแต่โบราณกาล ส่วนมีความหมายอย่างไรนั้นยังไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัด แม้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็ไม่ได้เก็บความหมายของคำนี้ไว้ แต่จากการวิเคราะห์คำว่า “ประแส” นั้น ตามหลักฐานการบันทึกพระราชกรณียกิจในการเสด็จพระราชดำเนินชายฝั่งทะเลตะวันออกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเรียกว่า “ปากน้ำประแส”เพราะเป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำไหลมาปะทะกับน้ำจากคลองต่างๆ ทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทาง เช่น ปากน้ำตอนเหนือวัดดอนมะกอกล่างแม่น้ำไหลลงทางทิศใต้มาปะทะกระแสน้ำที่ไหลออกจากคลองเนินฆ้อ ไหลออกจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออกเกิดเปลี่ยนทิศทางไปทางตะวันออกเมื่อไหลไปทางตะวันออกได้ประมาณ 1 กิโลเมตรถึงบริเวณแหลมเมืองได้ปะทะกับกระแสน้ำที่มาจากคลองหนองโพรง มีทิศทางไหลมาจากตะวันออกไปตะวันตกกระแสน้ำเปลี่ยนไปทิศใต้ทันทีเป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร ทำให้พื้นที่ตรงนี้ถูกเรียนกันว่า “ปากน้ำประแส” เพราะเกิดกระแสน้ำจากที่ต่างๆ มาปะทะกันจนทำให้ทิศทางการไหลของน้ำจากเดิมเปลี่ยนทิศไป ซึ่งในบันทึกของรัชกาลที่ 5 ได้บันทึกคราวที่ได้เสด็จมาทางเรือแล้วขึ้นประทับ ณ พลับพลารับเสด็จแหลมสนเมื่อ รศ. 103 โดยในบันทึกได้เขียนไว้ว่า *“การคมนาคมทางทะเลของปากน้ำประแสสะดวกสบายเพราะปากน้ำมีลักษณะกว้างทำให้เรือขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถสัญจรทางน้ำได้และขึ้นฝั่งเพื่อค้าขายหรือต่อเรือซ่อมเรือได้สะดวก”*

นอกจากนี้หลักฐานทางประวัติศาสตร์อีกกระแสหนึ่งกล่าวกันว่า คำว่า “ประแส” มาจากการศึกษาของพระครูประภัทรวิริยคุณ (มาลัย) เจ้าคณะอำเภอแกลง และพระครูบูรพาวัชราภรณ์ ได้ศึกษาในเรื่องนี้โดยในเบื้องต้นสันนิษฐานว่า คำว่า “ประแส” นั้น น่าจะเป็นภาษาชอง ซึ่งเป็นภาษาของชาวพื้นเมืองดั้งเดิมของภูมิภาคนี้ (สุนทรภู่ เคยกล่าวถึงหนุ่มสาวชาวบ้านเพลงฆ้อหรือเนินฆ้อไว้ในนิราศเมืองแกลงว่า ...ล้วนวงศ์วานว่านเครือเป็นเชื้อชอง จึงสันนิษฐานว่า ชาวบ้านเมืองแถบนี้มีเชื้อสายเป็นชาวชอง) และเพื่อความกระจ่างชัด พระครูประภัทรวิริยคุณ และนายวีระ ปัญญายิ่ง ได้เดินทางไปสอบถามผู้มีเชื้อสายชองในเขตตำบลพวง ตะเคียนทอง คลองพลูกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จากการสอบถามได้ความตรงกันว่า ในภาษาชอง มีคำว่า “แชร์” หมายถึง ทุ่งนา “พรีแชร์ หรือปรีแชร์” หมายถึง ทุ่งนา คือป่าที่ถางแล้วและใช้ปลูกข้าว ถ้าเป็นที่ดอนก็ทำไร่ปลูกข้าว ถ้าเป็นที่ลุ่มก็ทำนาปลูกข้าว หากคำว่า “ประแส” มีรากฐานมาจากภาษาชองดังกล่าว จะต้องเขียนตามคำศัพท์เดิมว่า “ประแสร์” ซึ่งมี ร การันต์ จึงจะมีความหมายว่า “ทุ่งนาหรือป่าทุ่งนา” ในที่สุดจึงสรุปว่า “ประแสร์” น่าจะมีรากฐานมาจากภาษาชอง ที่เพี้ยนมาจากคำว่า “พรีแชร์หรือประแชร์” แต่ทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของ ท่านพระครูประภัทรวิริยคุณและพระครูบูรพาวัชราภรณ์ ที่ได้ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเก่า การค้นคว้าจากหนังสือเรื่อง “อารยธรรมของจันทบุรี” ที่กล่าวถึงภาษาชองและจากการสอบถามจากบุคคลหลายสถานที่

อนึ่ง ก็ยังมีผู้สันนิษฐานด้วยว่า คำว่า “ประแส” นั้น น่าจะมาจากความหมายที่ว่ากระแสน้ำจืด ที่ไหลมาจากต้นน้ำ มาประ (ปะทะ) กับน้ำทะเลตรงปากน้ำ จึงเรียกว่า “ปากน้ำประแส” ชาวบ้านในตำบลปากน้ำประแสส่วนใหญ่จะเลี้ยงปลาน้ำกร่อย ทำนากุ้งและพักอาศัยตามริมน้ำเพื่อสะดวกในการเดินเรือประมง

ความได้เปรียบเชิงพื้นที่ที่ถือว่าเป็นศักยภาพของปากน้ำประแสและถือเป็นศักยภาพเชิงพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ สภาพพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ สภาพน้ำที่เหมาะแก่การประมง ธรรมชาติที่ยังหลงเหลือให้นักท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีดั้งเดิมชาวประมง บ้านเรือนไม้ (ห้องแถวไม้) ส่งผลให้สถานที่บางแห่งได้จัดไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ทุ่งโปรงทอง สะพานประแสสิน ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส ศูนย์การเรียนรู้ป่าชายเลน บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส ศูนย์การเรียนรู้ป่าชายเลน ถนนคนเดินประแสสร้างสุข

ด้านอาชีพของชาวปากน้ำประแสส่วนใหญ่ มีอาชีพประมงและอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนน้อย เนื่องจากพื้นดินเป็นดินเค็มไม่เหมาะแก่การทำเกษตร พืชที่ปลูกได้ในพื้นที่ได้แก่ มะม่วง มะพร้าว ส่วนภาคอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประมงแปรรูปอาหารทะเล เช่น ปลากรอบ สามรส กะปิ เป็นต้น

"...จุดเด่นประเด็นแรกก็คือ ***พื้นที่ ก็คือเป็นพื้นที่เสมือนอยู่บนเกาะ มีทั้งป่า ขายเลน มีทั้งแม่น้ำ มีเส้นทางปั่นจักรยาน*** *คือมาได้ทุกช่องทาง อันนี้คือจุดเด่นที่มีอยู่เดิมผนวกกับนโยบายของภาครัฐได้บูรณาการและพัฒนาให้ตรงนี้มีความยั่งยืนได้..."* ***(นันทา บุญช่วยเหลือ รองปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

*"...จุดเด่นของประแสคืออากาศดี ไม่มีโรงงาน ไม่มีสารพิษ ตรงนี้เป็นจุดเด่นที่ปากน้ำประแสขายได้ตลอดชีวิต แต่เราต้องหันกลับมาดูแลสิ่งแวดล้อมนะ มันต้องควบคู่กันไปและก็อาหารปากน้ำประแสนี่ อะไรก็สู้ไม่ได้และก็อีกอย่างเขาบอกสะพานลักษแม ต่อให้ร้อยลักษแม ก็สู้สะพานปากน้ำประแสไม่ได้ ทุ่งโปรงทองอีก เรือรบหลวงประแส บ้านริมน้ำร้อยปีก็ไม่มีที่ไหน มีแค่ปากน้ำประแสอย่างเดียว ศาลกรมหลวงชุมพร วัดตะเคียนงามก็มีเรื่องเล่ามากมาย พูดเป็นวันก็ไม่จบ ทุกอย่างมันเป็นความเก่าแก่ที่เราต้องอนุรักษ์และดูแลไว้..."****(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มทุ่งโปรงทองโฮมสเตย์)***

5.2.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมปากน้ำประแส

ก. โครงสร้างทางสังคม

ตำบลปากน้ำประแสมีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคมอื่นคือ มีสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมที่เกี่ยวพันเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม มีโครงสร้างทางสังคมแบบสังคมชนบท (กลุ่มปฐมภูมิ) ที่ประสานเชื่อมโยงแบบช่วยเหลือกันระหว่างสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมแบบสังคมชนบท ทั้งที่เป็นแบบตัวต่อตัวและแบบกลุ่ม มีการทำงานประสานกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมทั้งตำบล พบได้จากโครงการที่เกิดจากสถาบันทางสังคมกับกลุ่มสังคม ในการสร้างความปลอดภัยในด้านต่างๆ เช่น โครงการเพิ่มทักษะและพัฒนาศักยภาพด้านอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) โครงการตรวจเฝ้าระวังเหตุสาธารณภัย โครงการรวมพลังสร้างความปลอดภัยร่วมใส่ใจอัคคีภัย เป็นต้น

ทางด้านค่านิยมของคนในพื้นที่ปากน้ำประแสมีการเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวกันแบบไม่ผูกพันเท่าใดนักระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท เนื่องจากว่าเป็นตำบลที่อยู่ห่างจากชุมชนเมืองในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง แต่พบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในพื้นที่ตำบลปากน้ำประแสมีการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางสังคมและเพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักริมน้ำ กลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง กลุ่มผู้ผลิตชาใบขลู่ กลุ่มสามล้อประแสและมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อบังคับใช้ซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น กลุ่มบ้านพักริมน้ำหรือกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองจะกำหนดมาตรฐานการสร้างที่พัก การกำจัดน้ำเสีย การกำจัดขยะของ

ผู้มาพักอาศัย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาน้ำในแม่น้ำเน่าเสีย หรือกลุ่มสามล้อประแสออกกฎระเบียบเส้นทางรถวิ่งและกำหนดราคาเรียกเก็บค่าโดยสารจากนักท่องเที่ยว เป็นต้น

"...ป้าเป็นประธานกลุ่ม ก็มีคนแอนตี้นะ จะทำทำไม เราก็บอกอ้าว... ท้องถิ่นของคุณ หมู่บ้านของคุณ แล้วคุณไม่ทำ อีกหน่อยจะยั่งยืนมั้ย มาเห็นแต่ขยะลอยน้ำ เห็นแต่ความสกปรก แม้กระทั่งกลุ่มเรือ กลุ่มร้านค้าทุกกลุ่ม แม้กระทั่งกลุ่มสามล้อ คุณมาร่วมกันเลย จัดเวร เสาร์-อาทิตย์ วันละ 6 คน และรับผิดชอบทำความสะอาด ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะ เก้าอี้อะไร คุณต้องดูแลหมด จัดเวรให้เรียบร้อย แรกๆ เขาบอกเขาไม่ทำ ทำทำไม ถ้าไม่ทำไม่เป็นไร แต่ถ้ามีอะไรเกิดขึ้น พวกคุณต้องมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันกับเรานะ เพราะคุณมีรายได้นี่ และทุกเดือนเราจะเก็บสามล้อคันละ 50 บาท เพื่อเข้ากลุ่ม เข้าเพื่ออะไร เพื่อการบริหารจัดการ ค่าซื้อถุงขยะ ค่าไม้กวาด เคยไปขอเทศบาล เทศบาลบอกไม่มีถุง ให้ซื้อเอง..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...แล้วก็ 50 บาทนี่เรามีกลุ่มเสื้อเขียวแล้วก็กลุ่มเสื้อขาว กลุ่มเสื้อขาวนี้เราตั้งมานานแล้ว กลุ่มเสื้อขาวก็รับแขก ก็เป็นกลุ่มท่องเที่ยวของปากน้ำประแสเหมือนกัน เวลารับแขกนี่ กฎกติกาของเราคือ 220 บาท เราตั้งไว้แล้ว แต่ต่อมามีกลุ่มของเรือรบประแส เขารับ 200 บาท เขามีกลุ่มมั้ย เขาบอกเขามีกลุ่ม แต่เขาไม่มีการเก็บเงิน ไม่มีการบริหารจัดการ แต่ของเราสาธารณะประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นวันเด็ก โรงเรียนขอทุนการศึกษาเด็ก เรามีให้ ขอกิจกรรมทุกอย่างเรามีให้ เทศบาลจัดงานทุกอย่างเรามีให้ งานทอดผ้าป่ากลางน้ำเรามีให้ กรมหลวงชุมพรจัดงานเรามีให้ เรามีให้ทุกอย่าง ถ้าเราไม่มีการร่วมกันเก็บเงินตรงนี้ เราก็ไม่มีเงินไปให้สาธารณะประโยชน์..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมเสตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...เรื่องสิ่งแวดล้อมเราก็มีบ้างครับ ยกตัวอย่างเรื่องสิ่งแวดล้อม เรามีกิจกรรมอยู่ เช่น เก็บขยะ ที่กลุ่มบ้านพักริมน้ำเราช่วยกัน เราก็ทำเดือนที่แล้วไปรอบหนึ่งแล้วเอาเรือออกไป บ้านใครสะดวกมีเรือก็เอาออกไป บ้านไหนไม่มีเรือก็ใช้แรงงาน ช่วยแรงงาน..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของสุดสาครโฮมสเตย์)***

นอกจากนี้ยังพบความร่วมมือร่วมใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ คือความร่วมมือระหว่างเทศบาลตำบลปากน้ำประแสกับกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ เพื่อสร้างกฎระเบียบในการประกอบธุรกิจภายใต้การรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ความร่วมมือในการกำหนดกฎเกณฑ์การสร้างที่พักริมน้ำเพื่อไม่ให้สูญเสียอัตลักษณ์ของพื้นที่ปากน้ำประแส นอกจากนี้เทศบาล

ตำบลปากน้ำประแสยังได้จัดกิจกรรมเพื่อรักษาไว้ซึ่งประเพณีดั้งเดิมของชาวปากน้ำประแส เช่น งานประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำและการแข่งขันเรือพายชิงถ้วยพระราชทาน งานสืบสานประเพณีวันออกพรรษา โครงการรักษ์โลกรักษ์ป่าชายเลน ตลอดจนการจัดงานถนนสายวัฒนธรรม การจัดโครงการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น

ข. กลุ่มสังคมและกลุ่มสถาบันสังคม

กลุ่มสังคม

การรวมกลุ่มสังคมของปากน้ำประแสที่มีสมาชิกร่วมกันเพื่อเป้าหมายของสมาชิกพบว่า มีการรวมกลุ่มของคนในพื้นที่เพื่อเป้าหมายของสมาชิก ได้แก่ กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ริมน้ำ กลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง กลุ่มผู้ผลิตชาใบขลู่ กลุ่มสามล้อประแส กลุ่มผู้ผลิตกะปิ กลุ่มถนนคนเดินประแสสร้างสุข โดยแต่ละกลุ่มจะมีการรวมกลุ่มทั้งในรูปแบบสมาชิกและคณะกรรมการ โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีการนัดประชุมหรือนัดหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (line) ทั้งนี้แต่ละกลุ่มจัดตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายร่วมกันทั้งทางด้านความร่วมมือในการแก้ปัญหาภายในกลุ่มและปัญหาที่เกิดจากภายนอกกลุ่ม โดยมีการกำหนดตำแหน่งบทบาทหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนากลุ่มทั้งด้านการพัฒนากลุ่มจากการประกอบการธุรกิจหรือกลุ่มทางการค้าและกลุ่มเกษตรกร เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เช่น การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกชาใบขลู่ เป็นต้น

กลุ่มสถาบันสังคม

กลุ่มสถาบันทางสังคมที่พบในตำบลปากน้ำประแส พบการจัดตั้งกลุ่มสถาบันทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ เกิดการรวมกลุ่มเฉพาะกลุ่มที่มีความใกล้ชิดในระดับเครือญาติ ไม่มีระเบียบแบบแผน แต่มีความเป็นกันเองใกล้ชิดและมีความเป็นพี่น้อง แม้ว่าบางครอบครัวจะมีสถานะเพียงเพื่อนบ้านแต่มีความอบอุ่นเนื่องจากเป็นตำบลเล็กๆ ทำให้คนในพื้นที่มีความผูกพันและรู้จักใกล้ชิดกันดี ไม่มีโจรขโมยในพื้นที่ มีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ พี่น้อง ลูกหลาน อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าครอบครัวจะส่งลูกหลานไปเรียนในพื้นที่อื่น เนื่องปากน้ำประแสเป็นเพียงตำบลเล็กๆ ที่มีโรงเรียนในระดับชั้นต้นเท่านั้น แต่กลุ่มลูกหลานก็จะกลับมายังบ้านเกิดเพื่อพัฒนาพื้นที่ตนเอง สร้างรายได้ด้วยการประกอบอาชีพในพื้นที่ เนื่องจากปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ในน้ำมีปลาในผืนดินมีแร่ธาตุที่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมและประกอบอาชีพอื่นๆ

"เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีแล้วที่คนหนุ่มสาวจะไปทำงานข้างนอก เพราะว่าเดี๋ยวนี้โฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะ เขาก็กลับมาทำที่บ้านดีกว่า" ***(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

"...จุดเด่นต่อมาก็คือ พี่น้องประชาชนที่นี่เสมือนเป็นญาติพี่น้องกัน ผู้บริหารนั้นตัวท่านนายกเองก็เป็นนักอนุรักษ์ ท่านก็พยายามรักษาวิถีชีวิต ท่านนายกก็พยายามที่จะเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยภาษาระยอง ด้วยวิถีชีวิต ด้วยอาชีพที่ท่านนายกเคยมีมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประมง เรื่องที่ท่านเคยเจอะเจอมาแต่เล็กแต่น้อย ถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้แก่คนอื่นได้และก็แต่ละหมู่แต่ละชุมชนก็ยังมีอัตลักษ์ตรงนี้อยู่..." ***(นันทา บุญช่วยเหลือ รองปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

ด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมพบว่า ปากน้ำประแสมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกิจกรรม แม้ว่าบางกิจกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา แต่ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสก็ยังคงไว้ซึ่งประเพณีดั้งเดิม เช่น การจัดประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ การจัดประเพณีออกพรรษา เป็นต้น

ทางด้านสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ สร้างแบบแผน ขัดเกลา ฝึกทักษะ อาชีพและถ่ายทอดวัฒนธรรมในพื้นที่ปากน้ำประแส พบว่า ปากน้ำประแสมีสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแส 3 แห่ง ได้แก่ 1.ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากน้ำประแส 2. โรงเรียนชุมชนวัดตะเคียนงาม 3. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ทางด้านศาสนาซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและเสริมสร้างกำลังใจให้แก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้ชีวิตคนในสังคมอยู่ได้อย่างปกติสุขนั้น ปากน้ำประแสมีวัดในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแส 2 แห่ง คือ วัดตะเคียนงามและวัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) และวัดที่อยู่ใกล้เคียงอีก 2 แห่ง คือ วัดดอนมะกอกและวัดเนินยาง

ค. กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันทางเศรษฐกิจเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการผลิตสินค้าและบริการไปสู่ผู้บริโภคและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ปากน้ำประแส พบการก่อรวมของสถาบันทางเศรษฐกิจในลักษณะเป็นกลุ่มการค้า กลุ่มผู้ประกอบการ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักริมน้ำ กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กลุ่มผู้ผลิตชาสมุนไพรใบขลู่ กลุ่มผู้ผลิตกะปิปากน้ำประแส เป็นต้น

สำหรับกลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับร้านค้า ร้านอาหาร จะมีเฉพาะในส่วนของภาคเอกชน ได้แก่ ร้านอาหารริมน้ำประแส ร้านอาหารในถนนคนเดินปากน้ำประแส เช่น ร้านเจ๊หน่องแซ่บเวอร์ ร้านครัวทะเลน้อย ร้านผู้ใหญ่เจี๊ยบทุ่งโปรงทอง เรือนตายาย โดยกลุ่มร้านอาหารดังกล่าวเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนเท่านั้น

ง. สถาบันการเมืองการปกครอง

สถาบันการเมืองการปกครองที่จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในพื้นที่ปากน้ำประแสและเพื่อสร้างระเบียบให้กับสังคมพร้อมควบคุมคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สถาบันการปกครองในพื้นที่ปากน้ำประแสมีรูปแบบการปกครองเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ การบริหารการปกครองขึ้นอยู่กับเทศบาลตำบลปากน้ำประแส โดยระบบการปกครองของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส ได้จัดให้มีการตั้งชุมชนย่อยในเขตเทศบาล เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของประชาชนในพื้นที่ ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนได้เข้าร่วมประชุมสภาท้องถิ่นและเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในชุดต่างๆ ในการบริหารงานราชการของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส โดยมีนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส เป็นผู้บริหารสูงสุดในตำบล

5.2.3 ศักยภาพด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว ที่พักและสิ่งแวดล้อม

ศักยภาพด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว การจัดการที่พักอาศัยให้กับนักท่องเที่ยวตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้อยู่ในสภาพดี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสที่นิยมและมีระบบการจัดการที่ดีที่สุด คือ ทุ่งโปรงทอง หรือสะพานชมธรรมชาติป่าชายเลน ทุ่งโปรงทองเป็นพื้นที่ป่าชายเลน ตั้งอยู่ในตำบลแสมภู่ หมู่ที่ 7 และชุมชนหมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส ทุ่งโปรงทองมีลักษณะเป็นป่าสีทอง เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำหลายชนิดเหมาะแก่การศึกษาพืชพันธุ์ธรรมชาติ และมีสะพานไม้ที่ในอดีตเคยมีความมั่นคงแข็งแรงแต่ปัจจุบันได้ทรุดโทรมลงไปตามกาลเวลา สะพานไม้แห่งนี้พาดผ่านป่าธรรมชาติด้วยความยาว 2.7 กิโลเมตร ทุ่งโปรงทองมีใบของต้นโปรงทองส่องกระทบกับแสงแดด ทำให้สะท้อนออกเป็นสีเหลืองทอง จึงกลายเป็นที่มาของทุ่งโปรงทอง

“...ถ้าอย่างตอนนี้ที่มีลูกค้าบ่นเลย ก็คือเรื่องของสะพานไม้ ที่บริเวณทุ่งโปรงทอง เพราะว่าชำรุดเยอะ และก็เรื่องของที่จอดรถด้วย ผมว่าสำคัญมาก เพราะว่าชั่วโมงนี้ คนยังไงก็ใช้รถยนต์หมด...” ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของสุดสาครโฮมสเตย์)***

นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ต้องการศึกษาธรรมชาติสามารถศึกษาลักษณะธรรมชาติของป่าสีทองได้ใน 3 เวลา 3 บรรยากาศ ทั้งเช้า กลางวันและเย็น โดยตอนเช้านักท่องเที่ยวสามารถมารับพลังจากแสงอาทิตย์ที่ทอดผ่านป่าโปรงทองด้วยการเดินบนสะพานไม้ ส่วนตอนบ่ายได้รับบรรยากาศของความสงบสุขจากธรรมชาติป่าสีทองและสัตว์น้ำ ยามเย็นนักท่องเที่ยวจะได้รับอากาศบริสุทธิ์จากกลิ่นอายธรรมชาติของป่าชายเลนที่เป็นป่าที่ผ่านมาตรฐานการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทุ่งโปรงทองแห่งนี้ถือเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของปากน้ำประแส นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังเป็นตำบลที่ปลอดสารพิษจากโรงงานทำให้สถานที่แห่งนี้มีอากาศบริสุทธิ์ตลอดทั้งปี

สำหรับเส้นทางการศึกษาธรรมชาติด้วยสะพานไม้ของทุ่งโปรงทองนั้น เมื่อมาถึงปากน้ำประแสแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าทุ่งโปรงทองด้วยสะพานไม้ได้สองทาง ทางที่หนึ่งเข้าทางเรือรบหลวงประแส ส่วนเส้นทางที่สองนักท่องเที่ยวสามารถใช้เส้นทางวัดตะเคียนงาม

"...ทุ่งโปรงทองครับ ชั่วโมงนี้นะครับ ถ้าถามว่าลูกค้ามาประแสมาทำอะไร บอกเลยว่า มาทุ่งโปรงทอง เพราะว่าอย่างที่ผมบอก ทุกคนไปถ่ายรูปแล้วสวย เพื่อนก็อยากจะไปถ่ายรูปตรงนั้น เท่านั้นเอง แต่ส่วนตัวผมอยากให้ลูกค้าเดินเข้าทางเรือรบนะ แล้วไปออกทางทุ่งโปรง แต่ว่าต้องใช้เวลาอย่างน้อย 2-3 ชั่วโมง แล้วแต่ความแข็งแรงของลูกค้า แต่ว่าอากาศมันก็ร้อน ผมว่าเก้าสิบเปอร์เซ็นต์ไม่เดิน เขาก็จะเลือกเดินเข้าทางนู้นเพราะมันใกล้ เข้าไปก็ได้เข้าไปถ่ายรูปตรงทุ่งโปรงเลย แต่ว่าทำไมผมถึงอยากให้เข้าทางเรือรบ เพราะว่าถ้าเข้าทางนี้จะได้ศึกษาอะไรหลายๆ อย่าง เขาก็มีป้ายมีอะไรที่ทางเทศบาลทำไว้อยู่แล้ว..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...ตอนนี้เรายังสรุปยอดนักท่องเที่ยวไม่ออก แต่ก็มากอยู่ แต่ลานจอดรถนี่มีหลายที่ แต่เฉพาะลานจอดรถที่เดียว ประมาณ 5 เดือน 500,000 คัน ลานจอดรถที่ไปเที่ยวทุ่งโปรงทอง ลานจอดรถนี่มีหลายแห่ง อย่างลานจอดรถตรงเรือหลวงนี่ ก็จอดเยอะ แต่ก็ไม่รู้จะประเมินยังไง แต่ว่าที่ลานจอดตรงทุ่งโปรงทองนี่ เขาคำนวณ รถ 1 คันต่อคน 3 คน บางคันมา 4 คนบ้าง 2 คนบ้าง แต่เขาเฉลี่ยคันละ 3 คน ประมาณ 5 เดือน เขาคำนวณคนได้ประมาณ 500,000 คนที่มาเที่ยว คนมาเที่ยวเยอะมากครับ อาจารย์คิดดูรถสามล้อจาก 30 คันตอนนี้มี 100 กว่าคัน..." ***(เอกชัย เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน สำนักงานเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะรู้จักแค่ทุ่งโปรงทอง แต่ผมก็จะแนะนำที่อื่นๆ ให้ด้วย เช่นไปดูเหยี่ยว แต่ว่าโดยส่วนใหญ่ที่เขามาประแส เขาก็จะยิงตรงไปที่ทุ่งโปรงทองเลย เราก็จะ

แนะนำสถานที่เที่ยวอื่นๆ ทีหลัง ส่วนเขาจะสนใจรีเปล่าก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง...” ***(ยุทธเดช จันทศร เจ้าของบ้านดีดีโฮมสเตย์)***

อย่างไรก็ตาม นายไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส ในฐานะผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวทุ่งโปรงทองได้เล่าให้ฟังว่า การจะดูแลระบบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวทุ่งโปรงทองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวด้วย เพราะทางเทศบาลได้พยายามดูแลเรื่องความสะอาดของป่าชายเลนตลอดเวลา ด้วยการจัดเจ้าหน้าที่ไปเก็บขวดน้ำ ถุงพลาสติกที่นักท่องเที่ยวนำเข้าไปรับประทาน แต่ก็ไม่สามารถเก็บได้ทั้งหมด เพราะนักท่องเที่ยวมักทิ้งขยะอยู่ตลอด แม้ระบบการจัดเก็บขยะจะต่อเนื่องเพียงใดก็ตาม จึงต้องขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวได้ร่วมกันอนุรักษ์สถานที่แห่งนี้ให้มีบรรยากาศธรรมชาติและยั่งยืนตลอดไป ซึ่งนอกจากเทศบาลตำบลปากน้ำประแสจะมีระบบการจัดด้านสิ่งแวดล้อมในทุ่งโปรงทองแล้ว ยังมีระบบการจัดการเรื่องที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งรถบัสขนาดใหญ่และรถยนต์ส่วนบุคคลด้วย

*“....ทุ่งโปรงทองเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวของชาวประแส นักท่องเที่ยวมากันเยอะ แต่เราก็พยายามให้นักท่องเที่ยวช่วยกันดูแลเพราะส่วนใหญ่ถือของเข้าไปกินแล้วโยนทิ้ง ขวดน้ำ ถุงพลาสติก พวกผมก็ระดมกันเข้าไปเก็บแต่ไม่ชนะครับ บางทีก็เหนื่อยใจเพราะเราไปห้ามเขาไม่ได้ ได้แต่ติดป้ายบอกไว้ เราอยากรักษาสถานที่ไว้ให้นานเท่านานครับ...”****(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

นอกจากปากน้ำประแสจะมีทุ่งโปรงทองเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ปากน้ำประแสยังมี “อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส” หรือ ร.ล. ประแส GALLUP (PF ๔๗) ซึ่งเป็นสถานที่ประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่บริเวณหัวโขด ชายหาดประแส หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำประแส เรือรบหลวงประแสเป็นเรือรบที่ปลดระวางเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2543 หลังจากออกปฏิบัติการในช่วงสงครามเกาหลี ในฐานกองกำลังร่วมสหประชาชาติ เรือรบหลวงประแสเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ชมห้องควบคุมการเดินเรือและจุดที่ตั้งปืนใหญ่ทั้งหัวเรือและท้ายเรือ ในระหว่างเวลา 8.00-18.00 น. ของทุกวัน

ร.ล.ประแส เป็นเรือรบที่ได้ปฏิบัติการในกองเรือสหประชาชาติในน่านน้ำเกาหลีและเป็นเรือที่สหรัฐราชนาวีได้มอบให้กับราชนาวีไทย เพื่อชดเชยเรือลำแรกที่ร่วมรบในสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้รับความเสียหาย เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2497 หลังจากนั้นเรือรบประแสได้กลับมาประจำการในกองเรือปราบเรือดำน้ำเมื่อ พ.ศ. 2498 เมื่อปลดประจำการจึงนำมาไว้ ณ ชายหาดประแส เพื่อให้คนไทยได้ระลึกถึงเกียรติประวัติของราชนาวีไทยในสมรภูมิ

ด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่บริเวณเรือรบหลวงประแส อยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส แต่เดิมสถานที่ตั้งของเรือรบหลวงประแสเป็นป่า

ชายเลนเสื่อมโทรมจำนวน 28 ไร่ ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสได้นำทรายจากทะเลมาถมและปรับทัศนียภาพบริเวณนั้นให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จัดให้มีศาลาเฉลิมพระเกียรติ ศาลาเอนกประสงค์ ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเล สมาคมชาวประมงปากน้ำประแส สะพานเดินชมธรรมชาติป่าชายเลน ห้องน้ำ ร้านอาหารขนาดย่อม โต๊ะหินอ่อนนั่งเล่น อนุสรณ์เรือรบหลวงประแสจัดได้ว่าเป็นศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของปากน้ำประแส เพราะนอกจากจะเป็นอนุสรณ์สถานด้านประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาหาร ห้องน้ำ เก้าอี้นั่งเล่นริมทะเล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

"...มีต้นตะเคียนใหญ่ 500 ปี ทุ่งโปรงทอง ***เรือรบหลวงประแส*** *ตลาดเก่าร้อยปี แล้วตลาดเก่าร้อยปีนี่คุณอย่าลืมขายนะ มีบ่อน้ำเก่าแก่อายุร้อยปีที่อยู่ตรงกลางตลาด และน้ำบ่อนี้เป็นน้ำจืด ทำไมหล่ะคุณอยู่น้ำเค็ม แต่มีบ่อน้ำจืดอยู่ตรงกลางและเขาก็สามารถใช้ได้ด้วย อยู่ตรงกลางปากน้ำแสเลย เวลาคุณมาปากน้ำประแส มีใครแนะนำคุณบ้างว่าปากน้ำประแสมีตรงนี้ เมื่อก่อนปากน้ำประแส สมัยก่อนปากน้ำประแสนี่จะมีโรงฝิ่น มีโรงแรมสมัยเก่า สมัยก่อนประแสไม่มีรถราที่จะออก มีแต่เรือ ถ้าน้ำลงนี่จะออกไม่ได้ ต้องพักก่อน..."****(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

นอกจากปากน้ำประแสจะมีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และอนุรักษ์แล้ว ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอิงประวัติศาสตร์ เพราะนอกจากสมเด็จ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จะเสด็จมาทางเรือและทรงประทับที่พลับพลาพระที่นั่งที่วัดสมมุติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) แล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ก็เคยเสด็จมาที่ปากน้ำประแสเช่นเดียวกัน นับเป็นสถานที่ที่มีวัฒนธรรมดั้งเดิมและอิงประวัติศาสตร์ไทยด้วย

"...ที่นี่พระเจ้าตากก็เคยเสด็จ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ก็เคยเสด็จ มันก็เลยเป็นเหมือนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ รัชกาลที่ 5 ท่านก็เคยเสด็จวัดราชบัลลังก์ เพราะว่าข้าวของเครื่องใช้ก็ยังมีอยู่ที่วัดราชบัลลังก์ ส่วนรัชกาลที่ 9 ท่านก็เสด็จมาเปิดศาลกรมหลวงชุมพร..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่สร้างศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบอื่น ได้แก่ ศาลพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือ ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือ เสด็จเตี่ย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำประแส หมู่ 3 ตำบลปากน้ำ

ประแส อยู่ในความดูแลของฐานทัพเรือสัตหีบ นอกจากศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์แล้ว บริเวณดังกล่าวยังมีเรือนรับรอง ห้องน้ำที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาสักการะศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ด้วย

ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2510 พระนามเต็มว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้รับการเคารพอย่างสูงในฐานะ "องค์พระบิดาแห่งทหารเรือไทย" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 9) เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีประดิษฐานพระรูปเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

อีกศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของปากน้ำประแส คือ สะพานประแสสิน (ประแส-เนินฆ้อ) เป็นสะพานข้ามแม่น้ำประแส ความยาว 2,090 เมตร ส่วนสะพานหลักช่วงข้ามแม่น้ำมีความยาว 889.6 เมตร สะพานประแสสินนับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนทางด้านการสัญจรทางน้ำระหว่างบ้านแหลมสน ตำบลเนินฆ้อและตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยองและยังเชื่อมโยงเข้าหาถนนบูรพาชลทิศจากระยองไปจันทบุรีและตราด เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตคนในพื้นที่จากถนนบูรพาชลทิศ จังหวัดระยองสู่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด สะพานประแสสินมีจุดชมวิวอยู่กลางสะพาน 360 องศา นักท่องเที่ยวสามารถชมทัศนียภาพของแม่น้ำประแสและวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ นอกจากนี้สะพานนี้ยังเป็นการย่นระยะเวลาของสองฝั่งระหว่างตำบลเนินฆ้อกับตำบลประแสสินอีกด้วย

ด้านสถานที่ท่องเที่ยวอื่นที่เป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของปากน้ำประแสอีกแห่ง คือ บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส ตั้งอยู่ถนนสายเลียบแม่น้ำ (ถนนชุมชนบ้านเก่าปากน้ำประแส) หมู่ 2 ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีเทศบาลตำบลปากน้ำประแสเป็นผู้ดูแล บ้านพิพิธภัณฑ์เป็นเรือนไม้ในชุมชนบ้านเก่าปากน้ำประแส ได้รับการอนุเคราะห์จากนายวิเชียร ทรัพย์เจริญ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด ให้ใช้เป็นสถานที่จัดทำพิพิธภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งของเครื่องใช้ เรือประมงของชาวประมง ภาพประวัติศาสตร์ของชาวปากน้ำประแสที่บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมของชุมชนปากน้ำประแสได้เป็นอย่างดี บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแสถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวปากน้ำประแส

บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแสเป็นเรือนไม้ผสมผสานศิลปกรรมไทย-จีนของชาวประมงปากน้ำประแสบนถนนสายเลียบแม่น้ำประแส เรือนไม้บ้านเก่าปลูกติดกันกว่า 100 หลังคา

เรือน ติดริมน้ำประแส นับเป็นย่านการค้าเก่าแก่ของพี่น้องประแสที่แสดงให้เห็นถึงวิถีของชุมชนริมฝั่งปากน้ำประแส เรือนไม้ริมน้ำติดแม่น้ำประแสจะถูกปลูกแบบมีเรือนชานยื่นออกมาเพื่อรับลมและชมบรรยากาศแบบธรรมชาติของสายน้ำ เรือประมงที่จอดเรียงรายบ่งบอกให้รู้ถึงวิถีอาชีพของพี่น้องปากน้ำประแสที่ประกอบอาชีพประมง ซึ่งปัจจุบันเรือนไม้ริมแม่น้ำประแสบางส่วนได้จัดสร้างเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวิถีธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมของพี่น้องชาวปากน้ำประแส

“...ทางบ้านผมก็จะเป็นบ้านเก่าสมัยรุ่นทวด อายุก็หลายปีแล้วครับ เป็นบ้านไม้ ก็มีพวกธรรมชาติที่ว่าธรรมชาติริมคลองแล้วก็วิถี เพราะแถวบ้านผมยังมีเรือเล็กออกอยู่แถวตรงหัวโขด จะมีเรือเล็กออกตอนเช้า แล้วก็มีออกปู นักท่องเที่ยวมาก็จะมาซื้อปูตอนเช้า...” ***(ยุทธเดช จันทศร เจ้าของบ้านดีดีโฮมสเตย์)***

นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังมีวัดตะเคียนงามที่มีต้นตะเคียนอายุประมาณ 500 ปี เป็นที่เคารพและศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของชาวปากน้ำประแสและนักท่องเที่ยวที่มาปากน้ำประแสเป็นอย่างมาก ชาวปากน้ำประแสมักจะมาขอพรและแก้คำขอด้วยการรำวงรอบต้นตะเคียน ที่มีตำหนักเจ้าแม่ตะเคียนตั้งอยู่ใกล้บริเวณต้นตะเคียนใหญ่

ตำนานเล่าว่าในอดีตตำบลปากน้ำประแสเป็นป่าทึบมีดงตะเคียนขึ้นหนาแน่นและมีต้นตะเคียนสองต้นที่มีอายุประมาณ 500 กว่าปี ชาวปากน้ำประแสเรียกว่า ต้นเจ้าพ่อกับต้นเจ้าแม่ ต้นเจ้าพ่อมีความกว้างประมาณ 5.6 เมตร สูงและแผ่กิ่งก้านไปเป็นวงรอบประมาณ 20 เมตร ส่วนต้นเจ้าแม่มีความกว้างวัดโดยรอบได้ 7.4 เมตร มีความสูงน้อยกว่าต้นพ่อและไม่แผ่กิ่งก้านออกไปแต่มีเพียงกิ่งก้านเดียวที่สูงชะลูดขึ้นไปเท่านั้น

พระครูบูรพาวัชราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงามองค์ปัจจุบัน เล่าถึงตำนานกิ่งต้นเจ้าแม่ผ่านสื่อมวลชนว่า กิ่งของต้นเจ้าแม่ที่สูงขึ้นเพียงกิ่งเดียวได้หักลงมา และเล่ากันปากต่อปากว่าก่อนหน้าที่กิ่งต้นเจ้าแม่จะหักลงมามีคนเห็นหญิงสาวแต่งตัวสวยงามห่มชุดสไบเฉียงสีม่วง เดินอยู่ตรงจุดที่กิ่งตะเคียนจะตกลงมา ซึ่งอีกไม่กี่วันกิ่งต้นเจ้าแม่ที่สูงชะลูดอยู่กิ่งเดียวได้หักลงมา ทำให้ชาวบ้านปากน้ำประแสที่มีความเชื่อและศรัทธาในต้นเจ้าพ่อและเจ้าแม่ตะเคียนได้ร่วมกันสร้างศาลาคลุมเอาไว้ และเป็นที่เชื่อกันว่า ในช่วงวันใกล้หวยออกชาวบ้านปากน้ำประแสจะมาจุดธูปบนบานและขัดผิวต้นตะเคียนเพื่อขอโชคลาภและบนบานด้วยการรำแก้บน เพราะเป็นความเชื่อของคนในพื้นที่ปากน้ำประแส

*"...แล้วส่วนมากใครมาบนขออะไรเขาก็ได้สมความปรารถนา แม้แต่ดาราที่ชื่อจ๊ะจ๋า ยังมาแก้บนเลย คือเขามาเที่ยว เขาก็ได้ข่าวมาว่าที่นี่ศักดิ์สิทธิ์ เขาก็มาไหว้ว่าถ้ากลับไปกรุงเทพฯ ก็ขอให้มีงานแสดงทางทีวีอะไรของเขา พอกลับไปถึงเขาก็ได้งาน เขาเลยมาแก้บน..."**(พระครูบูรพาวัชราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม)***

นอกจากนี้ตำนานต้นตะเคียนปากน้ำประแสยังได้พบในจดหมายเหตุเมืองจันทบูรณ์ที่บันทึกไว้ว่า สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้มีรับสั่งให้นำไม้ตะเคียนจากป่าตะเคียนที่ปากน้ำประแสมาสร้างเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช โดยก่อนหน้านี้เล่าต่อกันว่า ที่โคนต้นตะเคียนมีโอ่งน้ำใส่ไว้ให้ผู้สัญจรไปมาได้ดื่ม ต่อมาต้นตะเคียนได้แผ่โอบอุ้มโอ่งน้ำเอาไว้ จนทุกวันนี้ยังเชื่อกันว่าภายใต้โคนต้นตะเคียนเจ้าพ่อยังมีโอ่งน้ำอยู่ข้างใน

นอกจากนี้ในอดีตต้นตะเคียนสองต้นนี้ ชาวประมงได้ใช้เป็นพิกัดออกหาปลาในเวลากลางคืนใช้พิกัดระหว่างยอดไม้ 2 ต้นที่มองเห็นแต่ไกลและเป็นจุดนัดพบบนฝั่งเพื่อมาพักผ่อนและรอช่วงน้ำขึ้น วัดตะเคียนงามจึงถือเป็นสถานที่สำคัญของวิถีชาวประมง ในการเข้ามาพักอาศัยเพื่อเป็นจุดพักระหว่างทางอีกด้วย

ปัจจุบันวัดตะเคียนงามเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวปากน้ำประแส พระครูบูรพาวัชราภรณ์เล่าต่อว่า ในวันพระชาวบ้านจะมาถวายภัตตาหารเช้าและร่วมทำบุญในวัด ในช่วงวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา หรือประเพณีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับทางวัด แต่ในปัจจุบันทางวัดได้รับงบประมาณในการจัดงานและพัฒนาวัดน้อยลง ทำให้การจัดงานตามเทศกาลต่างๆ ไม่ได้จัดใหญ่โตเหมือนในอดีตและงานประเพณีสำคัญบางงานวัดก็ไม่ได้มีส่วนเข้าไปร่วมจัดงานด้วยแต่อย่างใด เช่น ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ ประกอบกับปัจจุบันคนมาทำบุญลดน้อยลง ประเพณีทางศาสนาจึงเปลี่ยนแปลงไปไม่ยิ่งใหญ่เหมือนที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามทางวัดก็ได้กิจกรรมทางศาสนาเหมือนเช่นทุกปี เช่น จัดงานวันศีล 8 โดยจะมีชาวบ้านมาถือศีลนุ่งขาวห่มขาวและสวดมนต์ที่วัด เป็นต้น

"...ทางวัดก็จัดก่อเจดีทราย อะไรประเภทนี้ เพราะว่าเป็นประเพณี แต่ว่าไม่มีงานรื่นเริง อาจจะมีก็ช่วงลอยกระทง แต่เทศบาลเขาก็จัด เพราะว่ามันอยู่ในพื้นที่ของเทศบาลไง มีลอยกระทง มีแข่งเรือ เทศบาลเขาจะเป็นคนจัด คือที่ผ่านมาของที่วัดนี่ 13-16 เมษา วันสุดท้ายก็จะฉลองเจดีย์ทรายแล้วก็รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ สรงน้ำพระ แล้วเทศบาลเขาก็ยังจัด วันที่ 17, 18 อะไรของเขาอีก เราก็เลยอยากจัดก็จัด ไม่อยากยุ่ง แต่เขาไปจัดที่เรือรบ คือมันจัดซ้ำกัน คนแก่จะไปจะมาก็ลำบาก..." ***(พระครูบูรพาวัชราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม)***

"...คือจริงๆ ทางวัดก็อยากจัดประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำร่วมด้วย แต่ทางเทศบาลไม่เอาเขา ตอนนี้คือคนเข้าวัดน้อยมาก โรงเรียนก็แทบไม่มีส่วนร่วมอะไรเลย ตรงนี้ผมก็ไม่อาจรู้ได้นะว่าเพราะอะไร เพราะไม่ได้เข้าไปร่วมจัดกับเขา..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบชลู่)***

ไม่เพียงแต่วัดตะเคียนงามจะเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวปากน้ำประแสยังมีสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอีกแห่งหนึ่งคือ วัดสมมติเทพฐาปนารามหรือวัดแหลมสน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำประแส หมู่ 6 ตำบลปากน้ำประแส ตำนานเล่าว่า วัดแหลมสนเป็นวัดที่ได้รับพระบรมราชโองการจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โปรดเกล้าให้สร้างเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. 2429 สังกัดมหานิกาย พื้นที่เดิมเป็นป่าชายเลน เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก ขึ้นประทับที่ตำบลปากน้ำประแสฝั่งแหลมสนเมืองแกลง ทรงเสด็จมาใกล้พระเจดีย์แล้วทรงมีพระราชดำริว่า *"ตำบลปากน้ำแหลมสนนี้สมควรเป็นที่สร้างอารามได้"* จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ว่าราชการเมืองแกลง พระแกลงแกล้วกล้า สร้างพระอารามขึ้นใกล้พระเจดีย์และพระราชทานนามว่า "วัดสมมติเทพฐาปนาราม" พร้อมพระราชทานที่ดินสร้างวัดจำนวน 10 ไร่ 2 งาน

ตำนานเล่ากันว่า ในปี พ.ศ. 2526 วัดแหลมสนได้ทำการรื้อโบสถ์เก่าและต้องการถอนเสาไม้ที่ฝังลึกอยู่ใต้ดิน แต่ขุดหาไม่พบ มาวันหนึ่งชาวบ้านที่หาดแหลมสนถูก "เข้า" แล้วตะโกนร้องว่า "ช่วยขุดข้าทีข้าอยากจะไปเกิด" และเดินมาชี้จุดที่เสาตะเคียนฝังอยู่ ทั้งที่ก่อนหน้านี้มีการขุดจุดดังกล่าวแล้วแต่ไม่พบเสาตะเคียน จนกระทั่งมีชาวบ้านถูก "เข้า" มาชี้จุดที่เสาฝังดินอยู่จึงพบอีกสองสามจุด นี่เป็นที่มาของความเชื่อของชาวแหลมสนเกี่ยวกับวัดสมมติเทพฐาปนาราม

อย่างไรก็ตามวัดสมมติเทพฐาปนาราม ถือได้ว่าเป็นศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางด้านศาสนาสำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งชาวปากน้ำประแส ปากน้ำแหลมสนและนักท่องเที่ยวที่มาในย่านนี้ เนื่องจากทางวัดได้มีกิจกรรมทางศาสนาเช่นเดียวกับวัดอื่นเช่น กิจกรรมวันเข้าพรรษา ออกพรรษา อุปสมบทหมู่ บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานประจำปีของวัด ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านพุทธศาสนิกชนใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเมื่อได้เข้าวัดทำบุญ

"...ผมในนามคนปากน้ำประแสผมเกิดมาหกสิบกว่าปี เมื่อก่อนประแสเป็นเมืองท่าเราจะไปปากน้ำหรือไประยองต้องลงเรือที่นี่ และทางด้านวัฒนธรรมผมอยากเอาวัดควบคู่เข้าไปด้วย คำว่าวัฒนธรรมทั้งนี้ทั้งนั้นวัดในปากน้ำมีสองวัดด้วยกัน และทั้งนี้ทั้งนั้นงบประมาณก็ไปลงที่ชายหาดมากมาย ไม่ว่าเทศบาลหรือท้องถิ่นรู้สึกว่าจะห่างเหินซักนิดนึง ก็มีประเด็นพิพาทกันนิดหน่อย ผมคิดว่าเราน่าจะคุยกันและทำหาดทรายวัดสมให้สวยงามให้มีระเบียบ วางระเบียบกันให้ดีขั้น ก็

อยากจะฝากทางเทศบาลไว้ด้วย วัดเราก็ไม่ได้ปิดกั้น แต่ผมก็ไม่ทราบว่าการดูแลของเทศบาลจะห่างเหินวัดไปนิดนึง มีอะไรก็น่าจะคุยกันนะระหว่างวัดกับผู้บริหารท้องถิ่น บ้านเราจะได้เดินไปสวยงามกว่านี้ ผมก็อยากจะฝากวัดสมไว้ด้วย..." ***(ประทีป เจริญกัลน์ เจ้าของบ้านเคียงคลองโฮมสเตย์)***

นอกจากนี้ตำบลปากน้ำประแส ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ถือเป็นศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวอีกแหล่งหนึ่งคือ สะพานป่าชายเลนบ้านหัวโขดหรือ board walk ตั้งอยู่หมู่ 1 ในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณอนุสรณ์เรือรบหลวงประแส อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส สะพานป่าชายเลนบ้านหัวโขดเป็นสะพานไม้ทอดแนวโค้งแข็งแรง มีความยาว 200 เมตร สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนและสัตว์น้ำ สะพานนี้ทอดยาวไปตามผืนน้ำเมื่อยามที่น้ำขึ้นจะได้ชื่นชมกับธรรมชาติและแมกไม้ ส่วนยามเมื่อน้ำลงจะมองเห็นปูแสม ปูก้ามดาบ พร้อมกับเสียงดีดตัวของสัตว์น้ำในป่าชายเลนคล้ายกับเสียงดนตรี มีศาลาไว้ให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ต้องการศึกษาธรรมชาติของป่าชายเลนได้พักและนั่งรับอากาศบริสุทธิ์ของแมกไม้ป่าชายเลน ซึ่งจัดได้ว่าสะพานป่าชายเลนบ้านหัวโขดเป็นหนึ่งในศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของปากน้ำประแส

5.2.4 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ปากน้ำประแส เป็นอีกศักยภาพหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนและถือเป็นดัชนีความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดการแหล่งข้อมูลท่องเที่ยว ระบบการจัดการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดการวิถีคนในพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท การจัดการภูมิสถาปัตย์ในการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเพื่อฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา การจัดการการดูแลผืนป่าและธรรมชาติ การจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานและคงไว้ซึ่งวิถีดั้งเดิมของชาวปากน้ำประแส

นอกจากนี้ยังมีการจัดการขยะ น้ำเสีย การจัดการระบบที่ไม่สร้างความวุ่นวายแออัด การจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม การจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีให้เข้ากับนักท่องเที่ยว การจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ การจัดการด้านความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม การจัดการอาหารท้องถิ่น การจัดการระบบคมนาคมและระบบแสงสว่าง ดังนี้

5.2.4.1 การจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดการอบรมด้านมัคคุเทศก์และมัคคุเทศก์น้อย การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักริมน้ำ กลุ่มสามล้อประแส การสร้างวิทยากรและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณีและสิ่งแวดล้อม พิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส แผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์ เว็บไซด์ปากน้ำประแส สำหรับข้อมูลที่กำลังดำเนินการคือ การจัดทำศูนย์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวปากน้ำประแส โดยนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส นายไชยรัตน์ เอื้อตระกูล กล่าวว่า ตำบลปากน้ำประแสมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางด้านอนุรักษ์ธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ข้อมูลทางด้านแหล่งท่องเที่ยวมีมาก จึงจำเป็นต้องจัดทำไว้อย่างเป็นทางการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลที่แท้จริง นอกจากนี้ทางเทศบาลยังได้จัดทำโครงการเพื่อข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เช่น การอบรมมัคคุเทศก์น้อย การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และโครงการอื่นอีกมากเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในปากน้ำประแส

"...ตำบลปากน้ำประแสมีที่ท่องเที่ยวมากเมื่อเทียบกับตำบลอื่น มีเส้นทางธรรมชาติป่าชายเลน ทุ่งโปรงทอง เรือรบหลวง ศาลกรมหลวงชุมพร ข้อมูลพวกนี้นักท่องเที่ยวควรรู้ที่มาและที่ไป เทศบาลเลยจัดทำข้อมูล อบรมมัคคุเทศก์บ้าง การเป็นเจ้าบ้านที่ดีบ้าง ตอนนี้ก็จะเริ่มทำศูนย์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้บริการคนมาเที่ยวที่ตำบลเรา..." ***(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

*"...การอบรมของเทศบาลมีหลายส่วนที่มีการเตรียมความพร้อมไว้แล้ว ทั้งในเรื่องมัคคุเทศก์น้อย หรือผู้ประกอบการริมน้ำ ตอนนี้ทางกระทรวงวัฒนธรรมให้ทำเรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่นี่ยังขาดศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว แต่ก็ได้คุยกับนายกแล้ว นายกฯ ก็มีแพลนที่จะทำศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวอยู่ โดยตอนนี้กำลังหาจิตอาสาอยู่ ปัญหาของที่นี่คือ ยังขาดด้านข้อมูลข่าวสารอยู่มาก..."****(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...มัคคุเทศก์นี่อบรมไว้ 300 กว่าคน แต่ตอนนี้ใช้ได้จริงๆ อยู่ประมาณ 3-4 คน คือตอนนั้นทาง อบจ. เขาสนับสนุน เขาจะคัดเลือกจากโรงเรียนในจังหวัดแล้วก็ใช้สถานที่เราเป็นที่อบรม ผมก็จะเป็นวิทยากรให้ คือให้เขารู้ว่าต้นทุนของการเป็นมัคคุเทศก์นี่จะต้องรู้อะไรบ้าง

*ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อม ให้ดูก่อนว่าในพื้นที่เรามีอะไรที่มันมีความสำคัญ หรืออะไรที่มันจะเป็นจุดขายได้ เป็นจุดแข็งที่เราจะเอาออกมาใช้ประโยชน์ได้ และก็ทำอย่างไรที่จะโน้มน้าวคือเด็กอย่างเดียวทำไม่ได้ แต่ทำอย่างไรที่จะเอาแนวคิดนั้นไปขายให้กับผู้หลักผู้ใหญ่ ให้มาส่งเสริม สนับสนุน ในเมื่อเรามีของอันนี้ดีๆ แล้วนี่ ทำอย่างไร มีหลักการอย่างไร มีเหตุผลยังไงถึงจะเขียนนำเสนอให้เขาคล้อยตามเราให้ได้ แล้วก็ดึงให้พ่อแม่ที่อยู่ในครอบครัวมาให้การสนับสนุนมันก็จะยิ่งง่าย หลายๆ ที่เขาก็ทำเรื่องการท่องเที่ยวอยู่เหมือนกัน เขาก็ปรับ ก็ทำของเขานะ แต่ที่ผมอบรมโดยภาพรวมนี่ คืออบรมให้ทางจังหวัด คือนักเรียนชั้นประถม มัธยม ..." **(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

สำหรับอุปสรรคที่ผ่านมาด้านการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสนั้นพบว่า การจัดทำแหล่งข้อมูลเพื่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดทำบ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแสเพื่อบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของปากน้ำประแสและเป็นสถานที่จัดเก็บวัสดุสิ่งของ ข้าวของเครื่องใช้ เรือประมงจำลอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาเรียนรู้วิถีธรรมชาติของชาวประมงและชาวปากน้ำประแส มีปัญหาเรื่องบุคลากรในการรับผิดชอบ ซึ่งที่ผ่านมาไม่มีการกำหนดจำนวนบุคลากรที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลพิพิธภัณฑ์ไว้ชัดเจน ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑ์ ทำให้กำหนดการเปิด-ปิดไม่เป็นเวลา ไม่สะดวกให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมได้ในเวลาทำการ

*"...อย่างเรื่องของพิพิธภัณฑ์ที่ถนนคนเดิน ถ้าวันไหนพี่หน่องไม่ว่างก็จะปิดจริงๆ แล้วต้องหาคนรับผิดชอบตรงนี้ ให้มีนักประชาสัมพันธ์ ก็มองว่าน่าจะเป็นชาวบ้านใกล้ๆ ที่จะมาเป็นนักประชาสัมพันธ์ ก็ต้องคุยกัน ละก็ค่อยๆ ฝึก..." **(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

*"...ถ้ามองถนนสายวัฒนธรรม มันเหมือนตลาดนัด คุณก็มีชูอย่างเดียวก็คือบ้านพิพิธภัณฑ์ แต่ถามว่าพิพิธภัณฑ์นั่นมันมีชีวิตมั้ย มันไม่มีชีวิต เข้าไปก็ไปยืนดูอย่างเดียว มันไม่มีชีวิตที่จะให้คนเข้าไปศึกษา ไปดู มีชีวิตก็คือเวลาเราเข้าไป มันต้องมีมัคคุเทศก์หรือปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น สามารถเข้าไปประจำในพิพิธภัณฑ์ ถามอะไรคุณก็รู้หมด ไม่ใช่เข้าไปยืนดู ยืนอ่านเองแล้วก็จบ..." **(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังได้รับโอกาสที่ดีด้านการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์เพราะข้อมูลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวแล้วเชคอินผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ ส่งผลให้สื่ออื่นๆ

เช่น สื่อโทรทัศน์ เข้ามาถ่ายทำรายการท่องเที่ยวที่ปากน้ำประแสตามกระแสความนิยมในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนสายวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุข ส่งผลให้ปากน้ำประแสได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ โดยที่คนในพื้นที่ไม่ต้องทำประชาสัมพันธ์โดยตรง

"...คือของเรามีประแสดอทคอม มันมีเว็บเยอะ แล้วก็มีโบรชัวร์ มีอะไรอย่างสนามบินอู่ตะเภานี่เราก็เอาโบรชัวร์ไปฝากเขาไว้ เวลาไปอบรมสัมนิบาตที่ไหนก็หิ้วไปด้วย มันมีสื่อเยอะแยะ รายการทีวีทุกรายการออกหมด มันก็ถือว่าเป็นการโปรโมท โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนี่ เขามีสื่อทุกช่องเลย เขาก็ส่งมาสนับสนุน ในส่วนของเราเองเราก็ประชาสัมพันธ์เต็มที่..." ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส ในฐานะหนึ่งในมัคคุเทศก์ประจำปากน้ำประแสยังได้ยืนยันเรื่องระบบการจัดการด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวปากน้ำประแสว่า ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสได้กำหนดนโยบายในการประชาสัมพันธ์ผ่านมัคคุเทศก์และสื่ออื่นไว้ว่า ในการทำประชาสัมพันธ์ทางเทศบาลจะต้องเน้นข้อมูลที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวปากน้ำประแสอีกหรือนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจนต้องบอกต่อให้นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นได้เข้ามาท่องเที่ยวในปากน้ำประแสเพิ่มมากขึ้น

*"...กลุ่มสามล้อบริการนักท่องเที่ยว โฮมสเตย์ กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร เราก็เอามาอบรม คือเราจะมีโครงการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว จัดไว้ทุกปี พอเราอบรมแล้วเราก็เอาเรื่องของ****การเป็นเจ้าบ้าน****ที่ดีใส่ลงไปด้วย เรื่องต้นทุนนี่มันเป็นไม้ตายที่เราต้องใส่ลงไปด้วยทุกครั้ง เสร็จแล้วเราก็เอาเรื่องของการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสอดแทรกเข้าไป เมื่อคนเข้ามาเที่ยวบ้านเรา ทำยังไงที่เขามาแล้วเขาถึงจะติดใจ เข้ามาแล้วทำยังไงถึงจะกลับมาอีก ไม่ใช่ว่าคนเดิมกลับมาอีกแต่เขากลับมานี่เขาต้องพาพวกกลับมาอีกเป็นขบวน เป็นก๊ก เป็นเหล่า ให้มันเพิ่มขึ้นแล้วก็แตกยอดไป..."* ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

สำหรับปัญหาด้านการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสยังพบว่า ชาวปากน้ำประแสยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดีหรือเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เพราะการท่องเที่ยวปากน้ำประแสยังเป็นเพียงแค่การเริ่มต้นเท่านั้น แม้ว่าสถาบันอื่นจะพยายามให้การอบรมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวให้เป็นธรรมชาติตามวิถีดั้งเดิมก็ตาม แต่สำหรับเรื่องความรู้ในการท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวปากน้ำประแสและยังเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา

*"...**อย่างที่บอกว่าปากน้ำประแสนั้นกำลังเป็นที่เติบโตเร็วเกินกว่าที่เราจะบริหารจัดการได้** เพราะฉะนั้นนักวิชาการยังคงมีความจำเป็นสำหรับพื้นที่ของเรา วันนี้ถ้าหากรับฟังแล้ว ผู้ประกอบการโดยเฉพาะบ้านพักโฮมสเตย์เสมือนหนึ่งนั้นท่านเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยพัฒนาปากน้ำประแสควบคู่ไปกับกิจกรรมต่างๆ ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเรือ กลุ่มสามล้อ แต่ว่าบ้านพักนั้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง..."**(นันทา บุญช่วยเหลือ รองปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

*"...คือพวกเรามันเพิ่งเริ่มจะจัดขบวนกันมาในเรื่องการท่องเที่ยว อย่างพวกผมนี่พูดถึงเรื่องการท่องเที่ยวก็ส่ายหัวกันทุกคน คือว่าต้อนรับไม่เป็น แต่ว่าตอนนี้ SCG เขาก็พยายามมาสอนวิธีต้อนรับนักท่องเที่ยวว่าถ้านักท่องเที่ยวเข้ามาเราจะต้องต้อนรับยังไง ทั้งเรื่องจัดสถานที่ด้วย..." **(สมศักดิ์ สุชิน ชาวบ้านเลี้ยงปูในกระชัง)***

"...ต้องเข้าใจอย่างหนึ่งว่าหมู่บ้านนี้เติบโตมากับอาชีพทำประมงทั้งสิ้น ร้อยละเก้าสิบหรือผู้ที่นั่งประชุมอยู่ตอนนี้ส่วนมากเป็นเถ้าแก่เรือกันทั้งนั้น แล้วก็มาเป็นช่วงนึงที่ปากน้ำประแสซบเซาไปตาม เศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นคำว่าวิถีชีวิตของปากน้ำประแสเมื่อสมัยก่อนเป็นคนฐานะค่อนข้างดี พอมีฐานะดีทุกสิ่งเติบโตมาจากประมง พ่อผมเล่าว่าที่ปากน้ำประแสดีอันดับต้นๆ เลย แต่พอปัจจุบันมันเริ่มเปลี่ยนไป ทำให้วิถีชีวิตประมงเริ่มถดถอยแล้วก็หายไปกลายเป็น การค้าขาย ทำอย่างอื่นไป ซึ่งเท่าที่ผมพอจะสัมผัสได้ก็คือ คนปากน้ำประแสยังเปลี่ยนตัวเองไม่ได้..." ***(มงกุฎ เจริญพร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...ว่าง่ายๆ ว่าประมงสมัยก่อนค่อนข้างดี พ่อผมก็ทำ พอเริ่มมีเงินก็ส่งลูกหลานไปเรียนที่ไกลๆ ที่ดีๆ พอสภาพมันเปลี่ยนแปลงไปก็ต้องหันกลับมาที่เดิม สุดท้ายพอเริ่มจากชีวิตประมงหายไป ก็มาเปลี่ยนเป็นค้าขายเหมือนที่เราทำถนนคนเดินหรือการท่องเที่ยวเข้ามา พอมีการท่องเที่ยวเข้ามา ในความรู้สึกผมนะ ผมว่าคนของเรายังปรับตัวเข้ากับสิ่งนี้ไม่ทัน และบางสิ่งบางอย่างมันเข้ามาเร็วเกินกว่าที่เราจะรับได้ คำว่าเกินกว่าที่เราจะรับได้ก็คืออย่างเช่น ทุ่งโปรงทองนี้บางวันนักท่องเที่ยวเป็นพันก็มี ซึ่งมันเกินกว่าที่เราจะรับได้ เราไม่รู้จะตั้งหลักว่าจะทำยังไง..." ***(มงกุฎ เจริญพร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...ทีนี้วิถีชีวิต สังคม มันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง พอมันเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจประมงหาได้ไม่เหมือนก่อน มันก็เริ่มเปลี่ยนไป แต่ในเมื่อสภาวะของสังคมเปลี่ยนไป แต่

คนยังไม่เปลี่ยน คนยังปรับสู่สังคมยุคใหม่ยังไม่ได้ มันก็ต้องค่อยๆ ปรับไป ตอนนี้มันก็เริ่มดีขึ้น...” ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

5.2.4.2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น เทศบาลตำบลปากน้ำประแส หอการค้าจังหวัดระยองและบ้านพักโฮมสเตย์ริมน้ำ มีระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสเพื่อให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพื้นที่ โดยมีระบบการจัดการเรื่อง การจัดให้มีเส้นทางจักรยานตามเส้นทางธรรมชาติหรือเส้นทางกินเที่ยวผลไม้ประจำถิ่น เส้นทางศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกรรม ประมงและชุมชนชาวปากน้ำประแส การจัดให้มีการล่องเรือชมวิถีชุมชนสองฝั่งริมแม่น้ำประแส ล่องเรือ ดำน้ำศึกษาวิถีธรรมชาติของปลาในท้องทะเล จัดแพคเกจท่องเที่ยวทางทะเลและชิมอาหารทะเลซึ่งราคาจะรวมกับที่พักแล้ว กล่าวได้ว่า ระบบการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยสามล้อเครื่องประแส การจัดการสถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว การจัดการที่พักอาศัยนักท่องเที่ยว ระบบการจัดการดังกล่าวส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวปากน้ำประแสในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เป็นจำนวนมาก

“...ที่นี้ในเรื่องของจุดแข็งมันก็มีโอกาสเยอะอยู่แล้ว ต่อไป AEC เกิด ยังไงคนก็มาอยู่ในระยองเยอะ ทั้งคนที่มาเที่ยวส่วนหนึ่งแล้วมากินส่วนหนึ่ง แล้วคนข้างนอกที่สนใจมาเที่ยว มากินผลไม้ เราดึงมาได้หลายๆ อย่างอยู่แล้ว หรืออย่างหอที่ทำประชารัฐในเรื่องของจักรยาน เราก็คิดว่าจะทำยังไงให้คนมาขี่จักรยาน คนมาขี่จักรยานจะมาเช้าเย็นกลับไม่ค่อยได้ ส่วนใหญ่ต้องค้างคืน แล้วต่อไปถ้าเขามี route จักรยานในสวนไปเรื่อยๆ แล้วมีโฮมสเตย์ ก็จะเกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ เชิงเกษตร เชิงชุมชน เพราะเดี๋ยวนี้เรื่องการปั่นจักรยานคนก็สนใจมากขึ้น เราคิดว่ามันจะต่อยอดกันได้...” ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)*** *“...ก็คือเราก็มีเรือของเรา เราก็พาลูกค้าไปดูกิจกรรม กับช่วงเย็นเราก็จะมีกิจกรรมคือ ล่องเรือเข้าไปดูแม่น้ำประแส คือพาลูกค้าไปดูความสมบูรณ์ เพราะว่าด้านในผมถือว่าสมบูรณ์เลยนะครับ ป่าโกงกางด้านในของเราถือว่าสมบูรณ์มาก...”* ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

“...ที่นี่ต้นทุนดีอยู่แล้ว แล้ว route แหล่งท่องเที่ยวของเรามันก็ดีด้วย เพราะเราอยู่ใกล้กับแหลมแม่พิมพ์ติดกับเนินฆ้อ หมู่บ้านจำรูญ เขาก็มีกลิกรรมธรรมชาติ มันเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน เป็น route ที่ดี และแต่ละที่ก็มีโฮมสเตย์ แต่ถ้าจะเปรียบเทียบเรื่องโฮมสเตย์ของเรา

เป็นโฮมสเตย์ที่เหมาะกว่า เพราะว่ามันอยู่ติดกับแม่น้ำ ของเขามันจะเป็นพวกกลางสวนแต่ที่คลองปูนเขาก็มีสวนทุเรียน สวนอะไรต่อมิอะไร ก็จัด route ท่องเที่ยว วันนี้คุณมาเที่ยวประแสพรุ่งนี้คุณไปกินผลไม้ที่คลองปูน เพราะว่าเขามีสวนทุเรียน..." ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...มีทั้งแบบวันเดียว แบบสามวัน แหล่งท่องเที่ยวดำน้ำ ดูปะการังก็มีนะคะ ทางโฮมสเตย์เขาก็จัดแพคเกจ จะดำเนินการเอง..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...ของผมนี่เราแยกเป็นสองส่วนหลักๆ เลย ก็คือในส่วนของกิจกรรมของเราในส่วนของกิจกรรมเสริมที่นอกเหนือจากการพักนี่ก็จะแยกเป็นสองส่วน ถ้าเป็นทางบกนี่พูดง่ายๆ ก็คือแนววิถีชาวบ้านของเราก็ยังคงเดิมอยู่ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นกิจกรรมทางบก เราก็จะใช้สามล้อของโฮมสเตย์ที่เรามีอยู่แล้ว ที่ถือว่าเป็นจุดแข็งของตัวประแส ในเรื่องของการพาท่องเที่ยวทางบกต่างๆ จุดไฮไลท์ของประแส เช่น ตลาดเก่า ศาลกรมหลวง ศาลเจ้าแม่ ทุ่งโปรงทอง อะไรพวกนี้ส่วนหนึ่งผมว่าลูกค้าแฮปปี้นะกับกลุ่มสามล้อที่เรามีอยู่ เพราะเวลากลับมานี่ ผมพยายามถามความพึงพอใจของลูกค้ากับการใช้สามล้อ ผมว่าเกินเก้าสิบเปอร์เซ็นต์คือพอใจ เพราะว่าคนกลุ่มนี้เขาพอมีความรู้และก็เป็นคนพื้นบ้านจริงๆ คือลูกค้าถามอะไรเขาจะทราบหมดทุกอย่าง สามารถเล่าประวัติได้ จุดไหนจุดแข็ง จุดไหนจุดดี ร้านนี้ของอร่อย ร้านนี้ของถูก คือทางโฮมสเตย์สามารถที่จะเรียกสามล้อมาบริการได้ อันนี้ก็คือตัวกิจกรรมที่เราผูกเข้าไปอยู่แล้วกับตัวโปรแกรมที่เราเซตเป็น packet ให้ลูกค้า..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...อย่างเริ่มแรกมา เราเป็นเจ้าของโฮมสเตย์ก็จะพาไปเองก่อน ก็จะพาไปไหว้ศาลเสด็จเตี่ย แล้วก็ไปทุ่งโปรงทอง แล้วก็ถามเขาว่าอยากจะล่องเรือชมแสมภู่มั้ย เพราะแสมภู่ของเราเป็นป่าธรรมชาติจริงๆ เราไม่ได้มีการปลูกหรือเสริมแต่งอะไรเลย เพราะว่าเป็นล่องคลองที่เล็กแต่ลึก ล่องไปแล้วถ้าเดือน เมษา ก็จะออกไปถึงทะเลเลย แล้วก็จะอธิบายให้นักท่องเที่ยวฟังว่าในชุมชนนี้เราจะมีการเลี้ยงหอยนางรม เลี้ยงแบบไหน เลี้ยงยังไง เพาะพันธุ์แบบไหน เราก็จะอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ แล้วป่าชายเลนของเราก็มีไม้หลายสายพันธุ์ ทุ่งโปรงทองเป็นไม้โปรง แล้วโกงกางของเราจะสูงกว่าไม้โปรง ไม้โปรงนี่เรามองแล้วมันจะเหมือนเวิ้งเลย พอพระอาทิตย์ตอนเย็นส่องมาจะสวยมากเลย เราก็จะพาไปและอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้ฟัง..." ***(คุณนรา ชาญวัฒถาภรณ์ เจ้าของบ้านแสงมุกดาโฮมเสตย์)***

"...แล้วแต่เขาอยากไปไหน เราก็จะติดต่อหาเรือให้เขา พวกสามล้อพาเที่ยวตามราคาของเขานะ ไม่ได้ไปบวกเพิ่มอะไร เพราะเราไม่มีเรือของเราเอง เราแจ้งเขาตามราคาที่เรือเขาคิดลำละเท่าไหร่ ก็เป็นการบริการให้เขาอย่างหนึ่ง..." ***(อำนวย เทพพิทักษ์ เจ้าของกุ๊กกิ๊กโฮมสเตย์)***

5.2.4.3 มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้

ศักยภาพด้านการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้ในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมให้คืนสู่วิถีธรรมชาติได้เป็นอย่างดี แต่ระบบการจัดการคืนสภาพแวดล้อมสู่ธรรมชาตินั้น โดยมากมักเป็นองค์กรภายนอกเข้ามาบริหารจัดการให้กับชุมชนภายใต้โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) เช่น กรณีตัวอย่างของบริษัทซีพีที่ได้จัดทำโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลนกว่า 40 ไร่ โครงการธนาคารปู (การอนุบาลปูเพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์ทะเล) โครงการเก็บขยะของบ้านพักริมน้ำ โครงการคัดแยกขยะของถนนคนเดินปากน้ำประแส เป็นต้น

"...ซีพีตอนหลังเขาก็เข้ามาช่วยฟื้นฟูหลายอย่าง เพราะนโยบายของบริษัทเขาคือ ต้องการอยู่กับชุมชน ไม่ใช่ไปล้อมลวดหนาม เขาถึงจะอยู่ได้ เขาถามลุงว่าชุมชนอยากได้อะไร ก็เลยบอกอยากฟื้นฟูปลูกป่าชายเลน ก็ปลูกไปแล้ว 40 กว่าไร่ เขาก็ช่วยจัดการส่งคนมาดูแลต้องมาดูแลจริงๆ ไม่ใช่ปลูกเอาหน้า แล้วไม่เห็นผลอะไรเลย ปลูกแล้วก็ตาย จะปลูกทำไม ลุงเลยคิดว่าตรงนี้ต้องจ้างคนมาดูแล เวลานี้ก็ยังจ้างอยู่ ก็เข้าไปดูเรื่องต้นไม้ตาย หรือใครมาทำอะไรกับต้นไม้ของเรา เพราะว่าที่เขาปลูกนี่ก็เป็นของเรานะ ไม่ใช่ของเขา ...ก็มีเรื่องระบบนิเวศน์ เรื่องทำศาลา ทำสะพาน ซีพีเขาก็เข้ามาช่วย.." ***(ลุงชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

"...บริษัทมาทำ CSR ร่วมกับเราเยอะ ไม่ว่าจะเป็น กรุงเทพ ศรีราชา ระยอง มากันหมดมาทำ CSR กันหมด ไม่ว่าจะเป็นเจ้าคุณลาดกระบังหรือทางฝั่งธน คือมากันทั่วประเทศ..." ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...คัดเฉพาะปูที่ว่าไข่ดำที่มันจะเกิด ส่วนใหญ่เป็นปูม้า ประมาณซัก 12-15 ซม. มันก็จะเป็นตัวมันก็จะลงไปหมกดินเลย คือเราทำแค่อนุบาล ต่อไปตรงนี้เขาก็จะทำเป็นโรงเรือนแบบที่ว่าคืออนุบาลให้โตก่อนแล้วค่อยปล่อย มันจะมีโอกาสรอด..." ***(สมศักดิ์ สุชิน ชาวบ้านเลี้ยงปูในกระชัง)***

"...เรื่องสิ่งแวดล้อมเราก็มีบ้างครับ ยกตัวอย่างเรื่องสิ่งแวดล้อม เรามีกิจกรรมอยู่ เช่น เก็บขยะ ที่กลุ่มบ้านพักริมน้ำ เราช่วยกัน เราก็ทำเดือนที่แล้วไปรอบหนึ่งแล้วเอาเรือออกไป บ้านใครสะดวกมีเรือก็เอาออกไป บ้านไหนไม่มีเรือก็ใช้แรงงาน ช่วยแรงงาน..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ บ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...คือจุดเด่นที่แขกเข้ามาแล้วก็ชมว่าชอบระบบนิเวศแล้วก็ธรรมชาติ เขาบอกดีกว่าบางประเทศที่เขาไปเที่ยวมา ผมก็บรรยายให้เขาฟังหลายเรื่อง ทั้งเรื่องป่าชายเลนหรือนกต่างๆ หรือเรื่องของทุ่งโปรงทอง แขกจะชอบมาก เขาบอกว่าให้รักษาไว้ให้ดีแล้วเขาจะกลับมาเที่ยวอีก เขาบอกที่นี่ยังมีธรรมชาติและดีกว่าที่อื่นอีกหลายๆ แห่ง ฝรั่งมาจากเมืองนอกนี่ชอบที่นี่มากเพราะบ้านเขาไม่มีไง แต่บ้านเรายังมีธรรมชาติอยู่ ธรรมชาติช่วยเราได้เยอะ ไฮไลทก็คือทุ่งโปรงทองเรือรบหลวง แต่ทุ่งโปรงทองเขาจะชอบมากเพราะมันมีธรรมชาติ เข้าไปมันก็เย็นสบาย มีหิ่งห้อยด้วย..." ***(ประสาท เนินชัย เจ้าของบ้านก๋งจื้อโฮมเสตย์)***

5.2.4.4 ระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท

ศักยภาพด้านระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบทในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า ทุนทางสังคมของพื้นที่ปากน้ำประแสมีมากทั้งจากเกษตร ประมงและสายผลิตภัณฑ์จากสัตว์ทะเล เช่น วิถีชาวประมง การทำกะปิ น้ำปลา ชาใบขลู่ สิ่งเหล่านี้เป็นอาชีพดั้งเดิมที่เสริมสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้วิถีอาชีพของชาวปากน้ำประแสอย่างที่ชาวประแสไม่รู้ตัว

"...เรื่องการประมงที่มันยังเป็นพื้นถิ่น ที่มันยังไม่ปรับเปลี่ยนไปเยอะ เลยทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวของที่นี่มันน่าสนใจ อย่างเรื่องการทำอาหาร การทำกะปิ น้ำปลา เรามองว่าเป็นเรื่องธรรมดาของคนที่ทำอยู่แล้ว แต่ถามว่านักท่องเที่ยวที่มาเขาเพิ่งเคยได้เห็น เลยอยากรู้อยากศึกษา อยากรู้กรรมวิธีว่าทำยังไง มันก็เลยเหมือนว่ามันมีทุนเรื่องภูมิปัญญานี่เยอะ แต่บางทีชาวบ้านเขามองเป็นเรื่องธรรมดาที่เขาทำมาหากินในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว บางทีเราต้องสะกิดว่านี่แหละคือทุนที่คุณมีแหละ..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...อย่างตกหมึกนะครับ ลูกค้าตกจริงๆ ก็ได้ไม่เกิน 2-3 กิโล คือลูกค้าได้เรียนรู้วิถีมันมากกว่า โดยเฉพาะหลายๆ ครอบครัวที่มานี่ เขา Happy มาก บางทีลูกเขาตกได้

ปลาหมึกแค่ตัวเดียว แล้วก็ได้ถ่ายรูปลูกเขาที่ได้ปลาหมึก ลูกเขาได้เรียนรู้ว่า การไดหมึกเป็นแบบนี้นะ ต้องไปเปิดไฟอย่างงี้ ให้ปลาหมึกมันเข้ามา ให้ปลาเล็กเข้ามาตอมก่อน ปลาหมึกถึงเข้ามา และยิ่งเคยเจอลูกค้าคนหนึ่ง กระซิบบอกผมเลยนะว่า คุณกอล์ฟ ลูกผมโตมาแบบคุณหนูเลยนะ ไม่เคยเจออะไรแบบนี้เลย อยากให้ลูกได้เรียนรู้ ได้โตขึ้นจากเดิม เขามานี่ Happy มาก ผมพาไปตกปลาตอนกลางวัน ลูกเขาได้ปลาตัวหนึ่ง เด็กไม่เคยอะครับ เด็กกรุงเทพ พอได้สัมผัส เขาก็ดีใจ ได้เรียนรู้ไป..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

5.2.4.5 ระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าไว้

ศักยภาพด้านการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าของปากน้ำประแสพบว่า เทศบาลตำบลปากน้ำประแสและหน่วยงานด้านวัฒนธรรมร่วมกันส่งเสริมและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมบ้านเก่าริมน้ำประแสไว้ เพราะเป็นเรือนไม้ริมน้ำแบบมีระเบียงยื่นออกไปทางฝั่งแม่น้ำประแสที่หายากแล้วในปัจจุบัน นอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสและชุมชนริมน้ำประแสก็ได้ร่วมกันจัดถนนสายริมน้ำประแสให้เป็นถนนสายวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุข โดยจัดให้ ชาวประแสนำสินค้าและอาหารท้องถิ่นมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่มาพักและมาท่องเที่ยวในปากน้ำประแส เพื่อให้ได้รับบรรยากาศวิถีชาวประแส รับประทานอาหารริมน้ำและชมบ้านเรือน ภูมิสถาปัตยกรรมเก่าในถนนคนเดินสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุข

อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระแสการอนุรักษ์บ้านเก่าริมน้ำประแสจะเข้มข้นเพียงใด แต่ก็ยังพบว่า ชาวริมน้ำประแสบางคนยังต้องการความทันสมัย ด้วยการรื้อเรือนไม้เก่าทำเป็นบ้านพักนักท่องเที่ยวแบบทันสมัย หรือพบเรือนไม้บางหลังผุพังขาดการซ่อมแซมและปล่อยทิ้งร้าง หรือมีการขายเรือนไม้ให้กับคนนอกพื้นที่ ซึ่งทำให้เสียศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในถนนคนเดินปากน้ำประแสได้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการพัฒนาพื้นที่เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไว้คือ ปัญหาคนในพื้นที่เกิดความขัดแย้งกันเองในด้านการพัฒนา โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์และกลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์

"...สถาปัตยกรรมก็คือ บ้านเก่าริมน้ำ แต่ก็ต้องดู เพราะว่าพอบูมเรื่องการอนุรักษ์แล้ว รีสอร์ทบางส่วนจะเปลี่ยนเป็นแนวตึก แต่ว่าทางเทศบาลเขาขอไว้ว่า ขอให้คงรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบเดิม แบบบ้านริมน้ำไว้ ก็จะเป็นแบบเปลือกไม้ที่มันกลมกลืนกับถนนคนเดิน แต่ยังมีบางส่วนที่เป็นบ้านที่เป็นของคนรวยที่เขาปล่อยบ้านทิ้งไว้และไม่ได้มาดูแล คือเราก็จะไปทำอะไรของเขาไม่ได้ ซึ่งมันก็อาจจะผุพังโย้เย้ไม่น่ามอง..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...จริงๆ ถนนสายวัฒนธรรมที่จะทำนั้น กรมส่งเสริมวัฒนธรรมเขามองไว้ที่ถนนยมจินดา อันนั้นได้บุกเบิกมาตั้งแต่ปี 54 ตรงนั้นมีเสน่ห์ของบ้านเก่า จวนผู้ว่า อาคารไม้สถาปัตยกรรม อันนั้นเข้มแข็งมาก พอทางวัฒนธรรมไปเปิดเมื่อปี 54 ตอนนั้นนักการเมือง ปรับพื้นที่ถนนเอาสายไฟลงใต้ดิน เพราะรักษาความงามทางสถาปัตยกรรมไว้ ก็มองว่าตรงนั้นน่าจะไปได้ แต่พอทำไปจริงๆ ก็มีการติดขัดเรื่องของคนเป็นหลักเลย เพราะว่าอย่างตรงนั้นคนในเทศบาลก็ไม่สามารถทำงานประสานกับคนในชุมชนได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่แปลก หรือเป็นเพราะว่าเป็นคนในเมืองด้วยเลยทำให้ไปไม่ได้..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...คือเขาเคยยกแค่ไหน เขาก็ยกอยู่ในพื้นที่เดิมของบ้านหลังเก่าแต่เราก็ส่งเสริมให้ความรู้ว่า ถ้าคุณรักษาบ้านเก่าๆ ไว้ มันจะเป็นมรดกที่สำคัญถ้าคุณสร้างบ้านสมัยใหม่นี่มันจะทำให้บรรยากาศของการท่องเที่ยวแบบเดิมหมดไป ก็พยายามพูด พยายามคุย พยายามอย่าให้ขายที่ตรงนี้ให้กับคนข้างนอก เพราะว่าถ้าคนข้างนอกเข้ามาวัฒนธรรมที่เคยเป็นอยู่มันจะเปลี่ยน ..." ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...ลักษณะของตัวโฮมสเตย์ของผม กลุ่มเป้าหมายของลูกค้าผม ส่วนหลักไม่ได้เป็นลูกค้าเชิงอนุรักษ์ทั้งหมด ลูกค้าผมจะมีสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งจะเป็นวิถีชีวิตจริงๆ อีกกลุ่มหนึ่งเป็นวัยกลางคน วัยทำงาน เพราะฉะนั้นลูกค้าที่เป็นกลุ่มวิถีชีวิตจริงๆ ถ้าจะมาท่องเที่ยวก็จะใช้กลุ่มสามล้อที่พาเที่ยวในประแส ทั้งทุ่งโปรงทอง เรือรบ ศาลกรมหลวง ส่วนอีกกลุ่มเป็นวัยรุ่นหรือวัยทำงานรุ่นใหม่ กลุ่มพวกนี้ก็จะไปเที่ยวเกาะ ดำน้ำ ผมจึงมีลูกค้าสองกลุ่ม ผมเองพูดง่ายๆ เรื่องของสถานที่ของผมพูดง่ายๆ ผมไม่ได้เป็นลักษณะบ้านไม้เรือนไม้เก่าของประแส แต่ว่าของผมปรับไปตามความพอใจของกลุ่มลูกค้า..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...ส่วนใหญ่จะเป็นที่ของคนในพื้นที่ จะมีก็ที่เขาขายก่อนที่เราจะทำเรื่องโครงการท่องเที่ยว ตรงนั้นมันเหนือการควบคุม บางทีรื้อบ้านไม้สวยๆ ที่มีคุณค่า เคยมีคนที่มารื้อบ้านจากประแส เพื่อที่จะไปปลูกข้างนอก ผมเคยขอบอกว่า เรื่องของศิลปวัฒนธรรมนี่มันจะทรงคุณค่า เมื่อมันตั้งอยู่ที่เดิม คุณว่าจริงมั้ย เขาบอกว่าจริง เขาก็รู้ละว่าผมขอให้เขาไม่รื้อบ้านหลังนี้ เขาบอก ผมคืนให้คุณ ผมไม่รื้อ คือบ้านนี่เขายกให้กับเทศบาลเมืองแกลง เทศบาลเมืองแกลงจะมารื้อ ผมไปคุยกับเทศบาลเมืองแกลง นายกเมือแกลงเขาก็เลยว่างั้นผมไม่เอา ผมคืนให้..." ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

5.2.4.6 ระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา

ศักยภาพด้านการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญาของปากน้ำประแสพบว่า ปากน้ำประแสมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่เกิดจากภูมิปัญญาภาคเกษตรและภูมิปัญญาจากผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเล เช่น ชาใบขลู่ กะปิ น้ำปลา ยาหม่อง ปลาใส้ตัน เป็นต้น โดยระบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากชาวบ้านที่จัดทำสืบทอดกันมาและจะมีเพียงผลิตภัณฑ์จากชาใบขลู่ของลุงชโลม วงศ์ทิม ที่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

สำหรับด้านภูมิปัญญาที่เกิดจากวิถีชาวประมง การสาวอวน ลากอวน ปะอวน ที่ทางถนนคนเดินสายวัฒนธรรมปากน้ำประแสนำมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชมระหว่างการเดินชมที่ถนนคนเดินสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุข พบปัญหาด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพราะปัจจุบันถนนคนเดินสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุขมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนน้อยลง ส่งผลให้รายได้จากนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลดลง ทำให้การจัดการแสดงวิถีประมง การสาวอวน ปะอวน ไม่สามารถแสดงได้เพราะรายได้ไม่เพียงพอ ทำให้การแสดงดังกล่าวต้องงดไป ส่วนอาชีพอื่นยังคงไว้ตามเดิม ใช้วิถีตามถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองและเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ไปศึกษาวิธีการทำและเรียนรู้วิถีชีวิตได้ตลอดเวลา

“...วิถีชีวิตของคนปากน้ำประแสนี่คือประมง สาวอวน ปะอวน นี่คือมันขายได้ตลอดชีวิต แต่นี่ก็มีแค่โชว์ให้นักท่องเที่ยวดู จริงๆ น่าจะให้เขามีส่วนร่วม อาจช่วยกันทำกองทุนช่วยเขา ถ้าเขามานั่งเย็บอวน ปะอวนให้นักท่องเที่ยวดู ไม่ใช่ให้เขามานั่งทำให้ดูเฉยๆ แล้วเขาจะกินอะไรหละ ทำแล้วประชาชนต้องอยู่ดีมีสุข มีชีวิตที่สดชื่น แจ่มใส ไม่ใช่มาทำงานกลับไปเมียก็หน้าคว่ำ มันก็ต้องมีพอให้เขาเลี้ยงชีพบ้าง...” ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

“...ต้องบอกว่า ก่อนที่มันจะไปพัฒนาอะไรต้องถามใจคนก่อนว่า พร้อมที่จะพัฒนามั้ย ปากน้ำประแสเป็นเมืองที่มีเสน่ห์ แต่ก็มีข้อด้อยตรงที่ความไม่พร้อมในเรื่องของใจคน อย่างที่บอกว่าการแสดง เพลงสาวอวนก็เกิดมาจากประแส สมัยเด็กๆ ช่วงสงกรานต์ผมเคยเห็นเขามีการแสดงที่เรียกว่า ข้าวแม่สี ซึ่งมันก็หายไป เราเคยเอามาให้เขาแสดงโดยมีค่าตอบแทน แต่เขาก็พูดว่าเขาไม่ไหว มันก็เลยหายไป แต่ถ้าจิตใจคนมันพร้อมที่จะช่วยกัน มันก็ต้องช่วยกันแล้ว...” ***(มงกุฎ เจริญพร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

นอกจากนี้ ลุงชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาสมุนไพรใบขลู่ที่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ยังมีแนวคิดที่จะสืบสานต่อภูมิปัญญาการผลิตชาให้กับคนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป พร้อมทั้งยังมีแนวคิดที่จะเพิ่มผลิตภัณฑ์จากชาใบขลู่ ให้เป็นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมของปากน้ำประแสอีกด้วย เช่น ขนมคุ้กกี้ ขนมเค้ก หรือสบู่ แชมพู ยาสระผม

*"...คือว่าลุงต้องการสืบสานต่อหลังจากที่ลุงหมดไปแล้ว ตรงนี้พอมีการมาดูงานลุงก็ไม่ได้ปิดเป็นความลับ ลุงเปิดเผยหมด แต่ว่าขอให้ทำให้เหมือนที่นี่ ทำเหมือนที่นี่หมายความว่า 1 เราต้องการความสะอาด 2 เราต้องการคุณภาพ คือสะอาดและคุณภาพ พอเอาไปกินแล้วไม่ใช่ท้องเสีย และอีกอย่างหนึ่งลุงก็ไม่ใช้สารกันบูด ตอนนี้ลุงกำลังปรับปรุงกลุ่มของเราอีกคือ ใบขลู่จะเอามาทำเป็นยาหม่องใบขลู่ ได้ทั้งหมดเลยทั้งขนมคุ้กกี้ ขนมเปี๊ยะ ขนมเค้ก เอามาทำเป็นสบู่ใบขลู่ ยาสระผม..."**(ชโลม วงศ์ทิม เจ้าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรชาใบขลู่)*

5.2.4.7 ระบบการจัดการเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ

ศักยภาพด้านการจัดการเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติของพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการพื้นที่เพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติป่าชายเลนไว้ได้ดีพบได้จากโครงการปลูกป่าชายเลนที่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2550 เพราะพื้นที่ป่าชายเลยถูกทำลายอันเนื่องมาจากการเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม ท่าเทียบเรือ โรงไฟฟ้า เลี้ยงกุ้ง สัมปทานเผาถ่าน เมื่อระบบนิเวศน์สูญเสียส่งผลให้สัตว์น้ำเริ่มสูญพันธุ์ตามไปด้วย ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสจึงได้จัดทำโครงการปลูกป่าชายเลนขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากโครงการดังกล่าวแล้วยังได้จัดทำโครงการอนุรักษ์ปูแสม โครงการพลเมืองยุคใหม่ชุมชนไร้ถัง โครงการรักษ์โลกรักษ์ป่าชายเลน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นต้น

"...ที่นี่มีหลายมิติ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่นี่ก็เข้มแข็ง มีกิจกรรมเชิงนิเวศ อย่างท่านนายกเอง ท่านก็ชอบปลูกป่า มีกิจกรรมเสริมให้นักท่องเที่ยวหรือเยาวชนเองเข้ามาปลูกป่าเยอะ..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...สัตว์น้ำบ้านเรามันหมดเพราะป่าไม้ถูกทำลาย ป่าชายเลนถูกทำลายหมด พอถูกทำลายหมดเรื่องของเหมืองแร่ โรงงานอุตสาหกรรม การทำท่าเทียบเรือ โรงไฟฟ้า การเลี้ยงกุ้ง โดยเฉพาะสัมปทานเผาถ่าน พอป่าชายเลนถูกทำลายหมด สัตว์พวกนี้มันก็ไม่มีที่อยู่อาศัย

*มันก็ไม่เกิด ก็ต้องไปจับของเพื่อนบ้าน พอเราไปจับเข้ามากๆ เขาก็เริ่มหวง เริ่มมีปัญหา แล้วจะให้ทำยังไง บ้านเราก็ไม่มี บ้านเขาก็ไม่ให้จับ มันก็ต้องมาฟื้นฟูป่าชายเลน ท่านนายกทำโครงการป่าชายเลนประแสนี่ตั้งแต่ปี 50 ป่าขึ้นเยอะมาก สัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์เดี๋ยวนี้ ระบบนิเวศของป่าชายเลนนี่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก ทั้งพันธุ์ไม้ ทั้งสัตว์น้ำ..."**(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

*"...สมัยผมเริ่มทำตั้งแต่เด็ก ผมออกไปแถวนี้ประมาณ 2-3 ไมล์ มันก็เยอะแยะละ แต่หลังๆ มานี่ผมออกไปจนไม่เห็นฝั่ง ก็ยังไม่มีปลาเลย ปลามันเกิดไม่ทันอย่างหนึ่ง และก็เครื่องมือมันก็เพิ่มขึ้น เหมือนว่าโรงงานมันเยอะ บ่อกุ้งมันเยอะ อย่างบ่อกุ้งนี่เขาฆ่าปลา เขาก็ปล่อยลง บางทีปลาลอยหัวมาเป็นแถวเลย น้ำไหลลงมา ปลาเล็กปลาน้อยมันก็ร้างไปทีหนึ่ง มันก็เลยทำให้ปลาน้อย อย่างของประแสบางทีโรงงานเขาก็ปล่อย ปลากะพงเขาก็ตายเต็มหมดเลยในกระชัง..."**(สมศักดิ์ สุชิน ชาวบ้านเลี้ยงปูในกระชัง)***

5.2.4.8 ระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่น

ศักยภาพด้านการจัดการเพื่อสร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่นที่ปากน้ำประแสพบว่า ปากน้ำประแสมีการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่เพราะในช่วงที่ผ่านมานักท่องเที่ยวได้เข้าไปในพื้นที่จำนวนมาก ทำให้ธุรกิจด้านการบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหารส่งผลให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาที่ตามมาหลังความเจริญเข้าไปในพื้นที่คือ ระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับความเจริญของพื้นที่ตามไม่ทันกับความเจริญ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความเจริญกับคนในพื้นที่ เพราะเกิดการเอื้อประโยชน์ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นและบางครั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่นไปสู่ความเจริญ เช่น การสร้างอาคารทันสมัยทดแทนเรือนไม้ดั้งเดิมของปากน้ำประแส

*"...ชาวบ้านหรือชุมชนอะไรต่างๆ ก็เหมือนทิ้งห่างกันไป คืออุตสาหกรรมนำแต่แทนที่อุตสาหกรรมนำ เกษตรเสริม หรือบริการอะไรอย่างงั้น กลับกลายเป็นอุตสาหกรรมนำหน้าไปเลย พออุตสาหกรรมเติบโต อุตสาหกรรมมันก็จะมีบริบทของมันเยอะมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการลงทุน คนเข้ามาอยู่ คนเข้ามาอยู่นี่ก็ทั้งมาแบบบวกและลบ ทั้งเรื่องทรัพยากรอะไรต่างๆ ก็ดีหรืออื่นๆ ที่มันดูแลกันไม่ทัน..."**(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

*"...บ้านเราพอปล่อยให้เกิดมันก็เกิดอย่างไร้ทิศทาง ที่ประแสโฮมสเตย์เกิดขึ้นเยอะ บ้านนี้ทำได้ บ้านนี้ก็ทำตาม แล้วมาตรฐานโฮมสเตย์มันอยู่ตรงไหน แค่กฎหมายโฮมสเตย์บอกว่า คุณมีบ้านพัก 4 หลัง พักได้ไม่เกิน 20 คน นั่นคือโฮมสเตย์ แค่นี้เขาก็ไม่ทำตามกันแล้ว เพราะคนมาเกินก็พักไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราต้องมีการคิดเชิงระบบขึ้นมา ว่าหมู่บ้านนี้มันจะเติบโตและมุ่งเน้นไปทางไหน อย่างไรก็ตามการเกิดโฮมสเตย์ขึ้นมา มันก็เป็นรายได้ชุมชน พักแบบชาวบ้านไม่ใช่เข้าไปถึงแล้วทำเป็นห้องแถว ห้องแถวก็ไม่มีหน้าต่างระบาย คือเขาทำไม่เป็น จะคิดต้องคิดให้ครบวงจร แล้วมาสร้างเครือข่ายกับหอก็ได้..."**(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

5.2.4.9 ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย

ศักยภาพด้านระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย พื้นที่ปากน้ำประแสพบว่าเทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการขยะ น้ำเสียจากชุมชน ส่วนสถานประกอบการที่พักต้องมีบ่อบำบัดน้ำเสียจึงจะได้ใบอนุญาตประกอบกิจการ ทั้งที่ตั้งเดิมอยู่แล้วและที่กำลังจะดำเนินการก่อสร้างและนอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสยังได้นำอวนไปกั้นส่วนบ้านพักริมน้ำและชุมชนริมน้ำเพื่อกั้นขยะไม่ให้หลุดออกไปในแม่น้ำประแส

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเทศบาลตำบลปากน้ำประแสจะมีระบบการกำจัดขยะน้ำเสีย ทั้งตามสถานที่ท่องเที่ยวและชุมชนแล้ว แต่ก็ยังพบว่ามีนักท่องเที่ยวและคนในตำบลปากน้ำประแสไม่ใส่ใจปัญหาขยะ น้ำเสีย ยังทิ้งสิ่งปฏิกูลและสิ่งของเหลือใช้ลงในแม่น้ำและตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ทำให้บรรยากาศการรักษาสิ่งแวดล้อมเสื่อมถอยลง เรื่องดังกล่าวเทศบาลตำบลปากน้ำประแสยอมรับว่าไม่สามารถแก้ปัญหาคนละเลยปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทั้งหมด แม้ว่าจะพยายามติดป้ายประกาศห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูล ขวดน้ำและสิ่งของเน่าเสียไว้แล้วตามสถานที่ต่างๆ ก็ตาม

"...ท่านนายกเองเวลาท่านขับรถไปนี่ถ้าเห็นแรงงานต่างด้าวทิ้งขยะ ทิ้งอะไรนี่ ท่านจะจอดรถเลย เรียกให้มานี่ และเขาก็ไม่เคยมีปฏิกิริยา เวลาท่านนายกเรียกหรือผมเรียก..." ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...ผู้ประกอบการทุกร้านต้องมีบ่อบำบัดน้ำเสีย คือในยุคแรกที่เราทำเราจะมีถังบำบัดน้ำเสียแจกให้ติดตั้ง และพอมาตอนหลังถ้ามาขอแบบแปลนการก่อสร้างหรืออะไรคุณจะต้องมีบ่อบำบัดถ้าคุณไม่มีบ่อบำบัดก็จะไม่อนุญาตให้คุณก่อสร้าง..." ***(เอกชน เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

*"...ระบบขยะเราก็ใช้ของเทศบาลอยู่แล้ว ระบบบำบัดน้ำเสียที่นี่เราใช้เป็นถังแซก ถังบำบัด และก็ลงเข้าระบายน้ำ..."**(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาคร โฮมสเตย์)***

*"...ขยะแห้งเราก็ใส่ถุงดำ เทศบาลก็มาเก็บ ขยะเปียกก็จะมี ขยะในครัวเรือนเขาจะมาเอาไปเลี้ยงหมู อะไรเนี่ย เราใส่ถุง แยกให้เขา เทศบาลก็มาเก็บไป..." **(อำนวย เทพพิทักษ์ เจ้าของกุ๊กกิ๊กโฮมสเตย์)***

*"...แต่นักท่องเที่ยวเขาก็ให้เน้นเรื่องความสะอาดว่าต้องให้สะอาดกว่านี้อีกเพราะมีบางจุดที่มีขยะเยอะมาก..." **(ประสาท เนินชัย เจ้าของบ้านก่งจื้อ)***

*"...แล้วก็เรื่องความสะอาด ความสะอาดสำคัญนะครับคือบางฤดูกาลอย่างหน้าฝนนี่ขยะจะลอยลงมาเต็มเลย แถวบริเวณบ้านผมก็บอกตามตรงเลยว่าไม่สะอาดครับสิ่งแวดล้อมไม่ดีเลย ผมก็แจ้งเทศบาลไปเหมือนกันแต่ก็เงียบๆ ผมก็ไม่รู้ว่าจะทำยังไงครับ ก็แจ้งไปหลายทีแล้วก็แต่ก็เงียบ ผมก็เลยเงียบก็เงียบ ตอนผมพานักท่องเที่ยวไปเดินทุ่งโปรงทองก็สำคัญนะในเรื่องของขยะ เพราะผมเห็นบางทีคนเอาอาหารไปกิน แล้วก็เอาทิ้งตรงนั้น ก็พวกนักท่องเที่ยวด้วยกันนี่แหละ ผมก็ว่าบางทีเทศบาลเข้าไปดูซักหน่อยก็ดีนะ อันนี้เป็นความเห็นส่วนตัวนะครับเพราะว่าเราเน้นเรื่องการอนุรักษ์อยู่แล้ว ความสะอาดก็ต้องสำคัญ ส่วนใหญ่จะเป็นพวกวัยรุ่นนะครับ คนแก่ๆ ก็ไม่เท่าไหร่ ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นมากกว่าไปขีดเขียนตามต้นไม้ก็มี ก็คงเหมือนที่เที่ยวทั่วๆ ไปแหละครับ ที่ก็มีแบบนี้..."**(คุณยุทธเดช จันทรศร เจ้าของบ้านดีดีโฮมสเตย์)***

นอกจากนี้ปัญหาด้านการพัฒนาในพื้นที่ปากน้ำประแสยังพบว่า ปัญหาทัศนคติของคนในพื้นที่ปากน้ำประแสไม่ตรงกัน ส่งผลให้การพัฒนาไม่เป็นผลสำเร็จเท่าที่ควร เกิดการแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มซึ่งแต่ละกลุ่มต่างมีทัศนคติในการพัฒนาแบบของตนเองและไม่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แม้ว่าการจัดตั้งกลุ่มต่างๆจะมีการจัดตั้งเป็นระบบ เช่น มีคณะกรรมการคณะทำงาน ก็ตาม

"...คือน้ำเสียเราก็มีถังบำบัดอยู่แล้วจะมีถังบำบัดอยู่แล้วทุกบ้าน ถ้าน้ำมีกลิ่นถ้ามีแขกบ้านแขกเมืองมาก็จะมีน้ำเคมีบำบัด อันนี้ก็ได้ผล หลังจากนั้นเราก็มีการเอาอวนไปกั้นที่ปากน้ำประแส คือ ตามบ้านริมคลอง เอาอวนไปกั้น ทีนี้ก็ตอนหลังมันก็ไม่ไหวนะ พูดภาษาชาวบ้านเลย คนทำเป็นร้อย คนทิ้งเป็นล้าน ลุงกำลังทำอยู่ แต่เอาขยะมาโยนจะทับหัวลุง มันอะไรกันเนี่ย

*คนประแสเป็นแบบนี้เองเหรอ ลุงก็เลยต้องปล่อย เหมือนกับว่าคนประแสนี่เหยียบย่ำคนทำ ลุงคิดอย่างนั้นนะ ตอนนี้ถ้าเดินผ่านไปตั้งแต่บ้านถนนคนเดิน คือเดินไปแล้วจะเห็นเลอะเทอะไปหมดเลย ลุงก็บอกกลุ่มรักษ์ประแสของเราว่า การทำงานมันคล้องจองกันมั้ย มันอาจคล้องจอง แต่อย่างที่บอกว่า มันต้องปรับทัศนคติของคน เรื่องของการทำ..."**(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

*"...ในโซนของทุ่งโปรงทอง ปัจจุบันนี้เราจะจัดเวรทำความสะอาด เราเป็นประธานกลุ่มก็มีคนแอนตี้นะ จะทำทำไม เราก็บอกอ้าว ท้องถิ่นของคุณ หมู่บ้านของคุณ แล้วคุณไม่ทำ อีกหน่อยจะยั่งยืนมั้ย มาเห็นแต่ขยะลอยน้ำ เห็นแต่ความสกปรก แม้กระทั่งกลุ่มเรือ กลุ่มร้านค้าทุกกลุ่ม แม้กระทั่งกลุ่มสามล้อ คุณมาร่วมกันเลย จัดเวร เสาร์-อาทิตย์ วันละ 6 คน และรับผิดชอบทำความสะอาด ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะ เก้าอี้ อะไร คุณต้องดูแลหมด จัดเวรให้เรียบร้อย แรกๆ เขาบอกเขาไม่ทำ ทำทำไม ถ้าไม่ทำไม่เป็นไร แต่ถ้ามีอะไรเกิดขึ้น พวกคุณต้องมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันกับเรานะ เพราะคุณมีรายได้นี่ และทุกเดือนเราจะเก็บสามล้อคันละ 50 บาท เพื่อเข้ากลุ่ม เข้าเพื่ออะไร เพื่อการบริหารจัดการ ค่าซื้อถุงขยะ ค่าไม้กวาด เคยไปขอเทศบาลๆ บอกไม่มีถุง ให้ซื้อเอง..." **(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

*"...คนในประแสมีความขัดแย้งกันมาก ขัดแย้งคือความคิดไม่ตรงกันแต่หลังจากที่ว่ากันหมดแล้ว ความคิดมันก็จูนเข้าหากันเอง ไปในทิศทางเดียวกัน แต่ความคิดที่ไม่ค่อยตรงกันลุงมองว่าต้องปรับทัศนคติของคน หมายความว่า ไม่เอาเปรียบเขา และไม่ทิ้งขยะอะไรต่อมิอะไร เพราะว่าเราเป็นสมาชิกของกลุ่มรักษ์ประแส คือลุงมองว่าคณะกรรมการไม่ค่อยจะทำ คือบ้านของตัวเองยังไม่ค่อยจะทำเลย ยังไม่เก็บเลย ขยะยังทิ้ง ทัศนคติของคนนี่คือความมักง่าย ชาวบ้านด้วย โฮมสเตย์ด้วย มันควบคู่กันไปหมด และอีกอย่างมันต้องมีป้ายบอกนักท่องเที่ยว ไม่ให้ทิ้งขยะ ไม่ให้เอาขยะเข้าไป อันนี้มันจะเป็นการตัดปัญหาต้นลม.."**(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

*"...สำหรับเราตอนนี้เราจะเน้นเรื่องความสะอาดในทุ่งโปรงทอง เรื่องของขยะ เพราะ 50 บาทที่เก็บมานี่ เราทำเพื่ออะไร เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ต่อไปไม่เกิน 5ปี ถ้าไม่ดูแลเรื่องขยะ มันจะล้น แล้วน้ำในคลองก็จะสกปรก น้ำในคลองแสมผู้นี่ดีอย่างไร ก็คือสามารถเพาะเลี้ยงได้ เป็นน้ำที่สะอาด และมีตัวแพลงตอนที่ชาวบ้านเอาเชื้อหอยไปแฝง แล้วก็มีเชื้อหอยนางรมติดตามธรรมชาติ เราไม่ต้องไปทำอะไรเลย ถ้าเราเริ่มตรงนี้ ต่อไปชาวบ้านก็จะหากินอุดมสมบูรณ์ ไม่ต้องออกไปหากินไกล..."**(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

*"...ระยองเป็นเมืองติดชายทะเลร้อยกว่ากิโล คุณลองไปขับริมทะเลแล้ว คุณจะเศร้ามากเลย ริมทะเลมีแต่ซากปรักหักพัง เน่าเต็มไปหมด ไม่ปรับภูมิทัศน์เลย แล้วก็สกปรก พอสกปรกก็ไม่มีการกำหนดว่าใครได้ประโยชน์จากชายหาด คือให้เก็บขยะ กลายเป็นจัดโครงการเดี๋ยวก็ไปเก็บขยะกัน พี่ไม่เคยไป ไม่ใช่หน้าที่ ขยะเก็บแล้ววันนี้ พรุ่งนี้มามั้ย แบบนี้พี่ไม่ทำหรอก ไม่เคยทำหรอก อะไรที่ไม่ยั่งยืน ก็ไม่ทำ คือเราคิดว่าต้องปลูกฝัง ต้องให้คนที่ทำธุรกิจอะไรตรงนั้นเขาดูแล สมมุติว่าที่ทะเลหน้าโรงแรมเขา พื้นที่ตรงนี้กว้างเท่าโรงแรมคุณๆ ต้องทำให้สะอาด ถ้าไม่สะอาดคุณต้องถูกปรับ ใครจะทิ้งไม่เกี่ยว มันลอยมาได้หมด ทะเลมันก็ซัดขึ้นมาได้ แต่คุณต้องรับผิดชอบ..."**(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

5.2.4.10 ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัดในพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลปากน้ำประแส กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้งฝั่งทุ่งโปรงทองและฝั่งริมแม่น้ำประแสต่างมีภาคีร่วมกับสถานีตำรวจภูธรปากน้ำประแส อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน เพื่อดูแลความวุ่นวาย ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สถานประกอบการที่พักบางแห่งมีตู้แดงหน้าที่พักและสายตรวจเข้ามาตรวจตามเวลา บางแห่งมีการจัดตั้งไลน์กลุ่มกันเพื่อเป็นภาคีเครือข่ายเมื่อเกิดเหตุอันตราย ภาคีทุกเครือข่ายจะรับข้อมูลและป้องกันเหตุได้ทัน จึงทำให้ปากน้ำประแสมี ความปลอดภัย ไม่วุ่นวาย ส่วนทางด้านความแออัดโดยศักยภาพพื้นที่ที่มีทั้งป่าและแปลงเกษตร ทำให้พื้นที่ปากน้ำประแสไม่มีปัญหาเรื่องความแออัดและมลพิษ เพราะมีแต่ผืนน้ำและผืนป่าที่เป็นปอดของพี่น้องชาวปากน้ำประแสและนักท่องเที่ยว

5.2.4.11 มีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม เพราะปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่กำลังมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวเข้ามามาก ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของชาวประแสมีตลาดรองรับ คนในพื้นที่จึงหันมาผลิตสินค้าด้วยการใช้วัตถุดิบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้ชาวปากน้ำประแสไม่ละทิ้งอาชีพเดิม เพราะสามารถทำรายได้ให้ชาวปากน้ำประแสได้และชาวปากน้ำประแสยังมีวิถีดั้งเดิมในพื้นที่เดิม ที่มีวิถีที่สงบ อากาศบริสุทธิ์ และไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเมื่อต้องย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพที่อื่น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าปัจจุบันอาชีพประมงจะลดน้อยถอยลง เนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจและประสบปัญหาด้านจำนวนปลาลดลง ประกอบกับแรงงานต่างชาติถูกจำกัดจำนวน

และรัฐเข้ามงวดเรื่องใบทะเบียนคนต่างด้าว ส่งผลชาวให้ประมงบางคนทิ้งอาชีพดั้งเดิมหันมาประกอบอาชีพใหม่ เช่น ทำโฮมสเตย์และเปิดร้านอาหารในพื้นที่ ซึ่งบางคนก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี จึงส่งผลให้ชาวปากน้ำประแสรุ่นลูก รุ่นหลานต่างหันกลับมาเข้าพื้นที่ เพื่อสานต่ออาชีพของใหม่บรรพบุรุษต่อไป แต่ก็ยังมีกลุ่มประมงที่ยังยึดอาชีพประมงเดิมอยู่จำนวนไม่น้อย

ในทางตรงกันข้ามอาชีพดั้งเดิมของพื้นที่ปากน้ำประแสที่กำลังจะหมดไปคืออาชีพค้าขายของเบ็ดเตล็ด เพราะนายทุนของปากน้ำประแสได้เปิดร้านสะดวกซื้อที่มีชื่อเสียงในพื้นที่แหล่งชุมชนปากน้ำประแสแล้ว ส่งผลให้ร้านค้าขายของชำรุ่นปู่ย่าตายายใกล้จะหมดไปจากปากน้ำประแส

"...เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีแล้วที่คนหนุ่มสาวจะไปทำงานข้างนอก เพราะว่าเดี๋ยวนี้โฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะ เขาก็กลับมาทำที่บ้านดีกว่า..." ***(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

"...ที่นี่เกิดจากวิกฤติที่เรือประมงโดนตรวจ โดนอะไรมากมาย อาชีพจึงเริ่มหายไป จริงๆ คนริมน้ำเป็นคนมีเงิน พออาชีพเริ่มเปลี่ยน เริ่มจะเหงา จึงต้องหาอะไรทำ แต่ทีนี้ว่าคนที่รากหญ้าจริงๆ เขาก็ต้องมีส่วนร่วม เพราะเมื่อก่อนเขาก็เคยออกเรือ มีอาชีพ ก็ต้องเปลี่ยนด้วยความที่ต้องอยู่ในพื้นที่ เขาก็ขับเคลื่อนกันมาได้..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...ที่ SCG เขามาตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่นี่ เขาก็อยากแบบว่า คือมีศูนย์แล้วก็อยากให้พวกเรามารวมกัน คิดพัฒนาความเป็นอยู่ของเรา ให้มันมีศูนย์มีที่คิดกันว่าทำไงให้เราอยู่ได้ จะพัฒนาไปทางไหน อีกอย่างหนึ่งก็จะให้รุ่นลูก รุ่นหลานมาศึกษา ให้เป็นที่ศึกษาว่ารุ่นพ่อรุ่นแม่เขาทำอาชีพประมงกันยังไง มันเป็นแบบไหน เผื่อบางคนไปเรียนสูงๆ แล้วไม่มีงานทำ รับปริญญาแล้วอาจจะมาทำเรือ เพราะว่าทางนี้อาจจะเป็นตัวเลือกให้ลูกหลานได้ ทะเลมันก็พออยู่ได้ เพราะว่าก็ทำกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า..." ***(สมศักดิ์ สุชิน ชาวบ้านเลี้ยงปูในกระชัง)***

"...เอาเข้ามาไม่ได้ครับ มันมีบริษัทหนึ่ง บริษัทอะไรลุงก็ไม่เห็นด้วยนะที่ว่าจะเอาเซเว่นเข้ามา มาทำตรงปากทางเข้าวัดตะเคียนงาม อันนี้เขาประชุมเมื่อเดือนที่แล้วว่าจะมีคนมาทำ แต่ลุงไม่ได้ประชุมด้วย ทีนี้ทางสถานีตำรวจเขาบอกว่าก็ดีจะได้เจริญ เขาประชุมกันว่าจะให้เซเว่นเข้ามา แล้วให้ชุมชนขายของ ลุงมองว่าถ้าเซเว่นเข้ามาชาวบ้านจะอยู่ยังไง การค้าขนม

นมเนยอะไรพวกนี้ เขาจะอยู่ยังไง แต่บางคนก็บอกว่าดี แต่ไม่ได้คิดว่าแล้วคนที่ขายของ โชว์ห่วย เขาจะอยู่ยังไง จะขายยังไงกัน เพราะจริงๆ แล้วร้านโชว์ห่วยเขาก็อยู่ในวัฒนธรรมของเราเหมือนกัน แล้วจะให้เขาหายไปเหรอ กะปิ น้ำปลา ซีอิ้ว น้ำมัน ที่ยาเรือ น้ำมันก๊าด..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

"...ส่วนคำว่าวิถีชีวิตประมงในปัจจุบัน จะเป็นเรื่องของชาวบ้าน ชาวบ้านก็หากินเป็นวันเป็นการประกอบอาชีพของเขาไปเลยเป็นปกติ มันก็เป็นส่วนหนึ่งในปากน้ำประแส แต่จริงๆ ผมก็เลยมองว่าคำว่าวิถีของชาวปากน้ำประแสจริงๆ แล้วมันใช่อย่างที่พูดกันมั้ย เข้ามาแล้วคุณทำอาชีพประมงใช่มั้ย จริงๆ แล้วผมว่ามันเป็นส่วนน้อย เพราะเหตุการณ์มันเปลี่ยนไป ผมก็เลยมองว่าจริงๆ แล้ววิถีชีวิตของเรามันเป็นอย่างที่เราพูดมั้ย..." ***(มงกุฎ เจริญพร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

5.2.4.12 ระบบการจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ พบว่า ระบบการจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบของชาวประแสค่อนข้างน้อยมาก เห็นได้ชัดจากการจัดถนนคนเดินสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุขให้เข้ากับบรรยากาศกระแสญี่ปุ่นนิยม มีต้นซากุระ ป้ายร้านที่มีตัวอักษรไทยแต่ปรับให้คล้ายกับภาษาญี่ปุ่น สิ่งเหล่านี้ค่อนข้างเป็นปัญหาของการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะเมื่อคนในพื้นที่ไม่รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้แต่พยายามปรับให้เข้ากับบรรยากาศการท่องเที่ยวที่เป็นสากลนิยม ก็จะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองสูญหายไปในที่สุด

" ...เมื่อมีคนเข้ามาเยอะขึ้น จะทำยังไงที่คนก็อยู่ได้ ชุมชนก็อยู่ได้ ประแสอยู่ได้ คือเรื่องนักท่องเที่ยวนี่ไม่ต้องห่วง เพราะว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาอยู่แล้ว แต่กลัวจะเข้ามากระทบวิถีชีวิตเขา แล้วเขาจะรักษาวิถีชีวิตของเขาไว้ได้มั้ย..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...ตอนที่เข้ามาในพื้นที่ใหม่ๆ ตอนนั้นก็มีนักวิชาการเข้ามาเสริมแนวคิด แต่ตอนนั้นชุมชนเองก็หลงกระแสเรื่องของสไตล์ญี่ปุ่น เกาหลี เรื่องของการนำเสนอวิถีของการท่องเที่ยว ตอนที่เข้ามาใหม่ๆ มีต้นซากุระอยู่เต็มถนน เราก็นึกแปลกใจว่านี่บ้านเราหรือญี่ปุ่น เรือนไม้ริมน้ำ ก็เป็นไม้ไทย แต่สไตล์ตกแต่งเป็นญี่ปุ่น เราก็เลยให้เขาฉุกคิดนิดหนึ่ง พอเริ่มมา คุย

กัน ก็ให้เขาซึมซับ ก็ให้เขาค่อยๆ ปรับ คือที่นี่ยังหาจุดขายในเสน่ห์ของตัวเองได้ไม่ชัดเจนพอ ที่นี่เหมือนตามกระแสแรงลม พอกระแสญี่ปุ่นมาก็ตามกระแสญี่ปุ่น ตรงนี้ก็เลยเป็นปัญหา คืออยากให้เขามองความเป็นตัวตนของเขาให้ได้เอง ไม่ว่าจะกระแสไหนมาก็ให้เขาอยู่ได้ เรื่องของโต๊ะสนุ๊กเกอร์ในถนนคนเดินห้ามไม่ได้หรอกคะ ก็อย่างที่บอกคะ กระแสความนิยมของคนมันยังไม่ได้กลมกลืนกัน ... " ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

*"...ประแสสร้างสุขนี่ ชาวบ้านก็เป็นคนคิดเอง ปรับเอง ก็เหมือนให้เขาเรียนรู้ด้วยตัวเอง ให้เขามีความภูมิใจในท้องถิ่น ว่าวิถีของเขาคืออะไร ณ ปัจจุบันกระแสญี่ปุ่นของชาวบ้านก็ยังมีอยู่บ้าง เท่าที่คุยกันเขาก็ค่อยๆ ถอดออก ค่อยๆ ปรับ เพราะว่าก็ให้เกียรตินักวิชาการที่มาจุดประกายความที่อยากทำเรื่องการท่องเที่ยว ก็ยังจะเหลือพวกป้ายร้าน กับ brand ของบุคคลที่มันมีอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าก็****อยากให้เสริมเรื่องของวัฒนธรรม พื้นที่รากเหง้าจริงๆ ของเราเข้าไปด้วย****..." (พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

นอกจากนี้การปรับตัวของพื้นที่เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวยังพบว่า ภายในถนนสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุข ยังมีแหล่งอบายมุขที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการค้าได้ในพื้นที่โดยมีมาแต่ดั้งเดิมแล้วและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แม้ว่าถนนเส้นนี้จะถูกจัดให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวตามแนวอนุรักษ์วัฒนธรรมแล้วก็ตาม

*"...ถามว่าที่โต๊ะสนุกเกอร์ถนนคนเดินมีการพนันมั้ย อันนี้เป็นเรื่องปกติ คนไทยไม่ว่าที่ไหนไม่มีหรอกไม่เล่นการพนัน ผมถึงว่ารัฐบาลทุกรัฐบาลระหว่างที่ว่า เปิดบ่อนอย่างเป็นทางการกับแบบนี้ เปิดบ่อนถูกกฎหมายซะเลยดีกว่า จะได้มีเงินเข้าประเทศ ถามว่ามันเล่นมั้ย มันก็เล่น ถึงไม่ให้เล่น มันก็หนีไปเล่นต่างประเทศ เงินไปเข้าต่างประเทศหมด ไปเขมร ไปสิงคโปร์ ไต้หวัน คนจะเล่นซะอย่าง อะไรจะไปหยุดได้ ไหนจะค่าใช้จ่ายการเดินทาง ละก็ไปเล่นเสีย สู้ให้เล่นในประเทศไทย เงินหมุนเวียนอยู่ในประเทศไทยไม่ดีกว่าเหรอ หาว่าประเทศเราชาวพุทธ ก็ต้องถามว่าแล้วล็อตเตอรี่ การพนันมั้ย แต่จริงๆ ผมก็ยังส่งเสริมให้มีการเล่น เพราะว่ามันห้ามไม่ได้ คุณไม่ให้เล่น มันก็ลักลอบเล่น พอลักลอบเล่น พวกข้าราชการ ตำรวจ ก็ไปรีดนาทาเร้นเขา สู้เอาเงินเข้าหลวงไปเลย จะได้ไม่ต้องไปกลัวตำรวจ เมื่อทำถูกก็ไม่ต้องไปกลัวตำรวจ..." (เอกชัย เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...ห้ามไม่ได้หรอกคะ ก็อย่างที่บอกคะ กระแสความนิยมของคนมันยังไม่ได้กลมกลืนกัน โต๊ะสนุ๊กเกอร์ที่อยู่ในถนนคนเดินก็ต้องขออนุญาต ทางปกครองเขาดูแลอยู่อย่างร้านเกมส์ คาราโอเกะ ก็ขอกระทรวงวัฒนธรรม ก็ขอพื้นที่ แต่พื้นที่นี่ไม่เหมือนพื้นที่อื่นนะ ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องเกมส์หรือคาราโอเกะ ถึงมีก็ไม่ได้ว่าชุมชนต้องร้องเรียน คือคนก็มีหลายอย่างนะ จะสุดขั้ว วัฒนธรรมสุดโต่งก็ไม่ได้ คือต้องกลมกลืนอยู่ร่วมกันได้..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

อย่างไรก็ตามกระแสการอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิมจากคนรุ่นเก่าในพื้นที่ก็ยังมีให้เห็นเช่น ลุงชโลมผู้ผลิตขาใบขลู่ได้เล่าให้ฟังว่า แม้ว่าปากน้ำประแสจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์เพียงใด แต่ลุงชโลมก็พยายามบอกกล่าวเล่าขานกลุ่มคนอาชีพเดิมผ่านทางนักวิชาการและผู้ที่เข้ามาพบและสัมภาษณ์เพื่อลดกระแสทุนนิยมและกระแสความทันสมัย

"...ลุงก็ประชุมกับเขาบ่อย และก็ได้คุยกับอาจารย์ดนัย จากมหาลัยธรรมศาสตร์ที่เขามาวางแผนเปิดเป็นถนนคนเดิน อาจารย์ดนัยเขาจะมาที่บ้านลุงบ่อย มาเอาข้อมูลบ้างอะไรบ้าง แล้วก็เอาไปทำ ทีแรกมหาลัยธรรมศาสตร์เขามาที่ลุงก่อนให้ทำเรื่องวัฒนธรรม เป็นกะปิบ้าง เป็นชาใบขลู่บ้าง แล้วมาก็แนะนำให้ทำตรงนู้นตรงนี้ มันก็เลยโยงไปเรื่องการท่องเที่ยวถนนริมน้ำ ก็มาประชุมกันว่าประแสบ้านเรามีอะไรหลายๆ อย่างที่น่าจะเป็นการท่องเที่ยวได้ เช่น กฐิน 100 ปี ทุ่งโปรงทอง เรือรบประแส กรมหลวง เยอะแยะไปหมดเลยที่ท่องเที่ยวของเรา น่าจะทำตรงนั้นได้ และลุงให้สัมภาษณ์แต่ละครั้งลุงก็ต้องโปรโมทตรงนี้ขึ้นมาด้วย คืออยากให้เขามากันแต่ต้องปรับทัศนคติของคนก่อน เพราะว่าความคิดมันต่างกัน มันสวนทางกัน เราก็ประชุมกันว่าน่าจะทำเป็นถนนคนเดิน ใช้ประเทศญี่ปุ่นเป็นต้นแบบ คือเลียนแบบวัฒนธรรมญี่ปุ่นไปก่อน แต่หลังจากนั้นเราก็มาปรับปรุงเป็นถนนวัฒนธรรมของเรา ถามว่าลุงสนใจมั้ยลุงไม่ได้สนใจตรงนี้เลยเรื่องภาษาญี่ปุ่น ณ เวลานี้ ตรงนี้มันเริ่มจะหมดแล้ว คือชาวตำบลประแสของเราไม่เอา แล้วก็เลยให้หมดไปก็พยายามเอาออก ถ้าเอาออกทีเดียว มันจะไปสะเทือนกัน ก็ค่อยๆ เอาออกไป..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

5.2.4.13 ระบบการจัดการด้านความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม

ศักยภาพด้านระบบการจัดการด้านความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม ในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในระดับตำบลที่ดี มีการอบรมให้ความรู้ด้านความปลอดภัยตามมาตรฐานความปลอดภัย มีการจัดตั้งตำรวจบ้าน ตั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน ระบบส่งข้อความผ่าน

โทรศัพท์มือถือในกลุ่มป้องกันภัยเมื่อเกิดภัยอันตราย มีรถตระเวนความปลอดภัย ส่งผลต่อความปลอดภัยทั้งนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ หากจะมีปัญหาก็มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

"...เรื่องความปลอดภัยนี่ผมก็ถือว่าของเราอยู่ในอันดับที่ดี เพราะว่าของเรา เราจะทำงานบูรณาการร่วมกับตำรวจ มีตำรวจบ้าน อปพร. มีป้องกัน เราทำงานร่วมกันเป็นทีม จะมีรถออกตรวจในยามค่ำคืนประจำ ซักประมาณ 2 ทุ่ม 3 ทุ่ม เราก็จะไปเวียนไปตามสถานที่ท่องเที่ยว ดูว่านักท่องเที่ยวออกกันหมดหรือยัง แล้วก็จะมี EMS สำหรับเหตุฉุกเฉินในพื้นที่ มีอะไรเกิดขึ้นเราก็รองรับได้ เราทำงานกันเป็นทีม เป็นทีมเวิร์คที่ค่อนข้างพร้อม เวลามีอะไรเกิดขึ้นหน่วยงานก็จะเข้ามาทันที คือที่นี่มันค่อนข้างพร้อม..." ***(เอกชัย เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...เราว่ามันไม่เลวร้ายขนาดน่ากลัว เราว่าสถานที่ท่องเที่ยวมันต้องพัฒนา ในส่วนของเรื่องความปลอดภัยมันต้องยกระดับตามไป มันก็อาจจะมีนะ ทุกที่มีหมดประเภท ฉก ชิง วิ่งราว มีทุกที่ แต่ว่าสมมุติคุณทำให้ดี มีนักลงทุนมาลงทุน นักลงทุนนี่เขาลงทุน ภาคเอกชนลงทุนนี่เขาต้องหาลูกค้ามา รัฐไม่ต้องไปลงทุนทำอะไรละ ทำศูนย์สินค้าก็ทำเจ๊งหมด ปล่อยให้เอกชนเขาทำเถอะ เขาทำเขาก็หาลูกค้า เขาก็ดิ้นรนเอง พอเขาดิ้นรนพาคนมา ความเจริญก็เกิด ในเรื่องของรัฐมันต้องมาประกบกับภาคเอกชนในเรื่องการป้องกันหรือแก้ไขอยู่แล้ว ตำรวจเอง อะไรเอง มันก็จะมีเวทีของรัฐเอกชน เราว่าตรงนั้นมันแก้ไขได้ ถ้าเรามองเราต้องมอง เราอยากให้มองเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจนำ แล้วความปลอดภัยมันก็จะตามมาเอง..." ***(ธณิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

5.2.4.14 ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านการจัดการอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า พื้นที่ปากน้ำประแสมีอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์สินค้ามากพอที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวประทับใจในรสชาดอาหารและผลิตภัณฑ์สินค้า แต่ปัญหา คือ การจัดการด้านอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์สินค้ายังไม่ดีพอ นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์สินค้าได้ด้วยตนเอง ต้องค้นหาทางสื่อออนไลน์ เช่น อาหารทะเล ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากทะเล ชาใบขลู่ กะปิ ยาดม ยาหม่อง หรืออาหารท้องถิ่นของชาวปากน้ำประแส เช่น แจงลอนย่าง เป็นต้น อาหารและสินค้าดังกล่าวจะมีจำหน่ายเฉพาะที่เท่านั้น เช่น ที่บ้านพักอาศัยของชาวบ้านที่ผลิตสินค้า ตลาดเช้าปากน้ำประแสซึ่งจะเปิดถึงเวลา 8.00 หรือบริเวณถนนคน

เดินสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุข ซึ่งก็จะเปิดทุกวันเสาร์ของต้นเดือนเท่านั้น จะไม่ค่อยมีการจำหน่ายตามสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักอื่นในพื้นที่ปากน้ำประแส

ตัวอย่างเช่น ชาใบขลู่ของลุงชโลมแม้ว่าจะมีกรรมวิธีการผลิตที่ดีเพียงใดก็ตาม แต่ก็เป็นเพียงการผลิตในบ้านของลุงชะโลมซึ่งอยู่ไกลพื้นที่ท่องเที่ยว มีเพียงป้ายบอกทางเข้าบ้านขนาดเล็กเท่านั้น

"...คือว่าเรื่องชาใบขลู่ มีโดมคือโรงตากนะ แต่การมาตากนี่ถามว่าสารหมดมั้ย สีซีดมั้ยอะไรมั้ย ซีดหมดเลยใช้ไม่ได้เลย เพราะลุงจะมีขบวนการของลุงเลยว่า ตากกี่ นาที ต้องเก็บละ เรามีกระบวนการของเรา ของลุงมีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วย ของเขาไม่มีเพราะเรามาถูกขั้นตอนหมด กระทรวงวัฒนธรรมเขาก็มาให้การสนับสนุนอยู่ที่นี่ โดยมีตู้อบ 2 ตู้ และก็มีโต๊ะ โต๊ะของเราพยายามจะใช้ของที่ไม่ใช่เหล็ก แต่ใช้สแตนเลสแทน เพราะว่าถ้าเป็นเหล็กมันจะมีสิ่งปนเปื้อน คือเหล็กเกิดสนิมได้ อย่างไม้หรืออะไร มันก็เกิดการปนเปื้อนได้ เราจะไม่เอาแบบนั้น เราจะเปลี่ยนหมดเลย เพราะว่าพวกนั้นจะก่อสารขึ้นมา" ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

"...ยาดมของป้ามีขายเฉพาะที่หน้าบ้านเท่านั้น ที่ไม่ได้คิดอยากเอาไปวางขายที่อื่นหรือที่ถนนคนเดิน เพราะว่าแค่ทำขายที่หน้าบ้านก็ทำไม่ทันแล้ว ส่วนใหญ่ลูกค้าเดินผ่านหน้าบ้านเห็นขายยาดม ยาหม่อง ก็ซื้อละ ขายแค่นี้ก็พอแล้ว..." ***(ป้าซ่อนกลิ่น ราญรอน ชาวบ้านผู้ผลิตยาดม ยาหม่องปากน้ำประแส)***

"...ผมยกตัวอย่างลูกค้าผมเวลาจะกลับบ้าน ขามาเขามาเส้นเมืองแกลง แต่ลูกค้าผมเกินห้าสิบเปอร์เซ็นต์ถามว่าจะไปบ้านเพไปทางไหน คือวันรุ่งขึ้นที่เขาจะกลับบ้านเขาจะไปซื้อของฝากที่บ้านเพ ปลาเค็ม หมึกแห้ง คือเขามองข้ามไปเลยว่าประแสเราก็มีขาย เพราะส่วนหนึ่งถ้าลูกค้ามาเที่ยวไม่ได้นั่งสามล้อก็จะไม่รู้เลยว่ามีตลาดประแส เรามีสินค้าพวกนี้ขายอยู่ด้วย หรือว่าบางครั้งลูกค้ามาแล้วของอาจจะไม่ครบ เขาก็จะติว่าทำไมของไม่เยอะเหมือนบ้านเพ อันนี้คือส่วนหนึ่งนะครับในเรื่องของสินค้า..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

ทางด้านกะปิซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อของปากน้ำประแสนั้น บรรทม ทองสร้อย ชาวบ้านผู้ผลิตกะปิในตำบลปากน้ำประแสเล่าว่า กะปิของตัวเองขายดีมาก สร้างรายได้ให้กับครอบครัว เพราะมีกรรมวิธีการผลิตที่แตกต่างจากที่อื่น แต่อย่างไรก็ตามกะปิของป้าทมก็ยังเป็นกะปิที่ผลิตเพียงแค่ในครัวเรือน ขายเพื่อสร้างรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวเท่านั้น ไม่ได้มี การ

ประชาสัมพันธ์หรือวางแผนที่จะขยายตลาดหรือพยายามผลักดันให้กะปิเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากเท่าใดนัก

"...เมื่อสองสามวันนี้เขาก็มา มาจากภาคใต้ เคยไปอบรมแล้วเจอกัน แล้วเขามาที่ศาลกรมหลวงเมื่อสองสามวันนี้ เขาบอกว่าป้าทำยังไง ก็บอกวิธีเขาไปว่ากะปิของเราตากเขาบอกที่บ้านผมย่ำ ถามเขาว่าย่ำแบบไหน เขาบอกว่าใส่รองเท้าแล้วก็สวมถุงยาวแล้วก็ย่ำ แต่ของป้าตากทั้งวัน สี่ห้าแดด พอแห้งปุ๊บของป้าก็กินได้ ขายดีมากนะของป้านี่..." ***(บรรทม ทองสร้อย ชาวบ้านผู้ผลิตกะปิ)***

อาหารท้องถิ่นที่ขึ้นชื่ออีกอย่างของปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองคือแจงลอนมะพร้าวอ่อน (ทอดมันปลาอินทรีย์ใส่มะพร้าวอ่อนย่าง) หรือบางคนเรียกว่า แจงลอนย่าง แจงลอนเป็นภาษาพื้นถิ่น แล้วแต่คนขายจะใส่สิ่งใดลงไปเพิ่ม ภัณฑิรา บุตรพรม แม่ค้าขายแจงลอนย่าง เล่าให้ฟังว่า ปกติจะขายแจงลอนที่แหล่งท่องเที่ยว ตรงเรือรบหลวงประแสจนเย็น ถ้ามีถนนคนเดินจะมาขายต่อที่ถนนคนเดินในช่วงเย็น แต่สภาพถนนคนเดินทุกวันนี้เงียบมาก แต่ก่อนนั้นคึกคัก มาปีนี้คนน้อยลง อาจจะเพราะเศรษฐกิจไม่ดี สถานที่ท่องเที่ยวเทศบาลก็ไม่ได้ทำอะไรให้น่าสนใจมากขึ้น จึงขายแจงลอนบ้างไม่ได้ขายบ้าง

ส่วนร้านอาหารที่มีชื่อด้านความอร่อยและราคาไม่แพงอย่าง ร้านเจ้หน่องแซบเวอร์ตั้งอยู่ถนนริมน้ำประแส ยังไม่เป็นที่รู้จักมากพอเพราะขาดระบบการจัดการด้านการจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอ นักท่องเที่ยวต้องเข้าไปเดินถนนริมน้ำจึงจะสามารถมองเห็นร้านและได้ชิมรสอาหาร ทางด้านขนมที่มีชื่อของปากน้ำประแสอย่างขนมกะลา เป็นขนมพื้นบ้านที่นิยมทำขายกันที่หน้าบ้านเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นกรรมวิธีการทำ เป็นขนมโบราณที่ทำง่ายๆ กลิ่นหอมชวนให้ชิม เนื่องจากมีส่วนผสมของกะทิกับน้ำตาล แต่ก็ไม่สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ด้วยเพราะรสชาดความหวานของขนมที่มีมากเกินไป

"...ก็มันเป็นของโบราณของเป็นร้อยปีแล้ว ยายแกทำตั้งแต่เป็นสาว แกก็ครูพักลักจำเขามา แล้วแกก็ทำ ทำแล้วแกก็หยุดทำไปนาน และพอเริ่มมีถนนคนเดินเข้ามา ก็เลยเริ่มมาทำอีก เพราะมันเป็นของโบราณ เป็นของแปลกนะ รสชาติมันก็หวานๆ บางคนเขาก็ไม่เคยเห็นมีน้ำตาลกับกะทิสองอย่าง ไม่มีอะไรเลย มีกลิ่นหอมของมะพร้าว มะพร้าวนี่เราก็เอามาคั้นเองสดสด..." ***(จงดี ชัยชล ขายขนมกะลาถนนคนเดิน)***

"...อย่างเวลาที่ประชุมกัน ผมก็เสนอพี่หน่องอยู่นะ ผมก็เสนอแกอยู่เรื่องของอาหาร หรือเรื่องของ packaging แต่ขนมกะลาอาจจะเป็นขนมพื้น ๆ ราคาก็ไม่ได้สูง รสชาติอย่างที่อาจารย์บอกจะหวานก็หวานอย่างเดียว อย่างผมยกตัวอย่างลูกค้าซื้อจากหัวตลาด ยังไม่ทันออกจากตลาดเลย ลูกค้าก็เอาทิ้งแล้ว..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...ก็ยังมีประเด็นเรื่องอาหารนะคะ อาหารพื้นบ้านที่ทาง โรงเรียนเขาก็จัดหลักสูตรที่สอนนักเรียนให้ได้เรียนรู้การทำอาหารสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านจากป้าป้า น้าน้า แล้วก็ของป้าเปรมเรื่องชาใบขลู่ ก็จะมีการนำชาใบขลู่มาทำบราวนี่หรือคุ๊กกี้ หรือลุงเบญจาก็จะมีขนมเปี๊ยะชาใบขลู่ คือเราพยายามเพิ่มผลิตภัณฑ์จากต้นทุนที่มีอยู่ พวกนี้ก็จะเป็นสินค้าของฝากทางวัฒนธรรมเหมือนกัน..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...วิถีชีวิตของเราที่ส่งเสริมต่อการท่องเที่ยว ที่อยากให้คนมาดูว่าความเป็นอยู่ของเรานั้นเป็นยังไงก็คือการทำของขายคะ อยากให้คนมาเดินดู เช่น ทำอาหาร ทอดมันแจงลอน เพราะว่าเป็นจุดเด่นของเราเรื่องอาหาร..." ***(วรรณงาม สวนจิตต์ แม่ค้าถนนคนเดินประแสสร้างสุข)***

5.2.4.15 ระบบการจัดการคมนาคม แสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านระบบการจัดการคมนาคมในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่าปากน้ำประแสมีระบบการจัดการคมนาคมที่ถนนสามารถเชื่อมต่อไปยังจังหวัดระยองสู่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดได้ ด้วยถนนบูรพาชลทิศ เป็นถนนเลียบริมทะเล แต่การพัฒนาถนนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์แบบนั้นติดขัดปัญหาหน่วยงานที่ดูแลแต่ละพื้นที่ทำให้กลุ่มเอกชนไม่สามารถเข้าไปพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

"...ณ วันนี้ควรจะหันกลับมาดูว่าทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งมันเป็นจุดขายจุดแข็งชายทะเลที่ยาวกว่าร้อยกิโลนี่ ถ้าไม่มีโรงแรมใหญ่ๆ ไปปลูก ทำไมเขาทำได้สวยงาม ทำไมไม่กำหนดพื้นที่แล้วทำให้สวยงาม คนมาเที่ยวเดี๋ยวนี้ก็มีหลายระดับ ให้คนเขาขับรถมาเที่ยว มานั่งกิน มาซื้อผักผลไม้ คือมันได้ทุกอย่างเลย แต่ถ้าเราไม่คิดตรงนี้ให้มันครอบคลุม มันก็ได้อยู่แค่นี้ พอเราไปผลักดันเส้นทางถนนที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยว ถนนเลียบทะเลไปจนถึงประแส ต้องดึงจากสัตหีบไปแต่มันติดจนกระทั่งท้อ พี่หมดเงินในเรื่องของการเตรียมเอกสารเยอะมาก ควักกระเป๋าตัวเอง พอ

พื้นที่ถนนนี้อยู่ในความดูแลของเทศบาลนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลนี้ ทางหลวงนี้ ไปตลอดเส้นทางเลย เสร็จแล้วก็ทำด้วยกันไม่ได้ ก็เลยปล่อยให้เป็นเรื่องของเขา นี่แหละถนนนี้แหละ บูรพาชลทิศระยะที่สองที่พี่ดัน ระยะแรกจากประแสไปจนถึงจันทบุรี ท่องเที่ยวจันทบุรีตอนนี้น่าจะเติบโตเจ็ดเท่าละ อันนี้เอางบกลุ่มจังหวัด ก็ดันกันไปจนถึงตราด ตราดก็มีเอ็นจีโอ่ออกมาคัดค้าน ปรากฏว่าก็เลยไม่ไปตราด ตอนนี้ก็มาเสียดาย..." ***(ธณิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

ทางด้านระบบคมนาคม ถนนหนทางในตำบลปากน้ำประแสนั้น พบว่าปากน้ำประแสเป็นตำบลที่มีถนนหนทางค่อนข้างคับแคบ การสัญจรไปมาในตำบลทำให้นักท่องเที่ยวต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ ปัญหาที่เห็นเด่นชัดคือ ปัญหาที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นรถบัสหรือรถยนต์ส่วนตัวจะมีความสะดวกในการจอดรถในสถานที่ท่องเที่ยวเพียงบางแห่งเท่านั้น เช่น ทุ่งโปรงทอง เรือรบหลวงประแส ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ แต่สำหรับการจะจอดรถเพื่อไปเดินเที่ยวยังถนนสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุขหรือเดินชมตลาดเก่าแล้ว ดูจะเป็นปัญหาสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยไม่สามารถรองรับที่จอดรถของนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ

"...และอีกอย่างที่รองเอบอกเรื่องของที่จอดรถ เป็นลูกค้าแบบมาแล้วก็กลับส่วนหนึ่งมาแค่ทุ่งโปรงทอง เรือรบ แต่ไม่เข้าตลาด เพราะบางทีมารถบัส เข้าไม่ได้ ไม่มีที่จอดหรือขับรถยนต์เข้าไปไม่มีที่จอด ขับเข้าไปเหมือนเป็นวันเวย์ก็ถอยออกละ คือประแสนี่ต้องยอมรับว่าสถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเดินถนนคนเดินนี่ ผมว่ายังลำบาก เพราะว่าถ้าเทียบกับตลาดใหญ่ๆ อย่างอัมพวาหรือว่าที่อื่น เขามีสถานที่จอดรถใหญ่ๆ ลูกค้าสามารถเดินได้ ท่องเที่ยวได้ของประแสลานจอดรถใหญ่ๆ ก็ยังน้อย เพราะฉะนั้นใช้สามล้อนี่ เขาสามารถวิ่งเข้าถนนริมน้ำได้ตลอด เพราะฉะนั้นถนนคนเดินนี่ถ้าเขาใช้สามล้อ เขาก็จะสะดวก..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...ส่วนปัญหาของสถานที่ถนนคนเดินที่ต้องแก้ไขคือ ที่จอดรถ คนอื่นมาแล้วถนนคนเดินไม่มีที่จอดรถ ถนนคนเดินในประแสนี่ดีอย่างหนึ่งคือมอเตอร์ไซค์ จักรยานก็วิ่งได้ก็คือตอนแรกๆ เราก็กันไม่ให้เข้ามานะ ตอนหลังโดนด่ามาก เราก็ไม่เอา แต่เดี๋ยวนี้แม่ค้าเขาก็ว่ากันเอง มีมอเตอร์ไซด์ขี่เขาก็จะว่า ผมว่ามันเป็นทิศทางที่คนในถนนเส้นนั้นต้องรู้ว่าจะต้องทำยังไง..." ***(นาวิน เจริญพร รองนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

"...อยากให้ย้ายที่ถนนคนเดินนะ ย้ายไปตรงไหนก็ได้ที่ว่าคนเดินแล้วสะดวก มีที่จอดรถ แขกที่มาพักก็ถามว่าจะไปถนนคนเดินจะต้องไปขึ้นรถที่ไหน..." ***(ศรีผ่อง เอื้อเฟื้อ บ้านชนะชลโฮมสเตย์)***

"...บ้านสุดสาครที่แถววัดราชบัลลังก์ ตรงนั้นจะได้วิวดี คืออยู่ริมน้ำ และมองเห็นสะพานประแส และการประชาสัมพันธ์ทางเฟสนี่เยี่ยมมาก เขาได้ลูกค้าทางเฟสเยอะมาก เขาทำมุมถ่ายรูปไว้ก็บเก๋สวยมาก คือทำเบาะยื่นออกไปในทะเลให้นั่งถ่ายรูปให้เห็นสะพานประแส แต่ข้อเสียคือ ช่วงสายๆ หรือกลางวันนี่ร้อนมาก เขาบริการในส่วนของร้านอาหารด้วย ให้คนนอกเข้าไปทานอาหารได้ แต่ว่าก็จะมีปัญหาเรื่องที่จอดรถที่มีไม่พอ..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

5.2.5 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

สิ่งสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ วัฒนธรรมประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต ดังนี้

5.2.5.1 ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง

ศักยภาพด้านระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า เทศบาลตำบลปากน้ำประแสกำลังดำเนินการเรื่องสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางในตำบลปากน้ำ ประแส ซึ่งก็รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดยจัดทำเป็นระบบคิวอาร์โค้ดและแผนที่ของตำบลปากน้ำประแสเพื่อแจกให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ที่บอกทางสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มีพบเห็นได้ทั่วไปแต่ไม่มากเพียงพอที่จะบอกรายละเอียดไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

"...เรื่องป้ายอธิบายสถานที่ก็สำคัญครับ เราก็ประชุมกันอยู่ ตอนนี้ที่เราได้ประชุมกันคือเราจะทำเป็นคิวอาร์โค้ด เวลาคุณอยากจะรู้เรื่องอะไรมันก็จะมีคิวอาร์โค้ดอยู่ คุณก็เอาโทรศัพท์มา คุณก็จะรู้เลยว่าตรงนี้มันเป็นอะไรๆ มันจะมีรายละเอียด ก็คือแผนที่เรากำลังทำคือตอนนี้ผมกำลังทำเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพของปากน้ำประแสอยู่ พอทำเรื่องความหลากหลายเสร็จ ก็จะทำหนังสือขอสปอนเซอร์ให้เขามาพิมพ์แจกให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษา

เรื่องระบบนิเวศน์ เป็นคู่มือการท่องเที่ยวแต่ตอนนี้ยังรวบรวมไม่เสร็จเพราะว่ามันมีเรื่องของพันธุ์ไม้เยอะ มีทั้งประโยชน์ มีทั้งโทษ แล้วก็พันธุ์สัตว์น้ำอีก ผมก็รวบรวมไว้ ตอนนี้อยู่ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ ได้ละ ต่อไปมันก็จะดูได้ทั้งคิวอาร์โค้ดและก็คู่มือแจก..." ***(เอกชัย เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...จริงๆ แล้วถนนคนเดินตลาดเก่าของเรา ทุกคนเป็นคนมีน้ำใจ ใครหลงทางผ่านมาถามทางเขาจะขี่มอเตอร์ไซค์พาไปส่งถึงที่เลย อย่างช่วงเทศกาลจะหลงทางกันบ่อยมากเลยแต่คนประแสเป็นคนมีน้ำใจ จะบอกทางให้ตลอด ถึงบอกว่าอยากจะให้มีป้ายบอกให้มากกว่านี้หน่อย..." ***(นรา ชาญวัตถาภรณ์ เจ้าของบ้านแสงมุกดาโฮมสเตย์)***

"...แล้วก็สถานที่ท่องเที่ยวที่เรามีอยู่บางครั้งลูกค้าที่มาแล้วก็ไม่รู้จะไปไหนต่อ ก็เจอแต่ทุ่งโปรงทอง เรือรบ มาสองที่ก็ไปละ แต่ไม่รู้หรอกว่าเรามีถนนคนเดิน เพราะฉะนั้นเราอาจจะต้องมีสื่อเพิ่ม มีป้ายต่างๆ ตามจุดสำคัญของเราว่าคุณมานี่แล้วนะ คุณต้องไปอีกนะทั้งหมดคุณถึงจะครบประแส..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...คือบางครั้งมีแขกเข้ามาเราอยากจะให้มีป้ายบอกทางเพิ่มมากหน่อย แล้วรถก็มีทางเข้าทางออก แต่ทีนี้ถนนคนเดินของเราก็ยังขาดการโฆษณาอย่างที่สุดสาครเขากล่าวมาเราจะต้องโฆษณาให้มากหน่อย บางทีมารู้จักแต่ทุ่งโปรงทอง เรือรบ แต่ไม่รู้ว่าของเรามีถนนคนเดินด้วย อยากจะให้โฆษณามากกว่านี้อีกหน่อย..." ***(นรา ชาญวัตถาภรณ์ เจ้าของบ้านแสงมุกดาโฮมสเตย์)***

5.2.5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ปากน้ำประแส พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก ไปรษณีย์ ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหารและอื่นๆ พบได้น้อยมาก จะพบร้านเหล่านี้ได้ในถนนวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุข ซึ่งจะจัดขึ้นทุกวันเสาร์ต้นเดือนๆ ละหนึ่งครั้งเท่านั้น หรือพบได้ที่ตลาดเก่าประแส แต่ก็เป็นเพียงสินค้าพื้นบ้านเพียงเล็กน้อย เช่น กางเกงเลและเป็นสินค้าที่พบได้ในจังหวัดอื่น เหตุผลนี้เองทำให้ปากน้ำประแสจึงยังไม่มีสินค้าของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเลือกซื้อเพียง อาหารทะเลสด หรืออาหารทะเลแปรรูปเท่านั้น ทางด้านห้องน้ำสาธารณะพบว่า มีเพียงพอตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เช่น ทุ่งโปรงทอง ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เรือรบหลวงประแส เป็นต้น ร้านอาหารพบได้ทั่วๆ ไปทั้งถนนในเขตทางเข้าตำบลปากน้ำ

ประแสและร้านอาหารมีชื่อต่างๆ ในตำบลปากน้ำประแส เช่น ร้านเจ๊หน่องแซบเว่อร์ในถนนคนเดินประแสสร้างสุข ร้านอาหารผู้ใหญ่เจี๊ยบที่ขึ้นชื่อในเรื่อง ผัดกระเพราทะเลและหมี่ผัดปู รวมไปถึงร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม เบเกอรี่ กาแฟสด พบได้ทั่วๆ ไปในตำบลปากน้ำประแส

อย่างไรก็ตามชาวปากน้ำประแสได้พยายามศึกษาดูงานจากพื้นที่อื่นเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ของตนเองซึ่งก็รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอื่นอีกด้วย

"...ใช่ครับ อย่างสินค้าของที่ระลึก ผมว่ายังน้อยไปด้วยซ้ำ ในความคิดผมนะอย่างเวลาที่ประชุมกัน ผมก็เสนอแกอยู่นะ ผมก็เสนอแกอยู่เรื่องของอาหาร หรือเรื่องของ packaging ก็ล่าสุดพี่หน่อง (สุภาพร ยอดบริบูรณ์) ก็บอกว่า กลุ่มแม่ค้าของแกก็มีไปดูงานที่ตลาดลำปาง แกมีจัดกิจกรรมของแกอยู่ แกพากลุ่มแม่ค้าของแกไปเที่ยวอยู่ ไปดูด้วย แกก็ว่ากลับมาก็ให้ลองเสนอดู คนหนึ่งลองเสนอสินค้ามา 5 อย่าง แกก็คงจะไปทำต่อยอดต่อ อาจจะมีการประชุมหรืออะไรกันไปในกลุ่มของแก ใน 5 อย่างมีข้อดี ข้อเสีย ยังไง ก็ให้ทุกคนส่งการบ้านมา..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...วันอาทิตย์นี้เราก็จะต้องคุยกับชุมชนอีกว่าเราไปอบรมมา เราได้อะไร เราจะให้ชุมชนเพิ่มอะไรอีก เราก็จะเพิ่มผลิตภัณฑ์ในกลุ่มของเรา ซึ่งแขกเข้ามาแล้วก็จะมีสินค้าที่เขามาแล้วเขาจะซื้อกลับไป ก็ขอให้หน่วยงานช่วยในการประชาสัมพันธ์หรือแนะนำแขก..." ***(สุภาพร ยอดบริบูรณ์ ประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส)***

5.2.5.3 โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ รองรับการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ รองรับนักท่องเที่ยวพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า ปากน้ำประแสมีรูปแบบการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของชาวปากน้ำประแส มีการดัดแปลงที่พักอาศัยของชาวบ้านมาทำเป็นห้องให้นักท่องเที่ยวได้พักและเรียนรู้วิถีชีวิตแบบธรรมชาติที่แท้จริงของชาวปากน้ำประแส โดยเฉพาะโฮมสเตย์ในย่านทุ่งโปรงทอง

ส่วนที่พักนักท่องเที่ยวย่านถนนริมน้ำประแสจะแบ่งออกเป็นสองฝั่ง คั่นด้วยถนนริมน้ำประแสที่ถูกดัดแปลงเป็นถนนคนเดินประแสสร้างสุข (จัดขึ้นทุกวันเสาร์ต้นเดือน) ที่พักกึ่งโฮมสเตย์ฝั่งริมน้ำจะตกแต่งแบบเรือนไม้บ้านเก่ามีนอกชานยื่นออกไปในแม่น้ำประแส ส่วนที่พักโฮมสเตย์กึ่งรีสอร์ทอีกฝั่งของถนนริมน้ำประแสจะตกแต่งแบบกึ่งรีสอร์ท แต่รูปแบบการบริหารการจัดการของทั้งสองฝั่งจะมีรูปแบบการบริหารจัดการในรูปแบบโฮมสเตย์ มีบรรยากาศเป็นกันเอง

ระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก บางแห่งมีห้องประชุมห้องจัดเลี้ยง เช่น กุ๊กกิ๊ก โฮมสเตย์ ซึ่งโดยปกติที่พักโฮมสเตย์ในย่านริมน้ำประแสจะเต็มในทุกช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ด้วยเพราะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ดี ทำให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

สำหรับโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองที่ใช้บ้านชาวปากน้ำประแสเป็นที่รับรองนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นภาพโฮมสเตย์ที่แท้จริงและทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความเป็นอยู่และวิถีชาวบ้านร่วมกับเจ้าของบ้าน โฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองจะไม่เต็มในช่วงวันหยุด อาจเป็นเพราะไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์เท่าไหร่นัก ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักและไม่เป็นที่นิยมของหมู่นักท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวไม่สะดวกที่ต้องอาศัยอยู่กับเจ้าของบ้าน แต่ก็ยังมีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่นิยมพักที่นี่ อย่างไรก็ตามที่พักโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองส่วนใหญ่จะรองรับนักเรียนนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาและดูงานในพื้นที่ปากน้ำประแสจนบางครั้งจำนวนห้องพักไม่เพียงพอต่อกลุ่มใหญ่

"...ส่วนใหญ่โฮมสเตย์ของเราใช้บ้านเก่ามาปรับปรุง มาแปลง นักท่องเที่ยวเขาชอบ ตอนนี้ขยายตัวเยอะเลย ตอนนี้นักท่องเที่ยว เข้ามาหาผมเยอะมาก ไม่มีที่พัก ที่พักไม่เพียงพอ..." ***(เอกชัย เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...ถ้าเข้าไปในถนนคนเดินช่วงเย็น โฮมสเตย์จะอยู่ฝั่งถนนริมน้ำทั้งหมด แต่อีกฝั่งหนึ่งก็จะมีความแตกต่างคือจะเป็นที่พักที่พัฒนาแบบกึ่งๆ รีสอร์ท แต่ถ้าจะเป็นโฮมสเตย์จริงๆ จะไม่ได้อยู่บริเวณนี้ ต้องไปทางหัวถนนเลยบ้านกำนันไป ก็จะมีโฮมสเตย์หลายหลัง แต่ถ้าจะถามการจัดการ การเข้ามาพักของลูกค้า ส่วนใหญ่คือ เข้ามาพักเองติดต่อกันเอง ยกตัวอย่าง กุ๊กกิ๊ก โฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวเยอะ จัดเป็นกึ่งโรงแรม เพราะว่ามีพื้นที่ให้จัดประชุม กินเลี้ยง ตามวิถีของคนต้องการเที่ยว บ้านสุดสาครที่แถววัดราชบัลลังก์ ตรงนั้นจะได้วิวดี คืออยู่ริมน้ำ และมองเห็นสะพานประแส และการประชาสัมพันธ์ทางเฟสนี่เยี่ยมมาก เขาได้ลูกค้าทางเฟสเยอะมาก เขาทำมุมถ่ายรูปไว้กิ๊บเก๋สวยมาก คือทำเบาะยื่นออกไปในทะเลให้นั่งถ่ายรูปให้เห็นสะพานประแส แต่ข้อเสียคือ ช่วงสายๆ หรือกลางวันนี่ร้อนมาก เขาบริการในส่วนของร้านอาหารด้วย ให้คนนอกเข้าไปทานอาหารได้ ..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

สำหรับกลุ่มที่พักแบบโฮมสเตย์กึ่งรีสอร์ทริมปากน้ำประแสมีระบบการจัดการที่พักที่ให้สะดวกสบายต่อนักท่องเที่ยวที่ไม่ต้องการรูปแบบวิถีธรรมชาติทั้งหมด อัตราค่าบริการต่อหัวขึ้นอยู่กับบริการเสริมนอกเหนือไปจากที่พัก ความสะดวกสบายของที่พัก ได้แก่ อาหาร กิจกรรมทางบกและกิจกรรมทางน้ำ โดยส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการจะมาเป็นหมู่คณะ ทำให้ที่พักย่านริมน้ำจะเต็มทุกสุดสัปดาห์

"...ก่อนที่จะทำโฮมสเตย์นี่ เราทำท่องเที่ยวทางน้ำก่อน ผมทำเป็นเรือท่องเที่ยว แต่ที่หันมาทำโฮมสเตย์นี่เพราะมองเห็นว่า ส่วนหนึ่งคือการท่องเที่ยวประแสเติบโตขึ้น เพราะว่าดูจากพี่ๆ ที่เขาทำกันมาก่อน ส่วนหนึ่งดูจาก วันเสาร์–อาทิตย์นี่ โฮมสเตย์ของประแสไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งหมดได้ ก็เลยหันมาปรับปรุงสถานที่และก็มาทำโฮมสเตย์ ค่าบริหารค่าหัว ค่านำเที่ยวนี่มาตรฐานใกล้เคียงกัน แต่ว่าส่วนหนึ่งอย่างตอนที่ผมรวมกลุ่มนี่ ผมก็คุยกันอยู่อย่างฝั่งนู้นถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ก็ประมาณ 450 ต่อหัว แต่ของผมประมาณ 500 นะ ผมก็ set ราคาไปเพราะว่าห้องผมใหม่กว่า เครื่องนอนผมก็ทำดีกว่า ถ้าผมไปขายราคาเดียวกัน พูดง่ายๆ ถ้าผมไปขาย 450 ถ้าลูกค้าเลือกจาก page จากรูปเฉยๆ ก็ต้องเลือกทางผมอยู่แล้ว ผมก็เลยขยับราคาหนีออกมานิดหนึ่ง ตามความเป็นจริง...จุดเด่นเฉพาะที่นี่ของผม ผมว่าน่าจะเป็นเรื่องของสถานที่นะ เพราะผมติดน้ำ และก็ในเรื่องของรูปทรงสถานที่ การออกแบบ เพราะว่าอย่างที่บอก กลุ่มลูกค้าผมไม่ใช่กลุ่มที่ต้องการวิถีชาวบ้านร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ห้าสิบเปอร์เซ็นต์คือต้องการที่พักที่โอเค ถูกใจเขา และอีกห้าสิบเปอร์เซ็นต์คือมาแล้วได้ต่อยอด เช่น กิจกรรมทางบก คือเที่ยวตัวเกาะ ดำน้ำ ตกปลา ส่วนทางด้านวัฒนธรรมก็คือการเรียนรู้วิถีชีวิต..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

"...ผมเริ่มทำธุรกิจนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2556 จำเดือนไม่ได้แน่ ที่นี่โฮมสเตย์แถวทุ่งโปรงทองมันดี พรรคพวกเขาก็ชวนๆ กันให้มาทำ ก็เลยมาทำ ตอนหลังนี่สื่อมันเยอะ คนก็เดินเข้ามาดูว่าดีไหม ดูที่พักที่มันใหม่กว่า ดีกว่า ของผมก็ทำใหม่หมด จากโครงหลังคาเก่า แต่ทำใหม่หมด ไม่ได้รื้อหลังคาเก่าออก มากั้น เทพื้นใหม่ เหตุผลที่ทำธุรกิจนี้เพราะเพื่อนชวน บ้านแสงมุกดาชวนให้ทำ เมื่อก่อนแถวนี้เป็นทางตัน ไม่มีสะพานประแสสิน เข้ามาตรง 3 แยก มันก็ต้องออกไปทางเดิม ที่นี้ตอนนี้มีทางผ่านไง มีทางไป เป็นสายบูรพาชลทิศ มันก็เลยมีคนมาเที่ยวมากขึ้น การไปมาสะดวก คนก็มาเที่ยวมากขึ้น..." ***(อำนวย เทพพิทักษ์ เจ้าของกุ๊กกิ๊กโฮมสเตย์)***

สำหรับบ้านพักโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองที่มีรูปแบบการจัดการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศพื้นบ้านชาวประแส ได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แท้จริงและอยู่

ภายในบ้านหลังเดียวกันกับเจ้าของบ้าน โฮมสเตย์ในทุ่งโปรงทองแต่เดิมมีทั้งหมด 7 หลังคาเรือน ซึ่งแต่เดิมที่พักฝั่งริมน้ำประแสได้รวมเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มทุ่งโปรงทอง แต่ติดปัญหาเรื่องการกำหนดราคาที่พัก ส่งผลให้ที่พักย่านริมน้ำประแสต้องแยกออกมาจากกลุ่มที่พักย่านทุ่งโปรงทอง เนื่องจากเหตุผลทางธุรกิจ ปัจจุบันที่พักโฮมสเตย์ในกลุ่มทุ่งโปรงทองจึงเหลือเพียง 5 หลังคาเรือน อย่างไรก็ตามเจ้าของโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองก็ยังดำเนินกิจการแบบไม่แสวงหากำไร แม้ว่ากลุ่มที่พักริมน้ำประแสซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่กว่าจะแยกออกไปและส่งผลต่อการแบ่งปันนักท่องเที่ยวซึ่งกันและกันก็ตาม ซึ่งเจ้าของโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองเล่าให้ฟังว่า กลุ่มที่พักทุ่งโปรงทองเป็นกลุ่มที่จัดทำห้องพักเพื่อเสริมรายได้ประจำเท่านั้น ไม่เดือดร้อนเรื่องรายได้และรายจ่าย เพราะไม่มีการลงทุนเพิ่มนอกจากทำความสะอาดห้องพักและห้องน้ำและบริเวณบ้านเท่านั้น อย่างไรก็ตามกลุ่มที่พักทั้งสองกลุ่มก็ยังคงสังกัดกลุ่มโฮมสเตย์ของเทศบาลตำบลปากน้ำประแสเช่นกัน

"...มีบ้านพักโฮมสเตย์อย่างเดียว มีทั้งหมด 7 หลัง แต่มีโซนตลาดอีก 2 นะ ตอนนั้นที่ทำ ตอนนั้นเขาก็รวมกลุ่มกับเราด้วย ตอนหลังเขาก็แยกออกจากกลุ่มไป เพราะเขาว่าเขาเป็นโซนตลาด แล้วบ้านของเขา อย่างบ้านของแสงมุกดา คือบ้านเขาอยู่โซนชายน้ำ เขาต้องเข้ากลุ่มกับกลุ่มกับทางโน้น ถ้าเขามาอยู่กลุ่มโซนทางนี้ เวลารับแขกอะไรเขาจะลำบาก เราบอกมันไม่ใช่ ถ้าคุณคิดว่าโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริม สามารถบ่งบอกวิถีชีวิตชุมชน อยู่ที่ไหนคุณก็สามารถรวมกลุ่มได้ แต่ถ้าคุณต้องการไปอีกแบบหนึ่งก็ไม่เป็นไร ทางโซนโน้นเขาก็ขอแยก เขาบอกเขาทำร่วมกับพวกเราไม่ได้หรอก วันละ 300 เขาอยู่ไม่ได้ เขาจะอยู่ได้ยังไง มันถูก แล้วเขาจะได้อะไร เพราะเขาต้องปรับปรุง จ้างคนทำความสะอาดอีก เขาเสียทุกอย่างเลย แต่ของเราไม่เสีย ***เพราะของเราเป็นรายได้เสริมเท่านั้นเอง เรามีอาชีพอื่นรองรับ*** *มันก็เป็นความแตกแยกตรงนี้พอคนนั้นเขาหมดวาระเสร็จ ทางเทศบาลก็บอกว่า ถ้าไม่ขึ้นอยู่กับเทศบาล ๆ ก็จะไม่ส่งแขกให้นะ และก็ไม่ส่งเสริม เพราะว่าป้ายทุกอย่างอยู่ที่เทศบาลหมด ทีนี้เราประชุมกับท่องเที่ยวชุมชน เขาบอกว่า ถ้าการท่องเที่ยวชุมชนแล้วชุมชนไม่เข้มแข็ง ให้ท้องถิ่นดูแลนี่มันก็ไม่ใช่ท่องเที่ยวชุมชน มันก็เป็นท่องเที่ยวเชิงภาครัฐ มันก็เลยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ผลสุดท้ายสรุป เราก็เลยเหลืออยู่ 5 หลัง เพราะกลุ่มนั้นเขาแยกไป..."* ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...ถามว่าการทำธุรกิจโฮมสเตย์ของเรานี่ กฎกติกาของเราไม่มีอะไรมากมาย เพียงแต่เราต้องการให้ชาวบ้าน เมื่อมีบ้านของเขาแล้วทำโฮมสเตย์ เพื่อให้เป็นรายได้เสริม อย่ายึดเป็นรายได้หลัก เพราะอย่างที่บ้านนี่ก็ทำชาใบขลู่เป็นรายได้หลัก โฮมสเตย์เป็นรายได้เสริม อย่างบ้าน ป้ามีนา เขาก็รับรถ ทำผักสวนครัวหน้าฝน ทำโฮมสเตย์เสริม บ้านลูกน้ำเขาก็ทำทอดมัน เขาทำมีโฮมสเตย์เป็นรายได้เสริม พวกนี้ถ้าไม่มีโฮมสเตย์ เขาก็อยู่ของเขาได้ แต่ตรงตลาดเขายึด

เป็นรายได้ตรงๆ ของเขาเลย คือว่าถ้าเขาไม่มีแขก ไม่ลงเฟส ลงไลน์ เขาก็อยู่ไม่ได้เลย เพราะเดือนๆ หนึ่งไหนจะเสียค่าอะไรต่ออะไรเยอะแยะ ลูกจ้างอีก ค่าน้ำค่าไฟอีกเขาคิดบวกหมด แต่ของเรานี่ค่าน้ำค่าไฟ เราคิดว่ามาพักกับเราเปรียบเสมือนญาติมิตร..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...ของพี่ไม่มีลูกค้าพักมา 2 เดือนแล้ว แต่เราก็ไม่ได้เดือดร้อนอะไร เพราะว่าทรัพย์สินก็เป็นของเรา เราไม่ได้มีหนี้ ผักก็ปลูกทานเอง มีลูกค้ามาเราก็ต้อนรับ ไม่มีก็ไม่เป็นไร..." ***(ป้ายินดี เจ้าของบ้านยินดีโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

สำหรับห้องพักทางฝั่งโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองนั้น มีให้นักท่องเที่ยวได้เลือกทั้งห้องพัดลมและห้องแอร์ โดยส่วนใหญ่ห้องพักฝั่งโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองจะเป็นห้องพักรวม มีห้องน้ำแยก เช่น บ้านยินดี บ้านโปรงทอง หรือเป็นห้องพักเดี่ยวที่พักได้ 2 คน แต่เป็นห้องน้ำแยก เช่น บ้านอัมพร เป็นต้น มีอาหารเช้าไว้คอยบริการ หรืออาจจะพานักท่องเที่ยวไปเลือกซื้ออาหารทานที่ตลาดเก่า รวมทั้งยังมีกิจกรรมเสริมพานักท่องเที่ยวนั่งสามล้อเพื่อชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ภายในตำบลปากน้ำประแสอีกด้วย แต่อาหารเช้าและกิจกรรมดังกล่าวจะไม่รวมในแพคเกจค่าห้องเหมือนโฮมสเตย์ฝั่งริมน้ำ แต่ขึ้นอยู่กับความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก กล่าวได้ว่าทั้งโฮมสเตย์ฝั่งริมน้ำและโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองต่างมีการบริหารจัดการ การบริการดูแลนักท่องเที่ยวในรูปแบบของตนเอง ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวอยากจะเลือกใช้บริการพักโฮมสเตย์แบบไหน

"...มันเป็นทางเลือกของลูกค้านะคะเท่าที่ทราบ เพราะว่าความสบายของคนไม่เท่ากัน พูดถึงว่าถ้าลูกค้าจะเลือกพักกึ่งรีสอร์ทก็มี หรือว่าจะเอาแท้ๆ ก็มี เพราะว่ามันอยู่ที่เจนเนอเรชั่นของคนเที่ยวคะ ว่าชอบเที่ยวแบบไหน..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

นอกจากนี้โฮมสเตย์ปากน้ำประแสยังมีข้อได้เปรียบด้านราคาเพราะนักท่องเที่ยวสามารถเลือกราคาที่พักได้ตามที่ต้องการ มีตั้งแต่ราคาแบบประหยัดและราคาแบบตามความสบายของสถานที่พักและยังได้บรรยากาศธรรมชาติแบบดั้งเดิมของชนบทไทยที่หาได้ยากในปัจจุบัน

"...คือโฮมสเตย์ของปากน้ำประแสนี่ก็แล้วแต่ว่าคนมาก คนน้อย คือมาแล้วมีทางเลือกทุกทางเลย จะพักถูกหน่อยก็มีให้เลือก จะพักแพงก็มีให้เลือก ประแสมาแล้วไม่ผิดหวังมีทางให้เลือกหลายทาง..." ***(นรา ชาญวัตถาภรณ์ เจ้าของบ้านแสงมุกดาโฮมสเตย์)***

"...ที่นี่เองความแตกต่างกันระหว่างบ้านถามว่ามีผลมั้ย ผมเองผมเป็นคนชอบท่องเที่ยว ผมว่ามันมีผล ผมเป็นคนชอบเที่ยวผมก็ชอบความสบาย ทิวทัศน์ดี สบาย สะอาด ราคาประหยัด ทีนี้ดั้งเดิมสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ใช้คำว่าโฮมสเตย์ ทุกคนอยู่ในกลุ่มเดียวกันมาก่อน ทำให้มาตรฐานราคา 350 บาท กับ 400 บาท มีแอร์กับไม่มีแอร์ ก็ไม่ได้แตกต่างกันเลยหมายถึงราคานะครับ แต่สิ่งอำนวยความสะดวกมันต่างกัน มีห้องสองคนบ้าง สี่คนบ้าง คำว่าโฮมสเตย์ของประแสนี่บางแห่งต้องยกตัวเองเป็นบูทีคบ้าง โฮสเทลบ้าง ที่ขี้นว่าโฮมสเตย์นี่แต่ความสะดวกสบายมันเกินละ มันจะเป็นมินีรีสอร์ทไปแล้ว..." ***(นาวิน เจริญพร รองนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

"...ถ้ามาพักกับเรานะ ปกติถ้าห้องพัดลมธรรมดา คิด 200 บาท พักอย่างเดียว ส่วนอาหารเช้านี่เราจะพาไปทานที่ตลาด ให้แม่ค้าตลาดมีรายได้ และก็สามล้อนี่ถ้าอยากนั่งสามล้อ เราก็เรียกสามล้อให้ สามล้อเขาก็มีรายได้อีก ถ้าอยากนั่งเรือ เราก็พาไป กลุ่มเรือเขาก็มีรายได้ คือเราจะกระจายหมด ให้ทุกคนมีรายได้ ให้ลูกค้าไปจ่ายตรงนั้นเลย ทั้งเรื่องอาหารการกิน คือเราไม่รวมแพคเกจ เพราะเราคิดว่าการขายแพคเกจเหมือนเป็นการบังคับสิทธิเสรีภาพของคน บางคนเขาไม่ชอบอย่างงี้ อย่างงั้น ถ้าอยากไปนั่งเรือเราเรียกสามล้อให้ ถ้าอยากนั่งเรือเราเรียกเรือให้ หรือถ้าคุณอยากเที่ยว อยากรู้อะไรเพิ่มเติม เรามีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ โดยสามล้อนี่แหละเป็นมัคคุเทศก์ในตัว เพราะเขาเป็นคนในท้องถิ่น เป็นปราชญ์ของชาวบ้าน เขาสามารถพูดได้บรรยายได้..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

สำหรับระบบการจัดการที่พักโฮมสเตย์ในพื้นที่ปากน้ำประแสยังพบต่อว่า รูปแบบการให้บริการ การจัดการที่พักเป็นไปตามวิถีชาวปากน้ำประแสโดยเจ้าของโฮมสเตย์ไม่ได้ผ่านการอบรมการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์แต่อย่างใด ทำให้โฮมสเตย์ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว

"...ทางเทศบาลเขาก็ไม่ได้มีการอบรมหรืออะไรนะครับว่า ลักษณะโฮมสเตย์ที่ดีควรทำอย่างไร ผมก็ศึกษาเองว่าหลักการคร่าวๆ ต้องทำอย่างไร ทั้งในเรื่องของกฎหมาย เรื่องหลักการ จำนวนห้อง ของผมนี่ ถ้าจะบอกว่าเป็นวิถีชาวบ้านร้อยเปอร์เซ็นต์ ผมยอมรับว่าของผม

ส่วนหนึ่งไม่วิถีชาวบ้าน แต่เราก็พยายามจัดให้กลมกลืนประสานกันในบางส่วน เพราะว่าอย่างเรื่องของที่พัก เรื่องของการออกแบบ คนกลุ่มวัยกลางคนหรือเด็กที่ทำงานใหม่ๆ นี่ เขาไม่ชอบแนววิถีชาวบ้านร้อยเปอร์เซ็นต์ เช่นว่า ห้องกั้นอยู่ภายในบ้านหลังใหญ่ๆ อยู่ร่วมกันแบบนี้ เพราะว่าความส่วนตัวของเขาก็อาจจะไม่มี ความสะดวกสบาย ห้องน้ำรวมอะไรแบบนี้ เป็นสิ่งที่ลูกค้าถามอยู่แล้วครับ อันนี้ของผมไม่รวม เป็นห้องน้ำแยก ผมว่าลูกค้าส่วนหนึ่งหรือหลายๆที่นี่เขาเปลี่ยนไปหมดแล้ว อย่างทางจันทบุรีเขาก็เปลี่ยน..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาคร โฮมสเตย์)***

สำหรับเรื่องความปลอดภัย ความสะอาด สุขอนามัย เจ้าของโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองได้อธิบายถึงการดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักอาศัยในรั้วบ้าน ซึ่งนอกจากจะแนะนำเรื่องการท่องเที่ยว การใช้สามล้อ การล่องเรือและอาหารเช้าแล้ว ยังดูแลเรื่องความสะอาด สุขอนามัยตามวิถีธรรมชาติของชาวบ้าน สำหรับเรื่องการท่องเที่ยวทางน้ำทางกลุ่มทุ่งโปรงทองได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ให้มาจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวและจัดซื้อเสื้อชูชีพรองรับการท่องเที่ยวทางน้ำ ซึ่งทางกลุ่มทุ่งโปรงทองจะจัดให้มีเรือยนต์รับนักท่องเที่ยวชมคลองเรียบปากน้ำประแสภายในบริเวณของทุ่งโปรงทองเพื่อชมวิถีธรรมชาติของพืชพรรณสัตว์น้ำ ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่ลงเรือจะต้องสวมเสื้อชูชีพทุกครั้ง ส่วนเรื่องความปลอดภัยทางกลุ่มเจ้าของโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองจะประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่อนามัยด้วยการนำหน่วยงานดังกล่าวเข้ากลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง ทำให้มีการประสานงานเรื่องความปลอดภัยและสุขภาพได้สะดวก

"...ทั้งเรื่องความปลอดภัย การรักษาความสะอาด สุขอนามัย ท่องเที่ยวจังหวัดเขาก็จะมาตรวจเรา ไม่ใช่อยู่ดีๆ เราก็จะได้มาตรฐานโฮมสเตย์ ปีนี้เราก็ได้งบประมาณจากกระทรวงการท่องเที่ยว ขอมาได้ 59,000 บาท ก็ทำป้ายประชาสัมพันธ์ของกลุ่มโฮมสเตย์ ซื้อเสื้อชูชีพ 30 ตัว แล้วก็จัดประชุมเพื่อโครงการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนประแสโฮมสเตย์ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน...ตอนนี้เราก็ได้ประสานงานกับโรงพักปากน้ำประแส เวลามีแขกท่องเที่ยวมา เราจะโทรประสานงานกับท่านผู้กอง ก็จะมีสายตรวจเข้ามาตรวจ เวลามีนักท่องเที่ยวของเรามา เวลาเราพาแขกเที่ยว เราจะมีเครือข่ายคือโรงพักเข้าไปด้วย เราจะพานักท่องเที่ยวเข้าไป ถามว่าไปทำไมโรงพัก เพราะเราอยากให้เห็นว่าการท่องเที่ยวของเราสามารถเชื่อมโยงทุกเครือข่ายได้ ไม่ว่าจะเป็นโรงพัก โรงพยาบาล ไม่ใช่ว่าคุณเดือดร้อน ตีกันหัวร้างข้างแตก แล้วถึงไปโรงพัก ไม่ใช่ มีความสุขเราก็ไปได้ บางทีหน่วยงานบางภาคเขามีของขวัญมา

เราไปโรงพัก เราก็มอบให้ แล้วก็ถ่ายรูปร่วมกัน เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เราสามารถเปลี่ยนทัศนคติของคนได้..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

สำหรับกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวทางกลุ่มเจ้าของโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองยังได้จัดกิจกรรมเสริมให้นักท่องเที่ยว กรณีที่ไม่สามารถออกไปท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นได้ ด้วยการจัดให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้อาชีพพื้นบ้านหลักของชาวประแส เช่น กรณีที่บ้านผลิตชาใบขลู่ก็จะชักชวนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิธีการทำชาใบขลู่หรือให้ผลิตชาใบขลู่ร่วมกันกับเจ้าของบ้าน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมด้านวิถีวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ควรค่าแก่การเรียนรู้

"...บ้าน ความสะอาด ความปลอดภัย ทั้งหมด 10 ด้าน ที่พักที่อยู่อาศัยต้องเป็นโรงเรือนที่แข็งแรง อาคาร สิ่งก่อสร้างต้องมีชีท มีกิจกรรม กิจกรรมก็คือนั่งสามล้อเที่ยว แต่สมมุติว่าถ้าฝนตกคุณจะให้นักท่องเที่ยวทำอะไร เพราะออกไปไหนไม่ได้ ถ้าแต่ละบ้านมีอย่างงี้ บ้านเรามีทำใบชา คุณมาทำใบชากับเรา อย่างบ้านทำลูกน้ำ คุณก็ทำลูกน้ำ ประกอบอาหารคุณก็ทำอาหาร นี่เราสามารถทำได้ แต่ว่าตอนนี้วิถีชีวิตของการท่องเที่ยวมันเปลี่ยนไป เพราะว่านักท่องเที่ยวก็อยากอยู่สบาย แต่ว่านักท่องเที่ยวที่อยากสัมผัสวิถีชีวิตก็มี ที่เลือกมาอยู่กับเราก็มีอย่างตอนนี้เราก็เต็มหมดแล้ว..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

ส่วนกลุ่มที่พักฝั่งริมน้ำประแสมีรูปแบบการจัดการด้านความสะอาด ความปลอดภัย ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาพักในบ้านพักโดยการพึ่งพาเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้วยการติดตู้แดงไว้หน้าสถานที่พัก ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้ามาตรวจวันละ 4 รอบ พร้อมตรวจจากกล้องวงจรปิด ส่วนเรื่องความปลอดภัยทางน้ำทางเจ้าของโฮมสเตย์ริมน้ำประแสได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบกรมเจ้าท่าอย่างเคร่งครัด ในเรื่องการติดเสื้อชูชีพให้นักท่องเที่ยว การทำประกันภัยทางเรือและการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อเรือหนึ่งลำ และด้วยเรื่องการจัดการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว การดูแลด้านความสะอาดและความสะดวกสบายเรื่องที่พัก จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวพอใจ มีการบอกต่อ ทั้งปากต่อปาก บอกผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้ที่พักฝั่งริมน้ำประแสเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย นักท่องเที่ยวมาที่นี่แล้วก็อยากกลับมาอีก

"...ที่บ้านส่วนมากมีสินค้า ที่บ้านรักสะอาด อัธยาศัยเจ้าของบ้านดี ลูกค้าไปแล้วจะย้อนกลับมาอีก บางทีถ้าไม่มาก็จะโทรมาคุย เขาบอกว่าเขามาแล้วเขาได้ทุกอย่าง เขาไปต่อที่นั่นที่นี่ได้ สินค้าที่บ้านก็มีทุกแบบคะ ทำเองหมด ลูกค้าก็จะประทับใจแบบนี้ ที่พักของเราก็

สะอาดเป็นบ้านโบราณดั้งเดิมหลังแรกเลยของประแส...” ***(สุทธิวรรณ พุทธิมนตร์ เจ้าของบ้านชนะชลโฮมสเตย์)***

“...ที่พักของเราไม่ติดริมน้ำ แต่เราก็เน้นความสะดวกสบาย ความสะอาดไปพวกติดริมน้ำจริงๆ ก็จะเป็นร้านอวน เรือประมงเก่ามาดัดแปลง พอดีมันตรงกับยุคท่องเที่ยวก็เลยทำตามๆกันมา อยู่ริมน้ำก็ลากอวนทั้งนั้น ของผมลูกค้าอาจจะชอบเพราะใหม่และสะดวก...” ***(อำนวย เทพพิทักษ์ เจ้าของกุ๊กกิ๊กโฮมสเตย์)***

“...ยกตัวอย่างในเรื่องความปลอดภัยอย่างของผมที่นี่ผมรั้วรอบขอบชิดหมด สี่ทุ่มผมปิดประตูรั้วแล้วนะ และส่วนหนึ่งที่ผมเพิ่งทำไปนี่คือ ผมเพิ่งลงตู้แดงกับทางตำรวจประแส วันหนึ่งเขาก็จะเวียนมาตรวจผมประมาณ 4 รอบ ตำรวจเขาก็จะเข้ามาเซ็นชื่อ เข้ามาดูแลเรา บางทีช่วงกลางคืนสี่ทุ่ม เขาก็เข้ามาดูและก็มีระบบกล้องวงจรปิด ในเรื่อง adventures ก็ศึกษาเอง และในความปลอดภัยในการออกทะเลเราก็ใช้ระเบียบทุกอย่างตามกรมเจ้าท่ากำหนด เรื่องของชูชีพ เรื่องของจำนวนนักท่องเที่ยวต่อลำ พ.ร.บ. ประกันภัยทุกอย่าง เราทำหมด...” ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

อย่างไรก็ตาม ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง ได้ให้ความเห็นต่อระบบการจัดการที่พักทั้งกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองและกิ่งโฮมสเตย์ริมปากน้ำประแสว่า ระบบการจัดการทั้งสองกลุ่มยังเป็นระบบการจัดการแบบชาวบ้าน ไม่มีทิศทาง ไม่มีรูปแบบไปในทิศทางเดียวกัน ต่างคนต่างทำและต่างฝ่ายต่างบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการด้านที่พักและอาหารก็ตาม

“...ถ้ามีคนมาเที่ยวมากิน พวกที่พักโฮมสเตย์ต่างๆ มันก็จะเกิด แต่อย่างที่บอกว่า บ้านเราพอปล่อยให้เกิดมันก็เกิดอย่างไร้ทิศทาง ที่ประแสโฮมสเตย์เกิดขึ้นเยอะ บ้านนี้ทำได้ บ้านนี้ก็ทำตาม แล้วมาตรฐานโฮมสเตย์มันอยู่ตรงไหน แค่กฎหมายโฮมสเตย์บอกว่า คุณมีบ้านพัก 4 หลัง พักได้ไม่เกิน 20 คน นั่นคือโฮมสเตย์ แค่นี้เขาก็ไม่ทำตามกันแล้ว เพราะคนมาเกินก็พักไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราต้องมีการคิดเชิงระบบขึ้นมาว่าหมู่บ้านนี้มันจะเติบโตและมุ่งเน้นไปทางไหน อย่างไรก็ตามการเกิดโฮมสเตย์ขึ้นมา มันก็เป็นรายได้ชุมชน พักแบบชาวบ้าน ไม่ใช่เข้าไปถึงแล้วทำเป็นห้องแถว ห้องแถวก็ไม่มีหน้าต่างระบาย คือเขาทำไม่เป็น จะคิดต้องคิดให้ครบวงจร แล้วมาสร้างเครือข่ายกับหอการค้าก็ได้...” ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

"...นี่ก็ยังคิดจะพาพรรคพวกไปนอนโฮมสเตย์ ที่ไปดูมาก็มีบางที่ที่ใหม่ๆ ก็ยังพอได้อยู่ กุ๊กกิ๊กเขาก็ทำน่ารักดี แต่ว่าเขาไม่ได้วาง landscape เขาก็ชาวบ้านนะ แต่ว่าก็มีใหม่ๆ เยอะ แต่มันต้องมีจุดขาย คำว่าโฮมสเตย์ของเขาตอนนี้มันไม่ใช่โฮมสเตย์ แต่มันเป็นรีสอร์ท แล้วทำกันไร้รูปแบบ มันไม่มีทิศทาง แต่ถ้าสมมุติว่าโฮมสเตย์จะเป็นส่วนช่วยให้คนมาเที่ยว พอมาเที่ยวแล้วถ้าไม่ใช่สัปดาห์แรก เขาก็ไม่รู้จะไปเดินตรงไหน เขาก็ต้องให้ทางโฮมสเตย์จัดการให้เบ็ดเสร็จขายนั่นนิดนี่หน่อย เอาปูมาต้ม เอาปลามาทำ ก็พอโอเคอยู่ แต่เราว่าโอกาสมันน่าจะเติบโตกว่านี้ เพราะว่ามันก็จะมีบ้านที่ริมคลองนี่เยอะมาก เราเห็นเราก็ยังว่ามันก็ยังโอเค..." ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

สำหรับบ้านพักฝั่งริมน้ำประแส (ที่พักกึ่งโฮมสเตย์กลุ่มริมน้ำประแส) ได้แก่ บ้านชานสมุทร บ้านก๋งจื้อ บ้านกุ๊กกิ๊ก บ้านเกตุแก้ว บ้านชนะชล บ้านวาสนา บ้านสุดสาคร บ้านแสงมุกดา ส่วนบ้านพักประแสโฮมสเตย์ (กลุ่มทุ่งโปรงทอง) ได้แก่ บ้านโปรงทอง บ้านยินดี บ้านแสมภู่ บ้านลูกน้ำ บ้านอัมพร

5.2.5.4 ประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านประเพณีส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่าประเพณีที่ชาวปากน้ำประแสยังคงอนุรักษ์ไว้ในพื้นที่ได้แก่ ประเพณีหล่อเทียน แห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ เทศกาลงานวันไหล โดยประเพณีเทศกาลงานวันไหลนั้นทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสจะจัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี เพื่อให้ชาวปากน้ำประแสได้รดน้ำดำหัวขอพรผู้สูงอายุและให้คนในชุมชนได้ร่วมสนุกในการแข่งกีฬาและชมการแสดงดนตรีในเวลากลางคืน

ส่วนประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ เทศบาลจัดให้มีการทอดผ้าป่ากลางแม่น้ำประแส โดยการให้ชาวปากน้ำประแสวางต้นผ้าป่าไว้ตามบ้านเรือน เพื่อนำมาทอดผ้าป่ากลางแม่น้ำ สมัยก่อนในงานจะจัดให้มีการแข่งเรือพาย ประกวดร้องเพลง การแสดงดนตรี ทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำที่แม่น้ำประแสมีมานานกว่า 100 ปี เหตุด้วยชาวประแสส่วนใหญ่ทำอาชีพประมงแล้วต้องการทำบุญในเรือที่ประกอบอาชีพ แต่เดิมชาวประมงทำบุญบ้านก็จะตั้งต้นผ้าป่าไว้ในเรือแล้วให้พระไปรับผ้าป่าก่อนหรือหลังสวดมนต์ทุกครั้ง ปัจจุบันจึงเปลี่ยนมาทำบุญในเรือร่วมกัน ด้วยการนำต้นผ้าป่าแต่ละบ้านมาร่วมทอดในเรือกลางแม่น้ำประแส

ลุงชโลม วงศ์ทิม ปราชญ์ชาวบ้านได้เล่าถึงประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำในปัจจุบันว่า ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากจากที่เคยทอดที่สะพานป่าบน โดยคนทอดผ้าป่าอยู่กลางน้ำและมีการละเล่นพื้นบ้าน ลิเก มวย ชักเย่อ ปัจจุบันเปลี่ยนมาทอดที่เรือรบประแสแทนและไม่มีการละเล่นหรือการแสดงใดๆ ทั้งสิ้น และที่สำคัญวัดตะเคียนงามไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดงานทอดผ้าป่ากลางน้ำเหมือนเช่นในอดีต

"...ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำตอนนี้มันก็เปลี่ยนนะ มันเพิ่งมาเปลี่ยนเมื่อ 10 ปีมานี่เอง เปลี่ยนคือว่าสมัยก่อนเขาจะทอดกันที่เรือ แต่เดี๋ยวนี้ไปทำลานทอดอยู่ในน้ำ เมื่อก่อนทอดที่สะพานป่าบน คนจะเยอะมาก ทอดที่สะพาน แต่คนทอดก็จะอยู่ในน้ำ ชาวบ้านก็ไปได้ แต่ต้องลงทะเบียน เมื่อก่อนทอดทีชาวบ้านจะเยอะมาก มีการละเล่น ทำนู่นทำนี่ ทำร่วมกันหมด แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปทำที่เรือรบประแส ทุกอย่างมันเปลี่ยนไปหมด เลยอยากให้วัฒนธรรมเข้ามาดูแลซักหน่อยหนึ่ง เดี๋ยวนี้ทอดผ้าป่าก็ไม่มีการละเล่นอะไรเลย เป็นแค่พิธีทอดผ้าป่ากลางน้ำเฉยๆ เมื่อก่อนจะมีหนังฉาย มีลิเก มีมวย มีชักเย่อ ที่เป็นวัฒนธรรมของเรา การละเล่นมีทั้งที่สะพานและก็ที่วัดคือจริงๆ ทางวัดก็อยากจัดประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำร่วมด้วย แต่ทางเทศบาลไม่เอาเขา ตอนนี้คือคนเข้าวัดน้อยมาก โรงเรียนก็แทบไม่มีส่วนร่วมอะไรเลย ตรงนี้ผมก็ไม่อาจรู้ได้นะว่าเพราะอะไร เพราะไม่ได้เข้าไปร่วมจัดกับเขา..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

ทางด้านพระครูบูรพาวัชราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม เล่าว่า ในส่วนทางด้านวัฒนธรรมนั้น ทางวัดไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมอะไร เพราะวัดอยู่ในพื้นที่ของเทศบาล โดยส่วนใหญ่งานวันสำคัญๆ ต่างๆ เทศบาลจะเป็นคนจัดงานเองทั้งสิ้น ไม่ได้มาจัดที่วัด ทางวัดจะจัดเฉพาะพิธีทำบุญตักบาตร เวียนเทียน ฟังเทศน์ ปฏิบัติตามกิจของสงฆ์เท่านั้น หรือบางงานอาจมีการจัดซ้ำซ้อนกันระหว่างวัดกับเทศบาล

"...สงกรานต์เนี่ยที่วัดจะเป็นคนจัด เทศบาลเขาก็มาร่วมด้วย แล้วเขาก็พูดเขาก็เอาเป็นผลงานของเขา เราเป็นพระพูดโกหกก็ไม่ได้ พูดความจริงก็ไม่ได้ จริงๆ เขาก็ไม่ได้มาช่วย มาถึงก็มาถ่ายรูป พูดง่ายๆ ก็คือชุบมือเปิบ พูดมากไปก็ไม่ดี วัดจัดงานรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ แล้วเทศบาลก็มาจัดอีก คือที่ผ่านมาของที่วัดนี่ 13-16 เมษา วันสุดท้ายก็จะฉลองเจดีย์ทรายแล้วก็รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ สรงน้ำพระ แล้วเทศบาลเขาก็ยังจัด วันที่ 17-18 อะไรของเขาอีก เราก็เลยอยากจัดก็จัด ไม่อยากยุ่ง แต่เขาไปจัดที่เรือรบ คือมันจัดซ้ำกัน คนแก่จะไปจะมาก็ลำบาก..." ***(พระครูบูรพาวัชราภรณ์ เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม)***

ส่วนประเพณีดั้งเดิมที่ปัจจุบันไม่พบแล้วในพื้นที่ปากน้ำประแส ได้แก่ ขว้างมะม่วงหิมพานต์ อิกอง อิขุด ดีดลูกหิน ตีวงล้อขอบรถจักรยาน ช่วงรำ (ชง) หรือในช่วงก่อนและหลังสงกรานต์ จะมีประเพณีหนุ่มสาวตัดฟืน ตักน้ำ ซักเสื้อผ้าในครัวเรือนและจะไม่ทำงานก่อนและหลังสงกรานต์ 7 วัน แต่ปัจจุบันลุงชโลมเล่าว่า ไม่มีประเพณีดังกล่าวแล้ว

"...ที่มีครับ มีหมด เช่น ขว้างมะม่วงหิมพานต์ อิกอง อิขุด เป็นการละเล่นตั้งแต่ลุงยังเด็กๆ เลย แล้วก็มีดีดลูกหิน ลูกหินมาทีหลัง แล้วก็ตีวงล้อขอบรถจักรยาน ตีแล้วก็วิ่งไปเรื่อยๆ แล้วก็มีช่วงรำ เป็นประเพณีหมู่บ้านของชาวระยอง เขาเรียกว่า ชง เป็นคนเชื้อชาติชง ส่วนสงกรานต์ของที่นี่จะต่างจากที่อื่นคือ หนุ่มสาวนี่จากหน้าทำนา หลังเมษายน เกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อย หนุ่มสาวพวกนี้จะไม่ทำอะไรเลย แต่จะไปตัดฟืนมาเอามาไว้ในครัวเรือน เอาน้ำมาไว้ในครัวเรือน ซักเสื้อผ้าในครัวเรือน จะไม่ทำอะไรเลย 7 วัน สงกรานต์ของเราจะมีการเล่นสะบ้าแต่ละหมู่บ้าน เราก็ไปเล่นของเขา เขาก็มาเล่นของเรา เรียกว่าเป็นการพบปะสังสรรค์กัน แต่เดี๋ยวนี้ตัดฟืน ยกน้ำไม่มีแล้ว วัฒนธรรมมันสูญหมดแล้ว..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

นอกจากนี้ยังมีประเพณีดั้งเดิมที่จัดขึ้นบนถนนคนเดินประแสสร้างสุขในบางช่วงเวลา เช่น การละเล่นเพลงสาวอวน การแสดงของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีและกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะจัดให้มีการแสดงพื้นบ้านบนถนนคนเดิน แต่ก็เป็นการจัดเพียงบางช่วง บางเวลาเท่านั้น

"...งบที่ได้มาก็มาจัดกิจกรรมถนนคนเดิน การแสดงของเยาวชน โดยเราประสานโรงเรียนที่ใกล้ๆ การแสดงของผู้สูงอายุ โดยดึงผู้สูงอายุให้มาร่วมแสดงกิจกรรม มีกลุ่มสตรี อสม. กลุ่มประมง กลุ่มภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพลงสาวอวน โดยเพลงสาวอวนเพิ่งรื้อฟื้นขึ้นมาเมื่อปี 2559 นี้ โดยตอนแรกที่มาทำ เราก็ถามถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมของประแส แต่ชาวบ้านไม่เข้าใจเลยถามใหม่ว่า เสน่ห์ของท่านอยู่ตรงไหน คืออะไร ช่วยดึง ช่วยหาให้หน่อย จะได้พารัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมมาดู มาชม ให้หาให้หน่อย โดยเป็นการโชว์สั้นๆ ให้รัฐมนตรีเห็นแล้วและอยากกลับมาเห็นอีก..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...คือตอนนี้สาวอวนนี่ ทางโรงเรียนเขาได้นำไปแกะเป็นเพลงแล้วนะคะ แล้วก็ฝึกเด็ก เพื่อให้เด็กมาทำการแสดงให้กับเรา เพราะว่าถ้าเราจะนำผู้ใหญ่มาสาวอวนให้เรา เขาก็ทำงานนะคะ เลิกห้าโมงอะไรแบบนี้ ซึ่งเวลาอาจจะไม่ตรงกับเรา หรือเขาอาจจะไปธุระต่างจังหวัด

เขาก็จะมาทำตรงนี้ให้เราไม่ได้ ทางโรงเรียนเขาก็เลยรับเรื่องไป แล้วจะมาทำการแสดงตรงนี้ให้กับเรา คะ แล้วอย่างกลุ่มผู้สูงอายุเราก็ได้คุยกันแล้วว่า เราก็อยากให้เขามาช่วยเราด้วย ส่วนอังกะลุงนี่ก็ถามว่ามันได้มั้ย แต่มันก้ต้องขึ้นอยู่กับโรงเรียนคะ บางจังหวะโรงเรียนเขาก็อาจจะมีกิจกรรมของเขา เขาอาจจะมีแขก หรืออาจารย์ที่คุมเด็กมาอาจจะไม่ว่าง มันก็เลยเหมือนกับว่าไม่ต่อเนื่อง..." ***(สุภาพร ยอดบริบูรณ์ ประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส)***

"... อย่างเช่นโรงเรียนทุกครั้งที่เราเชิญมาเรามีค่าตอบแทนให้ทุกครั้ง ไม่ใช่ว่าขอช่วยฟรี ขอช่วยฟรีอาจมีบ้างบางครั้ง แต่น้อยมาก แต่เราก็เข้าใจบางครั้งเด็กอาจติดสอบบ้าง พ่อแม่ไม่ให้มาบ้าง มันก็เป็นปัญหา ถ้าคิดไปอีกแนวหนึ่งก็อาจจะคิดได้ว่า การที่จะให้ลูกมาเล่นข้างถนน เขาพร้อมที่จะให้ลูกเขามามั้ย..." ***(มงกุฎ เจริญพร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์ได้เล่าถึงถนนคนเดินประแสสร้างสุขว่า ในอดีตมีการแสดง การละเล่นพื้นบ้าน คนก็มาเดินซื้อของ แต่ต่อมาคนซื้อน้อยลง เพราะโฮมสเตย์ที่พักฝั่งริมน้ำมีอาหารไว้พร้อมสำหรับนักท่องเที่ยว ทำให้ร้านค้าที่ถนนคนเดินขายไม่ดี แม่ค้าไม่มาขาย การละเล่นก็ไม่มี ทำให้ปัจจุบันไม่ค่อยมีคนเดินถนนคนเดิน มีแต่กลุ่มของผู้ก่อตั้งถนนคนเดินเท่านั้นที่ยังตั้งร้านค้าอยู่ ซึ่งกลุ่มอื่นก็ไม่เข้าร่วมด้วยเพราะมองว่าเก็บเงินค่าตั้งแผงต่อคืนในราคาแพง แล้วขายไม่ได้กำไรต้องชักทุนให้ค่าที่ตั้งขายของขายอีก ปัจจุบันถนนคนเดินแห่งนี้ค่อนข้างเงียบเหงาเพราะนักท่องเที่ยวมาเดินแล้วบอกต่อกันว่าไม่มีอะไร

"...ตอนนี้ถามว่าเรื่องของถนนคนเดิน จริงๆ เรายังไม่ค่อยได้รับการตอบรับมากเท่าไหร่ เพราะเนื่องจากว่าแม่ค้านี่ เวลาลงทุนแล้ว ไม่มีคนมาเที่ยว เขาก็อยู่ไม่ได้ เมื่อเขาอยู่ไม่ได้ แม่ค้าก็ไม่ออกมา แม่ค้าร้านน้อย นักท่องเที่ยวก็น้อยตาม และอีกอย่างส่วนหนึ่ง ถ้าเรื่องของอาหารนี่ เวลาเราเป็นโฮมสเตย์ ทุกโฮมสเตย์ก็มักจะ support อาหารเย็นให้ลูกค้า เพราะฉะนั้นถ้าแม่ค้าขายเฉพาะอาหาร บางครั้งลูกค้าทานข้าวแล้ว แล้วออกไปเดินถนนคนเดิน การใช้จ่ายก็ลดน้อยลง..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของสุดสาครโฮมสเตย์)***

5.2.5.5 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ปากน้ำประแสพบว่า ปากน้ำประแสมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบผูกติดกับที่พักโฮมสเตย์ เช่น ถ้านักท่องเที่ยวต้องการกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ เช่น ดำน้ำ ดูปะการัง จะต้องจองที่พักโฮมสเตย์ริมน้ำ ซึ่งจะได้ในราคาแพคเกจต่อหัวและในรูปแบบกลุ่ม ไม่มีจำหน่ายให้กับรายบุคคลหรือถ้าจะมาซื้อแพคเกจแบบ

รายบุคคลต้องรอให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่จองแบบกลุ่มลงเรือท่องเที่ยวทางน้ำไม่เต็มลำเรือ จึงจะให้นักท่องเที่ยวที่มาจำนวนน้อยหรือเพียงสองหรือสามคนได้ลงเรือไปพร้อมกันและยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางบกแบบเที่ยววันเดียว เช่น สามล้อประแสพาเที่ยววันเดียวครบทุกสถานที่เที่ยวในราคาหัวละ 250 บาท พาไปชมสถานที่ท่องเที่ยวในปากน้ำประแส เช่น ทุ่งโปรงทอง ศาลกรมหลวงชุมพร พิพิธภัณฑ์บ้านริมน้ำประแส เรือรบหลวงประแส เป็นต้น

"...มีทั้งแบบวันเดียว แบบสามวัน การท่องเที่ยวดำน้ำ ดูปะการังก็มีนะคะ ทางโฮมสเตย์เขาก็จะดำเนินการเอง..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

นอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสยังได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการเข้าร่วมเครือข่ายกับสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวของปากน้ำประแสเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงพื้นที่ตะวันออกได้

"...ของเรามี route การท่องเที่ยวด้วย มาแล้วคุณไม่ใช่มาอยู่ที่ประแสอย่างเดียว แต่มาระยองแล้วจะทำยังไงให้คุณอยู่ได้สามสี่วัน คุณจะมาประแสก่อนไปที่อื่นหรือจะไปที่อื่นก่อนมาประแสก็ได้ มันก็มีเครือข่ายที่เราทำงานร่วมกับสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว มันก็จะเชื่อมโยงกันทั้งจังหวัด..." ***(เอกชัย เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

สำหรับปัญหาของกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวปากน้ำประแสพบว่า กิจกรรมพาเที่ยวของกลุ่มสามล้อมีการแบ่งโซนการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวได้ครบ จะเที่ยวได้ในสถานที่ท่องเที่ยวของสามล้อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

"...ตรงที่เรือรบประแสนี่ ตรงนั้นเฟื่องฟูมาก บูมมาก แต่รถซาเล้งบางคันไม่ค่อยพานักท่องเที่ยวมาที่ถนนริมน้ำ แต่จะพาไปที่ศาลกรมหลวงชุมพร วัดราชบัลลังก์ โดยไม่ได้แวะที่ถนนริมน้ำ คือไม่ได้มองว่าถนนริมน้ำมีอะไร มีร้านค้าอะไรบ้าง..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

5.2.5.6 คุณค่าจากการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยวถือเป็นศักยภาพหนึ่งที่วัดความสำเร็จของชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งหมายรวมถึงศักยภาพด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวปากน้ำประแส พบได้ว่า ชาวปากน้ำประแสและเจ้าของโฮมสเตย์ปากน้ำประแสส่วนใหญ่ยังพยายามรักษาวิถีธรรมชาติของชาวปากน้ำประแส เช่น วิถีชีวิตของชาวประมง ธรรมชาติของป่าชายเลน และได้พยายามผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชาวปากน้ำประแส ซึ่งเป็นวิถีที่แตกต่างจากชนบททั่วไปและจัดได้ว่าเป็นการสร้างคุณค่าให้นักท่องเที่ยวที่นอกเหนือไปจากการพักผ่อนกับธรรมชาติแล้วยังได้เรียนรู้กิจกรรมของชาวปากน้ำประแสอีก เช่น การขุดหอยปากเป็ด หอยกะหล่ำ ตกปลาหมึก เก็บหอยนางรม เป็นต้น

"...คือปกติที่นักท่องเที่ยวมาพักที่บ้านก็จะบอกกับเขาเนะว่าเดือนนี้ อย่างเดือน ธค. -มค. พระอาทิตย์ของเราจะขึ้นทางจันทบุรีประมาณหกโมงเช้า สวยมากเลย โผล่จากน้ำแล้วก็ตอนเย็นตกทางแหลมสน แล้วก็มาเดือน มี.ค. เม.ย. พ.ค. ของเรามีการทานหอยกะหล่ำ แล้วก็ขุดหอยปากเป็ด คืออธิบายแต่ละเดือนให้เขาฟัง จริงๆ แล้วชุมชนของเราปากน้ำประแสมาทุกฤดูกาลจะมีกิจกรรมตลอด กิจกรรมล่องเรือก็มี แล้วก็กิจกรรมดูเหยี่ยวก็มี ของเรามีพร้อมทุกอย่างเลย เราก็จะอธิบายให้นักท่องเที่ยวฟังแบบนี้..." ***(นรา ชาญวัตถาภรณ์ เจ้าของบ้านแสงมุกดาโฮมสเตย์)***

5.2.6 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพื้นที่ปากน้ำประแส หมายรวมถึงการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหน่วยงานรัฐ ระบบการเมืองและผู้นำท้องถิ่น พบว่า หน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบลปากน้ำประแสต้องการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ แต่ทั้งนี้โครงการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ จะต้องได้รับความร่วมมือและความเห็นชอบในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจากทุกกลุ่มในชุมชนและผู้นำท้องถิ่นต้องสามารถสร้างทัศนคติร่วมกันเพื่อเป้าหมายปลายทางคือพัฒนาพื้นที่ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ดีและอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นเอาไว้ได้ โดยไม่ยึดติดพรรคพวกเพื่อนพ้องหรือพัฒนาเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

"...เทศบาลเองเห็นอยู่ตลอดเวลาว่าเรื่องท่องเที่ยว ไม่สามารถทำด้วยใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ทุกคนทุกกลุ่มต้องช่วยกัน แม่ค้าก็ต้องพึ่งนักท่องเที่ยว กลุ่มสามล้อก็ต้องพึ่งนักท่องเที่ยว โฮมสเตย์ก็ต้องพึ่งนักท่องเที่ยว ถ้ามีแต่บ้านพักไม่มีคนขายของคนก็ไม่อยาก

มา มีบ้านพักไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่มีรถ คนเขาก็ไม่อยากมา ผมคิดว่าเรื่องท่องเที่ยวต้องทำด้วยกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ซึ่งผมว่าเป็นสิ่งที่ดีอาจารย์มาคราวนี้ผมอยากให้อาจารย์เป็นกรรมการกลางมาช่วยกัน ด้วยภาพของเทศบาลเองผมยอมรับว่าเทศบาลถูกมองว่าไม่ยุติธรรม ซึ่งจริงๆ แล้วยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมนี่ คนที่ได้ลูกค้ามากเขาก็ว่ายุติธรรมแล้ว แต่คนที่ไม่ได้ลูกค้าเขาก็ว่าไม่ยุติธรรม เพราะฉะนั้นผมว่ากลุ่มเองต้องหันหน้าเข้าหากันและก็คุยกัน โดยที่เราช่วยสนับสนุน..." ***(นาวิน เจริญพร รองนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

"...โดยไม่ว่าจะทำอะไร ชาวบ้านหรือชุมชนต้องรับปากว่าจะทำ ไม่ใช่ทำเพราะมีงบอย่างเดียว แต่ชาวบ้านชุมชนที่นี่ก็เข้มแข็ง เพราะว่าได้แรงเสริมจากนายกด้วย นายกเป็นผู้ประสานงานที่ดีเยี่ยม เรียกประชุม เรียกชี้แจง แนวทางทั้งหมดได้จากที่นี่เป็นหลัก ที่นี่เข้มแข็งได้เพราะว่าท้องถิ่นช่วยด้วย..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...ลุงบอกว่า ลุงทำทุ่งโปรงทองขึ้นมานี่ลุงภูมิใจมั้ย ลุงภูมิใจ ที่ชาวบ้านมีรายได้แต่ลุงเสียใจที่มาทะเลาะกันเอง แล้วใครจะมาที่บ้านเราต่อไป ลุงถึงบอกว่าเราต้องปรับทัศนคติ โดยองค์กรคือ ผู้ใหญ่ กำนัน น่าจะเป็นศูนย์กลางในการปรับทัศนคติ แต่ที่ผ่านมาทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้คิดเรื่องนี้เลย แต่กลับสร้างปัญหาด้วย อย่างกำนันนี่เขาก็ไม่ค่อยจะนั่นเท่าไหร่หรอก แต่ผู้ใหญ่นี่คือแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งพวกพ้อง..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบชลู่)***

"...ส่วนธรรมศาสตร์เขามาเขาก็ดี ดีตอนแรกๆ เอาเราไปหนุนเสริม พอเขาทำสำเร็จ พูดตรงๆ นะอาจารย์ หลังจากนั้นเขาก็ไม่เคยเห็นหัวเราเลย ถามว่าเมื่อเขาทำงานตรงนี้คุณต้องการทำแผนชุมชน ทำแผนท้องถิ่น คุณต้องเอาทุกตำบลมารวมกัน ต้องเอาทุกกลุ่มมารวมมาพูดกัน ไม่ใช่เอากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมา มันจะได้เป็นการทำงานทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงถึงกัน ทั้งระดับตำบล ระดับอำเภอ หรือเครือข่ายของทั่วประเทศ..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

สำหรับปัญหาการพัฒนาพื้นที่ ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส ได้เล่าให้ฟังว่า การแก้ปัญหาในพื้นที่เป็นเรื่องปกติที่ผู้นำไม่สามารถแก้ปัญหาพื้นที่ได้ทุกเรื่อง เพราะบางปัญหาเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกจนไม่สามารถดึงรากแก้วนั้นให้หลุดพ้นได้และไม่สามารถทำให้รวมกลุ่มกันเพื่อการพัฒนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวได้อย่างแท้จริง

"...รัฐบาลนี้ใช้อำนาจ ม.44 เยอะ แต่ว่าขาดอีกเรื่องเดียวก็คือ ยาเสพติด ทำไมไม่ใช้ ท่านคิดดู อย่างอื่นใช้หมด ยาเสพติดมันเป็นบ่อเกิดทำลายคนเลยนะ มันทั่วโลกนะ แม้กระทั่งประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ เขาก็บริหารจัดการ ตอนนี้เขาลดเหลือ 10 เปอร์เซ็นต์ จาก 100 เปอร์เซ็นต์ เขาปราบปรามแข็งขัน นี่ ม.44 ไม่เคยใช้ เวลาไปประชุม นายกกับนายกเขาเจอกัน ถามกัน เป็นไงบ้างเรื่องยาเสพติด ตำรวจในพื้นที่ทำทั้งนั้นเลย นี่มันเป็นแบบนี้ แต่เราพูดมากก็ไม่ได้ เพราะตอนนี้ตำรวจเหลืออย่างเดียวคือยาเสพติด ที่จะพอมีรายได้ ผมพูดเลยนะ นอกนั้นทหารคุมหมดแล้ว ท่านคิดดูแล้วอย่างงี้บ้านเมืองจะเป็นยังไง..." ***(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

นอกจากนี้ปัจจัยที่เข้ามาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสอีกปัจจัยหนึ่งคือ นักการเมืองท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นไม่จริงใจต่อการพัฒนาพื้นที่ แต่พัฒนาเพียงเพื่อต้องการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่สนใจว่าผลของการพัฒนาพื้นที่จะออกมาเป็นเช่นไร นอกจากนี้ปัญหาในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวยังพบอีกว่า คนในชุมชนไม่สามารถนำเสนอปัญหาของการพัฒนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่ความคิดเห็นไปขัดแย้งกับกลุ่มผู้มีอำนาจในพื้นที่ จะถูกมองว่าต่อต้านการทำงานของหน่วยงานรัฐ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มที่จัดตั้งเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่หลายๆ กลุ่ม ไม่จริงใจต่อการพัฒนาพื้นที่เช่นเดียวกับหน่วยงานรัฐและนักการเมืองท้องถิ่น

"...แต่ว่าเท่าที่ทำงานมาแล้วมันยังไม่ถึงฝัน เพราะว่ามันมีกลุ่มคนมากมายเลยที่ทำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งแต่สามล้อพ่วงข้าง ผู้ประกอบการเรือ มีมากกลุ่มแต่ว่าเรายังไม่ได้รวมกันเป็นหนึ่งเดียวและร่วมกันขับเคลื่อนให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนอย่างแท้จริง..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...ข้าราชการการเมืองนี่จะใช้บทบาทหน้าที่ของเขาในการเบ่งมากกว่า วางอำนาจไม่เข้าถึงประชาชน ก็คือคนจนก็จนอยู่อย่างนั้น..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...การเมืองท้องถิ่น มันจะมีนักการเมืองอาชีพกับมืออาชีพนะ มันเหมือนกับว่าเราพูดเบาๆ พูดไม่ได้แรงๆ ก็คือคนที่เป็นนักการเมืองคือคนที่ว่างงาน ไม่ได้ทำอะไร ยังไม่รู้อนาคตตัวเองเลย จะไปรู้อนาคตของคนในพื้นที่ได้ยังไง อันนั้นคือส่วนหนึ่งนะ ยิ่งถ้าเป็นคนในพื้นที่พื้นถิ่นเขาก็จะเสียงดัง แต่ถ้าสมมุติจะให้เขาพัฒนา มันต้องสร้างความเป็นมิตร ให้ความสำคัญเขา ไม่ใช่

คุณจะเอางบประมาณไปลงคุณก็ลงของคุณ คุณก็กินหัวคิวคุณเขาก็ไม่ทำกับคุณหรอก ***เพราะคนที่มาอยู่ในพื้นที่ พื้นถิ่น เขามาเขาก็ต้องมีผลประโยชน์****นอกจากหน้าตาตำแหน่งแล้ว เขาก็ต้องได้ประโยชน์ เราหนีไปพ้นหรอกประโยชน์ทางตรงทางอ้อม ถ้าสมมุติเราไม่ให้อะไรเขา เขาก็ไม่ทำให้เราหรอก เราจะไปจด ไปขออนุญาต ถ้าเราไม่มีอะไรให้เขา เขาก็ดองเราจนดอกเบี้ยเราท่วมหัว เราก็ต้องยอมรับความเป็นจริงว่ามันเป็นแบบนั้น..."* ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

"...ทำไมท้องถิ่นไม่สามารถจะเอาเราไปรวมกลุ่มได้ แต่พอมีผลประโยชน์คุณไปเรียกเรามา แต่พอคุณได้รับประโยชน์แล้ว กลับถีบหัวเราส่ง ก็เลยบอกได้ คุณก็ส่งเสริมของคุณไป แต่กลุ่มเราไม่เคยได้รับการส่งเสริมจากท้องถิ่น มีพัฒนาชุมชนมาสนับสนุนเรา มีวิสาหกิจชุมชนมา และก็มีแรงงานของจังหวัด และก็ของกระทรวงแรงงานมาช่วยเราตรงนี้ เขาบอกเราหัวแข็ง อย่างเทศบาลเขาบอกอันนี้ควาย แต่เราบอกไม่ใช่ อันนี้คน ควายได้ไง เขาก็บอกว่าเราพูดแรง คุณมีการประชุมทุกเดือน พอเราเข้าไปพูด หาว่าเราไปด่า เราไม่ได้ด่า ก็คุณอยากให้เราพูดถึงปัญหา พอเราพูดปัญหา ก็บอกว่ามันไม่ใช่ หาว่าเราไปประจานเขาต่อหน้า ก็เลย...เออ คุณก็ทำของคุณไป..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

*"...ท่องเที่ยวและกีฬาของจังหวัดระยอง และท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยว บอกว่า ถ้าคุณทำท่องเที่ยวชุมชน คุณต้องเข้มแข็งด้วยตัวคุณเองนะ ถ้าคุณไปหวังพึ่งภาครัฐคุณจะยืนหยัดไม่ได้ ถ้ามีปัญหาอะไรคุณก็จะล้ม และถ้าเขาไม่ช่วยพยุงคุณจะทำยังไง ก็เลยมานั่งปรึกษากัน ประธานคนเก่าเขาก็เลยว่า เอาไงเอากัน เราต้องทำให้เราเข้มแข็ง ผลสุดท้ายกลับมาเขาก็ทำไม่ได้ ทุกอย่างเขาไปบอกท้องถิ่นบอกเทศบาลหมด สุดท้ายตัวพวกเราหัวโจก โดนด่าหมด หาว่าเสี้ยมสอนให้เขาต่อต้านภาครัฐ เราก็ว่าเราไม่ได้ต่อต้าน แต่ว่าเราต้องเข้มแข็งและลุกขึ้นยืนหยัดต่อสู้ด้วยตัวเอง โดยเรามีสิ่งที่ธรรมชาติในชุมชนเราให้มา เราก็เอาธรรมชาติตรงนี้ออกมา และสิ่งที่เป็นวัตถุดิบออกมา ดึงออกมาทำงาน มาปรับปรุง แต่ไม่ต้องเอาแนวใหม่เสมอไป..."****(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...ถามว่ากลุ่มคนรักประแสจริงๆ ขยะที่บ้านของคุณ คุณทำรึยัง คุณยังไม่ทำเลย เดินไปไหนขยะข้างทางคุณยังไม่เก็บเลย แล้วคุณประกาศคุณรักประแส แล้วคุณเอางบมาผันเงินไปดูงานทีที่ละ 2 แสน 3 แสน เดี๋ยวไปเชียงราย เดี๋ยวไปเชียงใหม่ สนุกเหลือเกิน นอนดี กินดี ถามว่าคุณไปตรงนี้ คุณไปดู แล้วคุณกลับมาทำมั้ย ถ้าคุณคิดกลับมาทำ แต่ละกลุ่มๆ เนี่ย คุณสามารถ

ทำได้ ทำได้ทุกอย่าง แต่ทำไมคุณไม่ทำถ้าหน่วยงานภาครัฐทำงานแบบนี้มันไม่ได้ มันล้มเหลว...”
(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)

สำหรับความคิดเห็นด้านการทำงานภาครัฐในมุมมองของภาคเอกชนมองว่า การทำงานภาครัฐด้านการพัฒนาพื้นที่ไม่เป็นการพัฒนาเชิงรุก ขาดการประสานงานจากภาคเอกชนและหน่วยงานอื่น มีวิธีการบริหารจัดการไม่ตรงตามหลักการบริหารและไม่ตอบโจทก์ของปัญหาที่แท้จริง เช่น การพัฒนาพื้นที่ริมหาดด้วยการห้ามมิให้ร้านค้าขายของริมหาด แต่ไม่มีแนวทางแก้ปัญหาด้วยการจัดหาพื้นที่ใหม่ในราคาที่เป็นเหตุเป็นผลรองรับพ่อค้าแม่ค้าเพื่อให้พวกเขามีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพต่อไป

*“...แต่คิดว่าถ้าภาครัฐทำด้วยกันกับท้องถิ่น จับมือกันแบบวินๆ ถึงจะไปได้ อย่าเห็นแก่ตัว สร้างมิตรต่อกัน ที่สำคัญที่สุดผู้นำจังหวัดต้องเชิงรุกและต้องแข็งแรง ต้องกล้าที่จะบอก กล้าที่จะฟันธงว่าคุณต้องทำแบบนี้ ถ้าคุณไม่ทำแบบนี้มันไม่ได้ กล้าที่จะคิดว่าเชิงรุกนี่ต้องทำยังไง คุณต้องจับมือกัน ถ้าเกิดคุณไม่พัฒนาตรงนี้ แล้วร้านค้าคุณไล่เขา คุณต้องหาที่ใหม่ให้เขา คุณต้องกล้าลงทุน ร้านค้าอยู่ริมทะเล คุณต้องหาที่ใหม่ให้เขาเลย ต้องคุยกันเลยในจังหวัด เราเคยพูดหลายทีแล้วว่า จัดสรรงบประมาณมาได้มั้ย แล้วเช่าเซ้งที่เอกชนเลยสิบปี แล้วย้ายเขาขึ้นไป ให้เขาค้าขายได้ก่อน แล้วคุณค่อยมารื้อ คุณต้องทำแบบในหลวง ยกเลิกให้ปลูกฝิ่นทำไมทำได้ ในหลวงไปหาอาชีพอื่นให้เขาทำ มีรายได้ คนก็เลิกปลูกฝิ่น ทำไมคุณไม่คิดแบบนั้น คุณต้องคิดสิ เขาเลี้ยงลูกเลี้ยงหลานเขามาจนโต เขามีรายได้ตรงนั้น แล้วอยู่ๆ คุณบอกว่าปิดเลย มันเป็นไปไม่ได้ เขาจะถูกจะผิดเขาก็ไม่ยอม เพราะฉะนั้นต้องมีทางออกให้เขา มันต้องจับมือกัน...”**(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

นอกจากนี้ กาญจนา บูรณชาติ ได้เล่าถึงโครงการพัฒนาพื้นที่ของภาครัฐภายใต้โครงการประชารัฐว่า โครงการประชารัฐของพื้นที่ตำบลปากน้ำประแส เป็นโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มของตนเองเท่านั้น คนภายนอกที่ไม่เข้ากลุ่มของเทศบาลตำบลปากน้ำประแสก็จะไม่สามารถเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับโครงการได้

“...แล้วก็โครงการประชารัฐเหมือนกันที่เขาทำนี่ กล้าพูดเลย เขาจะเอาคนของเขาที่ขึ้นกับเทศบาลมาอบรม มาทำอะไร แต่คนที่ต่อต้านเทศบาล ไม่มีทางได้เข้าไปนั่งตรงนั้นหรอก...”
(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)

นอกจากนี้ ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายการท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยองยังได้กล่าวต่อว่า ในการพัฒนาพื้นที่ภาครัฐจะต้องบูรณาการงานกับภาคส่วนอื่นๆ ในพื้นที่เพื่อการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป แต่ที่ผ่านมาพื้นที่ปากน้ำประแสยังขาดการพัฒนาแบบบูรณาการกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้ภาครัฐยังมีมุมมองต่อการพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่เช่นเดียวกับมุมมองของเอกชนไม่ได้ ทำให้การพัฒนาพื้นที่ไม่ครบองค์ประกอบการพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยบุคลากรในภาคราชการจะทำงานแบบวันต่อวันขาดความต่อเนื่องและแบกรับภาระหน้าที่งานมากเกินไป ไม่กระจายงาน ทำงานเพียงคนใดคนหนึ่ง ทำให้งานไม่สามารถเดินไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

“...เราก็งงกับประเทศไทย คือราชการนี่เขาทำธุรกิจไม่เป็น แต่ให้ราชการเป็นคนมาชี้นำธุรกิจให้ภาคเอกชน จัดงบมาก็มาอบรมกันเอง อะไรกันเอง พอมาถึงประชารัฐนี่เราก็คิดว่าเราเป็นประธานนะ ถ้าเราไปช่วยเขาเรื่องโฮมสเตย์ก็ได้เยอะเหมือนกันนะ ให้เขาจัด ก็ไปบอกกับนายกเหมือนกัน ยังไงให้เขาจัดมาเลยนะ เราจะไปอบรมให้ เดี๋ยวไปอบรมให้ เราจบเรื่องโรงแรมมาโดยตรงด้วยซ้ำ ก็ยังไม่เห็นเขาใช้เราเลย คือนี่แหละคือถ้าเขาใช้ เขาก็จะใช้งบ แต่อย่างพวกเรานี่เขาไม่ใช้ไง พวกเราจะช่วยกัน ไม่ว่าจะไปตรงไหน เห็นอะไรที่เป็นไปได้ เราก็อย่ารอเลย รองบเหรอฉันไม่รอหรอก ไปเลย ทำเลย นี่คือเอกชน แต่บางทีเราไปก้าวล่วง ก้าวล้ำ ส่วนงานของเขาก็ไม่ได้ เขาก็ไม่แฮปปี้ เพราะเป็นส่วนงานของเขา เช่น เราไปเห็นถนน เราก็คิดว่าถนนนี่มันทำท่องเที่ยวได้ ทำไมไม่ทำ ก็กลายเป็นว่าเราไปยุ่งกับพื้นที่เขา เขาจะเก็บไว้ของเขาเอง แต่เรามองว่าถนนสายนี้ถ้าทำให้เที่ยวนะ คนจะเข้าไปในชุมชน คนจะเข้าไปกินข้าว แต่เราก็ได้แต่คิดแล้วก็พยายามดัน ดันไปดันมาก็ต้องถอยกลับมาตั้งหลัก แล้วงงนะ งงกับระบบราชการ แต่ก็ไม่อยากพูดเพราะว่ามันเป็นแบบนี้...” ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

*“...ทางราชการภาครัฐนี่เขาไม่บูรณาการเรื่องงานกันเลย อย่างที่พูดกันเป็นโบราณมันก็ยังพูดได้อยู่ คือขยายถนนไป ตรงหาดแม่รำพึงไปดูได้เลย มันมีเสาไฟ ขยายถนนไปพอถึงเสาไฟก็เว้นไว้ ทำไมถึงไม่บูรณาการ งบก็เหลือเฟือ ทำไมถึงไม่คุยกับไฟฟ้า แล้วไฟฟ้าก็ถอยหลังไปทำไมไม่คุยกัน...”****(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

"...ข้าราชการประจำนี่ทำแบบเช้าชาม เย็นชาม ข้าราชการประจำงานล้นหัว ท่วมโต๊ะไปหมด เอางานหน่วยนี้มาทำ หน่วยนั้นมาทำ อย่างรักษาการท่องเที่ยวแต่ไม่ได้ทำท่องเที่ยวอย่างเดียว ทำทุกอย่างตั้งแต่สากกระเบือยันเรือรบ ทำทุกอย่าง อย่างพี่นุ นั่นแหละ รู้เรื่องเยอะ ก็มันเยอะ ก็ทำไปหมดนั่นแหละ ถามว่าใครมาดูงานชุมชนนี่ คุณก็น่าจะส่งต่อให้ชุมชนดูแลรับแขกไปนี่ไม่เอา เขาคุมหมด ถามว่าแล้วงานที่ไหนมันจะเดิน มันก็ไม่เดินหรอก..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...คือมันเหมือนกับว่าภาครัฐยังมองภาพเศรษฐกิจ มองภาพธุรกิจยังไม่ได้ แต่มันก็เป็นแบบนี้ทั่วประเทศ ไม่ใช่แค่ที่ระยองที่เดียว เพราะฉะนั้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือแหล่งที่จะก่อให้เกิดเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเรามีทรัพยากรอยู่แล้ว ต้องเอาทรัพยากรมาเป็นตัวตั้งก่อน ตอนนี้เรามีระยองเป็นเมืองติดหาด ท่องเที่ยวระยองโอเคมั้ย ก็โอเค เกาะเสม็ดก็ล้นละ เราก็เอาหาดมาเป็นตัวตั้ง หาดนี่มันเสื่อมโทรมยังไง ทำยังไงมันจะไม่โทรม หาดสวยงามคนมาแน่นอน นักลงทุนมาแน่นอน มันจะตามมาเอง เพราะฉะนั้นเราควรพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เรามีให้สวยงาม ทำให้มันเป็นจุดที่น่าสนใจน่าเที่ยว เป็นเราเป็นนักธุรกิจผ่านไปเจอหาดสวย เราก็คงอยากหาที่ติดป้ายขายก็ซื้อ เอาไปทำรีสอร์ท ทำอะไรต่อไป..." ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

นอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ในตำบลปากน้ำประแสของภาครัฐมีความไม่ชอบธรรม แบ่งฝักแบ่งฝ่าย โดยกาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง และยังเป็นผู้ผลิตชาใบขลู่ ได้เล่าให้ฟังว่า ปากน้ำประแสมีกลุ่มผู้ผลิตชาใบขลู่สองกลุ่ม กลุ่มของตนเองไม่ได้รับการส่งเสริมจากเทศบาลตำบลปากน้ำประแส โดยทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีนโยบายในการบริหารความขัดแย้งแบบต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ไม่มีการยุ่งเกี่ยวกันและกัน ไม่มีการสะสางหรือพยายามประสานให้มารวมเป็นหนึ่งเดียวกันได้

"...ไม่มีเลย ทุกครั้งไม่เคยมีการแก้ปัญหา ไม่เคยมีการสะสาง คือจริงๆ คนเราทำของอย่างเดียวกัน ก็ควรเอามารวมกันและก็ให้เทศบาลตรวจสอบ และก็เอามาตั้งเป็นแบรนด์เดียว คือแบรนด์ของเทศบาล มันสามารถทำได้ อย่างชาใบขลู่ตอนนี้ก็มี 2 กลุ่ม ของอีกกลุ่มหนึ่งเทศบาลเขาส่งเสริม แต่ของเราเทศบาลไม่ส่งเสริม เราต้องยืนด้วยลำแข้งของเราเอง อย่างเรื่องของประธานชุมชนแต่ละกลุ่มนี่ก็เคยพูดกับทางเทศบาลว่า ถ้าไม่ถูกกันนี่สามารถเอามานั่งโต๊ะกลมคุยกันได้มั้ยแล้วมาคุยกัน ว่าปัญหามันคืออะไร อยู่ในรั้วบ้านเดียวกัน ปัญหามันเกิดขึ้นเพราะอะไร ทำไมถึงเกิด

ปัญหา แต่ไม่เคยได้คุยกันเลย เทศบาลเขาบอก ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ...” ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

สำหรับแนวทางการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส ได้เน้นให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเติบโตด้วยชุมชนเอง แต่ก็มีปัญหาตามมาคือ ชุมชนไม่สามารถสร้างกรอบความเข้มแข็งได้โดยปราศจากการชี้แนะจากหน่วยงานพัฒนา ทำให้สุดท้ายปัญหาที่ตามมาอีกคือ ปัญหาช่องว่างระหว่างการพัฒนาคือ การแบ่งชนชั้นระหว่างฝ่ายปกครองกับฝ่ายรากหญ้า ทำให้การพัฒนาหยุดชะงักและกลายเป็นความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่

“...ท่านนายกฯ ท่านก็โอเค ท่านครับทุกอย่าง รับทุกเรื่อง แต่ทำไม่ได้ ถามว่าท่านดีมั้ย ท่านดีนะ ท่านรับทุกเรื่อง แต่ท่านไม่สามารถทำได้ ทั้งที่อำนาจ ตำแหน่งของท่านก็มีอยู่ท่านสามารถใช้ตรงนี้ได้เลย แต่ท่านไม่ทำ ที่บอกท่านนายกรับได้ทุกอย่างแต่ไม่ทำนี่คือ ท่านบอกอยากให้คุณเข้มแข็งกันเอง ให้ลุกขึ้นมาต่อสู้แล้วทำกันเอง ใช่ ก็ลุกขึ้นมาต่อสู้ แต่ท้องถิ่นต้องเป็น พี่เลี้ยงให้นะ เมื่อเขามีปัญหา ต้องมีกรอบให้ นี่กรอบก็ไม่มีให้ สะเปะสะปะไปหมด แล้วสังเกตถ้าผู้หลักผู้ใหญ่หรือใครมา ถ้าไม่ถูกกับเทศบาลอย่าหวังว่าเขาจะพาไปดูงาน และก็ถ้าไปกับเขานี่กินนอน ก็อยู่คนละระดับกับเขานะ เขานอนอย่าง เรานอนอย่าง เขากินอย่าง เรากินอย่าง...” ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

“...ถามว่าท้องถิ่นเขารังเกียจเรามั้ย เขารังเกียจเรานะ เขาเป็นพี่เลี้ยงเรา ยังไงเขาก็มีทั้งกฎหมาย มีทั้งอำนาจ แต่เราไม่ได้ทำผิดกฎหมาย เราก็สามารถอยู่ของเราได้ ตอนนี้ดีใจที่งบทุกอย่างผ่านกระทรวงมหาดไทย และก็ดูแลโดย ผู้ใหญ่ กำนัน โดยไม่ผ่านท้องถิ่น สมน้ำหน้ามันถามว่าทุกวันนี้มันสวมหัวโขน แล้วถ้ามันมาเป็นประชาชนคนธรรมดาอย่างพวกเรา มันจะมายืนหยัดมั้ย เวลามาให้ทำอย่างโน้น อย่างนี้ แต่เวลาประชาชนเดือดร้อน น้ำท่วม ไฟดับ เคยเห็นหัวมันมั้ย ไม่มีเลย...” ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

อย่างไรก็ตามแม้ว่าปัญหาการบริหารงานภาครัฐในพื้นที่ปากน้ำประแส จะถูกจำกัดด้วยระบบการบริหารงานของระบบราชการท้องถิ่นก็ตาม แต่ปัจจุบันหน่วยงานราชการในพื้นที่ปากน้ำประแสได้ปรับระบบการทำงานภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทำให้การพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสมีความคืบหน้ามากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

"...ถามว่าผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เพิ่งมีความกระเตื้องเมื่อยุคสมัยของ คสช. นี่แหละตอนนี้เริ่มดีละ เริ่มปรับดีขึ้น รู้ปัญหาว่าชาวบ้านประชาชนเป็นยังไง เริ่มมีการประชุมเมื่อ คสช. มาลงนี่แหละ เพราะว่า ทางกระทรวงมหาดไทย จะมีคำสั่ง คุณต้องทำนะ ภายใน 5 วัน 7 วัน เขาจะมีกรอบมา เลยต้องทำตาม ก็เลยทำให้เขาสามารถรู้ปัญหาได้ว่า คนรากหญ้านี่เขามีความต้องการยังไง อันไหนด่วนสุด อันไหนไม่ด่วน อันไหนน้อยสุด แบบนี้ ก็ตรงนี้เริ่มดีขึ้น เขาเริ่มรับรู้ปัญหาของชาวบ้านมากขึ้น..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธากลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

5.2.7 นโยบายสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านนโยบายสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า พื้นที่ปากน้ำประแสได้รับงบประมาณจากภาครัฐในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อแหล่งท่องเที่ยว โดยนโยบายรัฐในการสนับสนุนชุมชนด้านการพัฒนาและแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละปีงบประมาณ เป็นไปแบบเร่งด่วนหรือขาดแบบแผนในการพัฒนาอย่างแท้จริง ทำให้การพัฒนาพื้นที่ไม่ยั่งยืน พอหมดงบประมาณชุมชนก็มีสภาพเหมือนครั้งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา เช่น งบประมาณในการพัฒนาถนนคนเดินประแสสร้างสุขที่จัดสรรปีละ 300,000 บาท เพื่อให้จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว แต่ที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากช่วงที่ไม่มีการจัดกิจกรรมนักท่องเที่ยวก็จะไม่เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบการพัฒนาเช่นนี้เป็นแนวทางการพัฒนาที่ไม่สามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้ด้วยตนเองและไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืนได้ ซึ่งปัญหาที่แท้จริงของถนนคนเดินประแสสร้างสุขคือ ยังไม่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเองทำให้ไม่มีทิศทางในการดำเนินการ

"...กิจกรรมถนนคนเดินเราได้งบประมาณสามแสนบาทต่อปี จัดอย่างน้อย สิบครั้งต่อปี ต้องเฉลี่ยจัดทุกเดือน แต่ตัวเราเองมาทำ มาบูมให้ทุกเดือนไม่ได้ ก็อาจจะเป็นเดือนสองเดือน แล้วเว้นไป มีการจัดกิจกรรมเพื่อดึงคนมาตามกระแส คือจัดแล้วแผ่ว จัดแล้วแผ่ว แต่ตอนนี้อยากเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยตัวเองมากกว่า ถ้าไม่มีงบตรงนี้มาเขาก็จะสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...เริ่มแรกเลยก็เทศบาลทำๆ อยู่ซักสามครั้ง แล้วก็มันจะดีมันก็ไม่ดีนะในส่วนตัวผมนี่ ที่ไม่ดีเนื่องจากว่าส่วนตัวผมคิดว่า ถนนคนเดินก็ยังไม่รู้ตัวเองว่าเขาควรจะเดินทางไปทางไหน เขาจะทำถนนคนเดินให้เป็นถนนอะไร เป็นถนนของกิน หรือถนนเปิดท้ายขายของหรือถนนที่มีการแสดงมหรสพ ครั้งแรกเลยได้เงินจาก อบจ.แปดแสน และก็ได้จากเทศบาลในครั้งต่อไปอีกครั้งละแสนหรือสองแสน ก็ทำให้มีการละเล่น มีดนตรี ก็มีคนคึกคัก แต่ผมมองว่าถ้าเราจะทำให้ถนนยั่งยืนถ้าทุกเดือนเทศบาลต้องจ่ายเงินเดือนละแสนสองแสน ผมบอกเลยว่าไม่ได้ เพราะเทศบาลไม่ได้มีเงิน

ขนาดนั้น ถ้าคนในประแสคาดหวัง ผมคิดว่าเขาคาดหวังว่าจะต้องเป็นถนนคนเดินที่มีมหรสพ มีดนตรีตลอด ซึ่งบอกได้เลยว่ายาก เพราะเราไม่มีเงิน...” ***(นาวิน เจริญพร รองนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

“...ตอนนี้รัฐบาลก็ให้ความสำคัญกับชุมชนมากขึ้น เพราะความเหลื่อมล้ำมันมากขึ้นเรื่อยๆ เราจะไปไทยแลนด์ 4.0 เราจะไปดิจิตอลอิโคโนมี่ แต่ว่าเวลาเวทีใหญ่ในผู้ประกอบการใหญ่ๆ กลุ่มเอกชนใหญ่ๆ ก็จะมองไปข้างหน้า ถามว่าดีมั้ย มันก็ดี แต่มันจะเหลื่อมล้ำกันมากขึ้นเรื่อยๆ นี่พอรัฐบาลลงมาที่ชุมชน เอาเงินลงมาที่ชุมชน มันก็ลงแบบเร่งๆ ***ความยั่งยืนมันไม่มี มันไม่เกิด คือทำให้มันเสร็จแต่ไม่สำเร็จ*** *งบประมาณบางส่วนลงไปช่วยเหลือ ก็ช่วยเหลือเฉพาะบางส่วน บางกลุ่ม มันไม่ได้วางโมเดลที่มันกระจายเกื้อหนุนกันออกไป...”* ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

นอกจากนี้ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง ยังมองต่อไปว่า การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรูปแบบการพัฒนาที่ส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง แต่สำหรับเรื่องการพัฒนาการผลิตนั้น รัฐควรสร้างตลาดให้ผู้ผลิตหรือให้ผู้ผลิตมีความรู้เรื่องตลาด เพราะเป็นแหล่งกระจายผลผลิตของชุมชนด้วยชุมชน วิธีการเช่นนั้นจะทำให้การพัฒนานั้นเกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต

“...ดิฉันมองว่าหอไทยเองหรือหอจังหวัดเองก็มองว่า เราจะสร้างความเข้มแข็งให้ตัวเองยังไง ดิฉันคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มันช่วยชุมชนได้มั้ย มันช่วยได้ เพราะว่าอย่าลืมว่าที่ผ่านมา ภาครัฐส่งเสริมแต่ผลิตๆๆๆ แต่ไม่รู้จะขายให้ใคร ผลิตเป็นแต่ขายไม่เป็น มันก็ไม่จูงใจและไม่เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา...” ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

5.2.8 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว

ก. ปัจจัยทางการตลาด

ศักยภาพด้านการตลาดถือเป็นศักยภาพหนึ่งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่ภาคเอกชนจะดำเนินการด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าภาคราชการ เช่น ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ริมน้ำจะจัดทำการประชาสัมพันธ์เพื่อหาลูกค้าด้วยตนเอง เช่น จัดทำเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค เพื่อให้กลุ่มลูกค้า

ติดต่อเข้ามาโดยตรงเพื่อจองที่พักและแพคเกจการท่องเที่ยวทั้งทางน้ำและทางบกและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ส่วนภาคราชการเทศบาลตำบลปากน้ำประแสจะทำการการตลาดทั้งในรูปแบบการตลาดของที่พักทั้งสองกลุ่ม สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านหน้าเพจและเว็บไซต์ของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส

ทางด้านถนนวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุข ค่อนข้างมีปัญหาทางด้านการตลาด ขาดการประชาสัมพันธ์ เนื่องด้วยถนนคนเดินต้องอาศัยคนหลายคนเพื่อรวมกลุ่มกันเป็นถนนคนเดิน แต่ในปัจจุบันกลุ่มผู้ค้าบนถนนคนเดินยังไม่สามารถรวมกลุ่มกันเป็นหนึ่งเดียวกันได้ จึงทำให้ไม่มีผู้รับผิดชอบประสานงานทางด้านการตลาดการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง เรื่องนี้ สุภาพร ยอดบริบูรณ์ ประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส ผู้ขับเคลื่อนถนนคนเดิน ได้เรียกร้องให้หน่วยงานอื่น จะเป็นหน่วยงานใดก็ได้ ขอให้ความช่วยเหลือในด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ให้กับถนนคนเดินประแสสร้างสุข

“...ปัญหาของกลุ่มแม่ค้าของเราคือ ด้วยสภาวะเศรษฐกิจตอนนี้ ถ้าเขาขายไม่ได้เขาก็ไม่อยากมา คือเราขาดการประชาสัมพันธ์ ในส่วนของเทศบาลก็ช่วยเราในส่วนหนึ่งอยู่แล้ว แต่เราอยากมีหน่วยงานอื่นที่เข้ามาช่วยเราเพิ่มตรงนี้นิดนึง เพราะตอนนี้ที่หน่องห่วงก็คือการโปรโมทของเรามันไม่มี เราก็เลยอยากจะฝากเรื่องการประชาสัมพันธ์หรือการพาแขกเข้ามาในเส้นของเรา วันอาทิตย์นี้เราก็จะต้องคุยกับชุมชนอีกว่าเราไปอบรมมา เราได้อะไร เราจะให้ชุมชนเพิ่มอะไรอีก เราก็จะเพิ่มผลิตภัณฑ์ในกลุ่มของเรา ซึ่งแขกเข้ามาแล้วก็จะมีสินค้าที่เขามาแล้วเขาจะซื้อกลับไป ก็ขอให้หน่วยงานช่วยในการประชาสัมพันธ์หรือแนะนำแขก จะเป็นหน่วยไหนก็ได้คะ เรารับได้หมด ที่จะมาช่วยทางด้านประชาสัมพันธ์หรือในด้านอื่นๆก็ได้...” ***(สุภาพร ยอดบริบูรณ์ ประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส)***

ซึ่งในเรื่องการตลาดการประชาสัมพันธ์ถนนคนเดินประแสสร้างสุขนั้น ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของสุดสาครโฮมสเตย์ ที่ประสบความสำเร็จทางด้านการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์จนเป็นที่รู้จักมากมาย ได้แนะนำให้ทำการตลาดถนนคนเดินประแสสร้างสุขโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก

*"...เรื่องของการประชาสัมพันธ์ ผมว่า ณ ปัจจุบัน คิดว่า**ลูกค้ากลุ่มหลักน่าจะมาจากสื่อโซเชียลเป็นหลัก** เพราะฉะนั้นถ้าสมมุติเราไปหาถนนคนเดินประแสในกูเกิ้ล ในเฟสบุ๊ค ผมแทบจะไม่เจออะไรเลย ค้นในกูเกิ้ลอาจจะเจอบ้างเพราะว่าทางเทศบาลสื่อไว้ ลูกค้าผมเองเกินร้อยละแปดสิบมาจากสื่อทางเฟส เพราะฉะนั้นตัวหนึ่งที่ผมคิดว่าถนนคนเดินของเราที่ต้องทำก็คือ การสร้างเพจถนนคนเดินประแส และส่วนหนึ่งปัจจุบันลูกค้าจะเสพในส่วนของรูปภาพเป็นหลัก เพราะฉะนั้นถ้าเราสร้างเพจขึ้นมา พูดง่ายๆ ก็คือวัยรุ่นในปัจจุบันก็จะต้องเชคอินละ มาถนนคนเดินมีตำแหน่งที่เราต้องเชคอินกี่ที่ครับ ตอนนี้ก็มีพิพิธภัณฑ์ ถ้ามาทานข้าวก็มีที่ร้านพี่หน่องบ้าง บ้านเบญจาบ้าง **เพราะฉะนั้นเราอาจจะต้องมีอะไรที่เป็นสื่อ**..." **(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของสุดสาครโฮมสเตย์)***

สำหรับการตลาดด้านอาหารท้องถิ่นต่างฝ่ายต่างดำเนินการซึ่งที่ผ่านมาเกษตรกรผู้ทำประมงจะถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบด้านการตัดราคาสินค้า แม้ว่าจะมีแนวทางการจัดตั้งสหกรณ์ประมงก็ตาม

*"...จริง ๆ เราก็เคยคิดแก้ปัญหาว่าจะรวมกลุ่มกันทำเป็นแบบสหกรณ์ให้มันแข็งแรง แต่ว่ามันยังไม่ได้ บางคนเขาก็ยังคิดว่าอย่างแม่ค้าคนนี้เขาเคยช่วยมานานละ เราจะย้ายมาทำเองไม่ได้ หรือว่าบางคนก็บอกว่าออกทะเลมาก็เหนื่อยเหลือเกินละ แล้วยังจะต้องมาช่วยกันขายอีก อะไรอีก เขาก็ไม่ไหว..." **(สมศักดิ์ สุชิน ชาวบ้านเลี้ยงปูในกระชัง)***

*"...อย่างเรื่องอาหารทะเลที่เราหามาต้นทาง อย่างพวกเรือเขาก็ขึ้นให้นิดหน่อย อย่างเราเคยขาย 100 เขาขึ้นให้ 110 แต่ของพ่อค้าคนกลางสมมุติเขาเคยขาย 150 เขาขึ้นไป 250 มันเป็นแบบนี้ มันต่างกันเยอะ พ่อค้าคนกลางจะดีกว่า..." **(วิทยา รัตนวิจิตร ชาวประมง)***

5.2.9 ศักยภาพพื้นที่

5.2.9.1 คนในพื้นที่

ศักยภาพคนในพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า พื้นที่ปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างมีความเห็นหลากหลายในแต่ละกลุ่ม ต่างมีทัศนคติไม่เหมือนกัน ซึ่งนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแสยอมรับว่า การพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสเป็นเรื่องยากเพราะมีหลากหลายกลุ่ม หลากหลายความคิดเห็นและหลากหลายความเห็นต่าง ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งแต่ละประเด็นปัญหาก็ต้องหาแนวทางการแก้ไขต่อไป

"...จริงๆ ในประแสนี่มีหลายกลุ่มมาก ทีนี้พอมันมีหลายกลุ่มแล้ว เราไม่รู้ว่าต่อหน้านี่เขาดี ลับหลังนี่เขาจะยังไง ถ้าอย่างอาจารย์มาในลักษณะนี้ผมก็ดีใจ เพราะจะได้เป็นตัวชี้วัดสะท้อนกลับมาจะได้นำไปสู่การแก้ไข เพราะว่าการพัฒนาต่างๆ นี่อะไรมันก็ไม่สำคัญเท่าพัฒนาคน ถ้าพัฒนาคนได้ ทุกอย่างมันก็สวย ถ้าพัฒนาคน พัฒนาจิตใจคนไม่ได้นี่ ปัญหาอุปสรรคมันก็จะมีมาเรื่อยๆ ถามว่าพวกเราทางเทศบาลนี่ก็พร้อมที่จะแก้ไข..." ***(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

อย่างไรก็ตามแม้ว่าพื้นที่ปากน้ำประแสจะยังคงมีความขัดแย้งทางด้านความคิดเห็นในการพัฒนาก็ตาม แต่ก็ยังพบว่าคนในพื้นที่บางกลุ่มยังเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแส มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแกนนำกลุ่มความคิดเห็นบางกลุ่ม เพราะนอกจากจะเป็นผู้นำกลุ่มแล้ว ยังสามารถนำนโยบายการพัฒนาไปกระจายให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าปากน้ำประแสนอกจากจะมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนของการพัฒนาแล้ว ยังมีต้นทุน "คน" ที่เอื้อต่อการพัฒนาได้เช่นเดียวกัน

"...มองว่านอกจากทรัพยากรธรรมชาติและต้นทุนที่เขามีแล้ว ข้อดีอีกอย่างของที่นี่ก็คือ "คน" คนนี่สำคัญ เพราะว่าแกนนำ ได้ความคิดที่จะช่วยเหลือตัวเองเยอะ ที่ว่าไม่ต้องรอศูนย์ราชการ รองบประมาณ แต่ว่าเขามีจิตอาสาที่มาจากกลุ่มชาวบ้านเองนี่เยอะมาก ***คือผู้นำกลุ่มเขาสามารถชี้และสามารถคอนโทรลสมาชิกได้*** *แต่ละคนเขาสามารถรวมกลุ่มกันเองได้ เวลาเราจะคุยอะไรก็ไม่ต้องให้ชาวบ้านมานั่งฟังเป็นร้อย เราคุยกับคนไม่กี่คนและงานก็ออกไปได้..."* ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

"...ของเรานี่ตอนนี้พัฒนามาได้เยอะละ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาคน ต้นทุนเรามีเยอะ ถ้าพัฒนาคนได้ อย่างอื่นกลับมาหมด ทีนี้คนนี่ อย่างบางทีเราคนพื้นที่ คนพื้นถิ่นเดียวกันบางทีเราพูด เขาจะมองไม่รู้ แต่พอมีคนอื่นมาพูด มันก็เริ่มมีความเข้าใจตรงกัน ซึ่งตรงนี้มันได้พัฒนาไปเยอะในเรื่องของการพัฒนาคน ขนาดว่าตอนนี้แทบไม่ต้องห่วงอะไร เพราะว่าท่านนายกท่านเป็นคนใจดีด้วย มีอะไรก็รอมชอม..." ***(เอกชัย เนตรมณี เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงานเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...คืออย่างพวกสามล้อเครื่อง เมื่อก่อนมีสามสิบคัน ปัจจุบันมีอยู่ร้อยคัน เรียกเข้ามาประชุมเขาก็มาเพราะเขาเห็นว่าได้ประโยชน์ เราต้องมีส่วนร่วมด้วยกัน ไม่ใช่ว่าให้ผมไปสั่งคุณอย่างเดียว คุณต้องมาสั่งตัวเองบ้าง ต้องมาดูพฤติกรรมของตัวเองบ้าง แล้วคุณก็ไปคุยในกลุ่มของคุณ คุณจะปรับปรุงกันยังไง..." ***(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

"...นอกจากเรื่องของพื้นที่ เรื่องวิสัยทัศน์ เรื่องผู้บริหารแล้วก็คือพี่น้องประชาชนคะ อย่างบางทีมีความขัดแย้งกันแต่ท้ายที่สุดก็เสมือนเป็นพี่น้องกัน เวลามีอะไรก็ช่วยกัน ก็ยังเป็นเสน่ห์ของเจ้าบ้านที่ดี อันนี้ก็ยังเป็นอัตลักษณ์ของพี่น้องชาวปากน้ำประแส เวลามีแขกมาเขาก็ยังคงต้อนรับด้วยอัธยาศัย รอยยิ้ม..." ***(นันทนา บุญช่วยเหลือ รองปลัดเทศบาลตำบลปากน้ำประแส)***

"...นอกจากวิถีชีวิตของผู้คนที่นี่ที่น่าสนใจแล้ว เสน่ห์อีกอย่างคือ อัธยาศัยของคนที่นี่ คืออัธยาศัยดี น่ารัก อย่างตอนที่จัดงานถนนคนเดินนี่ ก็ถามคุณยายที่อยู่ที่บ้านว่าคุณยายรำคาญมั้ย ที่เปิดบ้านแล้วมีคนเดินเข้ามาดูโน่นนี่ คุณยายบอกไม่รำคาญ ไม่เหงา แต่ชอบแต่ก็มีบ้างบางส่วนที่รำคาญ ไม่ชอบ มันก็มีหลากหลาย ส่วนใหญ่ยินดีที่จะทำกิจกรรม ต่อให้เขาไม่มีส่วนร่วม เขาก็ยินดีที่จะเปิดบ้านให้มองในบ้าน ตรงนั้นมันเหมือนกับว่ามันเป็นกิจกรรมวิถีชีวิตเขาอยู่แล้ว มันเลยเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยว..." ***(พัชรา สีนวล นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดระยอง)***

สำหรับปัญหาการพัฒนาพื้นที่ด้านคนในพื้นที่นอกเหนือไปจากการแบ่งกลุ่มตามความคิดเห็นแล้ว ยังพบว่า คนในพื้นที่จะไม่ต้องการเข้าร่วมการพัฒนาเมื่อไม่ได้รับผลประโยชน์ และจะเกิดความคิดในเชิงลบเมื่อประกอบธุรกิจเดียวกัน แทนที่จะเกิดการประสานงานกันแต่กลับเกิดความคิดว่าเป็นคู่แข่งซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญต่อการพัฒนา นอกจากนี้ผู้ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันยังช่วงชิงสูตรการผลิตจากกันและกันอีกด้วย

"...ครั้งก่อนๆ ที่เราประชุมทำงานกัน ชุมชนแท้ๆ เขาไม่ค่อยได้มาประชุม คือบอกไปเขาก็ไม่มา ยังไงก็ไม่มา แต่ตอนหลังนี่เอาหัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มมา คือพอเขามีประโยชน์พอเรียกเขา ๆ ก็มาละ แต่พอเขาไม่มีผลประโยชน์ ไม่มีรายได้ เรียกเขาๆ ก็ไม่มา ปัจจุบันนี้ยังมีเหลือบ้างก็คือว่า หมายถึงว่า เป็นพวกให้ประเภทให้คนอื่นทำไปแหละดีแล้ว ตัวเองก็ไม่ทำ แล้วก็ไม่มาประชุม แต่ปัจจุบันนี้เหลือน้อยแล้วจากร้อยเปอร์เซ็นต์เหลือประมาณสี่สิบเปอร์เซ็นต์ คือพวกเก่าแก่พวกว่างอย่างเดียว..." ***(ไชยรัตน์ เอื้อตระกูล นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส)***

"...ดิฉันว่าเราจะทำอะไร เราจะให้เขาเกิด เราต้องไปให้ความรู้กับเขาก่อน แล้วให้เขาจับมือกัน เราจะสังเกตไม่ว่าชุมชนไหน ประแสเองก็เช่นกัน พอทำขึ้นมา พอคนติด พอบูม ก็ทะเลาะกัน ขัดใจกัน เพราะฉะนั้นจะทำยังไงให้เขาเข้าใจ ให้เขารู้ว่า เวลาทำเราต้องจับมือกัน เราต้องไปด้วยกัน มันถึงจะได้ เหมือนอย่างดิฉันทำโรงแรม เราเองพยายามจะไปเป็นพันธมิตรกับคนอื่นตลอด แต่เขากลับมองว่า จะเป็นคู่แข่งกันหรือแปล่า แต่จริงๆ แล้วถ้าจับมือกันมันจะทำให้คนมาเยอะขึ้น อย่างถ้าห้องเราไม่พอ เราก็ต้องแชร์ห้องให้คนอื่น คือเราไม่ใช่ว่าจะให้ลูกค้าอยู่ที่เราที่เดียว ตรงนี้เราต้องให้เขาคิดใหม่ว่า ทำยังไงถึงจะจับมือกัน คือจุดอ่อนก็คือการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ มันน้อย แล้วก็เรื่องคน มันก็ยังด้อยอยู่ แล้วก็สมมุติว่าพอจะเกิด จะสร้างชุมชนท่องเที่ยวก็จะเติบโตแบบไม่มีทิศทาง มันก็คงต้องพัฒนาตรงนี้นะคะ..." ***(ธนิชยา ชินศิรประภา ประธานฝ่ายท่องเที่ยวและการโรงแรม หอการค้าจังหวัดระยอง)***

"...คือคนในพื้นที่เขาไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ลุงมองว่าต่อไปในอนาคต ลุงมอง 2 ทาง คือ ความมักง่ายของคนและประแสของเราจะไปได้ดีมั้ย ลุงมองว่าต่อไปในอนาคต การท่องเที่ยวมันจะไม่ดีเท่าที่ควร เพราะมันสกปรกและอีกอย่างหนึ่งคือผลประ โยชน์ ในเมื่อแขกบ้านแขกเมืองเขามา แต่คุณมัวมาทะเลาะกันแล้วใครเขาจะมา มัวมาทะเลาะกัน เถียงกัน อย่างเช่นในทุ่งโปรงทอง ทะเลาะกันแทบทุกวัน..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

"...โฮมสเตย์แสมภู่ก็ไม่ค่อยจะมีอะไรหรอก ตรงทุ่งโปรงทองก็เพิ่งมาทีหลัง ผมอยู่นี่มา 70 กว่าปีแล้ว มันก็มีวัฒนธรรมที่ทำมาหากิน แต่ก็เบื่ออย่างเดียวคนมันทะเลาะกันเหลือเกิน ทะเลาะกันก็คือ ทางนี้ขาย ทางนู้นก็ขาย ขายถูกขายแพงบ้าง แทนที่จะจับมือกัน ก็ด่ากัน ด่าให้แขกฟัง ตอนนี้คนเขาไปเที่ยวทุ่งโปรงกันเยอะ ก็น่าจะพัฒนาให้สวยๆ เช่น เรื่องร้านค้าต่อไปก็คงจะดีกว่านี้ ที่ขายของก็น่าจะพัฒนา ตรงนี้ของมึง ตรงนี้ของกูก็ว่ากันไป อย่าให้ทะเลาะกันมากมายนัก บางทีทะเลาะกันคนเขาก็ไม่ได้ไปดูป่า แต่มาดูคนทะเลาะกัน..." ***(ชัยณัฐ ยอนตา พ่อค้าปากน้ำประแส)***

"...คนในพื้นที่มีประจำเลย ที่ขัดแย้งกันเองก็เมื่อมีผลประโยชน์เข้ามาคือเม็ดเงิน ผลประโยชน์ไม่เป็นธรรม อย่างเช่นการรวมกลุ่ม เมื่อมีการรวมกลุ่มมันต้องจัดสรรนะ เขาก็ว่าจะไปรวมทำไมหละ รวมแล้วมันได้น้อย ทำเองดีมั้ย ถึงเวลาก็ต้องเสียสละอีก เวลาเขาเรียกไปเพื่อส่วนรวมก็ต้องไปอีก ขาดรายได้ส่วนตัวก็เริ่มมีปัญหา อันดับแรกก็ต้องโทษเรื่องคนนั้นแหละ อย่าไปโทษธรรมชาติ ธรรมชาติเขามีให้เราดูแลแล้ว อยู่ที่เราจะดูแลยังไง คนจนก็ไม่กล้าเอ่ยปาก..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง)***

"...คือสินค้าเหมือนกันแต่ไม่สามารถที่จะมารวมกันได้ ลุงไม่เอาด้วย เพราะอะไร เพราะลุงไม่ชอบคนฉวยโอกาสและเอาผลประโยชน์ส่วนตัวมาเป็นที่ตั้ง อันนี้ลุงไม่ได้ไปว่าเขานะ เพราะจริงๆ ก็ไม่ได้อยากสนใจเขา แต่จะบอกว่าคือลักษณะเขาเป็นประธานโฮมสเตย์ เอาชื่อของโฮมสเตย์มาทำเป็นกลุ่ม ณ เวลานี้คนที่เอาชื่อเขามาก็พยายามสืบหาว่า เอาชื่อเขามารึเปล่า แล้วเขาไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย เป็นผู้ประกอบการคนเดียวซะหมด ได้อยู่คนเดียว อันนี้คือเรื่องของความจริงทั้งหมด ลุงไม่โจมตีใคร แต่ลุงเล่าเป็นอุทาหรณ์ คนเราโกหกหรือไม่โกหก มีความจริงใจมั้ยคือเขาพยายามเก็บข้อมูลจากที่นี่ไป ลุงก็ไม่ได้หวงห้าม จะทำก็เอาไปทำเถอะ ต้องการหล่อเลี้ยงอาชีพตัวเอง แต่ขอให้อย่าไปเอาเปรียบคนอื่นเขา..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

นอกจากนี้ในพื้นที่ปากน้ำประแสยังพบปัญหาที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาคือ ปัญหาคนติดยาเสพติดเพิ่มมากขึ้นและปัญหาการตัดช่วงธุรกิจประมงซึ่งกันและกัน ในเรื่องการขอใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว

"...ปัญหาเรื่องยาเสพติดในพื้นที่นี่เมื่อก่อนท่านนายอำเภอแกลงสมัยเก่า สิทธิชัย สวัสดิแสง ท่านย้ายมาจากอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ท่านย้ายมาเพื่อมาปราบปรามยาเสพติด ท่านทำเป็นแกลงโมเดล เพื่อปราบปรามยาเสพติด ท่านทำแกลงโมเดลต่อต้านยาเสพติด เอาคนไปอบรมที่วัดแหลมสน ท่านทำทุกอย่างเลย ต่อมาท่านย้าย โครงการนี้ก็เลยยุบไปโดยปริยาย ไม่มีใครสานต่อ เลยทำให้ตอนนี้มีคนติดยาเยอะ มาก เพราะว่าไม่มีใครมาสานต่อไง ถามว่าคนรวยปากน้ำประแสทำอะไร บอกให้อาจารย์แบบนี้ละกัน ไม่ใช่ประมงหรอก..." ***(กาญจนา บูรณชาติ เจ้าของและประธานกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง))***

"...เรื่องทำใบขออนุญาตแรงงานต่างด้าวอาจจะไม่ค่อยมีปัญหา แต่มันมีปัญหาเรื่อง สมมุติว่าเรือลำหนึ่งต้องใช้คนงาน 10 คน ก็แจ้งศูนย์แล้วว่าคนงาน 10 คน เราก็หามาจนครบ แต่พอเรือใกล้จะออก อย่างต่างด้าวนี่ก็หายไปซะ 2 คน แล้วก่อนเรือออกต้องยืนต่อแถวรายงานตัวให้เขาเช็คชื่อ ก็ปรากฏหายไป 2 คน คือไม่ครบ เขาก็ไม่ให้ออก มันก็เป็นแบบนี้ คือแรงงานต่างด้าวที่ผมทำมันก็จะเป็นแบบนี้ ตอนหาหาครบแล้ว แต่ตอนจะออกมันไม่ครบ เขาก็ไม่ให้ออกเรือ เมื่อก่อนไม่ค่อยเข้มงวดก็พอให้ออกได้ แต่เดี๋ยวนี้จะออกไปก็ต้องแจ้ง ยืนแถวเรียงตัวรายงาน ส่งรูปมา ออกไป 7-8 พอเข้ามาก็ต้องแจ้งเข้ามา..." ***(ประมวล อยู่รอด ชาวประมงปากน้ำประแส)***

5.2.9.2 ที่อยู่อาศัย

ศักยภาพด้านที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า พื้นที่ปากน้ำประแสมีที่อยู่อาศัยที่เป็นวิถีดั้งเดิมอยู่มากทั้งที่ “บ้านเก่าริมน้ำประแส” ซึ่งเป็นเรือนไม้แบบห้องแถวเก่าที่หาดูยากในปัจจุบันและเป็นบ้านที่มีนอกชานยื่นออกไปริมแม่น้ำประแส ซึ่งเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบบรรยากาศธรรมชาติแบบย้อนยุค

ส่วนพื้นที่อื่น เช่น บ้านไม้ย่านทุ่งโปรงทองซึ่งบางหลังใช้เป็นโฮมสเตย์ ก็เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ปากน้ำประแสได้เป็นอย่างดี

“...ถ้าเป็นในส่วนของหน่องเมื่อวานเราไปอบรมเกี่ยวกับเรื่องชุมชน เชิงวัฒนธรรมเหมือนกัน ก็คือการร่วมมือของชุมชนในการที่จะขับเคลื่อน สำคัญคือในชุมชนต้องดึงจุดเด่นของเราอย่างที่อาจารย์บอก ***สำหรับหน่องจุดเด่นของเราคือ บ้านเรือน*** *หรือสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละโซน* ***อย่างโซนแสมภู่เขาก็มีประมงพื้นบ้าน*** *แต่ในมุมมองของหน่องคิดว่าน่าจะเป็นความเป็นอยู่คะ แล้วน่าจะดึงตัวนี้ออกมาขาย...”* ***(สุภาพร ยอดบริบูรณ์ ประธานชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส)***

5.2.10 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน มีดังนี้

ก. ต้องการให้ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชุมชน เช่น รำวงย้อนยุค ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่กำลังจะสูญหาย การนุ่งผ้าถุง กางเกงเล เสื้อชาวประมง เดินทางไปไหนมาไหนเป็นหมู่คณะ สวมเสื้อผ้ามิดชิด

“...อยากให้ฟื้นฟูสิ่งที่มันหายไป เช่น วิถีชุมชน แต่ลุงจะไม่เน้นวิถีของตำบลปากน้ำประแส แต่ลุงจะเน้นหมู่ที่ลุงอยู่เพราะถ้าเน้นตำบลเหมือนเราไปก้าวก่ายเขา เลยเอาแต่ชุมชนของตัวเอง วิถีชุมชนสมัยก่อนมีรำวงย้อนยุค นุ่งผ้าถุง ใส่เสื้อคอกระเช้า นุ่งกางเกงเล ใส่เสื้อประมง ตรงนี้มีหมด การไปไหนมาไหนสมัยก่อนก็ไปเป็นหมู่คณะ ไม่ไปโดดเดี่ยว ก็อยากให้กลับไปเหมือนเดิม เดี๋ยวนี้ไปไหนมาไหนคนเดียว มีแต่เรื่องฆ่าข่มขืนหมด เพราะว่าคนสมัยนี้ขาดวัฒนธรรม เช่น ไปเอาวัฒนธรรมตะวันตกมา อย่างสมัยก่อนผู้หญิงเขาจะนุ่งผ้ามิดชิด แต่สมัยนี้นุ่งสั้นนิดเดียว

บางทีผมก็สอนเด็กว่า หนูต้องรักษาตรงนี้หน่อย เพราะสมัยนี้มันเกิดอาชญากรรมมากมาย การไปไหนมาไหนก็อยากให้ไปเป็นหมู่คณะ บางทีไปไหนมาไหนคนเดียวก็เป็นที่ครหานะ แต่การไปเป็นหมู่คณะมันปลอดภัย นี่ก็คือวัฒนธรรม..." ***(ชโลม วงศ์ทิม เจ้าของผู้ผลิตชาใบขลู่)***

"...เปลี่ยนนะ มันเพิ่งมาเปลี่ยนเมื่อ 10 ปีมานี่เอง เปลี่ยนคือว่าสมัยก่อนเขาจะทอดกันที่เรือ แต่เดี๋ยวนี้ไปทำลานทอดอยู่ในน้ำ เมื่อก่อนทอดที่สะพานป่าบน คนจะเยอะมาก ทอดที่สะพาน แต่คนทอดก็จะอยู่ในน้ำ ชาวบ้านก็ไปได้ แต่ต้องลงทะเบียน เมื่อก่อนทอดทีชาวบ้านจะเยอะมาก มีการละเล่น ทำนู่นทำนี่ ทำร่วมกันหมด แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปทำที่เรือรบประแสทุกอย่างมันเปลี่ยนไปหมด เลยอยากให้วัฒนธรรมเข้ามาดูแลซักหน่อยหนึ่ง เดี๋ยวนี้ทอดผ้าป่าก็ไม่มีการละเล่นอะไรเลย เป็นแค่พิธีทอดผ้าป่ากลางน้ำเฉยๆ เมื่อก่อนจะมีหนังฉาย มีลิเก มีมวย มีซักเย่อ ที่เป็นวัฒนธรรมของเรา การละเล่นมีทั้งที่สะพานและก็ที่วัด..." ***(ชโลม วงศ์ทิม ผู้ผลิตชาใบขลู่)***

ข. ซ่อมแซมสะพานเดินชมธรรมชาติทุ่งโปรงทองเนื่องจากชำรุดเสียหายและเก่าเพราะจะทำให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวที่เดินชมธรรมชาติในทุ่งโปรงทองได้

"...ถ้าอย่างตอนนี้ที่มีลูกค้าบ่นเลย ก็คือเรื่องของสะพานไม้ ที่บริเวณทุ่งโปรงทอง เพราะว่าชำรุดเยอะ และก็เรื่องของที่จอดรถด้วย ผมว่าสำคัญมาก เพราะว่าชั่วโมงนี้ คนยังไงก็ใช้รถยนต์หมด..." ***(ประสิทธิชัย จิรานนท์ เจ้าของบ้านสุดสาครโฮมสเตย์)***

ค. คนในพื้นที่ปากน้ำประแสไม่เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกทั้งทางด้านการแต่งกายและอาหาร

ตารางที่ 5.2 สรุปข้อคิดเห็นจากเวทีระดมความคิดเห็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.พื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ถือเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิม สถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตเรือนแพ วิถีชีวิตคนแบบท้องถิ่น (สงบ เรียบง่าย มีน้ำใจ)	
2. มีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดท่าซุง วัดสังกัสรัตนคีรี วัดมณีสถิต วัดโบสถ์ ขุนเขาสะแกกรัง อนุสาวรีย์องค์พระปฐมบรมชนก วนอุทยานถ้ำเขาวง ถ้ำพุหวาย บ้านไร่ แก่นมะกรูด หุบป่าตาด โดยเฉพาะวัดท่าซุงถือเป็นจุดแข็งทางด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุทัยธานี เพราะเป็นวัดที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั้งในประเทศและต่างประเทศ บางคนไม่รู้จักอุทัยธานีแต่รู้จักวัดท่าซุง บางคนมารู้จักจังหวัดอุทัยธานีได้ก็เพราะมาวัดท่าซุง	
3. สถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งของจังหวัดอุทัยธานีคือ บ้านสมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	
4.การท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีแบ่งออกเป็น 2 โซน โซนตะวันออก คือ วัดท่าซุง เกาะเทโพที่ถือเป็นห้องครัวของจังหวัดอุทัยธานี อีกโซนคือ บ้านไร่ แก่นมะกรูด จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	
5.วิถีชีวิตชาวเรือนแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรังถือเป็นวิถีดั้งเดิมของชาวอุทัยธานี เป็นวิถีชาวเรือนแพที่ยังมีผู้อาศัยอยู่ในแพแห่งเดียวในประเทศไทย เป็นวีถีชีวิตที่ชาวบ้านจะปลูกเรือนแพไว้เป็นหลังริมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง	แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตชาวแพเริ่มลดน้อยลงไป เพราะค่าใช้จ่ายในการดูแลแพค่อนข้างสูง จึงทำให้ชาวแพรุ่นหลังๆ ขึ้นไปใช้ชีวิตบนบก ปล่อยแพที่มีอยู่เดิมให้เก่าผุพัง ชาวแพที่ยังคงอาศัยอยู่ในแพส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอพยพมาอยู่บนบกได้ อีกปัญหาของชาวแพคือปัญหาน้ำขึ้น น้ำลง ปัญหาด้านระบบไฟฟ้า เพราะชาวแพต้องขอ

	ติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้าผ่านพื้นที่บ้านของคนอื่น ซึ่งบางบ้านไม่ยอม จึงทำให้ชาวแพมีปัญหาเรื่องสาธารณูปโภคในเรือนแพ รวมทั้งห้องน้ำห้องส้วม ที่ถึงแม้ในปัจจุบันเทศบาลจะมีการติดตั้งห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะให้กับชาวแพแล้วก็ตาม ในทางตรงกันข้ามคนในพื้นที่บางส่วนที่อาศัยอยู่บนบกยังมองว่าชาวแพมีส่วนในการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยการทิ้งของเสียลงในแม่น้ำ อย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวแพจะเริ่มลดน้อยลงไป แต่คนในจังหวัดอุทัยธานี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน คนในพื้นที่ ยังต้องการให้มีการรักษา วิถีชีวิตชาวแพเอาไว้ เพราะวิถีชีวิตชาวแพในจังหวัดอุทัยธานีถือเป็นวิถีชาวแพที่ยังคงเหลือแห่งเดียวในประเทศไทย ทุกภาคส่วนในจังหวัดอุทัยธานีจึงพยายามช่วยกันที่จะรักษาวิถีชาวแพเอาไว้ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาในการซ่อมแซมแพ แต่ปัญหาของชาวแพก็ยังไม่ดีขึ้น ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร แม้ว่าชาวแพเองจะมีการรวมกลุ่มกันในชุมชนชาวแพ โดยมีการตั้งประธาน มีคณะกรรมการและมีการทำงานประสานกันเพื่อให้กลุ่มชาวแพเข้มแข็ง แต่ก็มีปัญหาแตกแยกภายในกลุ่ม เรื่องการแก้ไขปัญหา

	ของชาวแพและการช่วยกันรักษาวิถีชีวิตของชาวแพไว้นั้น คนในพื้นที่มองว่าปัญหาใหญ่ของชาวแพคือ ไม่มีการรวมตัวกันอย่างจริงจังของพี่น้องชาวแพ ชาวแพไม่มีความกระตือรือร้น ไม่เข้มแข็งพอที่จะมีจุดยืนเป็นของตัวเอง ไม่กล้าพอที่จะมีปากมีเสียง ทุกครั้งที่มีการประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ชาวแพจะไม่กล้าแสดงและเสนอความคิดเห็นของตนเองและมักจะรอคอยแต่ความช่วยเหลือจากภาครัฐ คนในท้องถิ่นจึงอยากให้ชาวแพได้รวมตัวกันจริงจัง ให้เข้มแข็ง มีจุดยืนของตัวเองและกล้าแสดงความคิดเห็นว่า ชาวแพต้องการอะไร มีปัญหาเดือดร้อนตรงไหน เพราะเมื่อชาวแพรวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งและรู้ว่าตัวเองจะเป็นไปในทิศทางใด ก็จะมีสภาพการต่อรองได้มากขึ้น ทั้งยังสามารถต่อรองกับรีสอร์ทริมน้ำได้ด้วย และจะมีคนอื่นเข้ามาช่วยเหลือเอง แต่ ณ ปัจจุบัน ชาวแพก็ยังไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างจริงจัง ทั้งประธานและคณะทำงานในชุดปัจจุบันก็ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือมีแนวทางที่จะให้ชาวแพไปในทิศทางไหน ทั้งนี้คนในท้องถิ่นยังมีความเห็นพ้องตรงกันว่า การจะทำเรื่องท่องเที่ยวนั้นจะทำอย่างไรให้

	ชาวแพอยู่ได้และมีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยว ถึงจะเกิดความยั่งยืน ไม่ใช่เอาแต่ว่าแพทรุดโทรมแล้วเอางบประมาณหลวงมาช่วย แต่ชุมชนชาวแพไม่ได้ทำอะไรเลย แต่ถ้าทำให้ชาวแพได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวก็จะทำให้ชาวแพมีรายได้และมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เพราะที่ผ่านมาชาวแพไม่เคยได้อะไรจากการท่องเที่ยวเลย ข้อเสนอที่ต้องการช่วยเหลือชาวแพ คือ 1.ให้ชาวแพมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การจัดตลาดน้ำ ตลาดแพสะแกกรัง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ลงแพและซื้อของในแพเหมือนแพป้าแต๋วที่มีการย่างปลา ขายปลาแห้งและอาหารอื่นๆ ในแพให้นักท่องเที่ยว ก็จะเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวแพดีกว่าให้นักท่องเที่ยวล่องเรือเพื่อชมวิถีชีวิตของชาวแพอย่างเดียว โดยที่ชาวแพไม่ได้อะไรเลย หรือจะเป็นการให้นักท่องเที่ยวลงแพเพื่อให้อาหารปลา เพราะโดยส่วนใหญ่ชาวแพจะเลี้ยงปลาในกระชังอันเป็นวิถีชีวิตของชาวแพอยู่แล้ว การให้นักท่องเที่ยวลงแพเพื่อให้อาหารปลาก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเลี้ยงปลาแทนชาว

	แพ ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยวอยากสัมผัส และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวแพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปอีกด้วย 2. จัดให้มีประกันราคาปลาเพื่อส่งเสริมทางด้านวิถีชีวิตชาวแพ โดยชาวแพส่วนใหญ่ก็จะมีการเลี้ยงปลาแม่น้ำ สิ่งที่พบคือชาวแพถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง แต่ถ้ามีการประกันราคามีตลาด มีวิธีการแปรรูปให้กับชาวแพ เช่น ปลาแรดแดดเดียว ทำแช่แข็งสูญญากาศ หรือชาวแพส่วนใหญ่จะปลูกเตย แต่ก็ไม่สามารถควบคุมใบเตยได้ แต่ถ้าหากนำใบเตยมาแปรรูปแล้วส่งเสริมด้านการตลาดก็จะสามารถช่วยชาวแพได้ 3. เรื่องไฟฟ้าสำหรับเรือนแพ สิ่งที่น่าส่งเสริมคือ การทำแผงโซล่าเซลล์ เพราะจะช่วยทางด้านราคาไฟฟ้าได้ แต่คนในพื้นที่ทุกภาคส่วนลงความเห็นร่วมกันว่า การจะพัฒนาชาวแพไปได้มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับชาวแพที่จะรวมตัวกันได้หรือไม่ เพราะคนในพื้นที่และทุกภาคส่วนพร้อมที่จะช่วยเหลือและรักษาวิถีชีวิตชาวแพอยู่แล้ว

6.โฮมสเตย์ ที่พัก รีสอร์ท ในจังหวัดอุทัยธานีมีเพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเต็มในทุกๆ วันหยุดสุดสัปดาห์ เช่น บ้านสะแกกรังรีสอร์ท	โฮมสเตย์ฝั่งเกาะเทโพที่เป็นโฮมสเตย์แนววิถีชาวบ้าน (นักท่องเที่ยวพักรวมกับเจ้าของบ้าน) ไม่มีผู้มาพักหรือจองแล้วไม่มาตามกำหนด และที่พักในตัวเมืองที่ไม่ได้ปรับปรุงใหม่ เช่น โรงแรมพิบูลย์สุข โดยที่พักในจังหวัดอุทัยธานีต่างเป็นเอกเทศอยู่ได้ด้วยตัวเอง ไม่พึ่งพาภาครัฐ
7. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานีที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งคือ ถนนคนเดินตรอกโรงยา “ถนนสั้นแต่ตำนานยาว” เป็นถนนคนเดินที่เข้มแข็งและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จัดขึ้นทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 16.00-20.00 น. ถนนคนเดินก่อตั้งขึ้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2553 โดยเทศบาลเมืองอุทัยธานี เพราะชุมชนนี้เป็นชุมชนในเขตเทศบาลเมือง ทางราชการไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวอะไร ปัจจุบันมีคณะกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันทำรับผิดชอบหน้าที่ในการบริหารงาน จุดเด่นของถนนคือ พ่อค้าแม่ค้าต้องเป็นคนอุทัยไม่อนุญาตให้คนนอกเข้ามาเพราะต้องการให้ชุมชนมีรายได้ ไม่มีการแข่งขันกันหรือแบ่งแยกกันในกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า แต่จะแข่งขันทางด้านคุณภาพมากกว่า ใครทำสินค้าดี อร่อยก็จะขายได้มาก เน้นด้านความสะอาด โดยจะมีเจ้าหน้าที่อนามัยมาตรวจอาหารและรับรองคุณภาพให้ จุดเด่นของถนนคนเดินตรอกโรงยาคือ ถนนคนเดินแห่งนี้ขายสถานที่วัฒนธรรม อาคารบ้านเรือน ขายอัตลักษณ์ของตนเองที่ไม่เหมือนใคร จึงเป็นที่ชื่นชอบและนิยมมากของหมู่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวยังจังหวัดอุทัยธานี ต่างมีความตั้งใจที่จะมาเดินเที่ยวบนถนนคนเดินตรอกโรงยา นักท่องเที่ยวมาแล้วมักจะกลับมาอีก ทั้งยังมีสินค้าให้เลือกมากมาย มีอาหารที่อร่อยและราคาไม่แพง ถนนคนเดินตรอกโรงยาจึง	

เป็นตัวอย่างหนึ่งของการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชน เป็นถนนคนเดินที่เกิดขึ้นโดยชุมชน ประสบความสำเร็จโดยชุมชน ไม่ต้องพึ่งพาภาครัฐ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน และยังมีคณะกรรมการที่ทำงานด้วยใจ ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหาร และยังมีโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ผู้ใดขายหมดไม่มีสิทธิที่ที่จะยกโต๊ะกลับ จะอยู่เป็นเพื่อนกันหรือช่วยเหลือกันในเวลาเก็บของ ถนนคนเดินตรอกโรงยาถือเป็นความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่มาก ที่มีถนนคนเดินสายวัฒนธรรมที่มีเรื่องเล่ามีตำนาน มีที่มาที่ไป มีผู้นำที่ลงมือทำ และมีผู้ตามที่ทำงานกันอย่างสอดคล้องจึงทำให้เกิดความยั่งยืนได้	
	8. ปัญหาที่สำคัญอีกด้านของจังหวัดอุทัยธานีและลุ่มแม่น้ำสะแกกรังคือ การประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทาง ทั้งป้ายบอกทางเข้าจังหวัดอุทัยธานีและป้ายบอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยวมีน้อย จนมีคำพูดว่า “ถ้ามาอุทัยแล้วหลงถือว่าไม่ได้มาอุทัย” ส่วนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีข้อเสนอให้เร่งดำเนินการให้ประชาสัมพันธ์ผ่านตัวบุคคลดังนี้ 1. ใช้สื่อมัคคุเทศก์น้อยเป็นผู้ให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ ที่ผ่านมามีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อย แต่อบรมแล้วก็ไม่มีการดำเนินงานต่อ ไม่มีการดูแล จึงทำให้มัคคุเทศก์น้อยหายไปจากพื้นที่ แต่เรื่องนี้คนในพื้นที่ให้ความเห็นว่า ไม่เห็นด้วย

	กับการอบรมมัคคุเทศก์น้อย นักเรียน คิดว่าถ้าไปเที่ยววัดก็ให้เอาพระมาเป็นมัคคุเทศก์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างความเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการปกปักรักษา ส่วนนักเรียนถ้าเอามาอบรมแล้วคิดว่านักเรียนจะมองไม่ออกว่าการเป็นเจ้าบ้านที่ดีต้องทำอย่างไร และคนที่จะเป็นผู้แนะนำที่ดีอีกคนคือ ใช้สื่อบุคคลจากผู้ประกอบการที่พัก 2. เสนอให้มีการสร้างจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วม 3. ให้มีการแก้ไขข้อมูลทางด้านแผ่นพับเพื่อการท่องเที่ยวที่ยังล้าสมัย เบอร์ติดต่อและเพิ่มภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 4. ให้หน่วยงานราชการส่งเสริมงานประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมต่างๆ ของจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เริ่มต้นใหม่ เช่น การตักบาตรทางน้ำและตลาดน้ำ
	9.เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ทั้งจากหน่วยงานรัฐกับคนในพื้นที่และปัญหาคนในพื้นที่ด้วยกันเอง
	10.ควรมีคณะกรรมการดำเนินการด้านการพัฒนาเมืองอุทัยธานีแบบถาวรและยั่งยืน เพื่อ

	ดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัด โดยคณะกรรมการต้องปลอดจากการเมือง เป็นผู้เสียสละ อดทนและมีความสามารถในการแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้
	11.สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุทัยธานีควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด มีข้อมูลการท่องเที่ยวทั้งที่พักและเบอร์ติดต่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

ทางด้านคนในพื้นที่ให้ความเห็นว่า แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อุทัยธานีจริงๆ มีมานานแต่ไม่มีคณะทำงาน จึงอยากให้มีคณะกรรมการดำเนินการอย่างถาวรและยั่งยืน เพราะถ้ามีแผนแล้วไม่มีการปฏิบัติก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ถ้าคณะทำงานมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมก็จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ถ้ามีแผนแล้วไม่ได้ทำ หรือมีคนทำงานแล้วไม่ได้ปฏิบัติ ก็ไม่เกิดประโยชน์เช่นกัน จึงอยากจะได้คณะทำงานที่มีการเสียสละ มีความอดทนที่จะต่อสู้กับอุปสรรคที่จะเจอทุกประการ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและส่วนรวมและคิดว่าจะทำงานเพื่อชุมชนอย่างจริงจัง ส่วนเรื่องการพัฒนาน่าจะมีการพัฒนาพื้นที่โดยเทศบาล ปัจจุบันทำงานกันแบบจ้างถ่ายรูปทำอีเว้น โครงการแบบนี้มีอยู่มากและไม่มีการพัฒนาที่แท้จริง ส่วน ททท. ทำเรื่อง แหล่งท่องเที่ยวแต่ไม่มีการท่องเที่ยวเลย ที่พักในอุทัยธานีเกิดขึ้นเท่าไหร่ บางที ททท. ยังไม่มีข้อมูลเลย

ตารางที่ 5.3 สรุปข้อคิดเห็นจากเวทีระดมความคิดเห็นพื้นที่ปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.ตำบลปากน้ำประแส เป็นตำบลที่มีศักยภาพเด่นชัดในเรื่องของพื้นที่ คือ เป็นพื้นที่เสมือนอยู่บนเกาะมีทั้งป่าชายเลน แม่น้ำ เส้นทางปั่นจักรยาน มีระบบนิเวศ สภาพแวดล้อมภูมิอากาศที่ดี ไม่มีโรงงาน ไม่มีสารพิษ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของตำบลปากน้ำประแส	
2. ตำบลปากน้ำประแสเป็นตำบลที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสคือ วิถีชีวิตชาวประมง แม้ในปัจจุบันการทำประมงจะลดน้อยถอยลงไปเนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจ แล้วเปลี่ยนอาชีพเป็นค้าขายหรือทำการท่องเที่ยวทดแทน แต่ถึงแม้จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ยังมีสภาพเรือให้เห็นมีการประมงริมน้ำของเรือเล็กให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส	
3.ปากน้ำประแสเป็นตำบลที่มีศักยภาพทางด้านสถานที่และเสน่ห์ทางด้านท่องเที่ยว เช่น ทุ่งโปรงทอง เรือรบหลวงประแส ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ สะพานประแสสิน บ้านเก่าริมน้ำร้อยปีและวัดตะเคียนงาม ซึ่งทุ่งโปรงทองจะเป็นไฮไลท์ของตำบลปากน้ำประแส ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากในวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวทุ่งโปรงทอง ระยะเวลาประมาณ 5 เดือน มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 500,000 คน ถือเป็นศักยภาพทางแหล่งท่องเที่ยวของปากน้ำประแส	
4. ตำบลปากน้ำประแส มีวิถีแห่งวัฒนธรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นของพี่น้องชาวปากน้ำประแส เช่น การจัดกิจกรรมล่องเรือ ดำน้ำ การตกหมึก ชมนก ดูเหยี่ยว หอยกะหล่ำ พาชมขุดหอยปากเป็ด กิจกรรมท่องเที่ยว	

เหล่านี้จะเป็นการบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต การดำรงชีพแบบท้องถิ่นของชาวปากน้ำประแส และยังเป็นการปลูกฝัง ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีของธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากวิถีชีวิตชาวประมงแล้วยังมีวิถีชีวิตอื่นๆ ที่ส่งเสริมต่อการท่องเที่ยว เช่น การประกอบอาหาร ทอดมันแจงลอนหรือแจงลอนย่าง การทำกะปิ การผลิตชาใบขลู่ ที่คนในชุมชนอยากให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสและเรียนรู้ เพราะว่าอาหารถือเป็นจุดเด่นอีกด้านหนึ่งของตำบลปากน้ำประแส อาหารท้องถิ่นนี้ทางโรงเรียนได้มีการจัดหลักสูตรที่สอนนักเรียน ให้ได้เรียนรู้การทำอาหารสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีโครงการอาหาร ขนมจากชาใบขลู่ เช่น บราวนี่ คุกกี้ ขนมเปี๊ยะชาใบขลู่ เพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์จากต้นทุนที่มีอยู่ ให้เป็นสินค้าของฝากทางวัฒนธรรมของตำบลปากน้ำประแส	
5. ชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลปากน้ำประแส เป็นจุดเด่นอีกด้านหนึ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำประแสมากขึ้น ด้วยเพราะมีสถาปัตยกรรมบ้านเรือนไม้อายุกว่า 100 ปี ปลูกเป็นแนวยาวริมฝั่งแม่น้ำประแส เป็นบ้านเรือนไม้สมัยเก่าที่ปลูกตามแนววิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวปากน้ำประแส มีชานบ้านยื่นเข้าไปในแม่น้ำเพื่อความสะดวกในการดำรงวิถีแบบชาวประมง แม้ในปัจจุบันชาวประมงบางส่วนจะไม่ได้ทำประมงแล้ว แต่ก็ยังมีการเปิดบ้านเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ภายในชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส นอกจากชุมชนแห่งนี้จะมีบ้านที่ทำการประมงแล้วยังมีบ้านเรือนไม้เก่าที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ร้านขายของชำ ร้านตัดผมชาย ร้านเสริมสวยหญิง ร้านอาหาร ซึ่งบ้านเหล่านี้ยังคงอนุรักษ์	

สถาปัตยกรรมแบบเดิมๆ เอาไว้ แม้ว่าอาจจะมีบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนเป็นโฮมสเตย์บ้าง หรือปรับบ้านให้ทันสมัยมากขึ้นก็ตาม	
6. ภายในชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐให้จัดเป็น ถนนวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุข ที่จัดขึ้นทุกวันเสาร์ต้นเดือน เดือนละหนึ่งครั้ง โดยได้รับเงินสนับสนุนจากกรมการท่องเที่ยวในปีที่ผ่านมา 300,000 บาท เพื่อนำมาพัฒนาถนนคนเดินปากน้ำประแส รวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองก็เคยให้งบสนับสนุน จำนวน 800,000 บาทและยังได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลปากน้ำประแส และในปัจจุบันกลุ่มโฮมสเตย์ฝั่งริมน้ำประแสก็ยังได้รวมกลุ่มและร่วมบริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมของถนนคนเดินประแสสร้างสุขทุกเดือน เริ่มแรกที่จัดถนนคนเดินประแสสร้างสุขนั้น มีดนตรี มีการละเล่น มีมหรสพ เพราะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายซื้อของและมีแม่ค้าคึกคัก	ถนนคนเดินประแสสร้างสุข ทำได้เพียงแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ณ ปัจจุบัน ถนนคนเดินประแสสร้างสุขไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทุกๆ วันเสาร์ที่จัดงาน จะมีแม่ค้าเพียงไม่กี่ร้านที่ออกมาขายของบนถนนคนเดิน และของที่มาขายก็มีให้นักท่อง เที่ยวได้เลือกน้อย ทำให้ถนนคนเดินประแสสร้างสุขเงียบเหงา นักท่องเที่ยวมาเดินน้อย มาแล้วมักจะไม่กลับมาอีกเพราะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือที่ประชาสัมพันธ์ไว้ ทั้งยังมีการบอกต่อในหมู่นักท่องเที่ยว ถึงความเงียบเหงาของถนนคนเดินประแสสร้างสุข ทั้งนี้คณะกรรมการถนนคนเดิน ยังไม่มีอัตลักษณ์ในการดำเนินการ เช่น กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน วัตถุประสงค์ของร้านค้าจะเป็นถนนคนเดินที่มีของกินหรือจะเป็นถนนคนเดินที่มีมหรสพ และอาจยึดติดกับภาพเดิมๆ ที่ทุกเดือนเทศบาลต้องจ่ายเงินเดือนละแสนสองแสน เพื่อให้มีดนตรี มีมหรสพตลอด ซึ่งเทศบาลตำบลปากน้ำประแสก็ยืนยันว่าไม่สามารถทำให้ได้ ทางเทศบาลจึงอยากให้ผู้ประกอบการบนถนนคนเดิน ได้กลับมามองตัวตนของตัวเองก่อนว่าจะเดินไปในทิศทางไหน จะขายของให้ใคร หากจะให้ยั่งยืน ถนนคนเดินต้องอยู่ให้ได้ด้วยตัวเองก่อน แล้วเทศบาลจะคอยเป็นพี่เลี้ยงดูแลให้

	ปัญหาสำคัญอีกด้านของถนนคนเดินประแสสร้างสุขคือ การไม่สามารถรวมกลุ่มให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ เกิดการแตกแยกในกลุ่มผู้ประกอบการเอง ปัจจุบันถนนคนเดินประแสสร้างสุข มีผู้ขับเคลื่อนถนนคนเดิน แต่ก็ไม่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ต่างกล่าวหากันเรื่องผลประโยชน์ของตนเอง จึงส่งผลต่อผลประโยชน์ส่วนรวมในที่สุด ทั้งนี้ผู้ขับเคลื่อนถนนคนเดินประแสสร้างสุขมีความตั้งใจว่า ไม่ต้องการทำถนนคนเดินเดือนละหนึ่งครั้ง แต่ต้องการจะให้ถนนคนเดินเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง แต่จะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวเข้ามาและเกิดความประทับใจจนต้องกลับมาอีก นอกจากนี้ถนนคนเดินประแสสร้างสุขยังมีปัญหา ในเรื่องของการจัดเก็บค่าเช่าแผงบนถนนคนเดิน ที่มีผู้ประกอบการบอกว่าแพงเกินจริง อีกทั้งยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อของ จึงทำให้ไม่สามารถมาขายของที่ถนนคนเดินประแสสร้างสุขได้ และยังมีปัญหาเรื่องที่จอดรถบนถนนคนเดิน ป้ายบอกทางที่ไม่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวหลงทาง และเมื่อมาแล้วก็ไม่สามารถหาที่จอดรถได้
7. ตำบลปากน้ำประแสเป็นตำบลที่มีสถานที่พัก โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยว โดยจะมีที่พัก 2 ฝั่งคือ ที่พักฝั่งริมแม่น้ำประแสและที่พักฝั่งทุ่งโปรงทอง ที่พักฝั่งริมแม่น้ำประแสเป็นที่พักสไตล์กึ่งโฮมสเตย์กึ่งรีสอร์ท เป็นที่พักแบบใหม่ ร่วม	กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้ง 2 ฝั่งมีทัศนคติต่างกันในด้านการกำหนดราคาค่าที่พัก และรูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งรูปแบบการจัดการที่พักโฮมสเตย์ฝั่งริมแม่น้ำประแส มีการจัดการที่ไม่เป็นไป

สมัย แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นไว้ เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่ชอบความเป็นส่วนตัวและความสะดวกสบาย ส่วนที่พักฝั่งทุ่งโปรงทองนั้นเป็นที่พักโฮมสเตย์แบบชาวบ้าน ที่นักท่องเที่ยวจะได้พักร่วมกับเจ้าของบ้าน มีทั้งห้องพัดลม ห้องแอร์ ห้องน้ำแยก อาจจะไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบความเป็นส่วนตัว ที่พักโฮมสเตย์ฝั่งทุ่งโปรงทองจะเน้นแนววิถีชาวบ้าน ให้นักท่องเที่ยวที่มาพักได้เรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นด้วย	ตามมาตรฐานของการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ แต่โฮมสเตย์ฝั่งทุ่งโปรงทองถือเป็นโฮมสเตย์แบบชาวบ้านจริงๆ แต่กลับไม่ได้รับการสนับสนุนและดึงคนมาพัก ส่วนฝ่ายโฮมสเตย์ฝั่งริมแม่น้ำประแสนั้นยืนยันว่า ไม่ได้มีความขัดแย้งกับกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองแต่อย่างใดและยังต้องการมีกิจกรรมร่วมกันหรือส่งลูกค้าให้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกสบายของลูกค้าที่จะเลือกเอง เรื่องนี้เทศบาลตำบลปากน้ำประแสพยายามจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้ามาคุยกันและให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้เลือกและตัดสินใจในการเข้าพักเอง
	8. ปากน้ำประแสเป็นตำบลที่มีวัฒนธรรมทางด้านท่องเที่ยว วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ แต่ด้านศิลปะ การแสดงพื้นบ้าน เช่น การบรรเลงดนตรีไทย การละเล่นพื้นบ้าน เพลงสาวอวน ประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ที่เคยสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ มีขั้นตอนและกิจกรรมน้อยลงจากอดีต เช่นประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ ในอดีตจะมีการละเล่นพื้นบ้านมากมาย โดยประเพณีนี้ถือเป็นประเพณีสำคัญประจำท้องถิ่นที่ผู้คนในท้องถิ่นต่างร่วมแรงร่วมใจกัน แต่ปัจจุบันทางเทศบาลได้จัดพิธีทอดผ้าป่าที่เรือรบหลวงประแสแทน และไม่มีการละเล่นพื้นบ้านแต่อย่างใด หรือเพลงสาวอวนที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ที่เคยเล่นบนถนน

	คนเดินประแสสร้างสุข สร้างรอยยิ้ม ความสนุกและความแปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ก็ไม่มีให้เห็นอีกแล้วบนถนนคนเดินประแสสร้างสุข ด้วยเหตุผลหลายประการว่า ไปแสดงแล้วไม่ได้ค่าตอบแทนบ้าง หรือไม่มีเวลาไปแสดงบ้าง จึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ใกล้จะสูญหายไป แม้ว่าทางโรงเรียนวัดตะเคียนงามจะได้ร่วมสืบสานการแสดงสาวอวน ด้วยการนำเพลงสาวอวนไปแกะเป็นท่ารำฝึกซ้อมให้กับเด็กๆ เพื่อให้มาแสดงที่ถนนคนเดินประแสสร้างสุข แต่ก็ยังเป็นเพียงโครงการเท่านั้น ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด
	9. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์การตลาด เป็นปัญหาทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งของตำบลปากน้ำประแส โดยสรุปปัญหาทางด้านการประชาสัมพันธ์ได้ดังนี้ 1.ป้ายบอกทางที่ไม่ชัดเจน ไม่เพียงพอ การติดตั้งป้ายไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้นักท่องเที่ยวหลงทาง 2. ไม่มีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว 3. ไม่มีจิตอาสาเป็นมัคคุเทศก์น้อย แม้ว่าจะมีการอบรมแต่มีจำนวนน้อยเท่านั้นที่ทำได้จริง 4. ขาดบุคลากรในการดูแลพิพิธภัณฑ์ในถนนบ้านเก่าริมน้ำประแส

	5. คนในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์อยู่มาก
	10. ภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นและอาหารแปรรูป ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นไม่มีตลาดรองรับให้นักท่องเที่ยว ผู้ผลิตวางจำหน่ายตามบ้านและตลาดเช้าประแสเท่านั้น
	11. ปัญหาขยะ สิ่งปฏิกูลตามแม่น้ำ ลำคลองและบ้านเรือนทั้งที่เกิดจากคนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวแม้ว่าจะมีการแยกขยะและมีถังขยะรองรับเพียงพอก็ตาม
	12. ปัญหาคนในพื้นที่ ผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง ปัญหาเรื่องหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือปัญหาของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม มีความเห็นต่างกันจนไม่สามารถรวมกลุ่มกันทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้

บทที่ 6
สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่อง “แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส ซึ่งได้สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1) เพื่อศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ศักยภาพพื้นที่ศึกษา

2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

3) เพื่อสร้างแบบจำลองที่เกิดจากตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อการสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองในพื้นที่ศึกษา

4) เพื่อสร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากแบบจำลองความสำเร็จของชุมชุนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา

6.1 สรุปผลการศึกษา กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

การศึกษาครั้งนี้คณะวิจัยมีข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้

ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นผลการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิจัยข้อมูลคุณภาพดังนี้

สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น

6.1.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

ผลการศึกษาทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ด้านอายุส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี รองลงมาตามลำดับอายุระหว่าง 20-30 ปี สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด รองลงมา สมรสและน้อยที่สุดคือ หม้าย/หย่าร้าง

ด้านรายได้ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท รองลงมาตามลำดับคือ 30,001 บาท ขึ้นไป และ 15,001-20,000 บาท และรายได้น้อยที่สุดของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระหว่าง 25,001-30,000 บาท โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยมา

เที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีเพียง 1 วัน รองลงมา 2-4 วัน และผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยมากที่มาจังหวัดอุทัยธานีมากกว่า 1 สัปดาห์

ด้านการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา มากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ ปริญญาตรี มัธยมศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี และผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยที่สุดคือ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา สำหรับอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา มากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป พนักงานเอกชน และอาชีพแม่บ้านน้อยที่สุด

ทางด้านความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใจว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึง การชมโบราณสถาน การชิมอาหารท้องถิ่น การชมการแสดงประเพณีท้องถิ่น การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์ รองลงมาตามลำดับ เพียงแค่รู้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมโบราณสถาน การชมประเพณีท้องถิ่น การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์และที่มีความรู้เรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมน้อยที่สุดในเรื่องการชิมอาหารท้องถิ่น

ทางด้านข้อมูลการท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวก่อนการเดินทางจากเพื่อนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ ข้อมูลจากทางอินเตอร์เน็ท หนังสือ/นิตยสาร ไม่รู้ข้อมูลใดๆ เลย โทรทัศน์/วิทยุ และรับรู้ข้อมูลจากที่อื่นๆ น้อยที่สุด โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการมาเยี่ยมเยือนลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุดคือ มาพักผ่อน/นันทนาการ รองลงมาตามลำดับคือ ประชุม/สัมมนา เยี่ยมญาติ/บุคคลรู้จัก และน้อยที่สุดคือปฏิบัติงาน/ติดต่อธุรกิจ

สำหรับการมาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานีผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ เดินทางมากับครอบครัว มากับเพื่อนร่วมงาน และเดินทางมากับกรุ๊ปทัวร์น้อยที่สุด โดยคิดว่าสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้เดินทางมาท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุดคือ วัดท่าซุง รองลงมาตามลำดับคือ โบราณสถาน ถนนคนเดินตรอกโรงยา ตามหาสินค้าพื้นเมือง และอาหารท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจน้อยที่สุด

ทางด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่า กิจกรรมทางวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีที่น่าสนใจมากที่สุดคือ ชม การแสดงที่ถนนคนเดิน รองลงมาตามลำดับคือ ไหว้พุทธมงคลศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีตักบาตรเทโว ชิมอาหารพื้นบ้าน ปั่นจักรยานชมธรรมชาติ งานประจำปีวัดหนองขุนชาติและน้อยที่สุดคืองานนับถือผี โดยส่วนใหญ่รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุดคือ วัดท่าซุง รองลงมาตามลำดับคือ เขาสะแกกรัง วัดสังกัสรัตนคีรี อนุสาวรีย์พระปฐมบรมชนก วัดอุ

โบสถาราม วัดมณีสถิตกปิฏฐารามและจำนวนที่น้อยที่สุดคือ ผู้ที่มาท่องเที่ยวแบบไม่ทราบกิจกรรมทางวัฒนธรรมเลย

ส่วนความสนใจในการซื้อผลิตภัณฑ์พื้นบ้านผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่สนใจซื้อผลิตภัณฑ์พื้นบ้านใดๆ ของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังหรือจังหวัดอุทัยธานีเลย รองลงมาตามลำดับคือ สนใจซื้อขนมทองม้วน ซื้อเครื่องใช้และของตกแต่ง (มีดพับ จักรสาน) ซื้อขนมกงโบราณ ซื้อเครื่องประดับเงิน ซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวอินทรีย์และซื้อพรมเช็ดเท้าบ้านขุนแก้วน้อยที่สุด

สำหรับค่าใช้จ่ายของที่พักในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานีผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ที่พักมีราคาเหมาะสมมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาตามลำดับคือ ที่พักมีความสะอาด ปลอดภัย มีที่พักเพียงพอ/หลากหลาย และคิดว่าควรปรับปรุงที่พัก จำนวนน้อยที่สุด

6.1.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

6.1.2.1 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการจัดการ ที่พักและสิ่งแวดล้อมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพด้านการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในอุทัยธานีมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากที่สุด รองลงมาตามลำดับและอยู่ในระดับดีมากคือ คิดว่ามีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้อยู่ในสภาพที่ดี แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานีมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่ และนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยที่สุดมีความเห็นว่า โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ มีเพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว

6.1.2.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก นักท่องเที่ยวคิดว่าได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นและสนใจเรียนรู้วิถี

ชีวิตคนพื้นเมืองมากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาและอยู่ในระดับดีมากคือ คิดว่ามีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย และคิดว่ามีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย น้อยที่สุด แต่อยู่ในระดับดีมาก

6.1.2.3 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านคุณค่า การท่องเที่ยวของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้เรียนรู้วัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานีมากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต ในระดับดีมากเช่นกัน

6.1.2.4 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมในระดับดีมาก โดยนักท่องเที่ยวคิดว่ามีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ดีมากที่สุด รองลงมาตามลำดับที่อยู่ในระดับดีมากคือ มีระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา มีระบบการจัดการที่ปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ มีระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่า มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท และที่มีศักยภาพน้อยที่สุดคือ คิดว่ามีระบบการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.1.2.5 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง และพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

ศักยภาพระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายแออัดมากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับและอยู่ในระดับดีมากคือ มีระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว มีระบบการจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม มีระบบการจัดการที่ไม่รับเอาวัฒนธรรม

ต่างชาติ และผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยที่สุดมีความเห็นว่า มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.1.2.6 ศักยภาพด้านการจัดการอาหารท้องถิ่นเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง และพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการอาหารท้องถิ่นเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี มีความเห็นโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และมีความคิดเห็นว่าอาหารท้องถิ่นมีความอร่อยมากที่สุด รองลงมาคืออาหารท้องถิ่นมีความสะอาด อยู่ในระดับดีมากเช่นกัน

6.1.2.7 ศักยภาพด้านการจัดการด้านความปลอดภัยเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง และพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดอุทัยธานี

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยนักท่องเที่ยวคิดว่ามีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึงมากที่สุด รองลงมาตามลำดับและอยู่ในระดับดีมากคือ มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน และนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยที่สุดมีความเห็นว่า มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน อยู่ในระดับปานกลาง

6.2 สรุปผลการศึกษา กรณีศึกษาปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

การศึกษาครั้งนี้คณะวิจัยมีข้อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้

ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต อาชีพ องค์ความรู้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นผลการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิจัยข้อมูลคุณภาพดังนี้

สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น

6.2.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

ผลการศึกษาทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 330 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ทางด้านอายุส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 20-30 ปี มากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี อายุต่ำกว่า 20 ปี อายุ 41-50 ปี และอายุ 61 ปีขึ้นไปน้อยที่สุด ด้านสถานภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด รองลงมาคือ สมรสและสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง น้อยที่สุด

ด้านการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ มัธยมศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี ระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา และน้อยที่สุดคือ ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ส่วนด้านอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ นักเรียน รับราชการ ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป แม่บ้านและอาชีพอื่นๆ น้อยที่สุด

ทางด้านรายได้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ รายได้ 15,001-20,000 บาท และรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป และน้อยที่สุดคือรายได้ 25,001-30,000 บาท โดยส่วนใหญ่ไม่เคยท่องเที่ยวปากน้ำประแสและจังหวัดระยองมาก่อน ด้านผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ท่องเที่ยวในปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองล่าสุด 1 วัน มากที่สุด รองลงมาตามลำดับหนึ่งคือ ท่องเที่ยวล่าสุด 2-4 วัน รองลงมาอันดับสองคือ ยังไม่แน่ใจ อันดับสามคือ ท่องเที่ยวมากกว่า 1 สัปดาห์ และผู้ตอบแบบสอบถามที่น้อยที่สุดคือท่องเที่ยว 5-7 วัน

ส่วนความเข้าใจเรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใจว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึง การชมโบราณสถาน การชิมอาหารท้องถิ่น การชมการแสดงประเพณีท้องถิ่น การเรียนรู้วิถีชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์ รองลงมาคิดว่าคือ การชมโบราณสถานและการชิมอาหารท้องถิ่น และน้อยที่สุดคือคิดว่า คือการชมการแสดงประเพณีท้องถิ่นและการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านจากพิพิธภัณฑ์

สำหรับการรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองก่อนการเดินทางจากเพื่อน/คนใกล้ชิด มากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ อินเตอร์เน็ท หนังสือ/นิตยสาร โทรทัศน์/วิทยุ ไม่ทราบเลย นิทรรศการการท่องเที่ยวและน้อยที่สุดคือ ทราบจากแหล่งอื่นๆ โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการมาเยี่ยมเยือนปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองมากที่สุดคือ มาพักผ่อน/นันทนาการ รองลงมาตามลำดับคือ มาเยี่ยมญาติ/บุคคลรู้จัก และน้อยที่สุดคือ มาประชุม/สัมมนาและมาปฏิบัติงาน/ติดต่อธุรกิจ ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ มากับครอบครัว มากับเพื่อนร่วมงาน มากับกรุ๊ปทัวร์ และอื่นๆ น้อยที่สุด

ด้านสิ่งดึงดูดใจในการมาเที่ยวปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่า สิ่งที่ดึงดูดใจให้มาเที่ยวปากน้ำประแสและจังหวัดระยองมากที่สุดคือ ทุ่งโปรงทอง รองลงมาตามลำดับคือ ถนนคนเดินประแสสร้างสุข เรือรบหลวงประแส ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ชายหาดประแส สะพานประแสสิน ชายหาดแหลมสน อาหารท้องถิ่น และอื่นๆ น้อยที่สุด

ส่วนกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในเรื่องการปั่นจักรยานชมธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ การแสดงวัฒนธรรมที่ถนนคนเดินประแสสร้างสุข ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ ล่องเรือชมธรรมชาติ และที่นึกถึงน้อยที่สุดคือ อาหารท้องถิ่น

สำหรับการรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในปากน้ำประแส ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้จักสถานที่ท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมในปากน้ำประแสหรือจังหวัดระยองมากที่สุดคือ ทุ่งโปรงทอง รองลงมาตามลำดับคือ อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส ชายหาดแหลมสน ชายหาดประแส ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ สะพานประแสสิน ถนนคนเดินประแสสร้างสุข และรู้จักวัดตะเคียนงามน้อยที่สุด

ด้านความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของปากน้ำประแสและจังหวัดระยองมากที่สุดคือ อาหารทะเลสด รองลงมาตามลำดับคือ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป เช่น กะปิ น้ำปลา ผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูป เช่น ทุเรียนทอดกรอบ แจงลอนย่าง สมุนไพรชาใบขลู่ และเลือกซื้อขนมกะลา จำนวนน้อยที่สุด

สำหรับความเห็นด้านที่พักผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าที่พักปากน้ำประแสและที่พักอื่นในจังหวัดระยอง ที่พักมีราคาเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ มีที่พักเพียงพอ/หลากหลาย ที่พักมีความสะอาด ปลอดภัย และที่พักควรปรับปรุง น้อยที่สุด

6.2.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสจังหวัดระยอง

6.2.2.1 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อมของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามการจัดการที่พักและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้อยู่ในสภาพที่ดีเป็นอันดับหนึ่ง อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับคือ คิดว่าโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ สะอาด ปลอดภัยอยู่ในระดับดีมาก มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน การเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก เข้าถึงได้ง่าย มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ในปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ในปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และน้อยที่สุดคือมีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ เช่น เพลงสาวอวน แต่อยู่ในระดับดีมาก

6.2.2.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามกิจกรรมท่องเที่ยว โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับดีมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นและสนใจเรียนรู้วิถีชีวิตคนพื้นเมืองมากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับคือ มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น กิจกรรมถนนคนเดินประแสสร้างสุข ในระดับดีมาก และผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยที่สุดคือ คิดว่ามีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์ แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.2.2.3 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยวของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้เรียนรู้วัฒนธรรมของปากน้ำประแสและ

พื้นที่อื่นในจังหวัดระยองมากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล ในระดับดีมาก

6.2.2.4 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการจัดการการท่องเที่ยวของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีระบบการจัดการที่ปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติมากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับและอยู่ในระดับดีมากคือ มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดี มีระบบการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท และจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดคือ มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่อยู่ในระดับดีมาก

6.2.2.5 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยวของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามระบบ การจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรมมากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับและอยู่ในระดับดีมากคือ มีระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว มีระบบการจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม มีระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท และจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดคือ มีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย ในระดับปานกลาง

6.2.2.6 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารท้องถิ่นของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตามอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า อาหารท้องถิ่นมีความอร่อยมากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ อาหารท้องถิ่นมีความสะอาดในระดับดีมาก

6.2.2.7 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสและพื้นที่อื่นในจังหวัดระยอง จำแนกตาม ความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉินมากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับคือ มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคือมีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง ในระดับดีมาก

6.3 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาดูงานของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ณ ตลาดน้ำลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

6.3.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

ผลการศึกษาทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย ด้านอายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี และน้อยที่สุดคือ อายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุระหว่าง 20-30 ปี ส่วนสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส รองลงมาคือ หม้าย/หย่าร้าง และสถานภาพโสด น้อยที่สุด

ด้านการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษามากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ ระดับมัธยมศึกษา ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา ระดับปริญญาตรี น้อยที่สุดคือ สูงกว่าปริญญาตรี ส่วนทางด้านอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป น้อยที่สุดคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจและอาชีพแม่บ้านจำนวนเท่ากัน

ด้านรายได้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท รองลงมาคือ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท และน้อยที่สุดคือรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท 25,001-30,000 บาท และรายได้ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวนเท่ากัน

6.3.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของการศึกษาดูงานลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

6.3.2.1 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อม

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามการจัดการและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับและอยู่ในระดับดีมากคือ การเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกเข้าถึงได้ง่าย ตลาดน้ำลำพญามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลุ่มแม่น้ำท่าจีน มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมลุ่มน้ำให้อยู่ในสภาพที่ดี และน้อยที่สุดคือสถานที่มีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะแต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.3.2.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ล่องเรือชมทัศนียภาพ มากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือมีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย ในระดับดีมากและน้อยที่สุดคือมีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.3.2.3 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่าได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมลุ่มน้ำจากถนนคนเดินแห่งนี้มากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเยี่ยมชม ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคือ ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.3.2.4 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านอาหาร

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่าอาหารท้องถิ่นมีความสะอาด มากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ อาหารท้องถิ่นมีความอร่อย ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคือ มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.3.2.5 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา ด้านความปลอดภัย

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำลำพญา จำแนกตามความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึงมากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ มีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคือ มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.4 สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาดูงานของปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ณ ถนนวัฒนธรรมตลาดจีนโบราณบ้านชากแง้ว จังหวัดชลบุรี

6.4.1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

ผลการศึกษาทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย ทางด้านอายุส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 61 ปีขึ้นไป รองลงมาตามลำดับคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี อายุระหว่าง 41-50 ปี และอายุต่ำกว่า 20 ปี น้อยที่สุด

ส่วนทางด้านสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส รองลงมาคือ สถานภาพโสด และสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง น้อยที่สุด

ด้านการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษามากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ ระดับมัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรี และน้อยที่สุดคือ ระดับประกาศนียบัตร/อนุปริญญา ด้านอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ แม่บ้าน รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ รับจ้างทั่วไป และน้อยที่สุดคือ พนักงานเอกชนและนักเรียน/นักศึกษา จำนวนเท่ากัน

ด้านรายได้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาทมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท รายได้ 10,001-15,000 บาท รายได้ 15,001-20,000 บาท และน้อยที่สุดคือรายได้ 25,001-30,000 บาท และรายได้ 30,001 บาทขึ้นไปจำนวนเท่ากัน

6.4.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของการศึกษาดูงาน

6.4.2.1 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว

ด้านการจัดการและสิ่งแวดล้อม

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามการจัดการและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่า มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนให้อยู่ในสภาพที่ดีและคิดว่ามีการอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนให้อยู่ในสภาพที่ดี มากที่สุดโดยรวมในระดับดีมาก รองลงมาตามลำดับและอยู่ในระดับดีมากคือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจีนในถนนคนเดินชากแง้วมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีป้ายอธิบายข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเพื่อให้ทราบประวัติของสถานที่ สถานที่มีความสะอาด มีถังสำหรับทิ้งขยะ

และน้อยที่สุดคือมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.4.2.2 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ประเพณีไหว้บรรพบุรุษมากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ มีศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคือ มีการจัดงานท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่มีเอกลักษณ์หลากหลาย แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.4.2.3 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว

ด้านคุณค่าจากการท่องเที่ยว

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามคุณค่าจากการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่าได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการเยี่ยมชม มากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมจีนจากถนนคนเดินชากแง้ว ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคือ ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีตกาล แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.4.2.4 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว

ด้านอาหาร

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามอาหาร โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่าอาหารท้องถิ่นมีความสะอาด มากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ มีอาหารท้องถิ่นแปลก แตกต่าง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคืออาหารท้องถิ่นมีความอร่อย แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.4.2.5 ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว

ด้านความปลอดภัย

ผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินชากแง้ว จำแนกตามความปลอดภัย โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยคิดว่ามีแสงสว่างเพียงพอยามค่ำคืน มากที่สุด ในระดับดีมาก รองลงมาคือ มีตำรวจดูแลความปลอดภัยอย่างทั่วถึง ในระดับดีมาก และน้อยที่สุดคือ มีสถานพยาบาลที่น่าเชื่อถือและเพียงพอในยามฉุกเฉิน แต่ยังอยู่ในระดับดีมาก

6.5 สรุปผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

การศึกษาครั้งนี้คณะวิจัยมีข้อสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

6.5.1 ศักยภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

6.5.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีศักยภาพด้านพื้นที่ในการท่องเที่ยวเพราะเป็นพื้นที่ที่มีลุ่มแม่น้ำสะแกกรังไหลผ่านและอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยผืนป่า พืชพันธุ์ธรรมชาติและเป็นที่พักอาศัยของสัตว์ป่าหายาก สัตว์สงวน มีมรดกโลกห้วยขาแข้ง เข้าตำรา เมืองอู่ข้าวอู่น้ำ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว พร้อมกับมีแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลงและมีคุณค่า มีคำขวัญประจำเมืองว่า “เป็นเมืองพระชนกจักรี ปลาแรดรสดี ประเพณีเทโว ส้มโอบ้านน้ำตก มรดกโลกห้วยขาแข้ง แหล่งต้นน้ำสะแกกรัง ตลาดนัดโคกระบือ”

การเดินทางไปลุ่มแม่น้ำสะแกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีความสะดวกสบาย เพราะใช้ทางหลวงได้ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางหมายเลข 32 (เอเชีย) ทางแยกท่าน้ำอ้อยเข้าอุทัยธานี หรือหรือสายเอเชียเข้าอำเภอสรรพยา ชัยนาทเข้าอุทัยธานี และเส้นทางบางบัวทอง-สุพรรณบุรี-อุทัยธานี

นอกจากนี้เมืองอุทัยธานียังเป็นเมืองสงบ สะอาดติดอับดับ 5 ของประเทศ มีดอกสุพรรณิการ์หรือฝ้ายคำ เป็นดอกไม้ประจำจังหวัด พบมากที่เขาสะแกกรัง น้ำยางจากต้นสุพรรณิการ์นำมาใช้ในอุตสาหกรรมการทอผ้าและการพิมพ์ อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ยาทาบำรุงผิว ยาระบาย ดอกแห้งและใบแห้งใช้เป็นยาบำรุงกำลัง

ชาวอุทัยธานีมีอาชีพหลักคือ การเกษตรและค้าขาย มีการเลี้ยงปลาแรดในกระชังในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีการปลูกข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดและสับปะรด และเลี้ยงโค กระบือ ภาคอุตสาหกรรมมีโรงสีข้าว ทำมันเส้น เป็นต้น

6.5.1.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

ก. ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคมทั่วไปคือมีทั้งสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในกลุ่มต่างๆ มีโครงสร้างทางสังคมทั้งที่เป็นสังคมชนบท (กลุ่มปฐมภูมิ) และสังคมเมือง (กลุ่มทุติยภูมิ) มีการรวมกลุ่มและติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ทั้งที่เป็นแบบตัวต่อตัวและแบบกลุ่ม ทั้งที่เป็นการรวมกลุ่มและ

ผูกยึดกันระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมือง เช่น สังคมชนบท ได้แก่ ชุมชนชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง ชุมชนถนนตรอกโรงยา ชุมชนชาวตลาดริมน้ำลานสะแกกรัง และชุมชนตลาดวัดอุโบสถาราม จะเห็นได้จากความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างรัฐกับประชาชนในการจัดงานบุญประเพณีตักบาตรเทโว ข้าวต้มลูกโยนที่วัดสังกัสรัตนคีรี งานย้อนรอย 111 ปีเสด็จประพาสต้น ที่บริเวณวัดอุโบสถาราม งานธงช้างอุทัยธานี 100 ปี ธงชาติไทย ประเพณีการแข่งเรือยาวเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างการเชื่อมโยงวัฒนธรรมและประเพณีที่เกิดจากการกระทำระหว่างภาครัฐและเอกชน

ข. กลุ่มสังคมและกลุ่มสถาบันสังคม

กลุ่มสังคม

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีการรวมกลุ่มของสมาชิกในสังคมที่มีสมาชิกร่วมกันเพื่อเป้าหมายของสมาชิก ได้แก่ การรวมกลุ่มชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการชาวแพ มีประธานชาวแพ กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง คณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มโรงแรม โฮมสเตย์และบ้านพักอุทัยธานี เป็นต้น รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมา จะมีการเรียกประชุมกรรมการเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มกรณีที่เกิดปัญหา ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมกันแก้ปัญหาหรือประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา โดยในกลุ่มมีการกำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่และพูดคุยหารือกัน ทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความร่วมมือและสร้างวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มตามความต้องการและวัตถุประสงค์เดียวกัน

กลุ่มสถาบันสังคม

สถาบันสังคมที่พบในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีทั้งที่ตั้งขึ้นในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่ม สนับสนุนการกระทำของสมาชิก มีระเบียบแบบแผนที่กำหนดขึ้นโดยสมาชิกของกลุ่มและกิจกรรมสำหรับสมาชิก ได้แก่ สถาบันครอบครัวเกิดความผูกพันและใกล้ชิดกันมากจนกระทั่งลูกหลานต้องกลับมาประกอบอาชีพในพื้นที่เมื่อจบการศึกษาและด้วยอุปนิสัยที่รักสงบที่มาแต่เดิม ทำให้ต้องกลับคืนสู่เมืองสงบของตนเอง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ไว้ เช่น การจัดงานประเพณีแข่งเรือ ประเพณีตักบาตรเทโว เป็นต้น

ด้านสถาบันการศึกษามีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น โรงเรียนได้ส่งนักเรียนที่มีความสามารถทางด้านการแสดงทางวัฒนธรรม เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของจังหวัด หรือเข้าร่วมการแสดงที่ถนนคนเดินตรอกโรงยา เป็นต้น

ส่วนสถาบันศาสนาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและจังหวัดอุทัยธานี มีสถาบันศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและทำให้คนในพื้นที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านศาสนาให้แก่สังคม พร้อมทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เมื่อมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น กิจกรรมทางศาสนาของวัดท่าซุง วัดสังกัสรัตนคีรี วัดโบสถ์ วัดพิชัย เป็นต้น

ค. กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันทางเศรษฐกิจในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจะมีทั้งภาครัฐและเอกชน มีการก่อรูปเป็นสมาคม กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร เช่น สมาคมหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กลุ่มผู้ประกอบการที่พัก โรงแรม รีสอร์ท กลุ่มผู้ประกอบการถนนคนเดิน เป็นต้น โดยกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มจะเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ให้กับชาวอุทัยธานีและกลับกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมืองที่มีของกินอร่อยและราคาไม่แพง และสิ่งที่ดูจะเป็นเครื่องหมายการค้าของอุทัยธานีคือ อาหารที่ทำมาจากปลาแรด

ง. สถาบันการเมืองการปกครอง

สถาบันการปกครองในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีรวมไปถึงลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีรูปแบบการปกครองเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ การบริหารการปกครองขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ปกครองในภาพรวมของพื้นที่ทั้งจังหวัด ให้คนในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข นอกจากนี้ยังทำหน้าที่สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ให้แก่คนในพื้นที่อุทัยธานี เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสังคมและภายนอกสังคม

ด้านการเมืองการปกครองมีส่วนราชการบริหารส่วนกลาง 32 หน่วยงาน ส่วนภูมิภาค 31 หน่วยงาน หน่วยงานอิสระ 2 หน่วยงาน หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ 12 หน่วยงาน ส่วนราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมี 3 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 14 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่งและเทศบาลตำบล 13 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 49 แห่ง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 70 ตำบล 642 หมู่บ้าน

6.5.2 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี มีศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การจัดการที่พักอาศัยให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้อยู่ในสภาพที่ดี แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี ที่เป็นที่นิยมกันมากที่สุดคือ วัดท่าซุงหรือวัดจันทาราม วิถีชาวแพสะแกกรัง

เกาะเทโพ วัดอุโบสถารามหรือวัดโบสถ์ที่ตั้งอยู่ริมน้ำสะแกกรังบริเวณเดียวกันกับชาวแพริมน้ำสะแกกรัง วัดหนองขุมทรัพย์ วัดสังกัสรัตนคีรี นอกพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ได้แก่ วนอุทยานถ้ำเขาวงแก่นมะกรูด หุบป่าตาด เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง น้ำพุร้อนสมอทอง

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีการจัดการด้วยการสร้างเรื่องราววัฒนธรรมให้เข้ากับสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งพบได้จาก การจัดงานประเพณีต่างๆ การจัดระเบียบเรือนแพ ความสะอาดในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง แม้ว่าที่ผ่านมาจะพบปัญหาด้านการจัดการ เช่น เรือนแพที่ต้องการอนุรักษ์ไว้พบปัญหาต้นทุนในการบำรุงรักษาแพค่อนข้างสูง เพราะปัญหาวัสดุปรับราคา ปัญหาน้ำขึ้นน้ำลง การสืบทอดที่พักอาศัยของชาวแพในคนรุ่นใหม่ แต่ด้านการจัดการเพื่อให้วัฒนธรรมของชาวแพดำรงอยู่ได้ ชาวแพก็ได้พยายามต่อสู้ด้วยตนเอง มีการตั้งคณะกรรมการจัดการชาวแพเพื่อสร้างโอกาสการต่อรองในหน่วยงานราชการหรืออื่นๆ เพื่อการดำรงอยู่ของชาวแพรุ่นต่อไป

อย่างไรก็ตามภาคเอกชนก็ได้เสนอแนะให้ภาคราชการให้ความสำคัญต่อการสร้างศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มากขึ้นและยั่งยืนต่อไป โดยการเสนอให้ร้อยเรียงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผนวกเข้ากับวิถีชุมชนและวิถีศาสนาและทำ การประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานีให้มากขึ้น

6.5.3 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดการแหล่งข้อมูลท่องเที่ยว ระบบการจัดการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดการวิถีคนในพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบท การจัดการภูมิสถาปัตย์ในการอนุรักษ์เมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเพื่อฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา การจัดการการดูแลผืนป่าและธรรมชาติ การจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานและคงไว้ซึ่งความเป็นเมืองเก่า การจัดการขยะ น้ำเสีย การจัดการระบบที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด การจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม การจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีให้เข้ากับนักท่องเที่ยว การจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ การจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม การจัดการอาหารท้องถิ่น การจัดการความปลอดภัยและระบบแสงสว่าง

6.5.3.1 การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ยังไม่มีระบบการจัดการที่ดีเนื่องจากยังไม่มีแหล่งข้อมูลนักท่องเที่ยว มีเพียงแผ่นพับของจังหวัด ป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวไม่ชัดเจนและมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้เส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้ อย่างไรก็ตามเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้มีนโยบายจัดเตรียมสถานที่ที่ “ลานสะแก” ไว้เป็นศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว แต่ขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการ นอกจากนี้ในบางพื้นที่มีการดำเนินการเรื่อง มัคคุเทศก์น้อย เช่น หุบป่าตาด

6.5.3.2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีระบบการจัดการให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ โดยจัดให้กลางใจเมืองเป็นจุดศูนย์กลางของนักท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี ที่มีทั้งที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ที่สะอาด ปลอดภัย ราคาเป็นกันเอง แหล่งอาหารพื้นบ้านของจังหวัดที่มีรสชาติอร่อย ราคาย่อมเยา นอกจากนี้ในจังหวัดอุทัยธานียังมีธรรมชาติที่มีทั้งป่า สัตว์ป่าหายากและแปลงเกษตร สถานที่ปั่นจักรยาน (เกาะเทโพและเส้นทางจักรยาน) นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สินค้าพื้นเมือง (ผ้าทอบ้านผาทั่ง) ศึกษาศิลปวัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและวิถีชีวิตคนพื้นบ้าน ชาวแพแม่น้ำสะแกกรัง กระเหรี่ยงคอยาว วัฒนธรรมไทย-จีน ตามรอยพระบรมมหาชนก จังหวัดปลอดแหล่งอบายมุขและร้านค้าแบบทุนนิยม ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อต้องการความสงบและสถานที่ท่องเที่ยวไม่ไกลมาก มาเพียงไม่กี่วันก็ถือเป็นการพักผ่อนได้ช่วงระยะเวลาอันสั้น

6.5.3.3 มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้

ด้านระบบการจัดการสภาพแวดล้อมธรรมชาติในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีมีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมที่รักษาธรรมชาติไว้เป็นอย่างดี อากาศบริสุทธิ์ (ปอดแห่งใหม่) ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทำให้เกิดวงจรชีวิตสัตว์และพืช เช่น หิ่งห้อย หอยฝาเดียว (หอยโข่ง) หอยขม หอยเชอรี่ ปลาเกร็ด ปลาน้ำเงิน ปลาบึก กุ้ง

อย่างไรก็ตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานราชการ ยังส่งผลต่อการทำลายธรรมชาติของสัตว์น้ำ ดังเช่น กรณีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำสะแกกรัง หินที่เทกันตลิ่งทรุด ส่งผลให้ปลาเปลี่ยนที่พักอาศัยทำให้ชาวแพหาปลาไม่ได้ จึงต้องหันมาเลี้ยงปลาในกระชังแทน อีกทั้งเขื่อนที่สร้างใหม่ปิดช่องทางน้ำไหลของชาวบ้านบริเวณริมน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วมบ้านเวลา

ฝนตก น้ำจะไหลไม่ทันซึ่งปกติจะไหลลงแม่น้ำสะแกกรัง นอกจากนี้แม่น้ำสะแกกรังยังพบกับปัญหาผักตบชวาที่ส่งผลให้น้ำเน่าเสียและกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำ

นอกจากนี้ปัญหาที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางน้ำคือ ภัยธรรมชาติที่เกิดจากน้ำท่วมและน้ำแล้ง ส่วนปัญหาน้ำขึ้นน้ำลงที่ส่งผลต่อผู้เลี้ยงปลาในกระชังและชาวเรือนแพคือการเปิดปิดประตูระบายน้ำของเขื่อนเจ้าพระยาอย่างไม่เป็นทางการและไม่มีการประสานงานระหว่างสองจังหวัดคือ ชัยนาทและอุทัยธานี โดยปัญหาดังกล่าวชาวแพได้หาแนวทางแก้ปัญหาด้วยการคาดเดาช่วงจังหวะเวลาของน้ำขึ้นน้ำลงและลากจูงแพไปในทิศทางที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพของชาวแพ โดยปัญหาผักตบชวาและการเปิดปิดประตูระบายน้ำของเขื่อนเจ้าพระยานั้น ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้หาแนวทางการแก้ไข

อย่างไรก็ตามแม้ว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี จะถูกรบกวนจากภัยทั้งที่เป็นธรรมชาติและไม่เป็นธรรมชาติ แต่ลุ่มน้ำสะแกกรังยังเป็นแหล่งพืชพันธ์ทางการเกษตรและแหล่งท่องเที่ยวเพราะมีพื้นที่เกษตรหลายแสนไร่

6.5.3.4 ระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท

ศักยภาพด้านระบบการจัดการวิถีคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบทในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีระบบการจัดการคนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบชนบทที่เป็นรูปธรรม มีการจัดบริการจักรยานยืมขี่และจักรยานให้เช่าให้นักท่องเที่ยวได้ปั่นชมวิถีชีวิตชนบทหรือชมพืชสวนเกษตร หรือจัดเรือให้นักท่องเที่ยวได้ชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำสะแกกกรังและวิถีชาวแพ เจ้าของโฮมสเตย์ปลูกพืชผักปลอดสารและนำมาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยวรับประทาน

นอกจากนี้ทางวัดอุโบสถารามยังจัดให้มีการตักบาตรทางน้ำในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มีชาวแพจัดเรือมาขายอาหารให้กับผู้ที่มาตักบาตรทางน้ำ นอกจากนี้ในช่วงเช้าวันหยุดทางฝั่งวัดอุโบสถารามจะมีตลาดนัดชาวบ้านที่นำอาหารและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาขายให้กับนักท่องเที่ยวและมีการจัดเรือเล็กสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเพียง 2-3 คน ล่องเรือชมวิถีชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำที่มีผู้บรรยายคือ เจ้าของเรือเล็ก

สำหรับการจัดระบบวิถีชีวิตคนพื้นที่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตชนบทแถบลุ่มน้ำสะแกกรังยังพบแต่คนในพื้นที่เท่านั้นที่ดำเนินการจัดระบบกันเองอย่างไม่เป็นแบบแผนเท่าใดนัก ซึ่งการจัดระบบวิถีคนพื้นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เรียนรู้วิถีชีวิตชนบทยังไม่พบในภาคราชการ

นอกจากนี้ยังได้มีเสนอการจัดระบบการจัดการวิถีชาวแพคือ ชาวแพควรเปิดแพตัวเองเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ที่แท้จริงและมีการจัดระบบความปลอดภัยทั้งนักท่องเที่ยวและชาวแพ

6.5.3.5 ระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่า

ศักยภาพด้านการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีการอนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าเอาไว้ เหตุเพราะนอกจากเป็นเมืองปิดไม่เปิดรับนายทุนจากที่อื่น เช่น ไม่มีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ไม่มีโรงภาพยนตร์ มีเพียงตึกหรืออาคารไม้ที่เปลี่ยนแปลงเฉพาะความใหม่ของสีสัน แต่ความเก่าของอาคารยังคงอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ชม ตัวอย่างเช่น ห้องแถวไม้บริเวณถนนตรอกโรงยา พิพิธภัณฑ์บ้านจงรัก พิพิธภัณฑ์บ้านนกเขา เป็นต้น สภาพการอนุรักษ์อาคารและห้องแถวไม้ หรือแม้แต่กระทั่งโรงแรมพิบูลย์สุขที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสภาพโรงแรมแบบคลาสสิค และด้วยอุปนิสัยคนอุทัยธานีที่รักสงบไม่ชอบความวุ่นวายมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายตามวิถีไทย ด้วยอัตลักษณ์ของคนอุทัยธานีนี้ส่งผลให้จังหวัดอุทัยธานีเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยช้าลงกว่าจังหวัดอื่น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวอุทัยธานีจะไม่เปลี่ยนทั้งวิถีชีวิตและภูมิสถาปัตย์ แต่ก็มีบางอย่างที่ทำให้วิถีดั้งเดิมของชาวอุทัยธานีเปลี่ยนไป เช่น บ้านไม้เก่าถูกรื้อแล้วนำมาสร้างใหม่เป็นที่พักรับรองนักท่องเที่ยวหลายแห่ง ทำให้สภาพเดิมของอุทัยธานีเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็มีเพียงไม่กี่แห่งที่ยังคงรักษาสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้แต่ตกแต่งให้น่าอยู่และสะอาด

แม้ว่าคนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี จะพยายามรักษาและอนุรักษ์ภูมิสถาปัตย์อันเป็นของดั้งเดิมของชาวอุทัยธานีไว้ แต่ก็มีสถาปัตยกรรมบางแห่งถูกพัฒนาให้เหมาะสมสะดวกต่อการท่องเที่ยว เช่น การบูรณะอุโบสถและวิหารที่วัดโบสถ์ โดยช่างของกรมศิลปากร การปรับเปลี่ยนสีอาคารบ้านเรือนบางส่วนเป็นสีม่วง เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี การรักษาบ้านเรือน ถนน ทางเดินเท้าให้ปลอดฝุ่นจนได้ชื่อว่า “เป็นเมืองไร้ฝุ่น”

อย่างไรก็ตามกระแสการอนุรักษ์ภูมิสถาปัตย์ได้เกิดขึ้นทั่วเมืองอุทัยธานี แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่คือ อุทัยธานียังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลหรืออนุรักษ์ทั้งสิ่งปลูกสร้างและวิถีชีวิตคนอุทัยธานีและชาวแพอย่างจริงจัง ส่งผลให้การอนุรักษ์ยังไม่ออกมาเป็นรูปธรรมและไปในทิศทางเดียวกันและปัญหาอีกด้านหนึ่งคือ คนอุทัยธานียังไม่จริงใจและจริงจังกับการทำงานด้านอนุรักษ์หรือฟื้นฟูในทุกด้าน

6.5.3.6 ระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา

ด้านการจัดการฟื้นฟู ศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญาของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเส้นไหมและความงดงามของศิลปะบนเส้นฝ้ายที่ถักทอมาเป็นผืน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพี่น้องอุทัยธานีนี้ บ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยได้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติลาวครั่ง ลาวเวียง ผ้าทอที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันเป็นอย่างดีของจังหวัดอุทัยธานีคือ **ผ้าทอบ้านไร่** อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จนได้คำขวัญของอำเภอบ้านไร่ว่า **"ห้วยขาแข้ง แหล่งผ้าทอ หน่อไม้สด สับปะรดฉ่ำ ถ้ำหลายแห่ง แหล่งชาวเขา"** ไม่เพียงแต่ผ้าทอบ้านไร่เป็นผ้าทอลายโบราณที่ชาวอุทัยธานีได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติลาวครั่ง ลาวเวียง ที่อพยพมาอยู่ในตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน ตำบลทัพหลวง ตำบลบ้านบึง ตำบลห้วยแห้ง ผ้าทอลายโบราณยังแสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและการสืบสานภูมิปัญญาจากผ้าทอและบอกเล่าเรื่องราวจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นและมีการสืบสานต่อสู่รุ่นลูกรุ่นหลานเพราะถือว่าเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน จึงทำให้ผ้าทอของจังหวัดอุทัยธานีโดดเด่นและนำมาประยุกต์เป็นของฝากจากอุทัยธานีได้

เรื่องเล่าผ้าทอของอำเภอบ้านไร่ มาจากวัฒนธรรมของชนชาติลาวครั่ง ซึ่งจะทอผ้าซิ่นไหมหรือผ้าซิ่นฝ้ายไว้นุ่งเอง โดยจะใช้ผ้าซิ่นฝ้ายไว้นุ่งทำงานและจะทอขึ้นเพื่อไว้ใช้ในเวลามีงานบุญงานแต่ง ผ้าซิ่นของชนชาติลาวครั่ง ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนผ้าซิ่นของชนชาติอื่น ส่วนลายผ้าก็จะจินตนาการจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เป็นการนำวิถีชีวิตและสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันมาถ่ายทอดลงบนลายผ้า กลุ่มผ้าทอที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดอุทัยธานีและติดอันดับของโลกคือ **กลุ่มผ้าทอโบราณบ้านผาทั่ง** ตำบลห้วยแห้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ที่ได้รับรางวัลการันตีจากยูเนสโกให้เป็นที่ 1 ของโลก ด้านชุดเครื่องนอนก่อนวิวาห์ เป็นชุดเครื่องนอนที่สตรีไทยโบราณที่จะแต่งงานจะต้องทำชุดเครื่องนอนด้วยมือ เป็นผ้าฝ้ายที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องลวดลายและสีสันที่สดใส โดยใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ย้อมสีธรรมชาติ แม้จะมีการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ๆ แต่ก็ยังอนุรักษ์ลวดลายเดิมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้ให้ได้มากที่สุด

นอกจากบ้านผาทั่งจะมีการรวมตัวกันของศูนย์ผ้าทอโบราณบ้านผาทั่งแล้ว ยังมีการรวมตัวกันของกลุ่มผ้าทอบ้านไร่อื่นๆ เช่น ผ้าทอพรรณวิจิตร กลุ่มแม่บ้านทอผ้าตำบลบ้านไร่ ศูนย์รวมผ้าทอลาวครั่ง ลาวเวียง อำเภอบ้านไร่ หรือกลุ่มแปรรูปผ้าทอบ้านไร่ และกลุ่มอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นรวมกันขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเดียวกันคือ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานผ้าทอโบราณของจังหวัดอุทัยธานีเอาไว้จากลูกสู่หลานสืบต่อไป

การรักษาหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทออุทัยธานียังพบในสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน แต่มีรูปแบบการเรียนแบบนอกห้องเรียน ให้นักเรียนได้เข้าไปในพื้นที่เพื่อเรียนรู้วิธีการทอผ้าจากชาวบ้านผู้ผลิตผ้าทอ ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าจากผู้มีประสบการณ์จริง นับเป็น

แนวทางการสานต่อมรดกภูมิปัญญาผ้าทออย่างแท้จริงและถือเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

นอกจากผ้าทออำเภอบ้านไร่ จะเป็นศักยภาพด้านภูมิปัญญาชาวบ้านของจังหวัดอุทัยธานีแล้ว ภูมิปัญญาอีกเรื่องหนึ่งคือ ภูมิปัญญาจากการสร้างเรือนแพริมแม่น้ำสะแกกรัง เพราะการสร้างแพในอดีตเกิดจากความคิดของปราชญ์ชาวบ้านที่แท้จริง แม้แต่วิศวกรก็ไม่สามารถสร้างแพได้ แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดภูมิปัญญาการสร้างแพ สาเหตุเพราะอพยพขึ้นไปอยู่ บนบก เนื่องจากแพมีปัญหาเรื่องน้ำขึ้นน้ำลงและลูกบวบมีราคาแพง ทำให้ต้นทุนในการสร้างและซ่อมแซมแพค่อนข้างสูง ไม่เพียงนวัตกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาการสร้างแพ จังหวัดอุทัยธานียังมีภูมิปัญญาการต่อเรือด้วยท่อนซุง ด้วยการขุดต้นไม้ขึ้นมาทั้งต้นนำมาต่อเรือ จึงเรียกว่า “เรือขุด” แต่ต่อมาต้นไม้ลดลงช่างต่อเรือจึงต้องเลื่อยต้นไม้ให้บางลงแล้วนำมาต่อเรือ ปัจจุบันไม่มีไม้แล้วจึงไม่มีการสานต่อภูมิปัญญาด้านการต่อเรือขุดได้ นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาด้านอาหาร ขนมหวาน ซึ่งอาหารเหล่านี้สามารถเล่าเรื่องราวบอกกล่าวออกมาเป็นประวัติศาสตร์ได้ แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการแม้ว่าจะมีนโยบายจากจังหวัดก็ตาม

นอกจากภูมิปัญญาจากผ้าทอจะเป็นของฝากจากอุทัยธานีแล้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวอุทัยธานีคิดขึ้นและนำมาเป็นของฝากติดมือสำหรับผู้มาเยือนอุทัยธานียังมีสมุนไพร ยาหอม ยาหอมทับทิม หมอวิรัตน์ น้ำผึ้ง หมูทุบ เป็นต้น

6.5.3.7 ระบบการจัดการเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ

ระบบการจัดการในการปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี มีพื้นที่ป่าธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซึ่งเป็นมรดกโลกอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ พื้นที่บางส่วนจะจัดไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จัดอบรมสัมมนา ศึกษาธรรมชาติ มีบ้านพักให้บริการ มีอาคารจัดอบรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณที่กรมป่าไม้จัดไว้ให้เท่านั้น สำหรับด้านระบบการจัดการอยู่ในรูปแบบของการบริการพื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในวงจำกัดของผืนป่า ผู้ที่รับผิดชอบในพื้นที่คือ กรมป่าไม้ หน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีไม่สามารถเข้าไปพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยกรมป่าไม้จะทำหน้าที่ในการดูแลพื้นที่สีเขียวป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกตัดต้นไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูป่าไม้และสร้างการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกความรับผิดชอบของประชาชนในการดูแลอนุรักษ์ผืนป่าร่วมกัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งนับว่าเป็นศักยภาพที่เข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี และนอกจากนี้ยังมีพื้นป่าของจังหวัดอุทัยธานีที่จัดไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ หุบป่าตาด เขาปฐวี เขาปลาร้า เขาผาแรด

ระบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวในสถานที่ธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งที่ถือว่าเป็นศักยภาพ การท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีคือ แก่นมะกรูด หรือ โครงการพื้นที่ต้นแบบบูรณาการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ตำบลแก่นมะกรูด ตามแนวพระราชดำริบ้านอีมาด อีทราย แก่นมะกรูดเป็นตำบลเล็กๆที่ถูกโอบกอดไว้ด้วยทิวเขาน้อยใหญ่ของอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี สูงกว่าระดับน้ำทะเล 700 เมตร แก่นมะกรูดเป็นตำบลที่มีชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงอาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังมีศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนบนพื้นที่สูงของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง โดยทุกปีในหน้าหนาวจังหวัดอุทัยธานีจะจัดงานเทศกาลผัก ผลไม้และดอกไม้เมืองหนาว มีการจัดทำแปลงผัก ผลไม้ ดอกไม้เมืองหนาว เช่น ดอกลิลลี่ ทิวลิป แกลดิโอลัส เบญจมาศ คริสต์มาส กะหล่ำปลีหลากสี สตอเบอรี่และพืชเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพ ที่บริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ ที่เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมมาถ่ายรูปและเช็คอิน

นอกเหนือจากบริเวณศูนย์เรียนรู้ฯ แล้ว ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังได้จำลองสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกแห่งที่สภาตำบลแก่นมะกรูด ได้ถูกจัดไว้ให้เป็นสัญลักษณ์ของชาวอุทัยธานีที่อยู่ท่ามกลางขุนเขาและดอกไม้ บริเวณนี้จะมีสวนดอกไม้และมีรูปปั้นจำลองผู้ยิ่งใหญ่ทั้ง 7 จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้แก่ กระทิง ควายป่า วัวแดง เสือโคร่ง ช้าง เสือดาวและสมเสร็จ และรูปปั้นของสืบ นาคะเสถียร

ไม่เพียงเท่านั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานียังได้จัดตลาดนัดผลไม้และพืชผักเมืองเหนือไว้ในบริเวณใกล้เคียงกับศูนย์การเรียนรู้ฯ สามารถเดินถึงกันได้ ตลาดนัดผักและผลไม้เมืองเหนือนี้มีชาวกระเหรี่ยงขายเป็นส่วนใหญ่และที่ตลาดนี้จะมีขนมมงคล “มีสิเกียว” ของชาวกระเหรี่ยงหรือ ขนมแต่งงานมาสาธิตและจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เป็นขนมที่ผสมระหว่างข้าวเหนียว เกลือ งาดำ ข้าวขาวและมีน้ำจิ้มที่ทำมาจากน้ำผึ้ง ขนมมีสิเกียวนี้ผู้ทำจะต้องเป็นผู้ที่มีครอบครัวที่สมบูรณ์ไม่มีใครเป็นหม้ายหรือหย่าร้าง

แม้ว่าระบบการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของแก่นมะกรูดจะได้รับความชื่นชมจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปสัมผัสกับอากาศหนาวและบริสุทธิ์ของผืนป่าผลไม้และพืชผักเมืองเหนือ โดยไม่ต้องเดินทางไกลไปถึงภาคเหนือตอนบนก็ตาม แต่พื้นที่ที่จัดขึ้นมารองรับนักท่องเที่ยวที่แก่นมะกรูดยังเป็นพื้นที่ขนาดเล็กและจะจัดขึ้นเฉพาะหน้าหนาวเท่านั้น หากนักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวในช่วงอื่นอาจไม่เกิดความประทับใจเหมือนที่ค้นหาได้จากทางสื่อออนไลน์ และเนื่องจากพื้นที่ที่จัดมีขนาดเล็กอาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่ขึ้นมาด้วยระยะทางที่ไกลและลำบาก รู้สึกไม่คุ้มค่ากับการขึ้นมาและอาจมองภาพในทางตรงกันข้ามได้

6.5.3.8 ระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมือง

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมืองที่จังหวัดอุทัยธานี มีระบบการจัดการที่สร้างความเจริญแบบไม่ปรุงแต่งเพิ่มเติม แต่ยังคงรักษาความเป็นเมืองอุทัยธานีไว้เป็นอัตลักษณ์ของเมือง เช่น ความเงียบสงบ ธรรมชาติ อาหารอุดมสมบูรณ์และราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับจังหวัดที่มีความพร้อมเหมือนกัน นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่ปลอดอาชญากรรมอีกด้วย

6.5.3.9 ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย

ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีแผนการจัดการระบบน้ำเสียทั้งบนบกและเรือนแพเป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้น้ำเสียไหลลงสู่แม่น้ำสะแกกรังอันจะส่งผลให้น้ำเน่าเสีย โดยเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้แจกถังแซกให้กับชาวเรือนแพและจัดเรือเทศบาลเก็บขยะจากเรือนแพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ปัจจุบันการดูแลเรื่องน้ำเสียลงแม่น้ำสะแกกรังยังอยู่ในระหว่างการประมูลบริษัทรับเหมาต่อเนื่อง เนื่องจากบริษัทที่ดำเนินการเดิมได้ทิ้งงานไป ส่วนน้ำเสียที่เกิดจากชาวแพปัจจุบันพบน้อยมากเพราะชาวแพส่วนใหญ่ขึ้นไปอาศัยบนบกแทนการอยู่แพ

6.5.3.10 ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด

ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด ในย่านแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี มีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายที่เห็นเด่นชัดคือ การจัดการการค้าขายในถนนคนเดินตรอกโรงยา จะจัดระเบียบให้เฉพาะพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นคนอุทัยธานี เพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแล นอกจากนี้ผู้ค้ารายใดที่ขายของหมดก่อนเวลาถนนจะปิด จะต้องไม่เก็บแผงก่อนแต่จะต้องตั้งแผงไว้รอจนกว่าถนนจะปิดในเวลา 20.00 น.

สำหรับระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายให้กับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น เช่น ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีจะไม่อนุญาตให้เรือหางยาวหรือเรือที่ก่อให้เกิดเสียงวิ่งผ่านแม่น้ำสะแกกรังโดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ในเขตควบคุมของเทศบาลเมือง ดังนั้นลุ่มแม่น้ำสะแกกรังนอกจากจะเป็นแม่น้ำที่ใสสะอาดแล้วยังปลอดจากเสียงรบกวนอีกด้วย

ส่วนสถานที่อื่นทั้งในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมือง ทางจังหวัดจะขอไม่ให้มีสถานบันเทิงยามราตรี เช่น คาราโอเกะ ร้านอาหารที่ขายเครื่องดื่มมึนเมา หรือร้านขายเครื่องดื่มมึนเมา เพราะนอกจากจะทำให้เมืองอุทัยธานีเกิดความวุ่นวายและอาชญากรรมแล้วยังทำให้ขาดอัตลักษณ์ของเมืองอุทัยธานีคือ ธรรมชาติและความเงียบสงบอีกด้วย นักท่องเที่ยวที่มา

พักที่บ้านสะแกกรังรีสอร์ทเป็นประจำเล่าว่า เลือกมาที่อุทัยธานีเพราะที่นี่เงียบสงบ มีความเป็นธรรมชาติ เป็นจังหวัดที่เงียบ สองทุ่มร้านค้าปิดเกือบหมด ถนนเงียบไม่มีรถวิ่ง

อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด จะสามารถควบคุมได้ทำให้เมืองอุทัยธานีเป็นเมืองน่าอยู่ ปลอดอาชญากรรม แต่ก็ยังพบปัญหาที่ไม่สามารถควบคุมได้คือ สุนัขจรจัด ตามสถานที่ท่องเที่ยว นับว่าเป็นปัญหากับนักท่องเที่ยวที่ขี่จักรยานเพราะสุนัขวิ่งไล่กัด

6.5.3.11 มีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม

ระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิมของจังหวัดอุทัยธานี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้หาแนวทางร่วมกันเพื่อสร้างงานให้กับคนในพื้นที่แบบไม่ทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่คนพื้นที่มีความถนัดและมีประสบการณ์ ทั้งอาชีพประมงและเกษตร โดยระบบการจัดการเกิดจากความคิดของคนในพื้นที่ ภาคราชการและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทั้งด้านการตลาดและการผลิต เช่น จัดหาตลาดให้กับกลุ่มทอผ้า จัดหาพันธุ์ปลาให้กับกลุ่มชาวแพผู้เลี้ยงปลาในกระชัง เป็นต้น

สำหรับการรักษาไว้ซึ่งอาชีพดั้งเดิมของชาวอุทัยธานี พบข้อบกพร่องบางเรื่องคือ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ผลิตขึ้นเองในจังหวัดอุทัยธานี ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การจัดงานแสดงสินค้า OTOP ที่ภาคราชการและภาคเอกชนไม่สามารถร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวหรือกลุ่มทัวร์มาซื้อสินค้าได้ ทำให้การจัดงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายและไม่ประสบความสำเร็จ

6.5.3.12 ระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว

ระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี ไม่มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติม สร้างใหม่ ที่ทำให้วิถีธรรมชาติของพื้นที่และบุคคลเปลี่ยนแปลงไป โดยจังหวัดมีนโยบายให้แหล่งท่องเที่ยวคงไว้ตามวิถีคนอุทัยธานี คือ สงบและธรรมชาติ จัดได้ว่าเป็นศักยภาพหนึ่งของจังหวัดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวในกลุ่มอนุรักษ์ได้มาก เช่น การจัดถนนคนเดินตรอกโรงยา ทางจังหวัดได้กำหนดให้จัดเฉพาะวันเสาร์ เนื่องจากเหมาะสมทั้งทางด้านการตลาด จำนวนนักท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ หรือการคงสภาพพื้นที่เมือง วัด โดย ไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือตกแต่งพื้นที่ให้ผิดไปจากเดิม ทำเพียงเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตามแบบแผนที่กำหนดไว้เท่านั้น ไม่ทำตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ

6.5.3.13 ระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม ความปลอดภัย

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรมและความปลอดภัย ได้ดี ทำให้ในพื้นที่ไม่ค่อยมีคดีอาชญากรรมแต่อย่างใด ประกอบกับพื้นที่ของจังหวัดมีไม่มาก คนในพื้นที่รู้จักกันดี ผู้ใดทำเรื่องที่ไม่ดีก็จะดำเนินคดีได้ อีกเหตุผลหนึ่งคือ อุปนิสัยของคนในพื้นที่อุทัยธานีรับสงบจึงไม่มีใครยุ่งเกี่ยวกันเท่าใดนัก

6.5.3.14 ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านระบบการจัดการอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังยังมีรูปแบบการจัดการแบบไม่เป็นทางการ ดำเนินการโดยชาวบ้าน เกษตรกร ชาวแพผู้เลี้ยงปลา

สำหรับปัญหาที่จังหวัดอุทัยธานีขาดระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่น เพราะกลุ่มผู้ผลิตไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างจริงจัง ทำให้ไม่สามารถต่อรองกับกลุ่มนายทุนหรือผู้ประกอบการร้านค้าได้ จึงส่งผลให้เกษตรกร ประมง มีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สินจากการประกอบอาชีพ

6.5.3.15 ระบบการจัดการด้านแสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยว

ระบบการจัดการแสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีระบบการจัดการด้านแสงสว่างตามแหล่งท่องเที่ยวได้เพียงพอเฉพาะตรงจุดท่องเที่ยว ส่วนตามเส้นทางที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวกรณีที่ไม่มีบ้านพักอาศัยจะมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ป่าและต้นไม้ ทางด้านสถานที่ที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวหรือรีสอร์ทเจ้าของกิจการจะดำเนินการด้านแสงสว่างเอง เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เข้ามาพักอาศัยในรีสอร์ทหรือโฮมสเตย์

สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวที่พบปัญหาแสงสว่างมากที่สุดทั้งที่อยู่ใกล้เขตอำเภอเมืองคือ เกาะเทโพ ซึ่งเป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทั้งด้านร้านอาหาร โฮมสเตย์และเส้นทาง ปั่นจักรยาน บริเวณเกาะเทโพจะมีแสงสว่างเฉพาะพื้นที่ถนนเส้นหลักเท่านั้น ซึ่งถนนเล็กตัดจากถนนเส้นหลักเข้าไปแล้วจะไม่มีเสาไฟฟ้า ทั้งที่เป็นแหล่งที่พักอาศัยของคนพื้นที่และมีโฮมสเตย์ที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยว จึงนับเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดอุทัยธานี แต่ก็พบแสงสว่างไม่เพียงพอด้านพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นก็จะมีแสงสว่างในสถานที่ท่องเที่ยวและถนนทางเข้าเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวปกติทั่วไป

อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่มีแสงสว่างเพียงเล็กน้อยก็จัดได้ว่าเข้ากับวิถีชีวิตของเมือง slow life ตามแนวทางของจังหวัดอุทัยธานี ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดที่มี

แสงสว่างไม่เพียงพอทางหน่วยงานท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัดอุทัยธานีกำลังดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

6.5.4 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

สิ่งสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายบอกทาง ระบบคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว, ระบบสาธารณสุข, สุขอนามัย โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์, วัฒนธรรมประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว, คุณค่าอาหารท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นเมือง, นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต ดังนี้

6.5.4.1 ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง

ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางของลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี ไม่เพียงพอต่อการให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยว เรื่องดังกล่าวหน่วยงานภาคเอกชนได้ตระหนักถึงปัญหาและเตรียมเสนอให้ภาคราชการร่วมกันดำเนินการแก้ไข ซึ่งอาจมีการจัดหาหน่วยงานภายนอกเข้ามารับดำเนินการ

6.5.4.2 การบริหารจัดการระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยว

การจัดระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระหว่างการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ระบบคมนาคมจึงอยู่ในช่วงการปรับ สร้าง ถนน เส้นทางจักรยานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตามเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอุทัยธานี

สำหรับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี ได้ถูกจัดไว้ในแผนพัฒนาเมืองอุทัยธานีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจังหวัดอุทัยธานีได้ได้พัฒนาผ่านมาปีที่ 7 แต่เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ สร้างความเจริญแต่ไม่ให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเลือนหายไป ทั้งนี้การพัฒนาด้านระบบคมนาคมในจังหวัดแบบค่อยเป็นค่อยไป ส่งผลให้สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีการคมนาคมที่ไม่เอื้อต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ติดอันดับและอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม การคมนาคมก็ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งนั้นได้

อย่างไรก็ตามหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับระบบการคมนาคม ได้ตระหนักถึงปัญหาระบบคมนาคม ความคับแคบของถนน ที่จอดรถไม่เพียงพอในอำเภอเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรไปมาของนักท่องเที่ยว จังหวัดจึงได้ดำเนินการให้บริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว

กรณีที่จัดงานเทศกาลต่างๆ เนื่องจากจังหวัดอุทัยธานีไม่มีรถขนส่งสาธารณะรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากรถเมล์เครื่องพ่วงข้างเท่านั้น

6.5.4.3 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านขายของที่ระลึก (ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง) ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหาร และอื่นๆ ตามสถานที่ท่องเที่ยวทั้งในเขตอำเภอเมืองและตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอุทัยธานี

6.5.4.4 ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย

ระบบสาธารณสุข สุขอนามัยลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีมีความสะอาด ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้จัดงาน Big cleaning day ทุกเดือน คือนำรถน้ำของเทศบาลมาล้างและขัดในเขตเทศบาลเมือง ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอื่นมีการจัดเก็บขยะและมีถังขยะเพียงพอเพื่อรองรับ กล่าวได้ว่าระบบสาธารณสุข สุขอนามัยในพื้นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีอยู่ในเกณฑ์ดี

6.5.4.5 โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ รองรับการท่องเที่ยว

จังหวัดอุทัยธานีมีโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดไม่มากเท่าใดนัก หากเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และในช่วงเทศกาลวันสำคัญทั้งทางศาสนาและอื่นๆ โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท จะเต็มทุกแห่ง

อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการที่พักในจังหวัดอุทัยธานีประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว อันเป็นผลมาจากปัญหาเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจประเทศ กิจการต้องลดต้นทุนในการดำเนินการทุกประเภทเพื่อความอยู่รอด เฉพาะกิจการที่มีสายป่านยาวเท่านั้นก็จะดำเนินต่อไปได้ แม้ว่ารายได้จะไม่เพียงพอหรือเท่ากับรายจ่ายก็ตาม หรือต้องพึ่งสื่อออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์แต่ลูกค้าก็ยังไม่มากพอ

นอกจากนี้เจ้าของผู้ประกอบการที่พักยังได้คาดหวังให้ทางจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เข้ามาวางแผนการท่องเที่ยวและสร้างให้อุทัยธานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างมีระบบ เหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการโฮมสเตย์ที่มีรูปแบบการดำเนินงานแบบวิถีชาวบ้านและยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยวประสบปัญหาในการดำเนินการ

นอกจากนี้ปัญหาต่อมาของที่พักในจังหวัดอุทัยธานีโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักแบบโฮมสเตย์คือ ระบบการจองและจ่ายเงิน ที่ผู้ประกอบการมีระบบการจองแต่ไม่ต้องจ่ายเงินล่วงหน้า เมื่อผู้จองไม่เข้าพักโดยไม่แจ้งล่วงหน้า จึงทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสและเสียรายได้

6.5.4.6 ประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีศักยภาพด้านการจัดงานวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังขึ้นทุกปี ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด

สำหรับเพลงพื้นบ้านในจังหวัดอุทัยธานีที่ยังหลงเหลือให้ฟังตามงานบุญในพื้นที่เช่น เพลงพื้นบ้านที่ขับร้องโดยป้าโอ ซึ่งในอดีตเคยเป็นคนร้องเพลงเชียร์ในงานประเพณีแข่งเรือ ปัจจุบันจะร้องตามงานเทศกาลต่างๆ ที่จัดขึ้นเท่านั้น หรือประเพณีแข่งเรือที่เคยจัดอย่างยิ่งใหญ่ในอดีตและมีผู้มาชมมากมาย แต่ในปัจจุบันจัดพิธีแข่งเรือแบบง่ายๆ และมีผู้เข้าชมน้อยลงทุกปี นับว่าวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเริ่มที่จะเลือนหายไป

6.5.4.7 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามงบประมาณที่เสนอและได้จัดสรรมาให้จังหวัด ทั้งที่เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านศาสนา วัฒนธรรม กิจกรรมตามช่วงเทศกาลต่างๆ กิจกรรมที่จัดขึ้นตามวาระของจังหวัด เช่น ประเพณีตักบาตรเทโว แข่งเรือ เป็นต้น

6.5.4.8 คุณค่าจากการท่องเที่ยวด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี

จังหวัดอุทัยธานี ได้จัดกิจกรรมทั้งตามวิถีดั้งเดิมและกิจกรรมใหม่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี เช่น การจัดตลาดเช้า-เย็นริมแม่น้ำสะแกกรังฝั่งตรงข้ามวัดอุโบสถาราม เพื่อให้ทั้งชาวบ้านที่เลี้ยงปลาในกระชังและปลูกพืชผักแบบธรรมชาติฝั่งวัดโบสถ์ ได้นำผลผลิตมาจำหน่ายที่ตลาด โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง การจัดใส่บาตรทางน้ำ ทั้งท่าเรือฝั่งวัดโบสถ์และฝั่งตรงข้ามวัดโบสถ์ โดยมีตลาดเช้ารองรับด้านอาหารและเรือขายอาหารสำหรับใส่บาตร เป็นการรื้อฟื้นประเพณีตักบาตรทางน้ำกลับมาอีกครั้งหลังจากที่หมดไปในอดีต นอกจากนี้จังหวัดยังได้จัดพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้เก่าแก่ในอดีตไว้ที่สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

6.5.5 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ก. หน่วยงานรัฐ/ระบบการเมือง/ผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จังหวัดอุทัยธานี มีหน่วยงานรัฐ ระบบการเมือง ผู้นำท้องถิ่นให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การจัดสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีบางครั้งที่เกิดความขัดแย้งในด้านการพัฒนาพื้นที่ เนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานรัฐกับคนในพื้นที่ หรือระหว่างคนในพื้นที่ด้วยกันเอง สำหรับการพัฒนาเมืองและพื้นที่ท่องเที่ยวยังอยู่ในความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นเช่นเดียวกับเรื่องการเมืองท้องถิ่น

ข. นโยบายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดอุทัยธานี ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งข้อมูลตามปีงบประมาณที่จังหวัดได้ยื่นเสนอทุกปี เช่น ศูนย์พัฒนาชาวเขาบ้านอีมาด-อีทราย ที่แก่นมะกรูด สวนน้ำเฉลิมพระเกียรติ-บึงพระชนก งานย้อนรอย ๑๑๑ ปีเสด็จประพาสต้น ปัญหาผักตบชวา การขุดลอกเขื่อนเล็กและคูคลอง พัฒนาพื้นที่เขาสะแกกรังเป็นต้น

อย่างไรก็ตามการพัฒนาพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวจากหน่วยงานรัฐ เอกชนอาจไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอทั้งจังหวัด ซึ่งยังพบพื้นที่อื่นที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐเอกชน ในการบูรณะซ่อมแซม ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนต้องรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันเอง เช่น การซ่อมแซมแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

สำหรับปัญหาอื่นด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวคือ ปัญหาด้านการขาดผู้นำในพื้นที่ที่จะเสียสละเวลาเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้นำมักติดขัดปัญหาด้านครอบครัวทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อพัฒนาได้อย่างจริงจัง อีกปัญหาหนึ่งคือ ผู้นำท้องถิ่นขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและไม่มีความเชี่ยวชาญด้านงานพัฒนาและที่สำคัญองค์กรหลักในการพัฒนาต้องเป็นภาครัฐโดยมีภาคเอกชนเป็นผู้ตาม

6.5.6 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว

ก. ปัจจัยทางการตลาด

ศักยภาพด้านการตลาดที่ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดไม่มีระบบการจัดการตลาดสินค้าผลิตภัณฑ์ตำบล (OTOP) เช่น การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในจังหวัดที่เพียงพอ จะมีก็เพียงแต่การประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น

สำหรับปัญหาที่พบด้านการตลาดของจังหวัดอุทัยธานีคือ ผลิตภัณฑ์ของจังหวัดไม่มีจุดขายหรือมีอัตลักษณ์ของตนเอง ระบบการเรียนการสอนการทำผลิตภัณฑ์ตำบลจะเหมือนกัน ทั่วประเทศทำผลิตภัณฑ์คล้ายๆ กันทุกจังหวัด หรือนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนพืชเกษตรอื่นก็เป็นพืชชนิดเดียวกันทั้งประเทศ ส่งผลให้ผลผลิตไม่มีเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด จึงทำให้การวางตลาดเพื่อการจำหน่ายไม่ประสบผลสำเร็จ

ข. ศักยภาพพื้นที่

ศักยภาพพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีหมายรวมถึงศักยภาพของคนในพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพด้านที่อยู่อาศัย เพื่อให้เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังนี้

คนในพื้นที่

คนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ยังขาดศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลประการแรกว่า คนในพื้นที่ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ไม่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมในการพัฒนาจังหวัด ประการที่ 2 คนในพื้นที่ขาดทักษะในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีและขาดองค์ความรู้ด้านการพัฒนา โดยคนที่มีความรู้ด้านการพัฒนาและการท่องเที่ยวก็ไม่สละเวลาเพื่อส่วนรวม ประการที่ 3 คนในพื้นที่ไม่รักษาและหวงแหนวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้และไม่ใส่ใจความรู้วิถีชีวิตรากเง้าของตนเอง ประการที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดมีมาก แต่คนในพื้นที่ไม่ได้รักษาและดูแลเท่าที่ควร ส่งผลให้ทรัพยากรค่อยๆ หมดไป

ที่อยู่อาศัย

ศักยภาพด้านที่อยู่อาศัยเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีวิถีชาวแพเป็นวิถีด้านที่อยู่อาศัยที่มีศักยภาพด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาก แต่ปัจจุบันเรือนแพเพื่อที่อยู่อาศัยเริ่มลดลงเนื่องจากค่าวัสดุในการซ่อมแซมปรับตัวสูงกว่าค่าครองชีพ ทำให้ชาวแพส่วนหนึ่งขึ้นไปอาศัยบนบก นอกจากนี้เรือนแพยังประสบปัญหาเรื่องน้ำขึ้นน้ำลง พายุฝน ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในการอยู่อาศัยมากกว่าบ้านบนบก อย่างไรก็ตามวิถีเรือนแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรังก็ยังเป็นเสน่ห์ของพี่น้องอุทัยธานีและนักท่องเที่ยว นอกจากวิถีเรือนแพแล้ววิถีชีวิตเกษตรกรอุทัยธานีก็ยังเป็นเสน่ห์ด้านท่องเที่ยวได้เช่นกัน เพราะประชากรอุทัยธานีส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและมีวิถีการเกษตรแบบดั้งเดิม

6.5.7 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะได้จากการผลการวิจัยด้านคุณภาพพบว่า สิ่งที่ชาวอุทัยธานีต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด การท่องเที่ยวจังหวัด ช่วยส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งทางด้านการประชาสัมพันธ์และทางด้านการร้อยเรียงเรื่องราวด้านวัฒนธรรมในจังหวัดอุทัยธานีเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเรื่องดังกล่าวจะส่งผลให้จังหวัดอุทัยธานีมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

6.6 สรุปผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาปากน้ำประแส จังหวัดระยอง

การศึกษาครั้งนี้คณะวิจัยมีข้อสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

6.6.1 ศักยภาพปากน้ำประแส จังหวัดระยองที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

6.6.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ปากน้ำประแส

ตำบลปากน้ำกระแส อำเภอแกลง จังหวัดระยองมีศักยภาพตามพื้นที่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก เพราะเป็นพื้นที่ติดต่อกับเขตแม่น้ำประแสเชื่อมต่ออ่าวไทย อีกทั้งยังเป็นที่ราบเชิงเขาจรดทะเลฝั่งอ่าวไทย มีแหล่งต้นน้ำลำธาร แม่น้ำพังราด แม่น้ำประแสและผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ ดินเป็นดินร่วนเหมาะแก่การเพาะปลูกทั้งไม้สวนและไม้ยืนต้น เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ทางตอนใต้ของปากน้ำประแสเป็นโคลนตมเหมาะแก่การทำฟาร์มกุ้งกุลาดำ หอยนางรม หมู่บ้านในตำบลปากน้ำประแสมีจำนวนทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน

ความได้เปรียบของพื้นที่ทำให้ตำบลปากน้ำประแสเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร และการเชื่อมต่อกันระหว่างกระแสน้ำจืดไหลมาปะทะกับน้ำทะเล จนกลายเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ติดกับทิศตะวันออกของอ่าวไทย และได้รับการกล่าวขานกันว่า เป็นตำบลแห่งสายน้ำและมีวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ที่มีคุณค่า ภายใต้คำขวัญว่า **“วิถีแห่งสายน้ำ งามล้ำประเพณี ร้อยกว่าปีเมืองประแส”** ซึ่งมีประวัติยาวนานมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จมาทางเรือแล้วประทับพลับพลาที่ชายหาดแหลมสน ปากน้ำประแสชื่อนี้มีรากฐานมาจากแม่น้ำหลายสายไหลมาบรรจบแล้วเปลี่ยนทิศทางการไหล จุดที่เปลี่ยนทิศทางการไหลจึงได้ชื่อว่า ประแส

นอกจากนี้ศักยภาพของปากน้ำประแสและถือเป็นศักยภาพเชิงพื้นที่ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้านคือ พื้นที่เสมือนอยู่บนเกาะ อากาศดี ไม่มีโรงงาน ไม่มีสารพิษ มีป่าชายเลน แม่น้ำ เส้นทางปั่นจักรยาน สภาพพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ สภาพน้ำที่เหมาะแก่การทำประมง ธรรมชาติที่ยังหลงเหลือให้นักท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีดั้งเดิมชาวประมง บ้านเรือนไม้ (ห้องแถวไม้) ส่งผลให้สถานที่บางแห่งได้จัดไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเช่น ทุ่งโปรงทอง สะพานประแสสิน ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส ศูนย์การเรียนรู้ป่าชายเลน บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส ศูนย์การเรียนรู้ป่าชายเลน ถนนคนเดิน ประแสสร้างสุข

ด้านอาชีพของชาวปากน้ำประแสส่วนใหญ่มีอาชีพประมงและอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนน้อย เนื่องจากพื้นดินเป็นดินเค็มไม่เหมาะแก่การทำเกษตร พืชที่ปลูกได้ในพื้นที่

ได้แก่ มะม่วง มะพร้าว ส่วนภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประมงแปรรูปอาหารทะเล เช่น ปลากรอบสามรส กะปิ เป็นต้น

6.6.1.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมปากน้ำประแส

ก. โครงสร้างทางสังคม

ตำบลปากน้ำประแสมีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคมอื่นคือ มีสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมที่เกี่ยวพันเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม มีโครงสร้างทางสังคมแบบสังคมชนบท (กลุ่มปฐมภูมิ) ที่ประสานเชื่อมโยงแบบช่วยเหลือกันระหว่างสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมแบบสังคมชนบท ทั้งที่เป็นแบบตัวต่อตัวและแบบกลุ่ม มีการทำงานประสานกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมทั้งตำบลปากน้ำประแส พบได้จากโครงการที่เกิดจากสถาบันทางสังคมกับกลุ่มสังคมในการสร้างความปลอดภัยในด้านต่างๆ

ด้านค่านิยมของคนในพื้นที่ปากน้ำประแสมีการเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวกันแบบไม่ผูกพันเท่าใดนักระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท เนื่องจากว่าเป็นตำบลที่อยู่ห่างจากชุมชนเมืองในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง แต่พบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในพื้นที่ตำบลปากน้ำประแสมีการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางสังคมและเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อบังคับใช้ซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น กลุ่มบ้านพักริมน้ำหรือกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองจะกำหนดมาตรฐานการสร้างที่พัก การกำจัดน้ำเสีย การกำจัดขยะเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาน้ำในแม่น้ำเน่าเสีย หรือกลุ่มสามล้อประแสออกกฎระเบียบเส้นทางรถวิ่งและกำหนดราคาเรียกเก็บค่าโดยสารจากนักท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบความร่วมมือร่วมใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ คือความร่วมมือระหว่างเทศบาลตำบลปากน้ำประแสกับกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ เพื่อสร้างกฎระเบียบในการประกอบธุรกิจภายใต้การรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม นอกจากนี้เทศบาลตำบลปากน้ำประแส ยังได้จัดกิจกรรมเพื่อรักษาไว้ซึ่งประเพณีดั้งเดิมของปากน้ำประแสอีกด้วย

ข. กลุ่มสังคมและกลุ่มสถาบันสังคม

กลุ่มสังคม

ปากน้ำประแสมีการรวมกลุ่มสังคมของคนในพื้นที่เพื่อเป้าหมายของสมาชิก ได้แก่ กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ริมน้ำ กลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทอง กลุ่มผู้ผลิตชาใบขลู่ กลุ่มสามล้อประแส กลุ่มผู้ผลิตกะปิ กลุ่มถนนคนเดินปากน้ำประแส โดยแต่ละกลุ่มจะมีการรวมกลุ่มทั้งในรูปแบบสมาชิกและคณะกรรมการ โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีการนัดประชุมหรือนัดหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (line) ทั้งนี้แต่ละกลุ่มจัดตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายร่วมกัน ทั้งทางด้านความร่วมมือใน

การแก้ปัญหาภายในกลุ่มและปัญหาที่เกิดจากภายนอกกลุ่ม โดยมีการกำหนดตำแหน่งบทบาทหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนากลุ่ม ทั้งด้านการพัฒนากลุ่มจากการประกอบการธุรกิจหรือกลุ่มทางการค้าและกลุ่มเกษตรกร เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เช่น การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกชาใบขลู่ เป็นต้น

กลุ่มสถาบันสังคม

ปากน้ำประแสมีการจัดตั้งกลุ่มสถาบันทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ เกิดการรวมกลุ่มเฉพาะกลุ่มที่มีความใกล้ชิดในระดับเครือญาติ ไม่มีระเบียบแบบแผน แต่มีความเป็นกันเอง ใกล้ชิดและมีความเป็นพี่น้อง แม้ว่าบางครอบครัวจะมีสถานะเพียงเพื่อนบ้าน แต่มีความอบอุ่นเนื่องจากเป็นตำบลเล็กๆ ทำให้คนในพื้นที่มีความผูกพันและรู้จักใกล้ชิดกันดี ไม่มีโจรขโมยในพื้นที่ มีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ พี่น้อง ลูกหลานอยู่ในพื้นที่อยู่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าครอบครัวจะส่งลูกหลานไปเรียนในพื้นที่อื่น เนื่องปากน้ำประแสเป็นเพียงตำบลเล็กๆ ที่มีโรงเรียนในระดับชั้นต้นเท่านั้น แต่กลุ่มลูกหลานก็จะกลับมายังบ้านเกิดเพื่อพัฒนาพื้นที่ตนเอง สร้างรายได้ด้วยการประกอบอาชีพในพื้นที่ เนื่องจากปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ในน้ำมีปลาในผืนดินมีแร่ธาตุที่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมและประกอบอาชีพอื่นๆ

ด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมปากน้ำประแสมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี จากรุ่นสู่รุ่นผ่านกิจกรรม แม้ว่าบางกิจกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา แต่ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสก็ยังคงไว้ซึ่งประเพณีดั้งเดิม เช่น การจัดงานทอดผ้าป่ากลางน้ำ การจัดงานประเพณีออกพรรษา ปากน้ำประแสมีสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแส 3 แห่ง ได้แก่ 1.ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลปากน้ำประแส 2. โรงเรียนชุมชนวัดตะเคียนงาม 3. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ทางด้านศาสนาซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและเสริมสร้างกำลังใจให้แก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้ชีวิตคนในสังคมอยู่ได้อย่างปกติสุขนั้น ปากน้ำประแสมีวัดในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแส 2 แห่ง คือ วัดตะเคียนงามและวัดสมมติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) และวัดที่อยู่ใกล้เคียงอีก 2 แห่ง คือ วัดดอนมะกอกและวัดเนินยาง

ค. กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันทางเศรษฐกิจในปากน้ำประแสมีการก่อรวมของสถาบันทางเศรษฐกิจในลักษณะเป็นกลุ่มการค้า กลุ่มผู้ประกอบการ และร้านค้า ร้านอาหาร เช่น กลุ่ม

ผู้ประกอบการบ้านพักริมน้ำ กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กลุ่มผู้ผลิตชาสมุนไพรใบขลู่ กลุ่มผู้ผลิตกะปิปากน้ำประแส

ง. สถาบันการเมืองการปกครอง

สถาบันการเมืองการปกครองที่จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในพื้นที่ปากน้ำประแสและเพื่อสร้างระเบียบให้กับสังคมพร้อมควบคุมคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สถาบันการปกครองในพื้นที่ปากน้ำประแสมีรูปแบบการปกครองเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ การบริหารการปกครองขึ้นอยู่กับเทศบาลตำบลปากน้ำประแส โดยระบบการปกครองของเทศบาลปากน้ำประแสได้จัดให้มีการตั้งชุมชนย่อยในเขตเทศบาล เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของประชาชนในพื้นที่ ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนได้เข้าร่วมประชุมสภาท้องถิ่นและเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในชุดต่างๆ ในการบริหารงานราชการของเทศบาลปากน้ำประแส โดยมีนายกเทศบาลตำบลปากน้ำประแส เป็นผู้บริหารสูงสุดในตำบลปากน้ำประแส

6.6.2 ศักยภาพด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสที่นิยมและมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีและยังคงสภาพสิ่งแวดล้อมและป่าชายเลยไว้ได้ดี เช่น ทุ่งโปรงทอง มีลักษณะเป็นป่าสีทอง เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำหลายชนิดเหมาะแก่การศึกษาพืชพันธุ์ธรรมชาติและมีสะพานไม้เดินชมธรรมชาติป่าชายเลนและเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติทั้งพืชพันธุ์ป่าชายเลนและสัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวได้ดี เช่น อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส จัดให้มีศาลาเฉลิมพระเกียรติ ศาลาเอนกประสงค์ ศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลสมาคมชาวประมงปากน้ำประแส สะพานเดินชมธรรมชาติป่าชายเลน ห้องน้ำ ร้านอาหาร โต๊ะหินอ่อนนั่งเล่น อนุสรณ์เรือรบหลวงประแสจัดได้ว่าเป็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของปากน้ำประแสเพราะนอกจากจะเป็นอนุสรณ์สถานด้านประวัติศาสตร์แล้วยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอาหารห้องน้ำ เก้าอี้นั่งเล่นริมทะเล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยวที่บริเวณเรือรบหลวงประแส อยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส แต่เดิมสถานที่ตั้งของเรือรบหลวงประแสเป็นป่าชายเลนเสื่อมโทรมจำนวน 28 ไร่ ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสได้นำทรายจากทะเลมาถมและปรับทัศนียภาพบริเวณนั้นให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

นอกจากปากน้ำประแสจะมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และอนุรักษ์แล้ว ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอิงประวัติศาสตร์ เพราะนอกจากสมเด็จ พระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จะเสด็จมาทางเรือและทรงประทับที่พลับพลาพระที่นั่งที่วัดสมมุติเทพฐาปนาราม (วัดแหลมสน) แล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ก็เคยเสด็จมาที่ปากน้ำประแสเช่นเดียวกัน นับเป็นสถานที่ที่มีวัฒนธรรมดั้งเดิมและอิงประวัติศาสตร์ไทยด้วย

ส่วนการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ได้แก่ ศาลพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือ ศาลกรมหลวงชุมพร หรือ เสด็จเตี่ย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำประแส หมู่ 3 ตำบลปากน้ำประแส อยู่ในความดูแลของฐานทัพเรือสัตหีบ นอกจากศาลกรมหลวงชุมพรแล้ว บริเวณดังกล่าวยังมีเรือนรับรอง ห้องน้ำ ที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาสักการะศาลกรมหลวงชุมพรด้วย

อีกศักยภาพการท่องเที่ยวหนึ่งของปากน้ำประแส คือ สะพานประแสสิน (ประแส-เนินฆ้อ) เป็นสะพานข้ามแม่น้ำประแส ความยาว 2,090 เมตร สะพานประแสสินถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนทางด้านการสัญจรทางน้ำระหว่างบ้านแหลมสน ตำบลเนินฆ้อและตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยองและยังเชื่อมโยงเข้าหาถนนบูรพาชลทิศจากระยองไปจันทบุรีและตราด เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยว เรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตคนในพื้นที่จากถนนบูรพาชลทิศจากจังหวัดระยองสู่จันทบุรีและตราด สะพานประแสสินมีจุดชมวิวอยู่กลางสะพาน 360 องศา นักท่องเที่ยวสามารถชมทัศนียภาพของแม่น้ำประแสและวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำได้ นอกจากนี้สะพานนี้ยังเป็นการย่นระยะเวลาของสองฝั่งระหว่างตำบลเนินฆ้อกับตำบลประแสสินอีกด้วย

ด้านสถานที่ท่องเที่ยวอื่นที่เป็นศักยภาพการท่องเที่ยวของปากน้ำประแสอีกแห่ง คือ บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส เป็นเรือนไม้ที่ออกแบบผสมระหว่างไทย-จีน ตั้งอยู่ถนนสายเลียบแม่น้ำ (ถนนชุมชนบ้านเก่าปากน้ำประแสซึ่งใช้เป็นที่จัดถนนคนเดินประแสสร้างสุข) บ้านพิพิธภัณฑ์เป็นเรือนไม้ในชุมชนบ้านเก่าปากน้ำประแส (มีเรือนไม้เรียงรายกว่า 100 ห้อง) ใช้เป็นสถานที่จัดทำพิพิธภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งของเครื่องใช้ เรือประมงของชาวประมง ภาพประวัติศาสตร์ของชาวปากน้ำประแสที่บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมของชุมชนปากน้ำประแสได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังมีวัดตะเคียนงามที่มีต้นตะเคียนอายุประมาณ 500 ปี เป็นที่เคารพและศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของชาวปากน้ำประแสและนักท่องเที่ยวที่มาปากน้ำประแสเป็นอย่างมาก ชาวปากน้ำประแสมักจะมาขอพรและแก้คำขอด้วยการรำวงรอบต้นตะเคียน ที่มีตำหนักเจ้าแม่ตะเคียนตั้งอยู่ใกล้บริเวณต้นตะเคียนใหญ่ วัดตะเคียนงามเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพี่น้องประแสทางด้านศาสนาและประเพณีทางศาสนา แต่ปัจจุบันวัดได้รับงบประมาณในการพัฒนาน้อยและคนทำบุญน้อยทำให้วัดไม่สามารถพัฒนาได้มากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งยังคงสภาพเดิมมานานหลายปี

ไม่เพียงแต่วัดตะเคียนงามจะเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนแล้ว ชาวปากน้ำประแสยังมีแหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจอีกแห่งหนึ่งคือ วัดสมมติเทพฐาปนาราม หรือวัดแหลมสน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำประแส หมู่ 6 ตำบลปากน้ำประแส ตำนานเล่าว่า วัดแหลมสนเป็นวัดที่ได้รับพระบรมราชโองการจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โปรดเกล้าให้สร้างเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. 2429 สังกัดมหานิกาย พื้นที่เดิมเป็นป่าชายเลน พระราชทานนามว่า “วัดสมมติเทพฐาปนาราม”

นอกจากนี้ตำบลปากน้ำประแสยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ถือเป็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอีกแหล่งหนึ่งคือ สะพานป่าชายเลนบ้านหัวโขดหรือ board walk ตั้งอยู่หมู่ 1 ในพื้นที่ป่าชายเลน บริเวณอนุสรณ์เรือรบหลวงประแส อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส เป็นสะพานไม้ทอดแนวโค้งแข็งแรง มีความยาว 200 เมตร สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนและสัตว์น้ำ สะพานนี้ทอดยาวไปตามผืนน้ำ เมื่อยามที่น้ำขึ้นจะได้ชื่นชมกับธรรมชาติแมกไม้ ส่วนยามเมื่อน้ำลงจะมองเห็นปูแสม ปูก้ามดาบ พร้อมกับเสียงดีดตัวของสัตว์น้ำในป่าชายเลนคล้ายกับเสียงดนตรี มีศาลาไว้ให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ต้องการศึกษาธรรมชาติของป่าชายเลนได้พักและนั่งรับอากาศบริสุทธิ์ของแมกไม้

6.6.3 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดการแหล่งข้อมูลท่องเที่ยว ระบบการจัดการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดการวิถีคนในพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบท การจัดการภูมิสถาปัตย์ในการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเพื่อฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรมภูมิปัญญา การจัดการการดูแลผืนป่าและธรรมชาติ การจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานและคงไว้ซึ่งวิถีดั้งเดิมของชาวปากน้ำประแส

นอกจากนี้ยังมีการจัดการขยะ น้ำเสีย การจัดการระบบที่ไม่สร้างความวุ่นวายแออัด การจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม การจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีให้เข้ากับนักท่องเที่ยว การจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ การจัดการด้านความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม การจัดการอาหารท้องถิ่น การจัดการระบบคมนาคมและระบบแสงสว่าง มีดังนี้

6.6.3.1 การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดการการอบรมด้านมัคคุเทศก์และมัคคุเทศก์น้อย การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักริมน้ำ กลุ่มสามล้อประแส การสร้างวิทยากรและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณีและสิ่งแวดล้อม พิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส แผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์ เว็บไซด์ปากน้ำประแส สำหรับข้อมูลที่กำลังดำเนินการคือ การจัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวปากน้ำประแส
โดยนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส

ส่วนปัญหาด้านระบบการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวพบได้เพียงสถานที่เดียวคือ บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส เนื่องจากไม่สามารถเปิดได้ตลอดเวลาเพราะไม่มีงบประมาณจ้างบุคลากรคอยดูแล

สำหรับข้อได้เปรียบด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวปากน้ำประแสมีนักท่องเที่ยวที่ใช้สื่อออนไลน์ทำให้ได้โอกาสในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์จากนักท่องเที่ยวนอกจากข้อมูลประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลปากน้ำประแสและผู้ประกอบการที่พัก

สำหรับปัญหาด้านการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแส ชาวปากน้ำประแสยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดีหรือเรื่องมีความรู้ในเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวที่ดีพอ เพราะการท่องเที่ยวปากน้ำประแสยังเป็นเพียงแค่การเริ่มต้นเท่านั้น แม้ว่าสถาบันอื่นจะพยายามให้การอบรมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดสถานที่เพื่อการท่องเที่ยวให้เป็นธรรมชาติตามวิถีดั้งเดิมก็ตาม แต่สำหรับเรื่องความรู้ในการท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องใหม่และต้องใช้เวลาสำหรับชาวปากน้ำประแส

6.6.3.2 การจัดการการท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว เช่น เทศบาลตำบลปากน้ำประแส หอการค้าจังหวัดระยอง และบ้านพักโฮมสเตย์ริมน้ำ มีระบบการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสเพื่อให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพื้นที่ได้ โดยมีระบบการจัดการเรื่อง การจัดให้มีเส้นทางจักรยานตามเส้นทางธรรมชาติหรือเส้นทางกินเที่ยวผลไม้ประจำถิ่น เส้นทางศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกรรม ประมงและชุมชนชาวปากน้ำประแส การจัดให้มีการล่องเรือชมวิถีชุมชนสองฝั่งริมแม่น้ำประแส ลงเรือดำน้ำศึกษาวิถีธรรมชาติของปลาในท้องทะเล จัดแพคเกจท่องเที่ยวทางทะเลและชิมอาหารทะเลซึ่งราคาจะรวมกับที่พักแล้ว การจัดการการท่องเที่ยวโดยสามล้อเครื่องประแส การ

จัดการสถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว การจัดการที่พักอาศัยนักท่องเที่ยว ระบบการจัดการดังกล่าวส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวปากน้ำประแสในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เป็นจำนวนมาก

6.6.3.3 มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมให้คืนสู่วิถีธรรมชาติได้เป็นอย่างดี แต่ระบบการจัดการคืนสภาพแวดล้อมสู่ธรรมชาตินั้น โดยมากมักเป็นองค์กรภายนอกเข้ามาบริหารจัดการให้กับชุมชน ภายใต้โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) เช่น กรณีตัวอย่างของบริษัทซีพีที่ได้จัดทำโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลนกว่า 40 ไร่ โครงการธนาคารปู (การอนุบาลปูเพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์ทะเล) โครงการเก็บขยะของบ้านพักริมน้ำ โครงการแยะขยะของถนนคนเดินปากน้ำประแส เป็นต้น

6.6.3.4 ระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท

ชาวปากน้ำประแสประกอบอาชีพดั้งเดิมตามวิถีท้องถิ่นและใช้บ้านเป็นแหล่งผลิตสินค้าจากวัตถุดิบในพื้นที่ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเรียนรู้ศึกษาขั้นตอนการผลิตได้ตามบ้านของผู้ผลิต นอกจากนี้ระบบการจัดการโฮมสเตย์ และถนนคนเดินประแสสร้างสุขยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตเสมือนการเปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว

6.6.3.5 ระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าไว้

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสและหน่วยงานด้านวัฒนธรรมร่วมกันส่งเสริมและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมบ้านเก่าริมน้ำประแสไว้ แล้วจัดมีถนนคนเดินประแสสร้างสุขเพื่อให้พี่น้องประแสนำผลิตภัณฑ์และอาหารท้องถิ่นมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและได้ชมบรรยากาศวิถีชาวประแสรับประทานอาหารริมน้ำและชมบ้านเรือนไม้ริมน้ำ

แม้ว่ากระแสอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมด้านภูมิสถาปัตย์จะมีขึ้นในปากน้ำประแสแต่ก็ยังพบชาวประแสบางรายที่ปรับเปลี่ยนเรือนไม้เป็นบ้านสมัยใหม่หรือขายให้คนนอกพื้นที่ปรับทัศนียภาพไปสู่ยุคใหม่ซึ่งชาวประแสบางส่วนไม่เห็นด้วย

6.6.3.6 ระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา

ปากน้ำประแสมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่เกิดจากภูมิปัญญาภาคเกษตรและภูมิปัญญาจากผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเล เช่น ชาใบขลู่ กะปิ น้ำปลา ยาหม่อง ปลาไส้ตัน โดยระบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากชาวบ้านที่จัดทำสืบทอดกันมา

สำหรับด้านภูมิปัญญาที่เกิดจากวิถีชาวประมง การสาวอวน ลากอวน ปะอวน ที่ทางถนนคนเดินสายวัฒนธรรมปากน้ำประแสนำมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม ระหว่างการเดินชมที่ถนนคนเดินสายวัฒนธรรมประแสสร้างสุขนั้น พบปัญหาด้านศักยภาพการท่องเที่ยว เพราะปัจจุบันถนนคนเดินสายวัฒนธรรมปากน้ำประแสมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนน้อยลง ส่งผลให้รายได้จากนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลดลง ทำให้การจัดการแสดงวิถีประมง การสาวอวน ปะอวน ไม่สามารถแสดงได้เพราะรายได้ไม่เพียงพอ ทำให้การแสดงดังกล่าวต้องงดไป ส่วนอาชีพอื่นยังคงไว้ตามเดิม ใช้วิถีตามถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเองและเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ไปศึกษาวิธีการทำและวิถีชีวิตได้ตลอดเวลา

6.6.3.7 ระบบการจัดการเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการพื้นที่เพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติป่าชายเลนไว้ได้ดี พบได้จากโครงการปลูกป่าชายเลนที่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2550 เพราะผืนป่าถูกทำลายจากโรงงานอุตสาหกรรม ท่าเรือ โรงไฟฟ้า เลี้ยงกุ้ง สัมปทานเผาถ่าน นอกจากนี้ยังมีโครงการอนุรักษ์ปูแสม โครงการพลเมืองยุคใหม่ชุมชนไร้ถัง โครงการรักษ์โลกรักษ์ป่าชายเลน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

6.6.3.8 ระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่น

ปากน้ำประแสมีการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่ เพราะในช่วงที่ผ่านมานักท่องเที่ยวได้เข้าไปในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทำให้ธุรกิจด้านการบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหารส่งผลให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาที่ตามมาหลังความเจริญเข้าไปในพื้นที่คือ ระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับความเจริญของพื้นที่ตามไม่ทันกับความเจริญ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความเจริญกับคนในพื้นที่ เพราะเกิดการเอื้อประโยชน์ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นและบางครั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่นไปสู่ความเจริญ เช่น การสร้างอาคารทันสมัยทดแทนเรือนไม้ดั้งเดิมของปากน้ำประแส

6.6.3.9 ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการขยะ น้ำเสียจากชุมชน ระบบกำจัดขยะในปากน้ำประแสโดยใช้แหลาก ใช้อวนกั้น และให้สถานประกอบการที่พักมีบ่อบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ชาวประแสยังรวมกลุ่มกันกำจัดขยะ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ประแส กลุ่มสามล้อ โดยจัดให้มีวันดีเดย์เพื่อช่วยกันเก็บขยะตามถนน แม่น้ำ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวประแสจะมีระบบการกำจัดการขยะ น้ำเสีย แต่ก็ยังมีบางกลุ่มและสถานประกอบการที่ไม่ใส่ใจและไม่ร่วมกันแก้ปัญหา ยังปล่อยน้ำเสียและทิ้งสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำหรือปล่อยให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะสิ่งของเหลือใช้ไม่เป็นที่เป็นทาง ซึ่งเรื่องดังกล่าวเกิดจากความขัดแย้งด้านความคิดเห็นของคนในพื้นที่ปากน้ำประแสเอง

6.6.3.10 ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด ในพื้นที่โดยเทศบาลตำบลปากน้ำประแส กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้งฝั่งทุ่งโปรงทองและริมแม่น้ำประแส ต่างมีภาคีร่วมกับสถานีตำรวจภูธรปากน้ำประแส อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนเพื่อดูแลความวุ่นวาย ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สถานประกอบการที่พักบางแห่งมีตู้แดงหน้าที่พักและสายตรวจเข้ามาตามเวลา บางแห่งมีการจัดตั้งไลน์กลุ่มเพื่อเป็นภาคีเครือข่ายเมื่อเกิดเหตุอันตรายภาคีทุกเครือข่ายจะรับข้อมูลและป้องกันเหตุได้ทัน จึงทำให้ปากน้ำประแสมีความปลอดภัย ไม่วุ่นวาย ส่วนทางด้านความแออัด โดยศักยภาพพื้นที่ที่มีทั้งป่าและแปลงเกษตร ทำให้พื้นที่ปากน้ำประแสไม่มีปัญหาเรื่องความแออัดและมลพิษ เพราะมีแต่ผืนน้ำและผืนป่าที่เป็นปอดของพี่น้องปากน้ำประแสและนักท่องเที่ยว

6.6.3.11 มีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม เพราะปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่กำลังมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวเข้ามามาก ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของชาวประแสมีตลาดรองรับ คนในพื้นที่จึงหันมาผลิตสินค้าด้วยการใช้วัตถุดิบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้ชาวปากน้ำประแสไม่ละทิ้งอาชีพดั้งเดิม เพราะนอกจากสามารถทำรายได้ให้ชาวปากน้ำประแสแล้ว ยังทำให้ชาวปากน้ำประแสมีวิถีดั้งเดิมในพื้นที่เดิม ที่มีชีวิตที่สงบ อากาศบริสุทธิ์ และไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเมื่อต้องย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพที่อื่น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าปัจจุบันอาชีพประมงจะประสบปัญหาด้านจำนวนปลาที่ลดลง ประกอบกับแรงงานต่างชาติถูกจำกัดจำนวนและรัฐเข้มงวดเรื่องใบทะเบียนคนต่างด้าวส่ง ผลให้ชาวประมงบางคนทิ้งอาชีพดั้งเดิมหันมาประกอบอาชีพใหม่คือ ทำโฮมสเตย์และเปิด

ร้านอาหารในพื้นที่ ซึ่งประสบความสำเร็จในปัจจุบัน ส่งผลให้ชาวปากน้ำประแสรุ่นลูก หลานต่างหันกลับมาเข้าพื้นที่เพื่อสานต่ออาชีพใหม่ของบรรพบุรุษต่อไป แต่ก็ยังมีกลุ่มประมงที่ยังยึดอาชีพประมงอยู่จำนวน ไม่น้อย

ในทางตรงกันข้ามอาชีพดั้งเดิมของพื้นที่ปากน้ำประแสที่กำลังจะหมดไปคือ อาชีพค้าขายของเบ็ดเตล็ดเพราะนายทุนของปากน้ำประแสได้เปิดร้านสะดวกซื้อที่มีชื่อเสียงในพื้นที่แหล่งชุมชนปากน้ำประแส ส่งผลให้ร้านค้าขายปลีกรุ่นปู่ย่าตายายใกล้จะหมดไปจากปากน้ำประแส

6.6.3.12 ระบบการจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ

ระบบการจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบของชาวประแสค่อนข้างน้อยมาก พบได้จากการจัดถนนคนเดินประแสสร้างสุขที่นำวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาตกแต่งร้านค้า นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังมีแหล่งอบายมุขท่ามกลางการอนุรักษ์กระแสวัฒนธรรมดั้งเดิม อย่างไรก็ตามทางด้านแหล่งอาชีพดั้งเดิมชาวปากน้ำประแสยังอนุรักษ์ไว้ไม่รับเอาวัฒนธรรมการแปรรูปสินค้าเข้ามาในพื้นที่ปากน้ำประแสแต่อย่างใด

6.6.3.13 ระบบการจัดการด้านความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในระดับตำบลที่ดี มีการอบรมให้ความรู้ด้านความปลอดภัยตามมาตรฐานความปลอดภัย มีการจัดตั้งตำรวจบ้าน ตั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน ระบบส่งข้อความผ่านโทรศัพท์มือถือในกลุ่มป้องกันภัยเมื่อเกิดภัยอันตราย มีรถตระเวนความปลอดภัย ส่งผลต่อความปลอดภัยทั้งนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ หากจะมีปัญหาก็มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

6.6.3.14 ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยว

พื้นที่ปากน้ำประแสมีร้านอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์สินค้าจากวัตถุดิบท้องถิ่นมากพอที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวประทับใจในรสชาติอาหารและผลิตภัณฑ์สินค้าจากสัตว์ทะเล ผลิตภัณฑ์จากพืชพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวหาซื้อได้ที่ตลาดประแสหรือตามบ้านที่ผลิตสินค้าโดยไม่มีวางตลาดขายทั่วไปเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวอื่น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังค้นหาร้านอาหารท้องถิ่น สินค้าท้องถิ่น ขนมพื้นบ้านได้จากสื่อออนไลน์หรือเว็บไซต์ที่กินที่เที่ยวปากน้ำประแสได้ เช่น ร้านเจ๊หน่องแซบเวอร์ ร้านผู้ใหญ่เจี๊ยบ ขนมกะลาและทอดมันแจงลอน (มีขายที่ตลาดประแสช่วงเช้าและถนนคนเดิน) ชาใบขลู่ เป็นต้น

6.6.3.15 ระบบการจัดการคมนาคม แสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการคมนาคมที่ดี ถนนปากน้ำประแสสามารถเชื่อมต่อไปยังจังหวัดระยองสู่จันทบุรีและตราดได้ด้วยถนนบูรพาชลทิศ (ถนนเลียบริมทะเล) ส่วนถนนภายในปากน้ำประแสไปยังสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาพื้นที่เช่น ทุ่งโปรงทอง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการสัญจร รถบัสขนาดใหญ่ผ่านเข้าออกลำบาก อีกทั้งถนนภายในตำบลเป็นถนนเล็กคับแคบส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่มีที่จอดรถและไม่สะดวกในการท่องเที่ยว เช่น ถนนคนเดินปากน้ำประแสและตลาดเช้าปากน้ำประแส นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังไม่มีรถขนส่งสาธารณะนอกจากรถสามล้อท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องใช้รถส่วนตัวเท่านั้น ด้านแสงสว่างปากน้ำประแสมีแสงสว่างเพียงพอทุกเส้นทาง

6.6.4 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

สิ่งสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ วัฒนธรรมประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต ดังนี้

6.6.4.1 ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสกำลังดำเนินการเรื่องสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางในตำบลปากน้ำประแส ซึ่งก็รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เริ่มจัดทำเป็นระบบคิวอาร์โค้ดและแผนที่สำหรับตำบลปากน้ำประแสเพื่อแจกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ตามสถานที่ท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน

6.6.4.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก ไปรษณีย์ ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกพบได้น้อยมาก นอกจากร้านค้าในตลาดประแสช่วงเช้าและถนนคนเดินประแสสร้างสุขที่จำหน่ายอาหารทะเล อาหารแปรรูปจากสัตว์ทะเลและสินค้าพื้นเมือง ส่วนห้องน้ำสาธารณะมีเพียงพอตามสถานที่ท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ชาวปากน้ำประแสได้พยายามศึกษาดูงานจากพื้นที่อื่นเพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ซึ่งก็รวมทั้ง สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอื่นอีกด้วย

6.6.4.3 โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ รองรับการท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีรูปแบบการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของชาวปากน้ำประแส มีการดัดแปลงบ้านเพื่อทำเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์และที่พักกึ่งโฮมสเตย์ กึ่งรีสอร์ท แบ่งออกเป็น 2 โซนคือ โซนทุ่งโปรงทองและโซนถนนบ้านริมน้ำประแส มีรูปแบบการบริหารจัดการเน้นความเป็นกันเองกับผู้พักอาศัย มีบริการกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ อาหารบางแห่งมีห้องสัมมนา จัดเลี้ยง โดยมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเทศบาลตำบลปากน้ำประแสและสื่อออนไลน์

ส่วนบ้านพักโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองมีรูปแบบการจัดการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศพื้นบ้านชาวประแส ได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แท้จริงและอยู่ภายในบ้านหลังเดียวกันกับเจ้าของบ้าน ปัจจุบันบ้านพักโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองไม่รวมกลุ่มกับโฮมสเตย์ถนนบ้านเก่าริมน้ำประแสเพราะปัญหาการกำหนดราคาห้องพัก โดยกลุ่มทุ่งโปรงทองจัดทำโฮมสเตย์เพื่อรายได้เสริมเท่านั้น ต่างจากกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเก่าริมน้ำประแสที่โฮมสเตย์เพื่อเป็นอาชีพหลัก ทำให้นโยบายการบริหารจัดการแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นข้อได้เปรียบของพื้นที่เพราะทำให้มีโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวเลือกได้หลายระดับทั้งที่มีบรรยากาศวิถีชาวบ้านและบรรยากาศรีสอร์ท

ส่วนที่พักโฮมสเตย์ปากน้ำประแสมีความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวเพราะผู้ประกอบการที่พักติดตั้งกล้องวงจรปิดและมีตำรวจตระเวน พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความปลอดภัยกับสถานีตำรวจภูธรปากน้ำประแสและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเพื่อดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ด้านความสะอาดกรณีเป็นโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองอาจจะมีรูปแบบการจัดการความสะอาดแบบท้องถิ่น ทำให้ความสะอาดจะน้อยกว่าโฮมสเตย์ในถนนบ้านเก่าริมน้ำประแส

สำหรับกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวทางกลุ่มเจ้าของโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองมีจัดกิจกรรมเสริมที่พักโดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้อาชีพหลักของชาวปากน้ำประแสทั้งอาชีพเกษตรและประมง ส่วนกลุ่มถนนบ้านเก่าริมน้ำประแสจัดกิจกรรมแพคเกจเสริมที่พักล่องเรือชมปะการังและธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามภาคเอกชนบางแห่งยังมองว่าระบบการจัดการที่พักโฮมสเตย์และระบบการจัดการการท่องเที่ยวของปากน้ำประแสไม่มีทิศทาง เพราะต่างฝ่ายต่างดำเนินการขาดอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและไม่มีจุดขาย ทั้งที่มีทรัพยากรเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้มาก

6.6.4.4 ประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีประเพณีที่ชาวปากน้ำประแสอนุรักษ์ไว้ในพื้นที่ได้แก่ ประเพณีหล่อเทียน แห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ

เทศกาล งานวันไหล สงกรานต์ สำหรับกิจกรรมตามประเพณีบางอย่างได้สูญหายไปจากปากน้ำประแส เช่น ขว้างมะม่วงหิมพานต์ อิกอง อิขุด ดีดลูกหิน ตีวงล้อขอบรถจักรยาน ช่วงรำ (ชง) หรือในช่วงก่อนและหลังสงกรานต์ จะมีประเพณีหนุ่มสาวตัดฟืน ตักน้ำ ซักเสื้อผ้าในครัวเรือนและจะไม่ทำงานก่อนและหลังสงกรานต์ 7 วัน

นอกจากนี้ทางถนนคนเดินปากน้ำประแสยังได้จัดให้มีการแสดงทางประเพณีวัฒนธรรมในบางช่วงเวลา เช่น การละเล่นเพลงสาวอวน การแสดงของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีและกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะจัดให้มีการแสดงพื้นบ้านบนถนนคนเดิน แต่ก็เป็นการจัดเพียงบางวันเท่านั้น เพราะปัญหาผู้แสดงและงบประมาณในการดำเนินการ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีไม่มากอีกด้วย

สำหรับปัญหานักท่องเที่ยวไม่มาเดินที่ถนนคนเดินนั้น เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พักที่โฮมสเตย์ถนนบ้านเก่าริมน้ำประแสซึ่งเป็นการซื้อห้องพักแบบรวมค่าอาหารและล่องเรือ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ซื้ออาหารที่ถนนคนเดิน ทำให้ร้านค้าขายไม่ได้และไม่ออกมาขายอีก ทั้งสินค้าอื่นๆ ที่ถนนคนเดินยังมีให้นักท่องเที่ยวได้เลือกน้อย ส่งผลให้ถนนคนเดินบางเบาทั้งคนขายและคนเดิน นอกจากนี้ปัญหาอื่นคือ เรื่องการประชาสัมพันธ์และความขัดแย้งของคนพื้นที่

6.6.4.5 กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบซื้อแพคเกจรวมกับที่พักโฮมสเตย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ ดำน้ำ ดูปะการัง กิจกรรมการท่องเที่ยวทางบกแบบวันเดียว เช่น สามล้อประแสพาเที่ยววันเดียวครบทุกสถานที่เที่ยว ในราคาหัวละ 250 บาท นอกจากนี้กิจกรรมอื่นที่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์จัดให้นักท่องเที่ยวที่มาพัก เช่น ศึกษาวิถีธรรมชาติเกษตรกรรม ประมง เป็นต้น

นอกจากนี้ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสยังได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการเข้าร่วมเครือข่ายกับสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวของปากน้ำประแสเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงในพื้นที่ตะวันออกได้

สำหรับปัญหาของกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวปากน้ำประแส คือ ความขัดแย้งของผู้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแม้ว่าจะมีการแบ่งโซนก็ตาม แต่ยังพบการแย่งนักท่องเที่ยวกันเองและไม่มีการวิ่งทับเส้นทางกันและกัน ทำให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวไม่ครบแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด

6.6.4.6 คุณค่าจากการท่องเที่ยว

ชาวปากน้ำประแสและเจ้าของโฮมสเตย์ปากน้ำประแสส่วนใหญ่ยังพยายามรักษาวิถีธรรมชาติของชาวปากน้ำประแสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และศึกษาสิ่งดั้งเดิมของวัฒนธรรมประมงและเกษตรกรรมไว้ และได้พยายามผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชาวปากน้ำประแสซึ่งเป็นวิถีที่แตกต่างจากชนบททั่วไปและจัดได้ว่าเป็นการสร้างคุณค่าให้นักท่องเที่ยว ที่นอกเหนือไปจากการพักผ่อนกับธรรมชาติแล้ว ยังได้เรียนรู้กิจกรรมของชาวปากน้ำประแสอีก เช่น การขุดหอยปากเป็ด หอยกะหล่ำ ตกปลาหมึก เก็บหอยนางรม เป็นต้น

6.6.5 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

6.6.5.1 หน่วยงานรัฐ/ระบบการเมือง/ผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนเข้มแข็งและมีหน่วยงานภาครัฐ คือ เทศบาลตำบลปากน้ำประแส พัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ออกมาในรูปโครงการต่างๆ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือและความเห็นชอบในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจากกลุ่มทุกกลุ่มในชุมชนและผู้นำท้องถิ่นสามารถสร้างทัศนคติร่วมกัน เพื่อการพัฒนาพื้นที่ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ดีและอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นเอาไว้ได้ โดยไม่ยึดติดพรรคพวกเพื่อนพ้องหรือพัฒนาเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

สำหรับปัญหาการสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐในพื้นที่ปากน้ำประแสมีดังนี้ 1. ความคิดเห็นขัดแย้งกันเองระหว่างคนในพื้นที่และภาครัฐ 2. คนในพื้นที่ต้องการนักวิชาการเข้ามาพัฒนาพื้นที่เพราะคนภายนอกพื้นที่จะประสานงานกันได้ดีกว่าคนภายในพื้นที่เพราะผู้นำไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ได้และไม่จริงใจต่อการพัฒนาพื้นที่ 3. คนในชุมชนไม่สามารถเสนอปัญหาได้ 4.ปัญหากลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่น เกิดการเกื้อกูลผลประโยชน์กันและกัน 5. ข้าราชการทำงานตามหน้าที่ ไม่ทำเพื่อส่วนรวมจริงๆ 6. กลุ่มอนุรักษ์ในพื้นที่ไม่จริงใจในการแก้ปัญหา

สำหรับความคิดเห็นด้านการทำงานภาครัฐในมุมมองของภาคเอกชนมองมีดังนี้ 1. การทำงานภาครัฐด้านการพัฒนาพื้นที่ไม่เป็นการพัฒนาเชิงรุก 2. ขาดการประสานงานจากภาคเอกชนและหน่วยงานอื่น 3. มีวิธีการบริหารจัดการไม่ตรงตามหลักการบริหารและไม่ตอบโจทก์ของปัญหาที่แท้จริง 4. ไม่มีแนวทางแก้ปัญหาด้วยการจัดหาพื้นที่ใหม่รองรับพ่อค้าแม่ค้าในราคาที่เป็นเหตุเป็นผลและทำให้พ่อค้าแม่ค้ามีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ 5. การพัฒนาพื้นที่ภาครัฐจะต้องบูรณาการงานกับภาคส่วนอื่นๆ ในพื้นที่เพื่อการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืน

ต่อไป 6. การพัฒนาพื้นที่ไม่ครบองค์ประกอบการพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง 7. บุคลากรในภาคราชการจะทำงานแบบวันต่อวันขาดความต่อเนื่องและแบกรับภาระหน้าที่งานมากเกินไป ไม่กระจายงาน ทำงานเพียงคนใดคนหนึ่ง ทำให้งานไม่สามารถเดินไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

สำหรับแนวทางการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสของเทศบาลตำบลปากน้ำประแสต้องการให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่ที่ผ่านมาชุมชนไม่มีอัตลักษณ์และไม่เข้มแข็ง ทำให้เกิดช่องว่างของ การพัฒนาระหว่างระดับรากหญ้ากับระดับบริหารท้องถิ่น แต่ที่ผ่านมาการพัฒนาของชุมชนก็ขาดท้องถิ่นเป็นพี่เลี้ยงชี้แนะแนวทาง

6.6.5.2 นโยบายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

พื้นที่ปากน้ำประแสได้รับงบประมาณจากภาครัฐในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวตามปีงบประมาณและถ้าเป็นการใช้งบประมาณแบบเร่งด่วนส่งผลให้การพัฒนาไม่ยั่งยืน เช่น งบประมาณในการพัฒนาถนนคนเดินประแสสร้างสุขที่จัดสรรปีละ 300,000 บาท เพื่อให้จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่สม่ำเสมอและไม่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่

สำหรับกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่มีรูปแบบการพัฒนาที่ส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง เช่น รัฐควรสร้างตลาดให้ผู้ผลิตหรือให้ผู้ผลิตมีความรู้เรื่องตลาด เพราะเป็นการกระจายผลผลิตของชุมชนด้วยชุมชน วิธีการเช่นนี้จะทำให้การพัฒนานั้นเกิดความยั่งยืนในอนาคต

6.6.6 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว

ก. ปัจจัยทางการตลาด

การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสส่วนใหญ่ภาคเอกชนจะดำเนินการด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าภาคราชการ เช่น ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ริมน้ำจะจัดทำการประชาสัมพันธ์เพื่อหาลูกค้าด้วยตนเอง เช่น จัดทำเว็บไซด์ เฟสบุ๊ค เพื่อให้กลุ่มลูกค้าติดต่อเข้ามาโดยตรงเพื่อจองที่พักและแพคเกจการท่องเที่ยวทั้งทางน้ำและทางบกและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ส่วนภาคราชการเทศบาลตำบลปากน้ำประแสจะทำการการตลาดทั้งในรูปแบบการตลาดของที่พักทั้งสองกลุ่ม สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านหน้าเพจและเว็บไซต์ของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส

ทางด้านถนนวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุขนั้นค่อนข้างมีปัญหาทางด้านการตลาด ขาดการประชาสัมพันธ์ ปัญหาที่พบคือ ผู้อาศัยในถนนริมน้ำบ้านเก่าประแสเกิดความขัดแย้งในการพัฒนาพื้นที่เป็นถนนคนเดินปากน้ำประแสสร้างสุข แม้ว่าจะมีการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์แต่ขาดความต่อเนื่องในการลงข้อมูล

สำหรับการตลาดด้านอาหารท้องถิ่นต่างฝ่ายต่างดำเนินการ ซึ่งที่ผ่านมาเกษตรกรผู้ทำประมงจะถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบด้านการตัดราคาสินค้า แม้ว่าจะมีแนวทางการจัดตั้งสหกรณ์ประมงก็ตาม

ข. ศักยภาพพื้นที่

คนในพื้นที่

ศักยภาพคนในพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนในพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า พื้นที่ปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างมีความเห็นหลากหลายในแต่ละกลุ่ม ต่างมีทัศนคติไม่เหมือนกัน ซึ่งนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแสยอมรับว่า การพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสเป็นเรื่องยากเพราะมีหลากหลายกลุ่ม หลากหลายความคิดเห็นและความคิดต่าง ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งแต่ละประเด็นปัญหาก็ต้องหาแนวทางการแก้ไขต่อไป

อย่างไรก็ตามแม้ว่าพื้นที่ปากน้ำประแสจะยังคงมีความขัดแย้งทางด้านความคิดเห็นในการพัฒนาก็ตาม แต่ก็ยังพบว่าคนในพื้นที่บางกลุ่มเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสมีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแกนนำกลุ่มความคิดเห็นบางกลุ่ม เพราะนอกจากจะเป็นผู้นำกลุ่มแล้ว ยังสามารถนำนโยบายการพัฒนาไปกระจายให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าปากน้ำประแสนอกจากจะมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนของการพัฒนาแล้วยังมีต้นทุน “คน” ที่เอื้อต่อการพัฒนาได้เช่นเดียวกัน

สำหรับปัญหาการพัฒนาพื้นที่ด้านคนในพื้นที่ นอกเหนือไปจากการแบ่งกลุ่มตามความคิดเห็นแล้ว ยังพบว่า คนในพื้นที่ไม่ต้องการเข้าร่วมการพัฒนาเมื่อไม่ได้รับผลประโยชน์และเกิดความคิดในเชิงลบเมื่อประกอบธุรกิจเดียวกัน แทนที่จะเกิดการประสานงานกัน แต่กลับเกิดความคิดว่าเป็นคู่แข่งซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญต่อการพัฒนา นอกจากนี้ผู้ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันยังช่วงชิงสูตรการผลิตจากกันและกันอีกด้วย

นอกจากนี้ในพื้นที่ปากน้ำประแสยังพบปัญหาที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาคือ ปัญหาคนติดยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น และปัญหาการตัดช่วงธุรกิจประมงซึ่งกันและกัน ในเรื่องการขอใบอนุญาตทำงานของคนต่างด้าว

ที่อยู่อาศัย

ศักยภาพด้านที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสพบว่า พื้นที่ปากน้ำประแสมีที่อยู่อาศัยที่เป็นวิถีดั้งเดิมอยู่มากทั้งที่ “บ้านเก่าริมน้ำประแส” ซึ่งเป็นเรือนไม้แบบห้องแถวเก่าที่หาดูยากในปัจจุบันและเป็นบ้านที่มีนอกชานยื่นออกไปริมแม่น้ำประแส ซึ่งเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบบรรยากาศธรรมชาติแบบย้อนยุค

ส่วนพื้นที่อื่นเช่น บ้านไม้ย่านทุ่งโปรงทองซึ่งบางหลังใช้เป็นโฮมสเตย์ก็เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ปากน้ำประแสได้เป็นอย่างดี

6.6.7 ข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน มีดังนี้

ก. ต้องการให้ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชุมชน เช่น รำวงย้อนยุค ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่กำลังสูญหาย การนุ่งผ้าถุง กางเกงเล เสื้อชาวประมง เดินทางไปไหนมาไหนเป็นหมู่คณะสวมเสื้อผ้ามิดชิด

ข. ซ่อมแซมสะพานเดินชมธรรมชาติทุ่งโปรงทองเนื่องจากชำรุดเสียหายและเก่าเพราะจะทำให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวที่เดินชมธรรมชาติในทุ่งโปรงทองได้

ค. คนในพื้นที่ปากน้ำประแสไม่เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกทั้งทางด้านการแต่งกายและอาหาร

6.7 อภิปรายผล

การได้ข้อค้นพบจากงานวิจัย คณะผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.7.1 ศักยภาพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

6.7.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีศักยภาพด้านพื้นที่ในการท่องเที่ยวเพราะเป็นพื้นที่ที่มี ผืนป่า พืชพันธุ์ธรรมชาติ สัตว์สงวน มรดกโลกห้วยขาแข้ง แหล่งวัฒนธรรม มีอุตสาหกรรมทอผ้าและการพิมพ์ อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ยาทาบำรุงผิว ยาระบาย ยาบำรุงกำลัง การเกษตรและค้าขาย เลี้ยงปลาแรด ปลูกข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดและสับปะรด และเลี้ยง โค กระบือ โรงสีข้าว มันเส้น เหมาะแก่การท่องเที่ยวโดยชุมชนตามหลักการของ Community-Based Tourism และถือเป็นศักยภาพของพื้นที่ที่เหมาะสมจะเป็นแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมตามหลักการของ แซนทิลลี่ (Santilli, 2008)

6.7.1.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

ก. โครงสร้างทางสังคม

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคมทั่วไปคือมีทั้งสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในกลุ่มต่างๆมีโครงสร้างทางสังคมทั้งที่เป็นสังคมชนบท (กลุ่มปฐมภูมิ) และสังคมเมือง (กลุ่มทุติยภูมิ) มีการรวมกลุ่มและติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ทั้งที่เป็นแบบตัวต่อตัวและแบบกลุ่ม ทั้งที่เป็นการรวมกลุ่มและผูกยึดกันระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมือง เช่น สังคมชนบท ได้แก่ ชุมชนชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง ชุมชนถนนตรอกโรงยา ชุมชนชาวตลาดริมน้ำลานสะแกกรัง และชุมชนตลาดวัดอุโบสถาราม จะเห็นได้จากความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างรัฐกับประชาชนในการจัดงานบุญประเพณีตักบาตรเทโว ข้าวต้มลูกโยน ที่วัดสังกัสรัตนคีรี งานย้อนรอย 111 ปีเสด็จประพาสต้น ที่วัดอุโบสถาราม งานธงช้างอุทัยธานี 100 ปี ธงชาติไทย ประเพณีการแข่งเรือยาวเขื่อนทับเสลา อำเภอลานสัก เป็นการเชื่อมโยงวัฒนธรรมและประเพณีที่เกิดจากการกระทำระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งการรวมกลุ่มทั้งกลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิเป็นการผนึกกำลังและประสานแนวคิดของทุกคนให้เป็นภาพเดียวกัน เป็นไปตามวิสัยทัศน์ เป้าหมายและทิศทางกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวทางของ พจนา สวนศรี (2546)

ข. กลุ่มสังคมและกลุ่มสถาบันสังคม

กลุ่มสังคม

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีการรวมกลุ่มของสมาชิกในสังคมที่มีสมาชิกร่วมกันเพื่อเป้าหมายของสมาชิก ได้แก่ การรวมกลุ่มชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการชาวแพ มีประธานชาวแพ กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง คณะกรรมการถนนคนเดินตรอกโรงยา กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มโรงแรมและบ้านพักอุทัยธานี เป็นต้น รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นมาจะมีการเรียกประชุมกรรมการเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มกรณีที่เกิดปัญหา ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือแก้ปัญหา โดยในกลุ่มมีการกำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่และพูดคุยหารือกันในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความร่วมมือและสร้างวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มตามความต้องการและวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งการรวมกลุ่มของพื้นที่เพื่อการจัดตั้งมีสมาชิกในกลุ่มเพื่อดำเนินงานมีทิศทาง การจัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกและชุมชนและผลสำเร็จเป็นไปตามแนวทางหลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของวีระพล ทองมา, 2547)

กลุ่มสถาบันสังคม

สถาบันสังคมที่พบในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีทั้งที่ตั้งขึ้นในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่ม สนับสนุนการกระทำของสมาชิก มีระเบียบแบบแผนที่กำหนดขึ้นโดยสมาชิกของกลุ่มและมีกิจกรรมสำหรับสมาชิก ได้แก่ สถาบันครอบครัวเกิดความผูกพันและใกล้ชิดกันมาก จนกระทั่งลูกหลานต้องกลับมาประกอบอาชีพในพื้นที่เมื่อจบการศึกษาและด้วยอุปนิสัยที่รักสงบที่มาแต่เดิมทำให้ต้องกลับคืนสู่เมืองสงบของตนเอง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ไว้ เช่น การจัดงานประเพณีแข่งเรือ ประเพณีตักบาตรเทโว เป็นต้น

ด้านสถาบันการศึกษามีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น โรงเรียนได้ส่งนักเรียนที่มีความสามารถทางด้านการแสดงทางวัฒนธรรมเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของจังหวัด หรือเข้าร่วมการแสดงที่ถนนคนเดินตรอกโรงยา เป็นต้น

ส่วนสถาบันศาสนาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและจังหวัดอุทัยธานี มีสถาบันศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและทำให้คนในพื้นที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านศาสนาให้แก่สังคม พร้อมทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเมื่อมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เช่น กิจกรรมทางศาสนาของวัดท่าซุง วัดสังกัสรัตนคิรี วัดโบสถ์ เป็นต้น ความร่วมมือระหว่างสถาบันต่างๆ ในพื้นที่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการ

ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปตามหลัก การทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยมีเป้าหมายร่วมกัน

ค. กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันทางเศรษฐกิจในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจะมีทั้งภาครัฐและเอกชน มีการก่อรูปเป็นสมาคม กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร เช่น สมาคมหอการค้าจังหวัดอุทัยธานี กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กลุ่มผู้ประกอบการที่พัก โรงแรม รีสอร์ท กลุ่มผู้ประกอบการถนนคนเดิน เป็นต้น โดยกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มจะเป็นกลุ่มที่สร้างรายได้ให้กับชาวอุทัยธานีและกลับกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมืองที่มีของกินอร่อยและราคาไม่แพง และสิ่งที่ดูจะเป็นเครื่องหมายการค้าของอุทัยธานีอีกอย่างคือ อาหารที่ทำมาจากปลาแรด โดยสถาบันทางเศรษฐกิจในพื้นที่ก่อให้เกิดการลงทุนและการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวตามเป้าหมายที่ได้วางร่วมกันไว้ ก่อให้พื้นที่เกิดการจ้างงาน มีการใช้แหล่งวัตถุดิบในพื้นที่มาประกอบกิจการในด้านต่างๆ มีระบบการบริหารเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยวภายใต้แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management)

ง. สถาบันการเมืองการปกครอง

สถาบันการปกครองในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีรวมไปถึงลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีรูปแบบการปกครองเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ การบริหารการปกครองขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ปกครองในภาพรวมของพื้นที่ทั้งจังหวัด ให้คนในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข นอกจากนี้ยังทำหน้าที่สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ให้แก่คนในพื้นที่อุทัยธานี เพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสังคม ด้านสถาบันการปกครองก่อให้เกิดการหารือร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ โดยมีสถาบันของรัฐเป็นแกนนำในการประสานงาน การหารือร่วมกันในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวถือเป็นศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนา โดยที่สำคัญตัวชี้วัดการพัฒนาและการปฏิบัติจะต้องมีความโปร่งใสและไม่มีผู้ใดไม่เห็นด้วยและขัดแย้งตามแนวทางของบริหารแหล่งท่องเที่ยวตัวชี้วัดด้านนโยบายในแนวทาง Management Tourism แต่แม้ว่าพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจะมีปัญหาความขัดแย้งด้านนโยบายบ้างแต่ก็ไม่มีกลุ่มใดขัดแย้งจนการพัฒนาขับเคลื่อนต่อไปไม่ได้

6.7.1.3 ศักยภาพด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังจังหวัดอุทัยธานีมีศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการที่พักอาศัยให้กับนักท่องเที่ยวตลอดจนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้อยู่ในสภาพที่ดี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่เป็นที่นิยม

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีการจัดการด้วยการสร้างเรื่องราววัฒนธรรมให้เข้ากับสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งพบได้จากการจัดงานประเพณีต่างๆ การจัดระเบียบเรือนแพ ความสะอาดในลุ่มแม่น้ำสะแกรัง แม้ว่าที่ผ่านมาจะพบปัญหาด้านการจัดการ เช่น เรือนแพที่ต้องการอนุรักษ์ไว้พบปัญหาต้นทุนในการบำรุงรักษาแพค่อนข้างสูง แต่ด้านการจัดการเพื่อให้วัฒนธรรมของชาวแพดำรงอยู่ได้ชาวแพก็ได้พยายามต่อสู้ด้วยตนเอง มีการตั้งคณะกรรมการจัดการชาวแพเพื่อสร้างโอกาสการพัฒนาโดยเริ่มต้นการแก้ปัญหาจากคนในชุมชนเอง ซึ่งถือเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่ดีเพราะการเริ่มต้นพัฒนาจากคนภายนอกหรือเริ่มจากระบบสั่งการหรือจัดตั้งหน่วยงานภายนอก อาจทำให้คนท้องถิ่นรู้สึกว่ามีความแปลกแยก ขาดแรงกระตุ้นในการดำเนินการ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและบริหารจัดการทรัพยากรเองตามหลักการของเมียแชม และ ลัมบาชิ (Measham, G. Thomas & Lumbasi, A. Jared: 2013)

6.7.1.4 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดการแหล่งข้อมูลท่องเที่ยว การจัดการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดการวิถีคนในพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบท การจัดการ ภูมิสถาปัตย์ในการอนุรักษ์เมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเพื่อฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา การจัดการการดูแลผืนป่าและธรรมชาติ การจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานและคงไว้ซึ่งความเป็นเมืองเก่า การจัดการขยะ น้ำเสีย การจัดการระบบที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด การจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม การจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีให้เข้ากับนักท่องเที่ยว การจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ การจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม การจัดการอาหารท้องถิ่น การจัดการความปลอดภัยและระบบแสงสว่าง

ก. การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังยังไม่มีระบบการจัดการที่ดีเนื่องจากยังไม่มีแหล่งข้อมูลนักท่องเที่ยว มีเพียงแผ่นพับของจังหวัด ทั้งป้ายบอกทางสถานที่ท่องเที่ยวไม่ชัดเจนและมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้เส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตามเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้มีนโยบายจัดเตรียมสถานที่ที่ “ลานสะแก” ไว้เป็นศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวแต่ขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการ นอกจากนี้ในบางพื้นที่มีการดำเนินการเรื่อง มัคคุเทศก์น้อย เช่น หุบป่าตาด โดยระบบการจัดการการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยว พื้นที่ท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร การสร้างเว็บไซต์เพื่อการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามหลักการขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004) เรื่องตัวชี้วัดความสำเร็จด้านการเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ การท่องเที่ยว

ข. การจัดการการท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีระบบการจัดการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ โดยจัดให้กลางใจเมืองอุทัยธานีเป็นจุดศูนย์กลางของนักท่องเที่ยว ที่มีทั้งที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ที่สะอาด ปลอดภัย ราคาเป็นกันเองและแหล่งอาหารพื้นบ้านของจังหวัดที่มีรสชาติอร่อย ราคาย่อมเยา นอกจากนี้ในจังหวัดอุทัยธานียังมีธรรมชาติที่มีทั้งป่า สัตว์ป่าหายากและแปลงเกษตร สถานที่ปั่นจักรยาน (เกาะเทโพและเส้นทางจักรยาน) นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สินค้าพื้นเมือง (ผ้าทอบ้านผาทั่ง) ศึกษาศิลปวัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและวิถีชีวิตคนพื้นบ้าน ชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง กระเหรี่ยงคอยาว วัฒนธรรมไทย-จีน ตามรอยพระบรมมหาชนก จังหวัดปลอดแหล่งอบายมุขและร้านค้าแบบทุนนิยม ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อต้องการหาความสงบและสถานที่ท่องเที่ยวไม่ไกลมากและมาเพียงไม่กี่วันถือเป็นการพักผ่อนในช่วงระยะเวลาอันสั้น กล่าวได้ว่าพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวตามองค์ประกอบพื้นฐานการท่องเที่ยวตามแนวทางมาฮิลาโรว (Mahirarao) เช่น มีอาคารดั้งเดิม พิพิธภัณฑ์ รีสอร์ท โรงแรม แม่น้ำ แกลลารี่เทือกเขา สถานที่ธรรมชาติ สินค้าพื้นเมือง รวมทั้งมีระบบการจัดการเพื่อให้คงสภาพเดิมไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ค. มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้

ด้านระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีมีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมที่รักษาธรรมชาติไว้เป็นอย่างดี อากาศบริสุทธิ์ (ปอดแห่งใหม่) ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้เกิดวงจรชีวิตสัตว์และพืช เช่น หิ่งห้อย หอยฝาเดียว (หอยโข่ง) หอยขม หอมเชอรี่ ปลาเกร็ด ปลาน้ำเงิน ปลาบึก กุ้ง

อย่างไรก็ตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานราชการยังส่งผลต่อการทำลายธรรมชาติของสัตว์น้ำ ดังเช่น กรณีการสร้างเขื่อนริมแม่น้ำสะแกกรัง หินที่เทกันตลิ่งทรุด ส่งผลให้ปลาเปลี่ยนที่พักอาศัยและชาวแพหาปลาไม่ได้จึงต้องเลี้ยงปลาในกระชังแทน อีกทั้งเขื่อนที่สร้างใหม่ปิดช่องทางน้ำไหลของชาวบ้านบริเวณริมน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วมบ้านเวลาฝนตกน้ำจะไหลไม่ทัน ซึ่งปกติน้ำจะไหลลงแม่น้ำสะแกกรัง นอกจากนี้แม่น้ำสะแกกรังยังพบกับปัญหาผักตบชวาที่ส่งผลให้น้ำเน่าเสียและกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำ

นอกจากนี้ปัญหาที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางน้ำคือ ภัยธรรมชาติที่เกิดจากน้ำท่วมและน้ำแล้ง ส่วนปัญหาน้ำขึ้นน้ำลงที่ส่งผลต่อผู้เลี้ยงปลาในกระชังและชาวเรือนแพคือการเปิดปิดประตูระบายน้ำของเขื่อนเจ้าพระยาอย่างไม่เป็นทางการและไม่มีการประสานงานระหว่างสองจังหวัดคือ จังหวัดชัยนาทและอุทัยธานี โดยปัญหาดังกล่าวชาวแพได้หาแนวทางแก้ไขด้วยการคาดเดาช่วงจังหวะเวลาของน้ำขึ้นน้ำลง ก็จะลากจูงแพไปในทิศทางที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพของชาวแพ โดยปัญหาผักตบชวาและการเปิดปิดประตูระบายน้ำของเขื่อนเจ้าพระยานั้นทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้หาแนวทางการแก้ไข

อย่างไรก็ตามแม้ว่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี จะถูกรบกวนจากภัยทั้งที่เป็นธรรมชาติและไม่เป็นธรรมชาติ แต่ลุ่มน้ำสะแกกรังยังเป็นแหล่งพืชพันธ์ทางการเกษตรและแหล่งท่องเที่ยวเพราะมีพื้นที่เกษตรหลายแสนไร่ แม้ว่าระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมบางส่วนจะทำลายสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่บ้างแต่ส่วนใหญ่ระบบการจัดการพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ด้านสิ่งแวดล้อมผู้พักอาศัย ระบบนิเวศ การอนุรักษ์ การอยู่ร่วมกันยังเป็นไปตามระบบนิเวศวิทยา มีการลดปริมาณของเสียในแม่น้ำสะแกกรังด้วยการจัดสุขอนามัยให้ชาวแพริมน้ำซึ่งถือว่าเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแนวทางการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าท่องเที่ยว(Indicator of Sustainable Development for Tourism Destinations)

ง. ระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท

ศักยภาพด้านระบบการจัดการวิถีคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบทในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีมีระบบการจัดการคนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบชนบทที่เป็นรูปธรรม มีการจัดบริการจักรยานยืมขี่และจักรยานให้เช่าให้นักท่องเที่ยวได้ปั่นชมวิถีชีวิตชนบทหรือชมพืชสวนเกษตรหรือจัดเรือให้นักท่องเที่ยวได้ชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำสะแกกรังและวิถีชาวแพ เจ้าของโฮมสเตย์ปลูกพืชผักปลอดสารและนำมาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยวรับประทาน

สำหรับการจัดระบบวิถีชีวิตคนพื้นที่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวแถบลุ่มน้ำสะแกกรังยังพบแต่คนในพื้นที่เท่านั้นที่ดำเนินการจัดระบบกันเองอย่างไม่เป็นแบบแผนเท่าใดนักซึ่งเป็นไปตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพราะเกิดจากความตั้งใจของชุมชนในการพัฒนาชุมชนตนเองเป็นแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามชุมชนต้องมีการความพร้อมตามแนวทางการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวทั้งทางด้านข้อมูลการท่องเที่ยว สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับกลุ่มต่างๆในพื้นที่ พัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน วางรูปแบบการบริหารจัดการรวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งตามที่กล่าวมาเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังยังไม่มีการเตรียมความพร้อมแต่อย่างใด

จ. ระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่า

ศักยภาพด้านการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีการอนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าเอาไว้ เหตุเพราะนอกจากเป็นเมืองปิดไม่เปิดรับนายทุนจากที่อื่น เช่น ไม่มีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ไม่มีโรงภาพยนตร์ มีเพียงตึกหรืออาคารไม้ที่เปลี่ยนแปลงเฉพาะความใหม่ของสีสัน แต่ความเก่าของอาคารยังคงอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ชม ตัวอย่างเช่น ห้องแถวไม้บริเวณถนนตรอกโรงยา พิพิธภัณฑ์บ้านจงรัก พิพิธภัณฑ์บ้านนกเขา เป็นต้น สภาพการอนุรักษ์อาคารและห้องแถวไม้ หรือแม้แต่กระทั่งโรงแรมพิบูลย์สุขที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสภาพโรงแรมแบบคลาสสิค และด้วยอุปนิสัยคนอุทัยธานีที่รักสงบไม่ชอบความวุ่นวาย มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายตามวิถีไทย ด้วยอัตลักษณ์ของคนอุทัยธานีส่งผลให้จังหวัดอุทัยธานีเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยช้าลงกว่าจังหวัดอื่น

แม้ว่าคนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี จะพยายามรักษาและอนุรักษ์ภูมิสถาปัตย์อันเป็นของดั้งเดิมของชาวอุทัยธานีไว้ แต่ก็มีสถาปัตยกรรมบางแห่งถูก

พัฒนาให้เหมาะสมสะดวกต่อการท่องเที่ยว เช่น การบูรณะอุโบสถและวิหารที่วัดโบสถ์โดยช่างของกรมศิลปากร การปรับเปลี่ยนสีอาคารบ้านเรือนบางส่วนเป็นสีม่วง เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี การรักษาบ้านเรือน ถนน ทางเดินเท้าให้ปลอดฝุ่น จนได้ชื่อว่า “เป็นเมืองไร้ฝุ่น”

อย่างไรก็ตามกระแสการอนุรักษ์ภูมิสถาปัตย์ได้เกิดขึ้นทั่วเมืองอุทัยธานี แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่คือ อุทัยธานียังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลหรืออนุรักษ์ทั้งสิ่งปลูกสร้างและวิถีชีวิตคนอุทัยธานีและชาวแพอย่างจริงจัง ส่งผลให้การอนุรักษ์ยังไม่ออกมาเป็นรูปธรรมและไปในทิศทางเดียวกันและปัญหาอีกด้านหนึ่งคือ คนอุทัยธานียังไม่จริงใจและจริงจังกับการทำงานด้านอนุรักษ์หรือฟื้นฟูในทุกด้าน

จะเห็นได้ว่าพื้นที่มีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไว้เพื่อรักษาและคงไว้ซึ่งสภาพเดิมของพื้นที่ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกทั้งยังนำมาให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Indicators in Cultural Tourism)

ฉ. ระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา

การจัดการฟื้นฟู ศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญาของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเส้นไหมและความงดงามของศิลปะบนเส้นฝ้ายที่ถักทอมาเป็นผืน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพี่น้องอุทัยธานีนี้บ่งบอกได้ถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยได้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติลาวครั่ง ลาวเวียง ผ้าทอที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันเป็นอย่างดีของจังหวัดอุทัยธานีคือ **ผ้าทอบ้านไร่** อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จนได้คำขวัญของอำเภอบ้านไร่ว่า **“ห้วยขาแข้ง แหล่งผ้าทอ หน่อไม้สด สับปะรดฉ่ำ ถ้ำหลายแห่ง แหล่งชาวเขา”** ไม่เพียงแต่ผ้าทอบ้านไร่เป็นผ้าทอลายโบราณที่ชาวอุทัยธานีได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชนชาติลาวครั่ง ลาวเวียง ที่อพยพมาอยู่ในตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน ตำบลทัพหลวง ตำบลบ้านบึง ตำบลห้วยแห้ง ผ้าทอลายโบราณยังแสดงให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและการสืบสานภูมิปัญญาจากผ้าทอและบอกเล่าเรื่องราวจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นและมีการสืบสานต่อสู่รุ่นลูกรุ่นหลานเพราะถือว่าเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน จึงทำให้ผ้าทอของจังหวัดอุทัยธานีโดดเด่นและนำมาประยุกต์เป็นของฝากจากอุทัยธานีได้

เรื่องเล่าผ้าทอของอำเภอบ้านไร่ มาจากวัฒนธรรมของชนชาติลาวครั่งซึ่งจะทอผ้าซิ่นไหมหรือผ้าซิ่นฝ้ายไว้นุ่งเอง โดยจะใช้ผ้าซิ่นฝ้ายไว้นุ่งทำงานและจะทอขึ้นเพื่อไว้ใช้ในเวลามีงานบุญงานแต่ง ผ้าซิ่นของชนชาติลาวครั่ง ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนผ้าซิ่นของชนชาติอื่น ส่วนลายผ้าก็จะจินตนาการจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เป็นการนำวิถีชีวิตและสิ่งที่พบเห็น

ในชีวิตประจำวันมาถ่ายทอดลงบนลายผ้า กลุ่มผ้าทอที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดอุทัยธานีและติดอันดับของโลกคือ **กลุ่มผ้าทอโบราณบ้านผาทั่ง** ตำบลห้วยแห้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ที่ได้รับรางวัลการันตีจากยูเนสโกให้เป็นที่ 1 ของโลก ด้านชุดเครื่องนอนก่อนวิวาห์ เป็นชุดเครื่องนอนที่สตรีไทยโบราณที่จะแต่งงานจะต้องทำชุดเครื่องนอนด้วยมือ เป็นผ้าฝ้ายที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องลวดลายและสีสันที่สดใส โดยใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ย้อมสีธรรมชาติ แม้จะมีการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ๆ แต่ก็ยังอนุรักษ์ลวดลายเดิมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้ให้ได้มากที่สุด

นอกจากบ้านผาทั่งจะมีการรวมตัวกันของศูนย์ผ้าทอโบราณบ้านผาทั่งแล้ว ยังมีการรวมตัวกันของกลุ่มผ้าทอบ้านไร่อื่นๆ เช่น ผ้าทอพรรณวิจิตร กลุ่มแม่บ้านทอผ้าตำบลบ้านไร่ ศูนย์รวมผ้าทอลาวครั่ง ลาวเวียง อำเภอบ้านไร่ หรือกลุ่มแปรรูปผ้าทอบ้านไร่ และกลุ่มอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นรวมกันขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเดียวกันคือ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานผ้าทอโบราณของจังหวัดอุทัยธานีเอาไว้จากลูกสู่หลานสืบต่อไป

การรักษาหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทออุทัยธานียังพบในสถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน แต่มีรูปแบบการเรียนแบบนอกห้องเรียนให้นักเรียนได้เข้าไปในพื้นที่เพื่อเรียนรู้วิธีการทอผ้าจากชาวบ้านผู้ผลิตผ้าทอ ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าจากผู้มีประสบการณ์จริง นับเป็นแนวทางการสานต่อมรดกภูมิปัญญาผ้าทออย่างแท้จริงและถือเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

นอกจากผ้าทออำเภอบ้านไร่ จะเป็นศักยภาพด้านภูมิปัญญาชาวบ้านของจังหวัดอุทัยธานีแล้ว ภูมิปัญญาอีกเรื่องหนึ่งคือ ภูมิปัญญาจากการสร้างเรือนแพริมแม่น้ำสะแกกรัง เพราะการสร้างแพในอดีตเกิดจากความคิดของปราชญ์ชาวบ้านที่แท้จริง แม้แต่วิศวกรก็ไม่สามารถสร้างแพได้ แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดภูมิปัญญาการสร้างแพ สาเหตุเพราะขึ้นไปอยู่บนบก เนื่องจากแพมีปัญหาเรื่องน้ำขึ้นน้ำลงและลูกบวบมีราคาแพงทำให้ต้นทุนในการสร้างและซ่อมแซมแพสูงมากไม่เพียงนวัตกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาการสร้างแพ จังหวัดอุทัยธานียังมีภูมิปัญญาการต่อเรือด้วยท่อนซุง ด้วยการขุดต้นไม้ขึ้นมาทั้งต้นนำมาต่อเรือ จึงเรียกว่า “เรือขุด” ต่อมาต้นไม้ลดลงช่างต่อเรือจึงต้องเลื่อยต้นไม้ให้บางลงแล้วนำมาต่อเรือ ปัจจุบันไม่มีไม้แล้วจึงไม่มีการสานต่อภูมิปัญญาด้านการต่อเรือขุดได้ นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาด้านอาหาร ขนมหวาน ซึ่งอาหารเหล่านี้สามารถเล่าเรื่องราวบอกกล่าวออกมาเป็นประวัติศาสตร์ได้ แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการแม้ว่าจะมีนโยบายจากจังหวัดก็ตาม

กล่าวได้ว่าระบบการจัดฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญาโดยเฉพาะวิถีชีวิต เสื้อผ้าการแต่งกาย จัดเป็นองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มี

เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นใน 10 ประการตามแนวทางการศึกษาของโจน (Jon, 2013) เรื่อง Managing Heritage and Cultural Tourism Resource

ซ. ระบบการจัดการเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ

ระบบการจัดการในการปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีพื้นที่ป่าธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ซึ่งเป็นมรดกโลกอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ พื้นที่บางส่วนจะจัดไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จัดอบรมสัมมนาศึกษาธรรมชาติ มีบ้านพักให้บริการ มีอาคารจัดอบรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณที่กรมป่าไม้จัดไว้ให้เท่านั้น สำหรับด้านระบบการจัดการอยู่ในรูปแบบของการบริการพื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในวงจำกัดของผืนป่า ผู้ที่รับผิดชอบในพื้นที่คือ กรมป่าไม้ หน่วยงานการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีไม่สามารถเข้าไปพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยกรมป่าไม้จะทำหน้าที่ในการดูแลพื้นที่สีเขียว ป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกตัดต้นไม้ทำลายป่า ฟื้นฟูป่าไม้และสร้างการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกความรับผิดชอบของประชาชนในการดูแลอนุรักษ์ผืนป่าร่วมกัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งนับว่าเป็นศักยภาพที่เข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี และพื้นป่าของจังหวัดอุทัยธานีที่จัดไว้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่นๆ ได้แก่ หุบป่าตาด เขาปฐวี เขาปลาร้า เขาผาแรด กล่าวคือ ระบบการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังเพื่อปกป้องดูแลรักษาธรรมชาติโดยยึดหลักการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด ตามแนวทางของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกลยุทธ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการกำหนดพื้นที่ทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว เนื้อหาการท่องเที่ยว คุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว

ซ. ระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมือง

ศักยภาพด้านระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมืองที่จังหวัดอุทัยธานี มีระบบการจัดการที่สร้างความเจริญแบบไม่ปรุงแต่งความเจริญเพิ่มเติมแต่ยังคงรักษาความเป็นเมืองอุทัยธานีไว้เป็นอัตลักษณ์ของเมือง เช่น ความเงียบสงบ ธรรมชาติ อาหารอุดมสมบูรณ์และราคาไม่แพงเมื่อเทียบกับจังหวัดที่มีความพร้อมเหมือนกัน นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่ปลอดอาชญากรรม โดยแนวทางการสร้างงาน การจ้างงาน ให้กับคนในพื้นที่ถือเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Tourism Management, Indicator of Sustainable Development for Tourism Destinations)

ฌ. ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย

ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีมีแผนการจัดการระบบน้ำเสียทั้งบนบกและเรือนแพเป็นอย่างดี เพื่อไม่ให้น้ำเสียไหลลงสู่แม่น้ำสะแกกรังอันจะส่งผลให้น้ำเน่าเสีย เทศบาลเมืองอุทัยธานีได้แจกถังแซกให้กับชาวเรือนแพและจัดเรือเทศบาลเก็บขยะจากเรือนแพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ปัจจุบันการดูแลเรื่องน้ำเสียลงแม่น้ำสะแกกรังยังอยู่ในระหว่างการประมูลบริษัทรับเหมาต่อเนื่อง เนื่องจากบริษัทที่ดำเนินการเดิมได้ทิ้งงานไป ส่วนน้ำเสียที่เกิดจากชาวแพปัจจุบันพบน้อยมากเพราะชาวแพส่วนใหญ่ขึ้นไปอาศัยบนบกแทนการ อยู่แพถือเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามตัวชี้วัดขององค์ประกอบทางสังคม (social dimension) ของชาราชและบารูดดิน (Sharareh & Badaruddin, 2013)

ญ. ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายในย่านแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี การจัดการการค้าขายในถนนคนเดินตรอกโรงยา จะจัดระเบียบให้เฉพาะพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นคนอุทัยธานี เพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแล นอกจากนี้ผู้ค้ารายใดที่ขายของหมดก่อนเวลาถนนจะปิด จะต้องไม่เก็บแผงก่อนแต่จะต้องตั้งแผงไว้รอจนกว่าถนนจะปิดเวลา 20.00 น. ชี้ให้เห็นว่า พื้นที่มีกฎกติกาที่เห็นร่วมกันในชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้เป็นไปตามหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ฎ. มีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม

ระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิมของจังหวัดอุทัยธานีพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้หาแนวทางร่วมกันเพื่อสร้างงานให้กับคนในพื้นที่แบบไม่ทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่คนพื้นที่มีความถนัดและมีประสบการณ์ ทั้งอาชีพประมงและเกษตร โดยระบบการจัดการเกิดจากความคิดของคนในพื้นที่และภาคราชการและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทั้งด้านการตลาดและการผลิต เช่น จัดหาตลาดให้กับกลุ่มทอผ้า จัดหาพันธุ์ปลาให้กับกลุ่มชาวแพเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งระบบการจัดการดังกล่าวถือเป็นการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการร่วมสร้างและร่วมประกอบสร้างระหว่างผู้ผลิตกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสินค้าทางวัฒนธรรมเป็นไปตามแนวทางของโฮลท (Holt,1995) โดยผลจากการร่วมกันสร้างคุณค่าจากสินค้าวัฒนธรรมดั้งเดิมส่งผลให้คนในพื้นที่สานต่ออาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษได้

สำหรับการรักษาไว้ซึ่งอาชีพดั้งเดิมของคนอุทัยธานี มีข้อบกพร่องบางเรื่องคือ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ผลิตขึ้นเองในจังหวัด

อุทัยธานี ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การจัดงานแสดงสินค้า OTOP ภาคราชการและภาคเอกชนไม่ร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวหรือกรุ๊ปทัวร์ได้มาแวะเที่ยวหรือซื้อสินค้า ทำให้การจัดงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายและไม่ประสบความสำเร็จ

ฏ. ระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนพื้นที่ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยว

ระบบการจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ ต้องปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับนักท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี ไม่มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมหรือสร้างใหม่ ที่จะทำให้วิถีธรรมชาติทั้งพื้นที่และบุคคลเปลี่ยนแปลงไป โดยจังหวัดมีนโยบายให้แหล่งท่องเที่ยวคงไว้ตามวิถีอุทัยธานี คือ สงบและธรรมชาติ จัดได้ว่าเป็นศักยภาพหนึ่งของจังหวัดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวในกลุ่มอนุรักษ์ได้มาก เช่น การจัดถนนคนเดินตรอกโรงยาทางจังหวัดได้กำหนดให้มีเฉพาะวันเสาร์เนื่องจากเหมาะสมทั้งทางด้านการตลาด จำนวนนักท่องเที่ยวและการบริหารจัดการ หรือการคงสภาพพื้นที่เมือง วัด โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือตกแต่งพื้นที่ให้ผิดไปจากเดิม ทำเพียงเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตามแบบแผนที่กำหนดไว้เท่านั้น แต่ไม่ทำตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักว่า การคงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย แนวทางเช่นนี้เป็นแนวทางการศึกษาของโจน (Jon, 2013) เรื่อง Managing Heritage and Cultural Tourism Resource

ฐ. ระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม ความปลอดภัย

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีระบบการจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรมและความปลอดภัยได้ดี ทำให้ในพื้นที่ไม่ค่อยมีคดีอาชญากรรมแต่อย่างใด ประกอบกับพื้นที่ของจังหวัดมีไม่มาก คนในพื้นที่รู้จักกันดี ผู้ใดทำเรื่องที่ไม่ดีก็จะดำเนินคดีได้ อีกเหตุผลหนึ่งคือ อุปนิสัยของคนอุทัยธานีรับสงบ จึงไม่มีใครยุ่งเกี่ยวกันเท่าใดนัก สำหรับการคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักว่า ต้องป้องกันและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเป็นไปตามแนวทางคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีตามแนวทางของโจน (Jon, 2013) เรื่อง Managing Heritage and Cultural Tourism Resource

ฑ. ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านระบบการจัดการอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังยังมีรูปแบบการจัดการแบบไม่เป็นทางการ ดำเนินการโดยชาวบ้าน เกษตรกร ชาวแพผู้เลี้ยงปลา และที่เห็นเด่นชัดด้วยระบบการจัดการแบบชาวบ้านคือ แพป้าแต๋วที่ย่างปลา อบปลา ขายปลาให้กับนักท่องเที่ยวในเรือนแพ

สำหรับปัญหาที่จังหวัดอุทัยธานีขาดระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่น เพราะกลุ่มผู้ผลิตไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างจริงจัง ทำให้ไม่สามารถต่อรองกับกลุ่มนายทุนหรือผู้ประกอบการร้านค้าได้ ส่งผลให้เกษตรกร ประมง มีรายได้ไม่เพียงพอและมีหนี้สินจากการประกอบอาชีพ จะเห็นได้ว่าแม้ว่าพื้นที่จะมีองค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมแต่ขาดระบบการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ฒ. ระบบการจัดการด้านแสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยว

ระบบการจัดการแสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีระบบการจัดการด้านแสงสว่างตามแหล่งท่องเที่ยวได้เพียงพอเฉพาะตรงจุดท่องเที่ยว ส่วนตามเส้นทางที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ กรณีที่ไม่มีบ้านพักอาศัยจะยังมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ซึ่งส่วนใหญ่พื้นที่จะเป็นป่าและต้นไม้ ส่วนสถานที่ที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวหรือรีสอร์ทเจ้าของกิจการจะดำเนินการด้านแสงสว่างเอง เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เข้ามาพักอาศัยในรีสอร์ทหรือโฮมสเตย์

สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวที่พบปัญหาแสงสว่างมากที่สุดทั้งที่อยู่ใกล้เขตอำเภอเมืองคือ เกาะเทโพ ซึ่งเป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวด้านร้านอาหาร โฮมสเตย์และเส้นทางจักรยานปั่นจักรยานของนักท่องเที่ยว แต่บริเวณเกาะเทโพจะมีแสงสว่างเฉพาะพื้นที่ถนนเส้นหลักเท่านั้น ซึ่งถนนเล็กตัดจากถนนเส้นหลักเข้าไปจะไม่มีเสาไฟฟ้า ทั้งที่เป็นแหล่งพักอาศัยของคนพื้นที่และมีโฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ ซึ่งนับเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวหลักของจังหวัดอุทัยธานี แต่กลับพบแสงสว่างไม่เพียงพอ ด้านพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นก็จะมีแสงสว่างในสถานที่ท่องเที่ยวและถนนทางเข้าเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวปกติทั่วไป กล่าวได้ว่าการจัดการด้านแสงสว่างให้พื้นที่มีเพียงพอต่อการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2014)

อย่างไรก็ตามพื้นที่ที่มีแสงสว่างเพียงเล็กน้อยก็จัดได้ว่าเข้ากับวิถีชีวิตของเมือง slow life ตามแนวทางของจังหวัดอุทัยธานี ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอทางหน่วยงานท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัดอุทัยธานีกำลังดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

6.7.1.5 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

สิ่งสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายบอกทาง ระบบคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ วัฒนธรรมประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว คุณค่าอาหารท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นเมือง นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต ดังนี้

ก. ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง

ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ไม่เพียงพอต่อการให้ข้อมูลข่าวสารในแหล่งท่องเที่ยว เรื่องดังกล่าวหน่วยงานภาคเอกชนได้ตระหนักถึงปัญหาและเตรียมเสนอให้ภาคราชการร่วมกันดำเนินการแก้ไข ซึ่งอาจมีการจัดหาหน่วยงานภายนอกเข้ามารับดำเนินการ ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการจัดการป้ายบอกทางสัญลักษณ์เพื่อแสดงให้เห็นข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามแนวทางการจัดการข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีข่าวสารเพื่อการท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของเพนเตอร์และชาร์ปเลย์ (Lesley Pender and Richard Sharply) จากหนังสือ The Management of Tourism

ข. การบริหารจัดการระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยว

การจัดระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระหว่างการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ระบบคมนาคมจึงอยู่ในช่วงการปรับ สร้างถนน เส้นทางจักรยานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตามเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอุทัยธานี

สำหรับการพัฒนาเส้นทางคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี ได้ถูกจัดไว้ในแผนพัฒนาเมืองอุทัยธานีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดอุทัยธานีได้พัฒนาผ่านมาเป็นปีที่ 7 แต่เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ สร้างความเจริญแต่ไม่ให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเลือนหายไป ทั้งนี้การพัฒนาด้านระบบคมนาคมในจังหวัดแบบค่อยเป็นค่อยไปส่งผลให้สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งมีการคมนาคมที่ไม่เอื้อต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ติดอันดับและอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม การคมนาคมก็ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งนั้นได้

อย่างไรก็ตามหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับระบบการคมนาคมได้ตระหนักถึงปัญหาระบบคมนาคม ความคับแคบของถนน ที่จอดรถไม่เพียงพอในอำเภอเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรไปมาของนักท่องเที่ยว จังหวัดจึงได้ดำเนินการให้บริการรถรับส่ง

นักท่องเที่ยวกรณีที่จัดงานเทศกาลต่างๆ เนื่องจากจังหวัดอุทัยธานีไม่มีรถขนส่งสาธารณะรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากรถเมล์เครื่องพ่วงข้างเท่านั้น

กล่าวได้ว่าระบบการขนส่ง ขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังยังไม่สามารถเข้าถึงจุดหมายปลายทางโดยระบบขนส่งที่ดีได้และเส้นทาง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรวมแผนการเดินทางสู่เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังไม่เป็นรูปธรรมถือได้ว่าไม่เป็นศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ค. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านขายของที่ระลึก (ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง) ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหารและอื่นๆ ตามสถานที่ท่องเที่ยวทั้งในเขตอำเภอเมืองและตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอุทัยธานี กล่าวได้ว่าพื้นที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นไปตามแนวทางองค์ประกอบการท่องเที่ยวของ แมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

ง. ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย

ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีความสะอาด ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้จัดงาน Big cleaning day ทุกเดือน คือนำรถน้ำของเทศบาลมาล้างและขัดในเขตเทศบาลเมือง ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอื่นก็มีการจัดเก็บขยะและมีถังขยะเพื่อรองรับอย่างเพียงพอ และได้ชื่อว่าเป็นเมืองไร้ฝุ่นติดอันดับความสะอาดหนึ่งในสิบเมืองในประเทศไทย กล่าวได้ว่าระบบสาธารณสุข สุขอนามัย ในพื้นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีอยู่ในเกณฑ์ดีถือเป็นศักยภาพการท่องเที่ยวชี้ให้เห็นว่าพื้นที่มีระบบสาธารณสุขที่ดีในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นไปตามแนวทางองค์ประกอบการท่องเที่ยวของ แมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

จ. โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ รองรับการท่องเที่ยว

จังหวัดอุทัยธานี มีโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญไม่มากเท่าใดนัก หากเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และในช่วงเทศกาลสำคัญทั้งทางศาสนาและอื่นๆ โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท จะเต็มทุกแห่ง

อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการที่พักในจังหวัดอุทัยธานีประสบปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัวอันเป็นผลมาจากปัญหาเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจประเทศ กิจการต้องลดต้นทุน

ในการดำเนินการทุกประเภทเพื่อความอยู่รอด เฉพาะกิจการที่มีสายป่านยาวเท่านั้นก็จะดำเนินต่อไปได้ แม้ว่ารายได้จะไม่เพียงพอหรือเท่ากับรายจ่ายก็ตาม หรือต้องพึ่งสื่อออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์แต่ลูกค้าก็ยังไม่มากพอ

นอกจากนี้เจ้าของผู้ประกอบการที่พักยังได้คาดหวังให้ทางจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เข้ามาวางแผนการท่องเที่ยวและสร้างให้อุทัยธานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างมีระบบเหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการโฮมสเตย์ที่มีการทำแบบวิถีชาวบ้านและไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยวมักประสบปัญหาในการดำเนินการ

นอกจากนี้ปัญหาต่อมาของที่พักในจังหวัดอุทัยธานีโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักแบบโฮมสเตย์คือ ผู้ประกอบการมีระบบการจองแต่ไม่ต้องจ่ายเงินล่วงหน้า เมื่อผู้จองไม่เข้าพักโดยไม่แจ้งล่วงหน้า จึงทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสและเสียรายได้

อย่างไรก็ตามแม้ว่าปัญหาด้านที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นในพื้นที่แต่พื้นที่ก็ยังมีระบบการจัดการที่พักเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาในพื้นที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย การจัดสร้างองค์ประกอบการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเป็นไปตามแนวทางการศึกษาของแมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

ฉ. ประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีศักยภาพด้านประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง โดยจังหวัดได้จัดงานด้านวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นขึ้นทุกปี ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด

สำหรับเพลงพื้นบ้านในจังหวัดอุทัยธานีที่ยังหลงเหลือให้ฟังตามงานบุญในพื้นที่เช่น เพลงพื้นบ้านที่ขับร้องโดยป้าโอ ซึ่งในอดีตเคยเป็นคนร้องเพลงเชียร์ในงานประเพณีแข่งเรือ ปัจจุบันจะร้องตามงานเทศกาลต่างๆ ที่จัดขึ้นเท่านั้น หรือประเพณีการแข่งเรือที่เคยจัดอย่างยิ่งใหญ่และมีคนมาชมมากมายในอดีต ปัจจุบันเหลือเพียงการจัดประเพณีแข่งเรือแบบง่ายๆ และจำนวนผู้เข้าชมน้อยลงทุกปี นับว่าวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเริ่มที่จะเลือนหายไป การรักษาประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ไว้ถือได้ว่าพื้นที่มีแนวทางการสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของแมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

ช. กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามงบประมาณที่เสนอและได้จัดสรรมาให้จังหวัด ทั้งที่เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านศาสนา วัฒนธรรม กิจกรรมตามช่วงเทศกาลต่างๆ กิจกรรมที่จัดขึ้นตามวาระของจังหวัด เช่น ประเพณีตักบาตรเทโว การแข่งเรือ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งที่จัดขึ้นตามเทศกาลการท่องเที่ยวเพื่อเป็นไปตามความต้องการของการท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาล แนวทางดังกล่าวเป็นศักยภาพที่เป็นชี้วัดขององค์ประกอบทางเศรษฐกิจ (Economic Dimension) ในแนวทางการศึกษาขององค์การค้าโลก (WTO) เรื่อง Sustainable Tourism and Cultural Tourism

ซ. คุณค่าจากแหล่งท่องเที่ยวด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี

จังหวัดอุทัยธานีได้จัดกิจกรรมทั้งตามวิถีดั้งเดิมและกิจกรรมใหม่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและพื้นที่อื่นในจังหวัดอุทัยธานี เช่น การจัดตลาดเช้า-เย็น ริมแม่น้ำสะแกกรังฝั่งตรงข้ามวัดอุโบสถาราม เพื่อให้ทั้งชาวบ้านที่เลี้ยงปลาในกระชังและปลูกพืชผักแบบธรรมชาติฝั่งวัดโบสถ์ได้นำผลผลิตมาจำหน่ายที่ตลาดโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง การจัดใส่บาตรทางน้ำทั้งท่าเรือฝั่งวัดโบสถ์และฝั่งตรงข้ามวัดโบสถ์ โดยมีตลาดเช้ารองรับด้านอาหารและเรือขายอาหารสำหรับใส่บาตร เป็นการรื้อฟื้นประเพณีตักบาตรทางน้ำให้กลับมาอีกครั้งหลังจากที่หมดไปในอดีต นอกจากนี้จังหวัดยังได้มีพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้เก่าแก่ในอดีตไว้ที่สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

6.7.1.6 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ก. หน่วยงานรัฐ/ระบบการเมือง/ผู้นำท้องถิ่น สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จังหวัดอุทัยธานีมีหน่วยงานรัฐ ระบบการเมือง ผู้นำท้องถิ่นให้การสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การจัดสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีบางครั้งที่เกิดความขัดแย้งในด้านการพัฒนาพื้นที่เนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานรัฐกับคนในพื้นที่หรือระหว่างคนในพื้นที่ด้วยกันเอง สำหรับการพัฒนาเมืองและพื้นที่ท่องเที่ยวยังอยู่ในความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นเช่นเดียวกับเรื่องการเมืองท้องถิ่น

ข. นโยบายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดอุทัยธานีได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งข้อมูล ตามปีงบประมาณที่จังหวัดได้ยื่นเสนอทุกปี เช่น ศูนย์พัฒนาชาวเขาบ้านอีมาด-อีทราย ที่แก่นมะกรูด สวนน้ำเฉลิมพระเกียรติ-บึงพระชนก งานย้อนรอย ๑๑๑ ปีเสด็จประพาสต้น ปัญหาผักตบชวา การขุดลอกเขื่อนเล็กและคูคลอง พัฒนาพื้นที่เขาสะแกกรังเป็นต้น

อย่างไรก็ตามการพัฒนาพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวจากหน่วยงานรัฐ เอกชนอาจไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอทั้งจังหวัด ซึ่งยังพบพื้นที่อื่นที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ เอกชน ในการบูรณะซ่อมแซมส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนต้องรวมตัวเพื่อช่วยเหลือกันเอง เช่น การซ่อมแซมแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

สำหรับปัญหาอื่นด้านการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวคือ ปัญหาด้านการขาดผู้นำในพื้นที่ที่จะเสียสละเวลาเพื่อการพัฒนาอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้นำมักติดขัดปัญหาด้านครอบครัว ทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อพัฒนาได้อย่างจริงจัง อีกปัญหาหนึ่งคือ ผู้นำท้องถิ่นขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและไม่มีความเชี่ยวชาญด้านงานพัฒนาและที่สำคัญองค์กรหลักในการพัฒนาต้องเป็นภาครัฐโดยมีภาคเอกชนเป็นผู้ตาม

แม้ว่าปัญหาด้านการบริหารงานของรัฐจะมีข้อจำกัดบ้างแต่หน่วยงานรัฐก็ได้จัดสรรงบประมาณในการจัดทำโครงการเพื่อการท่องเที่ยว จัดได้ว่าพื้นที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้านการลงทุนจากภาครัฐและเอกชน

6.7.1.7 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว

ก. ปัจจัยทางการตลาด

ศักยภาพด้านการตลาดที่ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังพบว่า ด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดไม่มีระบบการจัดการตลาดสินค้าผลิตภัณฑ์ตำบล (OTOP) เช่น การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ในจังหวัดที่เพียงพอ จะมีก็เพียงแต่การประชาสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น

สำหรับปัญหาที่พบด้านการตลาดของจังหวัดอุทัยธานีคือ ผลิตภัณฑ์ของจังหวัดไม่มีจุดขายหรือมีอัตลักษณ์ของตนเอง ระบบการเรียนการสอนการทำผลิตภัณฑ์ตำบลจะเหมือนกันทั่วประเทศ ทำผลิตภัณฑ์คล้ายๆ กันทุกจังหวัด หรือนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนพืชเกษตรอื่นก็เป็นพืชชนิดเดียวกันทั้งประเทศ ส่งผลให้ผลผลิตไม่มีเอกลักษณ์ของตนเอง จึงทำให้การวางตลาดเพื่อการจำหน่ายไม่ประสบผลสำเร็จ ชี้ให้เห็นว่าไม่เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางการพัฒนาตลาดเพื่อการท่องเที่ยวจะต้องมี

การทำวิจัยตลาดเพื่อการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของสินค้า ภาพลักษณ์ ตราสินค้า กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งรวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางการตลาดเช่นกันนอกจากนี้ยังไม่พบองค์ประกอบทางด้านการตลาดของพื้นที่ที่ต้องคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพโดยการแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เข้ามายังพื้นที่เพื่อให้ได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจและช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนซึ่งแนวทางเช่นนี้ไม่พบในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

ข. ศักยภาพพื้นที่

ศักยภาพพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี หมายรวมถึงศักยภาพของคนในพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพด้านที่อยู่อาศัยเพื่อให้เหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังนี้

คนในพื้นที่

คนในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ยังขาดศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลประการแรกว่า คนในพื้นที่ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ไม่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมในการพัฒนาจังหวัด ประการที่ 2 คนในพื้นที่ขาดทักษะในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีและขาดองค์ความรู้ด้านการพัฒนา โดยคนที่มีความรู้ด้านการพัฒนาและการท่องเที่ยวก็ไม่สละเวลาเพื่อส่วนรวม ประการที่ 3 คนในพื้นที่ไม่รักษาและหวงแหนวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้และไม่ใส่ใจความรู้วิถีชีวิตรากเง้าของตนเอง ประการที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดมีมาก แต่คนในพื้นที่ไม่ได้รักษาและดูแลเท่าที่ควร ส่งผลให้ทรัพยากรค่อยๆ หมดไป ซึ่งการไม่พัฒนาคนในพื้นที่ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้านเศรษฐกิจชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังไม่มีการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ที่อยู่อาศัย

ศักยภาพด้านที่อยู่อาศัยเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มีวิถีชาวแพเป็นวิถีด้านที่อยู่อาศัยที่มีศักยภาพด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาก แต่ปัจจุบันเรือนแพเพื่อที่อยู่อาศัยเริ่มลดลงเนื่องจากค่าวัสดุในการซ่อมแซมแพปรับตัวสูงกว่า ค่าครองชีพ ทำให้ชาวแพส่วนหนึ่งขึ้นไปพักอาศัยบนบก นอกจากนี้เรือนแพอาศัยยังประสบปัญหาเรื่องน้ำขึ้นน้ำลง พายุฝน ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในการอยู่อาศัยในเรือนแพมากกว่าอยู่บนบก อย่างไรก็ตามวิถีเรือนแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรังก็ยังเป็นเสน่ห์ของพี่น้องชาวอุทัยธานีและนักท่องเที่ยว นอกจากวิถีเรือนแพแล้ววิถีชีวิตเกษตรกรอุทัยธานีก็ยังเป็นเสน่ห์ด้านท่องเที่ยวได้เช่นกัน

เพราะประชากรอุทัยธานีส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและมีวิถีการเกษตรแบบดั้งเดิม กล่าวได้ว่าพื้นที่มีการวิถีความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวแพไว้ถือเป็นศักยภาพด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของแมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

6.7.1.8 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะได้จากการผลการวิจัยด้านคุณภาพพบว่า สิ่งที่ชาวอุทัยธานีต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด การท่องเที่ยวจังหวัดช่วยส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งทางด้านการประชาสัมพันธ์และทางด้านการร้อยเรียงเรื่องราวด้านวัฒนธรรมในจังหวัดอุทัยธานีเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเรื่องดังกล่าวจะส่งผลให้จังหวัดอุทัยธานีมีสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

6.8 อภิปรายผลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

การได้ข้อค้นพบจากงานวิจัย คณะผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.8.1. ศักยภาพปากน้ำประแส จังหวัดระยอง ที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากชุมชนแบบยั่งยืน

6.8.1.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ปากน้ำประแส

ตำบลปากน้ำกระแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีศักยภาพตามพื้นที่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมค่อนข้างมาก เพราะเป็นพื้นที่ติดต่อกับเขตแม่น้ำประแสเชื่อมต่ออ่าวไทย อีกทั้งยังเป็นที่ราบเชิงเขาจรดทะเลฝั่งอ่าวไทย มีแหล่งต้นน้ำลำธาร แม่น้ำพังราด แม่น้ำประแสและผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ ดินเป็นดินร่วนเหมาะแก่การเพาะปลูกทั้งไม้สวนและไม้ยืนต้น ทางตอนใต้ของปากน้ำประแสเป็นโคลนตมเหมาะแก่การทำฟาร์มกุ้งกุลาดำ หอยนางรม หมู่บ้านในตำบลปากน้ำประแสมีจำนวนทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน

ความได้เปรียบของพื้นที่ทำให้ตำบลปากน้ำประแสเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร และการเชื่อมต่อกันระหว่างกระแสน้ำจืดไหลมาปะทะกับน้ำทะเล จนกลายเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ติดกับทิศตะวันออกของอ่าวไทย ซึ่งมีประวัติยาวนานมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จมาทางเรือแล้วประทับพลับพลาที่ชายหาดแหลมสน ปากน้ำประแสชื่อนี้มีรากฐานมาจากแม่น้ำหลายสายไหลมาบรรจบแล้วเปลี่ยนทิศทางการไหลจุดที่เปลี่ยนทิศทางการไหลจึงได้ชื่อว่า ประแส

นอกจากนี้ศักยภาพของปากน้ำประแสและถือเป็นศักยภาพเชิงพื้นที่ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้านคือ พื้นที่เสมือนอยู่บนเกาะ อากาศดี ไม่มีโรงงาน ไม่มีสารพิษ มีป่าชายเลน แม่น้ำ เส้นทางปั่นจักรยาน สภาพพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ สภาพน้ำที่เหมาะแก่การประมง ธรรมชาติที่ยังหลงเหลือให้นักท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีดั้งเดิมชาวประมง บ้านเรือนไม้ (ห้องแถวไม้) ส่งผลให้สถานที่บางแห่งได้จัดไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเช่น ทุ่งโปรงทอง สะพานประแสสิน ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ อนุสรณ์เรือรบหลวงประแส ศูนย์การเรียนรู้ป่าชายเลน บ้านพิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส ศูนย์การเรียนรู้ป่าชายเลน ถนนคนเดินประแสสร้างสุข ด้านอาชีพของชาวปากน้ำประแสส่วนใหญ่มีอาชีพประมงและอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนน้อยเนื่องจากพื้นดินเป็นดินเค็มไม่เหมาะแก่การทำเกษตร

กล่าวได้ว่าศักยภาพด้านพื้นที่มีความได้เปรียบเชิงพื้นที่ทั้งแม่น้ำ ทะเล ป่าชายเลน พื้นที่เกษตร ประมง เหมาะแก่การสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการของ Community-Based Tourism และถือเป็นศักยภาพของพื้นที่ที่เหมาะสมจะเป็นแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมตามหลักการของ แซนทิลลี่ (Santilli, 2008)

6.8.1.2 ศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมปากน้ำประแส

ก. โครงสร้างทางสังคม

ตำบลปากน้ำประแสมีโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเช่นเดียวกับโครงสร้างทางสังคมอื่นคือ มีสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมที่เกี่ยวพันเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม มีโครงสร้างทางสังคมแบบสังคมชนบท (กลุ่มปฐมภูมิ) ที่ประสานเชื่อมโยงแบบช่วยเหลือกันระหว่างสถาบันทางสังคมและกลุ่มสังคมแบบสังคมชนบท ทั้งที่เป็นแบบตัวต่อตัวและแบบกลุ่ม มีการทำงานประสานกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมทั้งตำบลปากน้ำประแส พบได้จากโครงการที่เกิดจากสถาบันทางสังคมกับกลุ่มสังคมในการสร้างความปลอดภัยในด้านต่างๆ ด้านค่านิยมของคนในพื้นที่ปากน้ำประแสมีการเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวกันแบบไม่ผูกพันเท่าใดนักระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท เนื่องจากว่าเป็นตำบลที่อยู่ห่างจากชุมชนเมืองในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง แต่พบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในพื้นที่ตำบลปากน้ำประแสมีการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางสังคมและเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อบังคับใช้ซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้วยศักยภาพเชิงโครงสร้างทางสังคมชี้ให้เห็นได้ว่าพื้นที่มีศักยภาพด้านการจัดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเพราะมีการรวมกลุ่มทั้งกลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิเป็นการผนึกกำลังและประสานแนวคิดของทุกคนให้เป็นภาพเดียวกันเป็นไปตามวิสัยทัศน์เป้าหมายและทิศทางกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวทางของ พจนา สวนศรี (2546) อย่างไรก็ตามแม้ว่าพื้นที่จะมีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มแต่ด้วยศักยภาพทางโครงสร้างสังคมยังชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ควรจะมีแนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพราะยังมีการประสานงานระหว่างกลุ่มการสร้างกฎระเบียบเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันได้บ้าง

ข. กลุ่มสังคมและกลุ่มสถาบันสังคม

กลุ่มสังคม

ปากน้ำประแสมีการรวมกลุ่มสังคมของคนในพื้นที่เพื่อเป้าหมายของสมาชิก โดยแต่ละกลุ่มจะมีการรวมกลุ่มทั้งในรูปแบบสมาชิกและคณะกรรมการ โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีการนัดประชุมหรือนัดหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (line) ทั้งนี้แต่ละกลุ่มจัดตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายร่วมกัน ทั้งทางด้านความร่วมมือในการแก้ปัญหาภายในกลุ่มและปัญหาที่เกิดจากภายนอกกลุ่ม โดยมีการกำหนดตำแหน่งบทบาทหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนากลุ่ม ทั้งด้านการพัฒนากลุ่มจากการประกอบการธุรกิจหรือกลุ่มทางการค้าและกลุ่มเกษตรกร เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ซึ่งการรวมกลุ่มของพื้นที่เพื่อการจัดตั้ง มีสมาชิกในกลุ่มเพื่อดำเนินงานมีทิศทางการจัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกและชุมชนและผลสำเร็จเป็นไปตามแนวทางหลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของวีระพล ทองมา, 2547)

กลุ่มสถาบันสังคม

ปากน้ำประแสมีการจัดตั้งกลุ่มสถาบันทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ เกิดการรวมกลุ่มเฉพาะกลุ่มที่มีความใกล้ชิดในระดับเครือญาติ ไม่มีระเบียบแบบแผน แต่มีความเป็นกันเองใกล้ชิดและมีความเป็นพี่น้อง แม้ว่าบางครอบครัวจะมีสถานะเพียงเพื่อนบ้านแต่มีความอบอุ่นเนื่องจากเป็นตำบลเล็กๆ ทำให้คนในพื้นที่มีความผูกพันและรู้จักใกล้ชิดกันดี ไม่มีโจรขโมยในพื้นที่ มีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ พี่น้อง ลูกหลานอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าครอบครัวจะส่งลูกหลานไปเรียนในพื้นที่อื่น แต่กลุ่มลูกหลานก็จะกลับมายังบ้านเกิดเพื่อพัฒนาพื้นที่ตนเอง สร้างรายได้ด้วยการประกอบอาชีพในพื้นที่ เหตุเพราะปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมปากน้ำประแสมีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีจากรุ่นสู่รุ่นผ่านกิจกรรมแม้ว่าบางกิจกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา แต่ทางเทศบาลตำบลปากน้ำประแสก็ยังคงไว้ซึ่งประเพณี ส่วนสถาบันศาสนาซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและเสริมสร้างกำลังใจให้แก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้ชีวิตคนในสังคมอยู่ได้อย่างปกติสุขนั้น ปากน้ำประแสมีวัดในเขตเทศบาลตำบลปากน้ำประแส ความร่วมมือระหว่างสถาบันต่างๆ ในพื้นที่เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปตามหลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยมีเป้าหมายร่วมกัน

ค. กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันทางเศรษฐกิจในปากน้ำประแสมีการก่อรวมของสถาบันทางเศรษฐกิจในลักษณะเป็นกลุ่มการค้า กลุ่มผู้ประกอบการ และร้านค้า ร้านอาหาร เช่น กลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักริมน้ำ กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ กลุ่มผู้ผลิตชาสมุนไพรใบขลู่ กลุ่มผู้ผลิตกะปิปากน้ำประแส โดยสถาบันทางเศรษฐกิจในพื้นที่ก่อให้เกิดการลงทุนและการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวตามเป้าหมายที่ได้วางร่วมกันไว้ ก่อให้พื้นที่เกิดการจ้างงาน มีการใช้แหล่งวัตถุดิบในพื้นที่มาประกอบกิจการในด้านต่างๆ มีระบบการบริหารเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยวภายใต้แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management)

ง. สถาบันการเมืองการปกครอง

สถาบันการเมืองการปกครองที่จัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในพื้นที่ปากน้ำประแสและเพื่อสร้างระเบียบให้กับสังคมพร้อมควบคุมคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สถาบันการปกครองในพื้นที่ปากน้ำประแสมีรูปแบบการปกครองเช่นเดียวกับตำบลอื่นๆ การบริหารการปกครองขึ้นอยู่กับเทศบาลตำบลปากน้ำประแส โดยระบบการปกครองของเทศบาลปากน้ำประแสได้จัดให้มีการตั้งชุมชนย่อยในเขตเทศบาล เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของประชาชนในพื้นที่ ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนได้เข้าร่วมประชุมสภาท้องถิ่นและเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในชุดต่างๆ ในการบริหารงานราชการของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส โดยมีนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำประแส เป็นผู้บริหารสูงสุดในตำบลปากน้ำประแส

ด้านสถาบันการปกครองก่อให้เกิดการหารือร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ โดยมีสถาบันของรัฐเป็นแกนนำในการประสานงาน การหารือร่วมกันในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวถือเป็นศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาที่สำคัญ ตัวชี้วัดการพัฒนาและการปฏิบัติจะต้องมีความโปร่งใสและไม่มีผู้ใดไม่เห็นด้วยและขัดแย้งตามแนวทางของบริหารการท่องเที่ยวตัวชี้วัดด้านนโยบายในแนวทาง Management Tourism อย่างไรก็ตามพื้นที่ปากน้ำประแสเป็นพื้นที่เพียงตำบลหนึ่งในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งมีสถาบันการปกครองเพียงแห่งเดียวแต่ในพื้นที่ แต่ก็ยังพบปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนในพื้นที่กับสถาบันการปกครอง เนื่องด้วยมีทัศนคติไม่ตรงกันถือได้ว่าไม่เป็นพื้นที่ตามหลักการบริหารการจัดการการท่องเที่ยว

6.8.1.3 ศักยภาพด้านการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปากน้ำประแสมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการพื้นที่ประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว ป่าชายเลน และสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ให้อยู่ในสภาพที่ดีและยังคงสภาพสิ่งแวดล้อมและป่าชายเลยไว้ได้ มีป่าชายเลนเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งพืชพันธุ์และสัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวไว้ได้ดี จัดได้ว่าเป็นศักยภาพด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยวของปากน้ำประแสเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยระบบการจัดการทรัพยากรพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นไปตามความต้องการของชุมชนและจัดทำโดยชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและบริหารจัดการทรัพยากรเองตามหลักการของเมียแชม และ ลัมบาชิ (Measham, G. Thomas & Lumbasi, A. Jared: 2013) อย่างไรก็ตามแม้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งจะถูกจำกัดด้านการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวอันเกิดมาจากปัญหาด้านทัศนคติและความคิดเห็น แต่โดยภาพรวมแล้วพื้นที่มีศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดจากชุมชน

6.8.1.4 ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่ การจัดการแหล่งข้อมูลท่องเที่ยว ระบบการจัดการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ การจัดการสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดการวิถีคนในพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชนบท การจัดการภูมิสถาปัตย์ในการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการเพื่อฟื้นฟูศิลปะหัตถกรรม ภูมิปัญญา การจัดการการดูแลผืนป่าและธรรมชาติ การจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานและคงไว้ซึ่งวิถีดั้งเดิมของชาวปากน้ำประแส การจัดการขยะ น้ำเสีย การจัดการระบบที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด การจัดการที่ทำให้คนในพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม การจัดการที่ไม่ทำให้คนในพื้นที่ต้องปรับวิถีให้เข้ากับนักท่องเที่ยว การจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ การจัดการด้านความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม การจัดการอาหารท้องถิ่น การจัดการระบบคมนาคมและระบบแสงสว่าง

ก. การจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์และมัคคุเทศก์น้อย การอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของกลุ่มผู้ประกอบการบ้านพักริมน้ำ กลุ่มสามล้อประแส วิทยากรและให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณีและสิ่งแวดล้อม พิพิธภัณฑ์ปากน้ำประแส แผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์ เว็บไซด์ปากน้ำประแส สำหรับข้อมูลที่กำลังดำเนินการคือ การจัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวปากน้ำประแส การใช้สื่อออนไลน์ของนักท่องเที่ยว โดยระบบการจัดการการเข้าถึงข้อมูลท่องเที่ยวของพื้นที่ท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร การสร้างเว็บไซด์เพื่อการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามหลักการขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2004) เรื่องตัวชี้วัดความสำเร็จด้านการเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามแม้ว่าพื้นที่จะมีระบบการจัดการการเข้าถึงข้อมูลนักท่องเที่ยวแต่ก็ยังพบปัญหาด้านบุคลากร ในเรื่องความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและจิตอาสาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ข. การจัดการการท่องเที่ยวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

เทศบาลตำบลปากน้ำประแส หอการค้าจังหวัดระยอง และบ้านพักโฮมสเตย์ริมน้ำ มีระบบการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพื้นที่ได้ โดยมีระบบการจัดการเรื่องการจัดให้มีเส้นทางจักรยานตามเส้นทางธรรมชาติหรือเส้นทางกินเที่ยวผลไม้ประจำถิ่น เส้นทางศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกรรม ประมงและชุมชนชาวปากน้ำประแส การจัดให้มีการล่องเรือชมวิถีชุมชนสองฝั่งริมแม่น้ำประแส ลงเรือดำน้ำศึกษาวิถีธรรมชาติของปลาในท้องทะเล จัดแพคเกจท่องเที่ยวทางทะเลและชิมอาหารทะเลซึ่งราคาจะรวมกับที่พักแล้ว การจัดการการท่องเที่ยวโดยสามล้อเครื่องประแส การจัดการสถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว การจัดการที่พักอาศัยนักท่องเที่ยว ระบบการจัดการดังกล่าวส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวปากน้ำ ประแสในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เป็นจำนวนมาก ระบบการจัดการดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า พื้นที่มีแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวตามองค์ประกอบพื้นฐานการท่องเที่ยวตามแนวทางมาฮิลาโรว (Mahirarao) เช่น มีอาคารดั้งเดิม พิพิธภัณฑ์ รีสอร์ท แม่น้ำ ป่าชายเลน สถานที่ธรรมชาติ สินค้าพื้นเมือง รวมทั้งมีระบบการจัดการเพื่อให้คงสภาพเดิมไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

ค. มีระบบการจัดการสภาพแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีและรักษาธรรมชาติไว้ได้

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการสภาพแวดล้อมให้คืนสู่วิถีธรรมชาติได้เป็นอย่างดี แต่ระบบการจัดการคืนสภาพแวดล้อมสู่ธรรมชาตินั้น โดยมากมักเป็นองค์กรภายนอกเข้ามาบริหารจัดการให้กับชุมชนภายใต้โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) เช่น กรณีตัวอย่างของบริษัทซีพีที่ได้จัดทำโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลนกว่า 40 ไร่ โครงการธนาคารปู (การอนุบาลปูเพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์ทะเล) โครงการเก็บขยะของบ้านพักริมน้ำ โครงการแยะขยะของถนนคนเดินปากน้ำประแส กล่าวได้ว่า การจัดการพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมผู้พักอาศัย ระบบนิเวศ การอนุรักษ์ การอยู่ร่วมกันยังเป็นไปตามระบบนิเวศวิทยา มีการลดปริมาณขยะด้วยการจัดโครงการต่างๆ เพื่อกำจัดขยะ ซึ่งถือว่าเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแนวทางการสร้างคุณค่าให้กับสินค้าท่องเที่ยว (Indicator of Sustainable Development for Tourism Destinations)

ง. ระบบการจัดการวิถีชีวิตคนพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชนบท

ชาวปากน้ำประแสประกอบอาชีพดั้งเดิมตามวิถีท้องถิ่นและใช้บ้านเป็นแหล่งผลิตสินค้าจากวัตถุดิบในพื้นที่ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเรียนรู้ศึกษาขั้นตอนการผลิตได้ตามบ้านของผู้ผลิต นอกจากนี้ระบบการจัดทำโฮมสเตย์ และถนนคนเดินประแสสร้างสุขยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตเสมือนการเปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว กล่าวได้ว่าระบบการจัดการวิถีชีวิตคนในพื้นที่ให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตคนชนบทในพื้นที่เป็นไปได้ดีเพราะพื้นที่จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต ทั้งทางด้านความสะดวกสบายและด้านทรัพยากรธรรมชาติตามแนวทางการศึกษาของแมททิสันและวอล (Mathesion and Wall, 1982)

จ. ระบบการจัดการภูมิสถาปัตย์ที่อนุรักษ์ความเป็นเมืองเก่าไว้

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสและหน่วยงานด้านวัฒนธรรมร่วมกันส่งเสริมและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมบ้านเก่าริมน้ำประแสไว้ แล้วจัดให้มีถนนคนเดินประแสสร้างสุขเพื่อให้พี่น้องประแสนำผลิตภัณฑ์และอาหารท้องถิ่นมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้ชมบรรยากาศวิถีชาวประแสรับประทานอาหารริมน้ำและชมบ้านเรือนไม้ชายน้ำ จะเห็นได้ว่าพื้นที่มีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอาคารเรือนไม้ไว้เพื่อรักษาและคงไว้ซึ่งสภาพเดิมของพื้นที่ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังนำมาให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Indicators in Cultural Tourism)แม้ว่าจะพบชาวประแสบางส่วนที่ไม่อนุรักษ์พื้นที่สถาปัตยกรรมไว้ก็ตาม แต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

ฉ. ระบบการจัดการที่ฟื้นฟูศิลปะ หัตถกรรม ภูมิปัญญา

ปากน้ำประแสมีภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่เกิดจากภูมิปัญญาภาคเกษตรและภูมิปัญญาจากผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลและมีระบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากชาวบ้านที่จัดทำสืบทอดกันมา กล่าวได้ว่าระบบการจัดฟื้นฟูภูมิปัญญา**ท้องถิ่น**โดยเฉพาะวิถีชีวิตเสื้อผ้าการแต่งกาย จัดเป็นองค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นใน 10 ประการตามแนวทางการศึกษาของโจน (Jon, 2013) เรื่อง Managing Heritage and Cultural Tourism Resource อย่างไรก็ตามแม้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างจะหายไปจากพื้นที่ แต่ก็ยังมีกลุ่มชาวประแสพยายามอนุรักษ์ไว้ด้วยการจัดการแสดงภูมิปัญญาในถนนคนเดินประแสสร้างสุข แต่ก็ยังอยู่ในระหว่างการเริ่มต้น เหตุเพราะความเข้าใจของคนในพื้นที่ด้านการฟื้นฟูภูมิปัญญา การเป็นจิตอาสาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในพื้นที่ยังมีน้อย ทำให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มเป็นเหตุทำให้ไม่มีการ

ฟื้นฟูภูมิปัญญาในพื้นที่ ส่งผลให้พื้นที่ไม่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวด้านการจัดระบบฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ช. ระบบการจัดการเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติ

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการพื้นที่เพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าและธรรมชาติป่าชายเลนไว้ได้ดี พบได้จากโครงการปลูกป่าชายเลนที่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2550 เพราะผืนป่าถูกทำลายจากโรงงานอุตสาหกรรม ท่าเทียบเรือ โรงไฟฟ้า เลี้ยงกุ้ง สัมปทานเผาถ่าน นอกจากนี้ยังมีโครงการอนุรักษ์ปูแสม โครงการพลเมืองยุคใหม่ชุมชนไร้ถัง โครงการรักษ์โลกรักษ์ป่าชายเลน โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กล่าวได้ว่าระบบการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อปกป้องดูแลรักษาธรรมชาติโดยยึดหลักการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุดตามแนวทางของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกลยุทธ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการกำหนดพื้นที่ทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว เนื้อหาการท่องเที่ยว คุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว

ซ. ระบบการจัดการที่สร้างความเจริญ สร้างงานแต่คงไว้ซึ่งความเป็นเมือง

ปากน้ำประแสมีการสร้างงานให้กับคนในพื้นที่เพราะในช่วงที่ผ่านมานักท่องเที่ยวได้เข้าไปในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทำให้ธุรกิจด้านการบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านอาหารส่งผลให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาที่ตามมาหลังความเจริญเข้าไปในพื้นที่คือ ระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับความเจริญของพื้นที่ตามไม่ทันกับความเจริญ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความเจริญกับคนในพื้นที่ เพราะเกิดการเอื้อประโยชน์ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นและบางครั้งยังส่งผลต่อการเปลี่ยนวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่นไปสู่ความเจริญ เช่น การสร้างอาคารทันสมัยทดแทนเรือนไม้ดั้งเดิมของปากน้ำประแส กล่าวคือ แนวทางการสร้างงานการจ้างงาน ให้กับคนในพื้นที่ด้วยการเพิ่มการลงทุนในรูปแบบต่างๆถือได้ว่าเป็นการสร้างงานและสร้างความเจริญให้กับพื้นที่และเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว (Tourism Management, Indicator of Sustainable Development for Tourism Destinations)

ฌ. ระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการขยะ น้ำเสียจากชุมชน ระบบกำจัดขยะในแม่น้ำประแสโดยใช้ แหลาก อวนกั้น สถานประกอบการที่พักต้องมีบ่อบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ชาวประแสยังรวมกลุ่มกันกำจัดขยะ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ประแส กลุ่มสามล้อ โดยจัดให้มีวันดีเดย์เพื่อช่วยกันเก็บขยะตามถนน แม่น้ำ การดำเนินการระบบการจัดการขยะ น้ำเสียของพื้นที่ถือเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามตัวชี้วัดขององค์ประกอบทางสังคม (social dimension) ของชาราชและบารูดดิน (Sharareh & Badaruddin, 2013) อย่างไรก็ตามพื้นที่ก็ยังพบปัญหาขยะอันเกิดจากคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ยังมองไม่เห็นความสำคัญของการกำจัดของเสียและขยะ แม้ว่าหน่วยงานในพื้นที่จะร่วมกันรณรงค์ก็ตาม

ฎ. ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัด

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวาย แออัดของพื้นที่โดยเทศบาลตำบลปากน้ำประแส กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้งฝั่งทุ่งโปรงทองและฝั่งริมแม่น้ำ ประแสต่างมีภาคีร่วมกับสถานีตำรวจภูธรปากน้ำประแส อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนเพื่อดูแล ความวุ่นวาย ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สถานประกอบการที่พักบางแห่งมีตู้แดงหน้าที่พักและสายตรวจเข้ามาตรวจตามเวลา บางแห่งมีการจัดตั้งไลน์กลุ่มเพื่อเป็นภาคีเครือข่าย เมื่อเกิดเหตุอันตรายภาคีทุกเครือข่ายจะรับข้อมูลและป้องกันเหตุได้ทัน จึงทำให้ปากน้ำประแสมีความปลอดภัยไม่วุ่นวาย ส่วนทางด้านความแออัดโดยศักยภาพพื้นที่ที่มีทั้งป่าและแปลงเกษตร ทำให้พื้นที่ปากน้ำประแสไม่มีปัญหาเรื่องความแออัด มลพิษ เพราะมีแต่ผืนน้ำและผืนป่าที่เป็นปอดของพี่น้องปากน้ำประแสและนักท่องเที่ยว กล่าวได้ว่า ระบบการจัดการที่ไม่สร้างความวุ่นวายแออัดในพื้นที่ด้วยการจัดกลุ่มป้องกันภัยอันตรายหรือสร้างเครือข่ายของกลุ่มขึ้นชี้ให้เห็นว่า พื้นที่มีความร่วมมือกันในชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและสามารถกำกับดูแลไม่ให้เกิดความวุ่นวายและเป็นไปตามกติกาที่วางไว้เป็นไปตามหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ฏ. มีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการที่ทำให้คนพื้นที่ไม่ละทิ้งอาชีพเดิม เพราะปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่กำลังมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนักท่องเที่ยวเข้ามามาก ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของชาวประแสมีตลาดรองรับ คนในพื้นที่จึงหันมาผลิตสินค้าด้วยการใช้วัตถุดิบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจึงเป็นเหตุให้ชาวปากน้ำประแสไม่ละทิ้งอาชีพดั้งเดิมเพราะทั้งทำรายได้ให้ชาวปากน้ำประแสแล้วชาวปากน้ำประแสยังมีวิถีดั้งเดิมในพื้นที่เดิมมีชีวิตที่สงบ อากาศบริสุทธิ์ และไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเมื่อต้องย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพที่อื่น ซึ่งระบบการจัดการดังกล่าวถือเป็น

การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการร่วมสร้างและร่วมประกอบสร้างระหว่างผู้ผลิตกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสินค้าทางวัฒนธรรม เป็นไปตามแนวทางของโฮลท (Holt,1995) โดยผลจากการร่วมกันสร้างคุณค่าจากสินค้าวัฒนธรรมดั้งเดิมส่งผลให้คนในพื้นที่สานต่ออาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษได้ แม้ว่าจะมีบางอาชีพเช่น ประมงจะลดน้อยลงน้อยลงก็ตาม

ฐ. ระบบการจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบ

ระบบการจัดการที่ทำให้คนไม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติและไม่เลียนแบบของชาวประแสค่อนข้างน้อยมาก พบได้จากการจัดถนนคนเดินประแสสร้างสุขที่นำวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาตกแต่งร้านค้า นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังมีแหล่งอบายมุขท่ามกลางการอนุรักษ์กระแสวัฒนธรรมดั้งเดิม อย่างไรก็ตามทางด้านแหล่งอาชีพดั้งเดิมชาวปากน้ำประแสยังอนุรักษ์ไว้ไม่รับเอาวัฒนธรรมการแปรรูปสินค้าเข้ามาในพื้นที่ปากน้ำประแส ระบบการจัดการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่ต้องรักษาสภาพเดิมของพื้นที่ไม่เปลี่ยนไปตามสิ่งแวดล้อมตามแนวทางการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของยูเนสโก

ฑ. ระบบการจัดการด้านความปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสมีระบบการจัดการด้านความปลอดภัยในระดับตำบลที่ดี มีการอบรมให้ความรู้ด้านความปลอดภัยตามมาตรฐานความปลอดภัย มีการจัดตั้งตำรวจบ้าน ตั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน ระบบส่งข้อความผ่านโทรศัพท์มือถือในกลุ่มป้องกันภัยเมื่อเกิดภัยอันตราย มีรถตระเวนความปลอดภัย ส่งผลต่อความปลอดภัยทั้งนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ หากจะมีปัญหาก็มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กล่าวได้ว่าพื้นที่มีระบบป้องกันและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเป็นไปตามแนวทางคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีตามแนวทางของโจน (Jon, 2013) เรื่อง Managing Heritage and Cultural Tourism Resource

ฒ. ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นรองรับนักท่องเที่ยว

พื้นที่ปากน้ำประแสมีร้านอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์สินค้าจากวัตถุดิบท้องถิ่นมากพอที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวประทับใจในรสชาติอาหารและผลิตภัณฑ์สินค้าจากสัตว์ทะเล ผลิตภัณฑ์จากพืชพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวหาซื้อได้ที่ตลาดประแสหรือตามบ้านที่ผลิตสินค้าโดยไม่มีวางตลาดขายทั่วไปเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวอื่น นอกจากนี้นักท่องเที่ยว

ยังค้นหาร้านอาหารท้องถิ่น สินค้าท้องถิ่น ขนมพื้นบ้านได้จากสื่อออนไลน์หรือเว็บไซต์ที่กินที่เที่ยวปากน้ำประแสได้ ระบบการจัดการด้านอาหารท้องถิ่นของพื้นที่จัดได้ว่าพื้นที่มีองค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

ฌ. ระบบการจัดการคมนาคม แสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีระบบการจัดการคมนาคมที่ดี ถนนปากน้ำประแสสามารถเชื่อมต่อไปยังจังหวัดระยองสู่จันทบุรีและตราดได้ด้วยถนนบูรพาชลทิศ (ถนนเลียบริมทะเล) ส่วนถนนภายในปากน้ำประแสเพื่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่นบางแห่งกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาพื้นที่เช่น ทุ่งโปรงทอง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการสัญจร รถบัสขนาดใหญ่ผ่านเข้าออกลำบาก อีกทั้งถนนภายในตำบลเป็นถนนเล็ก คับแคบ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่มีที่จอดรถและไม่สะดวกในการท่องเที่ยว เช่น ถนนคนเดินปากน้ำประแสและตลาดเช้าปากน้ำประแส นอกจากนี้ปากน้ำประแสยังไม่มีรถขนส่งสาธารณะนอกจากรถสามล้อท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องใช้รถส่วนตัวเท่านั้น ด้านแสงสว่างปากน้ำประแสมีแสงสว่างเพียงพอทุกเส้นทาง ชี้ให้เห็นว่าการจัดการด้านแสงสว่างให้พื้นที่มีเพียงพอต่อการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2014)

6.8.1.2 ศักยภาพด้านสิ่งสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

สิ่งสนับสนุนด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนถือเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ระบบสาธารณสุข สุขอนามัย โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ วัฒนธรรมประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในอดีต ดังนี้

ก. ระบบการจัดการสัญลักษณ์ ป้ายบอกทาง

เทศบาลตำบลปากน้ำประแสกำลังดำเนินการเรื่องสัญลักษณ์ ป้ายบอกทางในตำบลปากน้ำประแส ซึ่งก็รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เริ่มจัดทำเป็นระบบคิวอาร์โค้ดและแผนที่สำหรับตำบลปากน้ำประแสเพื่อแจกให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากป้ายบอกทางและสัญลักษณ์ตามสถานที่ท่องเที่ยวมีจำนวนน้อยและไม่ชัดเจน กล่าวได้ว่าแนวทางการจัดการป้ายบอกทางสัญลักษณ์เพื่อแสดงให้เห็นข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามแนวทางการจัดการข้อมูลข่าวสาร

และเทคโนโลยีข่าวสารเพื่อการท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของเพนเตอร์และชาร์ปเลย์ (Lesley Pender and Richard Sharply)

ข. การบริหารจัดการระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยว

การจัดระบบคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแส อยู่ในระหว่างการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ระบบคมนาคมจึงอยู่ในช่วงการปรับ สร้าง ถนน เส้นทางจักรยานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตามเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ส่วนรถขนส่งสาธารณะไม่มีในพื้นที่ นอกจากรถสามล้อพ่วงข้างนำเที่ยวเท่านั้น ชี้ให้เห็นว่าระบบคมนาคมในพื้นที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยระบบขนส่งและเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรวมแผนการเดินทางสู่เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ถือได้ว่าไม่เป็นศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ค. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านขายของที่ระลึก ไปรษณีย์ ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกพบได้น้อยมากในตำบลปากน้ำประแส นอกจากร้านค้าในตลาดประแสช่วงเช้าและถนนคนเดินประแสสร้างสุขที่จำหน่ายอาหารทะเล อาหารแปรรูปจากสัตว์ทะเลและสินค้าพื้นเมือง ส่วนห้องน้ำสาธารณะมีเพียงพอตามสถานที่ท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามชาวปากน้ำประแสได้พยายามศึกษาดูงานจากพื้นที่อื่น เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ของตนเองซึ่งก็รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอื่นๆ อีกด้วย ชี้ให้เห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามแนวทางองค์ประกอบการท่องเที่ยวของ แมคอินทอช และโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

ง. โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ รองรับการท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีรูปแบบการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของชาวปากน้ำประแส มีการดัดแปลงบ้านเพื่อทำเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์และที่พักกึ่งโฮมสเตย์กึ่งรีสอร์ท มีรูปแบบการบริหารจัดการเน้นความเป็นกันเองกับผู้พักอาศัย ค่าบริการห้องพักรวมค่าท่องเที่ยวทางน้ำ อาหาร บางแห่งมีห้องสัมมนา จัดเลี้ยง โดยมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเทศบาลตำบลปากน้ำประแสและสื่อออนไลน์

ส่วนบ้านพักโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองมีรูปแบบการจัดการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศพื้นบ้านชาวประแส ได้เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แท้จริงและอยู่ภายในบ้านหลังเดียวกันกับเจ้าของบ้าน ปัจจุบันแยกกันไม่รวมกลุ่มกับโฮมสเตย์ถนนบ้านเก่าริมน้ำ

ประแส ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นข้อได้เปรียบของพื้นที่เพราะมีโฮมสเตย์ให้เลือกได้หลายระดับ ทั้งที่มีบรรยากาศวิถีชาวบ้านและบรรยากาศรีสอร์ท ส่วนที่พักโฮมสเตย์ปากน้ำประแสมีความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวด้านความสะอาดกรณีเป็นโฮมสเตย์ย่านทุ่งโปรงทองที่มีรูปแบบการจัดการแบบท้องถิ่น ความสะอาดจะน้อยกว่าโฮมสเตย์ในถนนบ้านเก่าริมน้ำประแส สำหรับกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวทางกลุ่มเจ้าของโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองมีจัดกิจกรรมเสริมที่พักโดยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้อาชีพหลักของชาวปากน้ำประแสทั้งอาชีพเกษตรและประมง ส่วนกลุ่มโฮมสเตย์ถนนบ้านเก่าริมน้ำประแสจัดกิจกรรมแพคเกจเสริมที่พัก ล่องเรือชมปะการังและธรรมชาติ อย่างไรก็ตามภาคเอกชนบางแห่งยังมองว่าระบบการจัดการที่พักโฮมสเตย์และระบบการจัดการการท่องเที่ยวไม่มีทิศทางเพราะต่างฝ่ายต่างดำเนินการ ขาดอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและไม่มีจุดขายทั้งที่มีทรัพยากรเพื่อการพัฒนาท่องเที่ยวในพื้นที่มาก กล่าวได้ว่าระบบการจัดการที่พักในพื้นที่ยังไม่มีระบบการจัดการที่พักเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยวตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาในพื้นที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย การจัดสร้างองค์ประกอบการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเป็นไปตามแนวทางการศึกษาของแมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

จ. ประเพณีที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีประเพณีที่ชาวปากน้ำประแสอนุรักษ์ไว้ในพื้นที่ได้แก่ ประเพณีหล่อเทียน แห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ เทศกาลงานวันไหล สงกรานต์ สำหรับกิจกรรมตามประเพณีบางอย่างได้สูญหายไปจากปากน้ำประแสเช่น ขว้างมะม่วงหิมพานต์ อิกอง อิขุด ดีดลูกหิน ตีวงล้อขอบรถจักรยาน ช่วงรำ (ชง) หรือในช่วงก่อนและหลังสงกรานต์ จะมีประเพณีหนุ่มสาวตัดฟืน ตักน้ำ ซักเสื้อผ้าในครัวเรือนและจะไม่ทำงานก่อนและหลังสงกรานต์ 7 วัน

นอกจากนี้ทางถนนคนเดินปากน้ำประแสยังได้จัดให้มีการแสดงทางประเพณีวัฒนธรรมในบางช่วงเวลา เช่น การละเล่นเพลงสาวอวน การแสดงของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีและกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะจัดให้มีการแสดงพื้นบ้านบนถนนคนเดิน แต่ก็เป็นการจัดเพียงบางวันเท่านั้นเพราะปัญหาผู้แสดงและงบประมาณในการดำเนินการ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีไม่มากอีกด้วย

สำหรับปัญหานักท่องเที่ยวไม่มาเดินที่ถนนคนเดินนั้น เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พักที่โฮมสเตย์ถนนบ้านเก่าริมน้ำประแสซึ่งเป็นการซื้อห้องพักแบบรวมค่าอาหารและกิจกรรมท่องเที่ยวแล้ว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ซื้ออาหารที่ถนนคนเดิน ร้านค้าจึงขายไม่ได้และไม่มาขายอีก ส่งผลให้ถนนคนเดินบางเบาทั้งคนขายและคนเดิน นอกจากนี้ปัญหาอื่นคือเรื่องการประชาสัมพันธ์และความขัดแย้งของคนพื้นที่ การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ในรูปแบบ

ต่างๆ ของพื้นที่เป็นการรักษาประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่ไว้ถือได้ว่าพื้นที่มีแนวทางการสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของแมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

ฉ. กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปากน้ำประแสมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบซื้อรวมกับที่พัก โฮมสเตย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ ดำน้ำ ดูปะการัง กิจกรรมการท่องเที่ยวทางบกแบบวันเดียว สามล้อประแสพาเที่ยววันเดียวครบทุกสถานที่ นอกจากนี้ยังกิจกรรมอื่นที่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์จัดให้นักท่องเที่ยวที่มาพัก เช่น ศึกษาวิถีธรรมชาติเกษตรกรรม ประมง นอกจากนี้ยังพบการเข้าร่วมเครือข่ายกับสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในพื้นที่เป็นไปตามความต้องการของการท่องเที่ยวและถือเป็นศักยภาพที่เป็นชี้วัดขององค์ประกอบทางเศรษฐกิจ (Economic Dimension) ในแนวทางการศึกษาขององค์การค้าโลก (WTO) เรื่อง Sustainable Tourism and Cultural Tourism แม้ว่าจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมของแต่ละส่วนก็ตาม

ช. คุณค่าจากการท่องเที่ยว

ชาวปากน้ำประแสและเจ้าของโฮมสเตย์ปากน้ำประแสส่วนใหญ่ยังพยายามรักษาวิถีธรรมชาติของชาวปากน้ำประแสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และศึกษาสิ่งดั้งเดิมของวัฒนธรรมประมงและเกษตรกรรมไว้ และได้พยายามผลักดันกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชาวปากน้ำประแสซึ่งเป็นวิถีที่แตกต่างจากชนบทั่วไปและจัดได้ว่าเป็นการสร้างคุณค่าให้นักท่องเที่ยวที่นอกเหนือไปจากการพักผ่อนกับธรรมชาติแล้วยังได้เรียนรู้กิจกรรมของชาวปากน้ำประแสอีก เช่น การขุดหอยปากเป็ด หอยกะหล่ำ ตกปลาหมึก เก็บหอยนางรม เป็นต้น

6.8.1.3 ศักยภาพภาครัฐและเอกชนสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ก. หน่วยงานรัฐ/ระบบการเมือง/ผู้นำท้องถิ่น ปากน้ำประแสเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนเข้มแข็งและมีหน่วยงานภาครัฐ คือ เทศบาลตำบลปากน้ำประแสพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ออกมาในรูปโครงการต่างๆ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือและความเห็นชอบในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจากกลุ่มทุกกลุ่มในชุมชนและผู้นำ

ท้องถิ่นสามารถสร้างทัศนคติร่วมกันเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ดีและอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นเอาไว้ได้ โดยไม่ยึดติดพรรคพวกเพื่อนพ้องหรือพัฒนาเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

สำหรับปัญหาการสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐในพื้นที่ปากน้ำประแสมีดังนี้ 1. ความคิดเห็นขัดแย้งกันเองระหว่างคนในพื้นที่กับภาครัฐ 2. ต้องการนักวิชาการเข้ามาพัฒนาพื้นที่เพราะคนภายนอกพื้นที่จะประสานงานกันได้ดีกว่าคนภายในพื้นที่ เพราะผู้นำไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ได้ และไม่จริงใจต่อการพัฒนาพื้นที่ 3. คนในชุมชนไม่สามารถเสนอปัญหาได้ 4. ปัญหากลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่น เกิดการเกื้อกูลผลประโยชน์กันและกัน 5. ข้าราชการทำงานแค่ตามหน้าที่ ไม่มีความจริงใจในการพัฒนา 6. กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่ไม่จริงใจในการแก้ปัญหา

สำหรับความคิดเห็นด้านการทำงานภาครัฐในมุมมองของภาคเอกชน มีดังนี้ 1. การทำงานภาครัฐด้านการพัฒนาพื้นที่ไม่เป็นการพัฒนาเชิงรุก 2. ขาดการประสานงานจากภาคเอกชนและหน่วยงานอื่น 3. มีวิธีการบริหารจัดการไม่ตรงตามหลักการบริหารและไม่ตอบโจทก์ของปัญหาที่แท้จริง 4. ไม่มีแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการจัดหาพื้นที่ใหม่รองรับพ่อค้าแม่ค้าในราคาที่เป็นเหตุเป็นผลและทำให้พ่อค้าแม่ค้ามีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ 5. การพัฒนาพื้นที่ภาครัฐจะต้องบูรณาการงานกับภาคส่วนอื่นๆ ในพื้นที่เพื่อการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป 6. การพัฒนาพื้นที่ไม่ครบองค์ประกอบการพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง 7. บุคลากรในภาคราชการจะทำงานแบบวันต่อวันขาดความต่อเนื่องและแบกรับภาระหน้าที่งานมากเกินไป ไม่กระจายงาน ทำงานเพียงคนใดคนหนึ่ง ทำให้งานไม่สามารถเดินไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว สำหรับแนวทางการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสของเทศบาลตำบลปากน้ำประแสนั้นต้องการให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่ที่ผ่านมาชุมชนไม่มีอัตลักษณ์และไม่เข้มแข็ง ทำให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาระหว่างระดับรากหญ้ากับระดับบริหารท้องถิ่น และที่ผ่านมาการพัฒนาของชุมชนก็ขาดท้องถิ่นเป็นพี่เลี้ยงชี้แนะแนวทาง จะเห็นได้ว่า ด้านการบริหารงานของรัฐในพื้นที่ไม่เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้วยประสบปัญหาด้านศักยภาพของหน่วยงานรัฐแม้ว่าจะได้รับงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ตาม

ข. นโยบายสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว

พื้นที่ปากน้ำประแสได้รับงบประมาณจากภาครัฐในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวตามปีงบประมาณและเป็นการใช้งบประมาณแบบเร่งด่วนส่งผลให้การ

พัฒนาไม่ยั่งยืน เช่น งบประมาณในการพัฒนาถนนคนเดินประแสสร้างสุขที่จัดสรรปีละ 300,000 บาท เพื่อให้จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่สม่ำเสมอและไม่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่

สำหรับกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่มีรูปแบบการพัฒนาที่ส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง เช่น รัฐควรสร้างตลาดให้ผู้ผลิตหรือให้ผู้ผลิตมีความรู้เรื่องการตลาด เพราะเป็นแหล่งกระจายผลผลิตของชุมชนด้วยชุมชน วิธีการเช่นนี้จะทำให้การพัฒนานั้นเกิดความยั่งยืนในอนาคต

6.8.1.4 ศักยภาพทางเศรษฐกิจสนับสนุนการท่องเที่ยว

ก. ปัจจัยทางการตลาด

การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ปากน้ำประแสส่วนใหญ่ภาคเอกชนจะดำเนินการด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าภาคราชการ โดยจัดทำเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค เพื่อให้กลุ่มลูกค้าติดต่อเข้ามาโดยตรง ส่วนภาคราชการเทศบาลตำบลปากน้ำประแสจะทำการการตลาดทั้งในรูปแบบการตลาดของที่พักทั้งสองกลุ่ม สถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านหน้าเพจและเว็บไซต์ของเทศบาลตำบลปากน้ำประแส สำหรับถนนวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุขนั้นค่อนข้างมีปัญหาทางด้านการตลาดเป็นอย่างมาก เพราะขาดทั้งบุคลากรและความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ กล่าวได้ว่าปัจจัยด้านการตลาดของพื้นที่ไม่เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของสินค้า ภาพลักษณ์ ตราสินค้า กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งรวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางการตลาดเช่นกันนอกจากนี้ยังไม่พบองค์ประกอบทางด้านการตลาดของพื้นที่ที่ต้องคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพโดยการแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เข้ามายังพื้นที่ เพื่อให้ได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจและช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

6.8.1.5 ศักยภาพพื้นที่

ก. คนในพื้นที่

ศักยภาพคนในพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนในพื้นที่ปากน้ำประแสซึ่งเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างมีความเห็นหลากหลายในแต่ละกลุ่มต่างมีทัศนคติไม่ตรงกัน มีความคิดเชิงลบต่อการพัฒนาพื้นที่ เกิดการแบ่งแยกทางกลุ่มผู้ได้ผลประโยชน์กับกลุ่มผู้ผลเสียประโยชน์ ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคนในพื้นที่ทำให้ไม่มีศักยภาพด้านการท่องเทียว ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจและทำให้ไม่สามารถสร้างคุณค่าให้กับสินค้าการท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ข. ที่อยู่อาศัย

ศักยภาพด้านที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแส พบว่า พื้นที่ปากน้ำประแสมีที่อยู่อาศัยที่เป็นวิถีดั้งเดิมอยู่มากทั้งที่ “บ้านเก่าริมน้ำประแส” ซึ่งเป็นเรือนไม้แบบห้องแถวเก่าที่หาดูยากในปัจจุบันและเป็นบ้านที่มีนอกชานยื่นออกไปริมแม่น้ำประแส ซึ่งเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบบรรยากาศธรรมชาติแบบย้อนยุค ส่วนบ้านไม้ย่านทุ่งโปรงทองซึ่งบางหลังใช้เป็นโฮมสเตย์ก็เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชอบเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในพื้นที่ปากน้ำประแสได้เป็นอย่างดี ด้วยศักยภาพเชิงพื้นที่ที่ยังรักษา วิถีความเป็นอยู่ดั้งเดิมไว้ถือเป็นศักยภาพด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยวตามแนวทางการศึกษาของแมคอินทอชและโกลดเนอร์ (Machintosh and Goeldner, 1986)

6.8.1.6 ข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพื้นที่ปากน้ำประแสให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน มีดังนี้

ก. ต้องการให้ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมชุมชน เช่น รำวงย้อนยุค ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่กำลังจะสูญหาย การนุ่งผ้าถุง กางเกงเล เสื้อชาวประมง เดินทางไปไหนมาไหนเป็นหมู่คณะ สวมเสื้อผ้ามิดชิด

ข. ซ่อมแซมสะพานเดินชมธรรมชาติทุ่งโปรงทองเนื่องจากชำรุดเสียหายและเก่าเพราะจะทำให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวที่เดินชมธรรมชาติในทุ่งโปรงทองได้

ค. คนในพื้นที่ปากน้ำประแสไม่เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกทั้งทางด้านการแต่งกายและอาหาร

6.9 ผลการวิจัยได้สร้างแบบจำลองแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ดังนี้

ภาพที่ 6.1 แบบจำลองแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

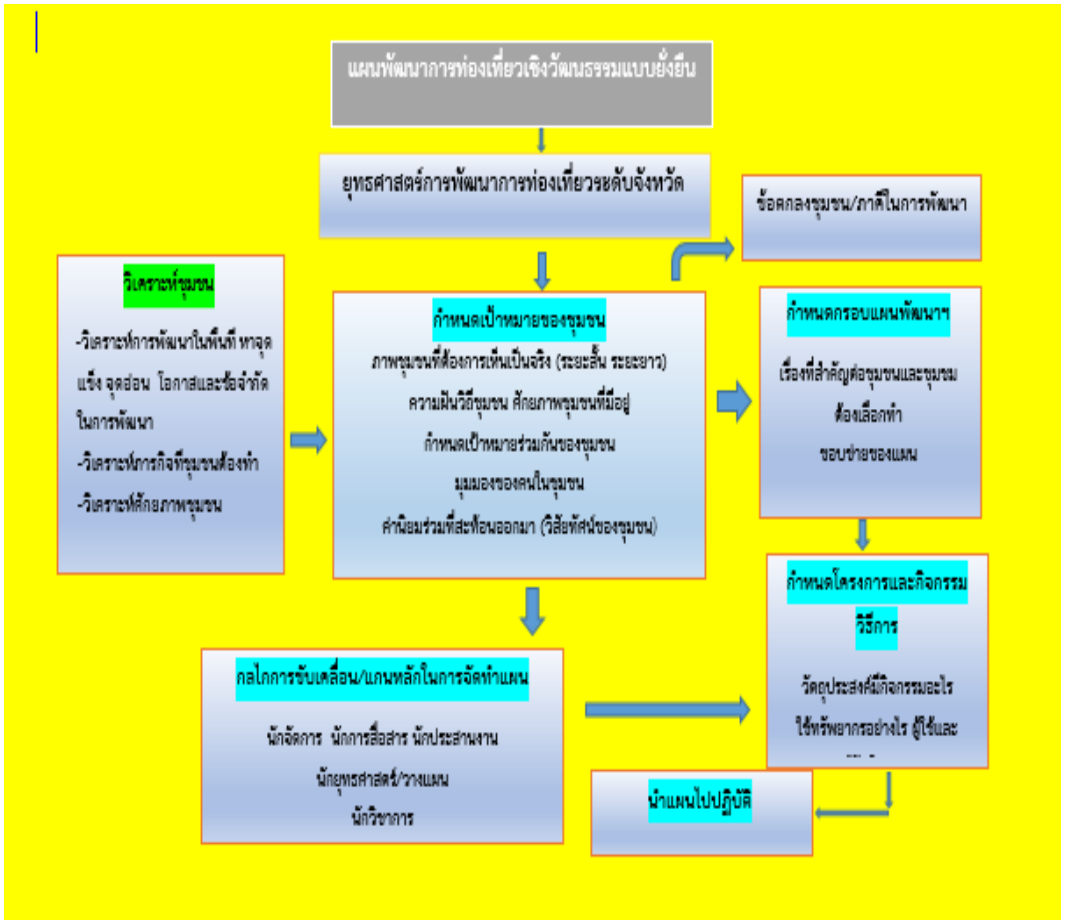

6.10 แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

จากการศึกษาครั้งนี้คณะวิจัยได้สร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนลุ่มแม่น้ำสะแกกรังโดยได้ ได้กำหนดแนวทางการสร้างแผนพัฒนาเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนไว้ดังนี้คือ 1. ศึกษาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัด 2. วิเคราะห์ชุมชน 3. กำหนดเป้าหมายของชุมชน 4. กำหนดกลไก การขับเคลื่อน/แกนหลักในการทำงาน 5. กำหนดข้อตกลงชุมชน/ภาคีในการพัฒนา 6. กำหนดกรอบในการพัฒนา 7. กำหนดโครงการและกิจกรรม 8. กำหนดวิธีการนำแผนไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

6.10.1 วิเคราะห์ชุมชนจากฐานข้อมูลเพื่อกำหนดฐานข้อมูล

วิเคราะห์การพัฒนาในพื้นที่ หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยพบจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ดังนี้

ตารางที่ 6.1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส/ข้อจำกัดในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส/ข้อจำกัดในการพัฒนา
1.พื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ถือเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิม สถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตเรือนแพ วิถีชีวิตคนแบบท้องถิ่น (สงบ เรียบง่าย มีน้ำใจ)		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืนเพราะมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม
2. มีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น วัดท่าซุง วัดสังกัส รัตนคีรี วัดมณีสถิต วัดโบสถ์ ขุนเขาสะแกกรัง อนุสาวรีย์องค์พระปฐมบรมชนก วนอุทยานถ้ำเขาวง ถ้ำพุหวาย บ้านไร่ แก่นมะกรูด หุบป่าตาด โดยเฉพาะวัดท่าซุงถือเป็นจุดแข็งทางด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุทัยธานี เพราะเป็นวัดที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั้งในประเทศและต่างประเทศ บางคนไม่รู้จักอุทัยธานีแต่รู้จักวัดท่าซุง บางคนมารู้จักจังหวัดอุทัยธานีได้ก็เพราะมาวัดท่าซุง		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืนเพราะ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว
3. สถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งของจังหวัดอุทัยธานีคือ บ้านสมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
4.การท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีแบ่งออกเป็น 2 โซน โซนตะวันออก คือ วัดท่าซุง เกาะเทโพที่ถือเป็นห้องครัวของจังหวัด		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

อุทัยธานี อีกโซนคือ บ้านไร่ แก่นมะกรูด จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
5.วิถีชีวิตชาวเรือนแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรังถือเป็นวิถีดั้งเดิมของชาวอุทัยธานี เป็นวิถี ชาวเรือนแพที่ยังมีผู้อาศัยอยู่ในแพแห่งเดียวในประเทศไทย เป็นวีถีชีวิตที่ชาวบ้านจะปลูกเรือนแพไว้เป็นหลังริมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง	แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตชาวแพเริ่มลดน้อยลงไป เพราะค่าใช้จ่ายในการดูแลแพค่อนข้างสูง จึงทำให้ชาวแพรุ่นหลังๆ ขึ้นไปใช้ชีวิตบนบก ปล่อยแพที่มีอยู่เดิมให้เก่าผุพัง ชาวแพที่ยังคงอาศัยอยู่ในแพส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอพยพมาอยู่บนบกได้ อีกปัญหาของชาวแพคือ ปัญหาน้ำขึ้นน้ำลง ปัญหาด้านระบบไฟฟ้า เพราะชาวแพต้องขอติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้าผ่านพื้นที่บ้านของคนอื่นซึ่งบางบ้านไม่ยอม จึงทำให้ชาวแพมีปัญหาเรื่องสาธารณูปโภคในเรือนแพ รวมทั้งห้องน้ำห้องส้วมที่ถึงแม้ในปัจจุบันเทศบาลจะมีการติดตั้งห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะให้กับชาวแพแล้วก็ตาม ในทางตรงกันข้ามคนในพื้นที่บางส่วนที่อาศัยอยู่บนบกยังมองว่า ชาวแพมีส่วนในการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยการทิ้งของเสียลงในแม่น้ำ อย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวแพจะเริ่มลดน้อยลงไป แต่คนในจังหวัดอุทัยธานี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน คนในพื้นที่	1.ขาดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอัตลักษณ์ 2.ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนชาวแพ 3.ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

	ยังต้องการให้มีการรักษาวิถีชีวิตชาวแพเอาไว้ เพราะวิถีชีวิตชาวแพในจังหวัดอุทัยธานีถือเป็นวิถีชาวแพที่ยังคงเหลือแห่งเดียวในประเทศไทย ทุกภาคส่วนในจังหวัดอุทัยธานีจึงพยายามช่วยกันที่จะรักษาวิถีชาวแพเอาไว้ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาในการซ่อมแซมแพ แต่ปัญหาของชาวแพก็ยังไม่ดีขึ้น ยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร แม้ว่าชาวแพเองจะมีการรวมกลุ่มกันในชุมชนชาวแพ โดยมีการตั้งประธาน มีคณะกรรมการและมีการทำงานประสานกันเพื่อให้กลุ่มชาวแพเข้มแข็ง แต่ก็มีปัญหาแตกแยกภายในกลุ่ม เรื่องการแก้ไขปัญหาของชาวแพและการช่วยกันรักษาวิถีชีวิตของชาวแพไว้นั้น คนในพื้นที่มองว่าปัญหาใหญ่ของชาวแพคือ ไม่มีการรวมตัวกันอย่างจริงจัง ของพี่น้องชาวแพ ชาวแพไม่มีความกระตือรือร้น ไม่เข้มแข็งพอที่จะมีจุดยืนเป็นของตัวเอง ไม่กล้าพอที่จะมีปากมีเสียง ทุกครั้งที่มีการประชุมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ชาวแพจะไม่กล้าแสดงและเสนอความคิดเห็นของตนเองและมักจะรอ	

	คอยแต่ความช่วยเหลือจากภาครัฐ คนในท้องถิ่นจึงอยากให้ชาวแพได้รวมตัวกันจริงจัง ให้เข้มแข็ง มีจุดยืนของตัวเองและกล้าแสดงความคิดเห็นว่า ชาวแพต้องการอะไร มีปัญหาเดือดร้อนตรงไหน เพราะเมื่อชาวแพรวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งและรู้ว่าตัวเองจะเป็นไปในทิศทางใด ก็จะมีสภาพการต่อรองได้มากขึ้น ทั้งยังสามารถต่อรองกับรีสอร์ท ริมน้ำได้ด้วย และจะมีคนอื่นเข้ามาช่วยเหลือเอง แต่ ณ ปัจจุบันชาวแพก็ยังไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างจริงจัง ทั้งประธานและคณะทำงานในชุดปัจจุบันก็ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือมีแนวทางที่จะให้ชาวแพไปในทิศทางไหน ทั้งนี้คนในท้องถิ่นยังมีความเห็นพ้องตรงกันว่า การจะทำเรื่องท่องเที่ยวนั้นจะทำอย่างไรให้ชาวแพอยู่ได้และมีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยว ถึงจะเกิดความยั่งยืน ไม่ใช่เอาแต่ว่าแพทรุดโทรมแล้วเอางบประมาณหลวงมาช่วย แต่ชุมชนชาวแพไม่ได้ทำอะไรเลย แต่ถ้าทำให้ชาวแพได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวก็	

	จะทำให้ชาวแพมีรายได้และมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เพราะที่ผ่านมาชาวแพไม่เคยได้อะไรจากการท่องเที่ยวเลย ข้อเสนอที่ต้องการช่วยเหลือชาวแพคือ 1.ให้ชาวแพมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การจัดตลาดน้ำ ตลาดแพสะแกกรัง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ลงแพและซื้อของในแพเหมือนแพป้าแต๋วที่มีการย่างปลา ขายปลาแห้งและอาหารอื่นๆ ในแพให้นักท่องเที่ยว ก็จะเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวแพ ดีกว่าให้นักท่องเที่ยวล่องเรือเพื่อชมวิถีชีวิตของชาวแพอย่างเดียวโดยที่ชาวแพไม่ได้อะไรเลย หรือจะเป็นการให้นักท่องเที่ยวลงแพเพื่อให้อาหารปลา เพราะโดยส่วนใหญ่ชาวแพจะเลี้ยงปลาในกระชังอันเป็นวิถีชีวิตของชาวแพอยู่แล้ว การให้นักท่องเที่ยวลงแพเพื่อให้อาหารปลาก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเลี้ยงปลาแทนชาวแพ ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่นักท่องเที่ยว	

	อยากสัมผัส และยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชาวแพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปอีกด้วย 2. จัดให้มีประกันราคาปลาเพื่อส่งเสริมทางด้านวิถีชีวิตชาวแพ โดยชาวแพส่วนใหญ่ก็จะมีการเลี้ยงปลาแม่น้ำ สิ่งที่พบคือชาวแพถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง แต่ถ้ามีการประกันราคา มีตลาด มีวิธีการแปรรูปให้กับชาวแพ เช่น ปลาแรดแดดเดียวทำแช่แข็งสูญญากาศ หรือชาวแพส่วนใหญ่จะปลูกเตย แต่ก็ไม่สามารถควบคุมใบเตยได้ แต่ถ้าหากนำใบเตยมาแปรรูปแล้วส่งเสริมด้านการตลาดก็จะสามารถช่วยชาวแพได้ 3. เรื่องไฟฟ้าสำหรับเรือนแพ สิ่งที่น่าส่งเสริมคือการทำแผงโซล่าเซลล์ เพราะจะช่วยทางด้านราคาไฟฟ้าได้ แต่คนในพื้นที่ทุกภาคส่วนลงความเห็นร่วมกันว่า การจะพัฒนาชาวแพไปได้มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับชาวแพที่จะรวมตัวกันได้หรือไม่ เพราะคนในพื้นที่และทุกภาคส่วนพร้อมที่จะช่วยเหลือและรักษาวิถีชีวิตชาวแพอยู่แล้ว	

6.โฮมสเตย์ ที่พัก รีสอร์ท ในจังหวัดอุทัยธานีมีเพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเต็มในทุกๆ วันหยุดสุดสัปดาห์ เช่น บ้านสะแกกรังรีสอร์ท	โฮมสเตย์ฝั่งเกาะเทโพที่เป็นโฮมสเตย์แนววิถีชาวบ้าน (นักท่องเที่ยวพักรวมกับเจ้าของบ้าน) ไม่มีผู้มาพักหรือจองแล้วไม่มาตามกำหนด และที่พักในตัวเมืองที่ไม่ได้ปรับปรุงใหม่ เช่น โรงแรมพิบูลย์สุข โดยที่พักในจังหวัดอุทัยธานีต่างเป็นเอกเทศอยู่ได้ด้วยตัวเอง ไม่พึ่งพาภาครัฐ	1.ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ
7. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานีที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งคือ ถนน คนเดินตรอกโรงยา “ถนนสั้นแต่ตำนานยาว” เป็นถนนสายวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จัดขึ้นทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 16.00-20.00 น. ถนนคนเดินก่อตั้งขึ้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2553 โดยเทศบาลเมืองอุทัยธานี เพราะชุมชนนี้เป็นชุมชนในเขตเทศบาลเมือง ทางราชการไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวอะไร ปัจจุบันมีคณะกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันทำรับผิดชอบหน้าที่ในการบริหารงาน จุดเด่นของถนนคือ พ่อค้าแม่ค้าต้องเป็นคนอุทัยไม่อนุญาตให้คนนอกเข้ามาเพราะต้องการให้ชุมชนมีรายได้ ไม่มีการแข่งขันกันหรือแบ่งแยกกันในกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า แต่จะแข่งขันทางด้านคุณภาพมากกว่า ใครทำสินค้าดี อร่อยก็จะ		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ขายได้มาก เน้นด้านความสะอาด โดยจะมีเจ้าหน้าที่อนามัยมาตรวจอาหารและรับรองคุณภาพให้ จุดเด่นของถนนคนเดินตรอกโรงยาคือ ถนนคนเดินแห่งนี้ขายสถานที่ วัฒนธรรม อาคารบ้านเรือน ขายอัตลักษณ์ของตนเองที่ไม่เหมือนใคร จึงเป็นที่ชื่นชอบและนิยมมากของหมู่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวยังจังหวัดอุทัยธานี ต่างมีความตั้งใจที่จะมาเดินเที่ยวบนถนนคนเดินตรอกโรงยา นักท่องเที่ยวมาแล้วมักจะกลับมาอีก ทั้งยังมีสินค้าให้เลือกมากมาย มีอาหารที่อร่อยและราคาไม่แพง ถนนคนเดินตรอกโรงยาจึงเป็นตัวอย่างหนึ่งของการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชน เป็นถนนคนเดินที่เกิดขึ้นโดยชุมชน ประสบความสำเร็จโดยชุมชน ไม่ต้องพึ่งพาภาครัฐ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน และยังมีคณะกรรมการที่ทำงานด้วยใจ ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการบริหาร และยังมีโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ผู้ใดขายหมดไม่มีสิทธิที่ที่จะยกโต๊ะกลับ จะอยู่เป็นเพื่อนกันหรือช่วยเหลือกันในเวลาเก็บของ ถนนคนเดินตรอกโรงยาถือเป็นความภาคภูมิใจของคนในพื้นที่มาก ที่มีถนนคนเดินสายวัฒนธรรมที่มีเรื่องเล่า มีตำนาน มีที่มาที่ไป มีผู้นำที่ลงมือทำและมีผู้ตามที่ทำงานกันอย่างสอดคล้องจึงทำให้เกิดความยั่งยืนได้		

	8. ปัญหาที่สำคัญอีกด้านของจังหวัดอุทัยธานีและลุ่มแม่น้ำสะแกกรังคือ การประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทาง ทั้งป้ายบอกทางเข้าจังหวัดอุทัยธานีและป้ายบอกทางไปสถานที่ท่องเที่ยวมีน้อย จนมีคำพูดว่า “ถ้ามาอุทัยแล้วหลงถือว่าไม่ได้มาอุทัย” ส่วนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีข้อเสนอให้เร่งดำเนินการให้ประชาสัมพันธ์ผ่านตัวบุคคลดังนี้ 1. ใช้สื่อมัคคุเทศก์น้อยเป็นผู้ให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ ที่ผ่านมามีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อย แต่อบรมแล้วก็ไม่มีการดำเนินงานต่อ ไม่มีการดูแล จึงทำให้มัคคุเทศก์น้อยหายไปจากพื้นที่ แต่เรื่องนี้คนในพื้นที่ให้ความเห็นว่า ไม่เห็นด้วยกับการอบรมมัคคุเทศก์น้อย นักเรียน คิดว่าถ้าไปเที่ยววัดก็ให้เอาพระมาเป็นมัคคุเทศก์ เพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างความเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการปกปักรักษา ส่วนนักเรียนถ้าเอามาอบรมแล้วคิดว่านักเรียนจะมองไม่ออกว่า การเป็นเจ้า	1.ขาดการดูแลจากภาครัฐ

	บ้านที่ดีต้องทำอย่างไร และคนที่จะเป็นผู้แนะนำที่ดีอีกคนคือ ใช้สื่อบุคคลจากผู้ประกอบการที่พัก 2. เสนอให้มีการสร้างจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วม 3. ให้มีการแก้ไขข้อมูลทางด้านแผ่นพับเพื่อการท่องเที่ยวที่ยังล้าสมัย เบอร์ติดต่อและเพิ่มภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 4. ให้หน่วยงานราชการส่งเสริมงานประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมต่างๆ ของจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เริ่มต้นใหม่ เช่น การตักบาตรทางน้ำและตลาดน้ำ	
	9.เร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ ทั้งจากหน่วยงานรัฐกับคนในพื้นที่และปัญหาคนในพื้นที่ด้วยกันเอง	
	10.ควรมีคณะกรรมการดำเนินการด้านการพัฒนาเมืองอุทัยธานีแบบถาวรและยั่งยืน เพื่อดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัด โดยคณะกรรมการต้องปลอดจากการเมือง เป็นผู้	

	เสียสละ อดทนและมีความสามารถในการแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้	
	11.สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุทัยธานีควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด มีข้อมูลการท่องเที่ยวทั้งที่พักและเบอร์ติดต่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง	1.ผู้บริหารขาดภาวะผู้นำ

6.10.2. กำหนดเป้าหมายของชุมชน

6.10.2.1 ภาพที่เป็นจริงระยะยาว 10-20 ปี

ก. มีโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า น้ำ มีระบบการจัดการเพื่อการท่องเที่ยว

. ข. มีการพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

ค. มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าแก่การท่องเที่ยว

ง. มีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชน

จ. มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการจากหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วน

ฉ. มีการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะ

ช. มีการสร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรม

ซ. มีการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยน

ฌ. มีการจัดตั้งตลาดกลางเพื่อรับซื้อสินค้าเกษตรและปลา

ฎ. มีการจัดให้มีสถาบันจัดการความรู้

6.10.2.2 ความฝันวิถีชุมชน

ก. พัฒนาวิถีชาวแพให้คงอยู่ตลอดไป

ข. ต้องการให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับชุมชนเพื่อสร้างศักยภาพการท่องเที่ยว

6.10.2.3 มุมมองต่างๆของคนในชุมชน ประเด็นการพูดคุยสะท้อนให้เห็นค่านิยมร่วม

ต้องการให้ชาวแพสร้างอัตลักษณ์และหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเองและทุกภาคส่วนจะให้ความร่วมมือ

6.10.2.4 ค่านิยมร่วมที่สะท้อนออกมา หรือวิสัยทัศน์ของชุมชน

ความเป็นอยู่เรียบง่าย ไม่วุ่นวาย ไม่แออัด มีการพัฒนาแต่อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

6.10.3 กำหนดกรอบแผนพัฒนา

ก. พัฒนาวิถีชาวแพ

ข. ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐ

ค. การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเอง

ง. พัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชน

จ. สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชน

ฉ. พัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะ

ช. สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรม

6.10.4 กำหนดเป้าประสงค์

ก. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวแพ

ข. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคน ความรู้ วิชาการและการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว

ค. สนับสนุนการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า น้ำ มีระบบการจัดการเพื่อการท่องเที่ยว

ง. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าแก่การท่องเที่ยว

จ. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการจากหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วน

ฉ. ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา

ช. สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรม

ซ. ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยน

ฌ. จัดตั้งตลาดกลางเพื่อรับซื้อสินค้าเกษตรและปลา

ฎ. จัดให้มีสถาบันจัดการความรู้

ฏ. พัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด รวมถึงสร้างมาตรฐานสินค้าท้องถิ่น

6.10.5. โครงการและกิจกรรม

ก. กิจกรรมที่เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเองภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชาวแพให้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว

ข. มีกิจกรรมพัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ค. มีกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ง. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว

จ. มีกิจกรรมสร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ตารางที่ 6.2 โครงการและกิจกรรม

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ทรัพยากร	ชุมชนควรทำ	ผู้นำคือ	ผู้รับผิดชอบ
1.เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเองภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชาวแพให้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว	1.คนในชุมชนมีความรู้ด้านการท่องเที่ยวและพึ่งตนเองได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	คนในชุมชน	ให้ความร่วมมือในการสร้างองค์ความรู้	หน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	หน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
2.พัฒนาความรู้วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	2.คนในชุมชนมีความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวิชาการและการสื่อสารและพึ่งพาตนเองได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	คนในชุมชน	ให้ความร่วมมือในการสร้างองค์ความรู้	หน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	หน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
3.สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	3.เกิดความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากหน่วยงานรัฐและชุมชน	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชน	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน	เทศบาลเมืองอุทัยธานีหน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด	เทศบาลเมืองอุทัยธานี
4.ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาศาสนาและศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว	4.เพื่อสร้างศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	คนในพื้นที่และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยวในการพัฒนาพื้นที่	เทศบาลเมืองอุทัยธานี	เทศบาลเมืองอุทัยธานี

			เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน		
5.สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยว	5.เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมระหว่างภาครัฐกับประชาชน	คนในพื้นที่และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการลดความเลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเป็นธรรมระหว่างภาครัฐกับประชาชน	หน่วยงานรัฐทุกหน่วยงานในจังหวัด	เทศบาลเมืองอุทัยธานี

6.10.6 จัดลำดับความสำคัญของโครงการ

โครงการ/เรียงลำดับความสำคัญ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1.เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเอง ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชาวแพให้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว	คนในชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเอง ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชาวแพให้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว
2.พัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	คนในชุมชนได้พัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
3.สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนในพื้นที่
4.ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว	คนในชุมชนและหน่วยงานรัฐได้พัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว
5.สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยว	เกิดความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง

6.11 แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนพื้นที่ปากน้ำประแส

แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนปากน้ำประแส ได้กำหนดแนวทางการสร้างแผนพัฒนาเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนไว้ดังนี้คือ 1. ศึกษาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัด 2.วิเคราะห์ชุมชน 3. กำหนดเป้าหมายของชุมชน 4. กำหนดกลไกการขับเคลื่อน/แกนหลักในการทำงาน 5. กำหนดข้อตกลงชุมชน/ภาคีในการพัฒนา 6. กำหนดกรอบในการพัฒนา 7. กำหนดโครงการและกิจกรรม 8. กำหนดวิธีการนำแผนไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

6.11.1. วิเคราะห์ชุมชนจากฐานข้อมูลเพื่อกำหนดฐานข้อมูล

วิเคราะห์การพัฒนาในพื้นที่ หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยพบจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ดังนี้

ตารางที่ 6.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส/ข้อจำกัดในการพัฒนาตำบลปากน้ำประแส

จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส/ข้อจำกัดในการพัฒนา
1.ตำบลปากน้ำประแส เป็นตำบลที่มีศักยภาพเด่นชัดในเรื่องของพื้นที่ คือ เป็นพื้นที่เสมือนอยู่บนเกาะมีทั้งป่าชายเลน แม่น้ำ เส้นทางปั่นจักรยาน มีระบบนิเวศ สภาพแวดล้อมภูมิอากาศที่ดี ไม่มีโรงงาน ไม่มีสารพิษ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของตำบลปากน้ำประแส		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
2. ตำบลปากน้ำประแสเป็นตำบลที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสคือ วิถีชีวิตชาวประมง แม้ในปัจจุบันการทำประมงจะลดน้อยถอยลงไปเนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจ แล้วเปลี่ยนอาชีพเป็นค้าขายหรือทำการท่องเที่ยวทดแทน แต่ถึงแม้จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ยังมีสภาพเรือให้เห็น มีการประมงริมน้ำของเรือเล็กให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
3.ปากน้ำประแสเป็นตำบลที่มีศักยภาพทางด้านสถานที่และเสน่ห์ทางด้านท่องเที่ยว เช่น ทุ่งโปรงทอง เรือรบหลวงประแส ศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ สะพานประแสสิน บ้านเก่าริมน้ำร้อยปีและวัดตะเคียนงาม ซึ่งทุ่งโปรงทองจะเป็นไฮไลท์ของตำบลปากน้ำประแสที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากในวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวทุ่งโปรงทอง ระยะเวลาประมาณ 5 เดือน มี		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

จำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่า 500,000 คน ถือเป็นศักยภาพทางการท่องเที่ยวของปากน้ำประแส		
4. ตำบลปากน้ำประแส มีวิถีแหล่งวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นของพี่น้องชาวปากน้ำประแส เช่น การจัดกิจกรรมล่องเรือ ดำน้ำ การตกหมึก ชมนก ดูเหยี่ยว หอยกะหล่ำ พาชมขุดหอยปากเป็ด กิจกรรมท่องเที่ยวเหล่านี้จะเป็นการบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต การดำรงชีพแบบท้องถิ่นของชาวปากน้ำประแส และยังเป็นการปลูกฝังให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีของธรรมชาติอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากวิถีชีวิตชาวประมงแล้วยังมีวิถีชีวิตอื่นๆ ที่ส่งเสริมต่อการท่องเที่ยว เช่น การประกอบอาหาร ทอดมันแจงลอนหรือแจงลอนย่าง การทำกะปิ การผลิตชาใบขลู่ ที่คนในชุมชนอยากให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสและเรียนรู้ เพราะว่าอาหารถือเป็นจุดเด่นอีกด้านหนึ่งของตำบลปากน้ำประแส อาหารท้องถิ่นนี้ทางโรงเรียนได้มีการจัดหลักสูตรที่สอนนักเรียน ให้ได้เรียนรู้การทำอาหารสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีโครงการอาหารขนมจากชาใบขลู่ เช่น บราวนี่ คุกกี้ ขนมเปี๊ยะชาใบขลู่ เพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์จากต้นทุนที่มีอยู่ ให้เป็นสินค้าของฝากทางวัฒนธรรมของตำบลปากน้ำประแส		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

5. ชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลปากน้ำประแส เป็นจุดเด่นอีกด้านหนึ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำประแสมากขึ้น ด้วยเพราะมีสถาปัตยกรรมบ้านเรือนไม้อายุกว่า 100 ปี ปลูกเป็นแนวยาวริมฝั่งแม่น้ำประแส เป็นบ้านเรือนไม้สมัยเก่าที่ปลูกตามแนววิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวปากน้ำประแส มีชานบ้านยื่นเข้าไปในแม่น้ำเพื่อความสะดวกในการดำรงวิถีแบบชาวประมง แม้ในปัจจุบันชาวประมงบางส่วนจะไม่ได้ทำประมงแล้ว แต่ก็ยังมีการเปิดบ้านเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ภายในชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส นอกจากชุมชนแห่งนี้จะมีบ้านที่ทำการประมงแล้วยังมีบ้านเรือนไม้เก่าที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ร้านขายของชำ ร้านตัดผมชาย ร้านเสริมสวยหญิง ร้านอาหาร ซึ่งบ้านเหล่านี้ยังคงอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแบบเดิมๆ เอาไว้ แม้ว่าอาจจะมีบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนเป็นโฮมสเตย์บ้าง หรือปรับบ้านให้ทันสมัยมากขึ้นก็ตาม		มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
6. ภายในชุมชนบ้านเก่าริมน้ำประแส ยังได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐให้จัดเป็น ถนนวัฒนธรรมคนเดินประแสสร้างสุข ที่จัดขึ้นทุกวันเสาร์ต้นเดือน เดือนละหนึ่งครั้ง โดยได้รับเงินสนับสนุนจากกรมการท่องเที่ยวในปีที่ผ่านมา 300,000 บาท เพื่อนำมาพัฒนาถนนคนเดินปากน้ำประแส รวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองก็เคยให้งบสนับสนุน จำนวน 800,000 บาทและยังได้รับการสนับสนุนจาก	ถนนคนเดินประแสสร้างสุข ทำได้เพียงแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ณ ปัจจุบันถนนคนเดินประแสสร้างสุขไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทุกๆ วันเสาร์ที่จัดงาน จะมีแม่ค้าเพียงไม่กี่ร้านที่ออกมาขายของบนถนนคนเดิน และของที่มาขายก็มีให้นักท่อง เที่ยวได้เลือกน้อย ทำให้ถนน	1. มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 2. ลดข้อขัดแย้งทางทัศนคติของคนในพื้นที่เพื่อเป้าหมายการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

เทศบาลตำบลปากน้ำประแส และในปัจจุบันกลุ่มโฮมสเตย์ฝั่งริมน้ำประแสก็ยังได้รวมกลุ่มและร่วมบริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมของถนนคนเดินประแสสร้างสุขทุกเดือน เริ่มแรกที่จัดถนนคนเดินประแสสร้างสุขนั้น มีดนตรี มีการละเล่น มีมหรสพ เพราะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายซื้อของและมีแม่ค้าคึกคัก	คนเดินประแสสร้างสุขเงียบเหงา นักท่องเที่ยวมาเดินน้อย มาแล้วมักจะไม่กลับมาอีกเพราะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือที่ประชาสัมพันธ์ไว้ ทั้งยังมีการบอกต่อในหมู่นักท่องเที่ยว ถึงความเงียบเหงาของถนนคนเดินประแสสร้างสุข ทั้งนี้คณะกรรมการถนนคนเดิน ยังไม่มีอัตลักษณ์ในการดำเนินการ เช่น กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน วัตถุประสงค์ของร้านค้าจะเป็นถนนคนเดินที่มีของกินหรือจะเป็นถนนคนเดินที่มีมหรสพ และอาจยึดติดกับภาพเดิมๆ ที่ทุกเดือนเทศบาลต้องจ่ายเงินเดือนละแสนสองแสน เพื่อให้มีดนตรี มีมหรสพตลอด ซึ่งเทศบาลตำบลปากน้ำประแสก็ยืนยันว่าไม่สามารถทำให้ได้ ทางเทศบาลจึงอยากให้ผู้ประกอบ การบนถนนคนเดิน ได้กลับมามองตัวตนของตัวเองก่อนว่าจะเดินไปในทิศทางไหน จะขายของให้ใคร หากจะให้ยั่งยืนถนนคนเดินต้องอยู่ให้ได้ด้วยตัวเองก่อน แล้วเทศบาลจะคอยเป็นพี่เลี้ยงดูแลให้ ปัญหาสำคัญอีกด้านของถนนคนเดินประแสสร้างสุข	

	คือ การไม่สามารถรวมกลุ่มให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ เกิดการแตกแยกในกลุ่มผู้ประกอบการเอง ปัจจุบันถนนคนเดินประแสสร้างสุข มีผู้ขับเคลื่อนถนนคนเดิน แต่ก็ไม่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเท่าที่ควร จึงทำให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายต่างกล่าวหากันเรื่องผลประโยชน์ของตนเอง จึงส่งผลต่อผลประโยชน์ส่วนรวมในที่สุด ทั้งนี้ผู้ขับเคลื่อนถนนคนเดินประแสสร้างสุขมีความตั้งใจว่า ไม่ต้องการทำถนนคนเดินเดือนละหนึ่งครั้ง แต่ต้องการจะให้ถนนคนเดินเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง แต่จะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวเข้ามาและเกิดความประทับใจจนต้องกลับมาอีก นอกจากนี้ถนนคนเดินประแสสร้างสุขยังมีปัญหา ในเรื่องของการจัดเก็บค่าเช่าแผงบนถนนคนเดิน ที่มีผู้ประกอบการบอกว่าแพงเกินจริง อีกทั้งยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อของ จึงทำให้ไม่สามารถมาขายของที่ถนนคนเดินประแสสร้างสุขได้ และยังมีปัญหาเรื่องที่จอดรถบนถนนคนเดิน	

	ป้ายบอกทางที่ไม่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวหลงทาง และเมื่อมาแล้วก็ไม่สามารถหาที่จอดรถได้	
7. ตำบลปากน้ำประแสเป็นตำบลที่มีสถานที่พัก โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยว โดยจะมีที่พัก 2 ฝั่งคือ ที่พักฝั่งริมแม่น้ำประแสและที่พักฝั่งทุ่งโปรงทอง ที่พักฝั่งริมแม่น้ำประแสเป็นที่พักสไตล์กึ่งโฮมสเตย์กึ่งรีสอร์ท เป็นที่พักแบบใหม่ ร่วมสมัย แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นไว้ เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่ชอบความเป็นส่วนตัวและความสะดวกสบาย ส่วนที่พักฝั่งทุ่งโปรงทองนั้นเป็นที่พักโฮมเสตย์แบบชาวบ้าน ที่นักท่องเที่ยวจะได้พักร่วมกับเจ้าของบ้าน มีทั้งห้องพัดลม ห้องแอร์ ห้องน้ำแยก อาจจะไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบความเป็นส่วนตัว ที่พักโฮมสเตย์ฝั่งทุ่งโปรงทองจะเน้นแนววิถีชาวบ้าน ให้นักท่องเที่ยวที่มาพักได้เรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นด้วย	กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ทั้ง 2 ฝั่งมีทัศนคติต่างกันในด้านการกำหนดราคาค่าที่พัก และรูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งรูปแบบการจัดการที่พักโฮมสเตย์ฝั่งริมแม่น้ำประแส มีการจัดการที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ แต่โฮมสเตย์ฝั่งทุ่งโปรงทองถือเป็นโฮมสเตย์แบบชาวบ้านจริงๆ แต่กลับไม่ได้รับการสนับสนุนและดึงคนมาพัก ส่วนฝ่ายโฮมสเตย์ฝั่งริมแม่น้ำประแสนั้นยืนยันว่า ไม่ได้มีความขัดแย้งกับกลุ่มโฮมสเตย์ทุ่งโปรงทองแต่อย่างใดและยังต้องการมีกิจกรรมร่วมกันหรือส่งลูกค้าให้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกสบายของลูกค้าที่จะเลือกเอง เรื่องนี้เทศบาลตำบลปากน้ำประแสพยายามจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้ามาคุยกันและให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้เลือกและตัดสินใจในการเข้าพักเอง	1.มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 2.ลดข้อขัดแย้งทางทัศนคติของคนในพื้นที่เพื่อเป้าหมายการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

	8. ปากน้ำประแสเป็นตำบลที่มีวัฒนธรรมทางด้านท่องเที่ยว วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ แต่ด้านศิลปะ การแสดงพื้นบ้าน เช่น การบรรเลงดนตรีไทย การละเล่นพื้นบ้าน เพลงสาวอวน ประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ที่เคยสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ มีขั้นตอนและกิจกรรมน้อยลงจากอดีต เช่น ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ ในอดีตจะมีการละเล่นพื้นบ้านมากมาย โดยประเพณีนี้ถือเป็นประเพณีสำคัญประจำท้องถิ่นที่ผู้คนในท้องถิ่นต่างร่วมแรงร่วมใจกัน แต่ปัจจุบันทางเทศบาลได้จัดพิธีทอดผ้าป่าที่เรือรบหลวงประแสแทน และไม่มีการละเล่นพื้นบ้านแต่อย่างใด หรือเพลงสาวอวนที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ที่เคยเล่นบนถนนคนเดินประแสสร้างสุข สร้างรอยยิ้มความสนุกและความแปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ก็ไม่มีให้เห็นอีกแล้วบนถนนคนเดินประแสสร้างสุข ด้วยเหตุผลหลายประการว่า ไปแสดงแล้วไม่ได้ค่าตอบแทนบ้าง หรือไม่มี	

	เวลาไปแสดงบ้าง จึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ใกล้จะสูญหายไป แม้ว่าทางโรงเรียนวัดตะเคียนงามจะได้ร่วมสืบสานการแสดงสาวอวน ด้วยการนำเพลงสาวอวนไปแกะเป็นท่ารำ ฝึกซ้อมให้กับเด็กๆ เพื่อให้มาแสดงที่ถนนคนเดินประแสสร้างสุข แต่ก็ยังเป็นเพียงโครงการเท่านั้น ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด	
	9. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาดเป็นปัญหาทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งของตำบลปากน้ำประแส โดยสรุปปัญหาทางด้านการประชาสัมพันธ์ได้ดังนี้ 1.ป้ายบอกทางที่ไม่ชัดเจน ไม่เพียงพอ การติดตั้งป้ายไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้นักท่องเที่ยวหลงทาง 2. ไม่มีศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว 3. ไม่มีจิตอาสาเป็นมัคคุเทศก์น้อย แม้ว่าจะมีการอบรมแต่มีจำนวนน้อยเท่านั้นที่ทำได้จริง	1.มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 2.ควรส่งเสริมให้มีทักษะด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

	4. ขาดบุคลากรในการดูแลพิพิธภัณฑ์ในถนนบ้านเก่าริมน้ำประแส 5. คนในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์อยู่มาก	
	10. ภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นและอาหารแปรรูป ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นไม่มีตลาดรองรับให้นักท่องเที่ยว ผู้ผลิตวางจำหน่ายตามบ้านและตลาดเช้าประแสเท่านั้น	1.มีโอกาสพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน 2.ควรส่งเสริมให้มีองค์ความรู้ด้านการตลาดให้คนในชุมชนท้องถิ่น
	11.ปัญหาขยะ สิ่งปฏิกูลตามแม่น้ำ ลำคลองและบ้านเรือนทั้งที่เกิดจากคนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวแม้ว่าจะมีการแยกขยะและมีถังขยะรองรับเพียงพอก็ตาม	สร้างความร่วมมือเพื่อร่วมกันรณรงค์ลดปัญหาขยะในชุมชนและนักท่องเที่ยว
	12. ปัญหาคนในพื้นที่ ผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง ปัญหาเรื่องหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือปัญหาของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม มีความเห็นต่างกันจนไม่สามารถรวมกลุ่มกันทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้	ลดปัญหาความขัดแย้งด้านความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานรัฐกับคนในชุมชน

6.11.2. กำหนดเป้าหมายของชุมชน

6.11.2.1 ภาพที่เป็นจริงระยะยาว 10-20 ปี

ก. มีโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า น้ำ มีระบบการจัดการเพื่อการท่องเที่ยว

ข. มีการพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

ค. มีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าแก่การท่องเที่ยว

ง. มีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชน

จ. มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการจากหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วน

ฉ. มีการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะ

ช. มีการสร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรม

ซ. มีการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยน

ฌ. มีการจัดตั้งตลาดกลางเพื่อรับซื้อสินค้าเกษตรและประมง

ญ. มีการจัดให้มีสถาบันจัดการความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

6.11.2.2 ความฝันวิถีชุมชน

ก. พัฒนาวิถีชุมชนให้คงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ข. ต้องการให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับชุมชนเพื่อสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ค. ลดปัญหาความขัดแย้งด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ง. ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่

จ. พัฒนาศักยภาพพื้นที่ด้านคน ทรัพยากร เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

6.11.2.3 มุมมองต่างๆของคนในชุมชน ประเด็นการพูดคุยสะท้อนให้เห็นค่านิยมร่วม

ต้องการให้ค้นหาอัตลักษณ์และหาแนวทางแก้ปัญหาแบบพึ่งตนเอง

6.11.2.4 ค่านิยมร่วมที่สะท้อนออกมา หรือวิสัยทัศน์ของชุมชน

มีทรัพยากรพื้นที่เหมาะการแก่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6.11.3. กำหนดกรอบแผนพัฒนา

ก. พัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่ให้คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม

ข. สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐ

ค. เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเอง

ง. พัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชน

จ. สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชน

ฉ. พัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะ

ช. สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรม

6.11.4 กำหนดเป้าประสงค์

ก. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน

ข. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคน ความรู้ วิชาการ และการสื่อสารเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ค. สนับสนุนการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า น้ำ มีระบบการจัดการเพื่อการท่องเที่ยว

ง. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าแก่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

จ. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการจากหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วน

ฉ. ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา เพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ช. สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรม

ซ. ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยน

ฌ. จัดตั้งตลาดกลางเพื่อรับซื้อสินค้าเกษตรและผลผลิตทางทะเล

ญ. จัดให้มีสถาบันจัดการความรู้เพื่อสร้างศักยภาพทางการท่องเที่ยว

ฎ. พัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด รวมถึงสร้างมาตรฐานสินค้าท้องถิ่น

6.11.5 โครงการและกิจกรรม

ก. กิจกรรมที่เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเองภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนให้เป็นทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน

ข. มีกิจกรรมพัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ค. มีกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ง. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว

จ. มีกิจกรรมสร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

ตารางที่ 6.4 แสดงกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปากน้ำประแส

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ทรัพยากร	ชุมชนควรทำ	ผู้นำคือ	ผู้รับผิดชอบ
1.เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเองภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนให้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว	1.คนในชุมชนมีความรู้ด้านการท่องเที่ยวและพึ่งตนเองได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	คนในชุมชน	ให้ความร่วมมือในการสร้างองค์ความรู้	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส	หน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
2.พัฒนาความรู้วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	2.คนในชุมชนมีความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวิชาการและการสื่อสารและพึ่งตนเองได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	คนในชุมชน	ให้ความร่วมมือในการสร้างองค์ความรู้	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส	หน่วยงานการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
3.สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	3.เกิดความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากหน่วยงานรัฐและชุมชน	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชน	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส
4.ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปะเพื่อการท่องเที่ยว	4.เพื่อสร้างศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	คนในพื้นที่และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการสร้างทรัพยากรการ	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส

		กับการท่องเที่ยว	ท่องเที่ยวในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน		
5.สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยว	5.เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมระหว่างภาครัฐกับประชาชน	คนในพื้นที่และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	หน่วยงานรัฐและคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการลดความเลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเป็นธรรมระหว่างภาครัฐกับประชาชน	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส	เทศบาลตำบลปากน้ำประแส

6.11.6 จัดลำดับความสำคัญของโครงการ

โครงการ/เรียงลำดับความสำคัญ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1.เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเองภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนให้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว	คนในชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบพึ่งตนเอง ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชุมชนให้เป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว
2.พัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	คนในชุมชนได้พัฒนาความรู้ วิชาการ และการสื่อสารให้คนในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
3.สร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชนเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน	เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนในพื้นที่เพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
4.ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน	คนในชุมชนและหน่วยงานรัฐได้พัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปะเพื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน
5.สร้างความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยว	เกิดความเสมอภาคกระบวนการยุติธรรมเพื่อการท่องเที่ยวพื้นที่ปากน้ำประแส

6.12 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 4 ส่วน ซึ่งประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะเชิงหลักการ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 3) ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร และ 4) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

6.12.1 ข้อเสนอแนะเชิงหลักการ

เพื่อให้แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน กรณีศึกษาลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส คณะผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะในเชิงหลักการดังนี้

ก. แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและปากน้ำประแส ทางหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคนในพื้นที่ให้มีองค์ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านเชิงรุกนำกิจกรรมเข้าพื้นที่โดยมีรูปแบบกิจกรรมด้านการปฏิบัติมากกว่าด้านวิชาการ การอบรม โดยให้ชุมชนออกแบบองค์ความรู้ที่ควรได้และสิ่งที่ต้องการ

ข. การปรับภาพลักษณ์ของหน่วยงานรัฐในท้องถิ่นจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้ปฏิบัติการร่วมกับชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐเพื่อชี้ให้เห็นความจริงใจในการแก้ปัญหา

ค. การสร้างกลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์เน้นเนื้อหา เรื่องราวด้านวัฒนธรรมและผูกเรื่องให้เข้ากับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวและสร้างการรู้จักของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยว

ง. เครื่องมือในการสร้างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดจากภาคีร่วมระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชน คนในชุมชน นักการสื่อสาร นักพัฒนา นักการจัดการนักวิชาการ

จ. สร้างภาคีเครือข่ายต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดพลังในการสร้างเสริมศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเกิดการรวมกลุ่มการสร้างพลัง การติดตาม ตลอดจนการเจ้าร่วมกิจกรรมต่อโครงการและส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ฉ. การบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหน่วยงานราชการในพื้นที่แต่ละพื้นที่จะต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่ห่างจากเมืองออกไปหลังจากนั้นต้องนำปัจจัยมาสร้างกลยุทธ์ในการจัดการองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนและกลยุทธ์การจัดกิจกรรมเพราะกลยุทธ์แต่ละพื้นที่จะนำมาใช้แทนกันไม่ได้ทั้งหมด

ช. สร้างคนในชุมชน (พื้นที่) มีจิตสำนึกในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการให้เข้าร่วมพัฒนาพื้นที่แบบเป็นตัวแทนการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อมถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยสร้าง กลยุทธ์ในการนำจุดแข็งของพื้นที่และคนในชุมชนเพื่อนำมาเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมและการพัฒนาพื้นที่

ซ. หน่วยงานรัฐควรดำเนินการให้มีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนและนำคนในชุมชนเข้ามาพัฒนาโดยให้ผลตอบแทนออกมาในรูปสัญลักษณ์ ความเป็นผู้นำที่มีจิตสาธารณะ การได้รับการยกย่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อ การพัฒนามีสถานภาพที่แตกต่างจากผู้ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมโดยมีรูปแบบการยกย่องให้เกียรติอย่างเป็นรูปธรรม

ฌ. กิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในลักษณะก่อให้เกิดความร่วมมือและประสานเชื่อมร้อยกันอย่างเป็นระบบในทุกภาคส่วน โดยกลุ่มที่เลือกต้องเป็นกลุ่มยุคใหม่ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ โดยมีครอบครัว เริ่มจากพ่อแม่ พี่น้องช่วยกันพัฒนาพื้นที่จากนั้นให้ขยายไปสู่กลุ่มใกล้เคียงเข้าสู่ชุมชนเมืองต่อไป

ญ. ส่วนหนึ่งของการสร้างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนที่เกิดจากชุมชนจะต้องร่วมกันสร้างค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ ทางด้านการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยให้คนในชุมชนยอมรับว่า การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องไกลตัว ยุ่งยาก และอำนาจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รวมไปถึงกระบวนการปรับกระบวนการเรียนรู้จากครอบครัวสู่ชุมชนสู่เมืองเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา

ฎ. การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมถือเป็นส่วนสำคัญต่อผลสำเร็จของการสร้างองค์ความรู้ การเข้ามามีส่วนในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมเพราะนอกจากจะเกิดการเรียนรู้ความร่วมมือและยังเกิดการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนา

6.12.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ก. หน่วยงานรัฐควรให้ความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ จิตสำนึก ในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยถือเป็นวาระแห่งชาติและประชาชนพร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

ข. หน่วยงานรัฐต้องกำหนดนโยบายในการจัดทำแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และการปฏิบัติให้เป็นผลโดยเร็ว

ค. หน่วยงานรัฐควรตระหนักถึงการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืนและให้กิจกรรมมีความสะดวกในการดำเนินโครงการ เพิ่มบุคลากรงบประมาณ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและพร้อมที่จะขับเคลื่อนโครงการทุกด้านให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

6.12.3 ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

ก. จัดให้มีกลไกในการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐกับภาคประชาชนและภาคส่วนต่างๆเพื่อบูรณการภารกิจและกิจกรรมในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยเร็วที่สุด

ข. ทุกภาคส่วนต้องมองเห็นความสำคัญของแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนของพื้นที่ทั้งภาครัฐบาล เอกชน การเมือง สื่อมวลชน องค์กรวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน โดยให้ถือเป็นวาระแห่งชาติและวาระประชาชนในการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง

ค. นำร่างแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนที่คณะวิจัยศึกษาได้จัดทำไว้ไปพัฒนาสู่การปฏิบัติ

ง. จัดทำและปรับปรุงแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ทันสมัยพร้อมทั้งนำไปปฏิบัติให้เกิดองค์ความรู้ทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิผล

จ. แต่ละหน่วยงานควรแปลงแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติตามภารกิจและบริบทขององค์กรหรือชุมชนโดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลัก

ฉ. ควรมอบหมายให้หน่วยงานหลักของภาครัฐรายงานผลการปฏิบัติงานในแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนและนำเสนอในสาธารณชนต่อไป

6.12.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

ก. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่มีศักยภาพพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพองค์ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนโดยเปรียบเทียบพื้นที่การศึกษาแต่ละพื้นที่เพื่อหาความแตกต่างจากบริบทในพื้นที่ที่ต่างกันเพื่อนำมาสร้างแผนพัฒนาในแต่ละพื้นที่

ข. ควรมีการทำวิจัยถึงแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่อื่นที่มีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างศักยภาพทางวิชาการสู่การปฏิบัติตลอดจนการเรียนรู้ประสบการณ์จากประเทศอื่นเพื่อจัดทำกรณีตัวอย่างในการปฏิบัติเพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์

ค. ควรเพิ่มตัวแปรเพื่อการพัฒนาแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่วัฒนธรรมในพื้นที่อื่นต่อการพัฒนาศักยภาพพื้นที่และปรับแผนให้ทันสมัย

ง. ควรวิจัยและประเมินผลการนำนโยบายและการปฏิบัติตามแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนของพื้นที่เดิมเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเป็นระยะและเพื่อปรับปรุงแผนให้ดีขึ้น

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

จิรานุช โสภา, จิราพร สุวรรณเกษม, รัญจวน ประวัติเมือง, พิมพ์รวี ทหารแกล้ว, ณัฐปรียา โพธิ์พันธุ์, ชุติมา จักรจรัส, และ กาญจนรัตน์ รัตนสนธิ. (2554). *ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน.* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, คณะวิทยาการจัดการ.

ธนดล สุวรรณนิกขะ. (2556). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะวิทยาการจัดการ, สาขาวิชาการประกอบการ.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2552). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. รายงานผลการดำเนินงานขั้นสุดท้าย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สุถี เสริฐศรี (2557). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, คณะมนุษยศาสตร์, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว.

ภาษาอังกฤษ

Armitage, D. (2005). Adaptive capacity and community-based natural resource management. *Environ Manag* 35:703-715.

Australian Government. (2010). *Gippsland Red Gum Grassy Woodland and Associated Native Grassland: a nationally threatened ecological community Policy Statement 3.22.* Department of the Environment, Water, Heritage and the Arts, Canberra.

Balint, P.J., Mashinya, J. (2006). The decline of a model community-based conservation project: governance, capacity, and devolution in Mahenye, Zimbabwe. *Geoforum* 37:805-815.

Blackstock, K. (2005). A critical look at community based tourism. *Community Dev J* 40:39-49.

Blaikie, P. (2006). Is small really beautiful? Community-based natural resource management in Malawi and Botswana. *World Dev* 34:1942-1957.

Child, B. (2003). *Origins and efficacy of modern community based natural resources management (CBNRM) practices in the southern African region*. IUCN Publication. http://cmsdata.iucn.org/downloads/cca_bchild.pdf. Accessed June 5, 2012.

Child, B., & Barnes, G. (2010). The conceptual evolution and practice of community-based natural resource management in southern Africa: past, present and future. *Environ Conserv* 37:283-295.

Duffy, R. (2006). Non-governmental organisations and governance states: The impact of transnational environmental management networks in Madagascar. *Environ Politics* 15:731-749.

Goodwin, H. (2002). Local community involvement in tourism around National Parks: Opportunities and constraints. *Curr Issues Tour* 5:338-360.

Hill, R., Williams, K.J., Pert, P.L., Robinson, C.J., Dale, A.P., Westcott, D.A., Grace, R.A., & O'Malley, T. (2010). Adaptive community-based biodiversity conservation in Australia's tropical rainforests. *Environ Conserv* 37:73-82.

Kim, U. (2001). Culture, science and indigenous psychologies: An integrated analysis. In D. Matsumoto (Ed.), *Handbook of culture and psychology.* Oxford: Oxford University Press.

Kroeber, A. L., & Kluckhohn C. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions.* Cambridge, MA: Peabody Museum.

Landsberg. J.J., & Cork. S.J. (1997). Herbivory: interactions between eucalypts and the vertebrates and invertebrates that feed on them. In: Williams, J., Woinarski, J. (Eds). *Eucalypt Ecology: individuals to ecosystems* (pp. 342-372). Cambridge University Press, Cambridge.

Li, T.M. (2002). Engaging simplifications: community-based resource management, market processes and state agendas in upland Southeast Asia. *World Dev* 30:265-283.

Low, B., Sundaresan, S.R., Fischhoff, I.R., & Rubenstein, D.I. (2009). Partnering with local communities to identify conservation priorities for endangered Grevy's zebra. *Biol Conserv* 142:1548-1555.

Lubilo, R., & Child, B. (2010). The rise and fall of community-based natural resource management in Zambia's Luangwa Valley: an illustration of micro- and macro-governance issues. In *Community rights, conservation and contested land: the politics of natural resource governance in Africa.* London: Earthscan.

McKercher, B. & Hilary, C. (2002). Cultural Tourism: The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management New York: Hayworth Hospitality Press.

Measham, G.T., & Lumbasi, A.J. (2013, June 28). *Success Factors for Community-Based Natural Resource Management (CBNRM).: Lessons from Kenya and Australia*. Accessed 25 June 2016 DOI: 10.1007/s00267-013-0114-9

Measham, T.G. (2007). Building capacity for environmental management: local knowledge and rehabilitation on the Gippsland Red Gum Plains. *Aust Geogr* 38:145-159

Measham, T.G., & Barnett, G. (2008). Environmental volunteering: motivations, modes and outcomes. *Aust Geogr* 39:537-552.

Naidoo, R., Weaver, L.C., De Longcamp, M., & Du Plessis, P. (2011). Namibia's community-based natural resource management programme: An

unrecognized payments for ecosystem services scheme. *Environ Conserv* 38:445-453.

Rhoads, K. (2006). *The Culture Variable in the Influence Equation.* New York: Routledge.

Rodriguez-Izquierdo, E., Gavin, M.C., & Macedo-Bravo, M.O. (2010). Barriers and triggers to community participation across different stages of conservation management. *Environ Conserv* 37:239-249.

Rozwadowska, A. (2011). *Community-based natural resource management (CBNRM). Affiliated with BC's Protected Area System: costs and benefits of Conservancies to First Nations communities and PA governance.* PAPR Working Paper No. 7. Protected Areas and Poverty Reduction Canada-Africa Research and Learning Alliance. http://www.papr.co.ca/index.php?p=1_25_ Papers. Accessed May 3, 2012.

Shrestha, K.K., & McManus, P. (2008). The politics of community participation in natural resource management: lessons from community forestry in Nepal. *Aust for* 71:135-146.

Tylor, E. B. (1974). *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom.* New York: Gordon Press.

UNESCO. (2002). *Universal Declaration on Cultural Diversity,* issued on International Mother Language Day.

UNESCO. (2002). *The indicators of sustainable development of tourism destinations: A guidebook.* Madrid, Spain: The World Tourism Organization.

White, L. (1949). *The Science of Culture: A study of man and civilization.* New York: Farrar, Straus and Giroux.